

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FL· IOSEPHI

OMNIA, QVAE EX,

TANT, OPE,

R A.

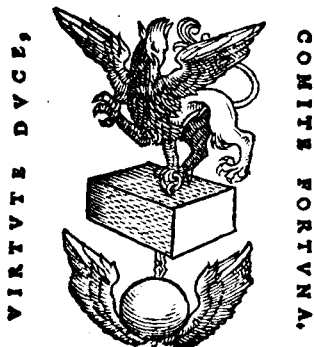
Handwritten note in cursive script, likely a library or ownership mark.

QVORVM HIC TOMVS

CONTINET

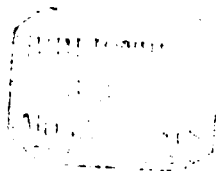
Antiquitatum Iudaicarum libros
decem priores.

Cum Indice locupletissimo.

APVD SEB. GRYPHIUM
LVGDVNI,

1539.

1940

INDEX EORVM

QVAE IN XX. LIBRIS

IOSEPHI DE ANTIQVI-

tatibus Iudeorum con-

tinentur.

*

Que autem asterisco notata uides, in secundo habentur tomo : reliqua uero in primo.

A

	Aron frater Mo sis, quomodo - sacerdotiũ su- sceperit 139	Abelmachea ciuitas 376
Aaron uirga frondente sacer dotio dignus noscitur 170		Abennerigus rex* 496
Abassarum sacrorum uasorum custos * 4		Abia filius Samuelis 270
Abdagades dux* 438		Abia mater Ezechie 305
Abdemonis filius solutor quæ stioniũ regis Hierusalẽ 419		Abias filius Roboam patri succedit 439
Abdenago Azarias socius Da nielis 539		Abie uictoria contra Hiero- boam 442
Abdias pastor ex Achab He- liam querunt 448		Abias rex Arabie* 502
Abdimus Tyrius 420		Abiathar fil. Abimelech 308
Abdoelus frater Iude* 13		Abiathar traducit Saul tyrã- nidis 309
Abdon Hilonis Israëlitarum princeps 251		Abiathar pontifex 361.377
Abel occisus à fratre 9		Abiathar sacerdotio priuatus in exilium mittitur 396
Abela locus ad Iordanẽ* 481		Abiezzer sacerdos 264
		Abigail uxor Nabal, postea Dauid nupta 114
		Abigea soror Dauid 367
		Abihel auus Saul 286
		Abila ciuitas 186

a 2

Abima

I N D E X.

<i>Abimatadocus qui & Amil-</i>	<i>crematus</i>	142
<i>mathacus filius Nabucho=</i>	<i>Abner filius Ner cōtra Ioab</i>	
<i>donosor</i>	<i>bella parat</i>	332
<i>Abimelech rex,riualis Abra=</i>	<i>Abner deficit ab Isboseth ad</i>	
<i>he</i>	<i>Dauid</i>	<i>ibidem</i>
<i>Abimelech fœdus cum Abra=</i>	<i>Abner à Ioab occisus, à Da=</i>	
<i>ham & amicitia</i>	<i>uid lugetur</i>	334
<i>Abimelech amicus primum</i>	<i>Abora oppidum</i>	140. 159
<i>Isaac, dein hostis</i>	<i>Abrahæ genealogia, uirtus,</i>	
<i>Abimcl. filius Gedeonis fra=</i>	<i>sapientia, profectio, erudi=</i>	
<i>tricida</i>	<i>tio, & c. 23 usq; 40</i>	
<i>Abimelech occisus</i>	<i>Abraham obediētia & fidu=</i>	
<i>Abimen filius Roboam mori=</i>	<i>cia erga deum</i>	37
<i>tur</i>	<i>Abran ciuitas</i>	40
<i>Abinadas gener Salomonis</i>	<i>Absalon filius Dauid sororis</i>	
400	<i>incestum ulcisci nisus</i>	158
<i>Abiron & Datham de tribu</i>	<i>Absalon fugit, & reuocatur</i>	
<i>Ruben uiui absorpti</i>	<i>à patre</i>	359
<i>Abisag adulescentula Dauid</i>	<i>Absalonis pulchritudo</i>	<i>ibidē</i>
<i>senio frigidū calefecit</i>	<i>Absalon segetem Ioab incen=</i>	
<i>Abisai filius Saruix</i>	<i>dit, & contra patrem con=</i>	
<i>Abisai uictoria de Idumæis</i>	<i>spirat</i>	360
349	<i>Absalon concubinas patris</i>	
<i>Abisai conuiciantē Semei in=</i>	<i>uiolat</i>	364
<i>terficere uolens, prohibe=</i>	<i>Absalon ex arbore pendens</i>	
<i>tur à Dauid</i>	<i>confoditur</i>	369
<i>Abisai regem Dauid à morte</i>	<i>Absalon tumultus</i>	<i>ibidem</i>
<i>protexit</i>	<i>Absalon socer & patruus</i>	
<i>Abisai nongentos uno die so=</i>	<i>Aristobuli Agrippæ filius à</i>	
<i>lus occidit</i>	<i>Romanis captus*</i>	173
<i>Abiud filius Aaron igne con=</i>	<i>Absanes princeps Israëlita=</i>	
	<i>rum</i>	

I N D E X.

<i>rum</i>	251	<i>boam</i>	440
<i>Abuma ciuitas</i>	223	<i>Achil pater Iosaphat</i>	346
<i>Accarō ciuitas Palestinae ca-</i>		<i>Achimaas filius Sadoch mini-</i>	
<i>pta à Chananeis</i>	236	<i>ster David patri succedit</i>	
<i>Achab filius Amarin succedit</i>		<i>in pont.</i>	362.370.533
<i>patri</i>	447	<i>Achimelech David fugiētem</i>	
<i>Achab increpatus ab Helia</i>		<i>recipit</i>	305
448		<i>Achimelech occisus à Doëch</i>	
<i>Achab pœnitētiam agit</i>	455	307	
<i>Achab Syros superauit</i>	458	<i>Achimon gigas</i>	378
<i>Achab Adadum inimicum in-</i>		<i>Achanomij consilium ad Es-</i>	
<i>spicienter recipit ibidem</i>		<i>dram de abdicandis alieni-</i>	
<i>Achab à Pseudopropheta per</i>		<i>genis uxoribus*</i>	22
<i>suasus contra Syros bella</i>		<i>Achinadab gener Salomes et</i>	
<i>iterum mouet</i>	463	<i>militiæ princeps</i>	400
<i>Achab sagitta in pulmone cō-</i>		<i>Achinoë uxor David</i>	318
<i>figitur</i>	463	<i>Achis rex Geth</i>	306
<i>Achab filij septuaginta occi-</i>		<i>Achis parat bellum cōtra He-</i>	
<i>duntur Hieu iussu</i>	485	<i>braeos</i>	319
<i>Achanus princeps Samariæ</i>		<i>Achisamach pater Oboliab</i>	
463		<i>Achitob sacerdos</i>	185 (127
<i>Achar furti reus occiditur</i>		<i>Achitophel consiliarius Da-</i>	
216		<i>uid defecit ad Absalon</i>	360
<i>Achaz fil. Ioathan rex Hie-</i>		<i>Achitophel se suspendit</i>	366
<i>rosolymorum</i>	503	<i>Acmes ministra Iulie episto-</i>	
<i>Achaz à Phaccia uictus</i>	503	<i>le*</i>	346
<i>Achelamas uxor Amasæ, ma-</i>		<i>Achiabus Herodem seipsum</i>	
<i>ter Ozis</i>	499	<i>interficere conantem pro-</i>	
<i>Achias sacerdos ex genere</i>		<i>hibuit*</i>	353
<i>Eli</i>	282	<i>Acratheus eunuchus*</i>	33
<i>Achie prophetia ad Hicro-</i>		<i>Astipos ciuitas</i>	223

I N D E X.

Ada uxor Esau, filia Elomis	Adida uicus*	138
44.57	Adonias ambit regnum præ-	
Adad Idumæus in Salomonē	parato conuiuio	386
428	Adonias sibi Abisag uxorem	
Adadus filius Ismaëlis	cupiens occiditur	395
Adadus rex Damasci	Adonizebecho regi Bezechi-	
Adadus filius Adadi regis Sy-	norū manus & pedes præ-	
riæ bella mouet contra A-	cisi	228
chab	Adrazarus rex Sophenæ, de-	
Adadus uictus reconciliatur	bellatus à David	344
Achab	Adrazarus rex Syrorum cum	
Adadus uincit Achab	Ammonitis uictus	349.350
Adadus qui & Adher Heli-	Adulteriū prohibitū	151.152
sæo insidiatus, cōtra Ioram	Aduram præfectus tributorū	
bella parat	David	177
Adam, id est rubeus	Aduram lapidatur	431
Adam præuicationis mul-	Aegyptiorū incōtinentia	26
ctatus	Aegypti reginæ munificētia	
Adam uixit annos DCCCC=	in Salomonem	423
X X X.	Aegypto fames prænunciata	
Adam sagitta confixit Achab	70	
regem	Aegyptijs fames inualefcit	85
Adar mensis Hebræorum *	Aegyptij quintam frugū par-	
Adara filius regis Thou	tem soluunt regibus	85
Adasis uicus*	Aegyptij in mari rubro cum	
103	Pharaone suffocati	109
Addan filius Asahel rex Sy-	Aegyptiorū odij in Hebræos	
rorum, quem Biblia Bena-	origo	87
dab uocant	Aegyptiorū uaria gesta	91.
Addeus præfectus*	& sequenti.	
25	Aegyptiorū plagæ	100. et se.
Adher moriturum prædixit		
Helisæus		Aegy
479		

<i>Aegyptiorum reges usque ad</i>	<i>Agrippa accusatus conijcitur</i>	
<i>socerum Salomonis Pha-</i>	<i>in uincula*</i>	415
<i>raones dicti</i>	421	
<i>Aegyptus sub Ptolemæo So-</i>	<i>Agrippa è uinculis solutus fit</i>	
<i>tere*</i>	<i>tetrarcha*</i>	421
50	<i>Agrippa accusat Herodem</i>	
<i>Aegyptius quidam propheta</i>	<i>quartum*</i>	424
<i>populi seductor Iudaici*</i>	<i>Agrippa conuiuium C. Cali-</i>	
513	<i>gula preparat*</i>	421 (483)
<i>Acilius Regulus autor con-</i>	<i>Agrippæ nauigatio i Iudæa*</i>	
<i>spirationis aduersus Cali-</i>	<i>Agrippa auream catenam in</i>	
<i>gulam*</i>	<i>templo suspendit*</i>	483
448	<i>Agrip. Iudæos ab iniuria Do-</i>	
<i>Aeolij olim Elisei</i>	<i>ritarum asserit, & sacerdo-</i>	
20	<i>tes instituit*</i>	484
<i>Aesopus seruus Alexandræ</i>	<i>Agrippæ clemētia in Simonē</i>	
<i>tertiæ*</i>	<i>calumniatorē, & illic eius</i>	
232	<i>laudes*</i>	488
<i>Aethiopes olim Chusæi</i>	21	
<i>Agag rex Amalechitarū ca-</i>	<i>Agrippæ inimicitia cū Mar-</i>	
<i>pitur</i>	<i>so*</i>	489
288	<i>Agrippæ agrotatio & mors*</i>	
<i>Agag regis interitus</i>	490	
290	<i>Agrippæ proles*</i>	491
<i>Agar ancilla Abrahæ pepe-</i>	<i>Agrippa Agrip. maioris fil.*</i>	
<i>rit Ismaël</i>	492	
30	<i>Agrippa Iudæorū causas cō-</i>	
<i>Agar cōtempnit Saran heram</i>	<i>tra Samaritas Romæ tuta-</i>	
<i>ibidem</i>	<i>tur*</i>	508
<i>Agar ablegata cum puero</i>	<i>Agrippa tetrarcha factus ibi.</i>	
36	<i>Agrippæ contētio cōtra Iu-</i>	
<i>Aggeus propheta*</i>	<i>dæos super parietis cuius-</i>	
17	<i>dam erectione*</i>	516
<i>Agith uxor David</i>	405	
331	<i>Agrippa</i>	
<i>Agla uxor David</i>	409	
331		
<i>Agrippa maior fil. Aristobuli</i>		
<i>fil. Herod.*</i>		
405		
<i>Agrippa ob æs alienum Ti-</i>		
<i>berio inuisus, iterum tamē</i>		
<i>amicus factus*</i>		
409		

I N D E X.

Agrippa Leuitis & hymni- dicis concedit usum lineæ uestis contra legem, & tē- plum restaurat*	519	Alexāder deo sacrificat ibidē Alexandri benignitas in Iu- deos ibidem	
Agrippa Hierosolymis exu- lat*	422	Alexandri mors*	50
Agrippa Hierosolymis exu- lat*	422	Alexāder, Epiphanes, Balais Alexander Ptolemaida capit*	
Agrippa filius Felicis*	509	110	
Agrippa filius Demetrii Ale- xandri *	510	Alexandri amicitia cum Io- natha Abbaron*	111
Agrippias ciuitas, olim An- thodon*	553	Alexander ducit Cleopatram filiam Ptolemei Philome- toris uxorem*	117
Agrippina filia Germanici, mater Neronis*	510	Alexāder Jonathan Abbaron purpura induit ibidem	
Aichan pater Godolie	534	Alexandri insidiatoris caput mittitur ad socerum*	122
Ailach ciuitas	503	Alexandri Zebennæ regnum, & amicitia cum Hyrcano Ioanne*	142
Ain urbs expugnatur	217	Alexander occisus ab Antio- cho Grypo ibidem	
Albinus præses Iudææ*	517	Alexander Iāneus fratri Ari- stobulo succedit*	148
Alchimus qui & Ioachim, sa- cerdos*	100	Alexāder cuiusmodi iuidia la- borauit apud Iudæos*	155
Alchini mors*	104	Alexander uictus à Demetrio Eucero*	156
Alcion medicus*	466	Alexandri crudelitas ibidem	
Alexander Macedo Magnus cognominatus Lydiā, Io- niā et Syriā prædauit*	43	Alexāder ostingentis Iudæo- rum crucifigi iussis Cruci- da dicitur*	157
Alexander Damascū, Sidonē, Tyrum & Gazam expu- gnauit*	45	Alexan	
Alexāder Hierosolymis hono- rifice exceptus, quid egerit pro Iudæis*	47		
Alexandri somnium*	47		

I N D E X.

Alexander Aristobuli, qui Iamnei, filius Iudeam inuadit *	175	Iudeorum *	183
Alexander bello contra Hyrcanum tertium & Antipatrum superatus *	175	Alexander Iasonis, legatus Iudeorum *	ibidem
Alexander Gabinio se tradit cum castellis *	176	Alexandra quæ & Salome uxor Aristobuli maioris *	148
Alexander Romanos contumelia afficiens, superatur à Gabinio *	178	Alexandra uxor Alexandri Iamnei rerum Iudææ posita *	160
Alexandri mors *	181	Alexandræ mors *	163
Alexander ex Marianne filia Herodis maioris Romā mittitur erudiendus *	267	Alexandra filia Hyrcani tertij, uxor Alexandri quinti Herodi indignata propter sacerdotium in alienigenas collatum *	231
Alexander in patriā reuersus, Glaphirā filiam regis Capadoci duxit uxore *	279	Alexandræ & Cleopatræ conspiratio in Herodem *	231
Alexander accusatus à patre respondet & patri reconciliatur *	306	Alexandra ob temeritatem occisa *	257
Alexander comprehenditur *	303	Alexandrini & Antiocheni apud Vespasianum repulsi *	66
Alexander laqueo perimitur *	320	Alexandrium Iudææ oppidum *	171
Alexander, Halabarchus *	409	Alexas maritus Salomes *	322
Alexander Theodori, Iudeorum legatus *	193	Alexas captiuos Iudeos soluit *	354
Alexandri multi de progenie Herodis *	405	Alisfragmutosis rex	481
Alexander Dorothei, legatus		Altaria templi Salomonis	409
		Amabec delator Alexandriæ *	257

I N D E X.

Amacos uxor Iazatis*	496	Amasias princeps militie re-	
Amadathus pater Aman*	31	gis Phaceie	503
Amalech filius naturalis Eli-		Amasias quæstor Iosie	519
phas	58	Amath filius Chanaan	22
Amalechitis Idumæa dicta		Amathai populi	22, 223
eodem		Amathi prouincia	22
Amalechitarum bellum cum		Amathi ciuitas	422
Hebreis	117	Amathus Iudææ ciuitas*	108
Amalechitæ uicti à Saul	287	Amathus expugnatur*	153
Amalechitæ cæsi à Dauid	325	Ammaus*	389
Aman insidiatus genti Iudæo-		Aminadab Leuita	167
rum, patibulum Mardo-		Aminadab filius Iesse	192
chæo parauit*	31	Aminadab filius Saul bello in-	
Aman accusatus ab Hester pa-		terijt	326
tibulo suspenditur*	38	Aminadab architectus tem-	
Amanthias Galaadites	367	pli*	14
Amaramaus seditiosus Iudæus		Amital mater Ioachaz	523
*	493	Ammiramis pater Mosi deum	
Amarin rex Israëlitarū	447	pro gente Israëlitarum ex-	
Amasa princeps militie Da-		orat	88
uid occisus à Ioab	376	Ammiramis filius Caath	91
Amasias sacerdos	466	Ammon filius Lot	33
Amasias filius Ioæ primi, rex		Ammon filius Dauid qui ex	
Hierosolymorum consti-		Amnon	331
tuitur	492	Ammon sororem Thamar stu-	
Amasias patrem ulciscitur,		prat	356
gloria elatus idololatra fa-		Ammonius contra Ptolemæū	
ctus	494. & seq.	Philometorem insidiatus	
Amasias à Ioæ secundo uictus		occiditur in habitu scemi-	
occiditur succedente filio		neo*	120
Ozia	497	Ammonitæ Israëlitas oppri-	
		munt	

I N D E X.

<i>munt</i>	248	<i>Ananelo sacerdotium restituitur*</i>	234
<i>Ammonitæ uicti à Saul</i>	278	<i>Ananias socius Danielis aliàs Sidrach</i>	339
<i>Ammonitæ contumeliosi in legatos David pœnas luunt</i>	348	<i>Ananias filius Onie*</i>	144
<i>Ammonitæ à Iosaphat primû uicti</i>	460	<i>Ananias doctor legis Moyses*</i>	496
<i>Ammonitæ cum Moabitibus aduersus Iosaphat pugnaturi seipsos interimunt</i>	467	<i>Ananias Nibideus pontifex*</i>	304
<i>Ammonitæ tributarij facti Ozia secundo</i>	499	<i>Ananus pontifex post Iozabam Boëthi*</i>	388
<i>Ammonitæ tributarij Ionathan</i>	302	<i>Ananus Anani filius pontifex*</i>	317
<i>Ammonitæ subiguntur à Babylonijs</i>	337	<i>Anath pater Sangar</i>	239
<i>Ammonitæ uicti à Iuda Machabeo*</i>	93	<i>Anathoth patria Hieremie</i>	328
<i>Ammonitis regio</i>	134	<i>Andreas primas custodie Ptolemæi Philadelphi*</i>	52
<i>Amon filius Manasse à suis occisus</i>	318	<i>Andronicus Messalanus pro Iudeis*</i>	116
<i>Amorraeus filius Chanaã</i>	22	<i>Andromachus aulicus Herodis*</i>	303
<i>Amorraeorum terra Hebræi potiuntur</i>	174	<i>Angeli mulieribus coëutes</i>	12
<i>Amorraeorum mons</i>	441	<i>Anilei & Afinci conspiratio contra Parthos & Babylonios*</i>	434
<i>Amraphelus dux Assyriorum</i>	28	<i>Anilei uictoria & mors*</i>	443
<i>Ananelus sacerdos ab Herode primo constitutus*</i>	230	<i>Anna mater Samuëlis</i>	261. &
<i>Ananelus sacerdotio priuatur*</i>	232	<i>Annus iubilæus</i>	153 (seq.
		<i>Annus magnus</i>	17
		<i>Annus septimus</i>	153
		<i>Anthed</i>	

I N D E X.

<i>Anthedon expugnata</i> *	153	<i>tur</i> *	226
<i>Antigonus obsidet Massam</i> *	388	<i>Antigonus Antiochiæ occisus</i>	228
<i>Anni ab Adam usque ad reparationem templi</i>	405	<i>Antiochia Syriæ metropolis</i>	65
<i>Annius Rufus præses Iudææ</i> *	389	<i>Antiochia olim Mygdonia</i>	500
<i>Anteiſ senatorius uir occisus</i> *	462	<i>Antiochus Theos filius Alexandri Epiphanis Seleuci</i>	
<i>Antibas Iudæus à Fado occisus</i> *	493	<i>Nicanoris nepos</i> *	66
<i>Antigonus poſt Alexandrum Aſiam apprehendit</i> *	50	<i>Antiochi nuptiæ cum Cleopatratra</i> *	70
<i>Antigonus nauali prælio uictus à Ptolemæo Sotere</i> *	62	<i>Antiochi amicitia cum Iudæis</i>	ibidem
<i>Antigonus filius Hyrcani Ioannis captus, & occisus à fratre per inſidias</i> *	147	<i>Antiochus Epiphanes fratris ſui ſucceſſor</i> *	81
<i>Antigoni Ariſtobuli filij accuſatio coram Cæſare contra Antipatrum et Hyrcanum tertium</i> *	183	<i>Antiochus Hieroſolymam deuasta</i> *	81
<i>Antigonus è Iudæa pellitur</i> *	202	<i>Antiochus infeliciter Elimade obſeſſa moritur, filio Antiocho Eupatori regnum relinquens</i> *	96.97
<i>Antigoni amicitia cum Lyſania</i> *	206	<i>Antiochus Comagenēſis rex, moritur</i> *	489
<i>Antigoni expeditio contra Herodem adiuuātibus Parthis</i> *	206	<i>Antiochus Theos dictus, Alexandri Epiph. filius Demetriū Nicanorē uincit</i> *	126
<i>Antigonus uinctus ducitur ad M. Antonium, & occiditur</i>		<i>Antiochus Eupator contra Iudam</i> *	98
		<i>Antiochus obſeſſis in templo fidem uiolat</i> *	99
		<i>Antiochus</i>	

I N D E X.

<i>Antiochus occiditur</i> *	101	<i>lium Antiochi Grypi, &</i>	
<i>Antiochi amicitia cum</i>	10=	<i>occidit *</i>	155
<i>nata *</i>	125	<i>Antiochus Antiochi Grypifi</i>	
<i>Antiochus à Triphone tuto=</i>		<i>lius Antiochum Cyzicenu</i>	
<i>re suo occisus *</i>	135	<i>prostravit *</i>	155
<i>Antiochi filiorum disidium</i>		<i>Antiochus contra Iudeam ni=</i>	
<i>*</i>	157	<i>sus occiditur *</i>	158
<i>Antiochus Soter aliàs Pius</i>		<i>Antipater qui prius Iamnei</i>	
<i>Demetrii Nicanoris frater</i>		<i>Antipas, Hyrcano amicus</i>	
<i>Cleopatram fratrem ducit</i>		<i>*</i>	165
<i>uxorem *</i>	135	<i>Antipater & Hyrcanus ter=</i>	
<i>Antiochus Triphonem uicit</i>		<i>tius ad Aretam regem Ara=</i>	
<i>ibidem</i>		<i>bum confugiunt *</i>	166
<i>Antiochi perfidia & ingrati=</i>		<i>Antipatri uictoria de Aegy=</i>	
<i>tudo in Simonem Mada=</i>		<i>ptijs *</i>	182
<i>thiam</i>	ibidem	<i>Antipater tyrannidis accusa=</i>	
<i>Antiochus contra Hyrcanum</i>		<i>tus *</i>	183
<i>Ioannem diu pugnans, tan=</i>		<i>Antipater pates Iudae fa=</i>	
<i>dem cum eo amicitiam cõ=</i>		<i>ctus</i>	ibidem
<i>ponit *</i>	137	<i>Antipater muros Hierosoly=</i>	
<i>Antiochus Cyzicenus, Antio</i>		<i>mitanos restruit *</i>	185
<i>chi Soteris filius, uincitur</i>		<i>Antipater Iudeis inuisus *</i>	186
<i>ab Aristobulo Hyrcani 10=</i>		<i>Antipater ueneno interiit per</i>	
<i>annis filio *</i>	142	<i>Malachum *</i>	200
<i>Antiochus Grypus Philome=</i>		<i>Antipater filius Herodis pri=</i>	
<i>tor, Demetrii Grypi cõtra</i>		<i>mi *</i>	202
<i>Antiochũ Cyzicenu *</i>	142	<i>Antipatri malicia *</i>	303
<i>Antiochi mors *</i>	154	<i>Antipater omnibus inuisus, in</i>	
<i>Antiochus filius Antiochi Cy</i>		<i>patrem maleuolus, odij dis=</i>	
<i>ziceni cum Antonio Pio</i>		<i>simulator, uxore ducit Ari</i>	
<i>profligauit Seleucum fi=</i>		<i>stobuli fratris filiam *</i>	321
		<i>Antipatri</i>	

I N D E X.

Antipatri & Pheroræ conspi- ratio in Herodem *	326	Antonia turris, arx, & castella olim Baris *	147
Antipater in uincula coniec- tus, culpam reijcit in An- tiphilum *	346	Anxioramus filius Ioram sa- cerdos	533
Antipatri mors & sepultu- ra *	353	Aoth assertor Israëlitarum ab Eglon	238
Antipater filius Salomes se- cundæ *	360	Apama concubina Darij *	10
Antipater Gadie occisus ab Herode *	257	Apamea ciuitas *	136
Antipas filius Herodis, qui & Antipater *	324	Apheca ciuitas	458
Antipas tetrarcha factus Ga- lilee *	354	Aphrica unde dicta	39
Antipater contra Archelaum fratrem pro regno certat *	360	Apollinis templum Romæ im- pensis Augusti fundatum *	374
Antipater Iasonis, legatus Iu- deorum	128	Apollonius dux Samariæ uin- citur *	87
Antiphilus ueneficij & con- iurationis reus contra He- rodem *	133	Apollonius Antiochi iudex occisus *	85
Antiphili epistola ad Antipa- trum secundum, ab Herode deprehensa *	345	Apollonius Titus à Ionatha Abbaron uincitur *	119
Antonia uxor Drusi maio- ris *	409	Apollonius Alexandri, lega- tus Iudeorum *	140
Antoniæ dignitas *	413	Apio legatus Alexandrinorū Iudeos accusat *	425
Antonia filia Claudij ex Pe- tronia *	510	Aquæ Gennisaron *	127
		Aquila Caligulam gladio con- fodit *	461
		Aquila præses Alexandria *	
			481
		Aquileia ciuitas *	287
		Arabes anno x i i i. circun- ciduntur	35
		Arabia	

I N D E X.

<i>Arabia felix</i>	99	<i>tur</i>	264. & seq.
<i>Arabia ab Ismaëlitis cul-</i>		<i>Arca templo Salomonis im-</i>	
<i>ta</i>	89	<i>portatur</i>	411
<i>Arabum pugna cum Iudeis *</i>		<i>Arca tabulas Mosi conditas</i>	
242		<i>habuit</i>	<i>ibidem</i>
<i>Arabes Iudeorum legatos oc-</i>		<i>Arca Noë reliquie in Car-</i>	
<i>cidunt</i>	<i>ibidem</i>	<i>ris*</i>	496
<i>Aradia insula</i>	22	<i>Arce ciuitas</i>	22. 409
<i>Arachus pater Adrazari</i>		<i>Archæ ciuitas</i>	223
344		<i>Archelais uicus*</i>	381
<i>Aradus ciuitas*</i>	154	<i>Archelaus rex Cappadocum</i>	
<i>Aram frater Abraham</i>	24	279. 288. 380	
<i>Arameni nunc Syri</i>	23	<i>Archelaus filius Herodis *</i>	
<i>Arandum quomodo</i>	195	324	
<i>Arbela uicus</i>	53	<i>Archelaus iniuste accusatur à</i>	
<i>Arb ores fructifera non inci-</i>		<i>fratre</i>	285
<i>dende</i>	205	<i>Archelao legatur regnum à</i>	
<i>Arca dei</i>	132	<i>patre</i>	354
<i>Arca ciuitati Hierico cir-</i>		<i>Archelaus ad Cæsarem nau-</i>	
<i>cumlata muri conciderunt</i>		<i>gat*</i>	359
214		<i>Archelaus regno dignus pro-</i>	
<i>Arca dei à Palæstinis capta</i>		<i>nuntiatur*</i>	365
263		<i>Archelao absente Iudæa u-</i>	
<i>Arca Betsamis deuenit</i>	267	<i>rijs tumultibus affligitur *</i>	
<i>Arca missa Chariathiarim in</i>		365	
<i>domum Aminadab redu-</i>		<i>Archelaus Romæ agens à lu-</i>	
<i>cta</i>	267	<i>deis accusatur*</i>	373
<i>Arca relata Hierosolymam</i>		<i>Archelaus nō rex, sed ethnar-</i>	
341		<i>cha factus*</i>	376
<i>Arcam prophanis manibus</i>		<i>Archelaus Glaphiram fratriā</i>	
<i>attrectantes extinguēban-</i>		<i>ducit uxorem*</i>	381
		<i>Arche</i>	

Archelai exilium & somnium		Antigonum in carcerem	
*	381	conijcit, quem postea occi-	
Arcus dei, Iris	16	dit *	146
Area Chedon loci nomē	342	Aristobulus quāxāto dictus *	
Area locus ubi immolatus I-		148	
saac, pestem deprecatus		Aristobuli mors	ibidem
Dauid, templum aedificauit		Aristobulus Alexandræ matri	
Salomon	384	indignatus, quod potestas	
Aretas rex Arabum *	154	tem Phariseis concesserit,	
Aretas auxiliatus Varo con-		Iudeam inuadit *	162
tra Iudeam	372	Aristobulus regnum assequu-	
Aretas à Lysimacho fratre		tus eiectō Hyrcano fratre *	
interfectus *	164	165	
Aretas iniuriam filie ultus in		Aristobulus obsidetur in tem-	
Herode genero *	401	plo *	167
Arecen ciuitas Arabiæ, à Græ-		Aristobulus donis sibi concie-	
cis Petra	185	liat Scaurum contra Hyr-	
Arietis machiæ descriptio	227	canū & Aretam regē *	168
Ariochis minister regis Baby-		Aristobulus Pompeio Magno	
loniæ	540	uitæ aureā dono mittit ibi.	
Arion dispensator Iosephi fi-		Aristobulus fugatur in Ale-	
lij Thobiæ *	76	xandrium oppidum *	171
Aristæus Ptolemæi Philadel-		Aristobulus perfidus Roman	
phi amicus, Iudæos absolui		uinctus ducitur *	172
supplicat *	52	Aristobulus à Roma fugiens	
Aristæus descripsit cōuiuuium		cum Romanis iterum pu-	
Ptolemæi septuaginta se-		gnans uincitur *	176
nioribus Iudæorum exhi-		Aristobulus à Cæs. dimissus à	
bitum *	61.63	Pompeianis ueneno neca-	
Aristobulus filius Hyrcani		tur *	181
Ioannis, matrem & patrē		Aristob. filius Alexandræ *	230
		Arist	

I N D E X.

<i>Aristobulus sacerdotium ab</i>	<i>rio Cesare*</i>	400
<i>Herode adeptus matris im-</i>	<i>Artabanus Parthicus*</i>	496
<i>portunitate*</i>	231	<i>Artabazes filius Tigranis ca-</i>
<i>Aristobulus dolo Herodis sub-</i>	<i>ptus*</i>	240
<i>mergitur*</i>	233	<i>Artaxias rex Armenie*</i>
<i>Aristobulus filius Herodis pri-</i>	<i>Artaxerxes rex, aliâs Affuc-</i>	240
<i>mi Romam mittitur eru-</i>	<i>rus, magnificum conuiuium</i>	
<i>diendus*</i>	<i>celebrauit*</i>	28
<i>Aristobulo in patriam redu-</i>	<i>Artaxerxes Vastim uxorem</i>	
<i>cto uxor datur*</i>	279	<i>repudiat</i>
<i>Aristobulus accusatus, occidi-</i>	<i>Artaxerxis epistola pro Iu-</i>	
<i>tur laqueo*</i>	318	<i>deis*</i>
<i>Aristobulus Herodis Chalci-</i>	<i>Arthemon Iudeos lassos in-</i>	39
<i>den. regis filius p̄ses Ar-</i>	<i>uadit in bello contra Ara-</i>	
<i>menie fit*</i>	311	<i>bes*</i>
<i>Aristo. minister Herodis regis</i>	<i>Arus Ptolemæi, uicus quidam</i>	
<i>Chalcidis*</i>	491	<i>*</i>
<i>Arius rex Lacedæmoniorum</i>	<i>Afa filius Abiæ profligat Za-</i>	372
<i>*</i>	79	<i>ream regem</i>
<i>Armenia unde insituta</i>	23	<i>444</i>
<i>Arnon fluiuius</i>	174	<i>Asabel filius Saruic perimi-</i>
<i>Arrius centurio*</i>	371	<i>tur</i>
<i>Arfaces rex Parthorum*</i>	130	<i>330</i>
<i>Arfanum castrum*</i>	301	<i>Asabel rex Damasci unctus</i>
<i>Arfinoë regina uxor Ptolæ-</i>		<i>ab Helia</i>
<i>mei Philadelphi*</i>	37	<i>453</i>
<i>Arfinoë soror Cleopatæ *</i>	238	<i>Asabel Adher regis seruus, &</i>
		<i>in regno Syrorum succes-</i>
		<i>for</i>
		<i>479. 480</i>
		<i>Asabel uicit Israëlitas</i>
		<i>491.</i>
		<i>492. & seq.</i>
<i>Artabanus Medorum rex uin-</i>	<i>Asabel mortuo successit Ioa-</i>	
<i>citur*</i>	391. 400	<i>chazaras</i>
<i>Artabani amicitia cum Tibe-</i>		<i>490</i>
		<i>Asabel mortuo regnum per-</i>
		<i>uenit</i>

I N D E X.

<i>uenit ad filium eius Ad dan</i>	<i>Asom filius Dan</i>	84
494	<i>Asophi filius Marcoth</i>	397
<i>Asan filius Iesse</i>	<i>Asor campus*</i>	127
192	<i>Asor condita à Salomone</i>	420
<i>Asamoneus proauus Matathie*</i>	<i>Asosra genus tubæ Hebræe</i>	
85	155	
<i>Asamonei*</i>	<i>Asphaltitis palus</i>	28.164.
18	466.495	
<i>Asamoneorum pontificum in principatu terminus*</i>	<i>Asphar lacus*</i>	108
227	<i>Asprene senatoris uestis malo</i>	
<i>Asaph*</i>	<i>omine cruentata*</i>	458
14	<i>Asprenas occiditur*</i>	462.
<i>Asaphon locus*</i>	<i>Asseneth filia Putipharis uxor Ioseph</i>	71
151	<i>Asserones mensuræ Mosaicæ</i>	410
<i>Asar pater Ioab, maritus Saruie</i>	<i>Assuerus, uide Artaxerxes</i>	
329	<i>Assurim filius Dadan</i>	39
<i>Asaracoldas rex Assyriorum</i>	<i>Assyria unde dicta</i>	40
514	<i>Assyrii populi</i>	23
<i>Asarcha Pëtccoste Græce</i>	<i>Assyriorum bellum cum Sodomitis</i>	28
149	<i>Assyriorum strages Hierosolymam obsidentium</i>	514
<i>Ascalon ciuitas Palestinorum</i>	<i>Assyriorum defectio à Medis</i>	515
222	<i>Astabus & Astaburas fluiuij</i>	95
<i>Ascalon capta à Chananeis</i>	<i>Astaroth deus Palestinorum</i>	327
236	<i>Astrologiæ & Geometriæ studium</i>	
<i>Ascalonitarum pestis</i>		
265		
<i>Aschanes cunuchus</i>		
539		
<i>Aserite quam terram sint sortiti</i>		
223		
<i>Asina Balaam loquitur</i>		
177		
<i>Asinei & Anilei fratrum duorum cõspiratio contra Parthos & Babylonios*</i>		435
435		
<i>Asineus ueneno interijt*</i>		441
441		
<i>Asiongaber, locus</i>		422
422		
<i>Asochiton, aliàs Asochin, ciuitas Galilææ*</i>		151
151		

dium quanto tempore olim perdisci poterat	17	Aziazus rex Emeſorum*	509
Athenienſes Hyrcano tertio ſtatuum dedicandam decer= nunt*	184	Azotus ciuitas capitur*	96
Athenion legatus*	72	Azotorum peſtis	264
Athrogeus uir ignobilis Iu= deam inuadit*	370	Azymorum feſtiuitas	148.
Auguſti & Agrippæ literæ pro Iudeis*	294	507.521	
Auguſti calliditas*	380	B	
Auguſti imperatoris obitus *	389	Baacha ciuitas	346
Aulon oppidum*	159	Baal deus Achab & Ty riorum	449.486
Auranitis regio Herodi datur *	267	Baal templum Samariæ con= crematur, cuiuſq; ſacerdotes interimuntur	487
Aurea aquila è templo dire= pta*	347	Baal templum in Hieroſoly= mis euerſum	487
Auzoniblipſa ciuitas	449	Baafa filius Mehell	443
Azarie prophetiæ ad exerci= tum Aſa	444	Baafa interficit Nadab cuiuſq; regno potitur	445
Azarias Oziam ſacra teme= rantem prohibuit	500	Baafa à Creone occiſus	446
Azarias filius Achimaë, ſacer= dos	533	Babe liberi luunt poenâ*	258
Azarias puer ſocius Danielis	539	Babel interpretatur confuſio 19	
Azarie infelix pugna Iudeo rum præſecti*	96	Babylon ciuitas	106
Azarus pontifex*	350	Babylon à Cyro & Dario capta	547
Azeca locus	293	Babylon Seleuco Nicanorè ſubditur*	50
		Babylonicæ turriſ deſcriptio & extructio	18
		Babyloniorum ſtudium in ca pienda urbe Hieruſalem	530

I N D E X.

Babyloniorum regum succes-	tulit	424	
sio	545	Balsamum nasci in Hiericho	
Babylonij Hierosolymitas ca-	*	239	
ptiuos abducunt & peri-	Balthasar Daniel in Babylone		
munt	530.531	ne uocatus	539
Bacchides hostis Iudæ Mach.	Balthasar qui & Nabon rex		
uasat Iudæam	101	Babyloni	545
Bacchides uictus cū Ionatha	Balthasar captus	547	
Abbaron fœdus iniit*	Balthasar prodigium	545	
Bachuran locus	Banaa filius Remmon occidit		
Bachus pater Banaie	Isboseth	336	
Bagatheus eunuchus*	Banach princeps militiæ Sa-		
Bagoas Phariseus*	lomonis	400	
Baia oppidum Campaniæ *	Banaias unus fortissimorum		
424	David Palæstinos uicit &		
Balaam propheta filijs Israël	leonem interfecit	181	
benedixit, ac rursus contra	Barachias Israëlita	504	
illos cōsiliū dedit Balach	Barachus dux Israëlitarum		
regi Madianitarū 177.178	240		
Baladas rex Babyloniorū 515	Barbarus Norbanus*	462	
Balam ciuitas	Barbarorum insidia contra		
Bala famula Rachelis colloca-	Herodem*	220	
tur Iacob	Barematim ab Isaac capitur		
Balas Rubenita	14		
Balath urbs à Salomone con-	Bardanes filius Artabani rex		
dita	Parthorum à suis occisus *		
Balathana locus*	500		
Ballas rex Sodomitarum	28	Baris mons	15
Balleas rex Sodomitarum	28	Baruch scriba & discipulus	
Balsami radicem regina Ae-	Hieremie	524.534	
thiopie prima Iudæe in-	Barzafarnes satrapa Par-		
	thus		

I N D E X.

<i>thys*</i>	206	<i>na</i>	422
Basan princeps militia Salomonis	401	Beronice filia Salomēs princeps, uxor Aristobuli quatuor-	
Basemath filius Ismaëlis uxor Esau	46.57	ti*	279
Basima filia Salomonis uxor Achinadab	400	Beronices nomine plures fuisse de progenie Herodis*	
Bataltidis regio	187	405.481	
Bathania regio*	267	Berosus Chaldeus de arca Noë	15
Bathuel filius Nachor	24	Berosus meminit Abrahamæ	25
Bathyra uicus*	325	Berosus de rege Sennacherib	514
Batibius senator Ro.*	458	Berosus de rege Nabuchodonosor	543
Batus mensuræ genus	404	Berothi ciuitas	200
Beelsephon locus	105	Bersabæ puteus	34
Belesemius scriba Cabyris*	6	Bersabee ciuitas	270.453
Bellorum leges	204	Berselleus Galaadites beneficarius in David	567
Belselida ciuitas*	123	Bersellei filios David mortuus commendat Salomoni	393
Beniamin ad Ioseph mittitur	74	Beryllus Neronis pædagogus*	515
Beniamin quasi furti reus capitur	77	Beseleel filius Vri	227.141
Beniamin tribus quam ob causam deleta	231	Besor torrens	324
Beniamitarum bellum contra Israëlitas	233.234	Betharantha ciuitas Iulii dicta*	388
Beniamitæ uxores rapiunt	236	Bethel ager, et quid significet	47
Berezel Galaadites	374	Bethel ciuitas	281.433
Berytus ciuitas*	315		
Berytij Varo auxiliatur*	372		
Beroxa ciuitas*	157		
Beronice ciuitas, olim Elath			

I N D E X.

Bethela urbs capta	230	Bettora uicus Iudææ *	88
Bethlehem ciuitas tribus Iuda		Bezechin regio	128
de	231	Bezechini populi	ibidem
Bethlehem à Roboam structa	436	Bibaste castrum*	115
Bethomis ciuitas*	156	Bibliorum translatio in Græcam linguam	51
Bethoron uicus & ciuitas *		Bibimasin dux*	46
103.108		Birzito uilla*	102
Bethsabæe uxor Vriæ	350	Bitthorath urbs à Salomone condita	420
Bethsabæe petitio à Salomone		Blasphemie lex & poena	191
ne	395	Bobus terra aranda, nec diuerso genere seminanda	195
Bethsaida ciuitas Iulia dicta *		Bochor uicus	366
388		Bochorus pater Sabæe	375
Bethzan ciuitas nunc Scythopolis	327	Boëthus pater Simonis Canthare*	483
Betsamis uicus	266	Booz cognatus Elimelech ductus Ruth uxorem	259
Betsamis à Græcis Scythopolis*	95	Booz columna	408
Bethsamitæ populi	267	Bosor ciuitas Arabiæ	187
Betsephon ciuitas in bibliis		Bos cornupeta	202
Balafor	357	Boum triturantium ora non obliganda	195
Betsura ciuitas à Roboam structa	436	Brachus legatus*	475
Bethsura à Iuda Machabæo capta*	94	Britannicus occisus*	511
Bethsura à Simone Matathia expugnatur*	127	Brundisium urbs*	212
Bethsuritæ Antiocho Eupatoris se tradunt*	99	Bubo ominosus Agrippæ*	415
Beththora locus	495	Burrus princeps militie Claudij*	511
Bethulla*	108	Buzi sacerdos	264

Buzus

I N D E X.

Buzus, pater Simonis soceri		Hyrcano tertio, & gente	
Herodis*	265	Iudæa*	189
C		C. Cæsaris cædes*	198
Abrothalia locus	156	C. Martius Censorinus*	295
Cadet locus	224	C. Norbani Flacci epistola	
Cæcilius Bassus occisor Sexti		pro libertate Iudeorum tu	
Cæsaris	38	tanda	eodem
Cæsarea Capadociæ olim Mo		Caius filius Agrippæ*	361
ga	20	C. Caligula filius Drusi*	410
Cæsarea olim Stratonis pyr=		C. Caligula quartus Romano	
gus*	266. 489. 513	rum imperator*	419
Cæsarea ab Herode extructa*		C. Caligulæ literæ ad Petro=	
292		niū de statuis erigēdis*	432
Cæsarea Philippi olim Pan=		C. Caligula insidijs Cæsij Che	
neas*	388	reæ interceptus*	449
Cæsarea Philippi Neronia di		C. Caligulæ mollities*	450
cta*	518	C. Caligulæ uxor occiditur	
Cæsares, Romanorum reges		cum filia*	472
dicti	421	C. Caligulæ uita & eruditio*	
Cæsaris pugna contra Aegy=		472	
ptios adiuuātibus Hyrcano		Caleph regio	229
Iamnæi & Antipatro*	183	Caleph explorator Chana=	
Cæsonia uxor Caligulæ occi=		næe	158
sa	471	Calistus libertus C. Caligulæ	
Cain fratricidium	9	*	455
Cain quæ inuenerit	10	Callimander à Iudeis uictus*	
Cainæ filij Enos ætas	13	143	
C. Antonius Consul*	173	Calliroë fons Iordanis*	351
C. Fannij decretum pro Iu=		Cambises Aegy. uastauit	105
deis*	194	Cambises Hierosolymā et tē=	
C. Iulij Cæsaris decreta pro		plū restaurari prohibuit*	6
		ß 4	Cambises

I N D E X.

Cambises Damasci defunctus ibidem		Cassius Longinus præses Sy- rie post Vitellium* 275.
Camon ciuitas Galaadino= rum	148	et 493
Campus Curicus	349	Cassius Chareas. uide Chæ- reas.
Campus maximus, regio *		Cassius præses Syriæ post Crassum* 180
400. et 556		
Candelabra et canthari tem= pli Salomonis	408.409	Cassius Iudeam uarijs malis affecit* 200.201
Canidius Gallus consul*	226	Castomachi à Iuda Machab.
Capharsaba locus et campus *	158.293	uastatur* 94
Capharsamala uicus* 103		Castra regio 329
Caphedon Samaræorum se= ductor*	397	Catalogus pontificum à tem= pore Salomonis usq; ad ca= ptiuitatem Babylonicā 533
Capiron locus*	168	Caulæ locus 537
Capitolium Romæ Iouis tem= plum*	446	Cedessa ciuitas 126
Capadoces olim Moscini	20	Ceila prouincia 309
Capræ insula*	409	Ceilani et Ceilitæ prouincia les eodem
Captiuorum mos supplican= di	458	Celeb filius Dauid 331
Carmelus mons	400	Celëderis ciuitas Ciliciæ* 336
Carran locus	47	Celer millenarius discruptus * 509
Carrorum prouincia amoni ferax, et reliquijs arce Noë celebris*	496	Cenez Israëlitas ab Assyrijs asseruit 238
Carus Phariseus occiditur *		Cendebeus dux Antiochi So= teris à Simone Matathie
Cassie pylæ* 400 (328		uictus* 136
Cassander rex Macedoniae post Alexandrum*	50	Ceparius Quirini, senat.* 183
		Cephalon frater Antipatri primi

I N D E X.

<i>primi</i> *	168	<i>Gabaonitas</i>	219
<i>Cerastes pater Pausaniae</i> *	43	<i>Chananaeos occidendos</i>	205
<i>Cerimoniae sacerdotum et pontificum tabernaculi</i>	145.	<i>Chananaeorum terre natura</i>	222
<i>et sequenti.</i>		<i>Chananaei à Iosue deuicti eodem</i>	
<i>Cethæus filius Chanaan</i>	22	<i>Chananaei ab Israëlitis deuicti</i>	234
<i>Cethin filius Iani</i>	20	<i>Chananaei rursus occupant</i>	236
<i>Cethima insula, nunc Cyprus eodem</i>		<i>Hebraeos</i>	236
<i>Cetura uxor Abrahe</i>	39	<i>Charanacha Ammonitarum metropolis</i>	349
<i>Chabulan terra</i>	419	<i>Chariathiarim ciuitas</i>	267
<i>Chacad Hebraeorum sapiens</i>	401	<i>Charra ciuitas</i>	24
<i>Chadam</i>	350	<i>Chebron fons</i>	336
<i>Charea infidiae in C. Caligulam</i> *	449	<i>Chefrite populus</i>	218
<i>Chareas impetit Caligulam gladio</i> *	460	<i>Chelion filius Elimelech</i>	257
<i>Chareas Claudio inimicus occiditur</i> *	480	<i>Cherubimfigurationes arce Mosi</i>	132 (407)
<i>Chalcis ciuitas</i> *	169.181	<i>Cherubim templi Salomonis</i>	
<i>Chaldaei olim Arphaxadaei</i>	23	<i>Chetomenae, uestis sacra</i>	134
<i>Chaldaei insurgunt contra Abraham</i>	25	<i>Cheton lineum sacrum eodem</i>	
<i>Châ filij et ex eis gētes</i>	21.22	<i>Chiatemerite populus</i>	217
<i>Chananaeus filius Cham</i>	22	<i>Chira aurarius Salomonis</i>	407
<i>Chananaea regio.</i>	22.31	<i>Chodolochomorrus Assyriorum dux</i>	28
<i>Chananaea fame pressa</i>	26	<i>Chozabi Madianius</i>	182
<i>Chananaei inimici Isaac</i>	46	<i>Chronica ab initio mundi usque ad captiuitatem Babyloniam</i>	532.533
<i>Chananaeorum exercitus in</i>		<i>Chusus</i>	

I N D E X.

Chufus & Chufei	21	Nicanori*	122
Chufi amicus David	362	Cleopatra uidua Antiochum	
Cilicia olim Tharsus	20	Soterem leuirū ad nuptias	
Cinnamus princeps Partho=		& ad imperium inuitat *	
rum*	499	135	
Cinnira mufica instrumenta		Cleopatra infidiata Ptolemeo	
410		Lathyro filio*	152. 153
Cinthares pōderis genus	133	Cleopatra Selene regina Sy=	
Circuncifionis origo	31. 438	rie*	162
Circuncifio Iudeorum et A=		Cleopatra Alexandram ter=	
rabum	35	tiam cum filio fugere inui=	
Cis pater Saul, filius Abihel		tat ad Aegyptū*	231. 232
272		Cleopatrae malitia*	238
Ciuitas prima	10	Cleopatra Hierofolymitis,	
Ciuitas fugitiuorum	186	uxor Herodis maioris *	
Claudius C. Caligulae pa=		324	
truus*	455	Cleopatra uxor Gefij Flori*	
Claudius quomodo imperium		524	
fufceperit*	467	Cluditus Romanus uir con=	
Claudius à militibus impera=		sularis*	458
tor electus*	474	Colobium quid	357 (407
Claudij obitus*	510	Columnæ templi Salomonis	
Claudij tempore famcs facta		Cos infula*	157
160		Concifio locus	342
Clemens complex cōiuratio=		Conuallis benedictionis	467
nis in C. Caligula*	452	Conuallis gigantum	340
Cleodemus propheta	40	Cophinum flu.	24
Cleopatra uxor Ptolemæi E=		Coponius cum Cyrenio mis=	
piphan.*	72	fus ad cefendum populum	
Cleopatra Alexandro erepta		Iudeorum*	384
. nuptum datur Demetrio		Corban quid fignificet	172
		Corduba	

I N D E X.

<i>Corduba Iberiæ ciuitas*</i>	448	<i>Creon occidit Baasan</i>	446
<i>Core filius Esau</i>	57	<i>Cretei Iouis templum*</i>	84
<i>Core cōtra Mosen seditio</i>	163	<i>Culmen loci nomen</i>	466
<i>Core cum C C L. uiris exu-</i>		<i>Cumanus præses Iudææ post</i>	
<i>stus</i>	169	<i>Tiberium Alexandrū</i>	504
<i>Coreæ ciuitas*</i>	70	<i>Cumanus à Iudæis accusatus,</i>	
<i>Cornelius Leo, tabellio Clau-</i>		<i>in exilium mittitur*</i>	509
<i>dij*</i>	495	<i>Cusardus rex Assyriorū</i>	237
<i>Cornelius Faustus Sylla filius</i>		<i>Cuspius Fadus Syriæ præses*</i>	
<i>muros Hierosolymorū pri-</i>			375
<i>mus conscēdit Pōpeio ciui-</i>		<i>Cuspius Fadus in Iudæā mis-</i>	
<i>tatem obsidente*</i>	173	<i>sus*</i>	492
<i>Cornelius Sabinus*</i>	461	<i>Custobarus ab Herode affine</i>	
<i>Cornelij Sabini mors</i>	480	<i>suo occisus</i>	259
<i>Corona pontificis in taber-</i>		<i>Custobarus*</i>	519
<i>naculo</i>	137	<i>Cutha fl.</i>	510
<i>Corona aurea templi Salo-</i>		<i>Cuthi & Cuthæorum trans-</i>	
<i>monis</i>	410	<i>migratio</i>	508. 509. et seq.
<i>Correon locus</i>	269	<i>Cuthæi qui & Samaritæ*</i>	
<i>Corus quid*</i>	265		510. 140
<i>Cotys rex minoris Armeniæ*</i>		<i>Cuthæorum insidiæ cōtra Iu-</i>	
	489	<i>dæos*</i>	15
<i>Coza Idumæorū deus*</i>	257	<i>Cynaras rex Cypri*</i>	459
<i>Cozabi scortū Samariæ</i>	184	<i>Cypris uxor Antipatri He-</i>	
<i>Crassus præses Syriæ post</i>		<i>rodis maioris filia*</i>	405
<i>Gabinium pecunias templi</i>		<i>Cyprus insula, olim Cethima</i>	
<i>Hierosolym. deprædatus*</i>			20
	178	<i>Cyprianus maritus Cypris</i>	
<i>Crassus apud Parthos occi-</i>		<i>fiæ Phaseli</i>	405
<i>sus*</i>	180	<i>Cyrene ciuitas*</i>	179
<i>Cratere tēpli Salomonis</i>	409	<i>Cyrenius præses Syriæ popu-</i>	
		<i>lum</i>	

lum Iudeorū cenſet*	383	chia*	222
Cyrus Perſarum rex contra regem Babylonium	545	Darda ſapiens Hebræorum	401
Cyrus Iudeorum captiuitatē relaxat*	4	Darius Medorum rex cōtra Babyloniam	545
Cyrus filius Xerxis aliās Artaxerxis uel Aſueri*	28	Darius Perſarū regnum aſſecutus, donat Hebræos libertate & muneribus ad reſtaurationem urbis et tēpli*	7.11
Cyzicus ciuitas	142		

D

D Ace Parthos inuadūt *	503	Darij queſtiones cubicularijs propoſitæ*	8
Dagon deus Paleſt.	254 (119)	Darij promiſſio ad Zorobabel, & munificentia in lucos*	11
Dagonis tēplum in Azoto *		Darij epiſtole ad præfectos Syriæ & Phœnicie & ad Samaritas*	17
Dagon caſtellum Hiericūtis *	137 (256)	Darius ab Alexandro uictus, ad Perſas fugiēs remeauit*	46
Dalila Samſonis meretrix		Darius filius Artabani regis, obſes datur Tiberio Cæſari*	400 (168)
Damaſcus unde inſtituta	23	Data & Abirō uiui abſorpti	
Damaſcus ſubditur. Dauid	345 (504)	Dathema caſtellum	93
Damaſcus ab Aſyrijs capta		Dauid filius Ieſſe paſtor ouium in regem eligitur & ungitur	291
Damaſcus capta ab Alexandro Magno*	45 (345)	Dauid aſſumitur in citharædū et armigerū à Saul	293
Damaſcenorū ingens clades			
Dan ſons Iordanis	29		
Dan filius Iacob	50 (223)		
Danite quā terrā ſint ſortiti			
Danite in mōtana fugati	237		
Dan ciuitas conditur	237		
Dan uaſtatur ab Aſa	446		
Danielis hiſtoria	538		
Daphne ſuburbium Antiochæ			

Dauid

I N D E X.

David pugna cū Goliath 295	David occisores Abner ex=
David cōcitatur inuidia apud	cratus 334
Saul 297	David mortem Isboseth ultus
David fuga ad Samuelem 301	336
David et Ionathan iusiurā=	David omnem principatum
dum faciunt 302	Israël consecutus 338
David fugit hinc inde ad ua=	David uxores et filij 340
rios 305	David Palestinos uicit Hie=
David furiosum se simulās, li=	rosoly. 340
beratur de terra Geth 305	David fœdus cum Thoure=
David Palestinos iuadit 309	ge 346
David proditur à Ziphæis	David iterum bella infert Pa=
310. 116	lestinis 344
David pietas erga Saul do=	David iniuriam ultus in Am=
minum licet hostem 311	monitas 348
David cōtra Nabal arma mo=	David amore Bethsabee ca=
uet 313	ptus 350
David castra dormientis Saul	David adulterij arguitur à
ingressus lāceā surripit 316	Nathan 353
David Serritarū et Ammoni=	David reconciliatur deo 354
tarum prouincias deuastat	David reuocat Absalon 359
318	David à filio Absalon regno
David factionis suspectus præ	pellitur 361
lio abstinere iubetur 323	David exercitu contra filium
David consulto deo, insequi=	instructo uictoria potitur
tur Amalechitas 324	369
David mortē Saul dolet 328	David rursum contra Pala=
David filij 331	stinos bella gerit 378
David fit rex tribus Iuda 329	David fortes 379. 380
David Michol uxorem suam	David ab Achimathō impeti=
recuperat 332	tus p Abisai defenditur 378
	David

I N D E X.

Dauid uario metrorū genere cantica & hymnos com- ponit 379	factus, Antiochū Eupatorē & Lysiam interficit* 101
Dauid mandati dei oblitus in cēfendo populo 381. et seq.	Demetrii insidiæ aduersus Iu- dam ibidem
Dauid impensas ad opus tē- pli parat 384. 390	Demetrii cum Ionatha Aba- ron amicitia* 111
Dauid Salomoni filio mādat edificationē tēpli 385. 391	Demetrius in prælio contra Alexandrum Epiphanem occiditur* 114
Dauid Sacerdotes & Leuitas ordinat 290. 391	Demetrius Nicanor Grypus Demetrii filius contra Ale- xandrum Epiphanē* 120
Dauid morituri uerba ad Sa- lomonem 392. & seq.	Demetrius rex contra Hyrcanum Ioannem* 141
Dauid post annos septuagin- ta moritur & ingētes the- sauros reliquit 393. et seq.	Demetrius ab Alexādro Ze- benna superatus, ad Cleo- patram uxorem fugiens, non recipitur, tandem in- terijt occisus ab Antiocho Cyziceno ibidem
Dauidis sepulchri diuitiæ* 139	
Debora Israëlitarū prophe- tissa 240	Demetrius Eucerus rex con- stituitur* 155
Decem præcepta legis 125	Demetrius Eucerus Alexan- drum Iamnæū uincit* 156
Decimæ leuitis dandæ 171	Demetrii contra Philippum fratrem bella* 157
Decimarum lex 191	Demetrius Pompeij libertus Gadarenis præficitur* 174
Dedicatio templi à filiis trās- migrationis celebrata* 17	Demetrius Andromachi fi- lius* 303 (510)
Deliorum decretum pro Iu- dæis* 194	Demetrius Alexandrinus* Demetrius
Delon ciuitas* 70	
Delta locus* 182	
Demænetus orator* 150	
Demetrius Seleuci filius rex	

I N D E X

Demetrius Phalereus bibliothece Ptolemæi Philadel. præfectus*	31	Dinasus pontifex*	321
Demetrii epistola ad Ptolemaeum pro transcribendis libris Iudaicis*	54	Dineas qui & Aretas, Obo= de successor *	309
Demoteles tabellio Darij regis*	80	Dineas Sileum ueneficij tra= ducit apud Cæsarem ibi.	
Desius mensis*	196	Dineus pater Eleazari latro= nis* 312	(345)
Dei opificia	5.6	Diocles de rege Babylonio	
Dei sententia super hominē	8	Diogenes quidā à Phariseis occisus*	161
Dei ira super Israëlitas	14	Diodorus legatus Iudeorū *	
Deuteronomij historia	190		140
Dei præceptum ad Saul ut Amalechitas penitus deleat	286. 287	Diodorus Apamenus, qui & Tryphon uide in dictione Tryphon.	
Deus irascitur Saul ob inobedientiam	288	Dion ciuitas	158
Deus obedientia non sacrificijs delectatur	289	Dionysius Tripolitanus*	169
Deus carpit Salomonem, per prophetam	427. 428	Diophantus pseudographus*	
Dei indignatio cōtra Achab	445		312
Dicæarchia ciuitas	446	Dius hist. de rege Hira	484
Diglath	7	Drimi nomen loci*	207
Diluuium	12. & seq.	Distrus mensis Macedonum*	
Diluuij qui scriptores meminerunt	15		17
Dine stuprum à fratribus uindicatum	56	Diuortij lex	198
		Dius ciuitas Macedonū*	47
		Dochis princeps militiæ Salomonis	400
		Dodoris filius Hercules	40
		Dodus pater Eleazar	380
		Doëch Syrus famulus Saul	
			305. 307

Doëch

I N D E X.

Doëch proditor beneficiorū		Drusus Tiberij filius	ibidem
Achimelech in David, sacer-		Drusus turris*	267
cerdotes iussu Saul inter-		E	
ficit	307	EBal mons	220
Domitius Aenobarbus pater		EBisfar ciuitas	316
Neronis*	510	Ebron ciuitas	27
Domitius Nero	ibidem	Ecateus historiographus me-	
Dora ciuitas & castellum		minit Abraham	26
Idumæe	136	Echibene uxor Ezechie, ma-	
Doritarū facinus in Iudeos *		ter Manasse	516
484		Edom cognomentum Esau	
Dorensis regio	400	57	
Doris ciuitas	223	Egbathana locus	16
Doris uxor Herodis *	202	Egeffarius rex Babylonius	
Dorotheus minister Ptole-		545	
met*	62	Eglon Moabitarū rex Israël=	
Doron ciuitas	222	litas seruitute affligens ab	
Dortus Iudeus *	508	Aoth interimitur	238
Dosithei perfidia in Hyrcan-		Elam filius Sem	23
um tertium *	247	Elamita	ibidem
Dositheus ab Herode occisus*		Eleazarus pontifex	2
257		Eleazarus Mosi filius	100
Dotan urbs	473	Eleazarus filius Aaron, patri	
Droma concubina Gedeonis		successor in sacerdotio	173
245		Eleazarus moritur	228
Drusilla Agrippæ maioris fi-		Eleazar filius Dodi uir fortis	
lia, uxor Antiochi Coma-		380	
gen. regis *	491	Eleazarus frater Simonis Iu-	
Drusilla Felici nupta*	509	sti sacerdotiū adeptus*	56
Drusus maior Tiberij frater,		Eleazarus Apphus, uel Mau-	
Antoniæ maritus *	407	ro, filius Matathie*	85
		Eleazarus	

INDEX.

Eleazarus ab elephante op-	380	Eli pater Semeie	326
primitur *	99	Eli filius Samaris Babylonij	
Eleazarus seditiosus phari-		Eliab filius Iesse	291
seus *	144	Eliasib sacerdos post patrem	
Eleazarus Crassum redimit		suum Ioachim	24
pro spoliatione templi *		Eliasibo mortuo Iudas filius	
179		succeffit *	42
Eleazarus pontifex post Io-		Elica princeps militie tribus	
zarum Boëthi *	380	Iuda	594
Eleazarus filius Annae pon-		Elcias maior *	428
tificis in sacerdotium suc-		Elimelech migratio in Moa-	
cessit post Ismaëlum Iabi *		bitidem	257
389		Elioneus Cāthare pontifex *	
Eleazarus cuiusdam Iudeo-	489		
rum factionis autor mul-		Elisas, Elisei	20
clatur à Fado *	493	Elom socer Esau	44
Eleazarus Dinai princeps		Elon filius Zabulon	83
latronum *	506	Elon princeps Israëlitarum	
Eleazarus latro à Felice ca-	251		
ptus *	512	Elon ciuitas uastatur	446
Eleazarus Ananie scriba ca-		Emachoës locus circa Ior-	
pitur	518	danem *	370
Eleusa ciuitas nunc Sebaste *		Emmaus ciuitas *	90
391		Endelechismus *	13
Eleutherus fl.	238	Enfron ciuitas à Iuda Ma-	
Eli filius Ithamar sacerdos et		chabæo capta *	95
Israëlitarum preses, lapsus		Engadda	311
de sella defunctus est 57.		Epaphroditus Iosephum ad	
259		historias scribendas inui-	
Eli filiorū uita et mores	260	tuit	2
Eli filij bello cadunt	263	Ephan cognatus Dauid	379
		7 Ephesina	

I N D E X.

Ephesina ciuitas	193	Eserimoth locus	155
Ephesiorum decretum pro Iudæis *	192	Esenorū hæresis de animabus & corporibus *	129.
Ephot uestimenti genus	136	271. 386	
Ephraim filius Ioseph	71	Esin quid significet	136
Ephraim tribus leuitarū præfectus	154	Eteron mons	223
Ephrata locus	56	Ethicus *	478
Ephron agrum suum uendidit Abrahæ	39	Ethan habitaculum Samson	254
Epicrates Iudæis Scythopolum prodidit *	143	Etheus princeps militie David	367
Epicurei refutati	552	Eua quid significet	7
Epiphania	22	Eua quomodo inducta et rursum expulsa sit paradiso	8
Eroge locus	500	Euaretus delator filiorum Hero. *	311
Esau cum Iacob habitacula partitus, primatum uendidit	57	Eucheï populi ab Hira uicti	419
Esau cur & quando uocatus sit edom	57	Eui rex Madianitarum	185
Esau filij	57	Euilla & Euilai	22
Eschon puteus	44	Euodus libertus Tyberij Cæsaris *	417
Esdræ historia *	3	Eupator Ptolemæus *	67
Esdras scribe acceptis à Xerxe literis Hierosolymam proficiscitur *	21	Euphrates fl. Paradisi	7
Esdras consulto Achanomio abdicat alienigenas sacerdotum & leuitarum uxores *	22	Eupolemius filius Ioannis Gaddis	104
Esdras moritur *	24	Euripus id est piscina *	80
		Euricles delator filiorum Herodis *	310
		Eutychus fur & delator Agrippæ *	411. 413
		Euxinus	

I N D E X.

Euxinus pontus in quo Io= nas à ceto est, cuomitus 498	Felix Malachi frater à Pha= selo fratre Hero. superatus dimittitur* 202
Exercitus instruēdi ratio 154	Felix præses Iudææ post Cu= manum* 509
Exodi historia 87. & seq.	Felix à Iudeis accusatur, suc= cedente Portio Festo 515
Ezechias filius Achaz rex Hierosolymorum 506	Festum luminarium* 92
Ezechias sacrificia diu in= termisā reuocat 507	Ficula uicus* 71
Ezechia oppressio ab Assy= rijs 511. & seq.	Filiorum Israël eductio de Aegypto 105
Ezechias solatur ab Esaia propheta 513	Filij pro parentibus non pu= niendi, & contra 203
Ezechia languor eiusq; uitæ prolongatio 515	Flaccus rector Syriæ 408
Ezechias princeps latronum ab Herode occisus* 185	Flumina paradisi 7
Ezechiel ppheta adhuc puer cum alijs in Babyl. capti= uus abducitur 523	Fluuius aquæ sanguineus 102
Ezechiel in Chaldaea prophe= tans non auditur 526	Fœdus putei 34 (191
Ezechielis prophetia de Se= dechia 531	Fornicaria mulieris merces
Eximater Iosie regis 518	Fortunatus libertus Agripp. maio.* 424
Exrica tutator regni Israël 503	Fratris defuncti semen exci= tandum 198
	Fuluia à profugo Iudeo se= ducta* 397
	Furius centurio* 173
	Furti lex 201

F

F Abatus à Sylæo occisus 330
Fabius Damasce rector* 201
Fames tempore Dauid 377

G

G Aal princeps Sichimi= tarum 246
Gabaa oppidum 231. 446
Gabaa etymologia 291
7 2 Gabaa

I N D E X.

<i>Gabaa uastatur ab Israëlitis</i>		<i>Galilei deficiunt ab Herode*</i>	
234		222	
<i>Gaba oppidū Galilee*</i>	262	<i>Galmon regio, quae Gilon in</i>	
<i>Gabala oppidum*</i>	159	<i>Biblijs</i>	366
<i>Gabaonitæ</i>	218	<i>Gamala oppidum*</i>	158
<i>Gabaonitæ callide fœderati</i>		<i>Gargazus*</i>	31
<i>cum Iesū</i>	118	<i>Gaulalim oppidum</i>	187
<i>Gabaonitæ liberantur ibidem</i>		<i>Gaulanitis</i>	400
<i>Gabaonitarum punitio</i>	378	<i>Gaulanitis regio*</i>	159
<i>Gabatha loci nomen</i>	274	<i>Gaza capta ab Alexandro *</i>	
<i>Gabathon oppidum Palesti-</i>		46	
<i>norum</i>	443	<i>Eadē capta à Iudæis*</i>	154
<i>Gaber militiæ princeps</i>	401	<i>Gazarim oppidum</i>	378
<i>Gabiar princeps militiæ Sa-</i>		<i>Gechegleth cognomen Ra-</i>	
<i>lomon.</i>	400	<i>huelis</i>	47
<i>Gabinius præses Syriæ*</i>	175.	<i>Gedeon liberauit Israël de A-</i>	
<i>et sequenti.</i>		<i>malec.</i>	242
<i>Gad filius Iacob</i>	31	<i>Gedeonis uisio</i>	242
<i>Gad propheta Dauid</i>	382	<i>Gedeon 70. liberorum pater,</i>	
<i>Gadara oppidum expugna-</i>		<i>et unius naturalis</i>	245
<i>tum*</i>	159	<i>Gedeonis hostes, sui interfe-</i>	
<i>Gadara restauratur*</i>	74	<i>ctores facti</i>	244
<i>Gaddi oppidum</i>	466	<i>Gelboë mons</i>	319
<i>Galaad mons</i>	53	<i>Gellius Marci Antonij libi-</i>	
<i>Galaaditis regio</i>	53. 400	<i>dinis minister*</i>	230
<i>Galata oppidum*</i>	166	<i>Gemellus ex aula Herodis</i>	
<i>Galatæ olim Gomeritæ</i>	20	<i>exclusus*</i>	302
<i>Galboa loci nomen</i>	301	<i>Genasar lacus</i>	388
<i>Galgala loci nomē</i>	217. 274	<i>Gerara locus Palestinae</i>	33
<i>Galilea sub ditione Herodis*</i>		<i>Gera pater Semei</i>	363
217		<i>Gera pater Aoth</i>	138
		<i>Gerareth</i>	

I N D E X.

Gerareth ciuitas	444	Glaphira marito mortuo rex	
Geraritudis regio	444	dit ad patrem*	323
Germanicus pater Caligulae		Glaphire nuptie cum Arche	
occiditur*	461	lao affine, et castitia super	
Germanicus pater Agrippine	310	marito, eiusq; somnium et	
		interitus*	381
Germanicus ueneno interijt à		Gnidus loci nomen*	155
Pifone* 392	(462	Gebolitis, Idumæa	58
Germani milites Caligulae*		Goboth loci nomen	117
Germani auguriū de Agrippa		Godolias præses constituitur	
maiore* 416	(494	Hicrosolymis	534
Gessaban filius Ioæ rex Israël		Godolias interimitur per Is-	
Gersus filius Mosi	100	maëlem	536
Gesius Florus præses Iudææ		Goliath Palestini proceritas	
post Albinum*	519	293	
Gesij genus et malitia*	524	Goliath prosternitur à Da-	
Gessur regio	331	uid	296
Getha fl.	7	Gophna*	199
Geth urbs et regio Palest.		Gorgias superatur à Iuda	
223. 305. 499		Machabeo*	90
Getho urbs Palestinorū	265	Gotholia filia Achab, uxor	
Getuli olim Euilei	22	Ioram, regina Hicrosoly-	
Gezerenna ciuitas	341	morum	461. 480
Gezonat princeps milit. Io-		Gotholia studet exterminare	
saphat	460	genus David	ibidem
Gigantum genus	229	Gotholia perimitur	489
Gigantum conuallis	340	Gracchus Sabino auxiliatur	
Gimon propheta mittitur ad		contra Iudeos*	368
Baasan	445	Græcorum impudens arro-	
Ginaiis uicus*	506	gantia	19
Gison id est cancellus	410	Granicum flumen*	44

I N D E X.

Grana ciuitas à Iuda	Ma=	Hecatōtamachi qui dicatur *	
chabæo capta*	95	151	(460
Gratus miles*	474	Hedrous princeps militiæ	
Guta oppidum*	222	Helan rex filius Baafa à Za=	
Gyon fl. paradyfi	7	maria occiditur	446
Gyon Græcis dicitur Nilus		Helchana uir leuita	261
eodem		Helchias gazophylax*	516

H

H Alabarches, id est prin=		cum filio ad Iudaismū con=	
ceps salis	504	uersa*	498
Hastartæ & Herculis tēplum		Heliab unus opificum taber=	
Heber & Hebræi	23	naculi	141
Hebræi potiti Amorrhæorum		Helias Tesbites propheta in=	
terra	174	crepat Achab, & pascitur	
Hebræi patria iura trāsgressi		à coruis	448
181		Helias filium uiduæ Sarepta=	
Hebr. uicti à Palæstinis	325	næ resuscitat ibidē, &	449
Hebr. uictoria de Palæstinis		Helias pseudoprophetas Baal	
269		occidi iubet, & fugit le=	
Hebr. numerus è Babylone		zabel	452
redeūtium in Hierusalē*	5	Helias inungit reges, futu=	
Hebr. bellum cum Amalechi=		ros ultores Achab	453
tis	117	Helias mittitur ad Achab pro	
Hebræorum bellum in Cha=		pter Naboth iniustæ occi=	
naneos inscio Mose	161	sum	455
Hebræorum genealogia	24	Helias inuasores suos ulcisci=	
Hebron ciuitas	42	tur	468
Hebron Saræ sepulchrū ha=		Helie & Henoch mortē ne=	
bet	39	mo uidit	469
Hecæa filia Iaphram, uxor		Helie habitus	468
Herculis	40	Helie precibus pluuia suspē=	
		sa re	

I N D E X.

<i>sa redijt</i>	452	<i>Henoch</i>	10
<i>Heliachim tutor regni Eze-</i>		<i>Henochia prima ciuitas mudi</i>	
<i>chie</i>	512	10	
<i>Heliachim pontifex custos</i>		<i>Henoch & Helie mortē ne-</i>	
<i>thesaurorum Iosue</i>	519	<i>mo uidit</i>	469
<i>Helim</i>	112	<i>Henoch uixit 365. annos</i>	13
<i>Heliopolis leonum ciuitas *</i>		<i>Hercules auxiliatus filijs A-</i>	
85. 115		<i>brahe, duxit uxore filiam</i>	
<i>Heliseus propheta efficitur</i>		<i>Iaphram</i>	40
454		<i>Herennius Capito creditor</i>	
<i>Helisei prophetia</i>	471	<i>Agrippe *</i>	409
<i>Heliseus hostes obcecatos ad</i>		<i>Herodes 15. annorum præfi-</i>	
<i>Ioram traducit, ubi de co</i>		<i>citur Galilee *</i>	185
<i>plura</i>	474	<i>Herodes maior accusatus sisti</i>	
<i>Heliseus moritur</i>	494	<i>iubetur apud Hircanum *</i>	
<i>Heliseus post mortem mira-</i>		186	
<i>culis clariuit</i>	494	<i>Herodes Iudæe tetrarcha *</i>	
<i>Helisei sepulchri natura</i>	494	205	
<i>Helladici populi à Iano orti</i>		<i>Herodis fuga in Idumæam *</i>	
20		209	
<i>Hellepontus Lysimacho post</i>		<i>Herodes in ius uocatus bellū</i>	
<i>Alexandrum cecidit *</i>	50	<i>Hyrcano mouere tētuit *</i>	
<i>Helpis una ex uxoribus He-</i>		186	
<i>rodus primi *</i>	324	<i>Herodes Syria præficitur *</i>	
<i>Heman unus ex sapientibus</i>		200	
<i>Hebræorum</i>	401	<i>Herodes accusatur apud M.</i>	
<i>Hemath ciuitas</i>	523	<i>Antonium *</i>	206
<i>Hemathenus rex cum Dauid</i>		<i>Herodis bellū cū Parthis *</i>	207
<i>foedus iniit</i>	346	<i>Herodes à senatu Rom. rex</i>	
<i>Hemor rex</i>	55	<i>Iudæe pronuntiatur *</i>	213
<i>Hemfanea sacra tunica</i>	135	<i>Herodes Roma rediens An-</i>	
		<i>7 4 tigonum</i>	

tigonum & Hierosolyma	222	
obsidet*	215	Herodes amore uxoris insa-
Herodes Galilæa potitus, la-		nit*
trones delet*	218 (240	235
Herodis pugna cū Arabibus*		Herodes Cleopatrá occidere
Herodes Hyrcanum interfi-		moliēs, deducit Aegyptū *
cit*	248	299
Herodes mandat uxorem oc-		Herodes sacerdotis filiam du-
cidi*	250	cit uxorem, delubraq; &
Herodes honorifice à Cesare		statuas erigit contra legē *
excipitur, et splendide do-		265
natur*	250	Herodes filios suos Romam
Herodis auaritia*	227	mittit*
Herodis ædificia*	259	267
Herodes propter occisam u-		Herodis cum Iudeis contro-
xorem morbo correptus *		uersa*
256		382
Herodis sæuitia in amicos &		Herodis cōtrouersie & recō-
liberos Babe*	257	ciliatio cū filijs* 385. et se.
Herodes theatra et quinque-		Herodis liberalitas erga Rho-
nalia instituit Hierosoly-		dios* 393 (ibidem
mis*	260	Herodes agonotheta dictus
Herodes oppida & templa		Herodes gloriæ cupidissimus,
construit in honorem Au-		inq; suos sæuissimus ibidem
gusti Cesaris* 267 (399		Herodes sepulchrum David
Herodes Antoniam condidit*		infelicitè aperit* 397
Herodis beneficentia erga po-		Herodes amoris in nurum
pulum, tēpore famis* 267		falso accusatus, irascitur
Herodis profectio ad M. An-		fratri 299
tonium, & pericula* 220		Herode ab eunuchis ueritatē
Herodi uariæ isidiæ structæ *		odij extorquēte, amici eius
		inuicem se accusant* 301
		Herodes Alexandrū filium in
		uincula conijcit* 303
		Herode

- Herodē apud Cæsarem absente deficiunt Trachonitæ ab eo* 306
- Herodes Nacebū Arabum duccem occidit prælio* 308
- Herodes traducitur à Syleo apud Cæsarem propter cæsos Arabes* 308
- Herodes Nicolaum Damascenum legat ad Cæsare, per quem ei reconciliatur* 310
- Herodes quo pacto in filiorū necem anbelauerit 310. & seq.
- Herodis uxores et liberi* 324
- Herodes Bathaneam regionem dat Zamari Iudeo Babylonio* 325
- Herodes accusat fratrem Pheroram eiusq; uxorem conspirationis delatos* 329
- Herodi produntur per mortem Pheroræ ueneficia in eum parata* 331
- Herodes Antipatrū subitane Roma reuocatū, reum agit ueneficij coram Varo* 335
- Herodes morbo iam obnoxius quid egerit, & morbus eius immedicabilis* 350
- Herodes moriturus mandat ut se mortuo Iudeorum priores interficiantur* 352
- Herodes semet interficere conatus* 353
- Herodis testamentum, mors; & tempus regni eius ibid.
- Herodis pompa funebris & sepultura* 355
- Herodis regni diuasio* 376
- Herodis uniuersa prosapia* 405
- Herodes filius maioris Herodis ex Cleopatra 323
- Herodes ciuitates quasdā condit 389
- Herodes Artabanum & Vitellium cōuiuio excipit* 400
- Herodis amor in Herodiadē, & eius bellum cum Aretā* 401
- Herodes exilio damnatus, Herodiadē eū comitante* 424
- Herodes frater Agrippæ maioris rex Chalcidis* 489
- Herodi confertur potestas instituendi pontifices & sacerdotes* 495
- Herodianus insidiatus Antiocho Grypo* 554
- Herodotus Halicarnas. 421. 438

Heroum ciuitas	84	Hieroboam contra Abiam mo	
Hester hiftoria*	28	uet bellum	440
Hieremias Elegidion Iofia		Hieroboam & generis eius	
descripfit	522	extinctio	443
Hieremias fpernitur, prophe-		Hieroboam filius Ioæ rex If-	
tans non auditur, prædicit		raël qualis	497
Hierofolymam expugna-		Hieroboam mortuo fuccellit	
tum iri, uinctus abducitur,		filius Zacharias	498
& luto immergitur	524.	Hieron Hebræa lingua mu-	
ufque ad 530.		nitio	339
Hieremie prophetia de Sede-		Hierofolyma Beniamitis tri-	
chia	529	butaria	230
Hieremiam Nabuzardam fol-		Hierofolyma sub Abraham	
uit è uinculis	534	Solyma dicta	339
Hieremias Aegypti fubuerfio		Hierofolymorū reges quot et	
nem & tranfmigrationem		quandiu regnauerint	532
Israël prædicit	537	Hierofolyma obfeffa à Suffa-	
Hiericho capitur à Iudæis		cho	437
214		Hierofolyma obfidetur & ca-	
Hiericus à Romanis diripi-		pitur à Babylonijs	528
tur*	216	Hierofolymorum muri repa-	
Hieroboam filius Nabath cõ-		rantur sub imperio Xer-	
tra Salomonẽ infurgit	429	xis*	26
Hieroboam fugit ad Suffa-		Hierofolymorum excidium et	
chum	430	direptio templi sub Antio-	
Hieroboam decem tribuum		cho Epiph.*	82
rex fit	432	Hierofolyma capta per Pom-	
Hieroboam adducens popu-		peium Magnum*	172
lum in idololatriam, incre-		Hierofolyma exponitur fifca-	
patur à Iadon propheta		libus Romanorum*	174
432. 433		Hierofolyma obfeffa ab He-	
		rode	

I N D E X.

rode*	215	Homicidij inquisitio	193
Hierosolymam primus David nuncupavit	339	Hor mons in quo sepulta soror Mosi	172
Hierusalem obsidetur à David	ibidem	Horodes filius Arthabani regis, præclarus*	391
Hierosolymitanorum decem civium conspiratio in Herodem*	261	Horodes imperator factus, obferitatem à Parthis occisus est	ibidem
Hieus propheta arguit Iosaphat	465	Hostiarum genera varia pro uarijs	145
Hieus rex inungitur ab Helia	453	Hostes etiam sepeliendi	200
Hieus ab Heliseo inunctus exterminavit genus Achab et sacerdotes Baal 482. et seq.		Hur ciuitas	24.
Hieus Oziam eiusq; quadragintaduos familiares occidit	484. 485	Hyrchanus filius Iosephi Tobie*	74
Hippa oppidum	435	Hyr cani astutia & prudentia*	75
Hira rex Tyri amicus David	339	Hyrchanus mittitur ad Ptolemaeum Epiphanem eodem la conijcit*	76
Hire epistola ad Salomonem	403	Hyrchanus fratrum insidijs circumuentus, duos eorum occidit*	78
Hire munera ad Salomonem	418	Hyr cani ædificia et mors* 80	
Hire enigmata à Salomone soluta	419	Hyrchanus qui & Ioannes, filius Simonis Matathie princeps sacerdotum factus, obsedit Ptolemaeum interfectore patris sui*	137
Hira filius Abybali eodem		Hyrchanus sepulchrum David aperuit & cum Antiochio Sotere	
Hire meminerunt Menahder & Dius	ibidem		
Hominis ætas	24.		

I N D E X.

Sotere amicitiam iniit*	139	duntur*	211
Hyrcani militia contra Sy-		Hyrcanus è uinculis redit ad	
ros*	140	Herodem*	229
Hyrcani cum Romanis ami-		Hyrcanus interficitur ab He-	
citæ & cum Alexandro		rode*	248
Zebenna*	140	Hyrcanus filius Herodis regis	
Hyrcanus Samariam captam		Chalcidis*	304
delet*	143	I	
Hyrcano deus locutus	ibid.	I Abel filius Lamech ex Ada	
Hyrcanus ob felicitatem inui-		10	
fus Iudeis*	142	Iabella ciuitas uastatur ab	
Hyrcani mors et laudes*	145	Afa	446
Hyrcanus tertius		Iabes ciuitas Galaadina	277
Hyrcanus filius Alexandri Ia-		Iabessenii populi	codem
mnæi sacerdotium conse-		Iabis Chananeorum rex oca-	
quitur*	160	cifus	240
Hyrcanus ad regnum adspi-		Iabis princeps Hebræorum	
rans bello superatur à fra-		occiditur	241
tre*	165	Iabitz terre facti per Naas	
Hyrcanus & Antipater ad		ibidem	
Aretam confugiunt*	166	Iabitz corpus Saul ui hosti-	
Hyrcanus adiuuante Areta		bus ablatum sepeliunt	327
Aristobulum fratrem uin-		Iaboth torrens	175
cit*	167	Iachin thalamus, columna tē-	
Hyrcano confertur sacerdo-		pli	408
tium à Cesare*	182	Iacimus filius Zamaris Baby-	
Hyrcanus accusatur tyran-		lonij*	326
nidis	codem	Iacob filij Isaac natiuitas	43
Hyrcanus Herodem ad iudi-		Iacob benedictionē fratri suo	
cium sisti iubet*	186	Esau præripit	45
Hyrcano capto aures præci-		Iacob ad Laban fugientis ui-	
		sio	

I N D E X.

sio	46	Iabel mulier occidit Sifara	
Iacob quibus modis ex Laban		241	
filiabus ancillisq; nuptas et		Iamblichus*	182
concubitus habuerit, quot		Iamin filius Simeonis eodem	
item proles, quomodoq; à		Iamnia destruitur ab Oxia	
socero cum uxoribus & fi-		secundo	499
lijs aufugerit	49	Iaphet filij & ex eis gen-	
Iacob cum uisione luctatur		tes	19
54		Iaso filius Eleazari Aph*	
Iacob luget filium suum Io-	10=	105	
seph	63	Iasus pater Gedconis	242
Iacob in Aegyptũ ad Ioseph		Iazara ciuitas	462
profectio	82	Iaxibel propheta solatur Io-	
Iacob filij	83	saphat	466
Iacob uita defungitur	86	Iberes populi olim Iobelli	20
Iacobus Sofæ	391	Ibidum natura	94
Iacobus Iudæ Galilei filius		Idæ scelus de Paulina et Mun	
crucifixus*	504	do*	395
Iacobus frater Iesu Christi la-		Ida in cruce agitur*	396
pidatus*	517	Idæus filius Nerie sacerdos	
Iadon propheta increpat Hie		533	
roboam	433	Idumæa ab Esau habitata &	
Iadon à pseudopbeta sedu-		uocata	57
ctus, à leone discerpitur		Idumæa & Gobolitis & A-	
435		malechitis dicta	58
Iaddus Alexandro Magno Hie		Idumæorum rex Mosi uoto	
rosolyman ingressuro oc-		non acquieuit	172
currit*	47	Idumæa Iudæ, inde Simoni	
Iaël filius Iesse	292	cedit	222
Iaër Galaadinus princeps Is-		Idumæi à Iuda uicti*	94
raëlitarum	248	Idumæa à Ioram Hierosoly-	
		morum	

I N D E X.

morum rege deficit	480	Iesus fili. Sæ pontifex*	381
Iebusæi Hierosolymis pulsi		IESV CHRISTI præ-	
339		conium*	394
Iechabath ciuitas	518	Iesus Boëthi sacerdotio præ-	
Iephthe Galaadini Israëlitarū		uatur*	266
principis temerarium uo-		Iesus Damnei filius ponti-	
tum	250	fex*	518
Ieresis mater Ioathan	502	Iesus Gamalielis filius ponti-	
Iesobos unus fortissimorum		fex*	519
David	379	Iethan Hebræorum sapiens	
Iesse filius Obed, pater Da-		401	
uid	260	Ietheus pater Amasæ	367
Iesua & Iesui filij Aser	84	Ietro, aliàs Rahuel socer Mo-	
Iesus Nauc filius	119. 158	si	96. 121. 229
Iesus prophetat	207	Iezabel uxor Achab, templū	
Iesus euertit Hiericho	213	Baal construit	148
Iesus fœdus iniit cum Gabao-		Iezabel occidit pphetas	450
nitis	218	Iezabel interminata mortem	
Iesus Chananaeos extermina-		Helie	454
ri iubet	223	Iezabel de turri præcipitata	
Iesu mors eiusq; ætas	228	à canibus deuoratur	484
Iesus filius Iosedech sacerdo-		Iezara fons Samarie	464
tum princeps*	13	Iezonias princeps profugorū	
Iesus filius Eliasib à fratre		in exilio Babylonio	534
Ioanne in templo occisus*		Iesraël ciuitas	452. 482
43		Iesraélite populi	485
Iesus Iaso, filius Simonis fra-		Immolatio porcorum illegi-	
ter Onia, sacerdotio præfi-		tima*	83
citur & priuatur*	81	Immunda quæ sunt	150
Iesu cōtra Oniam Menelaum		Imperia in manu dei esse*	
seditio	ibidem	418. 419	

Indathis

I N D E X.

- Indathis dux Parthorum** 139
Inuenta esse restituenda 201
Ioas à commentarijs Ezechie
 311
Ioas scriba monumentorum
 319
Ioab cum Abner belligera-
 tur 330
Ioab Asar & Saruiz prin-
 ceps militie David 329
Ioab traducit Abner apud Da-
 uid & tractum dolose
 occidit 229. & seq.
Ioab princeps militie consti-
 tuitur 339
Ioab industria contra hostes
 349
Ioab persequitur Sabee 376
Ioab Amasam interemit ib.
Ioab ciuitate quam Sabee in-
 trauerat, obsedit ibidem
Ioab obsidionem soluit, misso
 Sabee capite per murum
 376
Ioab occiditur in templo 397
Ioachaz patris sui Iosie suc-
 cessor uinctus abducitur in
 Aegyptum 324
Ioachazas rex Syrorum 490
Ioachus filius Hieui rex Is-
 rael 492
Ioachim qui prius Eliachim
 rex Hierosolymorum con-
 stituitur 423
Ioachim tributarius Nabu-
 chodonosor occiditur, sur-
 rogaturq; Ioachim filius
 323, 325
Ioachim seipsum cum matre
 & cognatis tradit regi Ba-
 bylonio, surrogato Sede-
 chia 325. & seq.
Ioachim filius Iesu princeps
 *sacerdotum** 19
Ioachim alius, qui & Alchi-
 *mus, princeps sacerdotum**
 100
*Ioachim sacerdotis interitus**
 104
Ioas filius Ozie infantulus se-
 ptem annorum clam nutri-
 tus in regem ungitur 488
Ioas templum Hierosolymita-
 num reparat 491
Ioas post mortem Ioiada le-
 gum preuaricator factus,
 occiditur succedente filio
 Amasia 492
Ioas Zachariam prophetam
 in templo occidit ibidem
Ioas uastationem Hierosoly-
 morum ab Asahel donarijs
 templi

I N D E X.

templi redemit	492	dit*	43
Ioas filius Ioachæ successor		Ioannes Iesum fratrem ob sa-	
in regno	493	cerdotium in templo inte-	
Ioas tribus prælijs iuxta pro-		remittit	ibidem
phetiam Helisæi uincens		Ioannes filius Simeonis pater	
Syros moritur	494	Matathie*	81
Ioæ regis parabola ad Ama-		Ioannes Gaddis filius Mata-	
siam	496	thie occiditur*	85.108
Ioas Amasiam uincit	497	Ioannes Hyrcanus Simonis	
Ioas mater Ioachim secundi		Matathie filius	136
525		IOANNIS Baptiste do-	
Ioathabalus rex Tyrionũ	545	ctrina et mors*	403
Ioathan diuinat	245	Iohel filius Samuelis	270
Ioathan filius Heli, sacerdos		Iohoiades pater Banaie	346
533		Ioiadas pontifex maritus Io-	
Ioathan filij Ozie regnum,		sabeth Hierosolymis sepul-	
gesta, et mors	502	tus	491
Ioathan Achaz succedit	503	Ione prophete historia	497.
Iochohel mater Moysi	89.124	498	
Iodabar ciuitas	346	Ionas Annæ pontifex post Si-	
Iodas princeps de tribu Le-		monem Cantharam*	485
ui	337	Ionij populi à Iano descen-	
Ioannes princeps militiæ Io-		dunt	20
saphat	460	Ionadab filius Samne sola-	
Ioannes filius Zarij princeps		tur David	358
profugorum in exilio Ba-		Ionathas filius Abiathar mi-	
bylonico	534	nister David	362
Ioannes populum captiuum		Ionathas qui et Abaron, fi-	
redemit de manibus Ismae-		lius Matathie*	85
lis	536	Ionathas eligitur in locum	
Ioannes fratri Iudæ succe-		Iudæ*	107
		Ionathas	

I N D E X.

Ionathas ulciscitur Ioannem fratrem, & pugna ac fœdus cum Bachide*	109	Ionathas bello cecidit	326
Ionathas recipit Hierosolytamam*	112	Ionathas filius Annæ post Caiaphan*	399
Ionathas purpura indutus ab Alexandro Epiphane	117	Ioram patri Iosaphat succedit	472
Ionathæ uictoria de Apollonio Tito*	119	Ioram Hierosolymorum rex, parricida & idololatra factus	480
Ionathas Demetrio Nicanore uicto, mittit epistolas ad Romanos & Spartiatas *	128	Ioram mortuo uxores & filij occiduntur præter Oziã ibidem	
Ionathas Nabathæos expugnat*	130	Ioram filius Achab Ochozie fratri succedit	481
Ionathas capitur*	131	Iora Achab filij & regis Iudæ mææ bellum contra Moabitas	469. 470
Ionathæ mors & sepultura*	134	Ioram regis Israël gesta & pericula Samariæ facta	475. & seq.
Ionathas Absaloni amicus Simonis Matathie*	133	Ioram ab Hiçu occiditur	483
Ionathas Sadducæus Hyrcani Ioannis amicus*	144	Iorã fil. Azariæ sacerdos	533
Ionathas Oniæ legatus Iudeorum*	193	Iordanis decreuit Israëlitis transcurrentibus	212
Ionathas ignoranter maledicti reus factus à patre morti destinatur	299	Iosaphat historicus Dauid	346. 377
Ionathæ oratio ad Saul pro Dauid	299	Iosaphat filius Asa patri succedit	447
Ionathæ iuramentum ad Dauid	303	Iosaphat bellum cum Ammonitis	465. & seq.
		Iosaphat impetum Syrorum euadit	463
		A Iosaphat	

I N D E X.

Iofaphat increpatur ab Hirc	Iofephi concio, & amicitia
propheta 465. 466	cum Ptolemaeo Epiphane*
Iofaphat Moabitis & Amo-	72
nitas domino pugnante ui-	Iofeph Zachariae praeficitur
cit 466	Iudeis, Iuda Machabeo
Iofebeth uxor Ioadi furatur	persequente Timotheum*
Ioan infantulum 487	95
Iofedech sacerdos in Babylo-	Iofephus Iudae mandato non
niam captiuus 533	parens, infelicitèr pugnat
Iofeph filij Iacob somnia, eo-	ibidem
rumq; interpretatio 58. 66	Iofephus Matathiae
Iofeph per Rubẽ feruatur 60	Iofephus quibus caufis ad hi-
Iofeph in lacum ponitur 61	storiã scribendam incita-
Iofeph Iſmaëlitis uenditus 62	tus
Iofeph continentia, ac fides	Iofephus Iudaicum bellũ scri-
erga herum 63	bit ante hiftoriã Antia-
Iofeph à carcerario lenius tra-	quitatum 33
ctatur, pincernæ & pifto-	Iofie filij Amon regis laus
ris ſomnia exponit: poſtea	518
Pharaonis ſomnia inter-	Iofias feſtiuitatem azymorum
pretatus, Aegypto praefici-	agit 521
tur 66. & ſeq.	Iofie mors & ſucceſſor 522
Iofeph uxor & filij 71	Iofippus Herodis patruus, mu-
Iofeph ſuper Benjamin com-	lieribus Herodis iuſſa pro-
pungitur, & fratres furti	dit* 239
infamat 76	Iofippus fratruculis Herodis,
Iofeph fratribus innotuit 81	eiusq; gener* 324
Iofeph frumenta uendit 85	Iofephus filius Antipatri, fra-
Iofeph ætas, mors, & offa 87	ter Herodis in Iudæa ca-
Iofephus filius Tobiae Onia	dit* 222
ſacerdotis nepos* 71	Iofue ſuccedit Moysi 186
	Iofarus

Iozarus Boëthi deponitur à pontificatu*	380	Ismaël uxorem Aegyptiam duxit	ibidem
Iozarus pontificatu priuatur*	388	Ismaël filius Iabi pontifex*	389
Isaac immolatio & constan- tia	38	Ismaëlis cuiusdam malicia in Godoliam	335
Isaac cōiugiū cū Rebecca	40	Ismaël populum Massphat du- cit captiuum	336
Isaac repromittitur Abrahæ		Israël uocatur Iacob & ety- mologia	34
Isaac nascitur	35	Israël filiorum oppressio in Aegypto	87
Isaac in Aegyptum profe- ctio	43	Israëlitæ opprimuntur à Moa- bitis, Chananæis, à Labin et Amalechitis 238. & seq.	
Isaac expulsus ab Abime- lech	43	Israëlitæ iterum liberati per Deborah & Barachū	240
Isaac oratio super Iacob ibi.		Israëlitæ uincunt Amalechia- tas & spoliant	117
Isaac ætas & mors in He- bron	56	Israëlitæ egrediuntur ex Ae- gypto	105
Isachar tribus sortita Carne- lum	223	Israëlitæ tributarij facti Pale- stinis	251
Isacham Samaritis uxor Ma- nassis & sacerdotis*	44	Israëlitarum clades à Palesti- nis inflata	262
Ishobeth filius Saul rex Ma- nalim constituitur	229	Israëlitarū decem tribus trans- feruntur in Mediā ex Per- sida	508
Ishobeth disidium cum Abner propter concubinam	332	Istob rex	349
Ishobeth occiditur	336	Itham locus circa Hierosoly- mam	426
Ischaboth filius Phinees	263		
Isidis templum Romæ destru- ctum propter stuprum Pau- line*	338		
Ismaël etymologia	31		
Ismaëlis genealogia	ibid.		

I N D E X.

Itham ciuitas à Roboam stru-	Iudæi infestationes paſi à Sa
cta 436	maritanis* 70.84
Ithamar filius Aarō 140.263	Iudæi coguntur abnegare lea-
Ithobaal rex, pater Iezabel,	gem* 83
ſocer Achab 487	Iudæis amicitia cum Roma-
Ituræi ſubacti ab Ariſtobulo	nis* 104
filio Hyrcani Ioannis* 148	Iudæorum hærefes* 129.385
Iturius amicus Herodis* 249	Iudæorum oſtingenti cruci-
Iubal muſicā coluit primus 10	fixi* 156
Iubileus annus 153	Iudæi quæ oppida poſſede-
Iudæi Hebræi 23	rint regnante Alexandro
Iudæorum reſpublica qualis	Iamneo* 160
ante captiuitatem, & qua-	Iudæi Romanis quando pri-
lis poſt fuerit* 16	mum ſubditi* 175
Iudæorum reditus ad Hieru-	Iudæi Herode eos animante,
ſalem ſub Ncemia & Eſ-	bellum contra Arabas ca-
dra* 21	peſſunt* 242
Iudæorum Hieroſolymam re-	Iudæorum ſeditio contra He-
ptentium numerus* 12	rodem* 261
Iudæorum & Samaritanorū	Iudæorum afflictio per Aſiam
diſceptatio* 116	& Libyam* 394
Iudæorum ſtudium in repa-	Iudæis permiſſum, plures hæ-
rando templo ibidem	bere uxores* 323
Iudæi quando primū dicti* 26	Iudæorum quadraginta, ſor-
Iudæi ſubiugati à Naas 276	titudo pro lege* 349
Iudæorum ſtatus poſt Alexan-	Iudæi ab Herode morti deſti-
drum* 50	nati, liberantur è carcere *
Iudæi in Aegyptum ducun-	354
tur* 49	Iudæorum tria milia cædun-
Iudæis beneficentia exhibita	tur in templo per milites
ab Aſie regibus* 66	Archelai filij Herodis* 359

I N D E X.

<i>Iudeorum seditio contra Sa-</i>	<i>Iude uictoria de Lysia &</i>
<i>binum* 365. & seq.</i>	<i>Gorgia* 90</i>
<i>Iudæi Roma excedere cogun-</i>	<i>Iudas Hierosolymam occu-</i>
<i>tur* 397</i>	<i>pat, templum & sacrificia</i>
<i>Iudeorum constantia ad Pe-</i>	<i>renouat* 91</i>
<i>tronium pro conseruatione</i>	<i>Iude uictoria de Idumæis &</i>
<i>legis* 427</i>	<i>Ammonitis & de Timo-</i>
<i>Iudeorum ingens cædes Se-</i>	<i>theo* 93</i>
<i>leuciæ facta* 445</i>	<i>Iudæ clara uictoria cōtra Ni-</i>
<i>Iudeorum libertas sub Clau-</i>	<i>canorem* 103</i>
<i>dio Cæsare* 481</i>	<i>Iudas summus sacerdos factus</i>
<i>Iudeorum disidium cum Phi-</i>	<i>cū Romanis amicitias iun-</i>
<i>ladelphinis* 493</i>	<i>git ibidem</i>
<i>Iudæa uarijs tumultibus quas-</i>	<i>Iudas nouissimo contra Ba-</i>
<i>fata, Archelao ad Cæsarem</i>	<i>chidem prælio interijt * 105</i>
<i>profecto* 368</i>	<i>Iudas Capsei, dux exercitus</i>
<i>Iudæa mala preside Felice* 513</i>	<i>Ionathæ Abaron* 127</i>
<i>Iudæa à sicarijs deuastata * 512</i>	<i>Iudas Essæus propheta* 147</i>
<i>Iudeorum ingens clades tem-</i>	<i>Iudas Arisei legis interpres * 347</i>
<i>poræ axymorū facta* 505</i>	<i>Iudas Ezechie latronis filius</i>
<i>Iudeorum seditio contra Sa-</i>	<i>* 369</i>
<i>maritas* 507</i>	<i>Iudas Gaulonites concitator</i>
<i>Iudeorum contentio contra</i>	<i>seditionis & autor quartæ</i>
<i>Syrōs* 513</i>	<i>sectæ Iudeorum* 384</i>
<i>Iudas Machabæus filius Ma-</i>	<i>Iudas Eliasibi sacerdos* 42</i>
<i>tathie* 94</i>	<i>Iudæ defuncto succedit frater</i>
<i>Iudæ uictoria de Apollonio</i>	<i>cuius Ioannes ibidem</i>
<i>& Seron ducibus Antio-</i>	<i>Iudicum historia 228</i>
<i>chi* 87</i>	<i>Iulia uxor Augusti Cæs.* 392</i>
	<i>A 3 Julia</i>

I N D E X.

Julia Augusti filia, & duarū ciuitatum nomen*	388	Leuitarum principes & nu- merus	154
Julia soror Caligulae*	478	Leuitarum trib. à militia se- gregatur	171
Ixates filius Helenæ fit lu- deus*	497	Leuitis decimas dari iussit Moses	eodem
Ixatis mors & gesta*	500	Leges Mosæ uariæ	145.
L			
L Aban deffodet filias suas Iacob	49	Libanus mons	220. 400
Labenna prouincia	480	Liberi ancillas non ducant	
Laban insequentis generum suum Iacob somnium	51	Libes olim Phuti	21
Laban fraudulentia	ibid.	Libyas*	166
Labosordachus	545	Libyam Phut instituit	21
Lachis oppidum	436	Linum Hebraice cheton	134
Lagus pater Ptolemæi Sote- ris*	50	Litthus ciuitas	105
Lais parens Phaltis	316	Liua mater Tiberij Nero- nis*	389
Lamech filij & uxores	10	Lollius	168
Laodicensium decretum pro Iudeis*	195	Lot frater Saræ adoptatus ab Abraham	25
Lasibenes Cretensis*	118	Lot separatus ab Abraham	
Lazarus gigas Iudeus*	400		27
Legum præuaricatoris poe- na	196	Loth captus & redemptus	28
Leonum ciuitas Heliopolis *	115	Loth hospitatur angelos	33
Lepidus à C. Caligula occi- sus*	448	Loth genuit ex filiabus	33
Leui filius Iacob ex Lia	50	L. Valerius, Lucij filius Cos. *	183
Leuitici historia	145	L. Manlius L. Menenij filius	140
			L. Co

I N D E X.

L. Copinius Colline filius*	183	M	Aacha filia Thamar	
			uxor Roboam*	437.
Luctus triginta dierum pro		443		
mortuis	199	Maacha rex		349
Lucullus*	162	Macedones populi		22
Lud, Lude populi	23	Machabeorum historia*		81
Lugdunum oppidum Gallie		Machamis filia Ptolemæi, ux		
*	424	xor David		331
Lupus tribunus Cæsoniam		Machir princeps Galaaditi-		
Caligule uxorem occidit*		dis		367
471		Macherus castellum Iudææ*		
Lupus morte multatus*	480	162		
Luxa regio	30	Machir nutritius Miphibo-		
Lycus fluuius*	139	seth		347
Lydi populi olim Lude	23	Machon ciuitas uastata à Da		
Lysanias filius Ptolemæi Mi-		uid.		346
nei*	206	Macro prætorij præfectus *		
Lysias Antiocho ad Persi-		414		
da profecto, relinquitur		Madianite populi		176
ad deuastandam Iudeam		Madianite uicerunt Israeli-		
*	99	tas		241
Lysias occiditur*	101	Madian ciuitas		96
Lysias oppidum*	169	Madianitarum & Arabum		
Lysimachus Helleſpötum ob-		strages		244
tinet*	501	Mageddon loci nomen		484
Lysimachus occisus ab He-		Magedon ciuitas à Salomone		
rode*	257	condita		420
Lysimachus Pausaniæ, lega-		Magog Magogas instituit		
tus Iudeorum ad Roma-		20		
nos*	193	Magus quidam seductor po-		
M.		puli à Portio Feste occi-		
		sus		
		A 4		

I N D E X.

<i>sus*</i>	515	<i>Manasses filius Ioannis sa-</i>	
<i>Malachus Arabs nutritius An-</i>		<i>cerdotis frater Iaddi ob</i>	
<i>tiochi qui Theos cogno-</i>		<i>connubium alienigenæ pro</i>	
<i>minabatur*</i>	123	<i>hibetur accedere altare*</i>	
<i>Malachi insidiæ contra An-</i>		44	
<i>tipatrum*</i>	199	<i>Manasseas Damascenus de ar-</i>	
<i>Malachus rex Arabum Hero-</i>		<i>ca Noë</i>	15
<i>dem frustratus*</i>	211	<i>Manue pater Samsonis</i>	251
<i>Malathoës ciuitas*</i>	407	<i>Maon desertum</i>	311
<i>Malchus qui & Cleodemus</i>		<i>Maon ciuitas</i>	313
<i>propheta</i>	40	<i>Mar amaritudo dicitur</i>	112
<i>Mambre conuallis in qua re-</i>		<i>Mara interpretatur dolor</i>	
<i>quieuit Abraham</i>	32	258	
<i>Manachasim genus Hebrææ</i>		<i>Marcellus curator Iudææ cõ-</i>	
<i>uestis</i>	134	<i>stituitur Pilato Romæ pro-</i>	
<i>Manachemi Esseni diuinationo</i>		<i>fecto*</i>	398
<i>de Herode*</i>	271	<i>M. Tullius Cicero consul, Cn.</i>	
<i>Manahen Sellum perimens</i>		<i>Pompeio Hierosolymam</i>	
<i>seipsum regem Israël con-</i>		<i>& templum capiente*</i>	
<i>stituit</i>	501	173	
<i>Manahen defunctus in Sama-</i>		<i>M. Agrippæ beneficia in Iu-</i>	
<i>ria</i>	ibidem	<i>deos*</i>	66
<i>Manalim regio</i>	329	<i>M. Agrippa cum Herode ami-</i>	
<i>Manna quid</i>	116	<i>citias componit*</i>	268
<i>Manasses filius Ioseph</i>	71.84	<i>M. Antonius libidinis nota-</i>	
<i>Manasses & Ephraim præ-</i>		<i>tur*</i>	231
<i>fecti</i>	154	<i>M. Antonius uictus à Cesare</i>	
<i>Manasses filius Ezechie im-</i>		<i>in bello Astiaco*</i>	242
<i>pietate insignis</i>	516	<i>M. Antonius belli Romano-</i>	
<i>Manassis captiuitas, & mors</i>		<i>rum dux cum Gabinio cõ-</i>	
<i>felix</i>	517	<i>tra Iudeos*</i>	175
		<i>M. Agrip</i>	

I N D E X.

M. Agrippa Iudeorum ius tutatus* 281	Marion Tyrionum tyrannus ab Herode superatus* 202
M. Agrippæ cum Herode amicitia* 268. 284	Maria uxor Archelai filij Herodis* 382
Marcus nepos Herodis* 481	Maria filia Agrippæ maioris desponsa Archelao Chelæ filio* 491
Marcus præses Iudææ post Copinium* 388	Maria nupta Demetrio Ale- xandrino ibidem
M. Minutianus coniux so- roris C. Caligulæ* 460. 478	Mariamne filia Hyrcani et Alexandreæ, coniux He- rodis* 230. 406
M. Minutianus conspirator in mortē C. Caligulæ* 448	Mariamne traducitur uiolati matrimonij* 237
Mardocheus auunculus He- ster pandit regi insidias eunuchorum 29	Mariamne accusatur uenefi- cij apud Herodem* 254
Mardochei luctus de edicta contra Iudeos clade* 32	Mariamne occiditur 255
Mardocheus purpura indu- tus circumducitur per A- man inimicum* 39	Maris rubri diuifio 109
Mardochei decreta sup die- bus festis Iudeorum* 42	Marisa ciuitas* 96. 140
Mare Pamphylicum diuifum 110	Marissa à Roboam structa 436
Marcon ciuitas à Græcis Sa- maria 447	Mariseni* 142
Mare ancum templi Salo- monis 408	Marsus præses Syriæ post P. Petronium* 486
Mareon filius Ionathan 397	Marsus Agrippæ maiori ini- micus 487. 489
Maria soror Mosis moritur 172	Marsias libertus Agrippæ* 409. 420 (135)
	Masnaëmphtis pileum sacrū Maspha ciuitas structa ab A- sa 446
	♂ 5 Masphat

I N D E X.

Masphat ciuitas	249. 275.	534	fix, sub quo bellum Romanorum cōtra Iudeos sum-	
Masphat interpretatur deor-			psit initium*	320
sum inspicere	268		Mathon locus	330
Massada ciuitas*	202		Matuse princeps Babylo-	
Massada oppidum*	210		nus	331
Maselmis mater Amon regis			Mausoleum à Daniele con-	
318			structum*	330
Mathan sacerdos Baal peri-			Mausoleum Matthiae & fi-	
mitur	489		liorum*	134
Matathias filius Ioannis An-			Maxilla loci nomen	255
tiochi mandatum contem-			Maxillus*	422
psit*	85		Medas uicus*	493
Matathias idololatram Iu-			Meander fluuius*	39
dæum confodit simul &			Medaba ciuitas*	109. 140
Apollonium*	85		Media*	345. 16
Matathias primus persuasit,			Medi populi à Madeo orti	
etiam sabbato pugna non			20	
esse detractandam ibidem			Medis ciuitas	322
Matathias filius Absalomi			Mega oppidum*	159
dux exercitus Ionathæ A-			Megarum Babylonius prin-	
baron*	127		ceps	331
Matthias Cargalothi legis			Melchenoth bases	409
interpret*	347		Melchizedech, id est, rex iu-	
Matthias Theophili Hiero-			stus	29
solymites sacerdos*	350		Melchis occisus in bello	326
Matthias seditiosus sacerdo-			Melazarus legis peritus*	497
tio priuatur	ibidem		Mella ciuitas à Iuda Mach.	
Matthias Annæ frater Iona			capta*	94
pontifex*	486		Melum ciuitas*	378
Matthias Theophili ponti-			Memphis ciuitas	93

Memphis

I N D E X.

<i>Memphis ciuitas à Minæo</i>		<i>Messalinam Claudius mari-</i>	
<i>condita</i>	421	<i>tus necat*</i>	310
<i>Menander de obfessione Ty-</i>		<i>Methir sacra Hebræorū uc-</i>	
<i>riorum</i>	311	<i>stis</i>	135
<i>Menāder transtulit antiqui-</i>		<i>Methri cognatio de tribu</i>	
<i>tates Sidoniorū ex Phœni-</i>		<i>Beiamin sortem regni ac-</i>	
<i>cia lingua in Græcam</i>	419	<i>cepit</i>	275
<i>Menedemus philosophus*</i>	63	<i>Michæ presagium aduersus</i>	
<i>Mennius regulus*</i>	447	<i>Achab, & alia gesta</i>	459.
<i>Mensa propositiois quomo-</i>			460. 461
<i>do extructa</i>	132	<i>Michol fil. Saul desponsatur</i>	
<i>Mensa aurea templi Salo-</i>		<i>Dauid</i>	298
<i>monis</i>	409	<i>Michol astutia</i>	300
<i>Mēsa Ptolemæi Philadelphi</i>		<i>Michol post Dauid despon-</i>	
<i>admodū pretiose deo ob-</i>		<i>satur Phalti</i>	316
<i>late descriptio*</i>	58	<i>Michol Dauid iterum remit-</i>	
<i>Mēsīs hyperuerethæus</i>	147.	<i>titur per Abner</i>	332
	411	<i>Michol Dauid ludentem ci-</i>	
<i>Mensis Arthemisius</i>	404	<i>thara ante arcā ridet</i>	344
<i>Mensis septimi ratio</i>	147	<i>Michol ex Dauid non conce-</i>	
<i>Mensurarum inuentio</i>	10	<i>pit</i>	243
<i>Merari filius Leui</i>	83	<i>Milas legatus Archelai regis</i>	
<i>Meroë ciuitas Aethiopiæ</i>	95	<i>Cappadocum ad Herodē*</i>	
<i>Mes filius Aram</i>	23		312
<i>Mesaneī populi</i>	ibidem	<i>Milesius proditor*</i>	150
<i>Mesopotamitæ insurgunt in</i>		<i>Militis cuiusdam impudētia,</i>	
<i>Abraham</i>	26	<i>magnæ cladis Iudæorum</i>	
<i>Mesopotamitarū strages</i>	350	<i>causa & origo*</i>	505
<i>Mesopotamiæ difficultas</i>	40	<i>Mina quid sit*</i>	128
<i>Mesraim hoc est Aegyptus</i>	21	<i>Minæus rex Aegypti condi-</i>	
<i>Mesabasan uestis sacra</i>	135	<i>tor Memphios</i>	421

Miniada

I N D E X.

Miniada	15	tra Anileum, et superatur*
Minutianus conspirator in mortem C. Caligulae*	448	443
453		Mithridates uicissim superat & occidit Anileum ibidē
Miphiboseth filius Ionathae queritur à Dauid & dita- tur	347	Moabitarū terrā depopulan- tur Iorā, Iosaphat, & rex Idumaeae 470 (472
Miphiboseth ambitionis de- latus exheredatur	362	Moabitarū rex immolat filiū
Miphiboseth falsò delatus ex- cusat se apud regem	374	Moabita à Babylonijs sub- iugati 537
Misa rex Moabitarum	469	Moab filius Loth ex filia se- niore 33
Misach nomē Misaelis pue- ri apud Nabuchodonosor	539	Moabita populi ibidem
Misael puer socius Danielis, à Babylonijs Misach dictus ibidem		Moabita uincuntur à Iosa- phat 460. 466
Mirta pontificis	135	Moabitis regio 174
Mithridates reuexit sacra uasa templi ablata*	4	Moabita superati à Saul 278
Mithridates Synaces prefe- ctus Parthorum	157	Moabitas debellat Dauid 344
Mithridates Parthorū pfuga dimittitur à Gabinio*	178	Modin uicus* 85
Mithridates Pergamenus Ce- sari auxiliatus contra Ae- gyptios*	181	Monobazus Bazeus rex A- diabenorum frater & ma- ritus Helena* 495
Mithridates gener Artabani regis Parthorum*	441	Monobazus filius Monoba- zi Bazei ex Helena ibidē
Mithridates mouet arma cō-		Monobazus iudaismū subit* 500
		Möslingon ciuitas* 166 (154
		Möpsuestia ciuitas Ciliciae *
		Moraim mons, in quo immo- latus Isaac 37 (90
		Moses triū mensiū exponitur Mosis

I N D E X.

Mosis sapientia	3	Moses bellicosos recēssit	154
Mosis educatio eiusq; nomi- nis etymologia	91	Moses coturnicibus magnum exercitum satiat	155
Moses diadema Pharaonis conculcat	ibidem	Moses explorari suadet Cha- nanean	156
Moses dux Aegyptiorum	93	Mosis autoritas, legumq; eius reuerentia	159 (164)
Moses Tharbin filiam regis Aethiopiæ duxit uxore	95	Moses ad Core seditiosum	
Moses regem Aegypti laten- ter fugit	95	Moses inuitat Datan & A- byrom	ibidem
Moses uidens rubum arden- tem, iubetur educere filios Israël de Aegypto	97	Moses à rege Idumæorum repulsam passus	172
Mosis prodigia	102. & seq.	Moses castrametatur ad Ior- danem	176
Moses educit Israëlitæ in Si- na montem	111	Mosis oratio ante mortem et constitutiones	187
Moses uirga aquam è petra elicit	116	Moses populo legem scriptā dedit	190
Mose manus extendente He- bræi uincunt Amalechitas	119	Moses conuocat ecclesiam et prophetizat	207
Moses excepit Rahuel socer- um suū uenientē ad Sina	121 (ibidem)	Mosis mors & sublatio	209
Moses paruuit monitis soceri		Mosaicæ legis liber intra the- sauros templi inuētus	219
Mosis tabulæ	127	Mulierum testimonium	193
Moses quadraginta dies nullo cibo humano participatus ibidem		Mulier à uiro Leuita mēbra- tim secta in singulas tribus mittitur	233
Mosis tabernaculum	127	Mundi creatio	5
Mosis arca	132	Mundi adolescentis dolosum stuprū cum Paulina*	395
		Murium multitudo Azotorū prouin	

provincia deuastauit 264
 Musca idolum Accaron 468
 Mutianus prefectus Syrie
 Iudeoru statuta tutatus* 66
 Mygdonia, nunc Antiochia*
 300
 Myrrha filia Cynare regis*
 459

N

N Aama mater Roboam
 430
 Naas rex Ammonitarum Is-
 raëlitis captis oculos de-
 xtros eruebat 277
 Naas occisus à Saul 278
 Nabal uir stultus & crudelis
 113 (315)
 Nabal interpretatur demens
 Nabal moritur ibidem
 Nabalota ciuitas* 166
 Nabathæa prouincia 36
 Nabath pater Hieroboā 429
 Nabathæi* 94
 Nabathæi Arabie gens 108
 Nabathæi expugnatur à Io-
 natha Abarom* 130
 Nabla musicum instrumentū
 410. 380
 Naboth iniuste lapidatus a-
 stu Iezabel 454
 Nabuchodonosor primus rex

Babyloniorum regem Aeg-
 ypti & omnem Syriam
 subiugat &c. 323
 Nabuchodonosor omnes Iu-
 deorum nobiles castrat, &
 literis instituendos curat, ubi
 multa alia de eo 258. 259
 Nabuchodonosor secundus,
 filius superioris et successor
 244. & seq.
 Nabuchodonosor successores
 545
 Nabuthæi ager 483
 Nabuzardan princeps Ba-
 byloniorum contra Hiero-
 solymam 331
 Nacebus dux latronum ab
 Herode uictus* 308
 Nachor fratris Abrahæ ge-
 nealogia 24
 Nadab fil. Aaron igne con-
 sumptus 142
 Nadab filius Hieroboam pa-
 tri successit in regno 443
 Nadab et omnis generis Hie-
 roboam interitus ibidem
 Nadab mortuo, Baasa occisor
 eius regno potitus ibidem
 Naëma filia Tubalcain 10
 Naida locus quem Cain in-
 coluit 10
 Namafus

I N D E X

Namasus pater Hieu	453.	niorum contra Hierosoly-	
482		nam	531 (533)
Nathan filius Dauid	340	Nerias filius Vrie sacerdos	
Nathan alius propheta nar-		Nerie pater Baruch discipu-	
rat Dauid deo placere stru-		lus Hieremie.	234
cturam templi	343	Nero fil. Domitij*	510
Nathan fil. Dauid arguit pa-		Neronis crudelitas	ibidem
trem	353	Neruis cur Iudei abstineant	
Nathan Adoniam regno pel-		35	
lit, et ungit Salomonē	388	Nicanor præfectus hospitum	
Nathanaël filius Iesse	292	Ptolemæi regis Philadel-	
Naufragium Ione prophete		phi*	62
498		Nicanor præfectus Sichimi-	
Naum prophetia	502	tarum*	84
Nazarei Corban offerūt	172	Nicanor Demetrii amicus, in	
Neemius Iud. pincerna Xer-		bello occisus contra Iudam	
xis*	24	Machabæum	103
Neemie cura & labor de re-		Nicanoris Seleuci beneficen-	
parandis muris Hierusalē*		tia in Iudeos*	65
27		Nicaula regina Aegypti &	
Neemias moritur	ibidem	Aethiopiæ	427
Neerda ciuitas*	434	Nicolaus Damascenus Iudeis	
Nemrod filius Chusi	22	patrocinator*	66
Nemrod filius Cham contē-		Nicolaus Damascenus lega-	
ptor dei	18	tus Herodis ad Casarem	
Neptalim filius Iacob ex Ba-		placandum*	310
la	50. 84	Nicolaus Damascenus pro	
Neptalite quam terram sor-		Archelao uerba facit*	376
titi	223	Nicomedes Gabiniū & Scan-	
Ner patruus Saul	286	rum accusat	169
Nergella princeps Babylo-		Nilus fl.	95
		Nilus	

I N D E X.

Nilus in sanguinē uersus	124	O Bededom Leuita per ar-	
Ninive ciuitas	514	cam dei ditatus	342
Ninus ciuitas	23	Obeth dispēsator Achab	472
Nisan primus mensis	105	Oblationum deuotio in ta-	
Nisibis oppidum*	434	bernaculo	140
Nisibis terra*	500	Obeus pater Michea pro-	
Nobe ciuitas	305	phetæ	461
Nocheus repudium	Vastis	Obodas rex Arabum*	300
suasit*	29	Ocona ciuitas Iudææ*	108
Noë seruatus	12	Octauia filia Claudij ex Mes-	
Noë anno ætatis sexcentesi-		salina uxore Neronis*	510
mo diluuium est factū eodē		Ochozias filius Achab patri	
Noë preces, & pactum cum		succedit in regno	464
deo	16	Ochozia scelerati regis casus	
Noë ætas, mors, & filij ibidē			468
Noë Græce Nochus	21	Ochozia succedit Iorā	469
Noë plātator uineæ, inebria-		Ochozias filius Ioram (men-	
tus	23	dose hunc legis uocatum	
Noë arcæ ubi seruentur reli-		Oziam)	481. 482
quia*	496	Odidas propheta	504
Noëmis uxor Elimelech	257	Odolla ciuitas	306 (436
Noëmis interpretatur felici-		Odolla à Roboam ædificata	
tas	ibidem	Ofellius Hierosolymita	208
Norbanus occisus*	462	Og rex Galadinæ & Gala-	
Noua, loci nomen	310	nitidis perimitur	175
Numenius Antiochi legatus		Og regis lectus ex ferro fā-	
Ionathæ Abaron ad Ro. et		ctus	eodem
ad Spartiat.*	128	Ogys regio	30
Numidius Quadratus præses		Ohad filius Simeonis	83
Syriæ*	507	Olda prophetiſa	520
O		Olibema uxor Esau	44
		Olympus	

I N D E X.

Olympus legatus Herodis *	263	Ophra locus Indiae, nunc	
113		terra aurea	422
Olympias filia Herodis uxor		Oppida sub ditione Iudeorū	
Iosippi eius fratrueis	324	regnante Alexandro Id=	
Onias patri Iaddo succedit		mnæo*	159
in sacerdotium*	49	Oreb rex Madianitarum	oc=
Onias filius Simonis iusti pō=		ciditur	244
tifex post Manassē, et eius		Organorum musicorum Da=	
auaritia*	70. 71	uid species	379
Onias filius Simonis patri		Oriblo oppidum*	166
succedit in sacerdotio*	79	Orpha uxor Chelion	258
Onia mortuo, Antiochus sa=		Orphan Iebuseus	339. 340
cerdotij principatum dedit		Oza extinguitur	342
Onie Menelao*	81	Ozi filius Eli patri. succēsit	
Onias Menelaus reliquit pa=		in sacerdotio	264
trias leges, ut placeret An=		Ozias prior, filius Amasie	
tiocho	eodem	rex Hierosolymorum post	
Onias Menelaus occiditur *		patrem	497
100		Ozie præsumptio ac per=	
Onie succēsit Alchimus, qui		cussio	500
et Ioachim *	100	Ozie regnum et studiū	499
Onias Onie tertius filius fu=		Ozie plaga et mors	500
git ad Ptolemaeum Philo=		Ozias alter, rex succedens	
metorem regem Aegypti		Phaceie	505
occiso Onia Menelao *		Ozias tributarius Assyriorū	
100. 114		ibidem	
Onias interficitur*	166	Ozias captus cum decem tri=	
Onie prouincia	182	bubus transfertur in me=	
Onzora oppidum*	159	diam et Persida	508
Ophni fil. Eli sacerdotis	260	P	
Ophni à Palæstinis occisus		1	

Pacorus

I N D E X

P Acorus rex Medorum *	358	tio	358
300		Pasche sacrificia	148
Pacorus dux Parthorū *	206	Pasini castrum *	496
Pacori fraus in Phasellū	207	Paulinae stuprum *	394
Palestina	23 (269)	Paulus Aruntius *	460
Palestini superati ab Hebræis		Pausanias Ccraſte filius occi-	
Palestini superati	286. 378	dit Philippum regem Ma-	
Palestini uincunt Hebræos		cedonum *	43
326		Pella ciuitas *	170
Palestini uicti Hierosolymis		Pelusium Nili ostium	288
340		Pelusij obsidio	313
Palestini superati ab Ozia		Pentecostis sollemnitas	149
secundo	499	Percussorum lex	202
Pallas Herodis uxor primi *		Pergamenorum decretū pro	
324		Iudæis *	196
Pallas seruus Antonie	413	Petra Arabiæ ciuitas, & ca-	
Palus Asphaltitis	28	stellum *	195. 330
Pāphylicū mare diuisum	110	Petronia uxor Claudij *	310
Panes propositionis	133	Petronij contra Iudæos miſi	
Paneas oppidum *	388	prudētia et modestia *	426
Paphlagonēs olim dicti Ri-		Phaceias filius Manahen pa-	
phæi	20	tri succedit et moritur	301.
Pappus dux Antigoni occi-		305	
ditur *	223	Phaceias secundus, Romeliæ	
Paradiſi plantatio & flumi-		filius, rex Iſraël	301
na	6	Phædra uxor Herodis	324
Parentum contemptores	199	Phanuel ciuitas	432
Parmenio arguit Alexādrum		Pharaones omnes Aegyptio-	
Magnum *	47 (208)	rum reges dicti usq; ad so-	
Parthicū bellū cōtra Herodē		cerum Salomonis	421
Pasche festiuitas et significa-		Pharaon Aegyptijs interpreta-	
		tatur	

I N D E X.

tatur rex	ibidem	ter Herodis*	180
Pharaoh Aegypti rex socer Salo.	ibidem	Pherora Iosippi fratris sui caput redemit*	221
Pharathō ciuitas Effraim 251		Pheroras pro ultione fratris caput Pappo praecidit *	223
Pharao Sara potiri conatus 27		Pheroræ odium in filios Marianne*	386
Pharaonis somnia 68		Pheroras desert Herodem a moris in Glaphiram nūrū apud eius filium*	398
Pharaonis edictum de Israhelitarum masculis submergendis 68		Pheroras Herodi cōciliatus *	305
Pharan, id est, conuallis 43		Pheroræ conspiratio in Herodem*	328
Phariseorum hæresis* 129. 270. 328. 385		Pheroras moritur*	331
Phariseorum et Sadduceorum controuersia* 144		Phicolus dux Abimelech 44	
Phariseis administratio regni concessa* 160		Phideas sacerdos templi 533	
Pharisei quidam cōspiratio= nis in Herodem consciociduntur* 328		Phidias Atheniensis 447	
Phaselus magni Herodis frater 186		Philadelphinorum disidium cum Iudeis*	493
Phaselus Felicē superat* 201		Philarchus amicus Sylæi cōprehenditur ab Herode *	330
Phaselus moritur captus à Parthis, caput saxo illidēs* 210		Philippion Minæi Ptolemæi filius occisus à patre* 181	
Phaselus et Phaselis turris et oppidi nomen* 392		Philippus rex Macedonum à Pausania interemptus* 43	
Phaselus secundus filius Herodis* 324		Philippus tutor regni Antiochi *	97
Pherora filius Antipatri frater			6 2 Philippus.

I N D E X.

Philippus Antiochi regnum inuadens, nactusq; occiditur*	100	Phraates princeps Parthorū à filio occisus*	229. 390
Philippus Antiochi Grypi filius*	157	Phryges olim Tigranci dicti	20
Philippus fil. Herodis*	324	Phut filius Cham	22
Philippus Iudeam gubernat absente Archelao fratre*	359	Phut fl. Phuti populi, pro-uincia	ibidem
Philippo pars Iudææ datur à Cesare*	377	Pini natura	424. & seq.
Philo legatus Iudeorum cōtra Apionem*	426	Piso legatus Pompeij*	172
Philistijm filius Nemrod	22	Piso German. ueneno interimit*	392
Philistijm prouincia eodem		Pistoris Pharaonis somniū	68
Philostephanus	151	Pitholaus dux Hierosolymorum*	177
Philostratus de rege Babyloniae	545	Pitholaus captus*	180
Phinees filius Eli à Palestinis occiditur	260. 262	Plactus nomen syluæ	441
Phinees fil. Eleazari nepos Aaron	226 (185)	Platane uicus	317 (448)
Phinees Zamariam interfecit		Pluuia suspēditur sub Achab	
Phinees dux Israëlitarum cōtra Madianitas	ibidem	Pluuia redijt precibus Helie	453
Phinees prophetizat	228	Polemon rex Lyciæ*	510
Phiscon Ptolemæus*	81	Pollio præses custodiæ Claudi*	480
Phison fl. paradisi	7	Pollio Phariseus*	227. 270
Phiolaus rex Assyriorū cōtra Syros pugnaturus meritis placatur	501	Pollio Romanus Herodis amiculus filios suscepit erudiendos*	267
		Polybius carpitur à Iosepho*	97
		Polydeuces seruus C. Caligulae*	447

Pompeius

I N D E X.

Pompeius Magnus Tigranē	400	Procella uehemēs Iudeorum	
debellans, Scaturum ad Sy-		crudelitatem ulciscens de-	
riam mittit*	168	Onia quinto*	167
Pompeij contra Aristobulum		Proculus Vitellius centurio	
Iamnei gesta*	172		485
Pompeius Hierosolyma &		Prothanis ciuitas	27.
templo potitus eiusq; mo-		Pseudo prophetarū diuinatio	
destia* 173	(495)	de bello Achab contra A=	
Pompeius Syluanus consul *		dadum	461
Pompidius senator*	451	Ptolemais ciuitas Galilæe*	
Ponderum inuentio	10		93. 150
Pontificum insolentia erga		Ptolemaite populi ibidem	
sacerdotes *	519	Ptolemæus rex Gesur	368.
Pontificum Hierosolymæ ca-		Ptolemæi, reges Alexandriae	
talogus	533	dicti	421
Pontificum & sacerdotū pu-		Ptolemæus Soter fil. Lagi rex	
gna Hierosolymis facta *		Aegypti post Alexandrum*	
514			50
Pontificum ab Aaron usq; ad		Ptolemæus Soter cepit Hie=	
Hierosolymorum excidiū		rosolymam	ibidem
catalogus*	520	Ptolemæus captos Iudeos du-	
Pontius Pilatus preses Iudæe		cit in Aegyptum	ibidem
& eius regimen	389	Ptolemæus Philadel. prioris	
Poppea uxor Neronis*	524	succesor, rex Aegypti li-	
Portius Festus preses Iudæe		brorum conquirendorum	
post Felicem	515	studiosissimus*	1. & 151.
Primitiarum ex frugibus im-		Ptolemæus instinctu Deme=	
molatio	148	trij Phalerei Iudeorum le=	
Principes sint in unaquaque		ges in Græcam linguam	
ciuitate septem	192	transferri curauit*	51
Principes militiæ Salomonis			3 Ptol.

I N D E X.

Ptol. liberalitas in captiuos Iudeos*	53	xandri Balais uel Epiph- ibidem	
Ptolemæi epistola et dona ad pontificem Eleazarū*	56	Ptol. Simonē Matathiam so- cerum suum interimit*	136
Ptolemæus preciosa munera deo offerenda misit*	58	Ptolemæus ab Hyrcano Si- monis filio obseſus, & oca- cisis Hyrcani matre et fra- tribus, fugit ad Zenonem Cotylam*	137
Ptolemæus LXX. seniores Iu- deorū magnifice excepit, & præ gaudio in lachry- mas prorupit*	61	Ptol. Lathyrus filius Cleopa- træ, uxoris Antiochi Sote- ris*	149
Ptolemæus Eupator ab An- tiocho uictus*	67	Ptol. Lathyri uictoria de A- lexandro Iamneo & Iu- deis*	151
Ptolemæus Epiphanes*	67	Ptolemæus capta Ptolemaide infantes coqui iussit ibidem	
Ptolæ. Epiph. Oniæ insensu reconciliatur per Iosephū filium Tobie*	72	Ptolemæus Minæi*	162
Ptolemæi mors*	81	Ptolemæus filio occiso, nurum duxit uxorem	37
Ptolemæus Dorimenis*	89	Ptolemæus dux militiæ Hero- dis interimitur*	219
Ptol. Philometor annuit Oniæ edificationem templi in Aegypto*	114	Ptol. aulicus Herodis accusa- tur*	304
Ptol. Philometor locat Cleo- patram filiam Alexandro Epiphani*	117	Ptolemæi sententia de testa- mento Herodis*	355
Ptolemæus insidias passus à genero Alexandro*	120	Ptol. latro à Fado perēptus *	493
Ptolemæus Alexādro Epiph. iratus, filiam matrimonio iungit Demetrio Nicano- ri*	121	Ptol. Iamblychi filius*	182
Ptolemæo mittitur caput Ale- xandri		P. Petronius iniuriam Dori- tarū in Iudeos ultus	484

Pueri

I N D E X.

Pueri primum leges discere iubentur	192	reconciliatio	ibidem
Puerperarum leges	152	Rachel idololatria & astutia	
Putiphares Aegyptius emit		33	
Ioseph	32	Rachel ex partu mortua, & sepulta in Ephrata	36
Putiphares Heliopolitanorū sacerd.	71	Ragaba castellum	159
Pythagoras philosophus* 271		Rahuel prudentia ad Mo- sen super litibus populi ex pediendis	121

Q

Q Vinquēnalia certamina celebrata Hierosoly- mis per Herodē* 259.392		Rahuel sacerdos socer Mo- si	96. 121
Q Hortensius*	165	Ramatha ciuitas	445. 482
Q Metellus Creticus ibidem		Raphin uxor Adad	428
Q Pompeius	479	Raphidim terra	116
Q uintiliæ mulieris tortura* 450		Raphia ciuitas expugnata	153
		Rapsacis gesta	511. 512
		Rasin occiditur à rege Assy- riorum	504

R

R Aab ob beneficentiam saluata	211	Rathimus molitur contra lu- deos ciuitatem & tēplum. restauraturos*	6
Rabazacus Themafius*	10	Rebe rex Madianitarum	185
Rabath Ammonitarum ciui- tas à Ioab obfessa	350	Rebecca fil. Bathuelis uxor Isaac	43
Rabath urbs deletur à Da- uid	355	Rebecca parturijt geminos ibidem	
Rachelis pulchritudo	48	Rebecca fallit maritum	45
Rachel promittitur Iacob ibidem		Rebecca sepulta in Hebrō	56
Rachel collocat famulam ui- ro suo	50	Reblata ciuitas	531
Rachelis & Liæ disidium ac		Reem rex Madianitarū	185
		Recha fil. Remnon occidit	

I N D E X.

Iſboſeth	336	Roboth puteus	43
Regum historia	260	Romanorum prima amicitia	
Rhegini populi olim dicti		cum Iudeis*	104
Aſchenezci	20	Romani Iudeis libertatē au-	
Remmon pater Bandæ et Re-		ferunt*	174
chæ	336	Romanorum uictoria de Iu-	
Reſſpha concubina Saul cum		deis M. Antonio & Ga-	
Abner concubuit	332	binio ducibus*	175
Reu filius Phaleg quādo ge-		Ruben quid ſignificet	50
nitus	24	Ruben fratricidium diſſuadet	
Rex quomodo eligendus	194	60	
Ribdalufa ciuitas*	166	Rubenite altare collocant in	
Rhinocolura oppidum et lo-		ripa Iordanis	226
cus*	159	Rubri maris diuiſio	109
Riſa uicus*	210	Ruth historia	257
Roas petra	235	S	
Roboam fil. Salomonis	361	Saba ciuitas Aethiopie	95
Roboā duarū tātū tribuū rex		Sabach unus principum	
factus patre mortuo	432	militie Salomonis	400
Roboā quomodo defectionē		Sabadaias princeps à Iofa-	
tribuum paſſus eſt ibidem		phat inſtituitur	466
Roboā moliri bella in Hiero-		Sabatæi	22
boā prohibetur à deo ibid.		Sabaſſarus præſectus Syriæ	
Roboam quas urbes condi-		& Phœnicie*	16
derit	436	Sabatacha	22
Roboam inferitur bellum à		Sabatacheni	codem
Suſacho	437	Sabbatum quid	6
Roboam repulſam patitur à		Sabbaticus annus*	191
deo per Semeiam	438	Sabæi populus	22
Roboam mortuo ſuccedit A-		Sabæus contra Iudeos cau-	
bias fil.	439	ſam agens pro tēplo Gari-	
		zim,	

I N D E X.

zim, morte damnatur*	116	Sadoch filius Achitobi sub Dauid sacerdos	392. 333
Sabæe seditio contra Dauid	375	Saddochus Phariseus cōcitor seditionis aduersus Cyreniū, & autor quartæ sectæ Iudeorum	385
Sabæe caput per murum demittitur	377	Salmanasar rex Assyriorum tributarium sibi fecit regē Israël	311
Sabion prodit insidias Alexandræ in Herodem*	232	Salomon filius Dauid ex Betasabæe	355
Sabia mater Ioæ	490	Salomon ungitur in regē	388
Sabinus Cæsaris curator*	360	Salomon filiam Pharaonis duxit uxorem	398
Sabinus rerum Cæsaris curator propter tyrannidem à Iudæis obsidetur*	365	Salomon quid à deo impetrauerit, & eius prudentia ib.	
Saboch Ethæus gigantū proles	378	Salomonis quotidianum conuiuium, sapientia, libri, poëtas in demones, &c.	401. & seq.
Sacerdotum & eorum uxorum lex	152	Salomonis hostiæ & sacrificia	415
Sacerdotij commutatio ex tribu in tribum	264	Salomonis quanta fuerit argenti & gemmarum copia	425. 426
Sacrificiorum genera & leges	145	Salomonis uxores & concubine	427
Sacrum tabernaculum constituit Iesus	221	Salomonis regia	417
Sadoch princeps sacerdot.	337	Salomon enigmata soluit	419
Sadoch Tacheus comitatur Dauid è regno pulsum	362	Salomon quas urbes condiderit	420
Sadoch sacerdos refragatur Adoniæ pro regno	386		5 Salo
Sadduceorum hæresis*	129. 270. 328. 386		
Sadduceorum & Phariseorum controuersia*	145		

I N D E X.

Salomonis obitus, ætas, & sepultura	430	Samaritæ hostiũ castra prædantur	477
Salome Alexandra uxor Aristobuli filij Hyrcani Ioannis*	148	Samaritæ accusantur apud Darium*	18
Salome filia Antipatri, soror Herodis, traducit Mariam in eum apud Herodem uiolati matrimonij*	237	Samaritæ cuius fuerint naturæ*	48
Salome à Custobaro repudiũ passa*	258	Samaritæ & Cuthæi iudeis	510
Salome filiam suam corruptam*	397	Samaritanorum cum Iudeis dissidia*	507
Salome amore in Syleum frustrata, adulterij habetur suspecta*	300	Samaritanorum mala in Iudeos*	70
Sallũ filius Ideæ, sacerdos	533	Sambalas Samaritæ equitum præfectus*	19
Samachonitis palus	240	Samæi uiri iusti sententia de Herode*	187
Samareon ciuitas & Samarum	447	Samæeorum seditio*	397
Samaria unde dicta	ibidem	Samofata oppidum*	220
Samariæ ab Abder obsessæ tantum fumes, ut duæ mulieres filios suos ederint	475	Samsonis etymologia & natiuitas	253
Samaria olim, nunc Sebastia & Sebaste	262	Samson leonem suffocat ibid.	
Samaria obsessa ab Hyrcano Ioanne, sacerdote deletur	142. & seq.	Samson trecentis uulpibus depopulatus messes Palestinorum	254
Samaria capta à Tyro Assyriorum rege	508	Samson Gazæ portas effregit	256
		Samson per Dalilam delusus Palestinis traditur	257
		Samson interficit unam cum tribus hostium mulieribus	ibid.
		Samsonis questio Thamnitis proposita	254
			Samso

I N D E X.

<i>Samsonis parentes & uxor</i>	<i>scopulus*</i>	47
<i>occisi à Palestinis ibid.</i>	<i>Saphat pater Helisei</i>	454
<i>Samuelis ortus 261</i>	<i>Satraias scriba exercitus Dan</i>	
<i>Samuel indignatus inungit</i>	<i>uid</i>	346
<i>Saul 274</i>	<i>Sarabafnas & Sisinnius sa</i>	
<i>Samuel prædicit afflictiones</i>	<i>trapæ*</i>	4
<i>populo 271</i>	<i>Sara uxor Abrahe</i>	27
<i>Samuel prædicens Saul aufe-</i>	<i>Saræ ætas, mors, & sepultura</i>	
<i>rendum regnum, iniuria af-</i>	<i>ra</i>	39
<i>ficitur 290</i>	<i>Sardonichum in ueste pon-</i>	
<i>Samuel pergit Bethlehem un-</i>	<i>tificali natura mirāda</i>	142
<i>cturus Dauid regem 291,</i>	<i>Sarobarzanes præfectus Sy-</i>	
<i>& seq.</i>	<i>riæ*</i>	15
<i>Samuel senex filijs res dispen-</i>	<i>Sareas pontifex</i>	531
<i>sandas iniungit 270</i>	<i>Sarepta ciuitas</i>	448
<i>Samuel Palestinos subiuga-</i>	<i>Saris princeps Babyloniorū</i>	
<i>uit 268</i>	<i>contra Hierusalem</i>	338
<i>Samuel cladem Israëliticam</i>	<i>Saruid soror Dauid</i>	316
<i>& filiorum Eli perditio-</i>	<i>Saturninus procurator Syriæ</i>	
<i>nem prædicit 262</i>	<i>*</i>	307
<i>Samuelis mors 313</i>	<i>Saturnini sententia de filijs</i>	
<i>Sanabalath Samarita pater</i>	<i>Herodis*</i>	318
<i>Isacham, socer Manaſſe fra-</i>	<i>Satum mensuræ genus</i>	478
<i>tris Iaddi* 44</i>	<i>Saturninus coniux Paulinæ</i>	
<i>Sanabalath mortuus* 46</i>	<i>*</i>	344
<i>Sangar princeps Hebræorum</i>	<i>Saturninus tutor Fuluiæ*</i>	397
<i>239</i>	<i>Saul filius Cis ungitur in re-</i>	
<i>Sanctum sanctorum in taber-</i>	<i>gem</i>	274
<i>naculo Moſis 130</i>	<i>Saul ad regnum electus ſei-</i>	
<i>Sapha scriptor Iosifæ regis 519</i>	<i>pſum abscondit</i>	275
<i>Saphin locus interpretatur</i>	<i>Saul proſligauit Naas &</i>	
	<i>Ammoni</i>	

I N D E X.

Ammonitas	278	Sedechias rex Hierusalē post-	
Saul à suis militibus destitui-		Ioachim	326
tur	281	Sedechias capitur	331
Saul hostium 60000. occidit		Sedechiæ filij perimuntur, ipse	
285		autem excæcatus ducitur	
Saul iubetur penitus abolere		ad Babyloniam	331
Amalechitas	287	Sedechias in Babylone mori-	
Saul regno priuatur	292	tur, & honorifice sepeli-	
Saul agitur demonio ibidem		tur	333
Saul suo gladio interit	326	Sedechias pseudopropheta	
Saul & filiorū corpora præ-		462	
cisis capitibus suspensa ab		Seductio Eue	7
hostibus	227	Segehem locus	327
Saulis sceleris in Gabaonitas		Segete loci nomen	306
expiatio	377	Segor locus	33
Saul alius Agrippæ cognæ-		Seiran uilla	55
tus*	319	Seir mons	57
Scala Iacob	46	Seianus insidiator Tiberij *	
Scaurus pecunia corruptus *		413	
168.175		Sella uxor Lamech	10
Scipio Alexandrum Aristo-		Selensarus patrē occidit	314
buli filium securi percuf-		Seleucus Nicanor Babylonē	
sit*	183	apprehendit*	50
Sebastia ab Herode constru-		Seleuci Nicanoris beneficia	
cta*	263	in Iudeos*	65
Sebastia, olim Samaria*	262	Seleucus Soter filius Antio-	
Sebastus portus*	336	chi*	79
Sebathata conuallis	444	Seleucus filius Antiochi Gry	
Sebeeth ciuitas Galaaditis	251	pi Antiochum Cyzicenum	
Sebon ciuitas*	159	patrum occidit*	155
Sebonitis regio*	80	Seleucis expugnatur ibidem	
		Seleucia	

I N D E X.

Seleucia ciuitas condita à Se-	leuco Nicanore*	444	Scon rex Amorraeorum	174
Seleucia Iudei casti*		445	Sephori Galilea populi*	176
Selene Cleopatra regina Sy-	ria*	162	Sephoris à quo condita*	388
Seleucia urbs Syriae circa An-	tiochiam*	136	Septimi mensis ratio	147
Sellum interfecit Zachariam	filium Hieroboam, & eius-		Septuaginta seniores Biblio-	
dem interitus		501	rum interpretes cum dona-	
Semeias propheta Roboam		432. 438	rijs à rege dimittuntur*	62
Semeias filius Eli, fortis Da-	uid	380. 386	Sephor ciuitas Galilea*	388
Semei conuicijs afficit Dauid	exulantem	163	Sephora filia Rahuclis uxor	
Semei exorat ueniam à Da-	uid	372	Mosi	100
Sem filij & earum gentes		23	Serebaus Iudeorum princeps	
Semelius uetuit Iudeos ciui-	tatem & templum restau-		in reditu à Babylone*	13
rare*		6	Serō dux inferioris Syriae*	88
Sennaar campus		17	Serpens maledictus	8
Sennacherib rex Assyriae con-	tra Hierosolymam castra-		Serrite populi	319
metatus		511	Seth Soboles & inuentio-	
Sennacherib à filijs perimi-	tur	514	nes	11
Sentij oratio ad senatum Ro-	manum de imperio Cesa-		Sicelech uicus datur Dauid	
rum abrogando*		467		318
			Sichem filius Hemor uitiat	
			Dinam	55
			Sichima ciuitas	eodem
			Sichimita sternuntur	56. 247
			Sichimita saluati p Saul	288
			Sichimitarum fraudulentia *	
				49. 84
			Sidon filius Chanaan & ci-	
			uitas	22
			Sidon capta ab Alexandro*	45
			Sidonius Sichimitas nuncu-	
			pauit Hebraeos*	49
			Sidrach	

I N D E X.

Sidrach socius Danielis	339	tudinem passus ab Antio-	
Sigerannus Emeſorum rex *		cho Sotere*	136
489		Simon uincit Cendebeū*	136
Silas Iudeus tyrannus	169	Simon Dosithei legatus Iu-	
Silo ciuitas	429	dæorum*	140
Silo dux Romanorum contra		Simon Buxi Alexandrini sa-	
Parthos ab Antiocho filio		cerdos*	265
Aristobuli pecunia corru-		Simon Herodis seruus Iudæā	
ptus*	214	infestat*	369
Simobarus rex Sodomitarum		Simon Eſſenus somnij Arche-	
28		lai interpres*	382
Simon Iustus Oniæ patri suc-		Simon Camithi pontifex post	
cedit in sacerdotium*	56	Eleazarum Annæ*	389
Simon filius Oniæ auaro pa-		Simon Boëthi Canthara pon-	
tri succedit*	80	tifex*	483
Simeon filius Asamonei*	85	Simon Hierosolymites detra-	
Simon Matathias uincit Ty-		ctor Agrippæ maioris*	488
rios	ibidem	Simon Galileus crucifixus*	
Simon à regione Tyri usque		504	
ad Aegyptum militiæ præ-		Simon Cyprius Iudeus ma-	
ficitur ab Antiocho*	125	gus*	507
Simon Bethsuram capit*	127	Sina mons	97.110
Simon populum Iudaicum su-		Siphas Galaadites	367
per luctu Ionathæ Abaron		Sitenna puteus	44
solatur*	132	Sifara dux exercitus Chana-	
Simon dux populi factus, à		neorum interfectus à Iabel	
Tryphone circumueniri		muliere	242
nequijt, Mausoleum fratri		Sisinnius Syriæ & Phœniciæ	
struxit, & arcem Hieroso-		præfectus*	4.15
lymis diruit*	134	Sobachus Ammonita	350
Simon perfidiam & ingrati-		Sobnea, scriba Ezechie	511
		Socho	

I N D E X.

Socho loci nomen	293	Stole conseruandæ potestas	
Socho ciuitas à Roboam stru-		Iudeis concessa*	493
cta	436	Stole sacerdotales in templo	
Sodomitæ uicti ex Sodomita-		Salomonis	410
rum reges	29	Stole Leuitarum in templo	
Sodomorum excidium	33	Salomonis	eadem
Soëmus Herodi amicus man-		Suba Aegyptiorum rex	508
datum Herodis pandit de		Suba rex à Saul subiugatus	
Mariamne occidenda*	251		286
Soëmus interficitur*	255	Sudeas Phideæ sacerdos	533
Sol stetit	219	Suna ciuitas	319
Solyma ciuitas	29	Susa scriba Dauid	377
Sondus Arabs à Sylæo occi-		Susachus Aegyptiorum rex	
fus*	330	bellum mouet contra Ro-	
Sophon ex Sophaci	40	boam	437
Sosibius primas custodie Pto-		Susachus templum Salomonis	
lemæi Philadelphi*	52	spoliat	438
Sosius Herodis adiutor in bel-		Susa Persarū metropolis*	24
lo Antigoni caput*	225	Sycamina*	151
Spartiatæ*	128	Syllanus Ephesus*	395
Sponsi bello inutiles	204	Syllanus rector Syriæ*	392
Stagnum Genesar*	388	Sylas libertus Agrippæ ma-	
Strabo Cappadox*	144	ioris*	417
Strabo Timagenes*	148	Sylas præfectus militiæ fit*	
Stratonis turris*	149		464
Stratonis turris, nunc Cæsæ-		Sylæus accusat Herodē apud	
rea*	262	Augustum Cæs.*	309
Stoccheus libertus Agrippæ		Sylæus Obodæ regis legatus	
maioris*	417	exardet amore Salomēs *	
Stola pontificalis à Vitellio			300
sacerdotibus data*	398	Sylæus Trachonitis ab He-	
		rode	

I N D E X.

rode deficientes suscipit *	306	Tanganas praefectus*	19
Syleus per Nicolaum Dama-		Tarsicum mare	425
scenum accusatus damna-		Taraches rex Aethiopum	513
tur à Cesare*	315	Tarbis Mosen amavit	95
Simeon filius Iacob et quid		Tarichena ciuitas à Cassio ca	
significet	50	pta*	180
Symeon obses datur Ioseph	74	Tarsus oppidum	20
Syri populi	23	Teglatphalassar rex Assyrio-	
Syria regio subditur Dauid		rum	501
345		Templi Salom. structura	404
Syria cēsetur à Cyrenio*	384	Templum spoliatur à Sussa-	
Syria et Phoenicia oppu-		cho	438
gnantur	509	Templum reparatur à	104
Syria capitur ab Alexandro		primo	491
Epiphane*	117	Templum Dagonis consla-	
Syri Samariam obsidētes tur-		gratum*	119
bantur à deo	477	Templū à Pompeio Magno	
Syriorum quot milia caesa ab		captum*	173
exercitu Achab	458	Tēpli Salomonis edificatio,	
Syrorum bella. contra Achab		uasa, et ornamenta	404
456. et seq.		Templi eius destructi repara-	
Syrus rex Mesop. profliga-		tio*	13
tur	348	Thabor mons	240
T		Thadatlus dux exercitus As-	
T Abernaculi filiorum Is-		syriorum	28
raēl edificatio	127	Thamar filio Dauid oppri-	
Tabernaculi ornatus instru-		mitur ad Ammon	356
menta	128	Thamar Absalon nupsit Ro-	
Tabernaculorū solēnitas	148	boam	357
Taburius mons	223	Thaman occiditur	338
		Thāna concubina Eliphaz	58
		Thanna	

I N D E X.

<i>Thamna ciuitas Palaestino=</i>	<i>Thraces, olim Tirenſes</i>	20
<i>rum</i>	253	
<i>Thamnita populi</i>	253	<i>Tiberias condita ab Herode</i>
<i>Tharſa ciuitas</i>	301	<i>tetrarcha*</i>
<i>Thare patris Abraham mors</i>		389
24		<i>Tiberius Auguſto ſuccedit in</i>
<i>Thaumasti clemētia in Agrip</i>		<i>imperio*</i>
<i>pam captiuum*</i>	415	389
<i>Theſſon oppidum</i>	448	<i>Tiberij uindicta de ſupro</i>
<i>Thecos oppidum à Roboam</i>		<i>Paulinae & ſeductione Ful</i>
<i>ſtruſtum</i>	436	<i>uiae*</i>
<i>Thecua ciuitas</i>	466	396
<i>Theodas magus occiditur *</i>		<i>Tiberij mors Vitellio nuna</i>
304		<i>tiata*</i>
<i>Theodorus Zenonis multos</i>		403
<i>Iudeorum occidit*</i>	153	<i>Tiberij indignatio in Agrip=</i>
<i>Theodeſtus eunuchus*</i>	30	<i>pam & reconciliatio*</i>
<i>Theophilus pontifex*</i>	483	410
<i>Theoſta oppidum*</i>	168	<i>Tiberij mors, natura & mo=</i>
<i>Theodeſtes oculis orbatus te=</i>		<i>res*</i>
<i>merario auſu de lege ſcri=</i>		411
<i>pturus*</i>	65	<i>Tiberij ſimulatio erga Cali=</i>
<i>Theopompus quid paſſus ſit</i>		<i>gulam*</i>
<i>quòd legem attigerit ibid.</i>		419
<i>Thermuſa concubina Phraa=</i>		<i>Tiberius Alexander præſes</i>
<i>tis*</i>	390	<i>Iudææ poſt Fadum*</i>
<i>Thermut Pharaonis filia Mo</i>		304
<i>yſem expoſitum educat</i>	90	<i>Tigranes rex Armenius Iu=</i>
<i>Thobona ciuitas</i>	253	<i>deam inuadit*</i>
<i>Thou rex cum Dauid foedus</i>		162
<i>iniſt</i>	346	<i>Tigris fluuius</i>
		7
		<i>Tirathua uicus*</i>
		398
		<i>Titi & Veſpaſiani munifi=</i>
		<i>cētia in Iudeos uictos*</i>
		66
		<i>Titius Syriæ pcurator*</i>
		306
		<i>Tobias pater Iofephi recon=</i>
		<i>ciliatoris Oniæ ad Ptole=</i>
		<i>mæum Eupatorem*</i>
		71
		<i>Trachon prouincia Herodi</i>
		<i>datur, expulſo inde Zeno=</i>
		<i>doro*</i>
		267
		}
		<i>Tracho</i>

I N D E X.

Trachonitæ latrones interficiuntur*	306	Tyrionum animositas	309
Trebellius Maximus*	470	Tyro carpens Herodem in filiorum mortem anhelantē cū filio apprehenditur*	319
Tres fortissimorū David aquā inter hostes hausserunt	379	Tyrus rex & urbs*	319
Tripolis ciuitas*	143	Tyrus urbs ab Alexandro uastata*	45
Troglodytis regio	39	Tyrus locus inter Arabiam & Iudeam*	80
Tryphon Diodorus Apamænus contra Demetrium Nicanorem*	123	V	
Triphonis aduersus Antiochū et Ionathā fraudulētia*	131	Vachalim rex Ammonitarum	334
Tryphō Ionathā Abarō fraudibus capiēs interfecit*	131	Vadracus proiecit corpus Ioram in agrum Nabot	483
Tryphonis perfidia & nephas in Antiochum qui Theos dictus*	135	Vagosēs grauiter Iudeos mulctat*	43
Tryphon perimitur*	136	Valer. Gratus præses Iudææ post Annium Rufum*	389
Tryphon Theodionis tabellio*	495	Valerius Asiaticus*	460
Tubalcain ferrariæ artis inuentor	10	Valer. Asiaticus occisus*	466
Tubæ per Moysen inuētio	155	Varus Iud. bel. & seditiones sedat*	372
Turibula in tēplo Salo.	410	Vasthis uxor Artaxerxis repudiatur*	29
Turris Babylonica ædificatio	18	Vasuroth ciuitas	418
Tybris fluuius*	396	Veluenes Samarita*	19
Tyrannus delator filiorū Herodis*	312	Ventidius Bassus dux Romanorum*	214
Tyria uestis	426	Ventidius Herodi Macherā mittit*	219
Tyridates rex Armeniæ*	500	Verannius legatus ad Claudium	

I N D E X.

dium de usurpanda auctori-		Vrias dolo David regis occi-	
tate imperij*	475	sus	352
Vespasiani munificentia in		Vrias alius pater Chire	407
Iudeos*	66	Vri. princeps militiæ Salo-	
Vestium sacerdotalium descri-		monis	400
ptio	134	Vrion sororius Mosi	119
Virga Aaron fronduit	170	Vsura prohibita	200
Vitellius Syriæ præfectus Ti-		Vxor Loth in statuam salis	
berio regnante*	375.398	conuersa	33
Vitellius Hierosolymis stolam		Vxor cuiusdam Leuitæ à Ga-	
reddidit pontificibus	ibid.	baonitis stuprata	232
Vitellius Artabano reconcili-		Vxoris diuortium	198
liatur	ibidem		
Vitis aurea Aristobuli*	168	X	
Vitule aureæ adorantur ab		X Anticus mensis	106
Hebræis Roboam seducto-		Xerxes patri Dario	
re	432	succesit*	19
Vlatha ciuitas Herodi datur		Xerxis regis epistola pro lu-	
*	269	dæis*	19
Vniuersi creatio	5	Z	
Volumnius procurator Sy-		Z Abilus Arabs Alexan-	
riæ*	307	dro Balai caput qb-	
Volumnij sententia de filijs		scidit*	122
Herodis*	318	Zabud mater Ioachim	523
Vonones à Parthis pulsus ca-		Zacharias propheta filius Io-	
pitur	391	iadæ iniuste lapidatur in	
Voscheti ciuitas	318	templo	492
Vr rex Madianitarum	185	Zachariæ amici occidunt Io-	
Vrias filius Ioathan sacerdos		am	ibidem
533		Zacharias filius Hieroboam	
Vrie literæ	351	patri succedens sex mensi-	
		bus regnavit	500.501
		{ 2	Zacha

I N D E X.

Zacharias ab amico suo Sel-		Zeufis amicus Antiochi*	69
lum occifus	ibidem	Ziba famulus Dauid	fycos
Zacharias filius Achaz peri-		phanta	362
mitur	504	Ziba libertus Saul Dauid oc-	
Zacharias propheta prædicit		currit	373
apertionem templi*	16	Zibæ fallacia proditur	ibid.
Zamarias omne genus Baafa		Zipha ciuitas à Roboam fru-	
interemit	446	cta	436
Zamarias femetipsum concre-		Ziphei produnt Dauid	310
mauit	eodem	Ziphin locus aliàs Noua	310
Zamari Iudeo Babylonio da-		Zizus princeps Arabum*	157
tur regio Bathanea contra		Zlū unde {6v1*	52
Trachonitis*	325	Zoara ciuitas*	166
Zareas rex Aethiopiæ	443	Zoilus tyrannus Stratonis	
Zaraffa uxor Aman*	36	turris*	149
Zarnon dux Madianitarum		Zona sacerdotum tabernacu-	
captus	244	li	134
Zaroch Helchiæ, sacerdos	533	Zora ciuitas*	141
Zeb rex Madianitarum occi-		Zorobabel princeps Iudeo-	
sus	244	rum mittitur à Babylone	
Zebul princeps Sichimita-		per Cyrum, reftitutus	
rum	247	templum dei*	4.11
Zelotypiæ probatio	152	Zorobabelis fententia de for-	
Zelpha famula Lic	50.84	titudine mulieris & ueri-	
Zenodorus expellitur Tra-		tatis*	9
chone*	267	Zorobabel proficifcitur re-	
Zeno Cotylas*	137	paraturus templum & ur-	
Zerbin dux Madianitarum		bem	11
captus	244	Zur rex Madianitarum	185
Zethura ciuitas à Roboam			
fructa	436		

F I N I S.

VITA IOSEPHI PER
D. HIERONY-
MVM.

IOSEPHVS Mattheie filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaice captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliotheca publica traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuum quoque meruit Romæ. Scripsit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquartum annum Domitiani Cesaris, & duos ἀρχαίωτον aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaice continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur περί ἀποκατάστασης Ἰσραὴλ, ualde elegans habetur, in quo & Machabeorum sunt digesta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Phariseis interfectum, & Ioannem Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum cum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudeis quam de gentibus sui ha-

*De Iherosolymis et
Iesu saluatore
mō*

buit sectatores, et credebatur esse Christus. Cumq; inui-
dia nostrorum principum cruci cum Pilatus addixisset,
nihilominus qui eum dilexerant persecuerunt. Appa-
ruit enim eis tertia die uiuens, multa et hæc et
alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo
uaticinantibus: et usq; hodie Chri-
stianorum gens, ab hoc sor-
tita uocabulum, non
defecit.

A V T O R E S Q V O R V M P O
 tiffimum testimonio partim comprobato,
 partim confutato Iosephus hi-
 storiæ suæ fidem
 facit.

Acusilaus Argiurus	Hecateus Abderita
Agatharchides Gnidius	Hellanicus
Alexander Polyhistor	Hermippus
Andreas	Hermogenes
Apion grammaticus	Herodotus
Apollonius Melo	Hesiodus
Apollodorus	Hicronymus Aegyptius
Ariphanes	Homerus
Aristæus	Isidorus
Aristoteles	T. Liuius
Berosus Chaldeus	Lysimachus
Cadmus Milesius	Manethon
Castor chronographus	Menander Ephesius
Chæremôn	Mnaseas Damascenus
Chœrilus poëta	Mochus
Conon hist.	Nicolaus Damascenus
Demetrius Phalereus	Pherecydes Syrius
Dius hist.	Philon senior
Ephorus	Philostratus
Estius	Polybius Megalopolitanus
Euhemerus	Polycrates
Eupolemus	Posidonius
	Pythagoras

Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus

Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timeus
Zopyrion

FLAVII IO-

SEPHI RELIGIONE IVDÆI,

historiographi Græci, uiri clariss. in x x. libros

Antiquitatum Iudaicarum, è Græco in

Latinum traductos Ruffino

Aquileiensi interprete,

te, præfatio.

HISTORIAM conscribere dis-
sponentibus, non unam nec eandem uideo
eiusdem studij causam, sed multas existe-
re, et ab alterutro plurimum differentes.
Nam quidam eorum sui sermonis pande-
re uolentes ornatum, et ex hoc gloriam
aucupantes, ad partem huius discipline
accedunt. Alij uero illis gratiam referentes, de quibus ipsam de-
scriptionem esse contigerit, in eodem opere ultra uirtutem co-
acti sunt laborare. Quidam autem ipsa rerum necessitate uim
passi sunt, ut ea, quibus interfuerunt cum agerentur, scriptura
declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum uti-
lium, in occulto iacentium, inuitauit, ut historiam ex his ad uti-
litatem deberent proferre communem. Harum itaq; quas prædi-
xi, causarum due nouissimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum
nanque quod inter Romanos et nos Iudeos fuit, et qui actus
ei, quiq; finis accesserit, experimento ipse cognoscens, narrare
coactus sum, propter eos qui ueritatem in ipsa cōscriptione cor-
rumpunt. Præsens autem opus assumpsi, credens dignum stu-
dium etiam Græcis omnibus apparere. Continebit itaq; omnem
antiquitatem nostram, et conuersationis ordinem, ex Hebraicis
libris interpretatum. Dudum siquidem, cum bella conscriberem,

a propo

proposueram declarare, qui fuerint in initio. Iudei, et quibus
 sint usi fortunis, et per quem legislatorem sint eruditi, hoc quod
 ad pietatem aliamque uirtutis continentiam noscitur attinere: et
 quam longis pugnantes temporibus, inuiti nouissime uenerint
 ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius
 ordo, et ualde perplexus, in ipso libro diuidens disponensque
 principia atque finem, conscriptionem ipsam abbreviare tentauit.
 Tempore namque procedente, secundum illud, quod solet accidere
 grandia cogitantibus, mihi quoque segnitie tarditasque successit
 tantam arripienti materiam, in usu extraneae linguae, et a no-
 stra consuetudine peregrinae. Erant autem qui me historiae desi-
 derio pro rebus talibus inuitarent: et praecipue horum omnium
 Epaphroditus, uir qui uniuersas quidem diligeret disciplinas,
 maxime autem rerum gestarum cognitione gauderet, utique cum
 et ipse magnis rebus et multimodis causis interfuisset: et in
 omnibus mirabilem naturae fortitudinem, et immutabilem suae uir-
 tutis uoluntatem ostenderet. Huic enim uiro semper sui obediens,
 qui utiliter et bene agentium cooperator existeret: et ne uideretur
 desidiosa potius quam optimo labore gaudere, ad hoc me protinus
 armaui: illud quoque super ea quae iam dicta sunt, non transitorie co-
 gitans: quia per haec, et de nostra profapia aliquid tradere no-
 stris uolui, et Graecis, si qui eorum scire quae sunt nostra uolue-
 rint. Comperi siquidem, quomodo Ptolemaeorum secundus rex, ma-
 xime circa disciplinam et librorum collectionem studium habens, in no-
 stra praecipue lege opus suae largitatis ostendit, et constituta eius
 festinauit Graeca uoce transferri. Pontifex uero Eleazarus, nulli
 uirtute secundus, non inuidit ut praedictum regem hac utilitate priua-
 ret: cui omnino forsitan restitisset, nisi patriae nostrae congrueret, ut
 nihil bonorum eius remaneret occultum. Ideoque mihi scilicet ipsi con-
 uenire putauit, ut magnanimitatem pontificis imitarer, et ut regiae
 largitati similiter responderetur ab eis, qui doctrinae amatores esse
 noscuntur

nasçitur. Neq; enim ille omnē descriptionē à translatoribus accepit: quādo ea tantūmodo quæ legis sunt, hi qui ad explanationē missi fuerant Alexandria, tradiderunt: cū sint alia innumera, quæ per sacras literas indicātur, utpote quinq; miliū annorū historia in istis exposita: & diuersæ quidē in his continentie sunt, multe uero ciuitatū fortunæ, & fortia facta ducū, & mutabilitates conuersationū. Quod totū ex ipsa præcipue historia poterit quilibet agnoscere, si eam uoluerit lectitare. In qua etiam reperiatur, quomodo eis qui propriam uoluntatē non sequuntur, & ea quæ bene sancita sunt, trāscendere nō præsumunt, omnia ad terminū fidei tēdentia prospere peragūtur, & honoris felicitas præbetur à deo. Quando uero recesserunt aliqui ab huius diligentie ueritate, fuit eis omnia sub inopia, quæ uidebātur in abundantia constituta: & in calamitatē importabilem eis uertitur, quicquid quasi bonū agere festinabāt. Iam itaq; eos qui lecturi sunt hos libros, exoro, ut uoluntatē suam deo submittant, & legislatorē nostrū probent, si naturā eius digne cōsiderauit, & semper decentes actus uirtutis eius exposuit: purā rationē de illo custodiens ab omni, quæ refertur ab alijs, turpitudine fābularū: licet ex longitudine temporū, & ætate uetustiore potuisset multam figmētōrū fallaciū habere licentiā. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine seculi, neq; ipsorū deorum generationes poëtæ, nisi fortē hominū actus aut leges dicere præsumpserūt. Integritatē uidelicet eorum quæ à me cōscriptæ sunt, procedens sermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturū in isto negotio proposui, ut nihil adiciā, nec iterū prætermittā. Quia uero penē omnia ex Moyses legislatoris sapiētia apud nos pendēre noscūtur, necesse mihi est pauca de illo prædicere, ne qui legentū quærāt, cur noster sermo, studium descriptionis habens de dictis & factis, in tantā naturæ rationē processerit. Sciēdi itaq; quomodo legislator ille omniū rerū, necessariū iudicauit, ut quisq; suā uitā bene

gubernaturus, & legē esset alijs positurus, dei primitus deberet
 cōsiderare naturā, operaq; eius mēte cōtēplaretur, & eius exem=
 plū imitaretur, & quātū uirtus esset, hūc sequi tētare. Neq; enim
 uel ipsi legislatori fuit sufficiēs mens, dū in ipsius cōtēplatione
 deficeret: nec eis qui conscripturi sunt, pro causa uirtutis aliquis
 prosper euētus erit, nisi prae omnibus doceātur, qā pater omnīū
 & dominus deus existēs, & uniuersa respiciēs, sequētibus se, uitā
 felicissimā prabet: à uirtute uerò digrediētes, maximis calamita=
 tibus subdit. Hoc ergo docere desiderās Moses suos ciues ac po=
 pulos, legis cōstitutionē nō à iure cōmuni, nec à proprijs placitis
 inchoauit: sed ad deum & mūdi fabricā corū erigens mentes, &
 persuadens, quoniā creaturarū terrenarū opus dei præcipuū ho=
 mines sumus: dum habuisset eos iam ad pietatē obediētes, de re=
 bus reliquis eis facillime persuasit. Alij nanq; legistatores, fabulas
 sequētes, humanorū delictorū confusione potius in deos suos sa=
 crilego sermone uerterūt, & multā malignis peccandi licentiam
 præbuerūt: noster uero legislator summā uirtutem deum habere
 pronuncians, infudit hominibus eam participari, & eos qui tali=
 ter nō saperēt neq; crederēt, iussit ineuitaliter castigari. Secūdu
 hoc ergo argumentum facere examinationē lecturos exoro. Sic
 enim cōsiderantibus, nihil irrationabile dictū, nihil ad maiestatē
 dei atq; clemētiā uidetur incongruū. Cuncta nanq; circa naturā
 rerū affēctionē consonā habere noscuntur, alia quidē aperto uel
 simplici modo legislatore tangēte, alia uerò cū sua honestate al=
 legorice proferēte. Quæcūq; autē clare dici proderat, hæc mani=
 feste declarauit. Volentibus autē etiā causas rerū singulas cōside=
 rare, cōtemplatio multa nimis, & ualde philosopha reperitur.
 Quod ego nunc quidem dicere superpono: sed deo nobis tēpus
 præbēte, post hoc opus tētabo cōscribere. Cōuertar autē ad rerū
 narrationē, reminiscens primitus eorum, quæ de mundi fabrica
 Moses dixit. Hæc autem in sacris libris comperi ita scripta.

Elanij

non præcipuum

no

FLAVII IO.

SEPHI IVDÆI HISTORIA

riographi uiri clariss. Antiquitatum

Iudaicarum liber primus.

De creatione cœli & terræ, & operibus sex dierum, &
requie diei septimæ.

CAPVT I.

IN PRINCIPIO creauit *Gene.*

deus cœlum & terram. Sed dum terra ad
aspectum non ueniret, & profunditate ac
tenebris celaretur, & spiritus dei desuper
portaretur, deus lumen fieri iussit: quo facto,
considerans omnem materiam, separauit
lumen & tenebras: Et alij quidem

ei nomen imposuit noctem: aliud uerò uocauit diem: uespere &
manè appellans initium lucis & requiem. Et is quidem est pri-
mus dies. Moses autem eum unum dixit. Et licet sufficiam cau-
sam huius rei etiam nunc dicere, tamen quia pollicitus sum ra-
tionem causarum singularum seorsum tradere, ad illud tempus
& huius rei interpretationem me necessarium est differre. Post
hæc secunda die cœlum super omnia collocauit, illudq; ab alijs
distinguens, in semetipso constitutum esse præcepit: & ei crys-
tallum circumfigens, humidum eum & pluuialem, ad utilitatem
quæ fit ex imbris terræ, congruè fabricatus est. Tertia uerò
die statuit terram, circa eam mare diffundens. ipsa uerò die re-
pentè uirens herba, & semina de terra sunt orta. Quarta autem
die ornauit cœlum sole & luna, alijsq; sideribus: motus eis tri-
buens & cursus, quibus horarum distinctiones aperte designa-
rentur. Quinta uerò die animalia natatilia & uolatilia, alia
quidem in profundo, alia uerò in aëre esse constituit: copulans

ea ad cōmunionem atq; permixtionem causa sōbolis profuturā,
 & ut eorum natura multiplicari posset & crescere. Sexta uero
 die creauit quadrupedum genus, masculum faciens atq; fēminā:
 in qua etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex
 diebus, & omnia quæ in eo sunt, facta. Moses ait: septima die
 deum ab operibus manuum suarū requieuisse dicens. Vnde etiā
 nos ea die laboribus proprijs uacare dīgnoscmur, cum sabbatū
 appellantes: quod nomen requiem Hebraica lingua significat.

De plasmatione protoplastorum: & plantatione para-
 di: deq; introductione Adam & Euz in ipsum. CAP. II.

Gene. 2.

Post septimam uero diem cœpit de hominis natura Moses
 reddere rationem, ita dicens: Finxit deus hominem, pulue-
 rem de terra sumens, & in eum spiritum inspirauit & animam.
 Hic autem homo Adam uocatus est: quod nomen Hebraica lin-
 gua significat rubeus: quoniam conspersa rubea terra factus est.
 Talis est enim uirgo tellus & uera. Presentauit autem deus ani-
 malia Adæ secundum genus, fēminam masculumq; demonstrans:
 & his nomina imposuit, quibus etiam nūc uocantur. Videns au-
 tem deus Adam non habentem societatem ad fēminam, neq; co-
 habitationem, cum utiq; non esset delectatus ut in alijs animalibus
 quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens co-
 stam eius, finxit ei mulierem: & Adam sibi coniunctam cognouit
 de se fuisse plasmata. Ischa uero Hebraica lingua mulier
 appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod signifi-
 cat omnium uiuentium matrem. Dicit autem etiam deum plan-
 tasse ad Orientem paradysum omni germinatione florentem. In
 hoc enim esse & uitæ plantationem, aliamq; prudentiæ, qua co-
 gnosceretur quid esset bonum, quid uē malum: & in hunc hortū
 introduxisse Adam & eius uxorem, præcipientem plantationum
 eos habere sollicitudinem. Rigatur autem hic hortus ab uno flu-
 mine, circa omnem terram undiq; profuente. Hic in quatuor di-
 uiditur

*plasmatio de
 terra rubra*

*mulier
 eua*

videtur partes: & uni quidem nomen est Phison, quod inundationem significat:eductus in Indiam, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Græcis. Euphrates autē & Tigris in mare Rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod significat dispersionem seu flos. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & angustum. Gyon autem per Aegyptum fluens ostendit eum qui nobis ab Oriente redditur, quem Græci appellant Nilum.

De transgressione protoplastorum: & eiectione eorum à paradiso.

CAPVT III.

DEUS igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantationibus gustare præcepit, de prudentia uero plantatione uoluit abstinere: prædicens, contingentibus ex ea perditionem esse uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, serpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbitrabatur esse felices, obediētes utique præceptis dei: quos putans per inobedientiam calamitati succumbere, persuasit mala uolūate mulieri, ut de prudentiæ plantatione gustaret, dicens in ea boni maliq; esse cognitionē. Quo facto, beatam eis uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deesset, dicebat accendere. Et seduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione gustasset, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut uesceretur exinde persuasit. Quo facto, cognouerunt semetipsos esse nudos: confusionemq; manifestam habentes, tegumentū sibi met requirebant. Illa namq; plantatio, causa acuminis erat & intellectus. Folijs ergo fici semetipsos operuerunt: & hæc genitalibus opposcentes, uidebantur sibi magis esse felices in his, quæ prius putabant se difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conscius iniquitatis suæ, discessit. Deus itaq; intendens quod egerat, causam inquirebat, propter quam prius eius

obis folijs

delectaretur alloquio, postea uerò refugeret & confunderetur. Illo uerò nihil loquēte, cō quod se cognouerāt dei transgressum fuisse mandatum, deus ait: Mihi quidem de uobis notum est, quē admodum felicem uitam, & extra malorum omnium passionem habueritis, nulla solitudine uestrum animum conturbante: cum uobis sponte ad fruendum, & ad uoluptatis abundantiam ori- ventur uniuersa, me providente, uirentia sine uestro labore atq; miseria: sed nunc malis presentibus senectus uelox uobis adueniet, & non longa uita succedet: quoniam mihi contumeliam tali uoluntate fecistis, mea mandata prauaricando. Neq; enim uirtutis causa taciturnitate constringeris, sed mala conscientia retine- ris. Adam uerò peccati ueniam postulabat: rogabatq; deum, ne eum nimis affligeret: & de facto cōiugem accusabat, dicens se ab ea seductum deliquisse: quā rursus de serpente, qui eam seduxerat, querebatur. Deus autem Adam uictum cōsilio mulieris, pœ- na subiecit: præcipientes terræ, ne quicquam eis sponte proferret, sed laborantibus & operatione contritis: alia quidem fructum redderet, alia negaret. Euam uerò partu & conceptionū doloribus castigauit: quoniam Adam, in quibus ipsa fuerat à serpente decepta, seducens, calamitatibus implicauit. Abstulit autem ser- pēti uocem, iratus eius malignitati, quam gesserat in Adam: & uenenum ei sub lingua ponens, quod esset hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret: ille uerò iacens, hominibus esset aduersus, & interitum facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traheretur. Et deus quidem hæc eos pati præcipientes, transmi- grauit Adam & Euam ex horto in aliam regionem.

De interfectione Abel per Cain: & pœna qua multatus est Cain: deq; duabus columnis lateritia, & lapidea, in quibus conscripserunt filij Adam omnē disciplinam rerū coelestium, quam per se adinuenerunt. CAPVT IIIL.

Nati

Nati sunt autem eis filij duo masculi, quorum unus quidem *Gene. 4.* prior appellabatur Cain: quod nomen interpretatum significat possessionem. Abel uero secundus, quod significat, nihil hoc. Quibus natae sunt etiam filiae. Germani siquidem diuersis studiis lebantur: Abel quidem iunior iustitiam colebat: & in omnibus quaecumque gerebat, deum putabat esse praesentem, uirtutemque prospiciebat, cuius conuersatio erat pastoralis. Cain autem erat circa alia malignissimus, & ad lucra tantummodo semper intentus. Terram uero primus arare comperit, & fratrem huiusmodi causa peremit. Nam cum eis placuisset sacrificare deo, Cain quidem de cultura generationibus obtulerat fructum: Abel autem lac, & primogenita gregum. Deus enim hoc potius sacrificio delectatus est, quod spontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & non in illis, quae ex inuentione hominis auari nata uidebantur. Quapropter Cain indignatus, eo quod Abel fuisset a deo praepositus, fratrem interemit. Quem cum necasset, & mortuum occulasset, credidit latere commissum. Deus autem sciens quod erat factum, uenit ad Cain, de fratre requirens ubi esset, quod eum diebus plurimis non uideret, cum cetero tempore illum cum eo conuersari respiceret. Cain autem haesitans, nec habens quod deo posset dicere, ipse quoque se prius quod fratrem non uideret, cogitare dicebat. Et cum deus uehementer instaret, atque perseveraret, indignatus ille, non se esse paedagogum atque custodem eius, nec actorem fratris sui effectum effatus est. Deus uero repente Cain increpauit, interemptorem fratris effectum, & ait: Admiror si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem ipse peremisti. Cui tamen sacrificium celebranti, atque poscenti, ne ob hoc iram susciperet, sauiorem poenam homicidij relaxauit, maledictumque esse constituit, & eius sobolem usque ad generationem septimam interminatus esse puniendam: & ex illa terra eum cum uxore proiecit. Quo formidante, ne bestiis capiendus inci-

deret, et eo modo periret, iussit ut nihil triste de tali cogitatione metueret, neque ei propterea mali quicquam per bestias eveniret: ac per omnem terram cum sine formidine, signo ei imposto quo notus fieret, abire precepit. Multam vero peragrans terram cum sua uxore Cain, collocatus in loco qui Naida nuncupatur, ibique moratus est, quo ei etiam filij nati sunt. At vero poenam illam non habuit pro emendatione, sed crementum ad libidinem suo potius nutrit in corpore: licet cum iniuria secum commorantium hanc haberet, augens domum multitudine pecuniarum, ex rapinis et violentia congestarum: ad luxuriam quoque et latrocinium suos familiares inuitans, quorum doctor in scelestis studiis erat. Et simplicitatem quidem, cum qua prius vivebant homines, adinventione mensurarum et ponderum permutavit: integramque eorum vitam ex earum rerum ignorantia magnanimum ad calliditatem corruptionemque perduxit. Terminos terre primus posuit, murisque muniuit, illicque coegit suos convenire domesticos. Hanc vero civitatem, ab Henoch seniore filio suo, Henochiam appellavit. Henoch vero Jared filius fuit, ex quo Mahuiael: cuius fuit filius Matusael, qui habuit filium Lamech: cui fuerunt filij septem et septuaginta, qui ex duabus uxoribus ei sunt nati, Sella et Ada. Horum quidem Iabel, qui fuit de Ada, tabernacula fixit, et greges amavit: Iubal consanguineus eius existens, musicam coluit, et psalterium citharamque laudavit. Tubalcain qui ex altera natus est, fortitudine cunctos excellens, res bellicas decenter exercuit: ex his etiam que ad libidinem pertinent corporis enutrit: ferrariam artem primus inuenit, habuitque filiam nomine Naema. Et quoniam res divinas sapienter sciens, videbat se subiacerere poene Cain ob necem fratris, hoc suis uxoribus indicavit. Adhuc autem vivente Adam, contigit Cain sobolem per successionem esse nequissimam, et diuino alio peiorem existere, qui utique ad bella incontinentes erant, et

ad la

ad latrocinia properabant. Si quis autem eorum segnis esset ad fundendum sanguinem, alijs rebus pessimis imminerebat, contumeliam faciens, & avarus existens. Adam uero (qui primus de terra factus est, & de quo nos exigit narratio adhuc habere sermonem) Abel quidem extincto, Cain autem propter necem illius effugato, de filiorum procreatione cogitabat: & uehementer eum generationis amor habebat agentem annos ducentos & triginta: super quos alteros uiuens septingentos, defunctus est. Fuerunt ergo ei & alij filij plurimi, inter quos etiam Seth. Sed de alijs quidem longum est dicere, conabor autem de Seth narrare tantummodo. Is namque nutritus, & perueniens ad etatem, quae iam posset ea quae sunt bona discernere, uirtuti studuit. Et cum fuisset uir egregius, imitatores sui filios dereliquit: Illi autem omnes cum boni fuissent orti, in eadem terra sine uexatione uiuentes, felicissime commorati sunt: nihilque eis usque ad uitae terminum crudele prouenit. Disciplinam uero rerum coelestium & ornatum earum primus inuenerunt. Et ne dilaberentur ab hominibus quae ab eis inuenta uidebantur, aut antequam ad notitiam uenirent, deperirent, cum praedixisset Adam exterminationem rerum omnium, unam ignis uirtute, alteram uero aquarum ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam uero ex lapidibus, in ambabus quae inuenerant conscripserunt: ut & si constructa lateribus exterminaretur ab imbris, lapidea permanens praebere hominibus scripta cognoscere: simul & quia lateralem aliam posuissent: quae tamen lapidea permanet haecenus in terra Syria. Et isti quidem septem generationibus permanserunt, deum iudicantes esse dominum omnium, & ad uirtutem semper inspicientes.

De inundatione diluuii super terram: & ubi Noë saluatus cum generatione sua per arcam. C A P V T V.

Deinde

Gene. 6. **D**Einde tempore procedente de paternis solēnitatibus ad ma-
 la progressi sunt, neq; legitimos honores ulterius præben-
 tes deo, neque circa homines iustitiæ uerba facientes: sed zelum
 quem prius habuerant pro uirtute, in duplam malitiam, per ea
 quæ gerebant, postea demonstrabant. Ob hoc itaq; deum cōtra se
 irritauerūt. Nam multi angeli dei mulieribus cōeuntes, ultiosos
 filios genuerunt: qui omne bonum despicientes propter confi-
 dentiam fortitudinis, similia his qui dicti sunt à Græcis gigantes,
 perpetrasse traduntur. Noë uero grauiter ferens eorum actus, &
 habens eorum cōsilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora men-
 tem eorum actusq; transferret. Cum autē uideret non acquiescē-
 tes ad talia, sed uehementer eos malorum libidine detineri: me-
 tuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus inter-
 ficerent, discessit ab ea terra. Deus itaq; Noë quidem iustitiā di-
 lexit: condemnauit autem non solum illorum malitiam, sed &
 omne genus humanum. Quod dum ei disperdere placuisset, &
 aliud constituere genus malignitate priuatum, & minuerē homi-
 num uitam, annuq; non quantis prius uiixerant, sed usque ad
 centum uiginti esse mensuram, tunc aridam conuertit in maria,
 & sic uniuersi inundatione perierunt. Noë uerò liberatus est
 solus, dicente ei domino, ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi
 faceret, id est, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudi-
 nem cubitorum trecentorum, quinquaginta uerò latitudinem,
 & triginta altitudinem; in qua cum matre filiorum, & eorum
 uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ sibi pro solatio uita fo-
 rent necessaria posuit: cunctorumq; animalium ad seruandum ge-
 nus eorum, masculos simul & fœminas pariter introduxit, alio-
 rum uerò animalium numerum septuplum. Erat autem arca pa-
 rietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec
 aquæ uiolentia uinceretur. Et Noë quidem cum suis ita salua-
 tus est. Erat autem & ipse quidem ab Adam decimus, Lamech
 uerò

uero filius, cuius pater fuit Matufalaël. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mahelaleel, qui de Cainan natus est, qui fuit Enos cum sororibus plurimis. Enos uero Seth filius fuit, qui natus est ex Adam. Contigit autem hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis Noë, mense secundo, qui à Macedonibus Dios nuncupatur, ab Hebræis autem Marachat. Sic enim in Aegypto annum constituerunt. Moses autem Nisan mensē, qui est Xanticus, primum in festiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat: in uenditionibus autem et emptionibus, et alia gubernatione, prioris seculi decreta seruauit. Pluuiam uero inchoasse dicit, septima et uicesima die presentis mensis. Et usque ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus est, anni fuerunt duo milia sexcenti quinquagintasex. Quod tempus in sacris libris conscriptum, multa integritate signatum est, una cum natiuitatibus insignium uiro-
rum, qui tunc fuerunt, simul et terminis. Adæ siquidem cum esset triginta et ducentorum annorum, Seth filius natus est, qui nongentos et triginta uixit annos. Seth autē centesimo et quinto anno genuit Enos. Qui dum quinque et nongentis uixisset annis, Cainæ filio suo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonagesimo. Hic uixit annis decē et nongentis. Caina cum uixisset decē et nongentis annis, Mahelaleel filium dereliquit, quē genuit, cum esset annorum septuaginta. Iste Mahelaleel cum uixisset quinque ac nonaginta et octingentis annis, defunctus est: Iared filium derelinquens, quem genuit, cum sexaginta duorum et centum esset annorum. Cui nouem et sexaginta super hæc et nongentis annis uiuenti, Henoch filius successit, natus cum sexaginta duorum et centum annorum pater eius existeret. Qui uiuens trecētis sexagintaquinque annis, discessit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matufalaël autem Henoch filius, quinto ei
et centesi

Et centesimo natus anno, Lamech filium habuit, cum esset annorum octoginta septem et centum: cui tradidit principatum, quē ipse tenuerat annis nongentis sexaginta et nouem. Lamech autem cum habuisset principatum annis septingentis et septem, Noë filium suum rerum præceptorem ostendit: qui de Lamech natus est agente annum ætatis secundum et octogesiū et centesimum, quiq; quinquaginta et nongentis annis rerum extitit præsul. Isti uerò anni qui collecti sunt, tempus quod conscriptū est prius, compleuerunt. Nullus itaque perscrutetur priscorum fines, quando cum suis filijs, eorumq; auis aut atavis suam quis extendebat ætatem: sed tantum ortum eorum generationis in-

Gen. 7. et 8. tendat. Igitur decernente deo, et incipiente pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur, ita ut usque ad quindecim cubitos transcenderet terram: quod propterea factum est, ne plurimos fugæ occasio liberaret. Quiescente autem pluuiæ, aqua uix diebus centum et quinquaginta defecere, quasi mense septimo: quo instante paulatim inchoauit latens herba parere. Deinceps dum arca circa summitatem cuiusdam montis in Armenia constituti sedisset, intelligēs Noë aperuit eam: et respiciens modicum circa eam, in spe meliori cōstitutus, tunc quidem siluit. Post paucos uerò dies aqua amplius recedēte misit coruum, uolens agnoscere, siquid etiam terræ fuisset ab aqua derelictum, et ad egrediendum iam tutum esse uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia, non regressus est ad Noë. Post septē uerò dies columba, quam miserat ut aliquid de terra cognosceret, lutu lenta remeante, simul et rimum oliuæ portante, cognoscēs terram diluuiō liberatam: manensq; adhuc alijs septem diebus, et animalia ex arca dimisit, et ipse cum generatione sua simul eggressus, sacrificansq; deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egressorium uocant: Illic enim arcæ solutæ reliquias nunc usq; provinciales ostendunt. Huius uerò diluuii et

arca

arca memoriam faciunt omnes, qui historias barbaricas conscripserunt: quorum est unus Berosus Chaldeus: narrans enim de diluuiio, taliter est effatus: Dicitur autem ex naus eius quæ in Armeniam uenit, circa montē Chordicum adhuc aliqua pars esse, et quosdam bitumen exinde tollere, quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem horum et Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phœnicie noscitur conscripsisse. Sed et Manasseas Damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit: Est et super Miniadam excelsus mons in Armenia, qui Baris appellatur: in quo multos confugientes, sermo est, diluuii tempore liberatos: et quendam simul in arca deuectum, in montis uenisse summitatem, lignorumq; reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste quem etiam Moses legislator Iudeorum scripsit.

Noë post diluuium oblati domino hostijs, orat nullam aquarum inundationem ulterius induci super terram.

C A P V T VI.

NOë uerò metuens, ne per annos singulos diluuiū deus terra induceret: humanum genus decernens omnino deleri, sana incendens omnia, supplicabat de cetero deo pro statu prior: ut nullam ulterius huiusmodi uastationē superinduceret, quo periret omne animalium genus: sed punitis malis parceret eis, qui propter bonitatē fuerant derelicti, et decreuerunt mala uitare: nam infeliciores scilicet essent illis, et peiori afflictione damnati, si non saluarentur ad integrū, sed magis alteri diluuiio seruarentur: cum prioris quidem terrorem experimentumq; uidissent, posteri uerò perditionem nouissimam sustinerent: rogabatq; ut eius hostias suscipere propitius dignaretur, et nullam iracundiam simulē ulterius terra susciperet: ut eius operibus impinguati, et ciuitates constituentes, de cetero uitam possent habere: sicut, et nullo bonorum quibus ante imbrem adacti fuerant

Gen. 8.

rant, fraudarentur, ad longam utiq; senectutem, & uitæ longitudinem peruenturi.

Deus annuit precibus Noë, arcum pluuialem designās ei in testimonium fœderis. CAPVT VII.

Gen. 8. & 9. **N**Oë uerò has effundente preces, deus pro iustitia uirum diligens, annuit, ut eius uota ad finē usq; perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse, sed pœnam pro malitia propria pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos, cum utique castum nossēt eis esse principium: neq; donasse uitam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliam, inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me, ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo namq; de cetero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo potius terrogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine, neq; enim ulterius ita terras aqua rigabit. Moneo tamen, ut ab humana nece omnes abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid, puniturus sum. Vtimini uero cunctis animalibus, ut uultis, & desiderium quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omnium terrenorum, & natatiliū, & quæcunq; uolatilem habent motum, & in aëre uegetantur, abstinentes à sanguine, in quo est omnium anima. Designo autem uobis futuram requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos Iris esse putatur. Et deus quidem hæc dicens atq; promittens, siluit.

De morte Noë, & de filijs eius. CAPVT VIII.

Gen. 9. **N**Oë uerò cum uixisset post diluuiū treccētis & quinquaginta annis, omne tempus feliciter agens, mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus autem ad uitam modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & eò quod.

quòd nunc uita tanto non ducatur tempore, credat nequaquam illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi namq; cum essent religiosi, & ab ipso deo facti, cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent preparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, & gloriosas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, astrologiam, & geometriam, deus eis ampliora uiuendi spatia condonauit: quæ non ediscere potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos, & Barbaros conscribere maluerunt. Nam & Manethon, qui descriptionem fecit Aegyptiorum: & Berosus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus, & Esius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam disposuerunt, concordant cum meis dictis. Isidorus quoq;, & Hecateus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaq; sicut singulis gratum est, ita considerent. Filij autem Noë tres erant, Sem, Cham, & Ia-
Gen. 10
 phet, qui ante centum diluuij annos fuerat generati. Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut illic haberent habitaculū: & alios, ualde metuentes propter diluuium ad campos descendere, & segniter habentes, ab excelsis locis ad inferiora uenire coegerunt: quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autem iubente cos ad clementum hominum peruenire, dispersi sunt, ne inter se dissensiones efficerent: sed ut multa colentes spatia terrarum abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi, & deo inobedientes existerent, in calamitatibus incidentes, sua grauiter peccata senserūt. Et quia iuuentutis multitudine fruce-

bant, rursus eos deus à semetipsis migrare fecit: quoniam non in illius propitiatione putabant se habere bona, sed propriam fortitudinem sibi credebāt causam esse diuitiarum. Vnde apposuerunt, ut uoluntati dei inobedientes existerent: putantes quod per inuidiam eius ab alterutris migraretur, ut diuisi possent deo facilius subiugari.

De Nemrod filio Cham: & de ædificatione turris,
atq; diuisione linguarum. CAP. IX.

Genes. 11. **F**uit autem eos esse elatos ad iniuriam dei, atq; contemptum Nemrod filius Cham, filij Noë. Qui cū esset audacior et manu fortissimus, suadebat eis, ut non deo ascriberent, quia hominibus per illam felicitas eueniret, sed quia hæc eis propria uirtute præberetur: et cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, et spem suam in propria uirtute reponere: ulcisciq; sese timentes deum putabant, interminantem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiore suadebat, ubi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obedirent: graue putantes seruitium, obsequi deo: et turrim ædificabāt, in nullo sua studia deferentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, et plus quàm sperare quis posset, multis manibus utiq; fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima, ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Aedificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur, ac dissolueretur aquis. Sic illos insanientes deus intendens, exterminare omnes pariter non decreuit, quoniam nec alijs dudum perditis formidabant: sed discordiam imminuit illis diuersarum linguarum, ut per multas, absonasq; uoces intellectu carere possent. Locus autem in quo turrim ædificabant, nunc Babylon uocatur: dicta propter confusionē, quam
circa

circa elocutionem suam tunc habuerunt. Hebræi namq; confusionem Babel appellant. De hac uerò turri, diuersisq; uocibus hominum hoc meminit Sibylla, dicens: Cum omnes homines unius uocis existerent, quidam turrim edificauerunt excelsam, tanquam ascensuri per eam in cælum. Dij uerò inmitentes uentos, euerterunt turrim, & uocem propriam unicuiq; partiti sunt: & propterea Babyloniam uocari contigit ciuitatem. De campo uerò qui uocatur Sennaar in regione Babylonis, meminit Esiusita dicens: Qui uerò de sacerdotibus sunt crepti, Iouis sacra sumentes, in Sennaar Babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras post ædificationem turris.

C A P. X.

Diuisi sunt itaque post hæc diuersitate linguarum, migrationes agentes ubiq; & terram apprehendentes unusquisq; felicem, & ad quam eos deus adduceret: ita ut omnis terra per eos compleretur, mediterranea simul atque maritima. Quidam autem etiam nauibus transcentes, insulas habitauerunt: unde aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hæcenus seruant. Quidam uerò placita sibi nomina mutauerunt: alij autem, ut inhabitatoribus clarius esse uisum est, conuersionem nominum fecerunt. Græci tamen sunt huius rei autores, qui posteris temporibus confortati, etiam antiquorum gloriæ propriam effecerunt, & gentes nominibus exornarunt, ut eis sapiens esse uidebatur: ornatum utique ponentes eorum reipub. uelut à se constituta.

De filijs Iaphet filij Noë, & de gentibus quæ per eos institutæ sunt.

C A P. X I.

Fuerunt autem filijs Noë filij, quorum nomina propter honorem gentibus, quas condiderunt, imposuerunt homines, & terris quas apprehendere potuerunt. Iaphet autem filium

filius Noe habuit filios septem, & habitauerūt isti regionem
 a Taro & Amaro montibus incipientem, & pertingentem
 in Asiam usque ad flumen Tanaim. In Europa uerò usq; ter-
 ram Scythorum, cum nullus eorū, qui supradicti sunt, ibidem
 habitator existeret, gentes eius diuersis se nominibus appella-
 bant. Qui enim nunc a Græcis Galatæ nuncupantur, olim di-
 cti sunt Gomeritæ, quos Gomer instituit. Magog uerò Ma-
 gogus à se nominatus instituit: isti à Græcis Scythæ sunt ap-
 pellati. Item filiorum Iaphet Madæus, & Ianus fuerunt: &
 ex Madæo quidem sunt gentes, quæ à Græcis Medi uocan-
 tur: de Iano uerò omnes Ionij, & Hælladici descendunt, qui
 & Græci, unde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem
 Iobel Iobelos, qui nostris temporibus Iberes appellantur. qui
 & Hispani, à quibus postea Celtiberi nuncupati sunt. Moga
 uerò primum dicebatur, quæ postea Cappadocia, nunc autem
 Cæsarea, à Romanis hoc sortito uocabulo, id est, à Cæsare.
 Moschini uerò à Mosochim plantati sunt, qui nunc Cappa-
 doces nuncupantur, quorum antiquæ appellationis signum
 ostenditur. Nam ciuitas est apud eos, quæ adhuc Moha dici-
 tur, ostendens intelligere uolenti, quòd aliquando omnes gen-
 tes regionis ipsius ita uocatæ sunt. Tiras autem Tirense ap-
 pellauit suos, quorum princeps fuit: à quibus Græci Thra-
 cum nomen commutauerunt. Tante siquidem gentes per Ia-
 phet filios institutæ sunt. Gomer autem habente tres filios,
 Aschenaz quidem Aschenezæos instituit: qui nunc Rhægini
 uocantur à Græcis. Riphath autem Riphæos, qui dicuntur
 Paphlagones. Tygran uerò Tygraneos, qui Phryges à Gre-
 cis sunt nuncupati. Iano autem Iaphet filio, & ipso tres ha-
 bente filios, Elisæ quidem Elisæos uocauit eos, quorum prin-
 ceps fuit, qui nunc sunt Aëoli. Tharsis uerò Tharsos, sic ex-
 nim antiquitus Cilicia uocabatur. Tharsos enim apud eos ma-

xima ciuitatum metropolis appellatur, T littera, pro Θ mutata. Cethim autem Cethimam insulam habuit, quæ nunc dicitur Cyprus: & ab ea omnes insule, & maritima loca Cethim Hebraicè nominantur. Testis enim sermonis mei est una in Cypro ciuitatum, quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cythis enim ab his, qui ei Græcam nomen imposuerunt, uocatur: neque sic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaque filij, seu nepotes habuere has gentes, quæ forsitan nunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens, ad narrationem reuertar eorum, unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripturæ decorem, Græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neque enim prouinciæ nostræ est huiusmodi firmis uti: sed licet unum quidē schema, & finis nominum sit unus, ultimas tamen nominum syllabas aliter illi declinant. Noë nanque apud eos Nochus appellatur: & Abram, Abramus: & sic hæc forma in omni schemate custoditur.

De filijs Cham filij Noë, & de gentibus per eos institutis.

C A P. XII.

Filij uerò Cham à prouincia Syria, & Amano, & Libano *Gene. 10.* montibus cunctas terras obtinuerunt, quæcunq; ad mare sunt posite: apprehendentes etiam eas, quæ usque ad Oceanum sunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt, aliarum uerò in alias transmutatæ, & transformatæ, nimis ignotæ sunt. Quatuor enim filiis existentibus Cham, Chuso quidem nihil nocuit tempus. Nam Aethiopes, quorum princeps fuit, hætenus & à semetipsis, & ab omnibus Asianis Chusæi uocitantur: Seruata uerò est etiam Mesfræis secundum appellationem prisca memoria. Aegyptum nanq; Mesrim, & Mesfræos omnes uocamus Aegyptios. Instituit autem & Phut Libyam, Phutos à se uocans prouinciales. Est autem & fluius in Mauritania prouincia, *b 3* qui

qui isto nomine nuncupatur. Vnde et plurimos Græcorum historiographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes : et ex adiacenti prouincia, quæ Phuti uocatur, ei nomen impositum. Mutatum est autem nomen, quod ei nunc est, ab uno filiorum Mesraim, qui Lahabim dictus est. Post paululum uerò dicemus et causam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chanaanæus uerò, quartus existens filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem, à se Chanaanem appellauit. Fuerunt autem et istis filij : Chuso quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilæi, qui nunc Getuli uocantur : Sabatha uerò ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Asfabari. Condidit autem etiam Sabathacha Sabathæchenos. Rama uerò Ramaeos instituit : et duos filios habuit, quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Hesperiorum inhabitans, Iudæis cognomen suum reliquit : Saba autem Sabatheos. Nemrod autem filius Chusi permanens apud Babylonios, tyrannidem exercuit : sicut à me etiam primitus declaratum est. Porro Nemrod cum essent octo filij, omnem terram à Chæza Aegyptum usque tenuerunt. Solius autem Philistij cognomen prouincia custodit, cuius partem Græci Palestinam appellant. Ex alijs autem, id est, Ludim, et Ananim, et Lahabim, solus Lahabim à se prouinciam Libyam nominauit. Nephtuhim autem, et Phetrusim, Chaslohim, Caphtborim, ultra nomina nihil scimus. Bello enim Aethiopico, de quo postea declarabimus, eorū ciuitates euerse sunt. Fuerunt autem et Chanaan filij : Sidon, qui et ciuitatem sui nominis edificauit in Phœnice. Sidon autem à Græcis appellata est. Amath autem Amatheos instituit, quæ etiam nunc est, et à prouincialibus Amathi uocatur : Macedones uerò eam Epiphaniam ab uno priscorum uocauerunt. Aradius autem Aradiam insulam habuit. Aracæus autē Arcen, quæ in Libano posita

posita est. De alijs uerò septē, id est, Ethæo, Cethæo, Iebusæo, Amorraeo, Gergesæo, Euzo, Cinæo, præter nomina in sacris li-
teris nihil habuimus. Hebræi namq; eorū destruxere ciuitates.

Noë inebriatus, nudatus, irrisus, irrisorem filium ma-
ledictioni subdidit, fratribus eius maledictum patris
effugientibus.

CAP. XIII.

NOë itaq; post inundationem terra ad propriam reuer-
tente naturam, uenit ad operam: & dum uineam in ea
plantasset, uidens fructum in ea perfectum, uindemiauit: &
deducto ad usum uino sacrificās erat in epulis. Inebriatus au-
tem in sopore resolutus, nudatusq; inhonestè iacebat. Quem
cū uidisset iunior filiorum, fratribus irridendū ostendit. Illi
uerò operuerunt patrem. Quod dum Noë sensisset, alijs qui-
dem filijs felicitatem optauit, Cham uerò propter cognatio-
nem sui non quidem maledixit, sed eius proli: & alijs effu-
gientibus maledictionem, deus Chanaanæ filios emigravit: &
de his quidem dicemus in reliquis.

Genes. 9.

De filijs Sem filij Noë, seu de gentibus per eos institutis: & de ortu Abrahæ.

CAP. XIII.

SEM uerò tertio Noë filio quinq; fuerūt nati, qui usq; ad
Oceanū seorsum habitant Asiā, ab Euphrate faciētes ini-
tiū. Elam siquidē Elamitas, qui Persarū sunt principes dere-
liquit. Assur autem Nīnum instituit ciuitatem, & subiectos
sibi Assyrios nominauit, qui fuerunt ualde felices. Arphaxad
autē, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi uocantur,
cū princeps eorum esset. Aram uerò Aramenos instituit,
quos Græci Syros appellant. Quos autem nunc Lydos uo-
cant, Lud tunc Ludas nominauit. Aram uerò quatuor existen-
tibus filijs, Huz quidē instituit Traconitidē, & Damascum,
quæ est media Palesina, Syriæq; coniuncta: Armeniam uerò
Vl, Gether Bactrianos, Mes autem Mesaneos, quæ nunc A-

Genes. 11.

b a rax

rax uocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de
 quo natus est Heber, à quo Iudeos Hebræos initio uocau-
 runt. Heber autē, Iectan genuit, & Phaleg, Dictus autē Pha-
 leg, quoniam secundum diuisionem habitationum natus est.
 Phaleg autem diuisionem Hebræi uocant. Iectan uerò qui fi-
 lius fuit Heber, habuit filios, Helmodad, Saleph, Asarmoth, Ia-
 rach, Aduram, Vzai, Decla, Obal, Abimahel, Saba, Ophir, E-
 uila, Iobab. Isti à flumine Cophino Indiæ, & posita circa eā
 Syriæ loca quadam inhabitant. Hæc itaq; de filiis Sem dicta
 sufficiant. Faciam quoq; de Hebræis sermonem. Phaleg enim
 filio Heber, fuit filius Reu: huius autem Sarug, de quo Na-
 chor filius generatus est: cuius filius fuit Thare, qui fuit pa-
 ter Abraham. Hic autem decimus quidem est à Ndē. Secundo
 uerò & nonagesimo anno super ducentos post diluuiū na-
 tus est. Thare enim septuagesimo anno genuit Abrahā. Na-
 chor cum esset uiginti & octo annorum, genuit Thare. De
 Sarug autem Nachor nascitur circa annum trigesimum se-
 cundum. Reu autem Sarug habuit cum esset annorum trigin-
 taduorum. Iisdem uerò annis habuit Phaleg Reu. Heber au-
 tem quarto & tricesimo anno genuit Phaleg, natus ipse de
 Sala annum habente tricesimū: quem Arphaxad genuit quin-
 to & tricesimo anno natus. Sem filius Arphaxad natus est
 post annos duos facti diluuij. Abraham autem habuit fratres
 Nachor & Aram. Quorū Aram quidē filio derelicto Loth,
 & Sara & Melcha filiabus inter Chaldæos mortuus est in ci-
 uitate Chaldæorum, quæ dicitur Hur: & hæcenus sepultura
 eius ostenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris sui:
 Melcham quidem Nachor, Saraim uerò Abraham. Porro
 Thare dum odio habuisset terram Chaldæorum propter lu-
 ctum Aram, migrauerūt omnes in Charran Mesopotamiæ ci-
 uitatem: ubi etiā Thare morientem sepelierunt, cum uixisset
 annis

annis ducentis quinq; Recidebatur enim iam uita hominum, fiebatq; paulatim breuior, usq; ad generationem Moysi, postquam terminus uitæ centum & uiginti annorum positus est: hos annos statuente deo, quantos & Moſen quoque uixiſſe prouenit. Nachor autem de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Caſed, Azo, Pheldus, Iedlaph, Bathuel. Iſti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Thabach enim & Gaham, & Thahas & Maacha de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio Nachor, nata eſt Rebecca filia, & filius Laban. Genes. 22.

Abraham ſecundum præceptū domini, de Chaldæa migrat in Chanaanæam. CAPUT XV.

Abraham uerò Loth filium fratris ſui Aram, uxoris uerò ſuæ Saræ germanū adoptauit, filium legitimum non habens: dimiſitq; Chaldæam cum ſeptuaginta & quinq; annorum eſſet, deo iubente ut migraret in Chanaan, in quā etiam habitauit, proliq; ſuæ eam reliquit: prudens exiſtēs, & nimis intelligens in omnibus rebus, & ſapiens in his quæ audierat, & de quibſlibet aliquid cogitaret. Propterea & uirtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionem, quam de deo tunc cuncti habebant, innouare & immutare præualuit. Primus itaque præſumpſit pronunciare, deum creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uerò ad felicitatem tendentia, per præceptum præbentis ſingula quæq; dari, & non propria uirtute ſubſiſtere conſeſſus eſt. Hæc uerò conijciebat per terræ paſſionem & maris, & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam, & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eius præſente, & prouidentia ordinationis, eorum cuncta diſponi docebat: quibus quicunq; priuarentur, maniſeſti fierent, quia neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt, ſua poteſtate potuerunt poſſidere, quæ ſcilicet ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur, cui bonū eſt ſolummodo,

honorem & gratiarum tribuere actionē. Propter quæ Chaldeis & alijs Mesopotamitis in eum consurgentibus, migrationem eligens sequi, per uoluntatem & adiutorium dei, terram Chananeam late possedit: ubi collocatus, altare deo edificauit, & hostias ei immolauit. Meminit autem patris nostri Abraham Berosus, non: quidem nominans eum, sed ita dicens: Post diluuium decima generatione apud Chaldeos fuit quidam uir iustus & magnus, in cœlestibus rebus expertus. Heceatus autem etiam memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo cōficiens dereliquit. Nicolaus uerò Damascenus in quarto historiarum libro sic ait: Abrahamus regnauit in Damasco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldaeorū, quæ super Babylonem dicitur. Igitur post non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo suo, terram, quæ tunc Chananeæ, nunc uerò Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda sunt, explanabo. Abraham uerò usq; nunc in Damascena ciuitate nomen habetur in gloria: & uicus ostenditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Abraham fame opprimēte Chananeam, Aegyptum ingreditur, ubi dignus & clarus habetur, disciplinam arithmeticæ, & astrologiæ cōtradens Aegyptijs: à quibus iterum regressus in Chananeam, partitur terram cum Loth cognato suo.

CAPVT XVI.

Genes. 12.

et 13.

Fame uerò posteris temporibus apprehendente Chananeam, Abraham Aegyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficisci tendebat: ut eorū abundantia participaretur, & sacerdotū simul auditor esset, & agnosceret quæ de dijs exponerent: ut aut meliores inueniēs sequeretur, aut eos sua prudentia in ornatum meliorem transponderet: deducens pariter Saran. Metuens autem uesaniam Aegyptiorum circa
mul

mulieres, ne rex eum propter uxoris speciem trucidaret, hæc exquisiuit artem, ut se fratrem eius assimularet: sed & illam hoc respondere docens, eò quòd sibi prodesse cōsideret. Qui cum uenisset in Aegyptum, pertulit quod ipse præuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharo rex Aegyptiorum non contentus his quæ de ipsa dicebantur, etiam ipsam inspicere festinauit, arbitratus sibi Saram posse cōtingere. Sed deus impediuit desiderium eius iniustum, egritudine scilicet, & tumultu causarum. Cumq; pro liberatione sacrificarent, per iram dei pestem sacerdotes aduenisse significabant, eò quòd uxori peregrini iniuriã uoluisset inferre. Ille uerò pertimescens, interrogauit Saram, ut diceret quæ esset, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audisset, excusabat se apud Abraham, dicens: putasse sororem, & non uxorem eius: & festinasse circa eam cognationẽ sibi facere, & non iniuriæ causa suum desiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & ut esset inter sapientissimos Aegyptiorum instituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc esse contigit clariorem. Nam cum essent Aegyptij diuersis moribus cōplacentes, & adinuicem leges proprias reprobantes, & à se etiam propterea dissidentes: sibimet eos comparans, & unumquemq; despiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonstrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam uir sapiens: atque paratus non solum ad intelligendum, sed ad satisfaciendum, & ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticã quoq; eis contulit: & quæ de astrologia sunt, ipse contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptũ, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldaeis enim hæc plātata noscuntur in Aegypto, unde etiam peruenisse noscuntur ad Græcos. Et cum uenisset in Chananeam, partitus est terram cum Loth, dum pastores eorum

eorum inter se iurgia facerent propter loca pasturæ: electio-
nem tamen atque conditionem concessit Loth. Sumens itaq;
ipse partē ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quæ est
antiquior annis septem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Loth
igitur terram, quæ posita est in campo circa Iordanem flu-
uium, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tunc
etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata uolunta-
te dei. Quam causam loco proprio designabo.

Sodomitarum congressi cum Assyrijs prælio uincuntur:
uicti captiui abducuntur, cū quibus Loth captiuus ab-
ducitur.

CAPVT XVII.

Genes. 14. **I**llo nanq; tempore Assyrijs Asiam obtinētibus, reges So-
domitarum ualde florebant in diuitijs, & multa uirtute:
quibus erant reges quinq;, eorum prouinciam gubernantes.
Ballas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, & Baliorum rex. Sin-
guli nanq; eorum habebant proprium principatum. Aduer-
sum quos congressi Assyrii, & quatuor partes sui exercitus
facientes, obsidebant eos. Dux autem erat unusquisq; suis or-
dinatus. Commisso autem prælio uincentes Assyrii, tributum
imposuerunt regibus Sodomorum. Duodecim siquidem annis
isti seruientes, tributum sibi met impositum soluere passi sunt:
tertiodecimo autē abstinuerunt. Quapropter exercitus Assy-
riorum super eos aduenit: ducētibus simul exercitum, Antra-
phelo, Arioch, Chodolochomorro, Thadallo. Isti nanque &
uniuersam diripuerunt Asiam, & gigantum sobolem subuer-
terunt. Qui cum uenissent Sodomis, castra posuerunt in ualle
quæ dicitur Putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant
in eo loco: nunc autem exterminata ciuitate Sodomorum, ual-
lus illa palus effecta est, quæ dicitur Asphaltitis, id est, bitumi-
nalis. De hac itaque palude rursus non post multa dicemus:
Sodomitis autē cum Assyrijs congressus, & forti prælio com-
misso,

misso, multi quidem eorum mortui, reliqui uero captiui sunt ducti: cum quibus & Loth ducebatur, qui uenerat ad auxilium Sodomorum.

Abraham irruens in Assyrios, Loth & captiuos Sodomitarum eripuit: cui regresso occurrit rex Sodomitarum, & Melchizedec rex Solymorum: deinde accepto promisso diuino de posteritate, genuit Ismael: ipseque circumcisus est precipiente domino, & Ismael, toraque domus eius.

CAPVT XVIIII.

Abraham autem cum audisset calamitatem eius, timor si- *Genes. 14.*
mul de Loth cognato eius, & misericordia in eam in- *et 15.*
gressa est, propter Sodomitas, amicos atque uicinos. Et cum festinaret eis ferre suppetias, non tardauit, sed accessit: & quinta nocte irruens super Assyrios circa Dan (sic enim alter Iordanis fons appellatur) & inueniens eos ante quam armarentur, alios quidem in lectulis constitutos occidit, qui neque suspectionem cladis haberent: alij uero nondum in sopore conuersi, tamen prae ebrietate pugnare non ualentes, effugerunt. Abraham autem persequens eos expulit eos usque ad terram Damascenorum: ostendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus esse: sed confidentiam pugnatorum, & fortitudinem praeualere, contra totius numeri quantitatem. cum trecentis namque decem & octo & tribus amicis, tantum exercitum superauit: quicumque autem hostium effugerunt, in gloriam sunt reuersi. Abraham autem captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Assyrijs, cum pace reuersus est. Occurrit autem ei rex Sodomorum ad colloquendum, in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymae ciuitatis. Suscepitque cum rex Melchizedec, quod significat rex iustus, & ad Euagrium, erat utique, & sine dubio talis: ita ut propter hanc causam etiam in hac parte dei sacerdos esset Solymorum, quam ciuitatem postea Hieronymus Iosephum re solymam uocauerunt. Ministravit autem iste Melchizedec sellit.

Abraham

Abraham exercitui xenia, & multam abundantiam rerū oportunarum simul exhibuit: & super epulas eum collaudare cœpit, & benedicere deum, qui ei subdiderat inimicos. Abraham uerò dante ei etiam decimas spoliiorum, munus accepit. Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non poscebat: homines uerò qui eius essent, recipere precabatur, quos ab Assyrijs eripuerat. Abraham uerò ait, non hoc solum facere: sed nec aliam utilitatem ex illa se habiturū præda, nisi quæcunq; pro cibo seruorum eius uidebantur impensa: partem uerò quandam amicis suis fore præbendam, qui cum eo pugnassent: quorum primus Eschol uocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus uirtutem eius, ait: Non perdes mercedes tuas, dignum est pro talibus actibus te habere gratiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis, cum nōdum esset qui ei succederet? erat enim adhuc sine filio. Deus & filium ei generandum esse promisit, & multam ex illo sobolem proximamq; stellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc audiens, deo sacrificium obtulit, ab eo iussus hoc facere. Erat autem huiusmodi sacrificium: uitula triennis, & capra triennis, & aries similiter triennis, & turtur & columba, quæ diuidi iusserat: auium uerò nihil diuisum est. Et antè quàm constitueretur ara alitibus superuolantibus, pro concupiscentia sanguinis, uox affuit diuina, significans malignos proli eius uicinos fore annis quadringētis in Aegypto, in quibus afflicti superessent inimicis: & uincentes bello Chananeos, habituri essent eorum terras & ciuitates. Abraham autem habitauit circa Luzam, quæ uocatur Ogys. Est autem regio Chananeorum, non longè ab ciuitate Hebron. Et cum grauiter haberet super nō pariente muliēre, deprecatus est dominum, ut ei sobolem masculi filij condonaret. Domino autē iubente, uti consideret & pro alijs omnibus bonis, in quibus à Mesopotamia

potamia eductus fuerat, etiam filios ei promisit futuros. Tunc Sara precipiente deo, unam ancillam cui nomen erat Agar, Aegyptiam genere, collocavit ei, tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepisset ancilla, iniuriam facere Sara praesumpsit, quasi rex foret filius, qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum Sarae Abraham pro uindicta tradidisset, fugam meditata est: et afflictiones non sustinens, deprecata est deum, ut eius miseretur: occurritque per desertum eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, et uitam habituram potiore castae uiuentem. Tunc namque eo quod in dominam superba ingrataque fuerat, mala talia pertulisse: quae si inobediens esset deo, et longius abscederet, eam perire dicebat: si uero reuerteretur, fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa, ueniam reuersa a dominis suis impetravit: et post non multum peperit Ismael: ac si quis dicat, deo nobilitatam: eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaque cum sex esset annorum et octoginta, natus est ei quem praediximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus, promittens quod filius ei de Sara nasceretur, iussitque uocari Isaac: significans gentes magnas ex eo futuras, et reges, et qui oppugnantes omnem Chanaanem a Sidone usque ad Aegypti terminos obtinerent. Praecepit autem Genes. 17. ut genus quod nasceretur ei, alijs non misceretur, et sua genitalia circumcideret, et hoc faciendum octaua die post partum. Causam uero circumcisionis nostrae in alijs indicabo. Consulenti autem Abraham de Ismaele utrum multo tempore uiueret, longaeum significauit deus, et patrem gentium fore magnarum. Et Abraham quidem in his gratias agens deo, repente circumcissus est, et omnes qui apud eum erant, et puer Ismael pariter, qui die illa tredecim erat annorum, ipse uero nouem et nonaginta annos agebat.

De Abraham

De Abraham quomodo tres angelos suscepit: & de Loth, qui & ipse suscepit angelos hospitio: & de euersione Sodomorum: & quomodo uxor Loth conuersa est in statuam salis: & de commixtione filiarum cum patre.

CAPVT

XIX.

Genf. 18.

et 19.

Eodem scilicet tempore, Sodomitæ diuitijs et abundantia pecuniarum elati, hominibus contumelias faciebant: et erant impij circa deum, ut nequaquam recordarentur beneficiorum eius: auersiq; sunt à susceptione peregrinorum, et circa eos affectum habere destiterunt. Exasperatus igitur in his deus, disposuit eorū punire superbiam, et ciuitatem eorū subuertere, cunctamq; regionem simul exterminare: ita ut neque plantatio, neque fructus ex ea ultra consurgeret. Cumq; hæc deus de Sodomitis decreuisset explere, Abraham respiciens tres angelos, dum sederet ad ilicem Mambræ circa ianuam domus suæ, putaretq; esse peregrinos, cōsurgens amplexatus est: et ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia eis impartiretur. Quibus annuentibus, panes repente de simila præcepit fieri: et occidēs uitulum et aſſans, obtulit eis sub quercu iacētibus. At illi ei gratias retulerunt. Et cum adhuc comederent, de muliere quærebant ubi esset Sara. Quo dicente eam intus esse, uenturos se in futurum esse dixerunt, et inuenturos eam iam matrem existere. In hoc ergo subridente muliere, et impossibile sibi esse filium habere dicente, cum ipsa quidem nonaginta esset annorū, uir autem eius centum: tunc illi iam non se celare continuerunt, sed pronunciauerunt semetipsos angelos dei esse: et quia nisi sunt, ut unus significaret de filio, duo uerò Sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraham doluit super Sodomitis, exurgēsq; deum deprecatus est, rogans ne iustos et bonos perderet cum malignis. Deo uerò dicēte, nullum Sodomitarum esse bonum: nam si inter

si inter eos essent decem iusti, omnibus remitteret peccati supplicium: Abraham quidem cessauit, angeli uero in ciuitatem Sodomam peruenerunt, quos Loth pro susceptione rogabat (cum esset ualde circa peregrinos humanus, & Abraham benignitate discipulus) ut cum illo manerent. Sodomitæ uero respicientes iuuenculos, nimio uultus decore præcipuos, & apud Loth eos successisse cognoscentes, ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth uero monete ut casti essent, & ad peregrinorum confusionem nequaquam accederet, sed reuerentiam in eorum successione haberent: quod si ita intemperantes essent, filias suas pro illis concupiscentiæ eorum se dicente præbiturum: neq; sic quieuerunt. Deus autem eorum præsumptionibus indignatus, ipsos quidem excæcauit, ita ut non possent ad ingressum domus accedere: Sodomitæ uero omnem populum pestifera morte damnavit. Loth autem deo dicente futuram Sodomitarum perditionem, ereptus est cum coniuge, duas filias assumens, quæ adhuc uirgines erant. Sponsi autem egredi contempserunt, consuetudinem hanc uerborum Loth esse dicentes. Deus igitur immisit gladium in ciuitatem, eamq; cum habitatoribus concremauit, terramq; simili exterminauit incendio: sicut dudum à me dictum est, cum bellum Iudaicum descripsissem. Vxor autem Loth decedens, cum respiceret sepius ciuitatem, & eius curam haberet, interdicens deo ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam: hætenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro se retinens ab igne liberato, qui locus Segor hætenus appellatur: sic enim Hebræi modicum uocant. Illic autem desolatione hominum, & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existimantes, cuicumque misceri uoluerint, licere credebant. hoc uero faciebant, ne

deficeret genus humanum: Fuerunt autem filij, de seniore quidam Moab, ac si quis dicat ex patre: iunior autem genuit Ammon, quod nomen significat filius generis. Et instituerunt, alter quidem Moabitas, quorum hactenus magna gens est: alter uerò Ammonitas: utraq; enim gens est in ualle Syriae. Et Loth quidem huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migravit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abraham: & de natiuitate Isaac.

CAPVT XX.

Gen. 20.

Abraham uerò migravit in Gerara Palaestinae, in locum Aroris Saram habens, similia prioribus simulans praetimore. Metuebat enim Abimelech locorum regem: qui etiam cum adamasset Saram, credens eam se posse corrumpere, propter concupiscentiam in aegritudinem incidit dei uoluntate: medicisq; desperantibus consoporatus somnio, ne contumeliam faceret uxori peregrini, et aliquantulum leuiatus, amicus exposuit, quod deus ei hanc aegritudinem intulerat pro ultione peregrini, ut eius uxorem sine iniuria conseruaret: quia non sororem eam haberet, sed lege iunctam uxorem: et promississet se ei praebiturum hospitatem, si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum haec dixisset, Abraham amicis suadentibus euocauit: nihilq; eum ulterius de coniuge quasi aliquid turpe passura, formidare praecipit: deum eius habere curam dicens, cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante, conscientiaq; mulieris, dicebat neque eam ab initio se appetiisse, si esse eam scisset uxorem, sed tanquam pro sorore seductum: rogabatq; ut mitis circa eum esset, et deum ei propitium faceret: et si apud eum manere uellet, omnem ei ubertatem conferret: uolenti uerò discedere, danda munera rerum

rerum omnium, quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente, Abraham non de cognatione mulieris mentitum se esse dicebat, fratris eam filiam esse referens: Et eò quòd præter hoc figmentum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur: nec suam culpam in illius ægritudine prædicabat: Et debere regem habere de salute fiduciam, paratumq; se manere apud eum esse dicebat. Abimelech itaque Et terram ei distribuit Et pecunias: constitueruntq; inter se, ut sine dolo conuersarentur, facientes ad quendam puteum fœdus, quem Bersabeæ uocant, quod fœdus putei poterit dici: sic enim hætenus à prouincialibus nominatur. Post non multum uerò temporis natus est Abraham filius de Sara, sicut fuerat ei à deo prædictum, quem nominauit Isaac: hoc autem significat risum. Nam eò quòd Sara riserat, Gene. 21. dicente deo quòd pareret, nec iam speraret præ senectute partum, ideo filius ita uocatur. Hæc itaque annos tunc agebat nonaginta, Abraham uerò centum. Natus est ergo filius utroque sene, quem repenti post octo dies circunciderunt. Et ex illo post totidem dies mos est Iudeorum, circuncisiones efficere: Arabum autem post annos tredecim, eò quòd Ismaël, qui gentem eorum instituit, filius Abrahæ de concubina, hoc fuerit tempore circuncisus: de quo certissime omne tempus exponam.

Quomodo Abraham monente Sara, & præcipiente domino amisit à se Agar cū filio Ismaële. C A P. X X I.

SARA natum Ismaëlem de Agar ancilla primitus diligebat, Gene. 21. Nihil fauoris in eo imminuens: quem utiq; quasi proprium filium, Et principatus nutrebat heredem. Isaac autem filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Ismaële, cum senior esset, eumq; posset opprimere patre moriente. Suadebat ergo Abrahæ, ut eum in aliam regionem cum matre transferret.

mitteret. Ille uerò initio quidem non apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat, crudele nimis arbitratus, paruulum filium & mulierem necessarijs egentem abijcere. Postea uerò cum deo placuisset, ad ea quæ præcipiebat, Sara consentiens, matri tradidit Ismaëlem, qui nondum à se poterat gubernari: & aquam in utre & panem ferentē, iussit abire quò itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeunti necessaria defecissent, erat in malis, cum esset aquatio difficilis: & exponens puerum sub quadam arbore animam protrahentem, ne ea præsentē deficeret, procul abscessit. Ad quam ueniens diuinus angelus, dixit ei adesse fontem: & monuit, ut prouideret, ac infantulum recrearet, dicens grandia ei esse conferenda de pueri sospitate. Illa confidens de promissionibus, & studens alere puerum adhibendo curam, declinauit ærumnas. Cum uerò ad uirilem puer peruenisset ætatem, uxor ei con-

Gene. 25. iuncta est Aegyptia genere, unde etiam ipsa antiquitus fuerat oriunda, de qua filij Ismaëli nati sunt duodecim, Nabathioth, Cedarus, Abdielus, Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Massaus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphisus, Cedmas. Isti namq; omnem terram ab Euphrate usque ad mare rubrum positam tenuerunt, Nabatheam prouinciam nominantes. Sunt autem isti, qui gentem Arabicam secundum tribus ab eis uocant, & propter uirtutem eorum, & propter Abraham dignitatem. Isaac autem filium suum pater Abraham nimium diligebat, cum esset unigenitus, eiq; à deo pro munere & in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum potius parentes & ipse puer, eò quòd omni uirtuti studeret, & parentum haberet sollicitudinem, & affectum circa dei religionem.

Abraham accepit à domino de immolatione Isaac.

C A P V T

X X I I.

Abraham

Abraham autem cum felicitatem suam filio legitimo reli- Gene. 22.
 cturus esset, morti uicinus hoc uoluntate dei promeruit.
 Qui tentare uolens religionē eius apparuit ei: et cuncta quæ
 præstitisset ei dinumerans, et quomodo hostibus superior fu-
 isset effectus, et præsentem felicitatem eius studio percepisset,
 et Isaac filium habuisset, eundem filium eius sibi sacra immo-
 latione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum,
 ara ibidem collocata: sic enim apparituram eius religionem, si
 etiam saluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham au-
 tem in nullo iustum esse decernens non obediri deo, sed cun-
 ctos ei ministrare debere, tanquam eius providētia omnes ui-
 uant, quibus ipse est propitijs, celans coniugem dei præce-
 ptum, et quam ipse habuisset de cæde uoluntatē: sed neq; ser-
 uorum cuiquam hoc palam faciens, ne forte deo parēre pro-
 hiberetur: sumens Isaac cum duobus seruis, et quæ erant ad
 sacrificium necessaria imponens asino, iuit ad montē, et duo-
 bus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. tertia uerò, cum
 iam circa locum montis essent, relinquens in campo reliquos
 qui cum eo erant, cum solo filio uenit ad montem, in qua tem-
 plum postea rex Dauid collocauit. Portabant autē secum cæ-
 tera, quæ erant sacrificio necessaria præter uictimam. Isaac
 uerò cum esset quinque et uiginti annorum, altari constructo
 interrogabat quid esset sacrificaturus pater, cum uictima non
 adesset. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum:
 qui etiam ea quæ non sunt, abundanter hominibus condona-
 ret: et ea quæ sunt, ab his qui in semetipsis confiderent, pos-
 set auferre: daturum ergo et illi uictimam, si propitijs ad sa-
 crificium suum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuisset
 constructum, et ligna superposita, et omnia parata, dicit ad
 filium: O puer, quem innumeris uotis optaui à deo mihi cōser-
 ri: et dum peruenisses ad uitam, nihil est quod pro alimento

tuo non feci: neq; me feliciorem magis arbitrabar, nisi cū te
 uiderem ad uirilem etatem peruenisse, & moriens successorē
 mei principatus relinquere congaudebam: quia dei uoluntate
 tuus pater sum factus, denuo secundum eius placitum te repo-
 no: hanc fortiter porta dicationē. Deo nanq; te cado, qui hunc
 honorem à nobis dignatur accipere, eò quòd placidus mihi
 fuit, & per omnia suffragator. Natus ergo feliciter morere,
 non communi modo hanc uitam egrediens: sed à patre pro-
 prio oblatus deo patri cunctorum, ob legitimum sacrificium.
 Reor enim quia te iudicauerit dignū nec aegritudine, nec bel-
 lo, nec alia qualibet passione, quæ solent hominibus accidere,
 ex hac uita liberare: sed cum oblationibus & sacrificijs animā
 tuam suscipere, & apud se nihilominus obtinere: critq; mei de
 cætero curam habens, senectutemq; regens, qua gratia te ma-
 xime nutriebam: hæc mihi deo scilicet pro te præbituro. Isaac
 autem habens patrem ualde fortissimum, sapientiāq; delecta-
 tus, & libentissime sermones eius accipiens, ait: Quia neque
 iustum esset, ut initio nasceretur, si & dei & patris iudicium
 esset refutaturus, aut non se monstraret amborum uoluntati-
 bus præparatum, quando licet solo patri hæc uolenti facere, si
 non obediret esset iniustum. Hoc dicens accessit ad altare, pa-
 riter & ad cædem. Sed opus infirmatum est, deo offerente im-
 pedimentum. Inclamauit enim Abraham nominatim deus, su-
 spiciens eum à filij nece: Non enim quasi sanguinem deside-
 raret humanum, cædem filij se ei imperasse dicebat: neq; cu-
 ius patrem eum fecerat, hunc ei auferre cum tanta impietate po-
 ssebat: sed eius mentem se probare uelle, si etiam talia iussus
 facere obaudiret. Cognoscens uerò eius obedientiam, & ex-
 cellentiam religionis intendens, delectari quidē se in his quæ
 præbuerat ei, nec unquam fraudandum eum omni cura dice-
 bat: & genus eius honorandum, futurumq; filium eius lon-
 gæum,

genum, feliciterq; uicturum in omnibus bonis, praebiturumq; se eius soboli magnum principatum: praedicebatq; genus eorum & multis gentibus & diuitijs esse cōstituendum, & memoriam sempiternā generis eius principibus affuturam: Chananeamq; terram armis esse possessuros, & exemplum boni futuros cunctis hominibus. Hæc cum dixisset deus, arietem ex improviso produxit eis ad sacrificiū. Illi uerò præter spem semetipfos amplexantes, quippe qui bonorum talium promissiones audirent, osculabantur alterutrum: & sacrificio celebrato, reuersi sunt ad Sarām: feliciterq; debebant, cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte Saræ, & sepultura ipsius, post cuius mortē Abraham accepit Ceturam uxore. CAP. XXIII.

ET Sara quidem non multo post tempore defuncta est; Gene. 23. cum uixisset annis centum uiginti & septem: sepultaq; est in Hebron permittentibus Chananeis, sepulchrumq; eius duplex factum est, Abraham emente agrum siclis quadringentis a quodam Ephron de Hebron: & sepulchra sibi Abraham & eius soboles constituerunt. Post hæc autem Abraham Gene. 25. duxit uxorem nomine Ceturam, ex qua ei sex filij nati sunt, & ad labores ualidi, & ad sapientiam cauti: Zamran, Iexan, Madan, Madian, Iesboc, & Sue. nati sunt autem etiam his filij: & Iexan quidem Saba fuit & Dadan. Huic uerò fuerunt Assurim & Lasurim, & Laumim. Madian autem habuit Ephā, & Apher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. His omnibus filijs filiorūq; natis Abraham ex proprijs dona præbuit: qui & Troglodyticam apprehenderunt, & Felicem Arabiam, in quātum ad mare Rubrum pertingit. Dicitur autem quod dum Apher castra fixisset in Libya, & filiorū eius filij habitassent in ea, terram illam ex illius nomine Aphricam uocauerunt. Testatur autem meo sermoni Alexander, qui

dicatur Polyhistor, sic dicens : Cleodemus autem propheta, qui & Malchus, scribens historiam Iudeorum, sicut etiam Moses legislator eorum retulit, ait, quia de Cetura Abrahæ multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria, Apheran, Surim, & Iaphran. & de Surim quidem Assyriam nuncupatam: ex duobus autem reliquis Iaphran & Apheran, ciuitatem Abran & provinciam Aphricam nominatam: his etiam auxilium præbuisse Herculem in Libya, & duxisse uxorem filiam Iaphran nomine Heceam, & genuisse ex ea Dodorim filium, cuius fuit filius Sophon: ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Isaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam.

CAPVT XXIIII.

Gene. 24. **I**saac autem circa quadraginta annos iam constituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca, quæ fuit fratris eius Nachor neptis, filia Bathuëlis, seniore servorum suorum misit ad desponsandam eam, magnis fidei sacramentis obstrictum, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manum mittentes: deinde inuocantes deum testem omnium futurorum. Misit autem & munera ibidem commanentibus, quæ apud illos essent rariora, aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore uadens, eò quod sit iter agentibus dira Mesopotamia, hyeme quidem propter luti profunditatem, æstate autem propter aquæ defectionem, insuper etiam latronibus ibidem commorantibus, quos defugere non esset facile, nisi providentia uiatoribus inhaereret: uenit in ciuitatem Carrenorum. Cum ergo esset in suburbanis, uirgines uidit plures euntes ad aquam: orauitque deum ut Rebecca, ob quam desponsandam filio cum miserat Abraham, si secundum uoluntatem eius essent nuptiæ celebrandæ, inter illas inueniretur: & ita cognosceretur, ut alijs aquam possenti

ſcenti negantibus, illa præberet. Et ille quidem hanc habens voluntatem, uenit ad putum: rogauitq; uirgines ut potum ei præberent. Illis autem auertentibus ſe, dicentibusq; aquam domum portare, & non præbere illi, quæ utique difficile poſſet hauriri: una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino, quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando communio, quæ neq; aquam participarent egeno, ſola ei præbuit abundanter. Ille autem in ſpem rerum omnium ueniens, inſuper uolens cognoscere ueritatem, laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem, quia etiam cum ſuo labore egētibus ſufficientiam præbere minime declinaſſet: Interrogabat autem de quibus parentibus eſſet, optauitq; quod illi foret gratiſſimum, ut in domum uiri boni ueniret, filios ei paritura germanos. Illa uerò neque hæc inuidit uolenti cognoscere, ſed & genus indicauit: & Rebecca, inquit, ego dicor: pater autem Bathuël fuit, ſed ille quidem iam deſunctus eſt: Laban uerò frater noſter eſt, qui & domui proſpicit ſimul & matri, & ille meæ uirginitatis ſolicitudinem gerit. Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atq; dicta. Deum ita uidēs ſuo itineri clare proſpicere: & proferens redimiculum, & alia pariter ornāmēta, quibus uirgines decet uti, dedit puellæ, ut ei cauſa poculi hæc retributio foret & honor: iuſtū eſſe dicens, ut talia mereretur, quæ fuerit bona præter uirgines uniuerſas. Poſcebat autem apud eos ſuccedere, quando ad eam integrius aliter peruenire nequireret, cum iam nox utiq; ſupereſſet. Portabatq; ornāmēta muliebria ualde pretioſa: eſtimās nihil ſibi eſſe cautius, quàm quibus iam uidebatur expertus, & conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiam: & quia nihil in eorum eſſet uirtute difficile: neq; ſe eos grauaturum, ſed mercedem peregrinationis præbiturum, & proprijs impenſis uſurum eſſe dicebat. Illa uerò de parentum quidem ſuorū clementia recte cum aſſe-

ruit arbitratum: culpauit autem pro mercedis uerbo, cum esset utiq; omnia sine mercedibus habiturus. Sed ut nunciaret prius Laban fratri, quo permittente accersendum esse dicebat. Cum ergo factum hoc fuisset, peregrinus adductus est: & camelos quidem sumentes Laban famuli eis diligentiam adhibebant: ipse uero coenaturus ingrediebatur cum eo, & post coenam ad eum matremq; puellae locutus est, dicens: Abraham Thare quidem est filius, uester autem cognatus. Nachor enim horum o mulier puerorum auus, frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel matre: is ergo misit ad uos, petens hanc puellam uxorem filio suo esse iungendam: qui legitimus est ei solus in omnibus bonis enutritus: cui possibile quidem fuit, felicissimam exinde mulierem ei copulare, sed noluit. Honorans autem genus, nuptias postulat, cuius studium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate & alia quidem pariter mihi prospera contigerunt, & puellam citius & uestram inueni domum. Dum enim essem proximus ciuitati, uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum, orauit, ut in istam inciderem, quod scilicet factum est. Nuptias ergo diuina prouidentia dispositas uos quoq; firmate. Illi uero per ea quæ eis fuerant secundè collata, dispositionem diuinæ uoluntatis intellexerunt: miseruntq; sicut petebat, uirginē, quam duxit Isaac potitus omnium rerum Abrahæ. Nam qui nati fuerant de Cœtura, exinde migrauerunt.

Abraham moritur, & sepelitur in Hebron cum Sara uxore sua.

CAPVT XXV.

Gene. 24.

Post paululum uero temporis mortuus est etiā Abraham, uir quidem omni uirtute summus, & digne à deo pro studio, quod circa eum habuerat, honoratus. Vixit autem omne tempus suum annis centum septuagintaquinque, & in Hebron cum Sara coniuge à filiis suis Isaac & Ismaële sepultus est.

De partu

De partu Rebecce: & quomodo Isaac peregrinatus est in Geraris tempore famis: & quia cum senuisset, & caligarent oculi eius, benedixit Iacob, cum putaret se benedicere Esau.

C A P V T X X V I.

Porro post mortem Abraham concepit uxor Isaac, cuius *Gene. 25.*
 uentre nimis intumescente, hæsitans consuluit dominam, responditq; geminos parituram fore Rebeccam, & in omnibus eos gentibus esse nominandos: maioris autem primatum esse minuendum. Peperit ergo paulatim secundum diuinum eloquium geminos filios: quorum senior quidem (ut credimus) à capite usque ad pedes erat hirsutus uehementer, quem iunior præcedentem tenebat à planta. Diligebat autem pater quidem seniore, qui uocabatur Esau, secundum etymologiam pilorum. Hebræi nanque capillaturam Sciron dicunt. Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fame uerò superueniente, dum Isaac placuisset ut iret in Aegyptum, ubertuosam ualde prouinciam, pergebat in Geraris deo præcipiente. Hunc suscepit rex Abimelech pro muneribus & amicitijs Abraham. Et cum multo circa eum fauore fuisset *Gene. 26.*
 usus initio, in hoc permanere semper inuidia faciente prohibitus est. Videns nanque deum Isaac esse præsentem, & tanto eum studio fouentem, expulit eum. Ille uerò huiusmodi inuidia tentatus per Abimelech, tunc quidem discessit in agrum qui dicitur Pharan, id est, conuallis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, irruentes pastores in lite congressi sunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere, præualuisse uidebantur. Discedens autem alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibusdam Abimelech pastoribus, etiam hunc relinquens abscessit, expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam. Quod dum sponte ei fuisset concessum, ut puteum sine prohibitione foderet, Roboth puteum appellauit, quod

quod nomen significat spatiosum. Priorum uerò alium quidem Eschon appellauit, quod potest dici litigium: alium uerò Sitennam, quod nomen significat inimicitias. Isaac itaque rerum magnitudine fortitudineq; pullulabat. Abimelech autem contra se crescere putans Isaac, propter hoc quòd cum eo degens ex incertis inimicijs egerat: metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset, conuerso Isaac ad ultionem eorum quæ uidebatur esse perpeffus, amicitias rursus cum eo firmauit: & unum ducum suorum nomine Phicholum ob hoc destinauit. Et cum omnia quæ poposcerat Abimelech meruisset propter Isaac bonitatem, qui recenti iracundiæ priscam gratiam in se inq; patrem suum habitam preposuerat, tulit eum in propria. Isaac uerò filius Esau, circa quem maximum pater habebat affectum, cum esset annorum quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, & Olibema Sebegonis, uirorum inter Chananæos ualde potentium, semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum, neque patris consilium sumens, quia nec permisisset Isaac, si in eius uoluntate iaceret. Non enim libenter habebat, ad prouinciales suam compulare cognationem. Nolens autem molestus esse filio, ut iuberet eum abstinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum senex autem esset, & aspectum penitus non haberet, euocans Esau, & senectutem indicans, quia & propter cecitatem & passionem uisus, impedimentum ei iam esset deo seruire, iussit eum egredi ad uenandum: ut dum caperet quodcunque potuisset, prepararet ei ad coenam, postq; domino supplicaret, ut auxiliator ei in omni uita & cooperator existeret: incertum esse dicens, quando etiam moreretur: & ante hoc se ei præbiturum, ut deum propitium eius orationibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est. Rebecca uerò deum pro fauore Iacob rogabat, &

præter

preter Isaac uoluntatem, iussit eum hœdos occidere, cœnamq; preparare. Iacob autem ministrabat matri ei semper obediens. Cum uerò fuisset cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit Iacob, ut pater propter pilos esse crederet Esau. Nam cùm in omnibus alijs assimilarentur, eò quòd essent gemini, in hoc tantummodo differebant: trepidusq; Iacob, ne antequàm fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria faceret irritaret, proferebat patri cœnam. Isaac uerò sentiens uocem Iacob, proprio eum nomine uocitabat. Illo autem brachium porrigente, cui pellem circumdederat hœdi, contingens eum Isaac ait: Voce quidem Iacob proximus, secundum pilorum uerò profunditatem Esau mihi esse uideris. Nihilq; suspicans mali, cum cœnasset, conuersus est ad orationem & dei preces. Domine, inquit, omnium seculorum, & creator uniuersæ substantiæ, tu patri meo magnificam fortitudinem concessisti bonorum, & me dignum præsentibus effecisti rebus, & ex me procedentibus promissisti adiutorem, & propitium, & datorem semper esse meliorum. hæc ergo confirma, & me noli despicere propter præsentem necessitatem, propter quam & præcipue te deosco: & hunc filium propitius serua mihi, & ab omni malo semper sine passione custodi: dans ei felicem uiam, possessionemq; bonorum, quorumcunq; tibi præbere potestas est. Fac autem cum metuendum inimicis, amicis honorabilem atque gratissimum. Et ille quidem arbitratu pro Esau se orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut cessauit, à uenatione affuit Esau. Isaac autem sentiens quod egerat, quiescebat. Esau uerò petebat similia, quæ fratri fuerant iam collata. Patre uerò negante, eò quòd omnes in Iacob fuissent orationes expensæ, luctum agebat, quòd esset oratione frustratus: cuiusq; lachrymis afflictus pater, eò

ter, eò quòd circa uenationem & fortitudinem corporis esset aptus, in armis & omnibus operibus Esau probabilem fore dicebat: cumq; fructum earum rerum, & gloriam sempiternam, etiam genus quod ab eo descenderet, habiturum: fratri uerò esse seruiturum.

Iacob timens fratrem fugit ad Laban, ubi filias eius duxit uxores, cum ancillis earum: ex quibus filios xii. genuit, & unam filiam: qua uiolata à Sichem filio Emamor regis Sicimorum, indignati fratres eius, uniuersos oppidanos contrucidarunt. CAPVT XXVII.

Gene. 28. **I**acob autem metuentem fratrem, ulcisci se in eo uolentem, pro eo quod in illo deliquerat, mater eripuit. Marito autem hæc persuasit, ut Iacob de Mesopotamia cognatam suam daret uxorem: cum iam Ismaëlis patrui filiam Basemath Esau coniugem accepisset. Non enim erant deuoti Chananei circa Isaac, in prioribus eius bellis ualde grauati, cum Barematim cepisset, circa quam præcipue laborauerat. Iacob autem in Mesopotamiam missus à matre propter nuptias filie Laban eius germani, permittente Isaac nuptias celebrari, eò quòd ei fuisset uxoris consilio persuasum, per Chananeam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum succedere uoluit: sed sub diuo iacebat, caput suum lapidibus subditis superponens: ibiq; per somnium uisit huiusmodi uisionem: Astitisse scilicet sibi scalam, à terra pertingentem ad cælum, & per eam descendentes figuras, honestiorem naturam habentes quàm homines, & ad ultimum super eam deum manifeste sibi apparentem, nominatimq; uocantem, & huiusmodi uerba facientem: Iacob cum patris boni sis filius, & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit, fatigari te in præsentibus non oportet, sed sperare meliora: etenim opulentissima tibi maximorum bonorum

meo solatio erit ubique presentia. Abraham itaque ex Mesopotamia huc ego deduxi à cognatis expulsus, et patrem tuum cunctis felicem ostendi, quorum non minorem partem in te quoque reponam. Confidens ergo et hoc itinere tuo proficiscere, me dirigente securus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde festinas: eruntq; tibi filij boni, quorum multitudo numero maior erit, et potiores filios derelinquent, quibus ego huius terre potentiam condonabo, eorumq; filijs, qui replebunt omnem quam sol respicit terram, simul et maria. Sed neque ullum periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas, me providente omnia, que tibi conferenda sunt et in presentibus, et multo magis in posteris. Hec itaque deus Iacob prædixit: ille uero letus effectus in his que uiderat, fuerantq; promissa, clarificauit illos lapides: quippe cum tantorum bonorum factam ei fuisset illic alloquium: uotumq; fecit, immolaturum se super eos, si acquirens uitam impassibilem remearet: deoq; promissum exoluit denuo remeans. Nam et ipsum agrum honorandum esse decreuit: eiq; Bethel nomen imposuit, quod diuinæ diuitiæ Latina lingua significat. Procedens autem ad Mesopotamiam, longo tempore peruenit in Carran: pastoresq; in suburbanis inueniens, et pueros adulescentulos et uirgines, ad quen-
dam puteum aquam haurituros, morabatur cum eis potum querens, et uerba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, si nossent quendam Laban adhuc superesse apud se. Illi uero omnes se nosse dixerunt, talemq; esse uirum qui ignorari non possit: cuius filiam unam cum eis pascere gregem, quam mirabantur non esse presentem, dicentes ei: Ab ipsa integrius poteris agnoscere, quecumque de illo audire desideras. Hec itaq; illis dicentibus, astitit puella cum pastoribus qui una descenderant: eiq; Iacob ostenderunt, dicentes: Peregrinus iste uenit de patre

Gene. 29.

de patre tuo consulens. Illa uerò per infantiam leta facta propter Iacob presentiam, requirebat eum, & quis esset, & ad eos unde uenisset, & qua causa fuisset adductus: orabatq; simul, ut esset possibile præstandi ei, quibus uenisset egēs. Iacob autem non propter cognationis causam, neq; propter fauorē presentem, sed amore puellæ uictus obstupescēbat, pulchritudinem eius talem esse conspiciens, ut pauca mulierum ita florerent: & ait. Ad te mihi patremq; tuum (si tamen filia es Laban) familiaritas est, ex antiqua mea tuaq; generatione cōsistens. de Thare enim Abraham & Aram & Nachor filij sunt progressi. Bathuël autē tuus auus, filius est Nachor. De Abraham autem & Sara, quæ nata est de Aram, Isaac est, meus pater. Vicinum autem & nouum cognationis pignus inuicem posidemus. Rebecca enim mater mea, Laban patris tui soror est, ex eodem simul patre & matre progenita. Consobrini siquidem sumus ego & tu. Nunc autem salutaturus uos, & antiquam cognationem renouaturus ueni. Illa uerò recordata (sicut iuuenibus solet accidere) quæ audisset à patre de Rebecca, & parentes sciens eius nomen desideranter audire, propter paternum fauorem ad lachrymas deducta est, & amplexa est Iacob. Quem cum osculata fuisset, perducere maxima delectatione optabat ad patrem: omnibusq; domesticis memoriam matris eius esse dicebat: impendūq; ei totius boni retributionem, eumq; ad patrem iam uenire iubebat, & sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens, ducebat eum ad Laban. Cognitusq; ab auunculo, & ipse sine formidine inter amicos erat, & illis maximam delectationem conferebat, inopinabiliter eis ostensus. Post non multos itaque dies, Laban se gaudere quidem in eius maxime presentia, & ultra quàm posset indicari sermone, dicebat: causam uerò pro qua uenisset

uenisset, patrem matremq; senes derelinquens, & eius presentie solatijs indigentes, ab eo querebat, præbitorumq; se ei omnia quibus opus haberet. Iacob autem omnem ei causam narrabat, dicens, Isaac fuisse geminos filios, se & Esau: quem dum pro paternis orationibus matris sapiëntia fefellisset, illum se interficere uoluisse dicebat, tanquam ablato sibi à deo regno, & bonis quæ pater optasset: & hanc fuisse causam suæ presentie, mandato materno factæ. Omnibus enim nobis, inquit, sunt fratres: sed mater amplius illius cognationem metuens, ita mihi prospexit, quod utique solum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum respiciens, in presentibus sum secutus. Laban autem & propter parentes promisit omnem se ei participare clementiam: & propter matrem, cuius fauore licet absentis, studium suum circa eum se dicebat ostendere: gregis scilicet curam eum habiturum constituere se dicebat, & præponendum his exoptabat: uolentemq; ad proprios remeare parentes, cum talibus donis & honoribus dimittendum, quolibet talis cognatus iuste promeriturus esset. Iacob autem libenter hæc audiens, donec esset quidam apud eos, hunc laborem ferre se gratissime respondit: mercedem uero pro tali labore, Rachel nuptias postulauit: cum etiã propter alia honore digna apud eum haberetur, tum maxime quod ministra eius fuisset aduentus. Amor namq; puellæ eum huiusmodi uerba facere compellebat. Laban autem gauisus in his, annuit ei puellæ nuptias: nec alium generum meliorem sibi optasse uenturum, si tamen aliquantum tempus apud eum maneret: ad Chanaanæ enim se non missurum filiam: quia de sororis cura etiam poenitentiam agere se dicebat, quod eam ibidem direxisset. Cum uero Iacob hoc fieri consentiret, septem promisit annos: tantum enim iudicauit socero ministrandum, uirtutis suæ præbens experimentum, ut quis esset, magis cognoscere-

tur. Laban uerò suscipiens sermonem, transacto tēpore pro-
posuit epulas mēptiarum. Nocte uerò superuēniēte, ignoran-
te Iacob, collocauit ei alteram filiarum Liam, seniorē & non
decoram aspectu. Ille uerò per ebrietatem & noctem ei per-
mixtus, die factō apud Laban de iniustitia querebatur. Qui
dandam ueniam necessitati poscebat, ob quam talia gesserat.
non enim per malignitatem ei Liam dedisse, sed alia maiori
causa uictum se hoc fecisse dicebat: quæ tamen impedire non
posset: sed amanti daturum se eam post septem alios annos
promittebat. Cōsensit ergo Iacob, nihil scilicet aliud ei amor
puellæ facere permittebat. Et præteritis alijs septem annis,
Rachel accepit uxorem. Erant autē ambabus ministræ, quas
dederat pater, Zelpha quidem Liæ, Rachel uerò Bala: non
quidem ancillæ, sed subditæ. Et Liæ magna erat sollicitudo de
amore uiri, quem habebat circa sororem: sperabatq; se exis-
stentibus filijs honorandam, & exorabat cōtinue deum. Na-
toq; filio masculo, & propter hoc conuerso ad eam marito,
Ruben filium nominauit, eò quòd dei misericordia ei fuisset
concessus: hoc enim significat istud nomen. Habuit autē post
tempora etiam alios tres filios: Symeon, quod nomen signi-
ficat, exaudibilem ei fuisse deum: deinde Leui, quasi firmator
societatis: post hunc Iudam, quod significat gratiarum actio-
nem. Rachel autem metuens ne propter copiam partus soror-
is, minorem apud uirum partem haberet, collocauit cum Ia-
cob suam famulam Balam: ex qua nascitur Dan, quod à deo
iudicatum lingua Latina significat: & post hunc Neptalim,
tanquam ex machinationibus: eò quòd contra partus sororis
copiam, arte fuerit usa. Hoc autem & Liæ fecit contra sororis
opus denuo machinata: collocauit ei & ipsa suam famulam:
& natus est de Zelpha filius Gad, quod quis poterit appella-
re fortuitum: & post hunc Aser, quod beatificū potest dici,
qui

qui Lia gloriam cumulauit. Cum autem Ruben senior filiorum Lia matri mandragoræ mala portaret, Rachel aspiciens dari sibi poscebat, quem cupiuerat cibum. illa uerò non consentiente, sed sufficere ei dicente, quia eam uiri honore priuasset: Rachel nutigans sororis iram, concessuram se ei dicebat, ut cum ea uir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiente munus, Iacob cum Lia dormiuit. Rursus ergo nati sunt ei filij: Isachar quidem, quod significat ex mercede factum: Zabulon, quod significat fauoris pignus ad eam. Nata est autem et filia Dina. Post hæc uerò tempora natus est et Rachel filius Ioseph, quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus, quod sunt anni uiginti, pascebat soceri greges. Post quod rogabat, ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero autem non permittente, latenter hoc facere cogitabat: uxoresque requirebat quid de profectioe tractarent. Illis autem discedere libenter habentibus, Rachel et simulachra deorum quos colere patria lex erat, pariter furata, cum Lia sorore fugiebat: et utriusque pueri, et puella cum filiis, et quæcunque possessio eis erat. Ducebat autem Iacob etiam gregum medietatem, non respiciente Laban. Rachel ergo deorum simulachra portabat, licet docuisset eam Iacob huiusmodi honorem spernendum: ut si comprehenderetur patre sequente, ueniam illa ad hæc confugiens impetraret. Laban Genes. 31. autem post primum diem cognoscens Iacob discessum simul et filiarum, multa animo perpeffus mala, persequabatur maxima uirtute circumdatus: et septima die in quodam colle procul eos collocatos inuenit. et tunc quidem quia erat uestpera requieuit. uisio autem ei apparuit, monens, quatenus sumens generum atque filias cõquiesceret: et nihil in eos per furorem presumeret, sed ut pactum faceret cum Iacob. Quod si eius paucitatem contemnens, aggrediretur cum eo pugnare, ei se

auxilium dicebat illa uisio præbaturam: Laban autem dum huiusmodi et factum à deo fuisset alloquium, orto die Iacob euocans, et manifestans ei uisionem, cui credens ad talia declinasset, coepit eum culpæ, dicens: quoniam eum et pauperem uenientem ad se, et omnium indigentem susceperit, eiq; cunctam suæ possessionis tribuerit ubertatem. Nam et filias meas, inquit, coniunxi tibi, fauorem tuum circa nos per hæc augendum esse confidens: tu uero neq; matris tuæ, aut communionis, quam circa me per cognationem habes, neq; uxorū quas duxisti pudorem gerēs, neq; filiorum quorum sum auus, lege belli apud me usus es: possessionem quidem meam auferens, filiabus autem genitorem suum fugere persuadens, et sacra quoq; paterna diripiens, dōmum utiq; portaturus, quæ et à meis parentibus honorata sunt, et à me religione ipsa coluntur. et hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos suos faciunt, tu perpetrasti cognatus, et sororis quidem mee filius, filiarū uero maritus, peregrinusq; et coëpulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitasti. Cum hæc dixisset Laban, Iacob ita satisfaciebat, dicens: Ego non solum deum patriæ desiderauī, sed etiam omnes unā cognatos: et post tantum tempus, dignum est me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis, alio iudicāte, tu potius inuenieris iniustus: cum te deceret gratias nobis soluere pro his, quæ à me custodita et facta maiora sunt: quomodo in hoc iustitia non priuaris, cum mihi ingratus existis? cur partem eius paruam sumentes abscessimus? Filie uero tuæ nō mea malignitate secutæ sunt, sed iusta deuotione, quam scimus uxoribus legitimis circa uiros posse competere. Sequuntur itaq; non tantum me, quantum filios. Et hæc quidē ipse dicebat, ne aliquid gereretur incongruum. Querebatur autem, accusationemq; faciebat: quia cum matris eius uideretur esse germanus, et filias ei

lias ei iunxisset, imperijs eum uulnerasset asperremis, uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occasione fecisset, quæ licet fuissent crudelia, leuiter sustinisset: peiora tamen facta post nuptias, quæ quilibet etiâ inimicus effugeret. Re uera enim ualde crudeliter Laban usus est Iacob. Videns enim deum ei ad quodcunq; uoluisset præstabilem, promittebat ut quicquid natû fuisset ei præberet, interdum quicquid procederet album, aliquando uerò quæq; nigra nascerentur. Crescente autem sub nomine Iacob gregum partu, aliquando quidem fidem de præsentis non custodiebat, aliquando autem in altero anno præbiturum se esse dicebat: eò quod multitudinem gregum uideret abundare, cum in futuro tantam fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De sacris autem furatis inquisitionem fieri iussit. Cum autem accepisset Laban perscrutandi potestatem, Rachel hoc audiens, posuit idola in stratorio cameli qui portabat eam: & sedens dicebat naturalem purgationem sibi imminere. Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari, non credens filiam cum tali passione posse ad idola accedere: fecitq; cum Iacob fœdus, in nullo eorum se memoriam quæ gesta fuerant habiturum: sed & ille se dilecturum filias eius. Et has pollicitationes fecerunt super montes quosdam, in quibus columnam statuerunt sub schemate aræ: unde mons ipse dicitur Galaad, ex quo hæcenus Galaad in terram appellant. Et cum factis Genes. 23. pactionibus immolassent, Laban quidē reuersus est: Iacob autem in Chananeam procedēti subinde uisiones apparebant, de futuro ei spem optimam pollicentes. Et locum quidē illum appellauit dei castrum. Volens autem nosse quid eius cogitaret frater, singula cogniturus cum integritate præmisit: metuensq; propter priscam suspitionē, præcepit his, quos mitterbat, ut dicerēt Esau: quia Iacob putans iniustum esse ut hic

te irascente conuiuere, de prouincia sponte discessit: & nunc sufficiens tēpus esse putans reconciliationis, reuersus est, uxores & filios ducens cum diuitijs acquisitis, & cum pretiosis rebus semetipsum tibi traditurus: quia maximum bonum fore iudicat, ut cū fratre fruatur his, quæ ei sunt à diuinitate collata. Et illi quidem hæc ei indicauerunt. Esau uerò letus effectus, fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob autem audiens, uenire sibi in occursum cum tantis armatis, expauit. Deo tamen spem salutis suæ commisit, & prouidentiam rerum presentium fecit, quatenus & ipse suos sine passione seruaret, inimicisq; præualeret, si aliquid iniustū facere uoluissent. Distribuens ergo eos qui cum ipso erant, alios quidem præmittebat, alios autem post tergum proxime sequi iubebat: ut si uim paterentur qui præmissi fuerant insistente fratre, resurgium sequentes haberent: & omnes qui cū eo erant hoc modo disponens, misit quosdā, fratri munera deportantes. Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedum uariorum: quæ grata suscipientibus forent, eo quod illi rarij hæc haberent. Mittebantur autē diuersis uicibus, ut frequenter aduenientes multi esse putarētur. Placabat autem per dona iram eius, uel si adhuc aliqua indignatio remansisset: sed etiam sermonibus blandis iubeat uti, quos mittebat ad eum. Hæc disponens per totum diem, nocte ueniēte mouebat suos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch transirent, Iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utique uisione certaminis faciente initium: quæ etiam uoce usa est, simul & uerbis: Letariq; monens eum in his quæ facta uidebatur: nec modico se præualuisse crederet, sed grandem angelum dei uicisse, & hoc signū arbitrari magnorum sibi fore bonorū, & quia nunquam eius deficeret genus, nec fortiorem hominum quenquam illius esse uirtutis: præcepitq;

cum

cum uocari Israël, quod Hebraica lingua significat reluctan-
tem angelo sacro. Hæc igitur Iacob poscenti illa uisio præ-
dicebat. Qui sentiens angelum dei esse, rogabat, ut quam par-
tem habiturus esset, ei significaret. Et uisio quidem cum di-
xisset ista, disparuit. Latatus autem in his Iacob, Phaniel lo-
cum denominauit. Cumq; ei propter certamen dolor fuisset **Genes. 31.**
exortus circa neruum latum, & ipse abstinuit eo cibo, &
propter illum neq; nobis est comestibilis. Proximū uerò iam
audiens fratrem esse, iussit præcedere utraq; cōiugem seor-
sum cum ancillis, ut delonge conspicerent opera uirorum pu-
gnantium, si hoc uoluisset Esau. Fratrem autem sibi proxi-
mum uenientem ipse salutauit, nihil dolose de eo cogitantem.
Et Esau amplexus cum, requirebat de multitudine filiorū &
mulierum. Et cum cognouisset, ipse quidem uenire eos roga-
bat ad patrem. Iacob autem excusante de iumentorū labore,
Esau discessit in Seiran: illic enim cōmorabatur, appellauitq;
uillam de sua scilicet hirsuta capillatura. Iacob autē uenit ad
Scenas, id est, ad tabernacula, quæ hactenus sic uocātur. Vnde
in Sichimam quoq; profectus est, quæ ciuitas est Chanaan eo-
rum. Sichimitis autem festiuitatem habentibus, Dina quæ **Genes. 34.**
fuit filia Iacob, sola transiuit ad ciuitatem, emptura ornāmē-
tum prouincialium mulierum. Videns autem eam Sichem re-
gis Hemor filius, eam corrumpit abreptam: & amore confectus
deprecabatur patrem, ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille
uerò consentiens uenit ad Iacob, supplicans ut filio suo Si-
chem, Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradi-
cere ualens propter dignitatem supplicantis, neq; legitimum
iudicans alienigenæ filiam copulare, petit concedendum sibi
spatium, ut deliberaret de quibus ille poscebat. Abscessit ergo
rex, sperans Iacob nuptias filio suo cōcessurum. Iacob au-
tem indicans filijs & corruptionem sororis & supplicatio-

nem Hemor, petebat cogitandum esse quid fieret. & plurimi quidem tacebant consiliū non inuenientes. Simeon autem & Leui puellæ fratres, ex eadē matre nati, huiusmodi sibi cōstituerunt adinuicē actionē: ut cum esset festiuitas, & Sichimitæ epulis & requie uterētur, incunctanter primis custodijs assistentes, dormiētes occiderent: & ueniētes in ciuitatem, interficerent omnem masculum, & regem cum eis, & filium eius, solisq; parcerent mulieribus. Hæc autē efficientes præter con-

Genes. 35. scientiam patris reuocauerūt Dinam. Iacob autē factorum magnitudinē admiranti, & filijs irascenti, deus assistens iussit cum confidere: & purificantē tabernacula, sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Mesopotamiā, pro somnij apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret suos, Laban deos inuenit: neq; enim sciebat à Rachel furatos, & quod eos ce-lasset in terra sub arbore quadam. Hos igitur exinde tollens, sacrificabat in Bethel: ubi somniū uiderat, cum in Mesopotamiā prius iret: hinc enim proficiscens uenit in Ephratā, ubi Rachel ex partu mortuam sepeliuit, quæ sola inter cognatos in Hebron honorē sepulture habere nō meruit. Et cum ualde fleuisset, filium ex ea natum Beniamin appellauit, propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Isti sunt ergo omnes filij Iacob, masculi quidē duodecim, sexmina uerò una. Horum octo legitimi, de Lia quidē sex, duo uerò de Rachel, quatuor de famulabus, bini ex utraq; quorū nomina dixi superius.

Moritur Isaac in Hebron & sepelitur, Rebecca prius defuncta.

CAPVT XXVIII.

Genes. 35. **V**ENIT ergo hinc in Hebron ciuitatem positam inter Chanæos. Illic autem Isaac commorabatur. & paululum quidem pariter uixerunt. Rebecca autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Isaac, non post multum quā filius eius aduenerat: & sepultus est à filijs cum uxore in Hebron.

Hebron: ubi erat eius sepultura parentum. Fuit autem Isaac deo uir charus, & multa eius providentia dignus post patrem suum Abraham, & ualde longæuus. Cumq; uixisset centum & octogintaquinque annis cum uirtute defunctus est.

F L A V I I I O S E

P H I A N T I Q V I T A =

tis Iudaice liber secundus.

Quomodo Esau & Iacob, Isaac filij habitacula diuiserunt.

C A P. I.

POST mortem uero Isaac filij eius inuicem **Genesis 35.**
 diuiserunt tabernacula, non ea quæ acceperant, & tenuerāt, sed Esau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Scir: & in Idumæa regnabat, quam regionem ita à semetipso uocauit. Edom enim nominatus est, quam nomenclationem huiusmodi uenationis causa sortitus est. Aliquando labore uenationis esuriens redibat, dum adhuc puer esset ætate, inuenitq; fratrem lentem sibi præparantē ad prandium, rubeum colorem nimis habentem: & propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibum. Qui uiderē sibi primatum propter cibum per eius esuriem compulit fratrem. Ille uero **Genesis 36.**
 fame compulsus, cessit cum sacramento primatum. Quamobrem propter ruborē cibi, à coætaneis infantiæ tempore Edom uocatus est. Hebræi namq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionem sic appellauit, quam Græci honestius Idumæam denotauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq; quorum Ichus quidem, & Iaelom, & Core, ex una muliere sunt geniti, Obolibema nomine: reliquorum uero Eliphas quidem ex Ada, Rahuel autē de Basemathæa sunt nati. Ichus quidem
 d 5 filij

filij non fuerunt: Eliphas uerò fuerunt legitimi quinque; The-
 man, Omar, Sophar, Gatham, Cenez. Amalech enim naturalis
 erat, de cōcubina Thamna nomine procreatus. Isti siquidem
 habitauerunt in Idumaea, quæ Gobolitis est dicta, et ab Ama-
 lech Amalechitis est appellata. Cum enim aliquando magna
 fuisset Idumaea, et in tota regione nomen integrū retinebat,
 et in partibus appellationes ab habitatoribus consuebat.
 Contigit autem Iacob, ut ad tantam felicitatis magnitudinem
 perueniret, quæ facile ab alijs comprehendi non posset. Diui-
 tijs enim cunctis provincialibus eminebat, et filiorum uirtu-
 tibus inimitabilis et conspicuus erat: nec ullus rei penitus in-
 digebat, quādo illi ad opus manuum et laborum tolerantiam
 erant prompti, et ad intelligentiā preparati. In tantum uerò
 habuit eius providentiam diuinis et felicitatis curam, ut
 etiam ex his, quæ uidebantur esse tristia, bonorum ei præbe-
 retur sublimitas: faceretq; eum, et qui ex eo procreati sunt,
 autores reuersionis ex Aegypto, quod patres nostri huiusma-
 di causa morati sunt.

Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob, somnijs ei
 demonstrantibus felicitatem futuram, inuidiā sustinuerit
 fratrum.

C A P. II

Ioseph ex Rachel filium suscipiēs Iacob, et propter cor-
 poris honestatem et animi uirtutē, cum uiq; alios sapien-
 tia præcelleret, cum amplius alijs filijs diligebat. Huic siue
 paterna dilectio odium fratrum concitauit, siue somnia: quæ
 cum uidisset, patri et eis protinus indicauit, eò quod profe-
 ctum eius annuntiarent: cum sepius zelentur homines etiam
 suorum felicitates. Visiones autem, quæ apparuerunt Ioseph
 erant huiusmodi: Missus à patre cum fratribus, ut colligerent
 messem, cum mature fruges essent, uidit nimis præcipuam ui-
 sionem, et ultra ea, quæ solent per somnia prouenire. Quam
 uisionem

uisionem dum surrexisset, fratribus suis tanquam somnium sibi discernentibus enarrauit : dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo posuerat loco : illorum uero concurrentes, adorare eum, sicut dominum serui. Illi uero intelligentes, ei uirtutem & rerum magnitudinem prædicere uisionem, & contra se eius potestatem futuram, Ioseph quidem tanquam ignorantes somnium nihil explanauerunt : consilium uero fecerunt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent, & circa eum graues amplius existerent. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, secundam Ioseph præstitit uisionem multò mirabiliorem, quam primam. Vidit enim solem similiter & lunam & undecim stellas in terram descendere, & se adorare: quam uisionem patri, nihil de fratribus mali formidans, etiam his presentibus, indicauit : & interpretari sibi, quid uellet hoc significari, poscebat. Ille uero somnio gaudens, cum expositionem eius mente conspiceret, & cum sapientia non sine consideratione coniiceret, letabatur, magnisq; significationibus felicitatem filio nunciabat : tempusq; largiente deo futurum, quo à parentibus & fratribus esset honorandus, & adorari dignus : solem quidem, & lunam, patri, matriq; comparans, eò quòd illa augeat, & nutriet uniuersa, ille uero formet, & aliam fortitudinem præstet : stellas uero fratribus, cum & ipsi undecim essent, sicut stelle uigorem à sole, lunaq; percipientes. Et Iacob quidem non insipienter huiusmodi discretionem protulit uisionis : fratres uero Ioseph uehementer ea, quæ predicta sunt contristauerunt, & incitati aduersus eum, uelut extraneum bona quæ significata fuerant illis somnijs habiturum, & non quasi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuissent his frui bonis : nempe qui cum cognatione communicarent, & felicitatis socij forent : interimere adolescentulum sunt aggressi.

gressi. Dumq; hoc consilium statuissent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem prouincia pasturis est ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copiosa. Quò dum curam gregum haberet, nec patrem scire fecerunt, quòd ibidem morarentur. Ille uerò ignorans hæc, eò quòd nullus ad eum à gregibus adueniret, qui quòd esset uerum de filijs nuntiaret: tristemq; animum pro illis gerens, & in formidine constitutus, misit Ioseph ad greges, ut de fratribus cognosceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad se uenire, gaudijs quidem sunt, sed non uelut familiaris sui præsentia, & à patre directi: sed quasi super inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem uerò eius, nolentes differre præsens tempus, protinus accesserunt. Quos dum Ruben senior eorum inspiceret ita conspirare, & ad actum iam uideret unanimes eos retinere tentabat, magnitudinem præsumptionis & scelus eis ostendens: quòd malignum quidem deo, & hominibus esset abominabile, etiam non consanguineum perimere: multò autem scelestius eadem fratris ita perficere, quo scilicet interfecto pater unà perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta consumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipsi paterentur mortuo sibi bono filio & iuenculo: & ut recederent à tali præsumptione, deum timentes, qui inspector simul & testis esset: & ut ab huiusmodi actione recedentes, pœnitentiam diligerent, & potius temperantiæ deseruiret. Nam accedentes ad hoc opus, omnem pœnam pro fratris nece persoluerent, uiolantes utiq; dei prouidentiam ubique præsentem: cui neque quòd in deserto, neque quòd in ciuitatibus agitur, potest esse absconsum. Vbicunq; enim est homo, oportet eum scire illic esse deum. Sed etiam conscientiam suam cos habituros inimicam in his præsump

*presumptionibus edicebat: quam neque bonam habentes aliqui, neque talem qualis in eis tunc habitaret, post mortem fratris effugerent. Adiciebat autem dictis suis hæc: quod fratrem neque iniustum aliquid facientem sanctum esset occidere: bonum uero esse etiam inimicis obliuisci, si quid fortè peccauerint: Ioseph autem in nullo malignum circa eos extitisse, unde eum occiderent: cuius ætatis infirmitatem mensurare deberent, quando ipse eorum tutelam potius expectaret. Causam uero huius interitus multò, peiorem eorum facere actionem, eò quod propter inuidiam futurorum ei bonorum, eum uita priuare conarentur: quibus bonis similiter cum eo fruerentur, eius comunione pariter participantes, cum non extraneus, sed domesticus eorum existeret: unde deberent sua putare, quæcunque Ioseph largitas diuina conferret. Sed et supernam iracundiam propterea seuiorẽ sibi met affuturam, si eum, qui à deo iudicatus fuerat dignus, occiderent: et auferrent deo eum, cui esset talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens, et his potiora supplicans, eos à fratricidio conabatur auertere. Cum uerò in nullo eos mitiores uideret, sed festinantes ad necem, suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulcisci se uolentes prius credebat flectere: cum uerò præualuissent, ut fratrem occiderent, dicebat non esse ualde futuros malos, si his quæ nunc hortaretur obedi-
rent: in his enim esse et opus quod festinarent, non tamen huiusmodi, sed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere, sed proiectum in lacum uicinum, eum illic finire mori, et contra scelus manuum suarum uel ita luctari. Illis uerò consentientibus, sumens Ruben adulescentulũ, et cautè ligans eum, in lacum cum quiete deposuit: erat enim sine aqua. Et ille quidem cum hoc fecisset, abscessit, querens loca opportuna pasturæ.*

Quomodo Ioseph uenundatus à fratribus propter odium, delatus est in Aegyptum: ibiq; emptus à Phare, tandē ab eius uxore falso accusatus stupri, conijcitur in carcerem.

C A P. . . III.

Genes. 37. **I** Vdu autem, qui & ipse filius erat Iacob, uidens negotia-
 & 39. **T**ores Arabes ex Ismaëlitum genere, aromata & onera
 Syra portantes Aegyptijs de Galaad, post discessum Ruben
 fratribus persuasit, ut extrahentes Ioseph uenderent Arabis:
 quo longius cōstituto, uel si moreretur apud peregrinos, ipsi
 forent à scelere liberi. Hoc dum placuisset, Ioseph extrahum
 de lacu negotiatoribus uendiderunt precio minarum uiginti,
 cum decem & septem esset annorum. Ruben autem nocte ad
 lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioseph, dum cla-
 manti ei non responderet, metuens ne post eius abscessum in-
 teremissent eum, culpabat fratres. Illis uero quod gestum fue-
 rat edicentibus, cessauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Io-
 seph gesta uiderentur à fratribus, quid agerent postea, ut ex-
 tra suspicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq; quæ
 uenerat indutus ad eos Ioseph, quam abstulerant dum eum in
 lacum deponerent, placuit discerpere, & birci sanguine ma-
 culatam portare, patriq; monstrare, ut ei uideretur quasi à be-
 stijs deuoratus. Quod facientes uenerunt ad senem. Et cum
 ab eis de filij cognitione requireret, dicebant se quidem Io-
 seph neq; uidisse, neque si qua calamitas accidisset ei, nouisset
 illam uero tunicam inuenisse se, sanguine maculatam, atq; di-
 ruptam: arbitrari se, quod incidens in bestia interfisset: si tu-
 men ea tunica fuisset indutus, de domo proficiscens. Iacob au-
 tem cum prius in leuiori esset spe, tanquam forte prædato suo
 filio, hanc spem deseruit, cum tunica eius mortis indicium ei
 faceret manifestum. Cognouerat enim eum ipsa uestitum, cum
 properaret ad fratres: & uelut super mortuo de cætero uide-
 batur

batur afflictus, adulescentem luens: & tanquam si unius filij pater esset, & aliorum consolatione priuaretur, sic erat apud semetipsum: male prius fratribus cum astringens comparatum, qui à bestiis credebatur esse consumptus. Sacco autem sedebat uestitus, & ex tristitia grauissimus, ut neque à filiis consolationem sumens leuior fieret, neque laborando doloribus interdicere præualeret. Ioseph autem uenditum, à nego- Genes. 39.
 tiatoribus comparans Putiphares uir Aegyptius, qui erat super coquos Pharaonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & cum uti meliori cibo, quam conueniret serui personæ iubebat: commisitq; ei domesticam curam. Ille uero cum his frueretur, uirtutem humilitatis, quæ circa eum erat, neq; hac mutatione dereliquit: sed ostendit prudentiam (cum certissime affuerit) præualere posse rebus in uita difficilimis, nec felicitatibus solum modo temporali-
 bus inherere. Itaq; cum uxor eius domini, propter pulchritudinem, & opportunitatē actuum eius, esset illius amore con-
 secta: & putaret quia si hoc ei faceret manifestum, facile suaderet eum uenire ad suum concubitus: quasi ille iudicaret felicitatem, eò quòd ei domina supplicaret: & ad figuram illius tunc seruitij, & non ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei prodidit, & uerba de permixtione fecit. Cuius respuebat ille preces, dicendo, non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitium, unde emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniuriam sustinere: sed ro-
 gabat eam comprimere passionem, desperationem quippe huius ei desiderij proponens: quia si non esset spes, hoc ei facile possit auferri: se uero omnia potius ferre dicebat, quam in hoc quodammodo consentire. Nam si seruum, inquit, domine suæ nihil facere oportet aduersum, contra hæc præcepta maxime conuenit resultare. Illius autem amor potius au-
 gebatur,

gebatur, eo quod non speraret omnino deuiare Ioseph. Et cum uehementer obsideretur a passione, secundum rursus fecit experimētum. Agitur dum festiuitas publicæ celebrationis instaret, in qua ad ceremonias etiam mulieres interessent, ægritudinem marito simulauit: captans ob hoc solitudinem, atq; silentium, ut exoraret Ioseph. Qui dum accessisset, uberioriores prioribus obtulit ei sermones: quia bonum quidem fuisset, ut priscis precibus flecteretur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ deposcentis, et excellentiam passionis, qua cogeretur dominæ de sua dignitate descendere: sed nunc melius ageret, si quæ pridem contempserat emendaret, quàm quod secundas preces expectaret. Hoc illa etiam maiore studio se fecisse referebat, et ægritudinem simulasse, et festiuitati uel ceremonijs præposuisse eius amplexum. sibi autem quod primis sermonibus non credendo resuluauerat, nulla factum fuisse malitia iudicaret: signumq; crederet utilitatis bonorum præsentium, quod ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona quasi iam possideret, si eius amore flecteretur, et maioribus frueretur obediens: uindictam uero et odium cum asserens suscepturum, si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare posse dicebat, si ipsa ad accusationem accederet illius, et tentatum se ab illo proprio marito mentiretur: magisq; crediturum uxoris sermonibus Putipharem, quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere, simul et flente, nec misericordia eum recedere a castitate suasisit, nec metus coëgit: sed et preces respuit, minisq; non cessit, metuens iniustitiam sustinere: et pati magis quodlibet seuius elegit, quàm letitijs frui præsentibus, in quibus etiam conscius esset perditionis suæ. Commemorabat autem ei nuptias, et ultri societatem, et his potiora tribuenda, quam

quàm temporalis ardoris libidini supplicabat : nam talibus perpetratis, quæ pœnitentiam magis augerent, dolorem sumeret, & nequaquam quæ deliquerat, emendaret : & timorem nimium esset habitura, quando causa huius mali nullatenus posset abscondi : uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo : insuper magnam conscientie apud deum fiduciam simul & apud homines, tanquàm in eius manens amplexibus munda : & apud eum dominæ potestatem, & non pro peccato habitura confusionem : multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur, quàm in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his multò maiora, ardorem mulieris retinere, eiusq; passionem ratione conuertere nitebatur. Illa uerò suo studio uehementius incitata, immittēs manum, cum uerbis desperasset suadere, eum cogere pertentabat. Cumq; fugisset iratus Ioseph, illa eius uestem tenente quæ se exuerat, exiliuit è domo. Quæ in formidine constituta, ne uiro suo hoc diceret, iniuriam uolens præuenire, quatenus aduersum Ioseph mentiretur, excogitauit: ut hoc modo ulcisceretur iniuriam, quæ ita superbe fuerat contempta, præcedere in accusatione fore sapientissimū simul & muliebre credens : Et sedebat quidem deiecta, atque confusa ob tristitiam, quæ fuerat sua cupiditate decepta, tentamentum corruptionis suæ cum ira fingens. ueniente autem uiro, uultu conturbato, causamq; consulente, fecit Ioseph accusationis initium : & uelut mortua dixit : Marite, seruum nequam cubile tuū uiolare uolentem, castiga : qui neque qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit, neque quantum ex tua bonitate promeruit, mente percepit : sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset, insidiatus nobis est, ut lectum tuum contumelijs afficeret : & hæc in fistiuitate, captans absentiam tuā. Qui licet humilis prius uideretur, propter tuum

metum quiescebat, non quòd esset natura benignus. Hoc autem factum est, eò quòd indignè & præter spem ad honorem accesserit. Qui dum fidem totius possessionis tuæ, & dispensationem obtinere præualuisset, & senioribus famulis præpositus esset, tuam quoque uiolare tentauit uxorem. Dum uerò quieuisset in uerbis, ostendebat uestem, quasi dum tentasset ei uim facere, reliquisset eam. Putiphares autem neq; lachrymis uxoris, neq; his quæ dicebat illa, uel uidebat ipse, discredens, & eius amorì cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permisit, uxori tribuens castitatem, Ioseph uerò nequam esse decernens : & illum quidem misit in malignorum carcerem, uxori uerò potius ornamenta castitatis inesse testatus est.

Ioseph somnia interpretatur, pincernæ, ac pistoris. mox regis somnium interpretatus maximis afficitur honoribus.

CAP. IIIL.

Gene. 39.

Ioseph itaq; omnia sua deo committens, neq; ad satisfactiōnem, neq; ad integram factorum manifestationem conuersus est, sed uinculis & necessitati tacitus, mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum, calamitatis causam & ueritatem scientem, quàm illos, qui eum iniustæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentia experimentum repente suscepit. Custos nanq; carceris, diligentiam eius fidemq; considerans, & uidens dignitatem formæ, subtraxit uincula: & quod erat pessimum, leuius ei fecit : ciboq; eum uti, quàm uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uerò qui in eisdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarum onere cessaret, ad colloquium (ut assolet) communionis & similis calamitatis uenientibus, & ad inuicem causas pro quibus condemnati fuerant requiruntibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiusq; affectu deuinctus, & cum Ioseph habens compedes, familiarior ei magis effectus est. Sapiencia nanque ei uidebatur ex-
cellere.

tellere. Quumq; somnium uidisset, exposuit: petens, ut quid significaret, insinuaret: causans, quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo uidisse se trium palmitum natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam et ad uindemiandum speciosos: eosq; se comprimere in poculo regis, mustumq; ei offerre bibituro: et illum gratanter suscipere. Quod ergo uiderat, hoc esse dicebat: poscebatq; ut quencunq; Ioseph sortiretur in his intellectum, ei suo manifestaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere, et sperare se in tribus diebus a uinculis absoluendum, rege desiderante ministerium eius, et rursus in eo esse constituendum. Fructum enim uineae significabat in bono deum hominibus praeuisse, quod etiam ipsi libatur, et fidem hominibus, amicitiamq; paciscitur. Soluit ergo lites passionessq; et tristitias aufert his quibus offertur, et ad delectationem saepe conuertit. Hoc ergo dicens, inquit, ex tribus compressum botris manibus tuis suscepisse regem: bonam igitur uisionem tibi scito futuram, et praesentis necessitatis indulgentiam in tot diebus praenuntiantem, de quot palmitibus fructum uisus es uindemiasse per somnium. Sed memor esto mei, dum fueris expertus, quae tibi praenuntiaui bona: et in potestate constitutus, non obliuiscaris, in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, sed pro causa uirginitatis et castitatis, ea quae reorum sunt, sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis haec intulit, iniuriam sustinere uoluimus. Et pincernae quidem (ut assolet) audienti huiusmodi expositionem, gaudium erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistorum constitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dum talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam, in spe bona constitutus, quum et ipse somnium uidisset, petijt

Ioseph, ut & illi quæ præterita nocte uiderat, quid uellent significare, depromeret. Erat enim huiusmodi: Tria inquit, canistra ferre me uidi, super caput, duo quidem panibus plena, tertium uerò obsonio, uarijsq; cibis, quales solent regibus ministrari: superuolantes autem alites, omnia consumpsisse. Et ille quidem similem expositionem futurâ sibi, quæ fuerat pincernæ dicta, credebatur. Ioseph autē animo concipiens somniū, dixit ad eum: Velle se quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium, qualia uisio demonstraret: Duas, inquit, ei uitæ superesse dies: hoc enim significare canistra, tertia uerò eum crucifigendum, & cibum uolatilibus esse futurū: nihilq;

Gen. 14. fore, quod ferre possit auxilium. Hæc ergo similem terminum in ambobus, sicut Ioseph prædixerat, susceperunt. Prædicto namq; die quum natalis esset regis, non sicut rex agens, pistorem quidem crucifixit: pincernam uerò uinculis absoluens, in proprium ministerium reuocauit. Ioseph uerò quum duobus annis uinculorum mala sustinuisset, nihilq; à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere, huiusmodi ei machinatus est libertatem: Rex Pharaon nocte uisiones somniorum uidens duas, & cum his utriusque expositionem, interpretationem quidem oblitus est, uisiones uerò recoluit: afflictusq; in his, quæ uiderat, nempe quum tristitia uiderentur, factō die cōuocauit sapientes Aegyptiorum, uolens agnoscere somniorum discretionem. Hæsitantibus autem illis, rex potius turbabatur. Pincernæ uerò regis uidenti confusionem, memoria reddita est Iosephi, eiusq; circa somnia sapientiæ: & accedēs ad regem, indicauit ei de Ioseph, & uisionem quam ipse uidisset in carcere, pariter & euentum: & quod ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem: & sibi omnia secundum interpretationem somnij cōtigisse, prædicante Ioseph: uinctumq; eum asserens à Putiphare principe co-

quorum

quorum ut seruum, quum diceret semetipsum Hebræorū non humilis esse generis, nec gloriæ parua. Hunc, inquit, euocans, nec propter modernam eam calumniam culpans, quæ tuis somnijs indicantur agnosces. Iubente siquidem rege Ioseph ad suum uultum adduci, obediunt famuli, diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uerò eius dextram comprehendens: O iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc optimus, et prudentia dignissimus testimonio mei famuli nuntiatus es: his ergo bonis, quibus iste participatus est, etiam me fac esse consortem, pandens quæcunq; somniorum prænuntiant uisiones. Nolo autem te ullo terrore constrictum, blandiri sermone fallaci, et delectabile facere, si re uera sit triste, quod uidi. Putabam enim circa fluuiū ambulans, uidere me boues pinguisimas, simul et magnitudine præcipuas, numero septem, gradiri de pascuis ad paludem: alias uerò tantas numero proxima de palude currere, ualde tenuissimas et ad uidendum deformes. Quæ dum deuorassent pingues et magnas, nihil adiute sunt, crudeli fame detentæ. Post hanc uisionem de somno surgens, et turbatus, quidq; esset uisio hæc apud me consideras, rursus in soporem solutus sum: et uidi secundum somniū multò mirabilius priori, quod me etiam potius terret, atq; conturbat. Spicas septem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas, et reclinatas ex fructu, et aptas ad messem: et ad hæc alias septem spicas inanes, et infirmas nimia siccitate. Quæ conuersæ, ut consumerent speciosas spicas, stuporem mihi fecerunt. Ioseph autem respondens, ait: Visio quidem ista rex licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; significat futurorum. Quod enim boues uidisti, animal in aratro fortissimum, à peioribus deuoratas, et spicas à minoribus fuisse consumptas, famem Aegypto et sterilitatem æquis totidē annis prænuntiat, æquis scilicet primo temporibus felicitatem ferentibus.

bus, quorum ubertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur. Erit ergo difficultas rerum necessariarū, quæ in-
 emendabilis uehementer existat. Signum autem hoc est, quo-
 niam exhaustæ boues, quæ consumpscrant meliores, satiari
 minimè ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet, futura præ-
 dicit hominibus: sed ut præscientibus leuiora faciat experi-
 menta prænuntiatarum rerum. Tu siquidem congregans bo-
 na tempore primo futura, facias, ut calamitatem uenturam
 Aegyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege pruden-
 tiam, sapientiamq; Ioseph, & consulente quemadmodum u-
 bertatis tempora dispensarentur, ut posterior sterilitas leuior
 esse uideretur, huiusmodi consilium dedit, ut frugum parcitas
 haberetur, & non affluenter Aegyptios his uti permetteret,
 sed quantum sufficeret ad pabulū erogaret: quæ uerò super-
 essent, sterilitatis seruarentur in tempora: recondiq; monebat
 triticum ab agricolis perceptum, ut ad sata tantummodo &
 expensas ministraretur alimentorum. Pharao utrunq; admi-
 ratus in Ioseph, & interpretationem somnij pariter & con-
 silium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret
 ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æstimaret utilia: inuen-
 torem scilicet huiusmodi uix, etiam dispensatorem optimum
 fore confidēs. Ille uerò potestate sibi à rege collata, ita ut eius
 uteretur signaculo, & purpura uestiretur, per uniuersam ter-
 ram ductus uehebatur in curru: frumentumq; agricolis suffi-
 ciens ad semen, & pabulum singulis metiens, nulli causam si-
 gnificabat, pro qua talia peragebat.

Quomodo Ioseph totius Aegypti administrationem
 accepit. Et quomodo gessit se erga suos fratres. CAP. V.

Gene. 5. **T**Riginta siquidem ætatis iam annos transierat, & omni
 honore collato sibimet à rege fruebatur: quem appel-
 lauit Psonphthonfanicon, uidēs eius intellectum inopinabilem.

Signific

Significat autem hoc nomen inuentorem absconditorum. Duxit autem uxorem ualde dignissimam, filiam Putipharris, qui unus fuit Heliopolitanorum sacerdos, adhuc uirginem, nomine Asseneth, cooperante sibimet rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante sterilizatis tempus: Manasses quidem senior, quod nomen significabat obliuionem, eò quòd per felicitatem obliuio ei infelicitatis accesserit: iunior uerò Ephraim, quod restitutionem significat, eò quòd redditus esset libertati maiorum. Aegypto siquidem, secundum expositionem somniorum Ioseph, septem annis beatissimè transigente, fames iam annum tangebatur octauū: & eò quòd non præsensissent casurum super se malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille uerò Ioseph uocauit, qui eis frumentum uendidit, factus multitudinis sine dubio saluator: & mercimonium non cum prouincialibus tantummodo faciens, sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas Ioseph solatia merebantur, eius felicitate utentes. His ita gestis, dum Chananea fame crudeliter uexaretur, omnem nanque terram hæc pestis inuaserat, misit etiam Iacob filios uniuersos in Aegyptū comparaturos frumentum, confidens licere tritici commercium fieri peregrinis: Benjamin tantummodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus, & erat Ioseph consanguineus. Illi siquidē in Aegyptum uenientes, adierunt Ioseph, frumentū emere supplicantes. Nihil enim erat, quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioseph honor exhiberetur. Qui dum cognouisset fratres, nihil de se cogitantes, eò quòd adolescens quidē ab eis abscesserat: ad hanc uerò ætatem ita peruenerat, ut figura etiam eis ignotus esse uideretur: quum magnitudine quoq; dignitatis neque suspensio proueniret, tentabat eos, ut dicerent, quam haberent

de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat, exploratores uerò rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos, excusationis uerò causa se cognatos asserere: impossibile dicens esse uiro priuato tales filios, & forma ita clarissimos enutrire, quum regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiam de patre quæ prouenissent latenter agnosceret, similiter & ut de fratre suo Benjamin audiret. Metuebat enim ne forsitan & in illum, ut in se quoq; peccauerant, aliquid deliquissent. Illi autem erant in tumultu pariter & timore maximo constituti, periculū putantes sibi imminere, nihilq; de fratre mente sua percipientes: & astantes reddebant pro causis singulis rationem, Ruben ita concionāte primitus, qui eorum senior existerat: Nos, inquit, non pro læsione uenimus huc, neq; regis negotijs aliqua mala facturi, sed egentes salute, & refugio malorum, quæ regionē nostram obtinere noscuntur, uestram utiq; scientes clementiam: quos non solum subuenire ciuibus proprijs, sed etiam peregrinis mercimonium proposuisse frumenti audiuius, ut omnibus indigentibus salutē maximam præstaretis. Quia uerò sumus fratres, & cōmunis nobis est sanguis, clarum quidē hoc facit familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem nobis est Iacob uir Hebræus, cuius existimus filij duodecim, ex matribus quatuor: quibus omnibus uiuentibus felices eramus: uno uerò mortuo Ioseph, res nostræ ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo protrahit luctum: & nos ex calamitate defuncti, & ærumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curamq; patris, & nostrorum prouidentia Benjamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum nostram agnoscere, si quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere Ioseph,

ut eis

ut eis meliora decerneret. Ille uerò Iacob cognoscens uiuere, fratremq; Benjamin minime interisse, tunc quidem in carcere eos quasi per otium discutiendos iniecit. Tertia uerò die educens eos : quando, inquit, asseritis, neque pro malignitate rerum principis huc uenisse, & esse fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita esse mihi manifestabitis, si relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile passurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuersi fueritis ad me, fratrem quem reliquisse uos dicitis domi, uobiscum pariter adducetes: hoc enim erit signū credibile ueritatis. Illi uerò in maioribus malis cōstituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioseph frequenter ingemiscebant : tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo ulciscente, talia sustinerent. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentie sermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioseph generaretur utilitas: illos uerò quicquid mali sustinerent, pro uindicta illius faciēte deo, fortiter tolerare poscebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes suam linguam Ioseph intelligere. Omnes autem Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos Ioseph sic æstuantes, per cōpāssionem cecidit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, discessit. Et postquā reliquit eos, iterū uenit ad eos. Et retinens obsidem Simeon pro reuersione fratrum, illos sumentes mercimonium tritici, abire præcepit: iubens ministro, ut pecuniam quam pro frumētī emptione detulerant, oneribus eorum latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananeam, nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum cōtigisset: & quod quasi ex-

ploratores regis illuc uenisse sint crediti: dicentibusq; se fratres, & undecimum apud patrem reliquisse, creditum eis non sit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Benjamin ueniret, & fidem de his quæ à se apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabantq; patrem, ut nihil metuës, cum eis iuuentulum destinaret. Iacob autē nihil omnino placebat ex his quæ à suis filiis erant gesta: & dum de Simeon detentione grauitè ferret, stultissimum iudicabat, Benjamin quoque his malis adijcere. Et ille quidem neque supplicantis Ruben sermonibus flexus est, licet filios suos traderet: ut si

Genes. 43. quid Benjamin in itinere pateretur, occideret eos auus. Illi uerò hæsitabant in his malis, quos potius cõturbabat argentum, quod in saccis missum latèter inuenerant. Tritico uerò quod delatum fuerat iam deficiente, & fame magis inualecente, coactus necessitate Iacob, Benjamin deliberauit destinare cum fratribus. Non enim poterant in Aegyptum uenire, nisi pergerent cum sua promissione. Quumq; famem auri quotidie conspiceret, filiis supplicantibus, quid aliud de presenti faceret, non habebat. Iudas autem quum & in alijs esset uir audax, & in his apud eum fiducialiter ausus est: dicens, non eum debere de fratre metuerè, neq; aliquid aduersi suspitione concipere: quoniam nihil circa eum agendum foret, ubi deus prouisor esset: & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manente omnino contingeret: eos autem sic palam in perditione pueri adijcere non debere: nec alimentum ex ubertate Pharaonis promissum, propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum autem & de salute Simeon: ne dum parceretur profectui Benjamin, ille periretur: deo autem de illo esse credendum. Quo exhortante atque dicente, aut saluum reuocari filium, aut se cum eo remansurum atque uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Benjamin:

& duplex

Et duplex tritici pretium, simul et quæ apud Chananæos nascuntur, unguenta balsami, et stacten, et terebinthum, et mel, munera Ioseph direxit portanda. Multæ uerò in egressione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter et ab illis. Ille namq; si filios saluos de itinere suo reciperet, cogitabat: illi uerò si fratrem incolumem reperirèt, nihil pro eorum tristitia perpeffum mali. quotidieq; eis mæxor ingerebatur. Et senior quidē fessus tolerabat: illi uerò ibant in Aegyptum, spe meliori tristitiam curaturi rebus præsentibus. Quum uerò in Aegyptum peruenissent, successerunt apud Ioseph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat, ne propter tritici pretium crimini subiacerèt, uelut ipsi furtum sub calliditate gessissent: et apud præpositū Ioseph multis satisfactio- nibus utebantur, dicentes, domū se in suis saccis inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondēte, se etiam quod dicerent non ignorare, releuati sunt à timore: soluensq; repente Simeon, cum fratribus cum esse permisit. Veniente uerò Ioseph à ministerio regis, ei munera proferebāt, et sci- scitanti de patre dicebant, quòd eum incolumem reliquissent. Ille uerò cognoscens superesse Benjamin, si is esset iunior fra- ter interrogabat, quem utique in præsentī cernebat. Quibus respondentibus ipsum esse, ait, deum semper omnium esse suffra- gatorem. Ipse uerò passione motus ad lachrymas, discedebat, nolens semetipsum fratribus demonstrare: sumpsitq; eos ad cibum, fecitq; discumbere, sicut erant soliti apud patrē. Qui dum circa recumbentes benignus existeret, Benjamin parti- bus duplicibus honorabat.

Ioseph fratrem Benjamin ut furē retinet: tandemq; se fratribus manifestans, patrem cum tota domo ad se ac- cessit.

C A P. VI.

DVM uerò post cœnam in soporem fuissent conuersi, ius- Genes. 44.
sit præposito ut et triticum eis mēsuratum daret, præ-
tiumq;

tiumq; rursus in eorum saccis abscoöderet: in onere uerò Beniamin etiam poculam argenteam, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum sumere uolens, utrum aliquādo auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eum, tanquam nihil mali ipsi gerentes, ad paterna limina remearent. Quum uerò famulus mandata fecisset, die factio, nihil horum scientes Iacob filij, discedebant, recipiētes etiam Simeon, & duplici gaudio congaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin reuocantes, sicut promiserāt, patri. Qui dum abirent, insequabantur eos equites, ducentes famulum à quo in sacco Beniamin poculū uidebatur immissum: & inopinabili equestrium inuasiōe turbatos, causamq; sciscitantes, pro qua sic uenissent: illi maleuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuissent, neq; munera, neq; hospitalitatem Ioseph memoria retinētes, præsumpserint iniqua in eum committere: & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniusta secum lucra portarēt: amicitiamq; Ioseph, suumq; periculum si inuenirēt in fraude, secundo loco ponentes: minabanturq; eis supplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaserint, licet ministerij famulum latuissent. Cognoscetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo passi fuerimus, scituri tamen repente uos esse puniendos. Hæc & his maiora in eos dicens famulus increpabat. Illi uerò nescientes hoc factum, eius uerba deridebant, leuitatemq; uerborū illius famuli mirabantur: quòd talē causam uiris præsumeret inferre: qui dum pretium in suis saccis inuētum nequaquam retinuissent, sed quod gestum fuerat nullo sciente reuocassent, multo potius ab huius maleficij uoluntate recederēt: & quia rei perscrutationem negatione iudicabant esse fideliozem, famulum requirere imperabant:

perabant: & si quisquam rapuisse comperiretur, omnes esse puniendos. Nihil enim sibi conscij habebant fiduciam, ut putabant, omni periculo carituram. Illi uerò inquisitionem fieri exigebant, unius uerò fore supplicium, qui in furto fuisset inuentus. Et dum quærerent, omnesq; iam ceteros pertransissent, secundum inquisitionis modum ad Beniamin nouissime perueniunt: non ignorantes, quomodo in illius sacco poculum abscondissent: sed subtilem inquisitionem se facere simulant. alij siquidem de suo timore liberati, de Beniamin uidebantur esse solliciti: confidebant tamen, quia nec in illo posset maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant persecuti, uelut eis multum processuris, impedimentum itineris attulissent. Quum uerò scrutantes onus de sacco Beniamin inuentum poculum protulissent, in luctum & gemitum omnes repente conuersi sunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum, seq; mentitos patri de salute Beniamin. Crescebat autem eis hoc malum, ex eo quod iam credentes se tristitiam deuitasse, rursus in fratris sui malis inciderent: & paternæ super illum tristitiæ causam se fore dicentes, qui uim patri fecissent, ut eum cum eis unâ dirigeret. Equites ergo sumentes Beniamin, ad Ioseph ducebant: fratresq; pariter sequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in custodia positum, illos autem luctuoso schemate laceratos: Quid, ait, o maligni aut de mea clementia, aut de providētia dei cogitantes, talia in hospitem & benefactorem facere præsumpsistis? Illis autem in supplicium se tradētib; pro salute Beniamin: & rursus recordantibus dicentibusq; beatiorē esse Ioseph, qui si quidem mortuus esset, à uitæ tristitia liber esset: si uerò uiueret, quia pro illo super eos deus uindictam inferret: afferentibus autem se esse amaritudinē patris, quia tristitiam quam pro illo hactenus haberet, etiam de

Beniamin

Beniamin ipsi ei rursus adijcerent : Ruben etiā eos inter hæc uehementius increpabat. Ioseph ergo dicente, illos quidem à se absolui, à quibus in nullo fuerat læsus : solamq; ei sufficere poenā fratris: neque enim iustum esse illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant, neque eos cum fure puniendos, sed etiam abeuntibus se præbere securitatem : omnes quidem tenuit stupor, & dolore huiusmodi passionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri persuaserat, ut adolescentulum dirigeret, & in alijs erat uir efficax, pro fratris salute se decreuit opponere : Licet crudelia, inquit, opera commiserimus in te, & supplicio digna : iustumq; sit omnes nos subiaccere tormento: licet non sit iniquitas omnium, sed unius iunioris: tamen desperatibus de eius salute, spes relicta est nobis de tua benignitate, & euadendi nobis, te pollicente, periculum. Et nunc non ad nos respiciens, nec malefacta cōsiderans, sed ad tuam naturam conuersus, uirtutem potius exerce, non iram, qua alij cum fortitudine parui sint, nō in maximis solummodo, sed etiam in fortuitis sumentes utuntur. Tu esto magnanimus, neq; uincaris ab ira, ut eos perimās, qui neq; suam potuerunt tueri salutem, sed à te eam sumere poposcerunt. Non enim modò eam primitus nobis donas, sed dum frumentorum uenissimus ad emptionem, uelociter & opulentiā donasti ciborum, & nostris familiaribus uberrime deferenda præbuisi, quæ periculum sustinentes à peste famis eriperent. Nec despicias pereuntes egestate rerum necessariarum, nec punias qui uidentur deliquisse: & circa beneficiū quod à te nobis splendidiſſime collatū est, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiam nutristi : animasq; quas fame laborare non passus es, à morte tuis muneribus liberabis : quatenus hoc ita mirabile sit & magnum, ut & animas nobis dones, & præbeas indigentibus

tibus, unde possint permanere. Reor enim deum causam hanc præparasse, uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis ostendere: nosq; in hac ærumna constituisse, ut iniquitatibus in te peccantium uidereris ignoscere, & nō solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ adminicula condonares: quam & hoc magnum est, si benefiat inopibus: principale tamen existit salutare quenquam eorum, qui pro delicto in se cōmisso debeat pœnas exoluere. Nam si paruas læsiones delinquentibus dimittere, laudem attulit multis, iracundiam cohibere in his, pro quibus uita peccantium sit obnoxia, diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidem nisi patrem scirem quemadmodum in amissione filiorum affligitur propter Ioseph mortem, nequaquam quantū ad nos attinet, salutis uerba proferrem, nisi forsitan hoc tuis moribus donarem: quorum est propriū etiam hos saluare, qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos passuros quacumq; uelles. Nunc autem non nostri miseres, licet iuuenes simus, & nondum fructes uitæ bonis, moriamur: sed de patre cogitantes, & senectutis illius miseres has tibi preces offirimus, & cōmendamus animas nostras, quas tibi nostra malignitas tradidit ad supplicia perferenda. Nam neq; ille malignus est, neque nos tales futuros genuit: sed quum sit benignus, & ut experiatur talia, non sit iustum, etiam nunc absentibus nobis, pro nobis suspectus affligitur. Quum autem audierit perditos, etiā causam mortis amarissime sustinebit, & ob hoc uitam suā multo citius derelinquet: ita ut eum conuersationis nostræ turpitudine corrumpat, pœsumq; faciat de præsentī luce discessum: & dum ad alios studeat nostra bona pandere, ut nostri actus neque sentiantur, efficiet. In hac ergo ratione constitutus, licet mala te nostra commoueant, tuam iustitiam dona patri: ut propter illius misericordiam maiora dicaris facere, quàm cogaris

cogaris pro nostra malitia : nec senectus eius in desolatione defecta consistat, aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem, & tibi honorē prestabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis à deo patre cunctorum : in quo per communionem huius nominis pie agere comprobaberis, nostri patris habendo misericordiam, ne fraudatus filijs aliquid patiat. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utiq; potestatem & auferre & dare, nihilq; ab eius gratia differentis. Nā dum quilibet in utrunq; habuerit potestatem, optimum est, ut hac in bonis utatur : & potestatem quæ in malo est, tanquam si non sit, obliuiscatur: quasi hoc solum concessum sit, ut de salute sit cogitandum. Tu uerò omnes nos saluabis ignoscendo fratri, in quibus infeliciter egit : neque enim uita nobis est hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quasi defuncto. Supplicamus ergo domine, ut si decreueris fratrem nostrū occidi, nos cum eo punias, tanquam delicti participes. Nō enim patimur nos ipsos, quasi propter mortui tribulationem afficere : sed tanquam similes eius malitiæ existentes, ita debemus interiri. Et quoniam ut iuuenis deliquit, necdum prudentia roboratus, & humanum est talibus ueniam tribui, hoc tibi relinquo, & ulterius uerba proferre cessabo: & si quidem nos cōdemnare uolueris, ea quæ dicta non sunt, non uidebuntur nos ad tristitiam deducere: si uerò absolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conscientia reuolue, quia non solummodo nos saluabis, sed etiam uitam redonabis : propter quod potius iustior apparebis, quādo plus nobis ipsis probaris de nostra salute sollicitus. Si autem culpam castigare mauis, me magis pro isto castigans, hunc patri remitte: si uerò aliquem tibi retinendum iudicas seruū, ego utilitatibus tuis minister potior, quanto aptior,

aptior, sicut uides, ad utrasque passionis existo. Iudas itaque omnia sustinere pro fratris salute libenter habens, prostravit semetipsum ante pedes Ioseph, si quo modo eius iram flectere potuisset. Prostrati sunt etiam fratres uniuersi flentes, & semetipsos pro anima Benjamin neci tradentes. Ioseph autem animi sui passionibus uictus, & nequaquam ualens iræ tolerare signum, iussit quidem abire presentes, ut fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autem omnibus, semetipsum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidem uestram atque fauorem circa fratrem uestrum ualde collaudo, & meliores quam speraram ex his quæ in me cogitastis inuenio. Hæc autem omnia feci, experiri uolens amorē uestræ fraternitatis. Naturaliter autem neque circa me malignos uos arbitror extitisse, sed dei uoluntate factum est: quo & nunc bonorum adeptio, & in futuro, si propitius deus nobis fuerit, conferenda sit. Patris ergo salutem inopinatum cognoscens, talesque uos circa fratrem inueniens, neque illorum quæ in me commississe putamini, ulterius recordabor. Cessabo autem & ab odio malignitatis, quod super his habebam: & tanquam fuerint uoluntate dei completa, & status præsentis mihi uos sitis occasio, gratiā me habere profiteor: uosque ipsos uolo illorum obliuionem sumentes, magis delectari in illo, quod tunc incōsiderate fecistis, dum ad huius termini qualitatem causa peruenit, quam confusionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos cōtristari, quod aduersum me malignam protulistis sententiam: nec pœnitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt, quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta sunt, ite hæc nunciantes patri: ne etiā pro uestra consumptus solitudine, splendorem meæ felicitatis obscuret: si antequam ad meum ueniens uultum, præsentiumque rerum potitus, hac luce priue-

f tur.

tur. Ipsum ergo, uestrasq; coniuges, liberos quoq; & cognitionem sumētes, huc migrate. Non enim absentes oportet esse bonorum meorum mihi charissimos, insuper & fame annis adhuc quinq; permansura. Hæc quum dixisset Ioseph, amplexus est fratres. Illis uerò in lachrymis & in tristitia constitutis, super eo quod cogitauerant contra illum, potius uidebatur esse supplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres, letatus est eximie: & tanquam in proprijs bonis affectus, præbenda eis & uehicula tritici plena, aurumq; simul & argentum patri portandum decreuit: sumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem patri ferenda, alia sibi singulis habenda, gaudebant: maioribusq; muneribus donato Beniamin, exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Aegypto, & clarus haberetur, descendit ad eum cum tota domo sua.

CAPVT VII.

QVum ergo reuertētibz filijs, Iacob de Ioseph cognouisset, quia non solum euasisset mortem, pro qua degebat in luctu, sed etiā uiueret clara felicitate, & cum rege totam Aegyptum sua prouidentia gubernaret: nihil quidē horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei, & ipsius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset, repente tamen profectus est ad Genes. 46. Ioseph. Et quum peruenisset ad puteum iuramenti, sacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatē Aegypti, filijs amantibus habitationē prouinciæ, nequaquam ad Chananeam soboles eorum reuersa teneret eam, sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: super hæc autem formidans ne prius à uita recederet, quàm ad Ioseph faciem perueniret. Dumq; has haberet cogitationes,

tationes, in soporem resolutus est: astititq; ei deus, & secundo nomine uocans, respondentiq; quis esset, ait: Non est iustum ignorare te decum, qui semper praesidio tuis maioribus fuit, & post eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuasset, hunc ego tibi restitui: & meo fauore solus in Mesopotamiam missus, & bonas nuptias adeptus es, & filiorum multitudinem, pecuniarumq; plenus, ad propria remcasti: permansitq; tibi omne genus prouidentia mea saluum, & Ioseph filium tuum, quem te perdidisse putabas, ad maiorem bonorum adeptionem culmenq; perduxi: & Aegypto dominum, ut paululum a rege uideatur differre, constitui. Assum uero nunc, dux tibi futurus in hac uia, uitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus, longumq; per seculum tua sobolem in principatu & gloria mansuram prae-nuncians, eamq; in terra quam promisi constituendam. In hac ergo uisione confidens, promptior in Aegyptum cum filiis & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina uero eorum significare mihi non uidetur, & praecipue propter difficultatem eorum. Vt tamen ostendam eis, qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse, sed ex Aegypto: necessarium iudicaui nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erant duodecim, quorum Ioseph iam prius abierat. Eos uero qui post eum profecti sunt, & eorum sobolem demonstro. Ruben itaq; fuerunt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Charmi. Simeon autem sex habuit: Iemuël, Iamin, Ohad, Iachin, Zobar, Saul. Leui quoq; filij tres fuerunt: Gerson, Caath, Merari. Iudae autem filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autem nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Isachar quatuor habuit filios: Tholus, Phuua, Iob, Simeon. Tres autem Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iahueleel. Hec ergo genus de Lia descendit, cum qua etiam ascenderat & filia eius Dina. Sunt

ergo isti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioseph quidem fuerunt filij: Manasses, & Ephraim. Benjamin autem decem: Bela, Bechel, Asbel, Gera, Noëman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero septē & quadraginta: & legitimus quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uerò famula Rachel fuerunt Dan, & Nephtholim: quem sequebatur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iexer & Silam. Dan autem unigenitum habuit filium Asom. His itaque additis super illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aser nati sunt ex Zelpha, quæ fuit famula Lia: fueruntq; filij Gad, septem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aser fuit filia Sara, & masculi numero sex, quorum nomina sunt: Iemna, Iesua, Iesui, Beria, Heber, Melchiel. Isti quum sint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus cōpletur, reputato cum eis Iacob. Cognoscens autem Ioseph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occursum egressus est: eiq; in ciuitate, quæ Heroum uocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; letitia penè ad defectum mortis usq; peruenit, sed cum recreauit Ioseph: licet nec seipsum retinere potuerit, ut propter nimiam letitiā talia minime sustineret, non tamen qua pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipse quensq; fratrum suorum sumens pergebat ad regem, dicturus

Genes. 47. ei aduenire Iacob cum genere suo. Ille uerò hoc letus audiuit, iussitq; Ioseph, ut diceret eis, quam uitam se habere delectarentur, ut eos degere ita decerneret. Ille uerò optimos pastores eos esse respondit, nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle: & ut non separatim, sed ut omnes pariter habitarent, atque prouidentiam facerent patris, quatenus & Aegyptijs

gratus

gratus esset, & nihil quod illorū esset, istis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuersatio pastoralis. Veniente uerò Iacob ad regem, & salutante pariter, & pro eo orante, Pharao sciscitabatur, quanto tempore iam uiuisset. Illo uerò, centum & triginta annorum se esse, dicente, longinquitatem uitæ Iacob miratus est. Cum uerò dixisset, quòd pauciores annos uixerit, quàm eius maiores, concessit ei ut cum filijs suis in Heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & pestis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret. non enim crescebat (ut mos erat) neque pluerat deus, quum utique per ignorantiam futura provideri nequiuissent. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de suis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunq; pars esset terræ aliqua, hanc pro pretio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionū domino factō, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio, præter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit, sed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuente uerò fame, & fluuiio terras inundante, & fructus ea abundanter referente, Ioseph ad unam quamq; ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine congregata, eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui, in toto redonabat, & uelut possessionis propriæ laborem eos amare poscebat, quintam solummodo partem frugum regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos lætitia comprehendit, ob quam rem præcepta quoque sunt constituta. Hoc ergo modo dignitas Ioseph apud Aegyptios potior habebatur,

batur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugum partem regi persolvere deberent, apud reges etiam posteros lex ista permanſit.

De morte Iacob, & sepultura qua sepultus est in Hebron à filiis: de morte quoq; Ioseph & fratrum eius.

CAPVT VIII.

- Genes. 47. **I**acob autem septem & decem annos in Aegypto com-
 48. 49. moratus est: & languore confectus praesentibus sibi filiis, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & praedixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananaeam, quod etiã multis post temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis praconijs praeulisset, quia malorum memoria circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quae nec benefactoribus soleant repensari, praecipit quoq; suis filiis, ut Ioseph natos, Ephraim & Manassen in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananaeam, de quibus post haec loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quum uixisset annos septem & quadraginta simul & centum, in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit, quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; cedente sibi met rege, patris corpus in Hebron reducens, multa largitate sepeliuit. Fratribus autē reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis existiret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neque talium haberent suspicionem: multaq; bona quae secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuisset impendere, dereliquit. Mortuus est autē & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponēs,
 Genes. 50. potesta

potestatemq; suam humiliter agens : quod utique huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes : quorum corpora post uitam illorum reportantes posterorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime, quando Hebraei egressi sunt ex Aegypto, in Chananeam reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibusq; laboribus obtinuerint Chananeam, significabo : causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum Israël in Aegypto: & de natiuitate Mosi educationeq; & de sacrorū scriba, qui uoluit interficere puerum.

C A P. IX.

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus Exodi 1.
existentibus, & alijs libidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessime circa Hebraeos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israëlitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atque diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: obliuq; bonorum propter longinquitatem temporum, quae meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israëlitas, studebant uarias illis inferre miseriis. Fluum nāq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatibus edificare, & fossata circumducere, ut eas inundare fluuius non ualuisset, & pyramidas edificare praecipiebant, ut nostrum hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringētorum annorum tempus in his miserijs extiterunt: eratq; haec inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israëlitas consumere, illi uero meliores semper eorum

f 4 se prece

se præceptionibus exhiberent. Dum uerò in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatē) enunciauit regi pariedum quendam illo tempore inter Israëlitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeter autem suo cremento Israëlitarum genus, uirtuteq; transcenderet uniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem possideret. Cuius consilio iussit rex, ut omne masculinum quod ex Israëlitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earū obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationē credebatur regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimī cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & non tantum dolentes quòd filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi uerò paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi: contra uerò dei uoluntatē nemo poterat præualere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorū scriba, latēter regia cautela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus est, quod hoc modo gestum est: Ammiramus unus Hebræorū nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutriēda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius pareret: dumq; in hæsitatione cōsisteret, ad dei supplicationē cōuersus est, rogans, ut aliquam miserationē hominū haberet, qui in nullo eius religionem

Exodi 2.

ligionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerū libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem misericordiam eius habens, & ad supplicationem eius aures inclinans, astitit ei per somnium, & nequaquā eum desperare de futuris exhortabatur, pietatisq; corū se dicebat habere memoriam. Et propterea retributionē esse praebiturum: & dudum quidē eorum maioribus hoc donasse, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chanaam uenisse, factumq; locupletem: & inter alia dum uxor eius ad genus fuisset primitus sterilis, deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta, genuisset filiū: & reliquisset Ismaēli quidem, & qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem: Chetura autē filius Troglodytice: Isaac uerō Chananeam. Qui dum meo, inquit, pugnasset auxilio fortiter, semper uicit. Iacob autem etiam contribulibus suis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam suis posteris dereliquit. Qui cum septuaginta in Aegyptum uenit, & ultra sexcenta milia iam estus effecti. Nunc autem me utilitatis uestre & tue glorie scito prouidentiam communiter habiturum. Is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere decreuerunt, quae ex Israëlítico semine generantur, tuus erit: & disperdet quidem eos, qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebraeorum quidem genus ab Aegyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius memoria quantiscunq; temporibus permanserint uniuersa apud homines, non solum Hebraeos, sed etiam alienigenas gentes, me utiq; & alia praebente tibi, & his qui de te nascituri sunt. Erit autem etiam ei frater huiusmodi, qui meum habeat sacerdotiū, & ipse & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo haec illi uisio fuisset ostensa, surgens Amramis indicauit hoc Iochoel uxori suae, maiorq; timor eis

f s alloq

alloquio huius uisionis instabat. Non enim de filio solūmodo eis esse uidebatur formido, sed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænuntiata fuerant à deo, fidē paratus præbuit mulieris, qui custodes latuit per conceptus sui silentium, ex eo quòd non uehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occultè nutriebant infātem. Dcinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regiæ ira succumberet, & ipse cum puero deperiret, & dei prouidentia excluderet, deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti, prouidentiamq; latendi hanc esse iudicauit. Nam illud erat incertum, cum periculum immineret non solūm puero, qui occultè nutriebatur, sed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiserat, esset mendax. Hæc cogitantes, uas rotundum ex uimine complicitum, uelut alucoli magnitudine præpararunt, quòd sufficeret, ut infans ibi spatiosè iacèret. Deinde unxerūt illud bitumine. Natura nanq; bituminis est, ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ possit coercere. Illic ergo mittentes infātem, & circa fluuium ponentes, eius salutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem cum suscipiens deportabat. Maria uerò pueri soror, matris iussione custodiebat, quò illud uasculum portaretur intendens. Tunc itaque deus ostendit, humanam prouidentiam nihil esse: sed omnia quæcunq; uult ipse fieri, effectum optimum protinus adipisci: nec præualere quidem eos, qui pro sua cautela alios quocunq; que condemnare nituntur interitu, multoq; studio hoc implere conantur, cum inopinabiliter illi saluentur, & penitus ex medio periculorum inueniant ereptionem, dei solius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infātem gestum, aperta uirtute dei probatum est. Thernut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuiio illud uas
conspic

conspiciens, præcepit ut ad se ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant destinati cum aluocolo, uidens infan-tem ualde gauisa est, propter pulchritudinem & speciem eius. Tanto enim studio deus circa Mo- sen usus est, ut ab ipsis qui propter eius natiuitatem decreuerant inter- mittere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus ha- beretur. Iussitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius ubera, sed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his assistens, quæ fiebant, non ut quasi de industria uideretur, sed in turba astare, ait: Frustra o regina has mulieres ad nu- trimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si uerò aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis suæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixisse, iussit hanc abire, ut aliquam quæ la- ctare eum posset, adduceret. Illa uerò accepta huiusmodi po- testate, reuersa est, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius accessit ubera, & supplicante re- gina commissum est ei cum omni diligentia pueri nutrimen- tum. Cui secundum euentum rerum, nomen impositum est, eo quod de flumine sit saluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uo- cant, E sis uerò saluatus. Componentes itaque hoc ex ambo- bus, Moyses ei nomen imposuerunt, id est, ex aqua saluatus. Et erat indubitanter secundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus sapientium Hebræorum nimis in- dustrius. Huic igitur Abraham pater septimus erat. Erat e- nim iste Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui na- tus est de Leui: Leui uerò de Iacob, qui fuit ex Isaac filio Abraham. Erat autem ei sapientia non pro ætate concessa, sed sua mensura multò superior, & seniore[m] huius rei facul- tatem in infantiâ demonstrabat, maioremq; spem actio eius

iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cùm trimus fuisset effectus, deus mirabiliter eius staturæ cleuauit spatium. Nam quantum ad speciem, nullus erat ita seuerus, ut Mosen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multis quæ contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aspectum pueri, & ea, in quibus uidebantur studium habere deferrent, delectati potius eius uisione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter existens, retinebat insipientes. Hunc ergo cùm talis esset, Thermut sibi filium adoptauit, cùm sobolem legitimam non haberet. Et cum aliquando portasset Mosen ad patrem, ostendebat eum, quasi de successionem cogitaret, si uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatque: Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortissimum, mirabiliterque de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium esse, tui uerò imperij successorem. Hæc dicens, posuit in manibus patris infantem. Ille uerò sumens eum, & ad patris applicans per amorem, pro filiae gratia imposuit ei diademata: Moses autem conuoluens illud proiecit in terram, quasi per infantiam, calcauitque suis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille sacrorum scriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Aegyptij: impetum fecit, ut eum occideret. & terribiliter clamans, ait: Hic est ille puer ò rex, quem nobis deus occidendum ostendit, ut de cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quod tuum inuasurus est principatum. Isto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tollitur: Hebræis autem spes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferretur. Quæ cùm dixisset, uix præualuit eum abripere Thermut, cùm etiam rex segnior esset ad eius necem, deo eum huiusmodi propter prouidentiam salutis Moisaicæ

saice faciente. Alebatur itaq; multa solitudine: & Hebraeis quidem spes in eo erat optima circa cuncta, suspicionem uerò eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus esset certus, uel si rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uersutiae uel utilitati prodesset, ex quo iam non metucrunt de praesentia futurorum, abstinebant omnes ab eius nece.

Postquam creuit Moses, iniunctum est ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter gesto, copulata est ei filia regis Aethiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiā magnam contraxit Aegyptiorum. CAP. X.

Moses itaq; praedicto modo, natus atque nutritus est, & Exodi 2. transiens ad aetatem perfectam, Aegyptijs formam suae uirtutis ostendit: & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uerò Hebraeorum factum est, ut huiusmodi occasio proueniret. Aethiopes cum sint proximi Aegyptijs, negotia sua in eorum regionem portabant, & refrebant Aegyptiorum. Illi uerò irati castrametati sunt, uindicaturi contemptum: praelioq; commisso deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uerò turpiter domum reuertentes euaserunt. Secuti sunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defecisse, praesumptione sua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarserunt: gurgantesq; eorum bona, ab eis se non abstinebant. Cumq; uicinas partes aduentibus non praesumerent repugnare, accesserunt usque ad Memphim & mare, nulla scilicet ciuitate resistere praualente. His ergo malis obstricti, ad responsa & diuinationes Aegyptij sunt conuersi: & deo eis praebente consilium, ut auxiliatore uterentur Hebraeo, iussit rex filiae, ut daret Mosē ducem à se constituendum. Illa uerò sacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Mosē: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxiliū, & annihilans sacer-

dotes,

dotes, qui eum uelut hostem prædixerant occidendum, quasi nescientes quòd aliquando utile foret eius auxilium. Moses uerò à Thermut exoratus, simul & à rege, libenter suscepit hoc opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribæ: Aegyptiorum quidem, tanquam & hostes suos illius uirtute deuincerent, & ipsum Mosén dolo comprimerent: Hebræorum autem, tanquam hæc eis occasio foret, Aegyptios omnino diffugere, quòd Moses eorum dux esset. Ille uerò antè quàm hostes cognosceret eius inuasionem, sumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, sed per terram: ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indicium. Nam cùm terra iter agentibus ualde sit seua, propter reptilium multitudinē, quia illic omnia hæc nascuntur: ita, ut etiam quæ apud alios non sunt, illa sola nutriet terra, uirtute, atq; malitia, & aspectu solito differentia: quorū sunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra nocere nequeant, superuolando non prouidentes occidant. Moses itaque pro cautela exercitus, & itinere eorum innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarum, easq; complens de ibidibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicū est, fugiunt enim eas aduenientes: & cùm se celare uoluerint, flatu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidē prætereo nunc scribere, non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis. Dum uerò ad terram nutricem bestiarum uenissent, per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant, cisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, antè quàm Aethiopes agnoscerent supernenit: & congressus cum eis, pugna deuicit, spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertēs omnia, & terrā Aethiopum maxima uirtute uastabat. Tunc per se-

licitatem

licitatem Moseos, cum de labore suo gustasset Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime sentiebat: tanquā prater eum, seruitutem & nouissimum subuersionis periculum potuissent Aegyptij sustinere. Postea autem insequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopiae, quam postea Cambises Meroën denominauit à sororis suae nomine, obsidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille, cum & Nilus circumdaret eum, & circumcluderet: & alia flumina Astabus, & Astaburas, fluctus difficiles obijcerent eis, qui illic transire tentarent. Ciuitas enim interior existens habitabatur, ut insula muro circumdata ualde fortissimo. Et contra hostes quidem obiectos habet fluuios: fossata uerò grādia inter muros & flumina sunt quatenus inundari non posset ciuitas, aquae illic uiolentia deportata. Hæc ergo res etiam illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionē. Cum ergo grauiter ferret Moses segnitiam exercitus, quando hostis nequaquam ad manus uenire præsumeret, tūc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum hæc Mosē circa muros exercitum applicantē, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam, experientiamq; mirata, & desperantibus iampridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono suae felicitatis existimans, Aethiopibus scilicet exultantibus in his quæ contra eos gesserant, eumq; tunc in periculis existentem conspiciens, in amorem eius est lapsa crudeliter: & cum passio præualeret, misit ad eum fidelissimum seruulorum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uerò eius sermonem suscipiente, ut traderet ciuitatem, præbitisq; fœderibus, ut & uxorem eam duceret, & ciuitatem obtinēs, nequaquam pacta transcederet: effectus uerba præuenit: & post necem Aethiopum gratias agens deo Moses nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uerò ex quibus saluabantur

bantur à Mose, ex his odium aduersus eum habebant, & feruentioribus aduersus eum cōsilijs utebantur, arbitantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuisse: innotueruntq; regi, quid de facta cade prouenerit. Ille siquidē apud se industriam uiri continuit: inuidia uerò ductus Moseos, & oppressiōis suæ formidine tractus, compulsusq; à sacris scribis, nitebatur Moseos nece grassari.

Moses cognitis insidijs regis Aegypti, latenter effugit: & ueniens in Madian, habitauit cum Rahuële sacerdote, cuius filiam accepit uxorem. CAP. XI.

Exodi 2.

QVi dum cognouisset eius insidias, latēter effugit: & itineribus obseſis, per desertū fugā suā expleuit. Dumq; ei ciborum esset inopia, uiribus tolerantiae praeualebat: ueniensq; ad ciuitatem Madian, circa mare Rubrum positam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, sedens super quendam puteum, ex labore & miseria quiescebat existente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu prouincialium, qui cumulum eius uirtutis ostendit, occasionem ad meliora praebens. Nam cum sint loca inaquosa, praecedebant pastores, ne fortē è puteis aqua exhauriretur ab alijs, & oues potu necessario priuarentur. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem uirgines sorores, Rahuëlis filiae sacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quae gregum patris curam agentes, eò quòd hoc ministerium etiam mulieribus regionum sit Troglodytarum, sufficientem aquam de putco leuauerunt, expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarent. Superuenientibus uerò pastoribus, & uirgines expellentibus, ut aquam ipsi occuparent, Moses crudele iudicans puellas despicere, iniustitiam patientes, uiolentiāq; uiroꝝ sinere potiore quàm iustitiā uirginū: illos quidē prohibuit uiolentos esse,

esse, uirginibus autem opportunum praeuit adiutorium. Quo beneficio impetrato, uenerunt ad patrem, iniuriamq; pastorum narrantes, et solatium sibi exhibitum peregrini, rogabant ne eius beneficium illi esset uacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem et filias approbavit, circa benefactorem ita studentes, et Moſen iussit ad uultum suum adduci, iustissimae gratiae recompensans praemia meritorum. Cumq; uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat: eius uirtutem admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat, sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere beneficii. Fecitq; eum quasi filium, et unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio) eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moſes quidem dum haec impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahuëli) degebat ibi eius pascendo greges.

De rubo qui uidebatur Moſi quasi arderet, qui tamē non comburebatur: ubi audiuit mandatum diuinum, ut reuertens in Aegyptum, liberaret filios Israēl de oppressione Aegyptiorum.

CAPVT XII.

Post haec autem tempora, dum pasceret gregem, in monte Exodi 5.
tem qui uocatur Sina ducebat oues, qui mons est excelsus, et ad pasturas egregius, optimas herbas habes. Hic enim dum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare praesumebant: quo tamē prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis nanq; depascens rubi uiriditatem, eiusq; florem, transijt innoxius, fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit, cum utiq; flamma uehemens et uelocissima nimis esset. ille autem etiam ipsam uisionem inopinabilem formidans obstupuit, et potius dum uocē ignis

emitteret, & nomine cum uocaret, uerbaq; facere uideretur quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primus ambulasset, eo quod diuina essent, redarguit: eiq; suasisit, ut procul ab igne recederet, & ut sufficerent ei quæ uiderat, cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicabatq; futuram ei gloriam & honorem apud homines, deo præsentē: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum, dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicem, quam habitauerat pater uester Abraham: omnibusq; adepturi sunt bonis, ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente: iussitq; ut educēs Hebræos ex Aegypto, sacrificium gratiarum actionis ueniens ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quæ uiderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti, inquit, tuæ non credere domine, quam ex ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito, uesanißimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus, & nullius uirtutis idoneus, aut suadeam uerbis, quatenus cognati relinquentes terram, quam nunc inhabitant, me sequantur, ad quam ipse eos deducam: aut uel si ipsis satisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem, ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem cum in omnibus confidere, seq; ei adesse promittens: & ubi quidem opus esset suasionē, uerba præbiturum: ubi autem operibus, uirtutem ministraturum: iussit ut baculo in terram proiecto fieret serpens, quo signo crederet promissa se percepturum. Hoc dum fecisset, draco repebat conuolutus spiris ingentibus: & tanquam contra persequentes, suum caput sensissimum

Exodi 4.

sinum insurgebat, qui deinceps factus est uirga. Post hoc uersò mittere eum dextram in sinum praecepit: obediensq; candidam & uelut niuei coloris eam protulit: post quod tamen ad solitum est reuersa. Iussusq; iterum aquam de proximo sumere, eamq; in terram proijcere, uidit eam colore sanguineo factam, mirantemq; in his confidere praecepibat deus, & adiutorem sibi met eum nosse maximum, & signis his ad credendum apud omnes usum: dicebatq;: Missus à me, secundum mea mandata facies uniuersa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Aegyptum festinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebraeos in seruitute consistere. Moses autè non diffidens in his quae promittebat diuinitas, inspectior utiq; talium iudiciorum, & auditor factus orabat, ut hac uirtute eodè modo experiretur in Aegypto: supplicabatq; ne nominis sui deus notitiam ei celaret, ut dum uoce eius participatus fuisset pariter & aspectu, insuper agnosceret & uocabulū: quatenus sacrificans nominatim eum adesse hostijs supplicaret. Et deus quidem ei suam significauit appellationem, quam primitus homines nequaquā uidebantur audisse, de qua ubi dicere non est fas. Moses itaq; illa signa non tunc solummodo, sed semper & ubicunq; conuigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem signis distribuens, deumq; propiciū & suffragatorem habiturum se credens, & domesticos se saluare sperabat, & Aegyptios malis afficere.

Moses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima, eduxit filios Israhel de Aegypto in manu ualida.

CAPVT

XIII.

Auidensq; Aegyptiorum regem Pharaonem esse defunctum Exodi 41. statim sub quo ipse diffugerat, petijt Rabucl, ut eius permissu pro utilitate cognatorum iret in Aegyptum: sumensq;

Sephoram quam habebat uxorem filiam Rahuelis, et filios quos habebat ex ea, Gersum et Eleazarum, tetendit ad Aegyptum. Nominum uero horum est significatio: Gersus quippe Hebraea lingua significat, in terra peregrina: Eleazarus autem, qui adiutore patrio deo usus, Aegyptios effugisset. Cum uero uenisset iuxta montem, frater Aaron occurrit ei, deo iubente. Cui Moses significauit, quae in monte contigerunt, pariter et diuina mandata. Procedentibus autem eis, occurrerunt nobiles Hebraeorum, eius praesentiam cognoscentes. Quibus Moses, quoniam uerbis suadere non poterat, signa sibi ostensa monstrabat. Illi uero stupore eorum quae inopinabiliter inspiciebant, omnino credebant, et ex omnibus erant in spe maxima constituti, deo scilicet eorum providente securitatem. Dum uero iam obediens haberet Hebraeos

Exodi 5. Moses, promittentes secuturos se quae iuberet, libertatemque respicere, uenit ad regem illum qui nuper susceperat principatum: et in quocumque iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compressos, cum fuisset eorum direpta prouincia, declarauit: et quia militia et laboribus magnis usus tanquam pro suis, post diuersa pericula non dignam retributionem acceperit, intimauit: pariter etiam quae illi in monte Sina contigerant, deique uoces, et signa singula ab eo monstrata propter fidem rerum, decenter exposuit, rogauitque ne discredēs in his, impe-

Exodi 7. dimentū dei faceret uoluntati. Deridente uero rege, Moses opere fecit, ut conspiceret signa, quae fuerant in monte Sina monstrata. Ille ergo dedignatus, illum quidem malignissimum appellauit, et prius Aegyptiorum fugisse seruitium, et nunc pro seductione remeasse: et prodigiorum opus, stuporemque factum, magicarum artium appetisse remedia. Cumque haec dixisset, iussit sacerdotes easdem quas ille, facere uisiones: tanquam Aegyptij etiam in hac disciplina sapientes existerent, et quasi non solus

non solus Moyses peritus esset rerum, quas ipse per deum posset explere: ut quod erat ualde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur, quomodo humana doctrina constaret. Et ponētibz illis uirgas, dracones sunt facti. Moyses autem non expaui, sed ait: Nec ego quidem o rex, Aegyptiorum despicio sapientiam: sed tantò melius à me hæc quàm horum magica arte sunt facta, quantò constat humanis diuina esse meliora. Ostendam uerò, non artibus magicis, nec errore, sed subsistere ueritate, quæ mihi sunt dei prouidentia et uirtute patefacta. Cumq; hæc dixisset, proiecit uirgam in terram, iussitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illaq; obediens, etiam Aegyptiorum uirgas, quæ uidebantur esse dracones, deuorauit insiliens donec consumeret uniuersas. Quam in suo schemate redeuntem, denuo sumpsit Moyses. Rex autē nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit, sed iratus, et in nullo cum dicens preferri Aegyptiorum sapientiæ atq; integritati, iussit ei, qui super Hebræos uidebatur esse constitutus, ut nullam eis præberet requiem, sed maioribus quàm prius eos malis affligeret. Ille uerò cum prius eis paleas præberet ad lateres, nihil dedit ulterius: sed die quidem operibus eos faciebat affligi, nocte uerò paleas congregare. Et cum eis duplex hoc malum existeret, et ærumna per illum crudelior institisset, ille neq; minis regis fatigatus est, neq; increpationibus cessit Hebræorum: sed animam suam constituit ad utraq; ut et laboraret, et libertatem cognatis acquireret: ueniensq; rursum ad regem, suadebat ei, ut dimitteret Hebræos ad montem Sinā, sacrificaturos deo. Hoc enim deum præcepisse dicebat, et in nullo contradicendum iussionibus illius exorabat: deumq; propitiū fore cunā sit, si eos dimitteret egredi: ne prohibendo illos sibi met reparet patiendum, quæcūque patiuntur, qui dei præceptionibus contradicunt: quando eis qui iram in se cōmouerint diuina

nam, ex omnibus oboriuntur aduersa. Ex quibus utiq; neque terra, neq; aer suavis existit, nec soboles eorum naturali modo progreditur, sed ininita omnia & aduersa sentire Aegyptios edicebat, & Hebraeorum populum abire ex eorum provincia etiam illis nolentibus affirmat. Rege uero Moseos despiciente sermones, nullamq; conuersione sui ad talia faciente, passiones pessima, quas singulas explanabo, Aegyptios inuasunt: nec prius flectebantur quam eorum experimeta perciperet: simul & quia uellet deus Mosen in nullo eorum que predixerat monstrare fallacem: & quia prodesset hominibus, ut discerent obseruare & facere ea, in quibus non posset offendi diuinis: ne ad iracundiam conuersus, in eorum iniquitatibus ulciscatur. Fluius enim eis sanguineus dei uoluntate profluxit, & qui bibi non posset, cum fontem aquarum alium non haberent. Et non colore solummodo talis erat, sed etiam se contingentibus dolores & amarum genitum inferebat: Eratq; talis Aegyptijs, Hebraeis autem dulcis & potabilis existerat, licet naturaliter uideretur esse mutatus. In hoc miraculo rex timens atq; hesitans propter Aegyptios, abire permisit Hebraeos. Cumq; malum aliquo modo fuisset releuatum, rursus sententiam permutauit, nec eos permisit abire. Deus autem, illo contemnente post calamitatis ablationem, & nolente a sua malitia se temperare, aliam Aegyptijs intulit plagam. Rantarum namq; infinita multitudo eorum terras late depasta est, plenusq; erat his etiam fluius: & polluebatur eorum potus, & animalibus ibi putrescentibus foetor cunctis noxius exhalabat ex aqua: eratq; cuncta regio huiusmodi malo plena, ebullientibus ranis & morientibus: quae etiam domestica eorum habitacula ualde uexabant: dum in cibis eorum & poculis saepius inuenirentur, & in cubilibus eorum inhabitantes, foetorq; crudelis erat & abominabilis, morientibus ranis ac putrescentibus.

Exodi 8.

bus. Dum his ergo malis Aegyptij premeretur, iussit rex Mo-
sen tollentem Hebræos abscedere. Cumq; dixisset hoc, repete-
ranarum exterminata est multitudo, & terra simul & fluuius
in suam reuersi sunt naturam. Pharaon uero mox ut passioni-
bus terra priuata est, oblitus calamitatis illius, rursus retinuit
Hebræos: & tanquam si plurimas passiones experiri uellet,
nequaquam dimisit Moſen populumq; discedere, quādo prius
timore potius quā prudentia eos abire decreuerat. Rursus
ergo alterius mali percussione, eius fallaciam diuinitas uulne-
rauit. Pediculorum nanq; innumera multitudo Aegyptijs pul-
lulauit, ex interioribus ebulliens, ex quibus mali male consu-
mebantur: neq; lauacris, neq; medicamentorum unguentis ge-
nus eorum exterminare præualētes. Ob hanc ergo pestem rex
Aegypti turbatus, metuensq; simul pestem sui populi, licet fa-
tue uerecundiam se deuicti uiri putaret habiturum, cogebatur
tamen à malo temperare, & Hebræis concessit egressionem.
Cumq; hoc iterum leuigaretur, filios & uxores obsides reuer-
sionis suæ cos relinquere sanciebat. Vnde irritauit potius deū,
credens se eius quoq; prouidentiam fallere, sicut etiam Moſen.
Sed ipsum latere non potuit Aegyptum punientem propter
Hebræos. Bestijs nanq; multigenis & multimodis, quarum
aspectibus nullus occurrit, eorum primum impleuit regionem,
quibus & ipsi consumeabantur, & terra agricularum cultura
nudabatur. Si quis enim primarum passionum malis euade-
ret, hoc languore & interitu hominū talia sustinentium suc-
cumbebat. Cumq; Pharaon neq; sic dei iussionibus obediret, Exodi 9.
sed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquendos uero
filios postularet: non defuit deo, unde calliditatem eius diuersis
malis & maioribus superuenientibus castigaret. Crudeliter
nanq; eorū corpora uulnerabantur interius corrupta, & ita
passim Aegyptiorum multitudo consumebatur. Rege uero

neque hac plaga temperante, grando uehemens (cum neque prius in Aegypto aer aliquid tale protulerit, neq; simulis apud eos hyemis tempore descenderit) maibrq; quam apud habitatores Boreæ partis & Septentrionalis aeris rigore. defertur, Exodi 10. effluxit, & fructus corû usquequaq; cōtriuuit. Deinde genus locustarum, germen quod non fuerat consumptum grandine, deuorauit: ut eis generaliter spes terrenorum fructuum deperiret. Sufficiebant namq; quēlibet sine calliditate satuum etiam ea quæ predicta sunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao uerò non tantū imprudēs, quantum malignus, sentiens causam, deo tamen contradicebat iussitq; Mosē cum uxoribus suis Hebræos abducere, facultatem uerò eis deserere, eorumq; depopulandas domos. Moſe uerò non acquiescente ita dimitti eos, quos oporteret deo sacrificium de suis rebus offerre, cum propter hanc causam multo tempore moraretur, tenebræ profundissimæ & partem luminis non habentes, Aegyptijs sunt diffusa: pro quibus & uisus eorum aeris crassitudine clausi sunt, eosq; mori miserabiliter compulerunt. Metuebant enim ne caligine simul absorberentur. Deinde his excusis, post tres dies totidemq; noctes, dum nullatenus pœnitentiam ageret Pharao, propter egressum Hebræorum accedens ad eum Moſes ait: Quousq; inobediens eris uoluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Non poteris enim aliter ab his malis eripi, nisi hæc uolueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta, minatus est eius se caput auferre, si ad eum ob hanc importunitatem denuo remearet. Tunc Moſes, nequaquam se de his uerba facturum dixit, sed illum ipsum cum proceribus Aegyptiorum deprecaturum fore, ut Hebræi discederent. Et ille quidem cum hæc dixisset, Exodi 11. abſeſſit. Deus autem ostendens adhuc una plaga feriendos & 12. Aegyptios, ut dimitterent Hebræos, iussit Moſen præcipere populo

populo, ut sacrificium paratum haberent: essentq; præstru-
 ti decima die Xantici mensis ad quartadecimam (qui men-
 sis apud Aegyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos au-
 tem Nisan uocatur, Macedones uerò Xanticum eum appel-
 lant) & egressuros Hebræos, omniaq; portaturos asseruit. Et
 ille quidem præparatos iam habens ad egressionem Hebræos,
 & constitutos per tribus, ibidem retinebat. Cum autem insta-
 ret quartadecima dies, omnes ad egressionem tendentes, & im-
 molantes sanguinē, domus proprias hyssopi frondibus emun-
 dabant. Cumq; cœnassent, reliquias carniū egressuri con-
 cremabant. Vnde hætenus secundum hunc morem ita sacri-
 ficamus. Illamq; festiuitatem pascha uocauerunt, quod signi-
 ficat transcensionem: eò quòd illa die deus transcendere eos
 pestem uoluit, quæ scilicet Aegyptios uisitauit. Mors enim
 primogenitorum ita Aegyptijs facta est, ut plurimi proce-
 rum congregati circa regalia, Pharaoni persuaderent, qua-
 tenus Hebræos sub uelocitate dimitteret. Qui uocatum Mo-
 sen abire præcepit: arbitratus fore ut si de prouincia recede-
 rēt, Aegyptus ab innūenti castigatione cessaret: muneribusq;
 Hebræos honorabant, alij quidem ut citius egrederentur, alij
 uerò propter uicinitatis eorum consuetudinem. Et illi quidem
 egrediebantur, flentibus Aegyptijs, & pœnitentiā agentibus,
 eò quòd eis fuerint sic crudeles: tendebantq; ad ciuitatē nomi-
 ne Lithus, quæ tunc erat deserta, ubi Babylon postea fabricata
 est, dum Cambises Aegyptum deuassasset: celeriterq; iter agē-
 tes ad locum Beelsephon, tertia die ad mare Rubrum uenerūt.
 Et cum propter desertum nihil de terra possent habere cibo-
 rum, firmēta farina, azymis panibus, & modico tantummo-
 do tempore coagulatis uescebantur: hisq; triginta sunt usi
 diebus: longiori enim tempore eis non suffecerunt quæ tulerant
 ex Aegypto, cū iam is cibus sub necessitate custodiretur,

nec ad satietatem eodem uterentur. Vnde et in memoriam illius inopia, festiuitate octo dierum agimus, quae dicitur Aegyptiorum. Omnis itaque multitudo, mulierum pariter et infantum egressorum, considerantibus innumerabilis erat. Qui vero aetatem habebant aptam ad expeditionem, sexcenta milia erant: reliqueruntque Aegyptum mense Xantico, luna decimaquinta, post annos triginta et quadringentos, quam pater noster Abraham uenisset in Chanaan: post Iacob autem aduentum in Aegyptum, anno ducentesimo et quinto. Moses autem erat quidem anno iam octogesimo, frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabantque etiam ossa Ioseph, dum haec ille filios suos facere praecepisset.

Quomodo Aegyptij poenitentia ducti, quod dimississent filios Israel, insecuti sunt eos usque ad mare Rubrum, quod diuissum uirga Moysi ingressi filij Israel, sicco uestigio transierunt: Aegyptij autem ingressi post eos, reuertente mari in seipsum, suffocati sunt. CAP. XIII.

Exodi 14. **P**orro cum Aegyptios Hebraeorum poeniteret egressus, dumque rex grauius ferret, tanquam ueneficijs Moscos signa facta fuissent, deliberauerunt super eos irruere. Et summentes arma persequabantur eos tanquam reuocaturi, ubicumque comprehendissent, nec eos ulterius deo committerent: seque contra eos facillime praeualere iudicabant, cum et incrementum essent illi, et itinere fatigati. Et a singulis occurrentibus requirentes quod abirent, persequi cum studio festinabant, licet molesta sit illa terra iter agentibus, non solum expeditis, sed etiam singulariter ambulanti. Moses autem per ea loca prouide ducebat Hebraeos, ut siquidem poeniteret Aegyptios, et persequi uellent Hebraeos, supplicium malitiae suae, et transgressionis indubitanter exoluerent. Per Palaestinam uero grauius ferebat transire, propter antiquam molestiam, uolebatque

uolebatq; qualibet modo latère pergens. Confinis enim est hæc Aegyptiorum provincie, & propterea uia quidem ducente ad Palestinam populum non eduxit: per desertum uerò multum agens iter, malaq; perpeffus innumera, ad Chananeam studuit peruenire: in super & propter mandata dei, iubentis adduci populum ad montem Sina, illic sacrificium oblaturos. Apprehensis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabantur: & multa uirtute persecuti, concluderant eos, in paruulo quodā loco. Sexcēti enim currus persequabantur eos, & equites quinquaginta milia, & c. milia pariter armatorū. Et itinera quidem clauscrūt quibus Hebræos fugere iudicabant, inter rupes intransgresfibiles eos & mare claudentes, ubi terminatur mons ex asperitate uiarum nimis immēsus, & fugā eis penitus amputantes: a maritima nanq; & montis cōgreffione Hebræos militibus obsederunt, os ipsius fugæ claudentes, ut egressum illis ad campestria denegarent. Ita tolerantibus obseffionis modum erant Hebræi propter necessariorū egestatem, neq; fugæ facultatem habentes, armisq; priuati, qui licet si pugnare uellent, eis spes rerum omnium uideretur amissa, nisi semetipfos traderēt uoluntati Aegyptiorum. His ita factis, Moſen culpabant in omnibus: obliuq; signorum, quæ eis fuerant à deo pro sua libertate monstrata, usque ad hoc uenerunt, ut etiam prophetam qui eis salutem promiserat, sua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere, seq; tradere cogitarent: eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum, ante oculos habentium mortem: montibusq; se & mari claudentibus simul & hostibus, & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moſes autem, licet eſſet in eum exasperata multitudo, ipse tamen non cessabat circa prouidentiam eorum: sed hæc omnia iactabat in deum, qui eis etiā iam alia quæ prædixerat, pro eorū libertate contulerat, neq; in hoc eos relinquē-

dos

dos esse inimicis dicebat, neque seruituros, neque perituros, stansq; in medio ait: Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere: de dei uerò providentia nos desperare opus non est, à quo uobis omnia prouenerunt, quaecunq; per me ad salutem et libertatem seruitutis uestræ, neq; sperantibus compromisit: cum in hæstationem sicut putatis uenientes, oporteret nos dei adiutorium sustinere: cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate conclusos, ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem, et ex hostibus libertatē, qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus, et providentiam factururus. Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare, sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus est etiam parua grandia facere, et tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare, nolite Aegyptiorum arma metueret: nec quia mare et possit fieri montes uiam fugæ prohibent, propterea salutis spatia desperare. Fient uobis et hæc quasi campi dei prouidentia, et pelagus conuertetur in terrā. Cumq; hæc dixisset, ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim è diuerso positi, et labore persecutionis affecti. Ideoq; in crastinum differre prælum utile fore credebant. Dum uerò Moses uenisset ad littus, sumens uirgam rogabat deum, et auxiliatorē atque adiutorē inuocabat, dicēs: Neq; tu quidem ignoras, quia effugere nobis mala presentia nec fortitudine, nec auxilio licet humano: sed tu præbe aliquod salutare exercitui, tua uoluntate Aegyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere: Quia nūc omni spe et auxilio desolati, ad tua solius subsidia conuolamus: et quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit, quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nūc possit, inspiciamus: uelociterq; tuam nobis ostende uirtutē: et populum desperatione ruentem

ruentem in peius, ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Non enim in extraneis sumus, sed tuum quidē est mare, tuus & mons est qui nos circumdat: ita ut hic aperiri te præcipiente, & pelagus conuerti possit in terram. Valebimus enim effugere, etiam per desertum: si tuæ placeat uirtuti, hac etiam nos parte saluare. Talia siquidem cum orasset, percussit uirga mare. Quod repenti percussione incisum, & in se diuisum, terram reliquit nudam, ut Hebræis uia esset & fuga. Moses autem uidens ad destinationem dei & pelagus eis cecidisse propriam terrā, primus illic intrauit: & Hebræos, diuino itinere factio, periculum præsentium hostium euadere, & se sequi præcepit. Qui delectabātur in hoc, agebantq; deo gratias propter salutem, quæ per eum ultra modum rationis accesserat: quos iam nequaquam tardantes, sed cum festinatione pergentes, uelut sibi præsentē deo, uesanos quidem primitus Aegyptij iudicabant, & tanquam ad internitionem manifestæ mortis intentos. Cum uerò uiderent eos illæsos abire, nullumq; impedimētum eis nec difficultates aliquas obuiare, persequi eos aggressi sunt, tanquam & illis pelagus ita quietum existeret. Præordinātes ergo equos, ingrediebantur in mare. Hebræi uerò, illis se armantibus atq; tardantibus, ad terram contrā positā peruenerunt, sine aliqua passione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti, persequiebantur tanquam nec ipsi aliquid essent passuri: cum nescirēt Hebræis proprie factā, & non esse cōmunem uiam: quæ utiq; pro salute periculum patientium fuisset ostensa, & nō propter eos qui ad perditionem illorum accedere festinabant. Cum uerò Aegyptiorum exercitus omnis intrasset mare, rursus effusus est: & descendens uentorum procella, imbresq; simul e cœlo pariter descendentes, & tonitrua ualde grauissima, coruscationesq; labentes & fulmina, omnes comprehenderūt Aegyptios:

ptios: nihilq; fuit uindictæ rerum euentientium per iram dei ad perditionem hominum, quod eis minime tunc accessit: noxiosq; caliginose & fluctuose mare. apprehendit. Et isti quidem ita sunt perditæ, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi uerò neq; se retinere poterant gaudio inopinabili suæ salutis, & hostium perditione firmissime liberati: quando defecerant qui eos seruire coegerunt, deumq; adiutorem suum inspiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes, insuper & inimicos punitos sic esse respicientes, ut nulli unquam priorum homin-

Exo. 15. num potuerint reminesci, hymnum tota nocte dixerunt. Moses autem in domini laudem & gratiarum actionē, canticum propitiationis eius hexametro composuit. Ego siquidem ut inueni in sacris libris, ita hæc singula, quæq; tradidi. Nullus uerò discredat uerbo miraculi: si antiquis hominibus & malitia priuatis, uia salutis liquet per mare facta, siue uoluntate dei, siue sponte reuelata: dum & eis qui cum Alexandro rege Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus a resistentibus Pampphylicum mare diuisum sit: & cum aliud iter non esset, transitum præbuit eis, uolente deo per eum Persarum destruere principatum: & hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conscripserunt. De his itaq; sicut placuerit cuilibet existimet. Postea uerò armis Aegyptiorū per fluctus uolentia uentorū allatis exercitui Hebræorū, Moses & hoc arbitratus dei permissione factum, ut neque armis egerent, hæc exijt colligens: Hebræosq; his muniens duxit eos per desertum ad montem Sina, illic immolaturus deo, & pro salute multitudinis Hebræorum, ut di-

Cum erat, munera red-

diturus in pace.

Flauj

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaicae liber tertius.

Quomodo Moses populum ex Aegypto sumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum.

CAPVT

L

SED ITVR inopinabiliter Hebrei tali salute donati, grauius iterum contristabantur, dum Sina ducerentur ad montem, essetq; regio ualde deserta, et necessarijs alimentis ualde egena, et aqua difficilis: quae non solum ut praeberet hominibus aliquid indigebat, sed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Est enim sterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regionem necessario properabant: quando unde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam transactis duce iubente, et ea expensa, ad effodiendos puteos cum labore propter terrae duritiam accedebant: et cum inueniretur, erat impotabilis: sed amara simul et praua. Hoc itaque modo facientes iter circa meridianam, uespere uenerunt ad locum, quem propter aquae malitiam Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua sic dicitur. Ibi que fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manserunt. Erat enim illic puteus ualde durus, qui nec sufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis consolationem prae buerat, quod in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quod nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauius non solum hominibus, sed etiam

Exodi 25.

sed etiam subiugalibus existerat. Videns itaque Moses populum in angustia constitutum, et simul causam cui consultari non poterat: neque enim inimicus erat hostis, quatenus vim infrenti necessitate, potuisset sua fortitudine resistere: sed dum isto modo eorum deficeret uirtus, infantumque et mulierum multitudo debiliior, nihilque prodesset doctrina uerborum, calamitatem omnium suam Moses propriam faciebat. In unum denique concurrabant, eique cuncti instabant: mulieres quidem pro paruulis, uiri autem pro semetipsis, ne eorum utilitatem sperneret, sed eorum saluti, quocumque ordine prouideret. Ad hoc ergo conuersus est, ut deo solummodo supplicaret, ut aquam ex malitia presenti conuerteret, eamque illis potabilem condonaret. Et concedente deo tantam gratiam, sumens summitatem uirge, quam in presenti gerebat, diuisit per medium: et in longitudine ipsam incisionem faciens, deinceps iactauit in puteum satisfaciens Hebraeis, eo quod deus eius orationes audisset, et promississet aquam se eis qualem concupiscerent prebiturum: si tamen iussus eius non segniter, sed promptissime ministrarent. Illis uero dicentibus quod uellet se facturos, si aqua conuerteretur in melius: iussit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quod prius effusa plurima, quae ad ultimum remaneret aqua, eis esset potabilis. et illi quidem laudauerunt dictum, aqua uero frequentibus conuulsionibus exercitata et purgata, facta est potabilis. Hinc itaque castris motis, uenerunt in Helim, quae procul quidem bona uidebatur aspectu. Habebat enim palmarum arbores. De proximo autem maligna comprobabatur. Nam palmae illic septuaginta non amplius erant, increscibiles, nec multum eminentes a terra, propter aquae inopiam: quia dum esset locus omnis arenosus, neque eis ex duodecim fontibus humectatio quaedam, aut ad rigandum spes utilis habebatur: sed dum germinare

minare non possent, steriles erant indubitanter & pauca. Cumq; per arenam discurrerent, nihil eis penitus occurrebat: uel si manibus paucum aque sumerent, inueniebant inutile, atque cœnosum. Fructum uerò ferre erant illæ arbores nimis inualide, propter aquæ ut dixi sterilitatem. Pro hac ergo causa culpabant Moſen ducem: clamabantq; ei suam miſeriam, experimentumq; malorum per eum se pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quæcunq; enim portabant penitus consumpserant: & nihil inuenientes, erant in desperatione rerum cunctarum. In præſenti nanq; malo habentes animum, & non recordantes quãta eis fuiſſent à deo & Moſeos uirtute, ſapientiãq; collata, irascebantur aduerſus ducem, & lapidare eum ſimul aggreſſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille uerò ita multitudine prouocante, & contra eum amarè commota, de deo confiſdens, & conſcientia pura prouidentie ſuæ, quam gerebat contra cõtribules ſuos, ſemetipſum dedit in medium: & conclamantibus, atq; ad lapides manus habentibus, cùm eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſuaſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neque eos malorum præſentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorũ habere poſcebat: nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera, donaq; proijcere, quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, ſi haberent tolerantiam, & animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent, excercerentur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neque circa patientiam, neque circa beneficiorum priſcorum memoriam: cùm ita deum, cuiusq; uoluntatem contemnerent, per quam Aegyptum reliquiſſent, & ita circa eundem mini-

strum eius affecti esse uiderentur: cum eis utique in nullo fuisset mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mandato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodum perempti fuissent Aegyptij, qui eos contra domini compresserant uoluntatem: & quemadmodum idem fluuius illis quidem sanguineus esset, ipsis uerò potabilis atque dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouā uiam aggressi, ipsi quidem ex illo saluati sint, inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent, etiam hoc eius deus abunde praeuenerit: & alia quaecunq; ad perdendos inimicos, & istos saluandos necessaria fuissent, eis ultra spem uirtutis suae more contulerit. Non ergo debetis, inquit, etiam in praesenti de eius prouidentia desperare, sed sine iracundia sustinere: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum esse, sed ideo nunc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum credatis deum non per defectum esse segnem, sed pro experimento uirtutis uestrae & desiderio libertatis: ut cognoscat utrum & ciborum inopiam, & sterilitatem aquae pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis, sicut iumenta dominantibus sibi, & eis qui propter ministerium suum haec pinguiissime nutrire consueuerunt: Adjiciens super haec dicebat, non se tantum de sua salute metuere, quando utique nihil mali pateretur, si moreretur iniuste: sed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterent super eum, deum condemnare iudicarentur. Sic itaque mitigauit illos, & ab impetu quidem lapidationis absterruit, ad poenitentiam uerò ab sceleris actione conuertit: dicens eos non hoc rationabiliter, sed necessitate fecisse: cogitauitq; quod oporteret, ut ad diuinam supplicationem, precesq; ueniret. Et ascendens in quendam scopulum, deposcebat, ut quæstum aliquem deus populo tribueret, & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suam,

suam, & in alio nullo : utq; concederet ueniam his, quæ in presenti fuerant necessitate populi gesta : cum generi hominum res importunè prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica . Deus autem & prouisurum se compromisit, & occasionem eorum desiderijs præbitorum. Moses uerò à deo hæc audiens, descendit ad plebem. Illi uerò cùm uiderent eum promissionibus latum, à mœstitia ad hilaritatem conuersi sunt : stetitq; ille in medio, uenisse se dicens à deo, portās eis pro hesitationibus presentibus libertatem. Et post paululum coturnicum multitudo, quas præcipuè nutrit sinus Arabicus, transcenso medio mari peruolauit : & post laborem uolatus, quasi ad terrenam requiem descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimentum sibi à deo collatum, comprehenderunt eas. Tunc Moses ad orationes dei repentè conuersus est, qui promissionis suæ compleuit auxilium. Mox autem post occasionē cibi prioris, etiam secundum eis deus emisit. Extendente namq; Mose manus ad orationem, ros descendit ex aëre. Cumq; fuisset eius manibus innititur, Moses arbitratus est etiam hoc ad cibum eorum à deo fuisse collatum, gustauitq;, & letus effectus est ignorante multitudine : & imbrem esse credente, & temporis esse pluuiarum, quod agebatur, ille docebat eos, quia non secundum opinionem illorum ros è cœlo descenderet : sed ad salutē eorum cibumq; uenisset. Et cùm gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uerò imitantes ducem, delectabantur in cibo : mellis enim dulcedinem, & delectationem habebat ualde suauem. Simile autem erat aromatibus præcipuis : & magnitudo eius seminis coriandri, festinabantq; singuli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur, ut omnes ex equo per dies singulos assari mensuram colligerent, nec esset relinquendus ille cibus in crastinū : hocq; fiebat, ne debilibus colligedi diffi-

cultas existeret, uirtute ualentium, et ex hoc ad neces accederent. Qui tamē plus præcepta mensura collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illis, quam assarium inuenirent, et quod remaneret in crastinum, nulli utilitati proficeret, quando uermes illud et amaritudo consumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus et inopinabilis, et huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus. Hactenus autē sic rigatur imbribus locus ille, sicut etiam tunc à Mose præstandum diuinitus misit hunc cibus. Vocant autem Hebræi hunc cibus manna. Manna itaq; interrogatio est in nostra lingua, dicentis, quid est hoc? Illi siquidem gaudium in his, quæ illis fuerāt cœlitus missa, celebrant: Quo cibo quadraginta annis usi sunt, quanto tempore in deserto fuerunt.

Exodi 17. Cum uerò inde migrassent, uenerunt in Raphidim, passi nouissimas pro intolerabili siti miseras. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatē habuissent, tunc omnino comperrientes terram inaquosam, in malis erant: rursusq; irascebantur in ducem. Ille uerò paululum multitudinis impetum deuotans, ad dei preces conuertebatur, rogans, ut sicut cibus eis indigentibus præbuit, sic etiam potum daret: cum periret apud eos etiam cibi gratia, non existente potu. Qui donum non diu distulit: sed præbiturum se Mosi tantam aquæ multitudinem, unde non possit sperare, promisit: iussitq; ut uirga percuteret petram, quæ ibidem erat apposita, et ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neque cum labore potus eis adesset. Hæc ergo Moses à deo sumens, ueniebat ad populum sustinentē, et in eum conspicientem: uiderant namq; iam eum de monte descendere. Cum uerò uenisset, liberaturus eos etiam de hac necessitate dicebat deum, donatamq; salutem non speratam, et de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescantibus hunc auditum, si
eis siti

eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret, ut petram inciderent, Moses uirga percussit petram: eaq; scissa, aqua manauit copiosa & ualde perspicua. Illi uero inopinabile factum mirati sunt. Quod cum uiderent, iam eis etiam sitis ipsa cupiditis ablata est: bibentibusq; cunctis dulcis & suauissimus erat potus, & quale donum esset donante deo uideretur. Tunc ergo Moysen mirati sunt, qui a deo sic fuerat honoratus: & sacrificia pro dei prouidentia collata sibi met impendebant. Declarat autem scriptura in templo reposita, quod deus prædixit Moysi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnautes cum Hebræis Amalechitæ, & qui cum eis erant, deuicti sunt: & filij Israël prædam hostium perceperunt.

C A P. I I.

C Vm uero Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgatum erat, & de his sermo cresceret, in timore non paruò prouinciales erant, & mittentes legatos, adinuicem solatia deposcebant, ut simul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc instantes quicunq; Goboth & Petram inhabitant, qui uocantur quidem Amalechitæ, pugnatore autem maximi illarum gentium tunc existerent. Quorum quinq; reges inuicem semetipsos, & circumhabitantes ad bellum contra Hebræos rogabant: dicentes exercitum alienigenarum & Aegyptiorum seruitia fugientem, sibi inuisiones inferre: nec bonum sibi fore, si factum tale despiccerent: sed ante quam eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem, & ipsi pugnare magis inciperent, confidentes, eo quod illis nullus resisteret, destruendos eos esse, cautissimum atq; sapientissimum edicebant. Et poenas etiam de deserto, & actibus, quos illic gesserant exigendas: quod non ita posset euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorum manus iniiceret. Illi autem inchoantem inimicorum uirtutem, mollire & deicere optimum esse, magis quam

Exodi 17.

quàm iam proficientem prohibere credebant. Alij uerò hos superfluum putabant. Alij nullam eis occasionem aduersum se fieri permittebant. Hæc & his similia per multas prouincias adinuicem legationibus agitantes, deliberauerunt aduersum Hebræos bella suscipere. Moses itaque cum nihil belli speraret, hæsitacionem & turbam habuit repente prouincialium, & ad congregacionem iam preparatam, subitaq; pericula Hebræorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam, potiore tamē necessitatē pugnandi cum hominibus, qui essent rebus omnibus bene instructi, putabant. Moses autem consolari cœpit, eosq; confidere poscebat, decretoq; dei credere, quo sæpe fuerant liberati. Et quòd debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari autem exercitum quidem multum, & omnibus armis instructum, pecunias, alimenta, aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare, in auxilio diuino consistere, & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum uerò manum paruam, inermem, debilem: tanquam non frueretur eis, quæ istos habere constaret, deo uolente facîle superari. Scire autem eos oportere dicebat, qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in presenti quidem bello haberent laborem aduersus homines: cum uerò fuerit eis sitis, & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino solatio denicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse, tanquam omnium rerum facultas eis esset, ita ut hostibus præualerent. Et Moses quidem populum huiusmodi uerbis exacuebat ad prælium, conuocans tribuum principes: & postea singulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat senioribus obedire, illos uerò ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo constitutæ, & ad præsentia præparate, sperabantq;

aliquan

aliquando à malis huiusmodi liberari. Iubebantq; Moſen, ut ad bella præiret, neq; tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impeditet. Ille uerò ex multitudine pugnacem eligens iuuenem, ſuper eos inſtituit, Ieſum Naue filiū, de tribu Ephraim, ualde robuſtum, & labores tolerare fortiſſimum, ad cogitandum ſimul & loquendum nimis idoneum, qui noſſet decenter deum & Moſen doctorem colere pietate, eſſetq; apud Hebræos ap-
ptus. Paucos uerò circa aquam conſtituit. Plurimos autem totius exercitus circa infāntum, mulierumq; euſtodiam. & tota quidem nocte erant præparati, quæcunq; fecerāt arma ſumentes, & duces proprios intendentes, tanquam prælium aggref-
ſuri dum eis præciperēt. Inuigilabat autem & Moſes Ieſum docendo, quemadmodū exercitum collocaret. Incipiente uerò die iam pandi, rurfus poſcebat Ieſum, ne minus inueniretur in opere, quàm circa eum ſpes eſſet uniuerſorum, gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræorū uerò nobiliſſimos ſeorſum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhortabatur armatam. Et ille quidē cum ita conſtituiſ-
ſet exercitum ſermonibus & operum præparationibus, diſceſſit ad montem, deoq; ſimul & Ieſu credidit expeditum. Miſcebantur itaq; hoſtes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Donec itaq; Moſes manus extenderet ad cælum, Hebræi comprimebant Amalechitas. Cumq; laborem ex defectu manū ſerre non poſſet, quia quoties eas deponebat, toties Hebræos perdere cōtingebat, iuſſit fratrem Aaron, & ſororis Mariæ uirum nomine Vrion ſibi aſſiſtere, cuiusq; manus ex utroq; latere continere, ut adiuuantes cum non permitterent laborare. Quo factō Hebræi Amalechitas fortiter deuincebant: & omnes interiſſent utiq; niſi nocte ſuperueniente populus receſſiſſet à cede. Victoriāq; optimā atq; perfectā noſtri habuere maiores, inferentesq;

bellum uicerunt: & circūhabitantes perterruerunt, abundantiaq; potiti sunt magnorum, clarorumq; bonorum, quæ suis laboribus habuerunt. Deuincens nantq; exercitum hostium, maximas diuitias & publicè, & priuatim possederūt omnes, cum primitus etiam alimentis necessarijs indigerent. Fuit autem eis non solum in præsentī, sed etiam in futuro bonorum causa huius, quam prædiximus, pugnae perfectio. Non tantummodo enim corpora hostium seruitio subdiderunt, sed etiam mentes: & cunctis circumhabitantibus post illorum deuictionem fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximum culmen adiectum est. Nam fugientes inimici, magnam copiam argenti simul & auri reliquerunt in castris, & uasa ærea quibus ad uescendum utebantur, multamq; & insignē abundantiam, atrarumq; rerum, id est, ornamentorum textilium pariter & armorum, & aliorum quæ parabantur ad prælium, diuersaq; iumenta, & quæcunq; moris est sequi iter agentē exercitum: prudentiaq; repleti sunt Hebraei & opere fortitudinis, & multum desiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus insisterant, omnia se capere iudicantes. Huius ergo belli hic exstitit finis. Postea uerò Moses exuebat mortuos hostium, & arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibebat: ducemq; militiæ Iesum præconijs attollebat, exercitu testificante cuncta, quæ gesserat. Nemo ergo Hebræorum mortuus est: hostium uerò tanti, quantos neque numero comprehendī possibile est. Pro gratiarum uerò actione Moses sacrificans, altare cōstituit, quod dei uictoriam nominauit: prophetamq; omnes fore perituros Amalechitas, nihilq; eorum in futuro, relinquendum: eò quòd contra Hebræos in solitudine dimicassent, & nequaquam positis in calamitatibus pepercissent. Tunc exercitum fessum, conuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hostes suos post egressum

sum ex Aegypto, primitus ita pugnaverunt. Cum uerò pacificas post uictoriam Moses hostias obtulisset, fecissetq; non paucis diebus Hebræos cessare post pugnam, produxit ordinatum exercitum : multa namq; eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper, tribus mensibus postquam mouit ex Aegypto, uenit ad montem Sina : ubi ei circa rubum multas uisiones factas esse prædiximus.

Quomodo socerum suum Rahuël, alias Ietro, Moses ad se uenientem ad montem Sina libenter excepit.

CAPVT

I I I.

CVi Rahuël socer, audiens eius felicitatem, libèter occurrit. Exodi 18.
 Crit. Et Moses excipiens cum eo Sephoram uxore suam et filios suos, delectatus est in aduentu eius, et facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubum, quæ flammam ignis euaserat. Et multitudo quidem per cognationes epulis uestebatur. Aaron autem sumens Rahuël, et qui cum eo erant, hymnos canebant in deum, qui eis salutis et libertatis et egressionis autor extiterat. Simulq; laudabant ducem, quasi eius uirtute cuncta eis prospera contigissent. Et Rahuël quidē præconia multa plebis apud Mosē de eorum fortitudine dixit, quia pro cunctorum salute sic laborauerint uniuerſi.

Quomodo persuasit ei, ut distribuere populum per millenarios & centenarios, qui prius inordinatus erat.

CAPVT

I I I I.

DEinde uidens Rahuël Mosē in rerū multitudine constitutum, cunctis adeuntibus cum ut lites discerneret postulantium : et tantummodo se iustitiam impetrare credentium, si ille eis arbiter iudicaret : eis namq; qui uincebantur, leuius esse perdere uidebatur per iustitiam Mosēos, quàm uictoris sententiam cuiuslibet auaritia sustinere : tunc equidem

h s tacuit,

tacuit, nolens impedire uolentibus uti ducis uirtute. Cum uero quieuiſſet à turba, ſumens cum ſolum ſeorſum, docebat quæ eum oporteret facere: conſiliumq; dabat, quatenus minorum quidem rerum curam alijs committeret: de maioribus autem & ſalute plebis ipſe tantummodo prouideret. Nam ad iudicandum etiam alios Hebræorum dignos inueniri dicebat: cogitare uero pro ſalute tantorum, non quenquam alium niſi Moſen poſſe ſolum. Modo ſciens, inquit, uirtutem tuam, & qualis fueris in miniſterio dei ad ſaluandum populum, rerum arbitrium cõmitte alijs examinandum. Tu uero ad ſolum dei miniſterium retine temetiſſum cogitando & requirendo, quemadmodum populum ab hac poſſis inopia liberare. Meis ergo conſilijs utere de rebus humanis, & exercitum perfecte diſpone per dena milia uiros, deinde per mille: ita poſt hæc diuides eos per quingentos, & rursus in centũ, deinde in quinquagenos: & iudices conſtitues ſuper eos. Qui per triginta rursus diuiſi, & per uicenos & denos, habebunt proprios iudices, eorum negotia finientes. Sit autem aliquis ſuper iſtos unus, uocabulum à principio numeri ſumens. Et hi quidẽ ſint approbati ex omni plebe, boni & iuſti, qui de diuerſis rebus iudicent eos: & ſi quid eſt maius, ad potiores ueniat dignitates: quod uero etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrumque, quatenus & Hebræi iuſtitiam impetrare mereantur, & tu miniſtrando ſoli deo facias cum exercitui propitium.

Quomodo hæc ſingula fecit Moſes ſocero monente.

CAPVT

V.

HAec enim monente Rahuël, Moſes libenter excepiſſet, & ſecundum eiufmodi dictum fecit: non celans conſilium eius, nec ſuam faciens illius ſuaſionem, ſed inuentorem eiuf rei omni populo maniſeſtans. Nam & in libris ſuis Rahuël conſcripſit

scripsit inuentorem prædictæ rei, optimum esse credens, ut omnibus notam faceret ueritatem: licet ei soli potuissent præbere gloriam, quæ ab alio sunt inuenta. Factum est itaq; quatenus uirtus Mosi potuisset etiam ex hac uoluntate cognosci. Sed de his quidem opportune in scriptura alia declarabimus. Moses autem cōuocata multitudine, ipse quidem ad montem Sina iturum se esse dicebat, tanquam cum deo mansurus, et aliquid ab eo utile percipiēs, ad eos sit remeaturus: illos uerò præcepit iuxta montem tabernacula sua ponere, et uiciniam dei tenere.

Quomodo Moses ascendit in Sina montē, acceptasq;
à deo leges Hebræis dedit.

C A P. VI.

Hæc cum dixisset, ascendit in montem Sina, qui excellen- Exodi 19.
tissimus est in illis regionibus: et propter altitudinem magnitudinis suæ et scopulorum proceritatem, nō solum hominibus inaccessibilis, sed etiam qui uideri sine aspectus labore non possit. Et cum sermo esset circa cum deum habitare, terribilis omnibus, et inadibilis erat uniuersis Hebræis. Si quidem secundum Mosi mandata tabernacula mutauerunt, et radicem montis apprehenderunt: eleuantes manus suas ad deum, tanquam cum promissione bonorum, quam eis promiserat, Moses reuertetur à deo: et festiuitatem celebrantes sustinebant ducē, purgantes semetipsos alia purgatione: nec non et à coitu mulierum tribus diebus, sicut eis ipse prædixerat, abstinentes: rogantesq; deum ut placide susciperet Mosē: et dona præpararet, quibus bene uiuendo de cætero uti possent. Vtebantur ergo cōuiujs opulenter, et ornamento decenter cum cōiugibus et filijs abstinebant. duobus quidem diebus erāt in epulis cōstituti. tertia uerò die antè quàm sol oriretur, nubes operuit cunctum Hebræorum exercitum, et locum ubi tabernacula fixerant omnē circūdedit: et ful-
gura

gura facta sunt, uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur: & coruscationes erant uidentibus ualde terribiles: & fulmina crebro demissa, dei presentiam omnibus indicabant. Et de his quidem unusquisq; legentium sapiat ut uoluerit, mihi uero necessitas est hæc referre, sicut in sacris libris scripta sunt. Hebræos itaq; ea quæ uisa fuerant, & clangor auribus redditus ualde terreat, & etiam sermo ferebatur, quod deus habitaret in monte: retinebantq; semet ipsos in tabernaculis suis afflicti. Sed & Moſen ira dei perisse putabant, & de seipsis similia sustinebant. Cum uero ita consisterent, apparuit Moſes letus & nimis exultans, qui & formidinem eis abstulit, & de futuro meliora promisit: sereniq; repente & purus aër, qui antè paululum fuerat cõturbatus, Moſe adueniente reuersus est. Igitur inter hæc conuocabat populum in ecclesia, ut audirent quæ illis dixisset deus. Quibus collectis, stans in excelsiori loco, unde eum omnes audirent, ait ad Hebræos: Deus equidem sicut & prius propitius me suscepit: uitamq; uobis felicem promittens, & cõuersationis ornatum, etiam ipse nunc assistet in exercitu. Eum si quidem, & opera quæ per illum nobis facta sunt cõsiderantes, non despiciatis ea quæ nunc dicuntur, in me qui hæc dico respicientes: nec quod per me lingua humana deus uobis loquitur attendatis, sed uirtutem eius considerate, & magnitudinem quoque illius excellentiæ cognoscite, & quomodo pro utilitate cunctorum ad me loqui dignatus est. Non enim me respiciatis Moſen filiū Ammiramis & Ioſabel, sed eum qui Nilum pro uobis cõuerſi fecit in sanguinem, uarijsq; plagis domuit Aegyptiorū astutiam, qui per mare iter nobis ostendit, quiq; cibū de cælo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare cõceſſit, per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quē Noë ex imbris creptus

ptus est, per quem Abraham progenitor noster obtinuit terram Chananæam, per quem Isaac de senioribus parentibus est editus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus est exornatus, per quem Ioseph potestatis Aegyptiorum dominus est effectus, ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre. Fiant itaq; uobis amabilia, quàm filij uel uxores. Felicem nanq; uitam habebitis ista seruantes, terraq; eritis posituri fructifera & sine fructibus maris, & prole filiorum naturaliter nasciturorum: eritis etiam hostibus ualde terribiles. Ad dei nanq; ego ueniens uultum, incorruptæ uocis auditor effectus sum: ille enim pro uestro genere semper eius est æternitate sollicitus. Cumq; hæc dixisset, eduxit populū cum mulieribus & infantibus, ut deum ipsum sibi loquētem de rebus agendis audirent, ne uilior uideretur dictorum uirtus, ad aures eorum humana lingua perueniens. Omnesq; uocem audiebant ex alto ueniētem ad uniuersos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidē quæ Moses in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non est secundum unumquemq; sermonē aperte depromere: uirtutes autem eorum insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo, quòd deus est unus, & hic solummodo est **Exodi 20.** colendus. Secundus autē iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uerò, ut per deum in nulla re aliquis debeat frustra iurare. Quartus, seruandas septimanas, cum ab omni forent opere cessaturi. Quintus uerò, parentes honorandos. Sextus, abstinentium à cæde. Septimus uerò, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falsum testimonium non dicendum. Decimus autē, nullius alienæ rei habēdam esse cōcupiscētiā. Et plebs quidem cum audisset præcipiētem ipsum de rebus, quibus Moses fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta sunt, à congregatione discessit. Succedentibus uerò diebus

bus adueniētes ad tabernaculum, poscebant ab eo etiam leges sibi à deo debere proferri. Ille uerò & istas posuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus designauit: quarum memoriam opportuno tempore facturus sum. Plurimas autem leges in alia scriptura disponam, scorsum de ipsis expositurus. Igitur dum circa eos ita res ageretur, Moses iterum in montem Sina cōscendit, prædicens Hebræis, eisq; uidentibus ascondebatur. Cumq; illic tardaret (quoniam quadraginta diebus ab eis absuerat) timor inuasit Hebræos, ne Moses aliquid pertulisset: & inter mala diuersa nihil eos sic affligebat, quam quòd putarent se perdidisse ducem. Erat enim tumultus inter homines: alij quidem dicentibus eum perisse in bestias incidentem: & maxime illi hæc dicebant, qui circa eum odium habere uidebantur: alij uerò ad deum eum recepsisse narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro sua delectatione suscipientes: sed & bestiis incidētem perisse humanum putantes, aut certe à deo translatus propter uirtutem propriam uerisimile iudicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: sed præsule se desolatos arbitrati atque tutore, qualem alium habere non possent, uehementer affligebantur: & neq; opinari poterant in tanta mora illius, quòd uiro boni quid accidisset: neque sine tristitia aut deiectione degere præualebant: exercitum uerò nequaquam promouere confidebant, cum Moses prædixisset eos ibidem sustinere. Cumq; iam quadraginta transissent dies, totidemq; noctes, Moses astitit, nullo cibo hominibus cōsueti participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidentiamq; dei quam circa eos haberet exposuit, simul & ordinem, secundum quem uiuentes essent habituri felicitatem: dicens ostensum sibi per hos dies & tabernaculum, quale sibi deus uellet fieri, in quo descendens ad eos ipse ueniret:

niret: ut etiam migrantes exinde, id portaret, & nequaquam ad montem Sina egeret ascendere: quando ad eos ipse descenderet deus, ut eorum adesset orationibus. Fiat, inquit, tabernaculum, mensuris & operibus quæ ipse monstrauit, uobis utiq; ad hoc opus insigniter accedentibus. Et cum hoc dixisset, duas tabulas ostendit eis, habentes scripta illa decem uerba, in utraq; quina. Erat ea inscriptio manus dei. Illi ergo gaudentes in Exodi 35. his, quæ uidebant & audiebant à principe, quo possent eum laudare studij sui munificentia non cessabant: sed & deferabant argentum simul & aurum, & æs, lignaq; & magnam ualde materiã, quæ nequaquam potuisset putredine uiolari: caprarumq; pilos, & ouium pelles, alias quidem hyacintho, alias uerò coccino, alias purpureo flore tinctas, alias uerò alium colorem præbentes: lanasq; prædictis fucatas coloribus, & linum byssinum, lapidesq; insertos auro, quibus homines ornamenti gratia solent uti, pecudumq; multitudinem pariter offerebant. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatū est, quod migratum, & per loca diuersa deuectum, nihil à tēplo differebat. His itaq; à singulis cum magno studio oblatis, supra modum uniuscuiusq; uirtutis, atque donatis, architecti mandato dei in his cōstituuntur operibus, quos populus elegerat sibi potestate collata: quorum nomina hæc sunt, quæ in sacris libris conscripta inueniuntur: Beseleel Vri filius de tribu Iuda, & Maria sororis Moseos, & Ooliab Achisamach filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio, in Exodi 31. cunctis rebus obediebat, ut etiam Moses eos suspenderet, di- Exodi 36. cens sufficere ea quæ data fuissent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & Moses eos singulam quamq; mensuram secundum ostensionem dei, simul & magnitudinē, quantaq; oporteret fieri uasa, sacrificijs ministratura diuinis, edocebat.

Mul

Mulieres autē largitatem suam circa sacra uelamina, & circa alia quaecunq; huiusmodi operibus erant necessaria, propter deum in ornamento & pretiosis lapidibus offerebant. Omnibus itaq; in preparatione iam constitutis, auro, & argento, & ære, & textilibus rebus, prædicēs festiuitatem Moses, & sacrificia pro uniuscuiusq; uirtute faciēda, ad instituendum opus tabernaculi accessit, & atriu prius mensus est ita.

De tabernaculo quod fecit Moses in deserto ad honorem dei, ut tēplum esse uideretur. CAP. VII.

Exodi 38. **L** Atitudinem quidē quinquaginta cubitorū, centum uerō
 & 36. longitudinē. Tabulasq; instar columnarū statuit æreas, quinq; cubitorum habentes altitudinem: in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uerō decem. Anuli autem singulis tabulis inerant, & capita columnarum argentea. Bases autē deaurata, & celata per circuitum, & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti unius: & per singulas tabulas in terrā ualide positi, ut ex uiolentia uentorū tabernaculum immobile custodirent. Cortina uerō mollissima ex bysso per omnes undiq; pendeat, à capite tabularum descendens, basim usq; diffusa: & cōcludens omnem per circuitum locum, ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uerō latus fuit quinquaginta cubitorū, quod frons erat totius operis: ubi uiginti quidem cubiti erant aperti, quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argēti factas, præter bases: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarum, ternæ erant tabulæ constitutæ: & propter portarum fortitudinem incastrata, & per eas cortina byssina circumibat. Et cum essent portæ uiginti cubitorum longitudine, altitudine uerō quinq;, uelum in eis erat ex purpura, cocco, hyacintho, & bysso

& bysso factum, ex multis floribus, & uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aspersoriū erat cuneum, similem habens basim, ex quo sacerdotibus manus diluere, & pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autē statuit in medio eius loco, conuersum ad Oriētem: ut mox cum sol oriretur, in id radios suos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat, latitudo uerò decem cubitorū habebat spatium. Et alter quidem paries erat Australis, alter uerò cōuersus ad Aquilonem, post tergum uerò eius relinquebatur Occasus: cuius altitudinē tantam oportebat ascendere, quantum latitudinem esse constabat. Erantq; tabulæ de ligno, ex utroq; latere uiginti, schemate quadrangulo factæ: latitudine quidem unius & dimidij cubiti: altitudine uerò quatuor digitorum. laminae autem factæ ex auro erant per interiorē & exteriorē partem: quibus singulis tabulis erāt cardines bini immisi per duas bases, quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò Occidentalis tabulæ quidē sex erant, alterutrim omnes perfectissime copulatæ, ut aptissime his compaginis, unus paries esse uideretur, intrinsecus & extrinsecus deauratæ. Ex lateribus autem tabulæ erant numero uiginti, quarum latitudo habebat mensuram unius & dimidij cubiti, altitudo tertiā partem palmæ, & ita triginta cubitos adimplebāt. Posterioris uerò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciēbant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorū tabularum. Singulæ uerò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinē, adinuicem per circuitum respiciētes: & per eos deaurati uectes immisi, unoquoq; habente magnitudinem cubitorum quinque,

erantq; ad coniunctiones tabularum: intrabatq; caput uestis uniuscuiusq; in alio uestis capite, ueluti in modum conchæ: et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur, incastrationibus factis et immixtis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est, ut neque a uentis moueretur, neq; alia causa tabernaculum conturbaretur, sed immobile secunda quiete seruaretur. Intrinsecus autem longitudinem eius tripartite diuisit, id est, decem cubitos ad interiorem partem profuturos distribuit. Quibus dimensis, in medio quatuor tabulas similiter operatas statuit, paululum abinuicem disiunctas alterutrim, quæ separarent decem cubitos à reliquis uiginti: et quod interius erat eorum adytum uocabatur: reliquum uero tabernaculum sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimensionem ad instar rerum nature constituit. Tertia siquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas, quæ sacerdotibus intransgressibilis uidebatur, uelut cælum dei erat: reliqui uero uiginti cubiti, sicut mare et terra gressibilis est hominibus, ita solis sacerdotibus adiacebant. Per frontem uero unde ingressus erat factus, columna ex auro facta

Exodi 36. erant, et æneis basibus superpositæ, numero quinq;. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byssino et purpureo, et hyacinthino, et coccineo colore facta. Et prima cortina quidem cubitorum erat decem, et undiq; eas tabulas obtegebat, quæ diuidentes templum adytum habebant interius, et hoc erat quod faciebat ut à nullo uideretur. Et omne quidem templum sanctum uocabatur. Quod uero erat interius et inaccessibile ultra quatuor tabulas, sanctum sanctorum. Cortina autem erat speciosa, quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata: alijsq; omnibus intexta, et quæcūq; præter animalium formas poterant exornare pictores. Alia uero huic
et mag

et magnitudine et textu et colore uicina, quinq; colūnas in ingressu positas obtegebat: ab angulo summitatis uniuscuiusq; columnæ cortinam anulis continentibus, usq; ad medietatem columnæ depositam. reliquū uerò ingressus erat sacerdotibus accedētib; super quam linea erat alia cortina eiusdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retractantibus: ut tegeret omnia, et impediret aspectum sacrificia contuendi, et maxime in diebus festis. Nam et in reliquis diebus, præcipuè quando uideretur nubili, textus eius tegminis fortis erat, et laborem facile sustinebat. Vnde permanserat ista consuetudo etiam nobis ædificantibus templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressibus appendatur. Decem uerò aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorū quatuor, longitudine uerò octo: et uiginti aurcos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis et anulis: ut cōiunctæ simul, unam uiderentur efficere. Quæ extensæ, templū et quod erat desuper obtegebant, et parietes à lateribus et à tergo stantes, à terra uno pede suspensæ. Eiusdem uerò latitudinis et aliæ cortinæ una plus numero: id est, undecim erant: longitudine tamen excellētes. Erant enim istæ triginta pedum: textæ uerò de pellibus, sicut illæ de lana: similes omnes sigillatâ uarietate contextæ: erantq; usq; ad terram tegmine suo diffusæ, ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Vndecima namq; cortina ad hoc erat assumpta: aliæ uerò super has ex pellibus factæ, pro tegmine et adiutorio desuper erant impositæ, propter æstum, aut imbrium certe diffusionē. Multos itaq; stupor habebat afficientes à longe: nam colorem eius in nullo differre putabāt colo. Hæ uerò ex pilis et pellibus factæ pendebant, sicut illud uelum portarum, et æstuum pariter et imbrium iniurijs repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

De arca qualis sit, in qua tabulas legis collocavit Mo-
ses.

CAP. VIII.

Exodi 37. **F**acta est autem et arca deo ex lignis natura fortissimis,
et quæ nequaquam putredinem sustineret, quæ Hebrai-
ca lingua uocantur heron. Cuius constructio erat huiusmodi:
Longitudinis quidem quinque palmorum: latitudinis trium, ex
auro purissimo. Intrinsecus autem et extrinsecus sic tegeba-
tur, ut eius ligna celarentur: et aureis cardinibus tegmen cõ-
paginatum habuit ualde mirabile, et undique simul æquale,
nullaque pars eius cõpaginatione potuit uiolare. Per utrumque
uerò latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum li-
gnum penetrantes, et per eos uestes deaurati, immixsibiles
per utrumque latus, ut quoties opus esset, per eos arca mouere-
tur. Non enim in uehiculo, sed à sacerdotibus portabatur. Su-
per tegmen uerò eius erant figurationes duæ, quas Hebraei
Cherubin appellant. Sunt enim animalia uolatilium habentia
figuram: quæ à nullo hominum est inspecta. Hæc dixit Moses
in dei se cõspexisse sede figurata. In hac ergo arca duas tabu-
las recondidit, in quibus fuerant decem uerba conscripta: quina
quidẽ per singulas tabulas, bina semis autẽ per unamquamque
paginulam: et has in adyto collocauit.

De mēsa propositionis, in qua omni septimana duos
decim panes azymi ponebantur. CAP. IX.

IN templo uerò mēsam posuit proxime uelut Delphicam:
longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uerò
unum: et altitudine trium palmorum. Erant autẽ pedes eius
ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi et
torquatiles: quod uerò ad superiora tendebat, quadrāguli ope-
ris erat: habebatque per circuitum uniuscuiusque lateris labium
exornatum, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte su-
periore et inferiore eius corporis partem: et per singulos
eius

eius pedes superius labio erant anuli, per quos uestes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat. Sinum enim habebat, ubi anuli erant commissi: et his per uiam portabatur. Ponebatur enim in templo ad Aquilonem conuersa, non longè ab adyto: et duodecim panes azymos in ea ponebant, senos per partem mundos ualde, ex farina duorum assariorum: quæ mensura Hebraica septem cotylas Atticas habet. super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ ture plenæ. Post dies autem septem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis sabbatum appellatur. Septimanam siquidem nostri sabbata uocant. Causam uerò huius rei in alijs edicemus.

De candelabro aureo, & altari interiori & exteriori.

CAPVT

X.

Contra faciem uerò mensæ respiciētis ad parietem Meridianum, constitutum erat candelabrum ex auro factum fusile, pondus habēs minus centum, quod Hebræi dicunt cinthares: Græcâ lingua interpretatum, talentum nuncupatur. Fecit autē et sphaerulas, et lilia, cum calamis, et scyphis: erantque omnia septuaginta, ex quibus in una base compositum erat omne candelabrum in altitudine: et in tantas constitutum partes, in quantas distribuunt planetas et solē. Consumabaturque in septem capita alterutra per ordinem constituta, in quibus lucernæ imponuntur septem, imitantes singulas planetarum, quæ respiciunt ad Orientē et Meridiē, candelabro obliquè posito. Inter quod candelabrum et mensam interiorem, ut dixi, turibulum erat et altare, de ligno quidem unde et priora sunt fabricata, imputribili et forti: ex unoquoque autem latere cubitum latitudinis habēs, altitudinem uerò duplicem: eratque craticula aurea in ea facta, habebatque per singulos angulos coronas ex auro purissimo sex: et anuli et uestes inerant, quibus per itinera à sacerdotibus portabatur. Erat autem et

i 3 altare

altare ante tabernaculum constitutum, & ipsum quoq; de ligno, mensura uniuscuiusq; lateris quinq; cubitorum, altitudine uero triū; similiter exornatum, & ex laminis aris adoperatum: cui suberat craticula in modum retium facta. Suscipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia bases non erant ei subiectæ. Diuersæ autem ponebantur fuscinae, & phiale, forcipes & scyphi: & quæcunq; alia uasa ad sacrificium fuerant facta, omnia erant aenea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi, necnon & eius uasa.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis.

CAPVT

XI.

Exodi 39.

FACTÆ sunt etiā sacerdotibus uestes omnibusq; alijs, quos Chaneos uocant, pariter & principi sacerdotum, quem Arabarchen uocant, quod significat principem sacerdotum: ut quoties sacrificia sacerdos adiret, purificaretur. Lex enim purificationem fieri iussit. Et aliorum quidem sacerdotum uestes erant huiusmodi: Primum quidē induebatur manaehasim, quod constrictorium poterat dici. Est autem cinctorium circa femora subtile, ex bysso contorta contextū, ingredientibus per eum pedibus uelut deuas strapis. Scinditur autē ultra medietatem deorsum: & super lumbos astringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis sindonis byssino uestitur: quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua: significat autem lineum: nos enim linum cheton appellamus. Est autem hæc uestis, tunica usq; ad talos, corpus omne complectens, & manibus brachia ualde cōstringens. accinguntur circa pectus modice, super illud zonam circumducentes latam, quasi digitis quatuor, uariè ita contextam, ut uideatur pellis esse uiperea: in qua flores intexti sunt coccinei & purpurei, cum hyacintho & bysso cōmixti. Stamen autem eius zone est solummodo byssus: & sumens initium cincturæ à pectore, & circumdans reducitur

reducitur iterum ante pectus, et usq; ad crura dimittitur, donec sacerdos nihil operatur. Pro decore namq; uidentium est ita composita. Cum uero ad studia sacrificiorum et ministeriorum preparatur, ne impediatur opus, in leuo humero camportat. Quod Moses quidem Arabanech uocauit: nos autem a Babylonijs discentes, Hemfaneam uocamus: sic enim apud eos haec tunica nuncupatur. Sinum uero nusquam habet haec uestis, sed larga est ad collum eius apertura: et nasale ex utraq; parte oram eiusdem uestimenti a parte pectoris et scapularum astringunt: hoc etiam Messabazan uocatur. Super caput autem gestat pileum, in modum paruuli calamaci, aut casidis: quod extenditur supra summitatem capitis, et modice uerticis medietate excedit: uocaturq; Masnaemphthis: et tale est ut uideatur ex lini textura confectum: habes uittas quae inuoluntae saepius connectuntur, ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen desuper circumdatur, descendens usq; ad inferiora barbae, celans pilei illius ligaturas, et totam capitis superficiem: aptaturq; perfecte, ne laborante sacerdote circa sacrificia, corruat. Quales itaq; sint ceterorum sacerdotum uestes, declarauimus. Princeps uero sacerdotum ornatur quidem et istis, nihil ex praedictis uestibus relinquens: superinduitur autem tunica de hyacintho facta, quae et ipsa talaris est: uocaturq; Methir secundum linguam nostram: quae zona costringitur, coloribus praedictis et floribus exornata, auroq; contexto uariata: ornatusq; in fimbrijs eius inest, uelut malognatorum, et tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur, item inter duo malognata tintinnabulum. Est autem haec tunica non ex duabus incisionibus, ut suta sit super humeros, et per latera: sed uno uelo in longum undiq; circumtexta, ad collum habes tantummodo sectionem, non e latere: sed in longum fissam

à pectore ad medias scapulas. Vittæ autē ei cōsuta est, ne possit eius apertio turpiter apparere. Similiter et unde manus egrediuntur, apertum est. Ad hæc autē tertio induitur uestimento, quod dicitur ephot, simile est autem superhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo, ut sit textus eius magnitudine cubiti, de cunctis coloribus, auroq; uariatus, amplectens omnem pectoris locum: et ad manus eiciēdas apertum est, et omni schemate tunicæ simile est. Huic uestimēto locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inseritur esin, quod Græca lingua logion, Latina rationale significat: et cōplet totum ephot: hoc est, illum locū quem textentes propterea reliquerāt uacuum: uniturq; ephot cum rationali anulis aureis per circulos singulos sub æqualitate commisis per uittam hyacinthinam, quæ immittitur per ligaturam, et cōsertionibus alterutris anulorū. Ne autē uacua esset medietas anulorū, et rationalis, filis hyacinthinis adinuentū est ut ea loca consuerent. Superhumeralē uerò duo sardonychi lapides infibulant per singulos humeros auro clausi: habentes per extremitates circellos aureos, in quibus suscipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inscripta sunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua nostra, sena per lapidem seniores autem in humero dextro sunt. Inseti sunt autem in esin, id est, in rationali duodecim lapides, magnitudine et decore præcipui. Hoc ornamentū propter eminentiam eius honoris ab omnibus possideri nō potest. Siquidē lapides per quatuor ordines, terni per singulos ordines cōstituti sunt, habentes aureas per circuitum coronas, quibus inclusi cōsertiq; sunt, ne possit quocūq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides, sardonychem, topazium, smaragdum habet: in secundo autē carbunculum, iaspidē, et sapphirū. In tertio inchoat ligurius, deinde amethystus, achates est

tes est tertius, qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrysolithus principatum, post quē onyx, deinde berillus, qui est ultimus omnium. Literæ autem in omnibus istis sculptæ sunt nominū filiorum Iacob, quos tribuum principes arbitramur, singulis utiq; lapidibus eorū nomina refrētibus secūdū ordinē, quo nati esse noscuntur. Cum ergo per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus lapidū sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collum, emīnētes ipsam texturā faciunt, qui suscipiāt catenas auræ opere plectili, uenientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarum catenarū summitas ascendens adducitur post tergū, & in circulo qui est ad dorsum in superhumerali cōseritur. & hoc est rationalis munimen eximium, ne possit aliqua parte disrumpi. Zona uerō rationalis consuitur de coloribus prædictis auro conferta: quæ ex utroque latere circumducta, & iterum reuoluta, ante pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur, & habet quasdam simbrias ex aureis fistulis nro decore compositas, in utraque zona summitate pendentes. Pileum autem priori similitudine operatum habet pontifex, sicut reliqui sacerdotes, & alium consutum & hyacintho uariatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: supra quam surgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ, quæ apud nos achoro nuncupatur, quam Græci hyoscyamon dicunt. Ne quis autem, cum non uiderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignoret, aut uocabulum sciens ipsam ignoret: significo huiusmodi hominibus eius modum: Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uerō rotundam habet, & quasi rapæ similem: folia uerō mentæ propinqua sunt. De ramis autē eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur. Caly-

cem uerò quem diximus supra coronam auream positum, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda est, quasi crateris, quem tamen latius cōdiscipulis explanabo. Est enim quasi sphaera diuisa, et circa fundum aliam habet incisionem à radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur, et ad superiora decenter denuo aperitur: et in labio ita colligitur, ut propriè uideatur hemisphaerium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterū oriuntur incisiones, quasi extremitates malagranatorū spinosae, et in acutissimum deficientes cacumē: semperq; seruat fructum huius calyculi superpositio seminis sideritis uicinum. Habet autem flores similes plantagini, et per circuitum tota corona his floribus est celata, ab occipitio usq; ad utrūq; tempus. A fronte uerò hoc quidem non habet, sed lamina est aurea, quae sacris literis dei nomen habet inscriptū. Hoc ergo est pontificis ornamentum. Mirari siquidem quilibet poterit odium hominum, quod circa nos habere non desistunt: quasi nobis hoc modo diuinitatē deridentibus, quam ipsi colere non quiescunt. Siquis enim tabernaculi positionem cōsideret, et sacerdotalem inspiciat uestem, et uasa quibus utimur ad sacrificia celebranda, et legislatorem uirum sacrū agnoscat, et frustra nos ab alijs blasphemari percipiet. Nam singula quaeq; eorum, ad similitudinem et formā rerum facta reperiet, si absq; inuidia uelit haec considerare. Tabernaculum namq; triginta cubitorum trine diuisum, in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit, quasi profanum quendam, communemq; locum, terram et mare significat. Haec utiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam uerò partem soli dicauit deo, eo quod coelum ingreifibile sit hominibus. Super mensam uerò duodecim panes positi, significant annum, mensium quātitate tanta diuisum. Per candelabrum uerò, per partes septuaginta compositum, septem planetarum

nectarum memoriam tetigit. Et super id septē lucernis planetarum cursum ostendit. tot namq; sunt numero. Cortinae ex quatuor coloribus cōtextae, elementorum designant naturam. Byssus enim terrā declarat, eò quòd linum oriatur ex ea: purpurea uerò mare, eò quòd piscium sanguine coloretur. Aërem uoluit significari per hyacinthum. Coccus uerò est ignis indicium. Significat autē & pōtificis linea tunica totam terram: hyacinthina uerò uestis polum: quae per malogranata coruscationes; per tintinnabulorū sonitum tonitrua indicare dignoscitur. Superhumerales etiam ad similitudinē totius naturae est, quando deo placuit, ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter splendorem reor, qui mundo diffunditur. Rationale uerò in medio superhumerali, in modū terrae constituit. Hæc namq; undiq; medium tenet locum. Zone circulus significat Oceanum, qui utique cuncta suo limbo circumdat. Indicat autem solem & lunā uterq; sardonix, quos pontifex portat in humeris. Duodecim uerò lapides seu menses quis intelligere poterit, seu numerum stellarum, quem zodiacum circulum Græci uocant. Pileum uerò uidetur mihi cœlū imitari, cum sit ex hyacintho: non enim aliter poterat superponi ei nomen dei: & in corona scilicet designatum, & in lamina aurea, propter splendorem quo diuinitas præcipuè gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata sufficiant, cum sapius & in multis uirtus legislatoris opportune possit exponi.

Quomodo Aaron eligitur in sacerdotem: & quomodo Moses purificauerit tabernaculum & sacerdotes: & quemadmodum de festiuitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

C A P. X I I.

Igitur dum prædictarum rerū terminus euenisset, nondum Exodi 28. ministris sacris muneribus dedicatis, astitit deus Mosi, & 29. 30. 40. sacerdotiū Aaron fratri eius cum dare præcepit, qui propter uirtutis

uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinem, uirtutē eius et studiū edicebat, et propter eos passurum esse pericula. Cumq; in omnibus ei populus testaretur, et eius studiū ualde laudaret, Moses ait: Viri Israelita, fabrica quidem iam perfecta est, sicut ipsi deo gratum fuit, nobisq; possibile. Quia uerò oportet tabernaculum iam dicare, decet primum futurum sacerdotē, ministraturumq; sacrificijs, et facturum pro nobis orationes agnoscere. Et ego quidem hac deliberatione mihi cōcessa, me ipsum dignum hoc honore iudicabam, eò quòd natura omnes sui generis potius amatores existant: et maximè, quia multū mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autē ipse deus Aaron dignum hoc esse honore decreuit, et hunc sacerdotem nobis credidit iustiorē, sciens quòd dignus inductur stola deo deuota, et curā habebit altaris ad hostias offerēdas, et orationes faciendas pro nobis, libenter auditorus, qui curam habet generis nostri, uirum quem ipse magis elegisse cognoscitur. Hebraeis itaq; placuere quæ dicta sunt: et ordinationi dei præbuere consensum. Erat enim Aaron propter genus et prophetiam et uirtutē, fratribus honore hoc dignior uniuersis: habebatq; filios illo in tempore quatuor: Nadab, Abiud, Eleazar, et Ithamar. Quæcunq; uerò ad fabricam tabernaculi præparata superauerant, hæc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi, et lucernæ, et turibuli, aliorumq; uasorum expendi: quatenus hæc pariter neq; pluuiæ, neq; puluere uexarentur: et populum denuo colligens, singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autē Hebræorum numisma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uerò libenter implebant quæ iusserat Moses (eratq; offerentium multitudo sexcentorum quinq; milium et quingentorum quinquaginta) offerrebantq; argenti libram à uiginti annorum ætate usq;

te usq; ad quinquaginta constituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autē & tabernaculum & sacerdotes hoc modo. Myrrhæ electæ siclos quingētos & totidem cinnamomi, & calami (est autem & hæc species suauis odoris, prioris mensuræ tenens medietatem) hæc iussit confusa misceri: oleiq; oliuarum pondus mensura prouinciæ, quæ dicitur bin, duas coas Atticas capiens. Quibus permixtis & coctis, facta est arte unguentariorū unctio suauissima. Deinde sumens hos ipsos sacerdotes, & omne tabernaculum ungens purificauit, offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum turibulum, quod magni erat pretij: & reliqua, quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die, id est, ante solis ortū & ad occasum, incensum fieri oportebat omnino: oleūq; purgantes, ad luminaria conseruabant. Quorū tres quidem lucernæ super sacrum candelabrum deo tota die lucebant, reliquæ uerò accendebantur ad uesperā. Omnium uerò quæ facta sunt, optimi opifices Beseleel, & Heliab fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi erāt, ad meliorem operationem iugiter exercendā, & ad intelligentiā rerum, quarū instructionem primitus ignorabāt. Horum itaq; Beseleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendum transijt in mensem septimū: & post hoc ex quo Aegyptum reliquerāt, primus eis annus impletus est. Inchoante autem anno secundo, mense Xantico secundum Macedonas, Nisan uerò secundum Hebræos, in nouo mense tabernaculum consecrarunt, & omnia uasa eius, quæ iam declarata sunt. Ostendit autem se deus gauisum in operibus Hebræorum, & non frustra eos laborasse in pulchritudine illius ædificij, sed accessit, & habitauit in eo templo. Præsentiam nanque suam hoc modo fecit: Cælum siquidē mundum erat, super tabernaculum

Exodi 40.

culum uerò solummodo caligo facta est, non alta nube, satis autem densa circumdans illud, ut putaretur tempestas esse: neque rursus ita subtilis fuit, ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri: gratusq; ros exinde defluebat, pandebatq; presentiam dei his, qui hoc uolebant, pariter et credebant. Moses autem cum artifices, qui talia fuerant operati, dignis muneribus honorasset, sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundum mandatum dei taurum, et arietem, et hœdum pro peccatis. Dicturus enim de his, quæ ad sacrificia pertinent, de his etiam quæ circa sacrificia celebrantur indicaturus sum, simul et de quibus iussit holocausta fieri, et quæ comedenda tanquam cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorum sanguine uestem Aaron, ipsumq; cum filiis aspergebat: purgans eos fontium aquis et unguento, ut dei fierent sacerdotes, Septem itaq; diebus hoc modo ipsos et eorum uestes curabat, tabernaculum simul et eius uasa, ex oleo prælibato, sicut iam dixi, et sanguine hircorum et taurorum immolatorum per singulos dies, id est, unoquoq; secundum genus. Octauam uerò festiuitatem denuntiavit populo, et quenq; secundum uirtutem immolare præcepit. Illi uerò alterutros æmulati, et superantes sacrificijs

Leuit. 8. semetipsos, singuli festinantes dictis obediebant. Impositis autem hostijs super altare, repente ex eis spontaneus ignis accensus est, et similis flamma fulgori coruscationis emicuit, et omnia quæ erant super altare consumpsit. Contigit autem post hæc et Aaron calamitas quedam, ut tanquam homo simul et pater de ea cogitaret: quam tamen fortiter tolerauit, quoniam et circa casus animo fortis erat, et hoc dei uoluntate prouenisse iudicabat. Ex quatuor namq; eius filijs, quos iam dixi, duo seniores, Nadab et Abiu, portantes super aram hostias, non quas prædixerat Moses, sed quibus primitus utebantur, subito cōcremati sunt, igne super eos magno impetu ueniēte, et post

& pectora, faciesq; corū inflammante, ita ut nullus corū ualisset extinguere: & illi quidem ita defuncti sunt. Moses autē iussit patrē eorum & fratres portantes corpora, extra castra deducentes, honore congruo sepelire: luxitq; eos plebs nimis amare, propter mortem quæ sic eis inopinabiliter accidisset. Solos autem fratres eorum & patrē non cogitare ex hac tribulatione Moses exorauit: cum deberent dei honorem præponere suæ tristitiæ. Iam enim Aaron & sacerdotij stola uidebatur indutus. Itaq; Moses omnem honorem respuēs, quem sibi omnem multitudinem uidebat offerre, solum deo ministerium celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uerò in tabernaculum ingrediens responsa poscebat, de quibus seorsum rogabat deum: & stola priuatus, alijs cunctis se publicum demonstrabat, & in nullo ab alijs differre studebat: nisi tantum ut eorum saluti providere uideretur. Insuper & conuersationem eorum scribebat in leges secundum quas deo grati uiuerēt, & in nullo alterutros accusarēt, quas tamen dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione & legibus exponam. Quod autem de ueste pontificis prætermisi, uolo proferre. Nullo modo enim malignitatibus profanorum reliqui occasionem. Si qui tamen tales sunt, ut dignitatem dei uelint cognoscere, omnipotentē deum negligentes scire, delinquunt, siue ad sacra ueniant, siue adesse nolint, & hoc non solum Hebræis uoluit deus esse manifestum, sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapidēs autem, quos ferre super humerum prædixi pontificem, erant sardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam notitiam uenientium effulgere. Deus ergo sacrificijs dum adesset, alter qui in dextro humero portabatur micabat: & ex eo splendor ita exiliebat, ut etiam procul positus appareret, cum prius hoc lapidi non inesset. Et hoc utiq; mirabile est, his tamen qui sapientiam

pientiam non abiectiōem diuinorum operum nanciscuntur.
 Quod uerò mirabilius est dicam. Per duodecim enim lapi-
 des, quos supra pectus pontifex in esin sutos, id est, rationali
 portat, uictoriā pugnaturis deus prænunciabat. Tanti enim
 splendor fulgebat in eis, cum nondū exercitus moueretur, ut
 omni fieret multitudini manifestū, eorū auxilijs adesse deum.
 Vnde Græci qui nostras solēnitates honorāt, eò quòd nihil in
 his contradicere ualeāt, Esin rationale uocant. Cessauit itaq;
 et esin et sardonix splendescere annis ducētis antè quàm
 hæc ego conscribere, cum deus molestē ferret trāsgressiones le-
 gum, de quibus sub opportunitate dicemus. Nunc autē ad cō-
 sequentiā uerba cōuertar. Tabernaculo scilicet iam dicato et
 ornatis sacerdotū rebus, populus deum apud se esse cum taber-
 naculo iudicauit, et ad sacrificia simul et requiē est conuer-
 sus, quasi omnem iam molestiā respuisset: et de futuris melio-
 ra desiderātes, munera deo alia quidem cōmuniter, alia uerò
 seorsum de singulis tribubus offerebant. Principes enim tri-
 buum bini et bini conuenientes, uehiculū et duos boues of-
 ferebāt: erantq; uehicularum sex: et ita tabernaculū in itinere de-
 uehebāt. Ad hæc autē unusquisq; eorū phialam, turibulumq;
 portabat, et capsam capientē claricos decē, plenā thymiama-
 tibus. Turibula uerò et phiala argentea erant: utraq; siclos
 ducentos appendētia. In phiala tamē septuaginta solummodo
 sunt expensi. Hæc erant plena farina, oleo confersa, quibus
 utuntur ad sacrificia. Super illas autē oblationes uitulum et
 arietem cum agno anniculo ad holocaustū, id est, totum incen-
 dendum: et cum his hircum pro oblatione peccatorū offere-
 bant singuli principū: Sed et alia sacrificia quæ salutare ap-
 pellabātur, per singulos dies boues duos, et arietes quinque, cū
 agnis anniculis et hœdis. Isti enim sacrificabāt per duodecim
 dies, unus in tota die. Moses autē nequaquā ascēdebat in mon-

tem Sina, sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione, quas humanam sapiētiam præcellentes, oporteret firmissimè omni tempore custodire, & donum dei esse cunctis ostendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas, nec in bellica necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere superpono, aliam conscriptionem factururus.

De generibus & legibus sacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, deq; his quæ immunda sunt.

CAPVT X I I I.

Nunc tamen quarundam paucarū memorabo, de purgatione & sacrificijs positarū. Etenim sermo mihi de sacrificijs faciendus est. Duo enim sunt sacrificia, quorū aliud quidem ab unoquoq; propriè, aliud uerò celebratur à plebe: & hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quando totum quod immolatur incēditur: & propterea etiam nomen holocaustomatis habet, id est, totum incensum: aliud uerò quod pro gratiarum actione persoluitur, & ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens, immolat quidem bouem, & agnū, & hœdum: hæc quidem annicula. Boues autem permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta sunt. His autem cæsis, limbum altaris sanguine perfundunt sacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, & omnia super altare imponunt, lignis instructum, & subiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes, & inter pinguedinem unā cum alijs offerunt: pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidem modus est iste. Pro gratiarum uerò actione hostias celebrātes, *Leuit. 3.* hæc animalia sacrificant, matura quidē & anniculis gradiora, mascula tamen foeminis combinata: immolantesq; hæc, fun-
k dunt

dunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipēs, & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his caudam agni superponūt aræ. Pectora autem & crura dextra sacerdotibus præbent, & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunq; uerò remanserint, concremantur. Similiter autem prædicto modo sacrificij etiam pro peccatis hostia celebratur. Qui uerò sacrificia maiora non habent, offerunt columbas aut turtures duas: quarum alia quidē sit in holocaustum deo, alia sacerdotibus datur ad cibum. Certius autē de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone di-

Leuit. 5. cemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit, agnam & hœdum fœminam eorundem annorum offert: & sanguinem quidem fundit sacerdos in aram nō sicut prius: sed angulorum tangit extremitates: & renes aliamq; adipem cum reticulo iecoris super altare imponunt. Sacerdotes autem tollunt & pelles, & carnes ea die consumendas in templo: lex

Leuit. 6. enim in crastinum relinqui non finit. Qui uerò peccat quidem, sibiq; cōsciū est, sed nullum habet qui cum possit arguere, arietē immolat lege præcipiente: cuius carnes in tēplo sa-

Leuit. 49. cerdotes similiter comedunt ea die. Principes autē in quibus peccant sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autē deum offerendo ad sacrificia taurū & hœdum masculos.

Leuit. 2. Lex autem præcipit in publicis priuatisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci: in agno quidē assarij mensuram, in ariete uerò duorum, in tauro trium: & hoc sanctificant super altare oleo mixtū. Nam & oleū offertur ab immolantibus: in boue quidem hin medietatē, in ariete autē huius mensuræ tertiam partē, & quartam in agno. Hin autē mensura Hebræorū antiqua choas Atticas recipit duos: secundum quam mensurā oleum offerebant. Si quis autem sacrificium nō celebrans, pro uoto simulæ primitias offerat, unam drachmam mittit super aram

aram: reliquam uerò ad uestendū sacerdotes accipiunt aut ad coquendum. nam & oleo fermentatur, aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollenti quodcunq; ex ea ad holocaustū necessarium est. Prohibet autem lex immolari alia die natū unā cum genitrice: sed nec aliter immolari permittit, nisi cū octaua dies nati transierit. Fiunt autē & alia sacrificia pro languoribus euadendis, aut pro alijs causis, & equalia libamina cum hostijs expenduntur: quorum in crastinū aliquid remanere lex prohibet, sacerdotibus scilicet propriam sumentibus partem. Ex publico autē sumptu lex agnum anniculū singulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante. Septima uerò die quæ sabbatum nuncupatur, duos occidunt, eodem sacrificantes modo. In initio mensis & quotidiana sacrificia, & duos boues cū agnis anniculis septem, & arietē mactant: hœdum uerò pro declinatione peccatorum, si fortē per casum obliuionis eueniant. Septimo uerò mense quem Macedones Hyperueretæum uocant, adiiciētes his quæ prædicta sunt taurum & arietem, & septem agnas immolant, & hœdum pro peccatis. Offerūt autē super hæc duos hœdos, quorū alter quidē uiuus ultra terminos deserti dimittitur, futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uerò in suburbanis in locum purissimū deducentes, cum ipsa pelle totū incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autē simul & taurus non oblatus à populo, sed ex proprio sumptu pontificis preparatus. Quo interfecto & oblato in templum, eius sanguine simul & hirci aspergit digito contra mensam septies: eodē autē numero & pauimentū: totiesq; templū & aream aram, & reliquū quod est circa maius uestibulum purgans. Super hæc extremitates & renes, & adipem cum reticulo iecoris superimponunt altari. Præbet autē & arietē deo pontifex ad holocaustū. Quinta uerò eiusdem mensis & de-

Leuit. 23.

cima, tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iussit singulos per familias, metuētes frigus, pro anni custodia. Dūq; in patriam peruenirent, in illa ciuitate quam propter templū metropolim haberent, festiuitatē eos octo diebus agere, et holocausta facere, et sacrificare deo, et pacificas hostias offerre praecepit: utq; in manibus portarent ramos myrti et salicis, summitatesq; palmarum, et uirgulas mali persici. Prima itaq; dierum fit holocaustum hostiarum, ex tribus et decem bobus, et agno uno aut pluribus, et arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autem diebus ipse quidem numerus agnorum et arietum cum hirco sacrificatur: subtrahitur autem singulis diebus unus bos, donec ad septimum ueniat: et ab omni opere die octauo requiescūt: et deo (sicut praediximus) uitulum immolant et arietem, et agnas septē, et hircum pro declaratione peccatorum. Hæc quidem Hebraeis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. Mense uerò Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est, anni principium, quartadecima luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus à seruitute Aegyptiorum, sacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod pascha dicitur) celebrareq; sanciuit. Et utiq; celebramus illud per tribus nostras, nihil immolatorum in crastinum reseruantes. Quintadecima autem succedit festiuitas azymorū, quæ septem diebus celebratur, in qua azymis uescuntur, et singulis diebus tauri occiduntur duo, et aries quidē unus, agnæ uerò septem: et hæc holocausta fiunt: et hircus quoque pro peccato adijcitur per dies singulos ad epulas sacerdotum. Secunda uerò azymorum die, quæ est decimasexta, frugum primitias, quas metunt, antequam ex eis uescantur, deum iudicātes iustum esse primitijs honorari, quo

Leuit. 2. sint hac ubertate completi, offerunt isto modo: Siccantes spicarum

earum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei assarium offerunt: & unam dragmam ex eo mittentes, reliquum sacerdotum usui derelinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro sua metere uoluntate. Immolant autem in principijs frugum agnum in holocaustum deo. Septima uero septimana transacta post hoc sacrificiū, *Leuit. 23.* quarum septem hebdomadarum dies sunt quadraginta & nouem, pentecoste celebratur: quam Hebræi Asarcha uocant, quod significat pentecosten, id est, quinquagesimam. In qua offerunt deo panes de alphita siccata factos, cum fermento assariorum duorum, & ad mactandum agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur solummodo. Nam coena sacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in crastinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocaustum uitulos tres, & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos. Nulla uero festiuitas est, in qua holocaustum non faciant, aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: sed in omnibus & legitimæ immolationis species, & uacationis certus est modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur: ex cōmuni tamen similia cocta fermento carens datur assariorum uiginti-quatuor, & ad panes faciendos expenduntur. Coquuntur enim duo, & duo diuisi ante sabbatum, & sabbato manè oblatis super sacram mensam ponuntur, sibi ad alterutros cōuersi, duabus pateris aureis superpositis, ture plenis, quæ permanent usq; ad aliud sabbatum: & tunc pro illis alij deportantur: Illi uero sacerdotibus exhibentur: & ture incenso in igne sacro, in quo omnia holocausta fiunt, aliud tus supra alios panes adijcitur. Immolat autē sacerdos de proprijs expensis secundo per diem farinā oleo mixtam, & modica coctione duratam, quò sit mensura unius assarij: cuius medietatem quidem mane, aliam uero medietatem meridie igni solent offerre. De his

itaq; integriorem denuo declarabo sermonem, sufficienter autem
Num. 3. tem mihi etiam nunc de his uideor enarrasse. Moses autem
tribum Leui, à cōmunionē populi segregans, sacram utiq; fu-
turam sanctificauit fontium aquis ualde purissimis: & sacri-
cia pro talibus legitima præbens deo, tabernaculum eis sacra-
taq; uasa & reliqua quæcūq; ad tegmen tabernaculi uideban-
tur fecisse contradidit: quatenus præsidentibus & dicatis iam
deo sacerdotibus ministrarent. Et de animalibus discreuit sin-
Leuit. 17. gula quæ comederent, & à quibus se penitus abstinerēt. De
quibus, cum nobis occasio huius scripturæ prouenerit, dica-
mus: adiicientes & causas, quibus motus, alia quidem nobis ad
cibum esse præcepit, ab alijs autē abstinere imperauit. San-
guinis autem totius usum ad uescendum modis omnibus inter-
dixit, animam illum & spiritum esse putans. Sed & car-
nes sponte mortui animalis ab esu omnino prohibuit: & ab
adipe & reticulo caprino, & ouino, & bubulo abstinendum
esse prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproso cor-
pore maculatos, & semine defluentes. Sed & mulieres qui-
bus fit purgatio naturalis, remoueri iussit usq; ad septimam
diem: post quam diem quasi purgatas remeare permisit. Si-
militer autem & mortuo facientes exequias, post totidē dies
legitimum est redire. Eos autem qui super numerum horum
dierum in pollutione consistunt, sacrificare legitimū est agnas
duas: quarum alteram quidem sanctificare conuenit, alteram
uero sacerdotes accipiunt. Similiter autē & immolant pro eo
cuius defluit semen, quoties hoc per somnium patitur, descen-
dente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cū legi-
tima uxore concumbit. Leprosos autē omnino expulit à ci-
uitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis dif-
ferentes. Si uero quilibet supplicando deo hac egritudine libe-
retur, sanumq; colorem aliquādo recipiat, diuersa deo sacri-
cia com

cia compensat, de quibus post hæc dicemus. Vnde etiam qui-
libet irridebit eos qui dicant Mosén lepra fatigatum, & pro-
pter hanc causam simulum proiectorum ducem factum, in
Chananeam uenisse cum eis. Si enim hoc fuisset uerum, ne-
quaquam Moses iniuria sua hæc sanxisset, cum magis ratio-
nabiliter etiam alijs hoc introducentibus contradicere præ-
ualeret, quādo & apud gentes multas leprosi sint, & fruā-
tur honore præcipuo: & non solum iniuria & expulsionē
priuentur, sed etiam militias mereantur insignes, & ciuilia eis
singula committantur: & in sacris, & in templis ingrediendi
habeant potestatem. Quapropter in nullo prohibebatur Mo-
ses, si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut mul-
titudine quæ cum eo erat uexaretur, de istis meliora sancire:
nullumq; detrimentum huiusmodi passionibus cogebatur in-
ferre. Sed palam est, quomodo hæc de nobis inuidia concitati lo-
quuntur. Moses autem ab his mundus existens, etiam mundis
contribulibus constitutis, de languentibus hoc modo sanciu-
it, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unusquis-
que cogitet ut uoluerit.

Lēges mulieris puerperæ, eiusq; mundationes: deq;
uxore adulterij suspecta, & phibito cōcubitu: de cōiū-
gio sacerdotum, & anno iubileo. CAP. XIII.

Mulieres uerò, quando pariunt, intrare in templū pro-
hibuit, sacrificiaq; contingere non permisit usque ad
quadagesimū diem, si masculus sit qui pariat: duplicibusq;
diebus, si foeminam generari contigerit. Ingredientes autem
post prædictæ dilationis tempus sacrificia celebrāt, quæ sacer-
dotes solenniter deo distribuunt. Si quis adulteratam suam
suspiciatur uxorem, offert farinæ hordeacæ assariū: & unum
pugillum ex ea mittens in altare, reliquum dat sacerdotibus
ad edendum. Mulierem uerò constituit aliquis sacerdotum ad Num. 5.

ianuas, quæ sunt conuersæ ad templum : & uelamen capitis eius detrahens, superscribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuisse uiro suo, nec pudicitie uinculum disrupisse: quod si commisit, ut femore dextro disiuncto, utroq; putrefacto moriatur: si uerò amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac suspitione mouetur, ut mense decimo ei puer masculus generetur: perfectoq; iure iurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: sumensq; terram de templo circa parietes iacentem, & superaspergens, mulieri dat ad bibendum. Illa uerò si quidem iniuste accusata est, concipit, & partus eius nutritur in utero: si autem de toro maritali mentitur etiam deo, cum confusione uitam reliquam sustinebit. Nam & femur eius putrescit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de sacrificijs quidem & purgationibus eorum, Moses contribulibus suis ita prospexit. Leges autem eis tales exposuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: felicissimum esse credens, uiros circa torum esse securos: & ciuitatibus simul & domibus expedire, filios esse ue-

Leuit. 18. races. Sed & matribus misceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, & nutricibus, & sororibus pro uxoribus coire quempiam filiorum, tanquam præ-

Ibidem 20. uam iniustitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ misceri, & iumentis, & masculis: eo quòd hæc libido nequissima uideatur: & aduersus eos qui hæc præsumunt, mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum

Ibidem 21. uerò duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit: & super hæc neq; meretrices neque concubinas eos habere permisit, neque ancillam, neque captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt: & quæ prius maritos habentes, pro causis quibuscunq; dimissæ sunt, ab eorum coniunctione prohibuit.

buit. Summum uerò pontificem neq; mortui uiri habere permisit uxorem: licet hoc alijs concessisset, huic soli dedit ducere uirginem, eamq; seruare. Vnde neque ad mortuum summus sacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus suis solēnia mortuis exhibere: quos esse oportet simplices omni simplicitate uera. Qui inter sacerdotes integer non est, pasci quidem ait de oblationibus sacerdotis, ascendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaq; non solum ad sacrificia mundos, sed etiam circa conuiuia & cultum suū studiosos & inculpabiles esse præcepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti & immaculati & circa omnia mundi sunt, & sapientes existunt. Bibe- *Leuit. 10.*
 re uinum donec stola uestiti sunt prohibētur: insuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam *Ibidem 25.*
 in tempore uitæ suæ gesta tradidit Moses, quorum quedam & in deserto degens adinuenit, quatenus dum terram Chananeam perciperet, hæc seruarent: id est, anno septimo requiem terræ præbeant ab aratro & plantationibus, sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuuit, & ut quæ sponte oriuntur de terra, essent uolentibus in usu communia, & contribulibus & extraneis, nihilq; ex eis seruarent. Hoc autem post septimam annorū septimanam fieri iussit, qui sunt anni quidem quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquagesimus iubilæus, in quo & debitores à credito relaxantur, & serui liberi dimittuntur: quos cum essent contribules, pro quadam transgressione legū seruitij schemate castigauit, mortemq; sustinere prohibuit. Instante siquidem iubilæo, quod nomen significat libertatem, restituant etiam agros antiquis dominis isto modo: Conueniunt uenditor agri simul & emptor, & reputantes fructus & expensas in agros factas, fructibus exuberasse compertis, uenditor recipit agrum. Cum uerò ex-

penſæ tranſcendunt, hoc quod deest recipiens emptor, à poſſeſſione diſcedit, connumeratis ſcilicet ex æquo fruſtibus & expenſis, prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legē uoluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter definiuit. Si quidē antequàm compleatur annus, recipiat pecuniā, reddere domum cogit emptorem: ſi uerò completus annus fuerit, poſſeſſionem confirmat emptori. Hanc igitur legum conſtitutionem Moſes, dum ſub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis ſcriptam contradidit.

Leges inſtruendi exercitus, & numerus Iſraëlitarum aptorum bello, dec; tubis argenteis. CAP. XV.

Num. 26.

Cum uerò circa legiſlationē iam putaret iſta ſufficere, ad exerciti; militaris iura conuerſus eſt, habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitq; principibus tribuū præter tribum Leui, ut numerum pugnare ualentium perfectē cognoscerent. Leuitæ enim ſacrati erant, & miniſterio alio ſungi non poterant. Examinatione itaq; facta, inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcentiquingenta, qui potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſque ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe, filium Ioseph, & Ephraim, pro ipſo Ioseph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob à Ioseph, dum feciſſet filios eius ſibi præbere ſicut prædixi. Figentes autē caſtra tabernaculum in medio ſtuebant, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cōmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenaliū, ſingulis in ordine conſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nulliq; ali; loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant, ſacerdotes tenebant, deinde cunſti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi,

masculi, qui ultra triginta annorum essent, inuentiq; sunt uigintiduo milia, octingentioctoginta. Quoties uero supra tabernaculum stare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem commorante quiescebant, cum uero conuerteretur, procedebant. Adinuenit autem et modum tube ex argento factæ, Exodi 40. Num. 10. quæ est huiusmodi, longitudinem quidem habens penè cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad susceptionem spiritus, et classico sono uicina est, quæ Hebraica lingua uocatur asofra. Factæ sunt tales duæ, et una quidem utebantur ad iussu-
sionem et collectionem populi in ecclesijs celebrandam: altera uero, cum oporteret ad cogitandum de rebus necessarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur, hæc fiebant: insonante priore, ii qui habitabant ad Orientalem tabernaculi partem surgebant: cum uero secunda sonuisset, qui ad Austrum residebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus sex tribubus portabatur, et alia media sequentibus sex. Leuitæ uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia uero sonante, pars quæ conuersa erat ad Occidentem ferebatur: et quarta, quæ circa Septentrionem. Utebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes, et sabbatis, et cæteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius post excessum de Aegypto, quod pascha dicitur, in deserto.

Orta seditione rursus contra Moſen ob inopiam cibi, coturnicibus locus est repletus, sumpsitq; deus supplicium deſeditioſis.

C A P V T X V I.

ET poſt paululum procedens à monte Sina, et loca quæ Num. 17.
dam cõmutas, de quibus dicemus, ad locũ qui dicitur Eferimoth uenit. Vbi multitudo rursus ſeditionem fecit, accuſando Moſen, et neceſſitates proſectus ſui dicendo, et quod de
terra

terra bona eis suafisset exire: & cum illā perdidissent, pro felicitate quā eis se promiserat præbiturū, diuersis miserijs tenebantur astricti, & aqua priuati: & si cōtingeret, ut etiā manna deficeret, essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa sauiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neq; Moseos neq; laborum eius exhibitorum pro cunctorum salute immemores esse deberēt, neq; de dei adiutorio desperarent. Plebs autem ad hoc potius est cōmota, & contra Mosē maior turba cōsurgēbat. Mosēs itaq; confortans eos tali desperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuisset contameliam passus, tamen promisit eis carniū multitudinem præbiturū, non una die sed plurimis. Illis autem hoc non credentibus: & dicente quodam, Vnde posset hæc tantis milibus quæ prædixerat ministrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & istud non tardè proueniet. Cumq; hæc dixisset, coturnicibus repletus est omnis exercitus, colligebantq; eas circumstantes. Deus autem non tardè hanc reddidit Hebræis iniuriam & maledictum in se commissum. Non parua siquidem multitudo eorū mortua est. Et hætenus locus ipse cognominatur Cabrothalia, quod interpretari potest, desiderij sepultura.

Quomodo Mosēs Hebræos ad Chananæorum fines duxit, mittens in Chananæam duodecim exploratores, qui reuerſi metum & terrorem populo inculserunt, uoalenti ob id Mosē & Aaron interfectis, Aegyptum repetere.

CAPVT XVII.

Num. 31. **D**Educens autem eos inde Mosēs in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Chananæorum terminos existentē, & ad habitandum difficilem, populum in ecclesia cōgregauit, eisq; in concione locutus est, dicens: Cum deus nobis duo bona promiserit, libertatem & felicis terre possessionē, aliud deo dante

iam possidetis, aliud estis percepturi celeriter. In finibus
 nanq; sedemus Chananaeorum: arcebitq; nos de cetero proce-
 dentes neq; rex, neq; ciuitas, sed neque omnes eorum gentes.
 Exercitum ergo preparemus ad bellum. Non enim sine labo-
 re nobis hæc terra conceditur, sed maximis eam prælijs obti-
 nemus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bo-
 na considerent, & quæ uirtus in ea sit habitantiũ. Ante omnia
 uerò unanimes simus: & deum, qui est in omnibus nobis adiu-
 tor, & pugnandi socius, honoremus. Hæc itaq; cum dixisset
 Moses, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores
 duodecim notissimos uiros, unum de unaquaq; tribu. Qui cir-
 cumeuntes omnem terram Chananaeorum, à partibus circa
 Aegyptum iacentibus usq; ad ciuitatem Emathin, ad montem
 Libanum peruenerunt: naturamq; terræ & incolarum homi-
 num considerantes ualidam, reuersi sunt, quadraginta diebus
 omne hoc opus explentes, insuper & fructus quos proferebat
 illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem
 bonorum quam terra illa haberet, narrabant: & à uoluntate
 bellandi populum suspendebant, metuētes etiam suæ pauper-
 tatis inopiam: dicentesq; flumina impossibilia transituros, &
 esse montes insuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris
 ualde fortissimas, & ambitus earum grandi munimine robo-
 ratos. In Hebron autem & gigantum prolem se inuenisse di-
 cebant. Et exploratores quidem uidentes, quòd cunctis quos
 ab Aegypto egredientes inspexerant, maiores essent Chana-
 nai, & ipsi tabuerunt, & multitudinē hoc credere compule-
 runt. Illi autē ex his quæ audierant, possessionē terræ illius
 difficilē sibi iudicabant: solutoq; cōcilio, cum uxoribus & filijs
 lugentes degebant, tanquā deus nihil eis opere, sed tantū uer-
 bo promitteret. Rursumq; Mosē increpabant, & inclama-
 bant ei, eiusq; fratri atq; pontifici: & pessimā quidē, licet cum
 illorum

Num. 9.

Num. 14.

illorum blasphemijs, habuerunt noctem. Manè uerò cōcurrerunt ad ecclesiam, deliberationē habentes, ut interfecto Mose & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autē exploratorum, Iesus filius Naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium processerunt: tenebantq; multitudinem, confidere supplicantes, & neq; deum falsitatis arguere, neq; credere his quæ pro terrore, non uere de Chanaanæis dicta uidebantur: sed sibi potius, qui ad felicitatem & possessionem bonorum eos decentius inuitarent: quando neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutē colentibus effectum poterit impedire: maxime cum deus securitatem præbeat, & eorum propugnator existat. Pergamus ergo dicebant simul ad hostes, nullam timoris habentes suspicionē, sed duci credite deo: nosq; sequimini quò uocamus. Et illi quidem dicentes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moses uerò & Aaron in terram prostrati, rogabant deum non pro salute sua, sed ut quiescere faceret ignorantem plebem, eorumq; sedaret animos, præsentis hesitationis passione turbatos. Astitit autem & nubes, & instans supra tabernaculum significauit dei præsentiam.

Deus iratus prædicit per Mosen, neminem eorū terram promissam ingressurum, nisi filios eorum, post XL demum annos.

CAPVT XVIIII.

Num. 14. **M**oses autem confidens, in media astitit multitudine: deumq; permotū pro eorum pandebat iniuria: percepturosq; fore supplicium, non quidē delicto dignum, sed quale patres pro correptione inserunt filiis. Cumq; trāsisset in tabernaculum, coram deo pro futura eorum perditione deflebat: commemorabatq; populum quæ passi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eum existerent: quando etiam nunc exploratorum terrore decepti, sermones illorum potius, quàm

quàm promissiones dei iudicauerint ueriores: & ob hanc causam non equidem exterminaret eos, neq; perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud se potius honoratum: uerum terra Chananeorū non eos esse potituros, neq; eius promissa felicitate letaturos, sed etiā sine domibus & ciuitatibus in deserto quadraginta annos esse uicturos, & hanc poenam eos pro iniquitate soluturos: filijs autem uestris, dicebat, deus terram daturum se compromisit: illorum participaturos bonis, & dominos eorum fore quæ uosipsi uobis inuidijs accipere. Cum hæc itaq; populo Moses dixisset: dei uoluntate, in tristitiam & ærumnam conuersa est multitudo, rogabantq; Mosē, ut propitium ei faceret deum, & à deserto liberatis præberet urbes. Ille autem dicebat deum huiusmodi non habere consilium, neq; secundū leuitatem humanam ductū circa indignationem eorum, sed habita deliberatione in eos sententiam protulisse. Non itaque iudicandum est oportere hæc discredi, si Moses cum uir unus esset, tanta milia hominum irascentium potuit mitigare, & ad mansuetudinis uota reducere. Deus enim assistens ei, multitudinem populorum uinci sermonibus suis preparauit: quippe cum sæpius inobedientes, utilem sibi uel obedientiam fuisse cognouissent, utiq; in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendum sibi de quibuscunq; populus audiret, & hoc non solum tempore quo uixit, sed etiam nunc. Nullus enim est Hebræorum qui nō tanquam præsentē eo & castigante, si forte sit moribus incompressus, obediāt sanctionibus eius, licet alios latere possit. Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius existunt. Olim enim quidam trans Euphratem habitantium, quatuor mensiū itinere ueniētes propter honorē nostri sacrificij, cum multis periculis simul & sumptibus, sacrificātes nō ualuerūt immolatione participari.

ticipari:interdicente hoc Mose quibuslibet qui non sint no-
 stris legibus eruditi,neq; nobis ex paterna traditione coniun-
 cti. Et alij quidem neq; sacrificantes, alij uerò semiplena sa-
 crificia relinquentes, alij autem neq; initium ingrediendi in
 templum facere ualentes discesserunt:obedire Moseos praece-
 ptis potius quam suam uoluntatem facere praeponentes, &
 cum prohibentem se de talibus non metuerent, solam tamen
 conscientiam formidantes. Sic legislatio quæ uidebatur dei,
 fecit illum uirum meliorem sua natura putari. Sed etiam ante
 tempus modicum huius belli Claudio Romanis imperante,
 Ismaele apud nos existente pontifice,cum fames talis nostram
 regionem obtinuisset, ut quatuor drachmis uenderetur assa-
 rium:allata farina ad festiuitatem azymorum in coros septua-
 ginta,qui medimni quidem singuli sunt unus & triginta, At-
 tici autem quadraginta & unus, nullus sacerdotum præsura-
 pfit comedere,cum scilicet terrâ inopia tanta detineret: quip-
 pe cum metuerent legem & iram, quam etiam super iniqui-
 tates hominibus occultas solet inferre diuinitas. Igitur non o-
 portet ammirari de his quæ tunc gesta sunt, quando etiã
 nunc literæ à Mose derelictæ tantam uirtutem ha-
 bent,ut etiam inimici nostri fateantur, quia is
 qui constituit Rempublicam nostram
 per Mosem eiusq; uirtutem, deus
 est.Sed de his quidem,ut pla-
 cuerit unicuique,
 consideret.

. Flauij

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaicæ liber quartus.

Bellum Hebræorum absq; notitia Mosi, contra Chananeos gestum, sed infelicitè.

CAP. I.

EBRAEOS itaq; deserti molestia, atq; Numer. 14.
 difficultas cogebat, etiam prohibète deo, ad
 Chananeos accedere. Non enim Mosi ser-
 monibus acquiescebant obedire: sed etiam
 præter illius uoluntatem superare se hostes
 existimantes, illum equidem accusabant, suspicionem habene-
 tes, quòd eorum negotiaretur inopiam, & ut semper eius ui-
 derentur egere solatio. Præliari uerò contra Chananeos e-
 gressi sunt, dicentes deum non propter Mosen eis auxiliari,
 sed communiter genti suæ ferre solatiū propter maiores eo-
 rum, suamq; uirtutem, quorum semper prouidentiam habuis-
 se uidebatur: & quomodo qui prius libertatem præbuisset, et-
 tiam tunc laborare uolentibus ferre solatia non tardaret: dice-
 bantq; etiā solos se posse hostibus præualere, licet uellet Mo-
 ses deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire, ut ipsi sui
 rectores essent, & non ab Aegyptiorum iniuria digressi, Mo-
 seos tyrannidem denuo sustinerent, & secundum eius uolun-
 tatem uiuerent: nec deciperentur quasi diuinitas ei soli utilia
 pro eius deuotione prædiceret, tanquam non omnes essent de
 genere Abrahe: sed unus esset his autor omnium, cui deus o-
 mnia nosse futura præberet: qui uiderentur sapere, si eius su-
 perbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram,
 quam eis uolentibus compromiserat, & non propter prædi-
 ctam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo
 cogitantes inopiam atq; desertū, propter quæ ad hæc potius
 urgeb

urgabantur, ad Chananeorū bella profecti sunt, deum ducem existimantes, & non à legislatore solatium destinētes, donec sibi meliora fore decerneret. Quo factō, hostes aggressi sunt. Illi siquidem eorum non obstupescētes inuasionem seu multitudinem, eos fortiter exceperunt. & Hebraeorum multi quidem sunt interempti. reliqua uerò militia cohortis eorum soluta est, sectatīq; turpiter in tabernaculum cōfugerunt: & eō quod prāter spem tanta calamitate occubuisse, omnino deiecti sunt, & nihil utile de cātero sperabant, cogitantes quod hæc per dei iracundiam prouenissent, accedentibus ad bellum contra eius uoluntatem. Moses autem uidens suos perditione compressos, & metuens, ne uictoria confidentes inimici, & appetentes maiora super eos accederent, iudicauit exercitum in desertum procul à Chananeis educere. Cumq; ita multitudine ei consentiret, quæ utiq; cognouerat, quod absque præceptionibus eius prouidentie præualere non posset, eleuato exercitu abiit in eremū, faciens eos ibi quiescere, nec prius Chananeos adire, donec ad hoc opportunū tempus à deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu, & præcipuè apud eos, qui in ærumnis calumniatores & inobediētes existunt, hoc etiam Iudeis euenit. Nam dum essent sex cēta milia, & fortè præ multitudine cōsilijs melioribus se minime subijcerent, inopia potius & ærumnis irascebantur, & aduersus alterutros & contra ducem. Seditio nanq; tunc eos, qualem nec apud Græcos, nec apud barbaros factā nouimus, apprehendit, pro qua omnes deferendos à deo, atq; perditionis periculū suscepturos eripuit Moses, oblitus malorum, licet paulo minus ab eis fuisset occisus. Pro cuius precibus deus nihil mali eos sustinere permisit, licet legislatorem suum contumelijs affecissent, & mandata quæ per Mosē ipse deus dederat, despexissent: eripuit tamen eos, quando eis pro seditione sua,

mala

maia prouenire potuerunt, nisi ipse eorum periculo prospexisset. Seditionem uero, & quemadmodum post eam Moses conuersatus est, narrabo: predicens causam, propter quam talia sunt commissa.

Seditio Core & plebis contra Mosén & fratrem eius de sacerdotio.

C A P. I I.

Core Hebraeorum & genere nobilis, & abundans diuitijs, Nume. 16. & lingua facilis, & ad persuadendum plebi nimis idoneus, uidens Mosén in honore maximo constitutum, per inuidiam grauius hoc ferebat. Nam cum esset ex ea tribu, erat eius pariter et cognatus: & mordebatur, quasi iustius esset, ut eam gloriam ipse potius obtineret: qui & ditior illo, & genere apud Leuitas non uideretur esse deterior: clamabatq; dicens esse crudelem Mosén, gloriam sibimet aucupatum, & hanc per calliditatem acquisisse sub occasione, quasi uideret deum: & quod contra leges Aaron fratri sacerdotium dederit, non communi placito plebis, sed suo iudicio: & super hac modo tyrannico honores, quibus uellet, impenderet. Sauius autem esse dicebat, & ultra uolentiam, quia lesionem latenter uideretur inferre: quando non solum nolentibus, sed neq; intelligentibus insidias eius, honores auferre cōtenderet: Quia cum scierint, inquit, homines non se posse uolentia preualere, hanc quidem uolentes boni uideri non inferunt, dolosa tamen arte machinantur, quatenus desideratum perueniant ad effectum. His & similibus suadebat plebi, quia utile foret, ut dum adhuc huiusmodi latere se crederent, punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulum, ne manifesti fierent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationem reddere poterit Mosés, ut Aaron & eius filijs crederet sacerdotium? Si enim ex tribu Leui deus honorem alicui præbendum esse decreuit, ego hunc iustior sum accipere, genere quidem ipso cōsistens quo Mo-

ses, diuitijs autem & forma potentior. Si uero maior tribus queritur, dignum est ut Ruben tribus potius honoraretur, & hunc accipiant Datan, & Abirom, & Balas. Isti enim seniores erant in illa tribu, & potentes facultate pecuniarum. Hec itaq; Core dicens, uolebat quidem uideri communi utilitati prodesse, opere uero agebat, ut honorẽ hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille quidem hæc maleuole plebi cum doloſo dicebat eloquio. Procedente uero sermone paulatim ad multos, & crescentibus auditoribus, cõtra derogationem Aaron omnis exercitus est agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores uiri, studentes quatenus fratrem Moſeos ſacerdotij iure priuaret, & per hoc eum exhonorarent. Tunc itaq; populus, ut etiã Moſen lapidaret aggreſſus eſt, & in eccleſiã inordinate & turbulenter conueniebant, & ante tabernaculum dei clamabant omnes: Exeat tyrannus, & populus ab eius ſeruitio liberetur, qui ſub occaſione dei uiolentiã mandata præcepit. Dicebant enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotem futurum eligeret, digniſimum ad hunc honorem prouheret, & non eum multis inferiori daret: & ſi decreuiſſet hunc Aaron dari, coram populo faceret, & non in fratris hoc poteſtate relinqueret. Moſes autem cum derogationem Core iam ex multo præſciret, etiam irritatum populum non expauit: ſed confiðes rebus, quas fidei deuotione tractabat, & ſciens fratrem dei uoluntate ſacerdotium, & non ſuo munere meruiſſe, ad concilium uenit. & multitudini quidem nihil omnino locutus eſt: ad Core autem clamans, cum eſſet dexter etiam in alijs, & ad loquẽdum populus nimis ingenioſus: Mihi, inquit, ò Core & tu, & unus quiſq; horum (oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros) honore digni eſſe uidemini, & totum exercitũ huiusmodi honore non priuo: licet non habeant, quæ uobis ex diuitijs

*tatijs & culmine altæ dignitatis existunt. Igitur sacerdotium
 Aaron non eò quòd diuitijs præcellat, cum tu ambos non pe-
 cuniarum uidearis magnitudine superare: neque propter ge-
 nus, quando comune nobis hoc fecit deus, eundem progeni-
 torem dans nobis, neq; propter fraternum amorem, quod iu-
 stiùs alter habere potuisset, ego hoc cõtuli fratri. Nam si non
 cogitarem de dei legibus, hunc honorem mihi potius præbuis-
 sem, quando plus mihi ego sum uicinus, quàm alter, & mihi
 magis, quàm alteri familiaris existo. Nam neq; sapiens consi-
 lium erat memet periculis subdere, & alij ex tali causa felici-
 tatis dona cõferre. Sed à malitia ego sum remotus: deus autem
 se contemni non despexit, neque uos ignorare uoluit, quod
 hoc facientes ei præstatis, & ipse eligens sacerdotem sibi fu-
 turum, à querela nos huiusmodi liberabit. Non enim Aaron
 gratia mea hoc, & non iudicio diuino sortitus est. Vnde po-
 net hoc deus in medio quasi ad disceptandam, ut nunc qui di-
 gnus ad hoc inuenitur, accedat. Quod enim dedit deus nõ de-
 relinquimus, si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium,
 honorem quem ille præbet non adire: & nimis irrationabile,
 uniuerso tempore securitatem promittente deo contemnere.
 Sed & nunc iterũ probari uult eum, qui pro nobis ei debeat
 hostias immolare, & præsul pietatis existere. Incongruum
 nanq; est ò Core, ut quilibet appetens honore, deo hunc præ-
 bendi, cui uoluerit, auferat potestatem. Igitur à seditione &
 huiusmodi turba quiescite. Manè uerò omnes qui sacerdotiũ
 queritis, turibulum singuli portantes à uestris domibus cum
 thymiamate & igne uenite. Sed & tu Core cede deo iudi-
 cium, & in his eius expecta sententiam, & non temetipsum
 deo uelis facere meliorem: sed potius adesto, de hoc honore
 taliter iudicandus. Necnon & Aaron arbitror interesse iudi-
 candum, cum & eiusdem sit generis, & in nullo possit de re-*

bus sacerdotij iuste culpari. Cōuenientesq; pariter corā omni
 populo incensum facite : & cuiuscunq; uestrum sacrificium
 suauē iudicauerit deus, hic uobis ordinabitur sacerdos : & ita
 derogatione fraterna, tanquam ei hōnorē sacerdotij ego do-
 nauerim, liberabor. Hęc Mose dicente, & à turba & ab eius
 suspitione multitudo cessauit, & laudauerunt cuncti, quæ di-
 cta sunt. Erat enim uir optimus, & loqui utilia uidebatur.
 Tunc siquidem concilium est solutum. Altera uerò die cuncti
 congregati sunt in ecclesia, ut adessent sacrificio & electioni
 de sacerdotio concertantium. Eratq; populus cōturbatus, cum
 esset multitudo suspensa spe futurorum : & alij delectarentur,
 si Moses malignus ostenderetur : sapientes uerò si huiusmodi
 seditione liberarentur. Metuebant enim, ne procedente tur-
 ba ordinator eorum discipline deperiret. Omne siquidē uul-
 gus cum naturaliter quēti congaudeat de eis, qui in potestate
 sunt constituti, ad ea quæ fortē placuerint sententiam tumul-
 tus efficit. Moses autem missis ad Datan & Abirom ministris,
 eos secundum constitutum uenire iussit, & sacerdotium expe-
 ctare. Cum uerò nec obedire eos nuntij retulissent, nec uelle
 dicerent Mosi quasi contra omnem populū malignitate cre-
 scente succumbere, audiens hæc ab eis Moses, sequi se maio-
 res natu præcipiens, ibat ad Datan & Abirom, nec indignum
 esse putabat ad superbos accedere. Illi uerò nihil cōtradicen-
 tes secuti sunt. Datan autem & qui cum eo erant, cognoscen-
 tes Mosē cum nobilibus populi ad se uenire, accedentes cum
 uxoribus & filijs ante tabernacula respiciebant, quid Moses
 esset acturus : erantq; circa eos cōstituti famuli, ut si uellet ali-
 quam uiolentiā Moses facere, uindicarent. Ille uerò cum ue-
 nisset in proximum, manus ad cœlos tendens, multumq; cla-
 mans, ita ut populus cunctus audiret, ait : Domine cœli, &
 terre, & maris, tu enim mihi meorum actuum fidelissimus tes-
 tis existis,

sis existis, quoniam omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus
 præbuiſti uiam, miſericordiam in omnibus faciens neceſſitati-
 bus Hebræorum, eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nan-
 que nec quod agitur, nec quod cogitatur abſconſum eſt: &
 ideo neq; comprimis ueritatem, ut horum contra me uelis de-
 fenſare ingratitudinem. Antiquitatē ſcilicet meæ generatio-
 nis ipſe noſti certiſimè, non auditu cognoscens, ſed uiſu his,
 quæ facta ſunt tunc aſſiſtens. In his ergo quæ de me, licet ue-
 ritatem apertè ſciētes, iniuſtè ſuſpicantur, te teſtem mihi præ-
 cor aſſiſtere. Ego nanq; uitam ſimplicem habens, mea quidem
 uirtute, tua uerò uoluntate, hæc mihi Rahuēle ſocero meo re-
 linquente, bonorum illorum adeptiōem deferens, meipſum
 tradidi pro iſtorum ærumnis: & primum quidem pro libera-
 tate eorū, nunc uerò ſalute maximos labores toleraui, omniq;
 periculo me pronè ſubieci. Nunc ergo quoniam uelut mali-
 gnus in ſuſpiciōe ſum uiris, quorum uita meo labore ſubiſ-
 ſit, tu qui mihi locutus es in monte Sina, & tuæ tunc uocis
 auditorem eſſe uoluisti, & inſpectorem prodigiorum, quæ in
 illo loco feciſti, & iuſiſti ad Aegyptum properare, & tuam
 uoluntatem his innotescere: qui Aegyptiorum remouiſti ſeli-
 citatem, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihiq; potesta-
 tem Pharaonis paruulam quidem demonſtraſti, & in terram
 pelagus neſcientibus nobis itinera conuertisti, & permixtum
 mare Aegyptiorum necibus conturbasti: qui nudis armorum
 munimina contuliſti, qui corruptos fontes nimis hæſitantibus
 potabiles feciſti, potumq; nobis ex lapidibus præbuiſti: qui à
 terrenis cibus inopes maritimis ſatiaſti, qui etiam cibum cœle-
 ſtem præbuiſti primitus non inſpectum: qui legum modū de-
 diſti & ordinem noſtræ Reipublicæ demonſtraſti: ueni domi-
 ne omnium iudex, & teſtis eſto meus, quem ſuffragia ulla non
 redimunt: tu noſti, quia nullum munus ego contra iuſtitiam

ab Hebræis accepi, nec condemnaui propter diuitias pauperatatem, nec contra uniuersitatis lesionem conuersatus sum: qui nunc in extraneas meorum studiorū suspiciones incurri, tanquam te non iubente, sed mea potius uoluntate sacerdotium Aaron dederim: ostende pariter nunc, quia omnia tua providentia gubernantur: et nihil fortuitu, sed tuæ uoluntatis interpositione perueniunt ad effectum: et quoniam geris solitudinē generis Hebræorū, uindica in Datan et Abirom, qui te de insensibilitate condemnant, quasi mea uideantur arte compressi. Fac itaq; super eos apertum iudicium prouenire, ita ut contra tuam gloriam seuientes, non eos cōmuni modo facias transire de uita, neq; humana lege morientes de seculo presenti recedere: sed deglutiat eos simul et generationem, et substantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis ostensio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim castigabis eos, qui talia de te non bene suspicantur, sic ego minister præceptorum tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autē uerè contra me derogasse noscuntur, illos quidem innoxios ab omni lesione seruato: necem uerò quam illis optaui, facito meam: et pœnas ab eo exige, qui tuam uoluit nocere plebē, ut de cætero pax, cōcordiaq; succedat. Sana multitudinē tuis præceptis obedientem, illam custodiēs eam, et à pœna peccati huius exortem. Tu siquidem nosti, quoniam iustum non est, pro eorum malitia supplicium sustinere communiter cunctos Israëlitas. Hæc eo dicente simul et flente, repentinè quidē terra commota est, et ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit, grauiq; et durissimo strepitu per illorum tabernacula concitato, terra scissa est, et absorbuit Datan et Abirom: et omnia quæcunque erant illis gratissima, in ea sunt prorsus absorpta. Quibus sic exterminatis, ut nō occurrerēt quidē illud agnoscere: mox apertio terræ super

super eos reducta est, & ita redintegrata, quasi nihil horum quæ prædicta sunt, factum esse uideretur insipientibus. Et illi quidem ita perierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta, cognati quidem illorum dolebant non solum calamitatem, quæ digna gemitu quidem uideretur, sed etiā proximitatis affectu. Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat, illorum euentus iudicii certos fecit: & decernentes, quia ueluti erratici deperissent, qui fuerant cum Datan, de eis neque contristabantur. Igitur Moses euocauit eos qui de sacerdotio contendebant propter sacerdotum probationem: quatenus scirent, cuius sacrificium deus susciperet, illum constitui sacerdotem. Conuenientibus autem ducentis quinquaginta uiris, qui & propter patrum uirtutem honorabantur à populo, & propter suam illos etiam transcendebant: processerunt quoque; & Aaron & Core, & ante tabernaculum omnes sanctificauit in turibulis quæ ferebāt. Ignis uero repente tantus effulsit, quantum nullus opifex uidit, nec de terra prolatus, uel concursione fluctuum, aut uiolentia spirituum, uel materia adinuicem percussa, sponte aliquando uisus est exilire: sed qualis potuit dei uoluntate succendi, & clarus & flammeus: quo ueniente super eos, cuncti ducenti & quinquaginta & Core simul extincti sunt, ita ut neque etiam corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autē liberatus est Aaron, nihil ex igne latus, qui utique à deo uidebatur electus. Moses igitur his pereuntibus, uolens poenā eorum memoriæ reseruare, eamque futuros agnoscere, iussit Eleazarum filium Aaron turibula eorum circa altare æneum collocare, ut in memoriā essent futuro generi, quæ illi sunt passi, qui putabant uirtutem dei se posse deludere. Et Aaron quidē iam non munere Moseos pontificatū se habere credebat: sed dei iudicio patefacto, cum filiis firme ipso honore fruebatur. Seditio tamen neque ita cessauit, sed multo magis augebatur,

et crudelius accrescebat. Eratq; tumultus ualde deterior, et nunquam hoc malum finiri putabatur, sed longo tempore permanere. Homines namq; credentes iam nihil præter dei prouidentiam geri, et absq; dei gratia hæc circa Moſen gesta minime iudicantes, culpabant Moſen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniuſtitiam punitorum, quam propter fauorem Moſi prouenerit. Illos enim perisse dicebant, nihil delinquentes, nisi quod circa dei religionem studium habuissent: Moſen uero interitu talium uirorum, et optimorum omnium populum deleuisse, insuper et fratri sacerdotium dedisse quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum, cum priores uiderent ita perisse. Super hæc etiam et à cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populum, ut gloria Moſeos minueretur: hoc enim ad suam cautelam accedere iudicabant. Moſes autem diu populum in tumultu constitutum patienter audiebat, et metuens ne quid iterum seditionis emergeret, et magnum malum aliquod proueniret, in ecclesiam multitudinem congregauit, et sustinens audiebat:

Num. 17. nec ad satisfactionem ueniebat, ne magis uulgus exaceretur auditu. Hoc autem solum principibus tribuum prædixit, ut nomina tribuum suis uirgis inscripta portarent. Illum enim sacerdotium habiturum, in cuius uirga deus indicium glorie designasset. Portauerunt ergo omnes alij uirgas, et Aaron scribens in uirga sua tribum Leui, easq; Moſes in dei tabernaculo collocauit. Altera uero die protulit uirgas, erant enim cognita, cum eas tunc singuli uiri signassent, et coram multitudine deportassent. et alias quidem uirgas in quo schemate Moſes accepit, in eo permansisse uidebant: de Aaron autem uirga germen et ramos ortos, et fructum speciosum amygdale ex eo ligno processisse mirabantur. Tunc obstupescences huiusmodi uisione: et licet aliquod fuisset odium, circa Moſen ex Aaron,

Aaron, hoc cōtinuo relinquentes, mirari cœperunt in illis dei iudicium: & de cetero placito diuino fauētes, sinebāt Aaron habere pontificatum. Ille siquidem tertio iam cum ordinante deo, hunc honorē firmissime possidebat. Hebræorum itaq; seditio licet multo tempore uiguerit, hoc tamen modo quieuit.

Quemadmodum Moses instituit decimas dare Leuitis, & sacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi sacerdotis domini: cui successit Eleazarus filius ipsius.

CAPVT

I I I.

Igitur Moses Leuitarum tribum seruituram deo, à praelijs Num. 18. & militia segregauit: ne propter inopiam aut quæsum necessariorum ad uitam præsentem, essent circa sacrificia negligentes: iussitq; ut dum secundum dei uoluntatem Chananeam obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas distribuerent: sed & terram ante muros duorum milium cubitorū ad eos pertinere descripsit. Super hæc autem & populum cōstituit annuorum fructuum decimas ipsis Leuitis sacerdotibusq; præbere. Hæc enim sunt quæ accepit hæc tribus à populo. Necessarium autē iudicauit, ipsorum sacerdotum quæ sint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis Leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi: insuper etiam primatias omnium frugum, de terra nascentium, deo populum offerre iustum esse sancit. Quadrupedum uerò quæ sacrificijs offeruntur quod primitus nascitur, si masculinum sit immolandum præberi sacerdotibus iussit, & ut ipsi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum uerò, quæ comedi nō possunt ab eis secundum patrias leges, dominus fictum & dimidium eis præberi sancit. Pro homine uerò primogenito quinque siclos. Sunt autem apud eos primitiæ etiam tonsionis ouium, & mesium; unde

unde panes facti eis solēniter ministrantur. Si qui uerò eorum semetipsos uouerint, quos Nazareos appellant, comam nutrire, & uino non uti, isti dum capillos suos dedicant, propter sacrificia uenientes ad sacerdotes, corban offerunt deo, quod significat munus: mulier quidem triginta siclos, uir autem quinquaginta. De his uerò quicunq; sunt egeni pecunijs, licet sacerdotibus ut uoluerint iudicare: sed etiam his qui domibus immolant, epulationis causa, non religionis, necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et sacerdotibus quidem Moses ex his, quæ pro peccatis populus sacrificas præbet, sicut in præcedeti libro significauimus, hoc dari constituit. Omnium uerò quæ sacerdotibus offeruntur, participari constituit, & seruos, & filios, & mulieres, absq; hostijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc Moses constituisset, surgens cum omni exercitu, ad terminos Idumæe uenit, & legatos ad regem Idumæorum misit, poscens uiam sibi concedi, quam se confidebat accipere, & illum cum nihil læderetur sine dubitatione præbere. Necessaria namq; exercitui se ministrare dicebat, & aquæ pretium eos iubebat accipere. Ille uerò his, quæ à Mose petebantur, non consentiens, neq; uiam cedens, sed castrametatus occurrit, prohibiturus eos si uiolenter transire præsumerent. Moses autē dum deus fieri pugnae initium non iussisset, recedebat, per desertū faciens iter. Tunc itaq; sorore eius Mariam finis uitæ accepit, cum quadragessimum cōpleisset annum ex quo Aegyptum dereliquit, Xantici mēsis initio secunda luna: sepelieruntq; eam publice nimis splendide, supra montē quendam qui uocatur Hor: & post triginta dies à fletu populum Moses hoc modo purgauit: Vitulam foeminam aratro & cultura expertem, totamq; rubeam, paululum ab exercitu procul eductam, in loco mundissimo

disimo pontifex immolauit : & eius sanguine septies digito aspersit tabernaculum dei: deinde incensa, ut erat, tota uitula cum pelle atq; uisceribus, lignum cedrinum in medium ignem miserunt, & hyssopū, & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulae uir mundus, posuit in locum purissimum. Hi ergo qui morte polluti erant, paululum cineris in fontē mittentes, & hyssopū baptizantes, & hoc cinere spargētes tertia & septima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promissam sortem uenturos seruare praecepit. Postquam uerò propter luctum sororis in exercitu huiusmodi purgatio facta est, duxit populum per desertum & per Arabiam: uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim suā putant, primo quidem Archim nominatum, qui nunc Petra uocitatur. Hic itaq; cum esset excelsus mons, ascēdens in eum Aaron, Mose sibi manifestante quia moriturus esset, uidente cuncto exercitu, erat enim è diuerso locus ubi erat populus cōstitutus, exutus pontificali stola, tradens eam Eleazaro filio, ad quē propter aetatem pontificatus aduenit, mortuus est populo eū uidente: ipso quidem anno quo soror uidebatur esse defuncta, cum uixisset annis tribus, & uiginti, & centum. Defunctus est autē secunda luna intio mēsis qui apud Athenienses quidē ἰαμβουλίων, apud Macedones autem Lochos, apud Hebraeos uerò Sedebath, apud Romanos nuncupatur Augustus. Cumq; luctus populi sup eū diebus triginta fuisset expletus, post hēc cessauit.

Quemadmodum Seon & Og reges Amorrhæorum, bello uicit Moses & filij Israël. CAP. IIII.

SUmens igitur Moses inde exercitum, uenit ad fluuium Num. 21.
 Arnon, qui de montibus Arabiae descēdens, & per totum desertum fluēs, in stagnū Asphaltiten erumpit, diuidēs Moabitidem & Ammonitida. Hęc autem terra est fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi nascentium alere copiosa.

Ad Seon

Ad Seon itaq; regem eius regionis Moses misit, populo uiam petens, ut foederibus quibus uellet ille credere factis, in nullo lederentur, neq; terra, neq; qui sub eo cōstituti esse uidebantur: sed etiam uenalia populo sub pretio fore uendenda, sicut illorum procuraret utilitas: et aquam peregrinis ut uellent eos uenundare deposcens. Seon autem hac negans, proprium armavit exercitum, ut Hebræis Arnon fluuium transire prohiberet. Tunc Moses uidens hostiliter Amorream insistere, non passus ut Hebræis per inertiam proueniret inopia, primitus accessit ad eos: et cum esset difficile ut præualeret contra Seon, cōsultuit deum, si eum pugnare permitteret. Cumq; deus uictoriam promississet, fiducialiter ipse ad certamen aduenit, et exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc desiderio potituros, quo diuinitas uti iubebat. Illi uero ut desiderabant potestate percepta, sumentes arma ad prælium repente profecti sunt. Amorreus itaq; insistētibus populis cum iam non esset equalis, ipse quidem Hebræos obstupuit: exercitus autem eius, fortem se non opere, sed timore respondit. Prima ergo congressione nō tolerantes resistere et sustinere Hebræos, in fugā uersi sunt: hoc sibi potius pro salute, quàm pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis, in quibus cum reclusi fuissent, nihil profuit eis. Hebræi namq; dum eos fuga declinare respicerent, insistebāt: et irrumpentes eorum aciem, eos insecutione perterruerunt. Illi siquidem disrupti fugiebāt ad ciuitates, Hebræi uero persequentes nequaquam fatigabantur: quando et ad labores preparati, et uti fundibulis exerciti, et in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad persequendum uidebantur aptissimi: ita ut cum hostes longius essent, fundibulis et iaculis sternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc uoscitur, quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborabantq;

Bonabantq; potius propter sitim, quàm propter fugam. Erat enim tempus aestatis. Et cum hostes desiderio sitis, plurimi ad fluuium cōcurrerent fugientes, circundantes eos Hebræi percutiebant, omnesq; illos iaculatos sagittatosq; peremerūt: ita ut etiam Seon eorum rex simul extingueretur. Hebræi uerò mortuos spoliabant, prædamq; sumebant, multamq; copiā habuerunt ex illa terra, cum esset adhuc plena fructibus. Tunc igitur exercitus sine terrore iam captis hostibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnae, cum omnes præter paucos deperissent. Amorraeos siquidem huiusmodi peremptio comprehendit, qui nec prudentia uidebantur astuti, nec opere necessario boni, quorum Hebræi terram latè ceperunt. Est autem hic locus inter tria flumina positus, quasi naturam insule tenens. Quem locum Arnos quidem à Meridiana parte circundat, Iaboch autē Septentrionis circuit latus, qui in Iordanem fluuium descendens, illi etiam nomē tradidit. Occidentalem uerò partem eius regionis, Iordanis ripa concludit. Quum ergo res ille ita consisterent, Israhēlitis instabat Og Galadinæ & Galanitidis rex, ducens exercitum copiosum, & festinans quidem tanquam solatium amico Seon præbiturus. Cum uerò cum iam cognouisset extinctum, etiam tunc deliberavit congregi cum Hebræis, putans se præualere, eorumq; uirtutem experimēto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus, & ipse bello mortuus, & omnis eius exercitus est peremptus. Moses autem Iaboch fluuium transiens, regnū Og regis perambulabat, ciuitates destruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentiae multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis est paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur

videretur equalis. Fortitudinis uerò eius & magnitudinis sunt experti, qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uerò cubitorum latitudinem habentem, longitudinem uerò duplicem, & uno cubito fortiozem. Hoc igitur cadente non ad presens solummodo Hebræis rerum fiducia est concessa, sed etiam in futuro causa eis bonorum moriens est effectus. Nam sexaginta urbes dare nimis munitas illiq; subditas tenuerunt: predamq; copiosam, & seorsum singuli, & communiter omnes adepti sunt.

De Balach Moabitarū rege: de Balam propheta, qui consilium dedit Balach, quo modo seduceret populum: & de ultione quæ secuta est, & seductos Hebræos, & seductores Madianitas: & ubi Moses Iosue successorē sibi constituit.

CAP. V.

Moses itaq; castrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campestria, contra Hiericho ciuitatem opulentissimam, & palmas atq; balsamū ferre copiosam. Cæperunt autem proni esse Israëlita, & desiderium habere bellandi. Porro Moses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset, populumq; epulari fecisset, partem quandam armatorum misit, qui & terram Madianitarum exploraret, & eorum patrias obsiderent. Causa uerò bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarū rex dum amicitias paternas haberet, atq; societate circa Madianitas, & Israëlitas uideret tanto cremento proficere, etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Denique non credebatur terram aliam Hebræos querere, nisi suam, cum promississet utiq; deus Chananeam illos fore possessuros: uelociterq; studuit amicos de hac re suis tentare sermonibus, & pugnare quidem ipse in felicitate constitutus, contra illos qui obstringeretur erumnis

non

non iudicauit: sed prohibere magis eos, ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationē pro eis ad Madianitas protinus destinare. At illi dum esset quidā ab Euphrate propheta præclarus illorū temporū, eisq; nimis amicus, miserūt ad eum cum legatis Balach uiros de suis fide dignissimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus pro perditione Israēlitarū maledictiones faceret. Qui uenientes legatos suscepit, et largitatem eis hospitalitatis exhibuit. Cumq; coenasset, dei uoluntatem cōsultuit, quæ foret, et pro quibus Madianite rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum uoluntati fecisset, ad legatos redijt: desiderium quidem suum et studium eis ostendens circa ea quæ ab eo requirerent, sed deū resistere suæ uoluntati dicens, qui cum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxisset: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent, esse nimis deo amabilem: suadebatq; simul, ut propter hanc causam inimicitias suas ab Israēlitarū gente suspenderent. Cumq; hæc dixisset, legatos dimisit. Madianite uerò, Balach uehementer insistente, et preces maximas offerente, miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præstare, deum denuo cōsultuit. Qui uolens eam rem experimento probare, iussit ne legatis in aliquo contradiceret, sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse, cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto occurrēte ei per uiam in quodam angustissimo loco, qui erat accinctus gladio bis acuto, asina in qua Balaam sedebat, intelligens diuinū eius spiritū, declinauit cum Balaam ad unam maceriam, non sentiēs plagas quas ei Balaam inferebat, dum percussa ad maceriā uexaretur. Cum uerò insisteret angelus, asina percussa, uoluntate dei uocem loquentis emisit, Balaam accusans uelut iniustū, quòd dum prioribus ministerijs nihil quod de ea quæreretur haberet, tunc ei plagas inferret: non

intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cumq; Balaam, asina humane loquente, perturbaretur, palam etiã angelus apparuit, cumq; increpare de plagis asinæ coepit, tanquam nõ esset hæc culpa iuuenti, sed quod eius iter cõtra dei uoluntatẽ fieri prohiberetur. Metuens autem Balaam, studuit remeare: sed deus cum cõfortauit ut iret præcipiens, ut quicquid eius in mentẽ poneret, hoc ille manifestaret. Et ille quidẽ, cum hæc dixisset deus, uenit ad Balach. Rege uerò deceter eum ualde suscipiente, petebat, ut ductus ad quendam montũ, cõsideraret quemadmodũ Hebræorum exercitus esset cõstitutus. Balach autẽ ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montẽ, qui supra eorum

Num. 23. caput uidebatur existere. Abierat enim ab Hebræorũ exercitu stadijs sexaginta. Vidensq; eos ille, præcepit, ut septẽ aras rex cõstitueret, & totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cumq; rex celerrime ministrasset, ille hæc immolauit holo-

Num. 24. causta. Quo factõ, coepit è diuerso benedicere, dicens: Hic populus felix, cui dabit deus multorũ possessionẽ bonorũ, eritq; eius auxiliator in omnibus, & præsulẽ prouidẽtia sua ei concedet: ita ut nullum hominũ genus sit, quod nõ uirtutẽ eius & studia iudicet optima, & ab omni malitia segregata. Hæc itaque & uos habebitis, & melioribus filijs relinquẽtis. Deo quippe uos solos homines intendente, & ubicunq; fueritis in omni terra sub sole posita feliciores habente. terram uerò in quam uos ipse misit obtinebitis, seruituram semper filijs uestris, quorumq; gloria cõplebitur omnis terra simul & mare: & sic abundabit in orbe terrarũ, ut omni terræ habitatores ex uestro genere præbeatis. O admirandũ te atq; beatũ exercitum, qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidẽ uos adhuc paucos Chananeorũ terra suscipiet, scituri orbẽ terrarum uestrũ fore habitaculum in æternum. Nam multitudo

uestra

uestra ita & in insulas dilatabitur, & in omnes terras, sicuti nec cœli numerus est astrorū. Et cum tanti fueritis, nec ubertatem uobis negabit deus, in pace omnia bona ministrādo, & uictoriam atq; potentiā in bello largietur, & filios inimicorum qui cōtra uos aliqua præsumptione cōtenderint, subiugabit. Non enim ultrā reuertetur aduersarius uester uictor, qui filios suos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei prestabitur, cui grādia minuire uirtus est, & latius augere quæ parua sunt. Talia siquidem ille sua sacratione præferbat: cum nō esset in semetipso, sed potius spiritu dei uinceretur. Balach autē contristato & proclamante, eò quòd pactum transcederet, qui fuisset à suis amicis magnis muneribus inuitatus: & cū uenisset pro maledictione hostiū, laudaret eos, & cunctorū beatiore ostēderet: ait ad eum Balaam: O Balach, de cunctis rebus cogitas, & putas in nobis esse de talibus quicquam dicere seu tacere, quādo dum nos spiritus dei præceperit, uoces & uerba quæ ipse uult nihil scire tibi nobis emittit. Ego uerò recorder, quomodo tu & Madianitæ supplicantes me huc desiderabiliter adduxistis, & propterea ueni: fuitq; mihi uotiuū in nullo tuū desideriu uiolare. Sed melior est deus horum, q̄ quæ ego tibi prestare credebar. Nimis enim insani sunt, qui præscientiā humanarū rerum apud semetipsos ita suscipiunt, quatenus nō ea quæ diuinitas dictat dicāt, quò magis illius uolentiā faciant uoluntati. Ego siquidē hūc exercitū neq; laudare proposui, nec in quibus bonis genus corū deus habiturus sit aperire: sed deus propitiū eis existēs, & festinans eis felicē uitam gloriāq; præbere perpetuā, hæc mihi uerba promissionū taliū ministravit. Nunc autē quoniā mihi uotū est tibi prestare & Madianitis, quorū preces me repellere indecens est nimis, ueni rursus aras alias erigamus, & sacrificia proxima prioribus celebremus.

mus: si fortè flectere potuero deū, ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permisisset, et secundo sacrificanti nequaquam numen ut Israëlitis malediceret annuisset: cadens pronus in terram, prædicebat passionem regibus affuturas, et quæcunq; ciuitatibus eximij erant euertura: quarū aliquas quidem nec habitari cōtingeret. Quæ etiā facta sunt: dum hæc tēporibus priscis per terrā siue per mare usq; ad memoriā meā hominibus euenissent. Et cum hæc omnia talē terminū exceperint, qualē ille prædixit: quilibet conijcere potest, quomodo et in futuro sic erit, quemadmodum præfatus est ille. Balach autē indignatus, eo quod maledicti nō erant Israëlitis: remisit Balaā nullo honore muneratum. Ille uerò iam discedēs et circa transitū Euphratē ueniens, et Balach principibusq; Madianitarū uale dicens, ait: O Balach et Madianitæ præsentēs, oportet me et præter uoluntatem dei uobis præstare cōsiliū. Hebræorū quippe genus nulla pestis apprehendit: nec bella, nec aliqua necessitas, nec sterilitas fructuum terrenorū, nec alia qualibet eos causa corrumpit. Est enim cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere super eos uenire huiusmodi passionē, quatenus omnes deperire debeant. Eueniēt autē eis pauca, et ad modicum tēpus, ex quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio. Vos autem quandam uictoriā ad breue tēpus aduersus eos lucrari desideratis, quod impetrabitis, si hæc quæ moneo feceritis: Filiarum uestrarum speciosas præcipuē uirgines, quibus subdi et deludi castitas possit inspicientiū propter pulchritudinis honestatem, circa eorū exercitum proxime destinate: et supplicanti bus eorū iuuenibus, ut earū amplexibus misceātur, præcipite, quatenus dum eos cōcupiscētia uiderint obligatos, deserant: rogantibusq; manere eas, nō primitus annuant, q̄ eos patrias

patrias leges relinquere iubeant, simul et honorē dei qui eas posuit eis, et Madianitarū atq; Moabitārū colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cum hæc ille dixisset, abscessit. Madianita uerò dum misissent filias suas, sicut ille Num. 25: monuerat, Hebræorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarū: et ad earū colloquia uenientes, rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur, nec cōsuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc uerba audiētes, cōsenserunt eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum cōcupiscentia creuisset, eos illæ cōpere deferere. Dumq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset, uberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ desererēt, sed futuras uxores et dominas omnium substantiarū suarū manere poscebant. Hæc autē cum iurisiurandi religione, firmabant, deumq; mediatorē in promissione faciebant, flentes, et undiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Illæ uerò dum eos seruitutē iam captos esse cognoscerent, et omni uinculo fidei cōsuetudinis obligatos, eis talia cōperūt edicere: Nobis quidē o foratissimi iuuenes domus paternæ sunt, et bonorum magna possessio, parentumq; et domesticorū fauor atq; dilectio, nihilq; horum egentes uenimus ad uestrū alloquiū, nec quæstum speciosi corporis requirētes, uestram nobilitatē adiunimus: sed uiros bonos et iustos existimātes, honorare uos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nunc uerò quādo dicitis circa nos habere dilectionē, et nostro cōtristari discessu, neq; nos uestras preces abijcimus, sed tantummodo fidē uolumus fauoris uestri percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus, ut uestram cōuersationē diligentes, uxores esse possimus. Formidamus etenim, ne dū fueritis satietate nostræ cōsuetudinis adimpleti, deinceps cōtumelijs affectas ad parētes nos proprios remittatis. Rogantibus autē illis, et ut uellent fidē daturos se

pollicentibus, & ob amorē in nullo cōtradicientibus, dixerunt illi: Quoniam hæc quidē uobis placent, moribus autē & uita utimur omnibus aliena: ita ut etiam cibos proprios habeatis, & pocula cum nullo cōmunia: necesse erit uolētibus uobis habitare nobiscū, etiā & deos colere nostros: nec erit indicium aliud circa nos uestri fauoris, nisi eosdē deos quos nos, adoretis: nullusq; culpabit uos, si terræ ad quam uenistis, eius colatis & numina: utiq; cum dii nostri sint cōmunes omnibus, uester uerò in nullo sit talis. Dicebantq; eis, ut aut quæ essent omnium ea facerent: aut aliā quærerent terrā, in qua possent legibus proprijs cōuersari. Illi autē amore earū deuincti, optima illas dicere iudicantes, & semetipsos tradentes uoluptatibus earū, patria iura transgressi sunt: deosq; plurimos iam putantes, & immolare eis lege prouinciæ proponētes, cibis etiā extraneis cōgaudebant: & omnes ad libidinē mulierū contra leges proprias insurgabant, ita ut iam per omnē exercitū iuuenes agerent cōtra legē, & seditio priore multo peior incideret, cum omnino solēnitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigissent extraneos, eos uberius appetebant. Sed & si qui priorū uirorū propter uirtutes patrum nobiles erant, cum eis uitio subiaccebant. Deniq; Zamaras princeps tribus Symeon, dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem, ducis cuiusdam filiā, uiri inter illos ualde potentis, uxore iubente ante solēnitates Mosais, quod illam magis delectaret, effecit, nō immolando lege patria, sed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur, Moyses metuens, ne quid peius accideret, cōgregans populū in ecclesia, nullum equidē nominatim culpauit, nolens quenquam de speratione dei eicere: quia dum laterēt, poterant pœnitere. Dicebat autem, quomodo nō agerent digna se, aut suis patribus opportuna, dum libidinem deo præponerent, & ei placentia uiolarent:

violarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis esset, reuerterentur ad fortitudinē: arbitantes nō ad uim inferendam leges esse positas, sed ad cōcupiscentiā repellendam. Super hęc autem adijciebat non esse rationabile, ut qui casti fuissent in exemo, nunc cōstituti inter bona tanta peccarent: & res quas adepti fuerant per indigentia, tēpore ubertatis amitteret. Et ille quidē hęc dicens, conabatur emendare iuenculos, & ad pœnitentiam eorū quę gesserant reuocare. Post quem surgēs Zamarias, ait: Tu quidē ō Moses utere legibus, quas ipse posuisti, ex ipsa cōsuetudine eis firmitatē attribuēs: & quoniam iam frequenter castigasti Hebræos, qui nō bene seducuntur, me in his quę tyrannice imperas, non habebis obnoxiiū. Non enim aliud quicquam hactenus sub figmēto legum & dei, q̃ iugum seruitutis nobis inferre machinaris, & tibi met defendere principatū: auferendo nobis desiderii, & proprium uiuendi arbitriū, quod est liberorū & dominū non habentium. Crudelior itaq; circa Hebræos tu solus eris Aegyptijs, castigare nos uolens, & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est, ut tu potius puniaris: quādo ea quę omnibus indubitanter bene se habere uidentur, solus exterminare contendis, & contra omnii placita tuam ualere sententiā. Mulierē itaq; peregrinā, sicut ais, duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut à libero. Non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit. Et sacrificauī dijs, quibus sacrificādum nō iudicatis: iustū existimans per multos me debere acquirere ueritatem, & nō uelut sub tyranno uiuere, & omnē spem semper ex unius cōseruatione pendere. Dum hęc autem Zamarias de his quę & ipse & alij male gesserāt edixisset, populus quidē quiescebat formidine futurorū, legislatorem intendens, nolentē illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim, ne multi

propter luxuriam uerborum eius imitatores facti, multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum, sed causa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali causa motus non fuisset, Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior existens multorum iuuenum, & dignitate patris transcendens coetaneos uniuersos Eleazari sacerdotis filius & fratris Mosi nepos, dolens in his quae gesserat Zamarias, & ante quam per licentiam fortior efficeretur iniuria, opere uolens ultione inferre, & iniquitate ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui haec arripuerant minime puniretur, animi simul & corporis sic audacia confortatus est, ut non prius decertare quiesceret, quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Zamariae ueniens, ipsum euaginato gladio & Cozabi simul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor, & Phinees imitatores esse uidebantur, perimebant eos qui in culpa Zamariae similes existebant. Multi siquidem inique gerentium, horum uirtute perempti sunt, omnesq; pestilentia perierunt, deo illis post haec immittente languorem. Nam & quicumque eorum conati fuerant, & cum prohibere debuerint, magis ad iniuriam dei eos exaceruant, pariter sunt extincti. Perempti sunt itaq; ex eorum coetibus, non minus quatuordecim milia uiroꝝ. Hac itaq; causa exaggeratus Moses, ad interitum Madianitarum misit exercitum: de quorum praelio post paululum edicemus, narrantes primitus quod reliquimus. Iustum namq; est, legislatoris uoluntate nequaquam in hoc sine laude transire. Balaam enim (qui petitus fuerat a Madianitis, ut malediceret Hebraeis, & hoc quidem complere diuina prouidentia non ualuit, sed consilium dedit, quo hostes utentes Hebraeorum populum penitus consumeret) Moses magnifice nimis honorauit, eius diuinationis uerba probas: cum posset huius gloriam propria facere, quando nullus qui mendacium argueret testis

testis extaret. Illi namq; testimonium reddidit, & cum memoria dignum fecit. Et hæc quidē sicut uoluerint, quicunq; considerent. Moses itaq; pro quibus rebus prædixi, ad terram **Num. 31.** Madianitarum misit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorū eligens, quorum ducem statuit Phinees, cuius fecimus paulō antē memoriā: qui leges custodiuit Hebræorum, & Zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianitæ uerō uidentes exercitū contra se uenire, & quantus nunquā aduersus eos accesserat: congregantes prouinciæ multitudinem, expectabant hostes, & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis, congressione facta, Madianitarum cecidit multitudo, quæ cōputari non posset, numerumq; trāscenderet. Sed & reges eorū quinq; pariter sunt percempti, quorum nomina erant Eui, & Zur, Rebe, & Vr: Quintus uerō rex est Recem: de cuius cognomine ciuitas in terra Arabum constituta, hætenus ab omnibus de nomine regis ædificantis, Arcen uocatur, quæ apud Græcos dicitur Petra. Hostibus itaq; effugatis, Hebræi eorū tenuere prouinciā: multamq; sumentes prædā, & possessores cum mulieribus perimentes, solas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumem reduxit exercitum, & prædā ualde copiosā, id est, boues quinquaginta duo milia sexaginta septem, asinos autē sexaginta milia, auri uerō & argēti uasa innumere multitudinis, quibus utebantur in domo. Nam per longā felicitatem ornatu erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines, quasi triginta & duo milia. Moses itaq; diuisa in duas partes prædā, alterius quidē quinquagesimam partē Eleazaro dedit & sacerdotibus: Leuitis autē alterius quinquagesimā: reliquā uerō uniuerso populo distribuit. Viuebantq; de cætero ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem **Num. 27.** omnium bonorū copia, nullaq; tristitia eorum uoluptates im-

pediebat. Moses igitur cum esset senex, Iesum successorē sibi constituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, sicubi necessarium foret, iubēte deo, ut rerum teneret imperium. Iosue autē omni doctrina legū, diuinisq; ministerijs Mose docēte erat instructus. Inter hæc autē duæ tribus, Gad, & Ruben, & Manasse dimidia, quadrupedū multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cōmune consilium, rogabant Mosē, ut eis præcipuē Amorreā concederet, quæ pascuis opima uidebatur. Ille uerò existimās eos timuisse Chanæeorum pugnā, & honestam occasionem quasi pro pascuariū diligentia quæsisse, malignos eos appellabat, & turpē occasionem timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis cōsisterent: & terrā ideo quā peterent obtinere uelle, ne de cætero cum eis laborarent, quibus terrā se traditurum deus promiserat trans Iordanem, & aduersas gentes interempturū. Illi uerò conspicientes iratum ducē, & contra se iustissimē prouocatum, respōdentes satisfaciebant, non pro timore periculorū, neq; propter laboris defectum hoc petere: sed ut prædā in opportunis constituentes, locis expediti ad certamen & ad bella uenire possent: dicebantq; se præparatos, ut dum possiderēt ciuitates, ad custodiā filiorū & uxorū & facultatis suæ, ubiq; cū exercitu properarent. Porro Moses, cum iste sermo placuisset, uocans Eleazarū sacerdotē & Iesum, & ad ultimū uniuersos, cōcessit eis Amorreā, ita ut auxilia conferrēt cognatis suis, donec omnia complerentur. Accipientes itaq; ista conditione prouinciā, & ciuitates fortissimas possidentes, filios, & coniuges, & alia quæcunq; poterāt circumeuntibus impedimentū facere, in eis aptē constituerunt. Aedificauit autē & Moses decē ciuitates, quæ in numero quadraginta octo forent: quarū tres distribuit, ut ad eas qui nolentes facerent homicidiū, confugerent, & tempus

Et tempus fugę constituit, habētibus scilicet potestātē cognā Deut. 4.
 tis perempti occidere homicidā, si cum extra terminos ciuita-
 tis ad quam fugerat, inuenirent, quod nulli alij permissum est
 perpetrare. Hę siquidem ciuitates fugacibus distributę sunt:
 Bosor quidē in Arabię finibus: Arimnā autē in terra Gala-
 dinorū: Gaulalim uerō in Bataltide regione. Cumq; etiā Cha-
 nanę eorum terrā obtinerēt, tres alias ciuitates inter urbes Le-
 uitarū Moses fabricandas ad habitaculum fugaciū delegauit.
 Moses autē adeuntibus cum maioribus natu tribus Manasse:
 et dicentibus uirū insignem tribuū fuisse defunctum nomine
 Orophatim: et filios quidē masculos non reliquisse sed filias:
 et cōsulentibus si earū fuisset hereditas, aut si quidē aliquos
 de tribu sua ducerēt, eū hereditate ad eos irent: si uerō ex alia
 tribu alicui nuberēt, hereditatē in paterna tribu relinquerēt,
 tunc manere uniuscuiusq; hereditatē in p̄pria tribu cōstituit.

Moses prædicēs se moriturum, statuit populo uarias
 leges. Tandem ab hominibus & eorum conspectu clā-
 ra circumdatus nube sublatus est. C A P. V I.

Cū uerō iam quadraginta anni minus triginta diebus Deut. 4.
 implerentur, Moses ecclesiā congregās ad Iordanē, ubi
 nunc ciuitas est Abila: locusq; palmarū, cōueniente uniuerso
 populo, ita locutus est: O uiri cōmilitiones, et sicut deo pla-
 cuit, calamitatis longę participes, centum uiginti annis senē-
 ctute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his uerō
 quę gerenda sunt trans Iordanē, iam non ero uester adiutor,
 neq; pugnabo uobiscū, a deo prohibitus. Iustū tamen credidi,
 neq; nunc meam deponere pro uestra felicitate curā, sed pro-
 priam iudicare uestre ubertatis adeptionē, et memoriā meam
 in abundantia bonorū reserire uestrorū. Nunc igitur expla-
 nans, quā admodū uos felices eritis, uestris filiis bonorū uestro-
 rū relicturi possessionē, ab hac uita discedo: dignusq; sum, ut
 nubi

mihi fides habeatur, & propter pristinas uirtutes, et eo quod animæ ad uitæ huius terminum uenientes, cum omni loquantur integritate. O filij israel, cunctis hominibus causa bonæ possessionis propitijs deus est. Hic enim solus dignis hoc tribuere, & auferre in se delinquētibus potest: cui uos exhibere, quales uos ipse uult esse, simul & ego uoluntatē eius sciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi, & in omnibus imitabiles aut felices, si aliquando ex illius mandatis cessaueritis. Possessio namq; bonorum, quam nunc tenetis, firma manebit: & presentium rerum celerrimā securitatem habebitis, si solummodo quæ uos deus uult sequi, his obediatis, & neq; legum alienarū ordinem preponatis: neq; pietatem, quā nunc circa deum geritis spernentes, ad modū alienum cōuertamini: Hæc autem agentes, fortissimi cunctorum eritis bella ferre, & inimicorū nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore presentē, cunctos uos postponere rationis est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita, quæ omni uita possideatis. Virtus etenim primitus bonarum causarum est præmiū, deinceps etiam aliarum rerum præstat augmentum: ita, ut dum inter uos ea usi fueritis, magnam uobis conferat uitam, & inter alienigenas gloriosos efficiat, & apud posteros eminētes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci, si legibus quas dīctante mihi deo constisui obediatis, easq; custodiatis, & earū sapientiam meditemini. Ego autem discedo gaudēs in uestris bonis, commendans uos castitati legis, & bonæ conuersationis ornatui, uirtutibusq; ducum, qui prouidentiam uestre utilitatis exhibebunt: Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit, pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui, non usq; ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem, in uirtutis studijs permanentes, tanto præsidium eius habebitis. Consilia namq; uo-

bis

his praebeunt optima, quae sequentes, felices eritis, pontifex
 Eleazarus & Iesus, necnon & seniores, & principes tribuum,
 quos audire uos conuenit: scientes, quoniam omnes qui be-
 ne sub principe consistunt, & principatum tenere, & libera-
 ti praesse possunt: nec indignemini in his, quae uos agere du-
 ces uestri poposcerint. Non etenim, ut beneficientibus iniu-
 riam faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cetero decli-
 nantes, meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquā-
 do sumatis, quali circa me uti saepius praesumpstis. Nostis e-
 nim quia frequenter peiora à uobis, quam ab hostibus mortis
 pericula sustinui. Et haec non opprobrans uobis dico: non e-
 nim in exitu uitae dolentes contra me relinquere uolens, haec
 ad memoriam reuoco, quādo nec tempore quo haec patiebar,
 iratus agnoscor: sed ut de futuro à talibus temperetis, & in
 nullo uestris praesulibus iniuriā propter diuitias faciatis: quae
 uobis Iordanem transeuntibus & Chananeam obtinentibus,
 affluenter aduenient. Nam si per eas fueritis contemptores Deute. 7.
 effecti, & uirtutem, deuotionemq; perdideritis, quam circa & II.
 deum geritis, cum primitus habebitis inimicum: & terram
 quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amit-
 tetis: totumq; dispersi per orbem, uestro seruitio omnem ter-
 ram & mare complebitis: eritq; uobis, dum horum omnium
 experti fueritis, inutilis iam poenitentia & memoria legum
 non seruatarū. Vnde si uultis haec apud uos permanere, dum
 hostibus praeualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes
 perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustan-
 tes, à conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos
 & templa quaecunq; habuerint, destruenda cōmoneo, & ge-
 nus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum
 uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uerò per ignoran-
 tiam melioris rei natura uestra ad priora declinet, & leges
 nobis

uobis dictante mihi deo composui, & ordinem bonæ conuersationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uerò flebāt, & multum querebantur ducem, memoriā periculorū habentes, & quanta pro eorum salute gressisset: desperantes etiam de futuris, quasi nullus eis princeps similis foret, minusq; iam deum sui prouidere credentes, eò quòd Moses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, poenitentiam agētes ingemiscebāt: ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet: & plus quàm sermone dici potest, genitus cum dolore proferret. Moses autem cōsolabatur eos: & licet dignus multis esse lachrymis uideretur, tamen anouebat eos à fletu, utq; magna uterentur cōuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est. Volo autem conuersationē primum dicere Moscos, eiusq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc legentes agnoscant, qualia initia nostri habuere maiores, & sic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta sunt autem hæc omnia sicut ille reliquit, nihil nobis adijcientibus ad ornatum, quod à Mose relictum non est. Hoc tantum placuit nobis modo nouitatis inducere, ut secundum genus nobis singula disponantur: dispersa nanque ab illo in scriptis relictæ sunt, quemadmodum deum in singulis quibusq; cōsultuit. Propterea nanq; necessarium iudicaui hæc prædicere, ne qua nobis à contribulibus hanc scripturam legentibus quæstio generetur. Hic autem est ordo legum in nostra conuersatione competentium. Quas autem nobis cōmuniter ad alterutros dereliquit, has de moribus & causis explanare & referre distuli: quod adiuuante deo post nobis insinuare propositum est. Ait enim: Dum Chananeorū terrā possederitis, & ad usum bonorū uacaueritis, & ciuitates iam edificare cœperitis, ea facientes, quæ

quæ deo placita sunt, firmissimum pignus felicitatis habebitis:
 sit una uobis ciuitas sacra in terra Chananæorū in loco opti-
 mo, et uirtute præclaro, quancunq; deus sibi per prophetam
 elegerit: et templum in ea sit unum, et altare unum ex lapi-
 dibus non manu dolatis, sed passim iacentibus, qui dealbati e-
 runt, et ad decorem, et ad uidendum ualde purissimi: ascen-
 sus autem ad eum sit non per gradus. In alia uerò ciuitate nec
 altare, nec templum sit. Deus enim unus, et genus Hebræorū
 est unū. Qui uerò blasphemauerit deū, lapidatus, suspēdatur
 per diē, et sine honore, turpiterq; sepeliatur. Conueniāt autē
 in ciuitatē, in qua templum constituunt, ter in anno, à finibus Deut. 16.
 terræ, quam Hebræi tenuerint, quatenus deo et pro his quæ
 possident, gratias referant, et de futuris preces effundant, et
 conueniētes ad inuicem tunc epulantes amici sint. Bonum est
 enim, ut semetipsos alterutrum contribules non ignorent, sed
 sua studia sibi communicent. Hoc autem eis ex hac societate
 proueniet, ut et aspectu et loquela memoriā sui semper obti-
 neant. Si enim alterutris impermixti sint, extranei sibimet pu-
 tabuntur. Sit autem et decima exceptio frugū uobis, præ Deut. 18.
 ter eam, quam distribuit dominus sacerdotibus et Leuitis da-
 ri: quæ uendatur quidem per prouincias, et ad epulas mini-
 stretur, et hostias, quæ in sacra urbe sunt celebrandæ. Iustum
 est enim ex his, quæ de terra nascuntur, quam deus possidere
 uobis cōcesserit, ut ad honorem eius qui hæc tribuit, perfruan-
 tur. ex mercede mulieris fornicariæ non sunt sacrificia cele-
 branda. Nunquā enim ex his quæ de cōtumelia procedunt,
 diuinitas delectatur: nihil enim confusione corporū peius est.
 Similiter autem si quis pro coitu canis, aut uenaticij aut custo-
 dis gregum, mercedem acceperit, nunquā exinde deo sacri-
 ficandum est. Nullus blasphemet eos, quos alius ciuitatis esse
 putant. Sacra peregrina non esse furanda, neq; æs denomina-
tum

- tum alicui deo, sumendum. Nullus uestrum texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enim solummodo sacerdotibus est cōcessa. Conueniēte uerò multitudine in urbe sacra ad immolandum, post septē annos instāte festiuitate, quæ uocatur scenopēgia, id est, tabernaculorū defixio, summus sacerdos stans in excelsō tribunali, unde possit audiri, leges omnibus legat: &
- Deut. 11. neq; uxor, neq; filij audire prohibeantur, sed neq; serui. Bonum est enim, ut animabus inscriptæ leges, etiā memoria cōseruentur, quæ nunquā deleri possint. Sic ergo neq; peccabunt, non ualentes dicere, quod decreta legū ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciā, utiq; prædicentes eis, quæ sint passuri delinquētes, & animabus eorum inscribentes, quæ præcipiunt per auditum, quatenus omnino in interioribus eorū consistat uoluntas legum: in qua cum deficiunt, autores ipsi suæ lēSIONIS existunt. Discant etiam pueri primum legem, quæ est doctrina optima, & cau-
- Deut. 6. sa felicitatis eximia. Secundo autem per singulos dies, manē & uespere testificanda sunt dona dei, quæ liberatis de terra Aegyptiaca concessit. Iusta est enim naturaliter gratiarū actio, quæ refertur & pro compensatione rerum iam factarum, & pro inuitatione futurarum. Inscribenda uerò & in ianuis ea, in quibus eis deus benefecerit, & brachijs singula quæq; declaranda, quæ uirtutem dei ualeant designare, & fauorē eius circa eos ostendere, quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autē sint in unaquaq; ciuitate uiri septem, qui & uirtute, & iustitiæ studio sint eximij: unicuiq; uerò principatui duo uiri ministri præbeātur ex tribu Leuitarū. In omni autē honore qui in urbibus iudicare constituti fuerint, habeantur, ita ut illis præsentibus neq; blasphemare, neq; asperē agere liceat aliquibus: sic utiq; respicientibus pudorē dignorum hominum, tanquam si deum in illis cōtemnere uideantur. Iu-
- dices

dices autem puri potestatem habeant pronunciandi, quod-
 cumq; uidetur eis, nisi forte pecunias eos quilibet accepisse pro
 iudicij diuersitate demonstret, aut aliam causam proferat, per
 quam eos non bene iudicasse conuincat. Non enim lucrū at-
 tendentes aut dignitatem, conuenit iudicare, sed iustitiam re-
 bus omnibus preponentes. Nam hoc non agens, decum quili-
 bet contemnere putatur, cumq; infirmiorē credere quā illos,
 quibus contra iustitiam timore potestatis sententia propria
 prestare cōtendit. Dei enim uirtus, iustitia est. Quisquis enim
 prestat eis, qui aut non iuste quærunt aliquid, aut nō iuste in
 dignitate sunt constituti, illos potius deo potiores facit. Si ue-
 rò iudices non intelligunt de rebus sibi creditis iudicare, quā-
 do multa talia solent hominibus prouenire, integram causam
 in urbem sacram remittant: & conuenientes pontifex & pro-
 pheta & seniores, quæ eis uidentur iusta, pronuncient. Vni
 testi non credatur, sed tribus, aut ad ultimum duobus, quorum
 testimonium uerum faciat uita prior. Mulierum testimoniū
 nequaquam recipiendum propter leuitatē, & procacitatē ge-
 neris earū. Sed neq; serui testimoniū perhibeant propter igno-
 bilitatē animi: quos aut propter lucrum, aut propter timorem
 uerisimile potest credi non posse uerē testari. Si quis autē falsē Deut. 19.
 testatus est, conuictus ea patiatur, quæ passurus esset is, contra
 quem testimonium dixit. Si homicidio factō in aliqua urbe
 non inueniatur is qui fecit, ne in suspitione sit aliquis, quasi
 hoc per odium perpetrauerit, quærat quidē homicida cum
 multo studio: quin etiā de eo nunciando proponantur edicta.
 Cum uerò nullus cum nunciauerit, principes ciuitatum uici- Deut. 21.
 narum regionis illius, in qua cades facta est, & seniores con-
 uenientes metiantur à loco, ubi iacet mortuus, regionem: &
 pars quæ fuerit uicinijs ciuitati, populi huius, ementes uitulā,
 & deferentes ad uallem, & ad locum inutile aratro, & plan-
 tationi

tationibus, incidant ceruicem bouis: & sumentes aquam lauēt manus suas super caput bouis sacerdotes, simul & Leuitæ & seniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mundas se manus habere: & neq; gessisse, neq; factori cōmunicare: & inuocent deum sibi propitium fore, & nunquā tam malā passionem in illa terra contingere. Optima est, inquit, huiusmodi dispositio, & conuersatio talis: nec uobis alterius reipublicæ sit affectus, sed hanc diligite, dominas leges habentes, & secundum eas omnia facientes. Satis enim est, ut deus sit uester

Deut. 17. princeps. Si autem fuerit uobis regis amor, sit equidem iste contribulis, sitq; ei iustitiæ prouidentia semper, & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atque deo plurimam inesse sapientiam, nihilq; gerat præter pontificis seniorumq; sententiam: nec multas nuptias usurpet: neq; abundantiam selectetur pecuniarum, nec ornatus equorum: quibus rebus sibi collatis, ultra leges superbus erit. Prohibeatur autē etiam si quis horum studium habuerit, fieri ultra modum uestre utilitatis

Deut. 19. potentior. Terminos terræ moueri non liceat, nec propriæ nec alienæ, per quos uobis seruabitur pax: sed habeantur firmi in æternum positi, sicut diuina sententia, tanquam prælijs & seditionibus ex hoc oriundis, dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neque procul est, ut transcendat leges,

Leuit. 23. qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit, si ante quartum annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias offerat, nec ipse comedat. Non enim secundum tempus hoc illatum est, dum nature præter tempus uim fecisse uideatur. Vnde hoc neq; deo, neq; proprio domino competit ad edendum. Quarto uerò anno uindemiam, & omne quod nascitur (tunc enim maturum est) colligēs, ad sacram deporet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat, cū amicis proprijs epulando, & cum pupillis & uiduis. Quinto autē anno

tem: annò sit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uincis plantat, non seminet eam: sat enim est hoc, hanc enutrire germē, & laboribus aratri esse priuatam. Bobus terra aranda est, & nulla cum eis altera animalia iungenda sunt: sed proprium hoc genus sit ad arandam. Semina uerò sint munda, & impermixta: & nō duobus aut tribus generibus semuntur. Non enim communione dissimilium natura letatur. Neq; iumenta permisceantur, quæcunq; cognata nō sunt. Metuebat enim tunc legislator, ne per hoc iniuria trāsiret ad bo- Deut. 22.
uines, initium à minoribus & turpibus primo sumens. Nihil enim huiusmodi debet esse licitum, ex quo per similitudinem conuersio, quedam in communibus rebus habere possit accessum. Quapropter de rebus uilibus leges negligentia non habuerunt, scientes omnibus providere, ne in aliquo uiderentur esse culpabiles. Metentes, inquit, & manipulos colligētes, Deut. 24.
non omnē decet messē excutere: sed relinquere aliquos manipulos, qui sint egentibus alimentum. Similiter autem & de uincis racemulos pauperibus relinquendos, & oliuarum quendam fructum reseruandum colligentibus, & escam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligētia dominis utilis erit, quanta gratia ex indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet, eorum qui non sive tantummodo utilitati prospiciunt, sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed neq; boum ora dum spicas terunt in area, Deut. 25.
sunt liganda. Non enim iustum est, ut qui simul laborauerunt in fructu, & circa natiuitatem eius fuitati sunt, participare prohibeantur. Neq; poma matura contingere iter agentes arcendi sunt, sed tanquā de proprijs eos debent permittere satuari, siue provinciales sint, siue peregrini: & cū gaudio præbendum est eis ad comedendum: portare uerò nil liceat. Neque

uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, gustare prohibeant sibi met occurrentes. Iniustum est enim bona quæ dei uoluntate ad uiuendum data sunt, inuidere desiderantibus ea comedere: dum pomum sit in maturitate sicut deo placuit, & mox abire festinet. Et licet aliqui per uerecundiam contingere non præsumant, rogantes eos, cum sint quidem Israëlita tanquam socij, & propter cognationem pariter domini, & ex alio loco uenientes, & ut munera suscipiant deprecandi sunt, quæ deus eos uidere concessit. Damna si quidem iudicanda non sunt, quæcunq; per benignitatem transeuntibus conferuntur: quando deus uberitatem bonorum præstat hominibus: non ut utantur soli, sed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo fiduciam suam circa Israëliticum populum, & felicitatis eorum administrationem alijs apparere, cum eos suam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit, quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit, & liberum poenam hanc turpissimam sustinere: quia dum lucro seruit, fecit iniuriâ dignitati. Bene, inquit, uobis erit expertis erumnarum Aegyptiarum atq; deserti, si habeatis curam eorum, qui nunc in similibus constituti sunt: & adepti diuitias ex misericordia & prouidentia dei, easdem similiter e gentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis singulis prædixi celebrandas, aliam quidem Leuitis, alterâ uero ad epulationes, tertiam quoq; per annum tertium expedit fieri ad distributionem inopum, mulierumq; uiduarum & infantum pupillorum. Germina quoq; quæcunq; prius nasci contingit, ad templum perferant: & pro terra hæc proferete, quam eis præstitit possidere, deum benedicentes, sacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes, horum primitias sacerdotibus templi distribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit, & omnes decimas unâ cum primitijs, quas Leuitis ad epulandum dari

Deut. 26.

dari mos est, obtulerit, discessurus domum stans è diuerso teni-
pli gratias quidem agat deo, qui eos ab Aegyptiorum iniuria
liberauit; terraq; eis magna frui multa; concessit: testimo-
niumq; perhibeat, quia decimas secundum leges Mosi obtulit:
exoretq; deū sibi propitium & placidum semper esse, & cō-
muniter cum Hebræis omnibus permanere: utq; seruet bona
quæ dedit eis, & addat quæcunq; donare potest. Vxores
autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas, bonis pa-
rentibus procreatas. Qui uerò uirginem ducturus non est, ei
non iungatur quam discedere suasisit ab alio, neque contristet
priorem maritum eius. Ancillas liberi non ducant uxores, nec
si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentiam
namq; retinere decorum est, & congruum liberæ dignitati.
Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ, pro quibus corpo-
ris iniurijs nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas. Sic
itaq; prudentia filiorū erit libera, & ad rectitudinis uirtutem
præparata, si non fuerint de turpibus nuptijs, neq; de concu-
piscencia non legitime conuenientium procreati. Si quis Deut. 24.
uelut uirginem desponderit, deinde non eam talem inueniat,
causam dicturus, ipse quidem accuset utens ad probationē do-
cumentis suis: respondeat autem puellæ pater aut frater, uel
quicūq; post eos genere uicinior esse monstratur: & dum iu-
dicatum fuerit puellam non esse culpabilem, cum accusatore
permaneant, nullam habente uiro ulterius potestatem dimitten-
di eam, nisi magnæ causæ præcesserint, & contra quas nec re-
spondere possit. Is uerò qui audacter aut petulanter causam
puellæ uitij & derogationis intulerit, multa cōdemnetur qua-
draginta minus una plagarum, & quinquaginta siclos patri
dare cogatur. Si uerò conuicerit puellam fuisse corruptam, si
quidē popularis sit, eo quòd caste uirginitatē usq; ad legitimas
nuptias non seruauerit, lapidetur: si uerò de sacerdote sit na-

- ta, uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit, et alia quidem in honore magno fuerit et fauore, aut propter pulchritudinē et amorē, aut ob aliam causam: altera uerò in minori apud eum parte consistat: si ex dilecta filius, cum sit iunior illo qui ex alia procreatus est, petat propter patris fauorem quem circa matrem habet, priuilegia senioris: quatenus duplicem substantiæ paternæ partem accipiat, sicut in legibus definitum est, non ei concedatur. Iniustum namque est, ut qui natiuitate senior est, eò quòd minus mater eius à patre diligatur, debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio desponsatam, si quidem suadens ei, et ad corruptionē sibi consentientem habuerit, cum ea moriatur. Maligni enim sunt utriq; ille quidem, eò quòd turpitudinem puellam uoluntarie sustinere suaserit, et nuptijs liberis hæc mala præferre cõgesserit: illa uerò, quòd semetipsam propter libidinem propriam, aut propter lucrum ad contumeliã persuasa præbuerit. Si uerò alicubi eam solam inueniēs nullo adiutore presente compresserit, solus ipse moriatur. Qui uirginē corruperit nondum alicui desponsatam, ipse eam ducat uxorē. Si uerò patri puellæ nō placeat, ut ducat eam, quinquaginta siclos precium soluat iniuriæ. Ab uxore copulata sibi uolens quicunq; disiungi propter quas cunq; causas, quæ multis modis hominibus prouenire noscuntur, ex scripto, quòd nunquam cum ea conueniat, committat. Sic enim habebit potestatem aliæ copulari: nā prius illa alteri iungi non potest. Si autem et illo moriente uoluerit eam prior uir recipere, non ei liceat. Quæ si sine filiis fuerit à marito derelicta, frater illius eam accipiat: et natū filiū mortui nomine uocans, hereditatis suæ nutriat successorem. Hoc enim et publicis utilitatibus proderit, domibus minime destitutis, et cognatis possunt substantiæ cõseruari, et mulieribus releuatio calamitatis auferri: quando priorum maritorū pro-

dimis coniunguntur. Si uerò noluerit eam ducere frater, ue-
 niens mulier illa apud seniores testimonium huius rei perhi-
 beat: quia uolentem eam domi manere, et filiū ex eo habere,
 non suscipit, iniuriā faciens fratris defuncti memorie. Requie-
 rentibus uerò senioribus, pro qua causa nuptijs eius abstineat,
 siue maximam causam siue paruam dixerit, ad hoc ueniendū
 est, ut soluens uxor fratris caligulas illius uiri, et expuens in
 faciem eius dicat, hoc dignum esse ab ea pati, iniuriam defun-
 cti memorie facientem. Et ille quidem à senioribus abscedat,
 hoc obprobriū habens omni tempore uitæ suæ: illa uerò si uo-
 luerit, alij cuilibet se petentium nubat. Si quis captiuam ce-
 perit uirginem, siue iam nuptā uolens ei copulari, non primi-
 tus liceat eius cubile cōmunionemq; contingere, antequam illa
 radens caput suum et lugubre schema percipiens, parentes
 defleat et amicos, quos in bello perdiderit: quatenus de eorū
 tristitia satiata, sic deinceps ad epulas cōuertatur et nuptias.
 Bonū est enim et iustū accepturo, de qua filium habiturus est,
 ut eius satisfaciāt uoluntati: et non tantummodo libidinem se-
 quens propriā, quod uxori futuræ charum possit esse cōtem-
 nat. Tringinta uerò in luctu diebus expletis (sufficiūt enim isti
 dies sapientibus ad lachrymas amatorū) tunc procedat ad nu-
 ptias. Si uerò cupiditate plenus, habere eam contemnat uxore,
 ad seruitiū eam deducere non habeat potestatem: sed ubicunq;
 uoluerit mulier ire, discedat, hanc libertatem habens. Qui-
 cunq; uerò iuuenum contēnunt parentes suos, et eis honorē
 non præbent, aut propter uerecundiam, aut propter insipien-
 tiam iniuriam facientes eis, primum quidē sermonibus eos mo-
 neant ipsi parentes (sufficiūt enim ad hæc huiusmodi iudices)
 dicentes nō se propter delectationē fuisse coītu naturali per-
 mixtos, neq; pro augmento pecuniarum, dum essent facultates
 parenti utrique communes: sed ut ipsi filios haberent, qui

Deut. 22.

eos in senectute gubernarent, & quibus egerent per eos haberent: quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charum est. Adijciant etiam hæc uerba, dicētes, Fouētes studio magno nutritiuimus, nulliq; rei pepercimus, quæ ad salutem tuam tēderet; & utilitatem optimæ tibi eruditionis afferret: nunc autē quoniam decet ueniam tribui iuuenum delictis, monemus te: respice in quocunq; pro nostra exhonoratione minor inuentus es, & ad modum temperamenti conuertere: sciens etiam deum ea quæ cōtra parentes præsumuntur, nimis ingratis ferre: quoniam & ipse totius humani generis pater est, & unā cū illis exhonorari uidetur, qui eandē appellationem habere noscuntur. Indignū ergo est à filiis suis hæc sustinere, cum & lex taliū sit ultrix inuitabilis, cuius te fili experimentum sumere non optamus. Et si in his uerbis iuuenum temperetur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorantia proueniunt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt: non uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uerò parentū sermones atq; doctrina propter intemperantiam suam pro nihilo esse uidebuntur, sine pacis fœdere inimicas sibi faciunt leges, cum frequentibus cōtra parentes præsumptionibus incitatur. Is enim, inquit, eiectus extra urbem, sequente multitudine, lignoq; suspensus, & permanens tota die ad uisionem cunctorum, nocte sepeliatur: sicut & alij, qui quocunq; modo perimī legibus, decernuntur. Sepeliantur autem & hostes, & nullus mortuus expers iaceat sepultura, soluens poenam ultra iustitiam. Nulli uerò Hebræorum ad usuras liceat fœnerari, Deut. 23. neq; cibum, neq; potum. Non enim iustum est à contribule redditus sustinere, sed solatium utilitatis eius lucrū esse decernere: & gratiarum actionem, & recōpensationem à deo referendā pro benignitate sufficere. Qui uerò acceperint siue pecunias, siue quoscūq; fructus siccos uel humidos, reminiscētes deum, hæc cum

hæc cum dilectione restituant, tanquam reponētes in proprijs loculis, & iterū cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui uerò circa redditionem impudentes extiterint, non in domos eorum est introeundum, pignusq; sumendum, antequàm ex hoc causa dicatur. Pignus enim à foris sumendum est: & ei debitor per se portare debet, nihil resistens ei, qui cum auxilio legis ad eum uenit. Si quidem idoneus sit cui pignus ablatum est, teneat illud creditor, quoadusq; restituat, quod debetur: si uerò pauper est, restituat antequàm sol occumbat, & maxime si uestis sit in pignore constituta, ita ut eam habeat ad soporem: quando naturaliter pauperū deus misereatur. Mola uerò & uasa ei congrua non sunt accipienda pro pignore, ne instrumentis necessarijs ad ciborū alimenta priuentur, & pro egestate pessimum aliquid patiantur. In furto hominis, poena sit mortis: qui uerò aurum aut argentum abstulerit, condemnetur in duplum. Qui iumentū rapuerit, damno quadrupli condemnetur, præter bonum purum: hoc enim quincuplum soluat. Qui uerò ad soluenda multa fuerit inops, sit seruus eorum, quibus est condemnatus. Si quis fuerit cōtribuli uenditus, sex annis seruiat: septimo autē liber abscedat. Si uerò filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire uoluerit, instante anno iubileo, qui est quinquagesimus, liber efficiatur cum uxore simul & filijs. Si quis autem au-

Deut. 2. 4.

rum uel argentū per uiam inuenerit, querat eum qui perdidit, preconemq; mittens, in quo eum loco inuenit, restituat: & ex alieno damno nō bonam utilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deserto errare compenderit, non inuento repente domino, apud se reseruet: testem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertransire, cum iumentum alicuius tempestate fatigatū in luto uiderit cecidisse, sed alleuet illud, & proprio adiuuando la-

Deut. 22.

bore, ei adiutor existat. Vias autem ignorantibus demon-
strandas, & non risum aſtitantes de eorum errore alienis uti-
liatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absentem. Percuſ-
sus in lite quis, ubi non est ferrum, repente maſtetur: idem pa-
tiente eo qui percussit, quod fecit. Si uerò portatus ad domum
propriam qui percussus est, ægrotet diebus multis, deinde mo-
riatur, sit innocens qui percussit. Sanato autem illo, & multas
expensas in ægritudine faciente, restituat uniuerſa percussor,
quæcunq; in uulneris sanandi tempus expendit, & quæcunq;
medicis erogauit. Qui mulierem prægnantem calce per-
cusserit, si quidem abortiuum fecerit mulier, pecunijs à iudici-
bus condemnatur, tanquam per corruptionē uentris augmen-
tum plebis faciens detrimentum. Dentur autem & uiro mu-
lieris ab eo pecuniæ. Moriente autem ea ex ea plaga, & ipse
moriatur: animamq; pro anima censente lege ponendam.

Venenum neq; mortiferum, neq; quod ad alias sit utile læ-
siones, ullus Israëlitarū habeat. Si uerò inueniatur quisquam
hoc possidere, moriatur: hoc patiens, quod erāt toleraturi illi,
contra quos uenenum probatur esse confectum. Qui excaca-
uerit quenquam, similia patiatur: priuetur, quo priuauerit
alios: nisi forte pecunias accipere uoluerit qui excacatus est.
Leges etiam illi dant licentiam, qui passus est, aſſumere casum
passionis suæ: & cōcedentes sunt, si se uerius esse uoluerit. Bo-
uem cornu percutientem dominus interficiat. Si uerò aliquem
interficiat percutiens taurus, ipse quidem lapidatus moriatur,
& neq; ad cibum utilis habeatur. Si uerò culpabilis etiam ap-
probetur dominus, præsciis eius nature, nec cauens, & ipse
moriatur: tanquam ipse eius qui à boue peremptus est, autor
mortis extiterit. Si uerò seruum uel ancillam bos perimat, ipse
quidem lapidetur: triginta uerò siclos eius domino, lapidati
dominus dare damnetur. Bos autem si à boue percussus mora-

tuum

tuus fuerit, uendatur & qui mortuus est, & qui percussit, &
 precium amborum eorum domini sibi distribuant. Qui pu- Exodi 21.
 teum, siue lacum effodiunt, diligentiam habeant, ut tabularum
 illic faciant tegumentum: non ut aliqui haurire prohibeantur,
 sed ut nullum sit ibi cadendi periculum. Et si in huiusmodi pro-
 funditatem non clausam incidens iumentum alicuius moriatur,
 eius precium domino proprio soluendum. Circumdanda est
 quoque maceria in puteis, siue lacubus, quæ pro muro sit, qua=
 tenus non sinat illic deuolutos extinguui. Deposita si quis Deut. 24.
 acceperit, tanquam rem sacram, aut diuinam ita custodiat:
 nullusque fraudare creditorem studeat, neque uir, neque mulier, nec
 si immensam auri lucraturus sit quantitatem: spernens quasi
 nullus sit, qui eum possit arguere. Generaliter itaque conuenit,
 unumquemque suam conscientiam scientem bene agere: & testimo=
 nio suo sibi sufficientem uniuersa gerere, quæ ab alijs possint
 laudis præmia condonare, & maxime respicientem ad deum,
 quem nullus malignorum latere potest. Si uero nihil agens do=
 lose perdiderit, cui creditum est depositum, ueniens ad septem
 iudices, iuret deum, quod neque eius consilio uel malitia pe=
 rijt, neque aliqua rei perditæ parte sit usus: & inculpabilis
 tunc abscedat. Si uero uel in aliqua parte usus fuerit, rem
 sibi creditam ipse perdat: etiam uniuersa & quæcunque acce=
 pit, reddere condemnetur. Sicut autem de rebus depositis san=
 citum est, ita & si quis mercedem fraudet operantium cor=
 poribus suis, habeatur odibilis. Vnde non est fraudanda uiri
 pauperis merces: scientibus uniuersis, quod pro terra alijsque
 possessionibus ei deus hoc præbuit. Sed neque differenda
 solutio est, sed sub die præbenda: tanquam nolente deo frau=
 dari quenquam usu laboris sui. Pro iniustitia patrum non
 debere filios puniri, sed propter suam potius uirtutem eis
 misericordia præbenda est, non læsio, quod filij pessimorum
 fuerunt

fuere patrum: neq; odii habendi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorum sunt repensanda peccata, cum multa iuvenes extra nostram doctrinam sibi met arroget per superbiam, nolentes quæ sunt utilia doceri, & coitum fugere: per quem unum secum & masculi uirtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt, quæ nobis hominibus ad augmentum generis præbuit deus: quando hoc uelut in nece futurorum filiorum agitur, & per hoc eorum exterminatur initium. Nam sicut animæ illorum debilitantur, ita & quæ sunt corporis permutantur. Similiter autem quicquid putatur esse uidentibus monstruosum, non liceat fieri neq; de hominibus, neq; de cæteris animalibus. Hæc siquidem uobis legum uestre reipub. sit pacifica constitutio: & deus propitius eius decorum inuiolabilem conseruabit: nullumq; fiat tempus, quo in aliquo aliquis hæc innouet, & in contrarium mutet. Quia uero necesse est humanum genus inconsiderata pericula, aut uoluntarias turbas incidere, etiam de his breuia proloquamur: quatenus præscientes quæ oportet fieri, ad opus salutis sitis idonei, & non tunc requirentes quæ uos conueniat facere, minus instructi temporibus succumbatis. Terram quam uobis sine laboribus præbuit deus & sine uirtutum exercitatione concessit, præstitit quidem ut ea sine bello fruamini: neq; alijs in ea contra uos bellantibus, neq; intestina seditione concussis: per quam contraria uestris patribus gerentes, quæ ab illis custodita sunt perdati: sed utentes bonis legibus quas uobis deus præbuit, persistatis. Si uero casus belli aut nunc uobis, aut uestris filijs postea forte prouenerit, extra terminum hoc agatur. Belli uero legationes & præcones mittite ad uoluntarios hostes. Ante arma namq; bonum est apud eos uti sermonibus declarantibus, quoniam & militiam copiosam habentes, & equos, & arma, & ante hæc propitium deum, & uobiscum pariter dimicantem, tamen petite, ut nequaquam cum

Deut. 20. eis pu

eis pugnare debeatis, ne res corū auferre cogamini. Et si quidem consentiunt, bonum uobis est seruare pacem: si uerò confidentes in se, quasi uirtute præcellant, et uos uexare conantur, exercitum super eos inducite, principe quidem utentes omnipotente deo: subprincipem uerò cōstituite unū, qui cunctos uirtute præcellat. Multorum namq; principatus, his qui agere quicquam celeriter compelluntur, impedimentum est, et potius nouit nocere quàm iuuare. Exercitus autem ducatur mundus, et inter omnes corporis robore, et animi audacia præpositus: timidi uerò discernendi sunt, ne dum circa cōgregationem belli conuertuntur ad fugam, hostibus magis uires adijciant. Hos qui nuper edificauerunt domus, quibus tempus annæ non fuit ad fruendū, et qui plantauerunt, et necdum participati sunt fructibus, in prouincia dimittendos: sed etiam eos qui sponsi sunt, et qui nuper uxores duxerunt: ne desiderio earum parentes uitæ, et seruantes semetipsos, ut illis fruantur, arma tractare contemnunt. Cum uerò castra, inquit, duxeritis, provideate ne quid mali geratis. Obsidentes uerò ciuitates, et lignis egentes ad machinarū opus, nō incidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite, scientes eas à deo pro utilitate hominū esse productas: quæ si uocē haberent, iurgium uobis inferrent: quia cum nō sit in eis causa bellorū, iniquè sectionis præiudicia patiantur: et si uirtus eis foret, etiam demigrarēt, et in aliam terram decederent. Vincentes autē in pugna, rebelles occidite: alios uerò ad tributa reddenda seruate, absq; gente scilicet Chananea. Hos enim cum omni domo cunctos oportet exterminare. Custodite autem in bello præcipue, ut neq; mulier utatur instrumento uirili, neq; uir tunica muliebri. Huiusmodi siquidem Moses Hebræorum rempublicam dereliquit. Leges autē prius quadragesimo anno cōscriptas tradidit, de quibus in alia sum cōscriptione dicturus. Reliquis Deut. 27.

uerò

uerò diebus frequenter eis benedictiones per ecclesias dedit: & super eos qui non legitime uiuerent, sed quæ in eis sunt definita transcenderent, maledictiones imposuit: deinde hexametrum eis carmen effecit, quod in libro dereliquit in sacratio conseruandum, eloquium continens futurorum, secundum quod omnia facta sunt atque fient, nullaq; ueritate priuatur.

Deut. 31. 32.

et 33.

Hos igitur libros simul & arcã, in qua & decẽ uerba duabus tabulis conscripta recondidit, & tabernaculum tradidit sacerdotibus: & populum abhortatus est, ut dum obtineret terram, & collocarentur in ea, Amelechitarũ non obliuiscerentur iniuriam: & castrametati super eos, poenam de eis sumerent, eò quòd eos in deserto affluxissent. Capta uerò terra Chananeorum, omne eius multitudinem perimui iussit: & altare erigendum, quod ad solis respiceret ortum: non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes. Garizeo quidem à dextris posito, à leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus, & cum eis Leuitis & sacerdotibus, primũ quidem eos qui in monte Garizeo essent orare fanciuit, bona super eos accedere, qui circa religionem dei legumq; custodiã studium haberent, ne offenderent in his qua

Deut. 27. et

28.

Moses imperauit, & his fauere alias tribus rursumq; his orantibus, sex alias respondere benedicentes: deinde transgressoribus ponere maledicta, & in eorũ cõfirmatione sibi tribus adinuicẽ consonare. Conscripsit autẽ benedictiones & maledictiones eorum, ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in altaris latere utroq; cõscripsit, stante populo, & secum sacrificia & holocausta celebrante, quod nequaquã ulterius fecit. Hæc ergo cõstituit Moses, & Hebræorum gens hæc mandata sequendo consiuit. Altera uerò die populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit, ita ut etiam famuli adessent, & ei iusiurandum pro legum

legum custodia celebraret, ut de deo perfecte cogitantes, neque cognatis fauentes, neque terrore permoti, neque aliam quamlibet fortio rem causam quam legum custodiam arbitantes, earum præcepta transcenderent: sed siue quisquam eorum consanguineus tentaret huius conuersationis iura confundere, siue ciuitas foret, in eis ulciscerentur et singulariter et communiter: et cum eis præualerent, etiam fundamenta subuerterent, ut neque pauimentum contemnendum, si esset possibile, remaneret: si uero nequirent ferre tormentum, hoc ipsum ostenderent, quia non sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autem eos quemadmodum sacrificia præcipue deo placerent, et quomodo preliantes digni fierent utentes coniectura lapidum, de quibus primitus declarauit. Prophetauit autem et Iesus presente Mose. Igitur Moses cuncta que forent pro populi salute facienda, in bellicis simulque in pace tractans, legibusque compositis, et distributis reipublice pariter ornamentis, ait, quia ei diuinitas indicauerit, si transgrederentur eius religionem Hebræi, expectarentur aduersa: ita ut eorum terra armis hostium compleretur, et urbes destruerentur, et templum concremaretur, et uiri uenditi seruituri forent, nullo eorum calamitatibus miserante: eosque cum talia sustinerent, frustra esse poenis usuros. Deus tamen, inquit, qui uos creauit, et ciuitates ciuibz uestris templumque restituet, eritque harum rerum calamitas non semel, sed sæpius affutura. His dictis, exhortatus est Iesum ad Chananeos exercitum ducere, tanquam deo cooperante in his quecunque tentaretur omni multitudini benedicens, Quoniam ego, inquit, ad nostros pergo maiores, et deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidem ei adhuc uiuēs uobisque præsens refero, propter prouidentiam eius, quam non propter libertatem solummodo uestram gerens, sed etiam pro muneribus optimis semper

semper exhibuit : laborantiq; mihi, & omnem solitudinem adhibenti pro meliori uestra conuersatione, sua solatia nō negauit, & in omnibus placidū nobis præbuit semetipsum: magis autē ipse fuit, qui etiam bonam cogitationē dedit, finem concessit, me utens sub principe pariter & ministro, in quo uestrum populū uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei, cui cura erit, & in futuro cogitare pro uobis, moriens optimū iudicaui, & ipse utiq; hoc debitum deo restituens, & uobis ad memoriā derelinquēs: quia colere uos semper hunc oportet, & honorare : & leges rerū omnium quas præstitit, placidusq; permanens adhuc præbebit, tanquā optima dona seruare: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus, qui legislatori facit iniuriā, & leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum uerò non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis, quas ipse deliberauit uobis. Hæc autē Mose ad finē uitæ dicente, & cū benedictione singulis tribubus futura prophetante, populus cessit cunctus ad lachrymas: ut etiam mulieres tundentes sua pectora, demonstrarent in eius morte lugubrem passionem. Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam tristitiā inualidi forent, declarabant, quoniam & ipsi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipsam infantiam sentiebant. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus ærumna magna & tristitia. Alij nanq; scientes quali autore priuarentur, de futuro lugebant: alijs uerò maximus ob hoc inerat luctus, quoniam cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutem, tali principe fraudabantur. Nimietatem uerò gemitus populi atq; dolorum, conijcere poterit unusquisque ex eo, quod tunc ipsi legislatori prouenisse dinoscitur. Nam dum omni tempore suaderet, non oportere quenquam pro futura deiicā morte, tanquam hoc uoluntate & legis natura serēte: in his tamē quæ gerebantur à populo, uictus est ut desleret. Igitur
properan

properantem quò erat auferendus, cuncti cum lachrymis sequébatur. Et Moses alios quidem, manu silentiũ faciens, procul quietos manere præcepit: proximos autem suis consolabatur sermonibus, ne sequentes lugubrem ei facerent finem. Illi uerò etiam hoc præstandum iudicantes, ut propria uoluntate discederet, semetipsos in alijs locis retinere flentes, et abeuntem lachrymis currentibus intuētes: quem solummodo seniores deduxerūt, et pontifex Eleazarus, et princeps Iesus. Cumq; uenisset ad montem, qui uocatur Abarim, qui est excel- Deut. 34.
sus, et è diuerso positus Hiericho, terrā optimā Chananaeorum et amplam intuentibus ad uidendum præbens, seniores dimisit. Et dum ualediceret Eleazaro et Iesu, eisq; adhuc loqueretur, nube subito super eum astante, in quadam conualle sublatus est. Scriptum est autē in sacris libris, eum fuisse mortuum propter metum, ne propter excellentiam uirtutis quæ erat circa eum, ad diuinitatem abisse putaretur. Vixit autem omne tempus annorum uiginti et centum, ex quibus à parte tertia princeps fuit, minus uno mense. Defunctus est autē ultimo mēse anni, qui à Macedonibus uocatur distrus, apud nos autem adar mensis initium est: sapientia cunctos homines, qui fuerunt quocunq; tempore superans, et optime his, quæ intelligebat utens: ad dicendum uerò, et ad loquendum populo ualde gratissimus, et alia multa bona possidēdo nimis idoneus, sic quoq; cunctis abstinens passionibus, ut neque esse in eius anima putarentur, sed solummodo eorum nomina sciret, et in alijs potius, quàm in se esse conspiceret. Et dux quidem inter paucos illi similis fuit, propheta uerò qualis ille, alter nullus, ita ut quicquid eum contigisset loqui, deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: et nunquàm Hebræos tristitiæ magnitudo tanta detinuit, quāta fuit in transitu Mosi. Diligebant etenim eū non solum qui fuerūt experti,

o sed

sed etiam qui eius legebant leges, quæstionesq; uehementissimas faciebant, et eius uirtutem ita considerabant. Finis itaq; Moyses declaratus à nobis hoc modo sufficiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITA- tis Iudaicæ liber quintus.

Iesus Mose mortuo ductor exercitus transito Iordane euertit Hiericho, seruata tantum Raab. Achar ob furtum occiditur, dum ob eius maleficium, multi Israëlitzæ cecidissent, ultore deo: deq; ciuitate Ain expugnata, prædæ inde direpta.

CAP. I.

Iosue 2.

MOSES itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Iesus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, et luctu quiescente, præcepit ut populus esset preparatus ad exitum: misitq; exploratores ad Hiericho, qui et uirtutem eorum, et quam ipsi uoluntatem habere uiderentur, agnoscerent. Ipse uero disponebat exercitum, tanquam Iordanæ opportuno tempore transiturus: et conuocans principes tribuum Ruben et Gad, et præsules Manasse (nam ex huius tribus mediam partem in Amorræa ascripserat habitare, quæ est Chananeorum terra pars septima) commemorabat eis quæcunq; Mosi promississent: atq; poscebat, ut præstò essent illius prouidentia, qui neque dum moreretur circa eos defecisset: et utilitati communi semetipsos ad ea quæ præcipiebat pronis mentibus exhiberent: et sequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem accessit in stadijs sexaginta. Cumq; fuisset illic castramentatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebantur apud Chananeos ignorantes. Latenter enim prius omnem

omnem urbem eorum licenter considerauerunt, simul & muros, quicunq; fortes, & qui non ita cauti esse uiderentur: sed & portas, quæ dum essent fragiles, opportunum præberent inuasuris introitum. Non autem curabant ciues, quicunque uidebant eos ista considerare, putantes uisionis gratia peregrinos aptissima eos ciuitatis loca singula perscrutari, non uoluntate tamen hostili. Cumq; uespere factum fuisset, & descendentes in habitaculum quoddam muro uicinū uenissent, in quo etiam cœnaturi erant, essetq; eis iam discedendi cura, nunciatum est regi cœnanti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes essent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia constituti. Ille uerò repente eos præcepit comprehensos adduci, ut eos torquens agnosceret, quid agere uolentes adessent. Cumq; inuasionem eorum Raab agnosceret (nam supra murum stipulâ lini siccabat) exploratores quidem illic abscondit. His autem qui missi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint antè paululum quàm sol occumberet apud eam, & cœnantes abscesserint. Quos si timorem ciuitati, & regi periculum ferentes uenisse putarent, sine labore eos comprehenderent persequentes. Illi uerò mulièr ita loquente, nullum eius arbitrati dolum discesserunt, neq; perscrutantes habitaculum eius. Cumq; perrexissent per uias, per quas eos præcipuè ire credebant, & quæ ducerent ad uada Iordanis, & nullum signum agnoscerent, à labore quieuerunt. Tumultu autè sedato, Raab deducens uiros, & periculum pro eorum salute faciens suum, quæ si capi in eorum occultatione potuisset, nequaquam supplicia regis euasisset, sed cum omni domo pessimè deperisset, rogabat, ut haberent sui memoriam: & dum Chananeorum terram obtineret, huius salutis repensationem eos sibi cōferre poscebat. Quo facto, dimisit abire eos ad pro-

pria : iurantes, ut eam liberarent, & qui cum ea forent, dum uenientes in ciuitatem uastarent eam, & omnes habitatores eius secundum sententiam apud se præfinitam unâ perimeret. Hæc enim illa se scire dicebat, signis dei uirtute monstratis. At illi & de præsentibus gratias referentes, & de futuris iurabant opere se repensaturos fore: & suadebant, ut dum sentiret capiendam ciuitatem, omnem possessionem suam atq; domesticos in illo habitaculo recondere, & ante ianuas coccineum funem appenderet, quatenus sciens domum princeps, ne quid ei mali fieret, custodiret. Adijciebant enim : Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis uerò pugando ceciderit tuorum aut tu, nequaquam nobis hoc ascribas, quia propter deum quem iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quasi de iurisiurandi transgressione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimissi per murum : & ad suos peruenientes, nuntiauerunt quæcunque in urbe gessissent. Iesus autem pontifici Eleazaro & senioribus dixit, quæ fuerant ab exploratoribus iurata Raab, qui iurandum sua quoque sententia firmauerunt. Metuente uerò duce transitum fluminis, cum esset grandis eius impetus, & neq; pontibus transiretur: nam primitus non erat iunctus: qui etiam si uellet ei pontem facere, nequaquam se arbitratur propter hostes habere permissionem, inter hæc deus transibilem fluuium fieri ei compromisit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus transactis diebus, Iesus transposuit cunctum exercitum, totamq; multitudinem, tali modo : Precedebant quidem sacerdotes habentes arcam, deinde Leuitæ, tabernaculum & uasa, quæ ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deferentes. Sequebatur autem Leuitas per tribus suas omnis exercitus, habens in medio infantes atq; mulieres. Metuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine.

Cumq;

Ioſue 3.

Cumq; sacerdotibus primis introeuntibus incabulis iam flui-
 uius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, aluco uero
 (eo quod non multus esset fluctus) quasi ad sicci pauimenti
 instar exposito, omnes iam confidenter fluium transmeabant:
 & qualem eum deus futurum esse prädixerat, talem esse con-
 spiciebant. Steterunt autem in medio sacerdotes, donec turba
 transiret, & securitatem attingeret. Omnibus itaq; transun-
 tibus, egressi sunt sacerdotes, liberum iam fluuium relinquen-
 tes, ut more suo discurreret. Et fluuius quidem egressis He-
 braeis denuo creuit, & magnitudinem suam recepit. Illis ue-
 rò quinquaginta stadiis præcedentibus, exercitus usq; ad de-
 cem stadia Hiericontis accessit. Iesus autem altare ex lapidi-
 bus, quos singuli principes tribuum tulerat de profundo Ior-
 dans, iubente propheta constituens, pro futuro signo interrui-
 pti fluminis, super eum sacrificauit deo: & festiuitatē Paschæ
 in illo loco cunctus populus celebrauit: & omnium quæ eis
 deerant primitus, facilius tunc abundabant. Nam & messim
 iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentis-
 sima possidebant. Tunc etenim eis etiam cibus mannae defecit:
 quo aliti quadraginta fuerant annis. Cum hæc uero Israëlita
 facerent, & Chananæi nequaquam contra eos exirent, sed
 clausi muro quiesceret, Iesus eos obsidere deliberauit. Et pri-
 ma die festiuitatis ferebat arcam sacerdotes, & circa eam un-
 diq; pars erat armatorum custodientium. Aliq; sacerdotes
 præcedebant septem buccinis suis tubas mittentes: rogabantq;
 simul exercitum, ut uiriliter circuiret murum, senioribus suis
 sequentibus, & tubas mittentibus solummodo sacerdotibus.
 Quo gesto, ea die nihil amplius facientes, ad castra reuersi
 sunt. Cumq; hoc sex diebus fecissent, septimo die omnē popu-
 lum colligens armatorū Iesus, captiuitatē urbis annuntiavit:
 & quia eis illa die deus eam sine labore contraderet, muris

Iosue 4.

Iosue 5.

eius spontè prostratis, omnia tamen occidenda quæcunq; animum potuissent habere præcepit, & nullo labore ab hostium nece quiescendum: & ut neq; misericordia cadendi, neq; circa prædam uacandam fugientes contemnerent inimicos, sed animantia cuncta perimerent, & nihil ad usum propriae uoluptatis auferrent: aurum uerò uel argentum quodcunq; inueniretur, iussit auferri, ut deo præcipue gestorum primitiæ seruarentur, quæ primum fuissent ciuitate subacta perceptæ: solum uerò Raab liberandam decreuerunt, & generationem eius, eo quod exploratores ei præbuerant iusiurandum. Hæc dicens Iesus, atq; disponens exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbem arca præcedente, & sacerdotibus ad opus populum commonentibus. Cumq; septies circuisissent, & Iosue 6. paulatim quieuisset, repente cecidit murus: neque machina, neq; alia uiolentia muro ab Hebræis illata. Illi uerò ingredientiætes urbem Hiericho omnes in ea peremerunt, inopinabilem muri ruinam obstupescens, mentibus utiq; eorum ad defensionem suam inutilibus subito constitutis. Necabantur autem per itinera constipati, & in domibus apprehensi, nulliq; penitus parcebatur: sed omnes pariter occidebant, usq; ad mulieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corporibus, & nullus effugit necis incursum. Ciuitatem uerò cunctam incenderunt, simul & regionem. Raab uerò ad illud coenaculum cum suis confugientem, exploratores eripuerunt. Quamdum ad se Iesus uenire fecisset, gratias egit pro exploratorum salute, & pro tali beneficio dixit non se retributionibus fore minorem: donauitq; eam repente multis agris, & rebus maximis honorauit. Si quem uerò locum ciuitatis pertransibat, ignis cum destruebat, & super habitatores eius decidebat. Sed & si quis uastatam postea uellet instruere, maledixit: quatenus qui fundamenta murorum iaceret, priore filio careret: qui uerò

uero perficeret, & nouissimum simul aritteret. Hoc uero ma-
 ledictum non neglexit diuinitas. sed in posteris dicturus sum
 passionē, quæ propterea facta aduenerit. Congregata est igitur
 innumera multitudo argēti simul & auri, necnon & æ-
 ris cum nulli placuerit aliquid exinde sustulisse, nec ad utilita-
 tem propriam eam diripuisse. Et hæc quidem Iesus sacerdoti-
 bus thesaurorum recondenda contradidit. Hoc ergo modo pe-
 riit Hiericho. Achar uero quidam Zebedei filius ex tribu Iosue 7.
 Iuda dum inuenisset chlamydem regiam totam auro conte-
 xtam, habentem auri maxam, hoc est, siclorum pondo ducenta:
 crudele iudicans, si is qui periculum habuerat, lucrum in-
 ueniens, quod in sua utilitate conferret, daret hoc deo, & non
 magis egenti: foueam faciens ualde profundam in suo taber-
 naculo, suffodit eam: latere se iudicans deum, sicut potuit la-
 tere commilitones. Vocatus est autem locus, in quo castrame-
 tatus est Iesus, Galgala: quod nomen significat libertatem.
 Transeuntes enim fluiuium, iam semetipsos ab Aegyptijs, &
 ab arumnis deserti, confidebant esse securos. Post paucos uero
 dies uastationis Hiericho, misit Iesus triginta milia armatorū
 in ciuitatē Ain positam super Hiericho, quatenus dimicarent.
 Et congressus hostibus, ceciderunt Hebræorum uiri sex & tri-
 ginta. Cumq; hoc nuntiatum fuisset Israëlitis, magnam tristi-
 tiam & crudelem angustiam protinus habuerunt: & non tan-
 tum propter cognatos amissos, licet omnes uiri boni & ni-
 mis exercitati periissent, quantum propter desperationē suam.
 Credentes enim iam se terrā obtinuisse, & a prelijs iam exer-
 citum uacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopina-
 biliter uidebant hostes: & saccos superinduentes stolis suis,
 tota die erant in luctu & lachrymis constituti: nulli requiren-
 tes cibum: casu siquidem qui contigerat grauissimē uideban-
 tur afflicti. Videns autem Iesus exercitum ita percussū, &

ex omnibus iam rebus pessima desperatione deiectū, audacter accessit ad deum, & ait: Non nostra petulantia uenimus, ut hanc terram subijceremus, sed Mose famulo tuo ad hoc nos adhortante processimus, dum multis signis possessionem huius terra præbitorum te nobis esse promiseris: & exercitum armis hostium facere meliorem. Quæ sunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter spem decepti uidemur, & tanquam non firma sint tua promissa, quæ Moses prædixit, afficimur, & deterior nunc de futuris metus nos desperabiles habet, primo experimento talia sustinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus est malis his adhibere medicinā, & presenti nostræ tristitia præbere uictoriam, etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui responsio à deo data est, ut surgeret & exercitum à sua pollutione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem nunc super eos euenisse dicebat: sorte uerò requireretur, qui fecerat: ac cum puniretur, uictoria eis semper de hostibus proueneret. Hæc ergo populo Iesus enarrabat, & uocans Eleazarum pontificem, & principes tribuum, sortem per eos mittebat. Cumq; hoc delictum in tribu Iuda factum esse declararetur, rursus per genus sortem misit, & ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per unumquemq; uirum inquisitione facta, apprehensus est Achar. Ille uerò cum non potuisset negare deo, dum eum ita cōstrinxisse probabatur, furtum confessus est, & protulit in mediū uestem. Et ille quidem repente peremptus, turpem pœnam & incun-

10sue 8. stanter congruam suæ presumptioni meruit sepulturam. Iesus autem purgatum exercitum deduxit ad Ain urbem: & nocte circa ciuitatem insidijs constitutis, diluculo cum hostibus est congressus. Illis autem cum fiducia propter priorem uictoriam

uictoriam super eos euntibus, simulando se recedere populus Hebræorum hoc modo longius eos quasi persequētes traxit: quia illi de ciuitate, & tanquam de uictoria erant cōfidentes. Dum uerò restitisset exercitus cōtra faciē eorum, dedissetq; signa quæ cōstituerat eis, quos in insidijs collocauerat, eosq; excitasset ad pugnam, tunc illi ciuitatem ingressi sunt, dum essent circa muros ciues intēti, aliqui uerò & circa aspectum eorum qui egressi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem ceperunt, & omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens, omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerent quasi ad integram ciuitatem, cum & ipsam captam inspicerent, & incensam cum mulieribus & filijs agnouissent, per agros dispersi sunt, defendere semetipsos solitudine non ualentes. Cum talis siquidem calamitas hostes apprehendisset, infantū turba atq; mulierum capta est, & rerum aliorumq; uasorum innumera multitudo, necnon greges pecudū Hebræi ceperunt, multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in Galgalis positīs militibus partitus est.

Quomodo Gabaonitæ aliorū casu territi, fœdus cum Hebræis se inituros simulauerunt: sed dolo eorum deprehensō, publicæ seruituti mancipati sunt: quos Iesus postea à quinq; regū obsidione liberauit, omnibus occisis, & uniuersa eorum terra depopulata, prolato ad hoc in immensum die.

CAP. II.

Gabaonitæ uerò habitantes iuxta Hierosolymam, uidentes passionē quæ prouenerant Hiericho & Ainitis, & ad semetipsos transire hanc uastationem existimantes, Iesum quidem aperte rogare noluerunt: neq; enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant, dum in interitu totius Chanaanæ gentis eum pugnare agnoscerent. Cheseritas autem & Chiatemeritis, qui uicini eis erant, ad auxilium poscerunt: Iosue 9.

poscerunt : dicentes neque illos periculum dedinare, si istos
 Israëlite deuincerent, coadunati uerò possent magnitudinem
 eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuissent, misse-
 runt legatos ad Iesum, amicitiam postulantes: quos præcipue
 iudicabant idoneos, ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi
 uerò confiteri se Chananeos incautum existimantes, fugere
 se huiusmodi periculum crediderunt, si diceret nihil sibi cum
 Chananeis quolibet modo cõpetere, sed longissime ab his ba-
 bitare, et uenisse se pro fide uirtutis eorũ, ambulantes itinere
 multo: et pro cõiectura sermonis huius uestimenta monstra-
 bant. Vestes enim cum nouæ essent quando egrediebantur,
 longo tempore itineris attritas sibi met asserebant. Cilicinis
 enim, ut eorum uerbis crederetur, uestibus utebantur. Stantes
 ergo in medio, dicebant se missos à Gabaonitis, et uicinis ci-
 uitatibus multum ab ea terra remotis, facturos cum eis pacem
 more fœderis patriæ suæ: agnoscetes enim dei gratia atque
 dono Chananeorum terram eis possidere concessam, his tri-
 buta ferre gratulari, et ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq;
 illi dicentes et indicia itineris ostẽdentes, rogabãt Hebræos
 ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autem dictis eorum cre-
 dens, quod non essent de gente Chananeorum, amicitias fe-
 cit cum eis. Et Eleazar Pontifex cum senioribus præbuit ius-
 iurandum habituros amicos et socios, nihilq; cogitari ad-
 uersus eos iniustum, populo scilicet in iureiurando unà con-
 sentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido consilio pro-
 merentes, ad semetipsos abibant. Iesus autem castrametatus
 contra Chananeos in cõfinio Gabaonitarum, et cognoscens
 non procul ab Hierosolymis Gabaonitas inhabitare, et Cha-
 naneorum generis esse, euocatos eorum principes, de falsita-
 te culpabat. Illis autem non aliam præter hanc salutis occa-
 sionem se habuisse dicẽtibus, et propterea ad hæc ex neces-
 sitate

ante uenisse, conuocabat Pontificem Eleazarum & seniores: eisq; censentibus, publicos eos famulos, ne iusturādum transgredere-
tetur, esse decretum est. Et illi quidem pro calamitate, quæ comprehenderat eos, hanc sui cautelam atq; custodiam inuenerunt. Quum uerò rex Hierosolymorum grauiter Iosue 10.
ferret, eò quòd Gabaonitæ cum Iesu pacta fecissent, uicina-
rum gentium reges contra eos pugnatu-
ros ad solatia roga-
uit. Quibus ei præsentibus (quatuor enim erant) & cum eo castrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent obsessionem, Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Iesum. Ad hoc enim uentū erat, ut à suis quidem perimī se putarent: & ab eis qui ad interitum Chanaanæ gentis castrametabantur, saluari se propter factas amicitias existimarent. Iesus autem cum omni exercitu ad eorum solatia properare festinans, & die noctuq; perambulans, diluculo uenit ad hostes, & fugientes sequebatur per agros in descensu Bethura. Ibi etiam dei quoque cooperationem cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus, & grandinis demissione maiore quàm solitum est: insuper etiam die crescente, ne nox succedens Hebræorum impetum refrænaret. Iesus autem reges in quadam spelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uerò longitudine tunc dies extensus est, & plus solito creuit, palàm est per scripturas, quæ sunt in templo repositæ. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerant cōtra Gabaonitas exercitum, reuersus est rursus ad Chananaeā montana Iesus: & multa cede in ea facta, sumens prædam, uenit ad exercitum Galgalis constitutum. Et quum de Hebræorum uirtute per circuitum habitantes sermo discurreret, stupor habebat omnes audientes multitudinem peremptorum. Castra autem metati sunt super eos reges Chananaei, qui circa montem Libanum

Libanum habitabant, & Chananæi qui in campeſtribus erāt, Palæſtinos ſecum ducentes, uenerunt ad ciuitatē Berothi Galilææ ſuperioris, & de Seſecha, qui locus non procul à Galilæis eſt. Totius autem exercitus armatorum erant tercentum milia, & decem milia equitum, & duo milia curruū. Turbat itaque hæc multitudo & ipſum Ieſum & Iſraëlitas, & ſperare meliora propter timoris excellētiam dubitabant. Deo autem arguente timorem eorum, & ſi magis ſolatium ab eo quærerent, promittente ut deuincerent inimicos, & iubente equos hoſtium ſubneruari, currus incendi, dux in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos, congreſſus eſt, pugnaq; fortis effecta eſt, & cædes potior, quàm credi poterit uel audiri. Perſequens autem eos, multum perambulauit, & omnē exercitum hoſtium præter paucos extinxit, regesq; ceciderunt uniuerſi. Deſicientibus autem hominibus ad interficiendos equos, Ieſus eos occidit, & currus incendit. Quo facto, provinciam licentius poſsidebat, nullo præſumente bellum eis inferre: ſed & ciuitates obſeſione capiebat, & quicquid potuiſſet ſumere, deuiſtabat. Quintus iam annus tranſierat, & nullus remanſerat Chananæorum, niſi quidam qui in munitionem murorū ſu-

Iofue 24.

gerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus, ſacrum tabernaculum cōſtituit circa ciuitatem Silon. Locus enim opportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templum quietis cauſa permitteret. Et inde procedens ad Sichimā cum omni populo, altare cōſtituit deo, ubi Moſes quoq; prædixit: & diſtribuens exercitum, in monte quidem Garizi cōſtituit medium, & in Ebal dimidium: in quo & altare ædificauit: nec non & Leuitas ſacerdotesq; diuiſit. Sacrificantes autem & maledicta facientes, & ea conſcripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo ſunt reuerſi.

Ieſus

Iesus senio iam confectus, conuocato populo terram promissam æstimari iubet: deinde ea tribus forte diuisa, monens nulli Chananæo parcendum esse, gratiasq; deo agens ad concordiam & dei obedientiam hortatur.

CAPVT

III.

Iesus autem quum esset senex, & Chananeorum ciuitates Iosue 13. 14. non facile capi uideret, tam propter locorum munitionem & 18. in quibus erant, quam propter fortitudinem murorum, quos pro naturali ciuitatum custodia circumduxerant, & credebant hostes desperatione captionis ab obsidione recedere: nam propter suum interitum Chananei cognoscentes Israëlitas egressuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortissimas occupati: congregari tunc populum in ecclesiam Siloë præcepit. Quibus cum summo studio concurrentibus, commemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos gesserant, quam essent optimi, & deo præbente digni: & quod uirtute legum quas sequebantur, triginta & unum reges præsumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicumq; sperauerat contra eorum se fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorū generatio relinqueretur: quum ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias autem longo tempore & longa oppressione adhuc opus esset, propter murorum munitionē, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborantes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres suos, fortibus proprijs fruerentur, grates utiq; eis pro labore restituentes. Tunc etiā singulos ait per tribus de quibus testimonium daretur, eò quod uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem sine dolo renunciarent. Et Iesus quidem hæc uerba faciens, populum sibi habuit fauentem: & uiros qui terram eorum deberent metiri direxit, dans eis aliquos terræ mensores do

res doctos, quos propter artem ueritas non lateret: mandans eis ut in ea mensuras aestimarent, et felicem terram, et que minus esset idonea. Natura namque terrae Chananeorum huiusmodi est, ut et planiciem magnam habeat, et fructus ferre sit copiosa. Quae comparata quidem aliae terrae, creditur esse felix: cum locis autem Hierichuntis et Hierosolymitarum aestimata, putatur ualde uilisima. Licet omnino haec spatia parua, et eorum multa montana sint, magnitudine uero fructuum ad cibos aptorum, et pulchritudine, alia similis non est: et propterea aestimandas potius quam metiendas decreuit has sorte, dum saepius unum iugerum pro mille sit dignum. Viri autem qui missi fuerant, quum essent decem, circumeuntes et aestimantes terram, septimo mense ad eum reuersi sunt, ad ciuitatem Silon: ubi tabernaculum constituerant. Tunc Iesus Eleazarum et seniores cum principibus tribuum sumens, diuisit haec nouem tribubus et dimidia Manasse, secundum magnitudinem singularum tribuum mensuram effi-

Iosue 15. ciens. Quumque misisset sortem, Iudae quidem tribus sorte cadente, elegit superiorem Idumaeam. Quae in longum quidem extenditur usque ad Hierosolymam, latitudine uero usque ad paludem Sodome constituta est. In hac autem sorte ciuitates

Iosue 16. erant Ascalon et Gaza. Simeoni uero in secunda sorte pro-

et 18. uenit Idumaea, quae circa Aegyptum est et Arabiae montem. Beniamita uero sortiti sunt à Iordane quidem flumine usque ad mare longitudinem, latitudinem uero quae Hierosolymis Bethelisque terminatur. Haec autem sors angustissima fuit propter terrae felicitatem: Hierichon enim et Hierosolymitarum

Iosue 16. tulerunt urbes. Ephraim autem tribus à Iordane flumine usque ad Gazaram longitudinem habuit: latitudinem uero quaecumque

Iosue 17. à Bethelis usque ad campum maximum terminatur. Manasse

et 19. uero medietas à Iordane quidem usque ad ciuitatem Doron, latitud

latitudinem uerò ad Bethsames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Post hos autem Isachar Carmelum montem, et fluiuium in longitudine habuit: Taburium uerò montem in latitudine. Zabulonitæ uerò usque Genesar descendentes circa Carmelum et mare, sortiti sunt: et conuallem quæ à Carmelo nuncupatur: eò quòd etiam huiusmodi sit. Aseritæ uerò omnem terram quæ ad Sidonem conuersa est, habuerunt. Ciuitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Astipos nuncupatur. Partes uerò ad Orientem conuersas usq; ad Damasum ciuitatem, et Galileam superiorem Neptalitæ sumpserunt usque ad montem Libanum, fontesq; Iordanis, quorum fluctus de montibus est collectus. Danitæ autè loca conualles ad occasum solis posita tenuerunt Azoto et Doris, determinationemq; Iamnam simul et Geth ab Eteron usq; ad montem, ex quo tribus Iuda pendebat. Sic itaque diuisit Iesus terram, et nouem atque dimidia tribui eam tradidit possidendam. Nam Amorreæ, quæ et ipsa ab uno Chananei filio sic uocata est, Moses dudum capiens, tribubus duabus et dimidia distribuit. Hoc autem et primitus indicaui. Loca uerò circa Sidonem et Archeos, et Amatheos, et Aritheos, inculta tunc erant. Iesus autem quum cum iam senectus impediret, nec posset quæ cogitabat efficere: et dum qui post eum erant principatum sumpturi, negligenter in cõmuni utilitate conuersarentur: præcepit singulis tribubus, ut nullum de Chanæorum genere in terra quam sunt sortitæ, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; custodiam paternarum solennitatum fore, hanc etiam Mosén prædixisse commemorans, et in hoc ei esse credendum dicebat: sed et Leuitis octo et triginta ciuitates esse restituendas, qui iam prius acceperat in Amorreæ decem. Quarum tres distribuit fugacibus habitandas, id est, de tribu Iuda Hebron: Sichem uerò ex Ephraim: et Cades de Neptalim,

Neptalim. Est autē hic locus supra Galileam. Diuisit autē et cunctas prędę reliquias. Erat nanq; terra ampla: et magnas diuitias obtinebāt. Abundabāt enim et cōmuniter omnes et seorsum singuli auro et uestibus, et alijs uasis, et quadrupedum copia, quorū numerus comprehendere non poterat. Post

Iosue 23. hæc autem exercitu in ecclesiam cōuocato, eis qui super Iordanem in Amorręa constituti erant, quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse uidebatur, ita loquutus est: Quoniam deus pater et dominus generis Hebręorum hanc terram possidere concessit, et possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mādato cognatis indigētibus, promptissime uos obtulistis ad omnia: iustū est, nulla uos difficultate ulterius detinente, quiete iam frui, securis utiq; nobis de uoluntate uestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam infegnitè offeretis, neq; post hos labores eritis aliquādo tardiores. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iuuistis, nō modo solum, sed etiā semper acturi sumus: quia quū sitis boni, amicorum memoriā habebitis omnīū, et mente retinebitis quacūq; per uos prouenerūt nobis, et quomodo usum bonorum uestrorū propter nos distulistis, et laborantes primitus in quibus nunc dei fauore consistimus, postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserunt autē super nostra bona ex laboribus, quos nobiscū habuistis, multę diuitię, prędam pretiosam augentes, et aurū et argentum, et super hæc omnia quod maius est, fauor uester. Ob quā rem ita nos ad quodcūq; uolueritis in repēsatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quę Moses prędixit, estis obliui, illo etiā ab hominibus abeunte: nec est quicquam, in quo uobis gratiarum debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus, et rogamus, ut nullum esse terminū nostrę cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est, alteros nos, et

non

non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, unusq; deus qui & nostros maiores, & uestros ad illorum perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Moſen ſemper conſtituit. Perdurantes enim in iſtis, fauorem dei & eius ſolatium ſemper habebitis: conuerſis uerò uobis ad imitationem gentium externarum, auerſabitur ueſtrum genus. Hæc quum dixiſſet, ſingulos maiorum, & cōmuniter eorum multitudinem ſalutans, ipſe quidem reſtitit. Deduxit autē eos populus, non Ioſue 22. tamen ſine lachrymis, & uix ſemetipſos abinuicē dimiſerunt.

Quomodo Ieſus duxit Hebræorū exercitum: & dum pugnaſſet contra Chanaanæos & deuiciſſet terrā eorum, per ſortes funiculorū eſt partitiſ: & de morte ipſius Ioſue & Pontificis Eleazari.

C A P. I I I I.

TRanſiens autem fluuiū tribus Ruben & Gad, & quicunque de Manaſſe pariter ſequebantur, altare ſuper ripam collocare Iordanis decreuerūt: ut memorabile ſignum generationi futura, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, exiſteret. Audientes autē qui intra Iordanem habitabant, eò quòd dimiſi ab eis altare conſtituiſſent: & neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent, pro nouitate tamen cultura decorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & ſacræ religioni derogatum, ueriſimile iudicātes, erant armati ad ultionem eorum qui collocauerant altare, fluuium tranſiſturi, & punituri eos, quaſi pro paternarum deſtructione ſolennitatum. Non enim uidebatur eis iuſtum, ut cognationem reſpicerent, aut dignitatē eorum, qui autores fuerant harum rerum: ſed dei complectebantur mandata, & quomodo honorari congaudeat. Et illi quidem armati ſunt per ſurorem: retinuit autē eos Ieſus & pontifex Eleazarus, & pariter ſeniores, ſermonibus ſuadentes, ut prius experimēta eorum uolun-

p

tatis

tatis acciperent: deinde si malæ uoluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, & decē alios apud Hebræos honoratos, cognituros sapienter, ut quid altare, trans euntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis trans euntibus & ad eos uenientibus, fuisset ecclesia congregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis, quàm possitis correpti de futuro sermonibus emendari: ueruntamen non secundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repētē ultionemq; descēdimus. Cognati nanq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt cōgregationem: quatenus agnoscerent causam pro qua accessistis, ut altare fabricaretis, ne petulanter uideremur armis adire uos: utrū uoluntate bona fecistis hoc, an re uera culpa cōuincitur, unde in uobis iustius ulciscamur. Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sapius agnoscentes, & auditores legum, quas ipse uobis contulit existētes, diuisos à nobis & in propriam sortem uenientes, quam dei gratia & ipsius circa uos prouidentia meruistis, obliuionē eius habere: & tabernaculum arcamq; deferentes, super altare quod uobis est proprium, peregrinos introducere deos, Chananeorum mala sectantes. Sed nihil inique fecisse optamus, agentes pœnitentiā, & nequaquam uesantes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; sumētes. Si uerò in delicto consistitis, nequaquam laborē pro legibus refutamus: sed transeuntes Iordanem defendemus eas, & ante omnia deum, nihil uos à Chananeis differre credentes: sed sicut ipsos, uos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis, quòd quia transistis fluiuium, etiam à dei uirtute estis extranei. Vbiq; enim in his quæ sunt ipsius estis, & effugere potestatem eius atque iudicium nullo modo poteritis. Si uerò creditis hunc locū, ubi nunc estis positi,

siti, impedimentū esse correptionis, nihil prohibet denuo terram diuidere, eamq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite temperanter, & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores, ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis, quod nec uestre nec ipsorum saluti, aut causæ expedit sic cogitare, ut non uerbis uinci potius, q̄ experimentum uelitis sustinere praeliorum. Hæc Phinees dicente, præsules ecclesiæ & omnis multitudo cœperunt de querimonijs satisfacere: & profiteri, neq; ab eorum se cognitione recessisse, neq; pro nouitate altare cōdidisse: sed & deum unū nosse, qui Hebræis est omnibus cōmunis, & illud altare positum ad sacrificia facienda. Hoc autem altare, propter quod & suspecti estis facti, dicebant non pro religione collocatum, sed ut signū foret, & indicium in futuro uestre familiaritatis. Et necesse est nobis temperare, & in patrijs legibus permanere: non autem trāsgressionis initium, sicut suspicatum est, facere. Testis autem nobis sit deus, quod istud altare non pro tali causa construximus. Vnde meliorem de his habentes opinionem, nihil culpetis ulterius: neq; nos extra sortē iudicandos esse credatis: nec eorū similes, qui quum generis Abraham sint, ad nouas solennitates accedunt. Hæc dicentes laudans Phinees reuersus est ad Iesum, & eorum uerba populo nunciabat. Ille uerò gaudens, quia neq; ulla pugnandi foret necessitas, ne ad sanguinem bellumq; deducerentur cōtra cognatos, pacificas deo pro his hostias immolauit: & dimittens post hæc multitudinem in proprias sortes Iesus, ipse in Sichem commoratus est. Post hæc autem anno uicesimo senior iam existens, conuocabat honoratos maxime ciuitatū, & principes & seniores, & multitudinem quantamcunq; erat congregari possibile. Quibus in unum cōuenientibus, cuncta beneficia dei cōmemorabat (erant autem multa) per quæ ab humili forma

ad hanc gloriam & substantiam peruenissent : & seruari dei uoluntate, quæ talis circa eos esset, orabat. Et pie cunctos poscebat agere, per quod solū eis grata diuinitas permaneret. Hoc enim bene se habere dicebat, ut transiturus à uita, huiusmodi eis monita derelinqueret : poscebatq; ab illis, ut quæ ille diceret, memoria retinerent. Et ille quidem talia presentibus loquens, defunctus est, quum uixisset annis centum & decem: quorum cum Mose quidē pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta : dux autē post illius mortem sex & uiginti fuit annis, uir nec sapientia indigus, nec eorum quæ cogitabat, ut multa sapienter ediceret, inexpertus: sed ubique summus, & ad opera periculāq; magnanimus, audaxq; bella disponere, & in pace dexter, & in omni tempore præcipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thanna, in tribu Ephraim. Eodem uerò tēpore mortuus est & Eleazarus pontifex, Phinees filio sacerdotium relinquens, cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Quomodo mortuo duce, filij Israël feliciter aliquanto tempore pugnaverunt contra Chananæos, principatu dato tribui Iuda: de capto Adonibezecho, deq; Hierosolyma Beniamitis tributaria facta. CAP. V.

Iud. i. **P**ost horum itaq; transitum Phinees prophetauit secundum dei uoluntatem, ad delendum Chananæorū genus, tribui Iudæ præbendum esse principatum. Erat enim studium populo cognoscere, quid etiam placeret deo. Tunc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandum, quatenus exterminatis hostibus sub ditione etiam eos qui in ipsa sorte cōsistebant efficerent. Chananæi autem uiuentibus apud se illo tempore regibus, cum magno exercitu eos in Bezechin expectabant, regi Bezechinorum Adonibezecho principatum credentes:

dentes: quod nomen significat dominus Bezechinorum: Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabant enim uincere Israëlitas mortuo Iesu. Congregati uero Israëlites duabus tribubus, quas prædixi, magnifice pugnauerunt: et occiderunt quidem eorum decem milia: fugantes autem reliquos, et insequentes, Adonibezechum quoque ceperunt: cuius dum manuum ac pedum summitates abscederent, ait: Non semper potui latere deum, illa patiens, quæ contra uos, et septuaginta reges prius facere non erubui. Et uiuum quidem hunc tulerunt usque ad Hierosolymam, mortuum uero sepelierunt. Et egrediebantur uastantes ciuitates, et plurimas capientes. Inter hæc obsederunt et Hierosolymam: sed hanc quidem longo post tempore capiētes, omnes in ea habitantes interemerunt. Erat enim eis ualde grauis desuper munitio murorum, et loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in Hebron, et hanc capientes omnes interfecerunt. Relinquebatur adhuc genus gigantum: qui propter corporum magnitudines atque formas in nullo alijs hominibus proximis, ultra modum admirabiles hætenus per eorum ossa monstrantur, in nullo his de quibus fides habetur equalia: quorum genus Leuitis præcipue dederunt munus: etiam cum duobus milibus cubitis: terram quoque Caleph dono dederunt mandato Mosi: hic enim fuit unus exploratorum, quos misit Moses in Chananeam. Dederunt autem et filijs Iethri Madianitæ, qui fuit socer Mosi, terram ad possidendum. Nam patriam relinquentes secuti sunt eos, et fuerunt in deserto cum eis. Tribus itaque Iuda et Simeon ciuitates quidem Chananeas in montana ceperunt, in campestribus autem et ad mare positas, Ascalona et Azotum. Euasit autem Gaza et Accaron. Nam dum essent in campestribus, et copiosam haberent currum abundantiam, irruentes sibimet affligebant. Et istæ quidem tribus maxime bellando locuple-

tate, ad ciuitates proprias recesserunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uerò, quorum erat Hierosolyma, habitatores suos concesserunt tributa persolvere: & ita quiescentes omnes, alij quidem interficere, alij uerò pericula sustinere, ad terrarū se tradidere culturā. Hoc autē & reliquæ tribus imitātes Beniamitas faciebant, & eorum tributa percipientes, permittēbant Chananæos sine prælijs esse. Tribus autem Ephrem cum obsedisset Bethelam, finem dignū tempore, & magna laborum obsessione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obsidione omni modo perdurabant. Deinde Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem, necessaria deferētem, fidem dederunt ei, ut si ciuitatē traderet, saluarent eum, & cognatos eius eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum. Qui tradens urbem, cum suis hoc modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt de cetero ciuitatem:

Quemadmodum denuo Palæstini pugnātes deuicti sunt ab Hebræis.

CAP. VI.

Igitur post hæc circa hostes quidē molliores erant Israëlites, circa terram uerò & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes, per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant: & in cōuersatione legum integri Hebræi, & circa ea quæ dei sunt non erant. in his indignata diuinitas suscitabat quidem primū, ut ita dicam, sua uoluntate Chananæos, qui postea secundum eorum actus multa contra eos crudelitate sunt usi. Hebræi nanq; & circa ea quæ dei sunt negligētes erant, & circa bella difficiles, cū multa Chananæis abstulerint, & ad labores iam essent propter epulas dissoluti: agebaturq; ut eorū optima iam cōuersatio deperiret: & seniores non audiebant, nec aliorum præceptum, nec priorum ulla solennia conseruabant. Erant autem magis libidine

libidine lucrorum intenti, & multa requie seditio eos crudelis iterum comprehendit: & ad hoc usque perducti sunt, ut ad inuicem huiusmodi causa pugnarent. Vir Leuita de populo, qui erat sortis Ephraim, & ibidem habitabat, de Bethlechem duxit uxorem. Hic autem locus est tribus Iudae. Cumque uehementer amaret coniugem, & eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab illa non similiter amabatur, & ille propterea passionem amoris eius potius ureretur, lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum, abiit ad parentes mense quarto. Vehementer autem seruens uir per amorem uenit ad soceros, solutisque litibus placatus est circa eam. Et quatuor quidem diebus ibidem commoratus, praebentibus ei hospitalitatem puellae parentibus: quinta die placuit ut abirent, & circa meridiem sunt egressi. Tardius enim dimittebant parentes filiam, & diei iam tarditas accedebat. Unus autem eos famulus sequebatur, & asinus erat eis, in quo mulier uehebatur. Quumque uenissent circa Hierosolymam, ambulanti bus stadiis triginta persuasit famulus, ut manerent, ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua comprehenderet, dum nec procul hostes existeret, & tempus frequenter incautum faciat suspecta, etiam quae putantur esse tutissima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros succedere. Eratque ciuitas Chananaeorum. Sed accedentes uiginti adhuc stadiis, optabant ad propriam descendere ciuitatem. Quumque haec sententia ualuisset, uenit in Gabaa tribus Benjamin, iam uespere. Et quum nullus ciuium eum in mansionem susciperet, senior quidam ex agro descendens, qui de tribu quidem erat Ephraim, in Gabaa uero commorabatur, uidens eum, quis esset interrogabat, & propter quas causas, nuttens quum iam essent tenebrae, necessaria coenae requireret. Ille uero Leuitam quidem se dixit esse, mulierem autem a parentibus reducere, & ad propria remeare:

habitationem uerò significabat habere se in sorte Ephrem. Quem senior & pro cognatione, & eò quòd eandem possideret tribum, & propter colloquiũ, ad suũ duxit hospitium. Quidam uerò iuuentuli Gabaonitarum mulierem in platea uidentes, & pulchritudinem eius stupeſcẽtes, dum apud illum senem eam successisse cognoscerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, uenerunt ad ianuas eius. Et quum eis senior ut abscederent supplicaret, & ut nec uolentiã inferrent hospiti, nec iniuriã: illi petebant, ut data sibi muliere, à rerum inuasiõne recederent. Seniore uerò dicente, quòd & cognata esset Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent, deficientes circa iustitiam: deridebant minabanturq; se eum interficere, eò quòd eorum cõcupiscentiam impediret. Quumq; in necessitatem uenisset, nolens hospites in cõtumelia magna relinquere, suam eis filiam concessit: dicens eis, minus esse peccati, si concupiscentiam suam in ea complerent, quàm si iniuriã peregrinis inferrent: & iniustitiam non perferre quos susceperat, hoc modo putabat. Quum uerò illi nequaquam à suo seruire pro peregrina recederent, sed imminerent ut eam acciperent, ille quidẽ supplicabat ut nihil inique præsumerent. At illi rapientes, & adijciẽtes pro libidine uolentiam, ad semetipsos mulierem deduxerũt, & per totam noctem usque ad principiũ diei in eius corporis ludibria sunt extenti. Illa uerò defecta in his quæ prouenerãt, ad hospitem redijt: & cõtristata in his quæ pertulerat, per uerecundiã ad faciẽ mariti minime præsimebat accedere, eumq; circa se pro his quæ cõtigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbens, animam reliquit. Vir autẽ eius arbitratus sopore graui mulierem detineri, nihil mali metuens, excitare eam tentabat, & cõsolari: quasi raptorum non spontanea uoluntate se præbuisset iniurijs. Quum uerò certe defunctam cognouisset, ob
malorum

malorum magnitudinem, imponens iumento mortuam, ad se portabat uxore: & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus singulas destinabat, mandatum dans portantibus, ut proderet autores mortis eius, & eiusmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarent. Illi autem & aspectu & auditu grauissimorum malorum affecti, nullum primum huiusmodi sumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo sunt ante tabernacula congregati: & in arma procedere repente tentabant, & insilire Gabaonitis ut hostibus. Retinuerunt autem eos seniores, suadentes non oportere sic citò contribulibus inferre bellum, antè quàm uerbis agerent de criminibus, quando lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Israëlitis bella tractare: si fortè pœnitentiam agerent, qui iniuste aliquid assumpsissent. bonū ergo esse, ut legi obediētes, ad Gabaonitas mitterent, & mali autores expeteret: quibus præbitis, eos punirent, contemnentes autem armis adirent. Miserunt ergo ad Gabaonitas accusantes iuuenes de muliere, & eos dari ad supplicia deposcentes, qui legitime non egissent: quasi esset iustum, ut pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonita uerò neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerunt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo se putantes esse minores armis, neque multitudine, nec bellandi præsumptione. Erant enim nimis instructi, & super alias tribus industrij: despexeruntq; illos, & indignati sunt è diuerso tanquam compressuri, uiolentiam facientes. Quumq; talia fuissent Israëlitis enuntiata, iusiurandum fecerunt, nullam suarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: sed armari super eos, & amplius eis, quàm aduersus Chananæos existere, quos Hebræi sæpius expugnassent. Repente ergo eduxerunt super eos exercitum quadringenta milia uirorum. Beniamitæ uerò habuerunt uiginti sex milia armatorum & aliorum septingentos,

qui sinistris manibus ad fundibulas uidebātur experti. Et com-
 misso praelio circa Gabaa, fugauerunt Israëlitas Beniamitæ
 uiri, cecideruntq; ex eis uiginti duo milia: fuissentq; plurimi
 fortè necati, nisi nox eos retinuisset, & pugnam soluisset. At
 Beniamitæ gaudentes, abibant in ciuitatē: Israëlita uerò oba-
 stupefcentes se ita deuictos, ad exercitum remeabant. Altera
 uerò die rursus congressi, Beniamitæ uicerūt, & mortui sunt
 decem & octo milia Israëlitarum, metuentesq; exercitū reli-
 querunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime cōstituta-
 tam, & ieiunantes altera die, deprecabantur deū per Phinees
 sacerdotem, ut eius ira quiesceret, eiq; in duabus eorum deu-
 ctionibus satisfaceret, daretq; potentiam contra hostes atq; ui-
 ctoriam. Deus autem hæc fieri Phinees prophetante promisit.
 Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum, mediam quidem
 partem in insidijs circa urbem nocte collocauerunt, medij ue-
 rò Beniamitis cōgressi, paulatim eis imminentibus recedebāt:
 & Beniamitæ persequebantur, Hebræis paulatim refugien-
 tibus, & omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere:
 quos quasi fugientes insequiebantur, ita ut etiam seniores &
 iuniores in ciuitate propter infirmitatem relictī discurrerēt,
 adire uolentes hostes. Quum uerò multum à ciuitate recessis-
 sent, fugere quidem Hebræi cessauerunt: conuersi autem stete-
 runt ad pugnam, & illis qui in insidijs erant, dederunt signū.
 Qui surgentes cum clamore, hostes aggressi sunt. Illi uerò, ut
 sensere se esse deceptos, in angustia constituti, in quadam ual-
 le coacti, & concauo loco collecti sunt, & ibi iaculis sauciati,
 ita ut omnes interirent, præter sexcentos uiros. Hi nanq; con-
 uersi & constipati, & per medios hostes transeuntes, fuge-
 runt ad uicinos montes: quos tenentes ibidem cōmorati sunt.
 Illi uerò circa uiginti & quinque milia sunt extincti. Igitur
 Israëlita & Gabaa ciuitatē igne concremauerunt, & nudicæ-

res & infantes masculos peremerunt, alij Beniamitarum ciuitatibus similia facientes: sicq; erāt cōtra eos infesti, ut etiam Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eò quòd eis auxilium non praeuissent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia de suis armatis, iuberent eos interimi: occideruntq; hi, qui fuerāt missi, omnes pugnaces ciuitatis cum filijs & uxoribus, prater quadringentas uirgines. Tanta ira succensi sunt propter passionem corruptae mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Post haec autem Israēlita pro calamitate Beniamitarum poenitentia ducti sunt, & super hoc ieiunare proposuerunt, licet iusta passi essent, eò quòd in legē peccauerint: tunc sexcentos uiros, qui fugerant, euocauere legationibus. Erant enim super quandā petram, quae Roas appellatur. Legati uerò non illis tantummodo calamitem prouenisse, sed etiam sibi cognatis pereuntibus ingemiscētes, suadebant eis, ut patienter ferrent, & ad illorum coetum concurrerent, ne omnino quantum ad se Beniamitarū tribum exterminari decernerent: dicebantq; simul cedimus uobis terram ad praedam quantamcunq; tollere potueritis. Illi uerò his contra se dei decreto gestis, quando suam iniquitatem scientes pugnauerāt, ad tribum patriam obediētes uocantibus, aduenerunt. Israēlita uerò uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & ducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent uxores, ut filios procrearēt: quum utiq; iurassent ante bellum, ut suas filias nulli Beniamitae coniungerent. Et alij quidem suadebant illud iusiurandum non debere seruari, quod per iram & non uoluntate nec iudicio prouenisset: nihilq; fore deo molestum, si tribum perituram saluare possent: adiētiētes periurium, non quando necessitate sit esse pēsimū, sed quando fuerit malignitate commissum. Quumq; seniores periurij nomen ualde metuerent, quidam ait: Hoc cōsilio & isti uxores habebunt,

bunt, & religio iurisiurandi seruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus, sequunturq; mulieres & uirgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quasq; potuerint, nobis neq; inuitantibus, neq; prohibentibus. Et dum patres earum questi fuerint, uindictamq; poposcerint, dicemus eos potius esse culpabiles, qui custodiã non habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere, qua iam circa eos usi sumus immensa. His itaq; consentientes, decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uerò festiuitate, illi quidem ducenti uiri determinantes ciuitatem per uineas & loca, in quibus se latere credebant positi, insidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum lusu nihilq; metuentes, sine custodia properabant. Tunc illi surgentes, tenuere dispersas. Et hoc modo ducentes uxores, ad opera se terræ dederunt, studentes ut ad secundam felicitatem de nouo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum penè tota periisset, Israëliitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repentè & opulentiæ magnitudine, alijs que rebus ditata est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Quomodo post afflictionem, Israëlitæ rursus impiè agentes opprimuntur à Chananæis, & à Cusardo rege Assyriorum, cui seruiert̃ annis octo, sed postea libertas eis restituta est per Cenez, principantem annis quadraginta.

CAPVT VII.

Iud. 1. 2. & 3.

Horum uerò similia etiã tribum Dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Quum Israëlitæ bellorum iam studiũ reliquissent, & ad opera se terræ dedissent. Chananæi contemnentes eos, nec aliquid se ab eis pati credentes, suum collegerunt exercitum, firmam habentes spem, quasi Hebræos affligerent, & de cetero ciuitates licenter inhabitarent: curusq; faciebant, exercebantur armis, & urbes ad inuicem sibi consen-

consentiebant. Et de tribu quidem Iuda Ascalonā ciuitatem,
et Accaron abstulerunt, et alias multas in campestribus con-
stitutas, et ipsos Danitas in montana fugere compulerūt, nec
paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi
nec ad bellandum essent idonei, nec terram sibi iam sufficien-
tem haberent, miserunt de suis quinque uiros ad loca mediter-
ranea, qui terram inspicerent, in qua habitare de cetero pos-
sent. Illi autem non procul à monte Libano, et iuxta Iorda-
nis fontes, circa maximū campum Sidonis ciuitatis uiam triū
dierum perambulantes, contemplantesq; terram bonam et
nimis uberrimam, significauerūt eis. Quò cum exercitu pro-
cedentes, edificauerunt illic urbem, Dan cognominatam ab
uno filiorum Iacob, ex quo ipsa tribus appellata uidebatur.
Israelitis autem, et quum iam essent in labore difficiles, et
quod in diuinitatis cultu deficerent, aduersa proueniebant.
Nam dum fuissent à sua conuersatione transgressi, ferebantur
ad libidinem, ut pro sua uiuerent uoluntate: ita ut imminenti-
bus Chananæis, malis omnibus impleretur. Iratus est eis igitur
deus, et felicitatem, quam innumeris laboribus acquisierant,
propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agen-
te Cusardo rege Assyriorum, multi pugnantes perierunt, et
obsessi fortiter capti sunt: quidam uerò propter timorē spon-
te se illi contradiderunt, et maiora quàm possent tributa im-
posita sibi met exoluebant, et diuersas iniurias perferebant
per annos octo: post quos hoc modo liberati sunt. Cenez qui-
dam de tribu Iuda, uir industrius, prudentiaq; fortissimus, re-
sponso sibi dato, ne despiceret Hebræos in necessitate huius-
modi constitutos, sed potius reducere eos ad libertatē aude-
ret, paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhi-
bens sibi, quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset, aut
quos spes confidentiæ nimis acueret, primum quidem Cusar-
di castra

di castra dirupit. Quumq; plurimi Hebraeorum ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia processisset, cum Assyrijs cōgressi sunt: eosq; ualde persequuti, Euphratē transmeare cōegerūt. Cenez autē quū ipso opere fortitudinis suae praeuisset effectū, principatus accepit honorē, ut populū iudicaret, in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est.

Quomodo rursus populus Israël annis decem & octo seruiuit Moabitis, & à quodam Aoth nomine, à seruis tute liberatus est, eo principatum annis octoginta tenente.

CAPVT VIII.

Iudicum 3.

HOc autem moriente, denuo res Israëlitarum sine principi uexabantur. Et dum honorē deo non ferrent, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus subiacebant, ut Eglon rex Moabitarum despiciebat inhoneſtam conuerſationem eorum, bellū eis inferre praesumeret, & multis eos praelijs obtineret, ac subderet, & omnem potestatem eorū prorsus humiliaret, eosq; iuberet tributa persolvere. Constituens autē sibi regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam usque perduxit annis decem & octo. Misertus autem deus in his, quae patiebantur, & eorum supplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciaq; fortissimus, et corpore ad opera exercenda robustus, in laeva manu maximam fortitudinem habēs, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus est notus, muneribus eum placans, ita ut per haec etiā ceteris qui erant circa regem charus existeret. Aliquando autē cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro femore ligato introibat ad eum. Erat autem aestatis tempus. Quumq; iam dies medius esset, regiae quiescebāt custodie, & propter aestum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quum ergo iuuenculus Egloni munera praeuisset, commoranti in quodam

quodam loco caloris temporibus opportuno, eius secretū pe-
tijt. Aderāt autē soli famuli regis. Quumq; rex famulos abire
iussisset, & quū Aoth loqueretur, & sederet super solū suū,
& Aoth terror ingressus fuisset, ne eū fortissimē percutere nō
ualeret, relaturū se ei ex dei praecepto somnū dixit. Quumq;
ille letus pro somnij recitatione de solio surrexisset, Aoth eum
in corde percussit: & gladium derelinquens, egressus est, &
clausam ianuam dereliquit. Ministri uerō quiescebant, creden-
tes regem in soporem conuersum: Aoth uerò Hierichuntinis
latenter hoc indicans, exhortabatur eos, ut suam defenderent
libertatem. At illi gratissime hoc audientes, tubis utebantur.
Mos enim patrius est, his populum conuocari. Ministri itaq;
Eglon diu quē ei contigerant, ignorantes, quum iam adue-
sserant, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidisset, in
eius cubiculum sunt ingressi: eumq; mortuum comperientes,
in stuporem conuersi sunt: & ante quā sua castra collige-
rent, Israëlitarum super eos irruit multitudo. Et alij quidem
repentē perempti sunt, alij in fugam uersi, tanquam in terra
Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decē
milia. Viri autem Israëlite praecipantes Iordanis transitū,
eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euasit.
Et Hebraei quidē hoc modo ab istorū seruitute liberati sunt.
Aoth autem ob hanc causam principatu honoratus à plebe,
defunctus est, dum hanc potestatem per tempus octoginta te-
nuisset annorum, uirtutumq; etiam praeter hanc causam ma-
xima laude dignus existēs. Et post hunc Sangar filius Anath
electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

Quomodo Chananæis eos in seruitutem redigentibus,
per annos uiginti, liberati sunt per Barachum &
Deboram prophetissam, qui eorum principes fuerunt.

Iudicum 4.

Igitur Israëlita calamitates quas passi fuerant, non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non assignantes dei, ante quam à Moabitum seruitio respirarent, à rege Chanaanorum Iabin nomine subiugati sunt. Hic autem ortus quidē uidebatur de ciuitate Asor, quae posita est super paludem Samachonitidem: habebatq; armatorū tercenum milia, equitum decem milia, curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sisara, apud regem honore priuus. qui conueniens ad Israëlitas, uehementer afflixit, ita ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidē annis haec soluere passi sunt, quum nec ipsi per infelicitatem suam saperent, et deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum iniurias et ingratitudines nimis multas. De cetero autem temperantes à malis suis, et agnoscentes has calamitates sibi pro legum contemptu uenisse: quandam prophetissam nomine Deborah, quod nomen Hebraica lingua significat apem, rogauerunt, ut deprecaretur deum, quatenus misericordiam haberet eorum, nec despiceret eos à Chanaanais oppressos. Deus autem annuit eorum saluti, et ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruscationem Hebraea lingua significat. Euocans igitur Debora Barachum, iussit eum eligere decem milia, et ad hostes procedere: praesumebat enim praedicente deo, et uictoriam promittēte. Quumq; Barachus dixisset, non se exercitum fore ducturum, nisi et illa quoq; una procederet, irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem, quam deus tibi contulit, ego uerò non refutabo. Et congregantes decē milia uirorum, castrametati sunt apud Thabor montem. Quibus Sisara, rege praecipiente, obuiam uenit: et non procul ab eis castra fixit. Quumq; Israëlita et Barachus obstupescerent multitudinem hostium de fuga iam cogitaret, Debora retinebat eos, et ipsa die dimicare praecipiebat,

bat, victoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia simul et grando, et pluuia in faciem Chanaaneorum uersa, et uentus eorum aspectibus imminebat, ita ut arcus eorum et fundibule inutiles fierent, et armati prae frigore uti gladijs non ualerent. Israëlitas uero tempestas immissa post terga, minus nocebat: quia auxilio dei sumebant ualde fiduciam: et hostes in medium circundantes, multos eorum interfecerunt. Et alij quidam ab Israëlitis exterriti sunt, alij uero equis excussi proprijs, ceciderunt: ita ut etiam multi eorum cöculcati curribus, morerentur. Sisara uero exiliens de curru, quum uideret fugam exercitus sui factam, fugiensq; uenit ad mulierem quandam Ceneizarum, nomine Iahel. Quem rogantem ut celaret eum, suscepit: et petenti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibisset, cöuersus in somnum est. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit, et cum malleo percussum ad terram usq; deposuit: et hominibus Barachi post paululum uenientibus, eum ostendit terrae confixum. Sic ergo uictoria cöstitit secundum ea quae à Debora dicta sunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus autem agens exercitum super Asorte, obuiam uenientem interemit Iabin: et cadente principe, ciuitatem usq; ad fundamenta deiiciens, princeps fuit Hebraeorum per quadraginta annos.

Quomodo pugnantes Amalechitæ contra Israëlitas uicerunt: eorumq; prouinciam afflixerunt annis septē: quos liberauit dominus per Gedeon, qui super populum annis fuit quadraginta.

C A P V T X.

Eodem itaq; tempore moriente Baracho et Debora, post Iudicum 6. hæc Madianitæ rogantes Amalechitas et Arabes, castrametati sunt super Israëlitas: et cögressos sibimet uiri pugnares interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta deprædabantur.

bantur. Hoc autem facientibus illis per annos septem, Israëlitarum populus per montana collectus est, & campestria dereliquit, foueas quasdam & speluncas facientes, in quibus fugientes ab illis possent quodammodo liberari. Nam Madianitæ aestatis tempore agētes exercitum, per hyemem Israelitas colere terram permittebant, ut laborantes comprimere facillime possent. Erat igitur fames, & ciborū maxima difficultas. Tunc ergo conuersi ad dei preces Hebræi, ut eos eriperet, exorabant. Gedeon autem Iasi filius de tribu Manasse, paucos manipulos spicarum ferens, latenter eos terebat in torculari, quū metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuenculi, dixitq; eum felicem & charum deo: & hoc esse maximum eius propitiationis indicium, eò quòd tunc uteretur pro area torculari. Quumq; præceperet eum fiduciam habere, & festinare, quatenus defenderet libertatem, ille hoc impossibile sibi esse dicebat, quando & tribus ex qua esset, multitudine priuaretur, & puer esset ad tantarum rerum opus infirmior. Deus autem quod decreat, se impleturum esse dicebat, eoq; duce Israelitis se uictoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset, creditumq; fuisset ei, & repente ad certamina decem milium uirorum uideretur præparatus exercitus, astitit Gedeoni per somnium deus, & imbellem naturam hominum sibi placere declarauit: & quòd esset fortitudine præcipua, recitauit, ut uictoriam non sibi, sed deo proprie reputarent, & tanquam

Iudicum 7. si multo dignoq; hoc gereretur exercitu: & crederent certò, quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum: præcepitq;, ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos aestimaret: qui uerò cum festinatione turbaq; biberent, eos crederet hostium formidine detineri. Et quum Gedeon

deon secundum iussione[m] dei hoc adimplet[ur], trecenti uiri re-
 perti sunt, qui aquam manibus cum timore & turba lambe-
 rent. Dixitq[ue] deus, ut istos ducens, hostes adiret. Posueru[n]t itaq[ue]
 castra super Iordanem, die altera transaturi. Et quum Ge-
 deon cum timore consisteret die quo ei predictum fuerat, ut
 nocte hostes inuaderet, uolens cum deus a formidine reuocare,
 precepit, ut sumens unum militem iuxta tabernacula Madia-
 nitarum accederet, ab eis consilium belli confidentiamq[ue] sum-
 pturus. Obediens autem, & sumens propriam famulum no-
 mine Phara, accedensq[ue] ad quoddam tabernaculum, inuenit
 uigilantes in eo, & iuueniculum aliquem suo commilitoni so-
 mniu[m] recitantem, ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiusmodi
 uisio quam dicebat, quasi uidisset panem hordeaceum, qui pro
 uilitate sua incomedibilis esset hominibus, per exercitum re-
 uolutum, regis apprehendisse tabernaculum, necnon & cete-
 ra deiecisse. Ille uero uisionem interitum exercitus significare
 prenu[n]ciauit, dicens unde etiam ei hoc uideretur: Omne, in-
 quit, semen quod uocatur hordeaceum, constat esse uilissimum,
 & inter omnem populum Israëlitæ uidentur abiecti uelut ge-
 nus hordei, & apud Israëlitas nunc Gedeon exultat, & eius
 exercitus. Quod uero panem te uidere dixisti, qui tabernacu-
 la nostra uastauit, metuo ne deus contra nos Gedeoni uicto-
 riam condonarit. Gedeon autem somnium audiens spem
 magnam habuit, pariter & fiduciam: iussitq[ue] suos armari,
 narrans eis etiam hostium uisionem. Illi uero in his quæ di-
 cta fuerant preparati sunt, & circa primam uigiliam Ge-
 deon suum deducebat exercitum in tres diuisum: portabantq[ue]
 cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus gra-
 uis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua fere-
 bant, quibus pro tubis utebantur. Multum itaq[ue] locum hostiu[m]
 tenebat exercitus, habebatq[ue] multitudinem camelorum, & se-

cundum gentium morem pascentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictum fuerat, ut dum uenissent circa hostium castra: signo dato, tubis canerent: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quod uictoriam deus Gedeoni conferret. Quod quum fecissent, turba comprehendit homines adhuc dormientes (erat enim nox) et hoc deus fieri ita præceperat: suntq; perempti pauci quidem ab hostibus, plurimi uero à semetipsis, eo quod linguis proprijs discordarent. Nam dum fuissent in turbam redacti, unusquisque perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: et facta est magna cædes. Fama uero uictoriæ Gedeonis ad Israëlitas perueniente, cuncti simul armati sunt, persequentes hostes: et comprehenderunt eos in quadam conualle scopulis ualde circumdata, quam transire non possent: et circumstantes occiderunt omnes, duosq; simul reges Oreb et Zeb.

Reliqui uero duces relictos milites colligentes, qui erant quasi octo et decem milia, castrametati sunt multo procul ab Israëlitis. Gedeon autem labore non fessus, sed persequens cum omni exercitu, eisq; congregiens, hostes uniuersos funditus interemit: et reliquos duces Zerbin et Zarnon apprehendens, captiuos duxit. Mortui sunt in ea pugna Madianitarum et Arabum, qui eis solatia præbuerunt, quasi centum et uiginti milia: multaq; præda auri et argenti et uestium et camelorum, et subiugaliū, Hebræicæ tunc est collata uictoriæ. Gedeon autem ueniens in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianitarum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon, quum grauius ferret, quod cum eo minime dimicasset, exercitū super eum festinabat inducere: cur eis non indicasset, quando hostes inuaserat. Gedeon uero quum esset humilis animo et omni uirtute summus, dicebat non se autoritatis suæ consilio præter eos contra hostes, sed deo iu

deo iubente, pugnasſe: uictoriam uerò non minus eorum quàm ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram, plus Hebræis proſuit quàm hoſtium præda, eoſq; à præcipitio inteſtinae ſeditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius poenam illa tribus excepit, quam ſcilicet opportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatum ponere uolens, coactus retinuit illum annis iugiter quadraginta, populi iura diſponens: & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus, quæcunq; dixiſſet, firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui quum ſenex defunctus fuiſſet, in Ephrem regione ſepultus eſt.

Quomodo Abimelech filius Gedeonis ex concubina, mortuo patre arripuit principatum, interfectis cunctis fratribus ſuis, excepto uno: & de poena quam exoluit pro fraterna cæde.

CAPVT XI.

IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta, plures enim habebat uxores: naturalem uerò unum de concubina Droma, nomine Abimelech: qui poſt mortem patris pergens in Sichen ad cognationem ſuæ matris unde fuerat orta, & ſumens ab eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur inſignes, cum eis ad paterna quoque tecta reſreſſus eſt, & omnes fratres occidit, abſq; ſolo Ioathan. Hic enim fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech autem aſſumpta tyrânide, dominum ſe pro legitiſſimis filiis in his quæ uellet facere, declarauit, quod uehementer iuſtitie præſulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiuitas eſſet, cunctaq; illic multitudo conſiſteret, frater eius Ioathan, quem fugiſſe prædiximus, aſcendens in montem Garizin, qui Sichimorū ſupereminet ciuitati, clamauit: & multitudine præbente ſilentium petijt, ut quod diceret, libenter audirent: factoque ſilentio, dixit, quòd arbores factio ſui conſilio humana uoce petiſſent ficum, ut ſuper eas regnaret. Quæ denegante, eò quòd

Iudicum 9.

q 3 honore

honore fructus proprij frueretur, nec alium querere deberet extraneum, arbores rursus cogitationem regni non reliquerunt, visumq; eis est, ut honorem viti preberent. Sed et vitis eisdem uerbis quibus ficus usa respuit regnum. Hoc ipsum facientibus et oliuis, Rhamnus, quam arbores petierant, ut regnum sumeret super eas (hoc enim genus est inter ligna, quod habet ignem proferendi naturam) promisit se regnū suscipere, et insigniter imperare, ita tamē, ut sub eius umbra requiescerent. Si uerò ei contraria forent, eius igne concremarentur. Hæc autem, inquit, non risus causa dico: sed quoniam multorū bonorum experti Gedeonis, ea quæ nunc geruntur, despicit, uidentes Abimelech principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utiq; nihil ab igne differat. Quumq; talia dixisset, abscessit, et habitauit latenter in montibus annis tribus, timens Abimelech. Post non multum uerò temporis Sichimitæ poenitentes pro nece filiorum Gedeon, expulerunt ab urbe Abimelech, pariter et a tribu. Ille uerò cogitabat asfligere ciuitatem. Tempore uerò superueniente uindemiæ, metuebant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uerò ad eos quodam principe, Gaal nomine, cum armatis cognatisq; suis. Sichimitæ poposcerūt sibi ab eo præberi munitionem, donec uindemias congregarent. Quo eorum faciente petitionem, procedebant ad opus suum, et cum eis Gaal suos ducebat armatos. Quumq; fructus fuisset cum securitate collectus, et canentes per singulos choros, Abimelech apertè iam præsumerent blasphemare: sed et principes insidijs loca ciuitatis apprehendentes, multos Abimelech latenter interfecissent: Zebul quidam princeps Sichimitarum quum esset extraneus Abimelech, ea quibus populum Gaal exacuebat, Abimelech missis nuncijs, indicauit: et monuit, ut insidias poneret ante urbem, seq; suasurum dicens Gaal ut egrederetur

egrederetur de ciuitate. quo factō, irruere super eum deberet Abimelech, & agere ut in eo se defenderet : & deinceps sibi met populi amicitias collocaret. Quumq; Abimelech in insidijs resedisset , & Gaal incaute commoraretur in suburbano, & cum eo Zebul, uidens paulatim armatos accedere, Gaal ad Zebul ait, insistere sibi met uiros armatos. Quo respondente, umbraculum esse petrarum, quum magis appropinquarent, uerius hoc aspectu considerans, non umbras esse, sed uirorum dixit insidias. Respondensq; ad eum Zebul: Non ne, inquit, tu malitiam Abimelech accusabas? Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinem non ostendis, & cum eo pugna congrederis? Gaal uerò turbatus, congressus est cum Abimelech : & ceciderunt quidem aliqui de eius armatis: ipse uerò fugit in ciuitatem, ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit, ut Gaal expelleretur ex urbe : accusans eum , quasi contra milites Abimelech mollior extitisset. Abimelech uerò cognoscēs egressuros ad uindemiam denuo Sichimitas, loca circa urbem insidijs occupauit. Quibus procedentibus, tertia quidem pars exercitus apprehendit portas, ut ciuibus auferret ingressum: alij uerò dispersos interemerunt, & ubiq; cedes facta est : & ciuitatem ad fundamenta usq; subuertens, salq; super eius ruinas seminans uictor discessit. Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti sunt. Quicunq; uerò per prouinciam dispersi pericula fugerunt, super quandam petram munitissimam congregati morabantur. Quumq; in ea morari niterentur, uoluntatē eorum Abimelech prænosceus, super eos cū exercitu uenit: collectisq; de sylua lignis, iussit ut hæc etiā exercitus faceret uniuersus. Velociter autem saxo circumdato lignis, subiectus est ignis: & flamma surgente, nullus ex eo saxo defugit, sed unā cum uxoribus & filijs sunt extincti: uiri quidē circa mille & quingenti, reliqua uerò nimia multitudo. Et Sichimitas quidē

huiusmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata est, eo quod super uirum sibi met utilem, cuiusq; genus mala talia protulissent. Abimelech autem Israëlitas malis Sichimorum perterrens, præsumebat etiam maiora retentare, & nequaquam uolentia sue modum imponere, donec perderet uniuersos. Veniebat ergo ad Thebes, & ciuitatem quidem facto discursu cepit. Quumq; esset in ea maxima turris, in qua uniuersi confugerant, obsidere hanc uolens, dum proxime uenisset ad murum, sumens mulier quædam fragmentum mole, caput eius repente percussit. Qui dum cecidisset sauci, armigerum rogauit, ut eum occideret, ne mors eius opus mulieris esse uideretur. Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiusmodi poenam pro fraterna morte, & his que in Sichimitas præsumpsisse probabatur, exoluit. Hæc ergo calamitas secundum diuinationem Ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum Abimelech fuit, eo cadente dispersus discessit ad propria.

Quomodo Israëlita relinquentes legem dei, opprimuntur ab Ammonitis, quos liberauit dominus per Iephthe Galaaditem, qui tenuit principatum per sex annos.

CAPVT XII.

Iudicum 10. **I**srælitarum uero principatū post eum Iaër Galaadinus ex tribu Manasse percepit, uir & in alijs felix, & filios bonos habēs triginta numero, & in equitatu præclaros, & principatū ciuitatū Galaadinarū habētes. Hic duobus & uiginti annis obtinens principatum, senex defunctus est: & sepulturam in Canon Galaadinorum ciuitate promeruit. Res equidē Hebræorum ad inhonestam uitam, & iniuriam dei legumq; sequebantur. Quos Ammonite despicientes & Palestini, magno exercitu prouinciam deuasabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes, reliqua comprimere præsumebant.

Hebræi

Hebraei uerò malis afflicti, ad supplicationes dei conuersi sunt, & sacrificia celebrabant, rogantes eum, ut placatus eorū precibus, ab ira quiesceret. Deus uerò placatus, eis suum concessit auxilium. Igitur Ammonitis castrametantibus in terra Galaadinarum, prouinciales occurrerunt, ammonente se gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe, uir uirtute paterna Iudicum 11. potens ad exercitum dispensandum, quem sub mercede poscebant. Ad hunc ergo mittentes, rogabant ut cum eis pugnaret, promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uerò nequaquam precibus obediuit, culpans eos, quòd non ei prauisissent auxilium, dum iniustitiam perpeffus aperte fuisset à fratribus. Non enim consanguineus eis erat, sed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Hunc ergo fratres expulerant despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longè ad se uenientes, sub mercede propria retinebat. Illis uerò supplicantibus, atq; iurantibus, omnem principatū se ei fore præbituros, tandem aliquando consensit: & uelociter diligentia rerū habita, in urbe Masphat exercitu constituto, legationē misit ad regem Ammonitarū, causam eius inuasionis accusans. Ille remittens, potius Israëlitarum accusabat egressum ex Aegypto: petebatq; ut ab Amorraea recederet, quasi patrum eius à tempore antiquo fuisset. Cui respondens Iephthe, ait, quòd irrationabiliter progenitores Israëlitarum de Amorraea culparet, sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa: quòd dum possibile fuisset secundū Mosi iussione ut eam tollerent, isti eos illic degere permisissent, quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant, ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus, legatos abire permisit. Ipse uerò deū pro uictoria deprecatus, & sacrificiū

promittens, ut si uiuus reuenteretur, quicquid ei prius occurreret, immolaret, congressus copiose uicit, & occidens hostes, persequutus est usq; ad Ammonitidem ciuitatem. Et inde digressus in Ammonuem, multas uastauit urbes, prædamq; collegit, & à seruitute domesticos liberauit, quam decem & octo sustinuerant annis. Reuersus autem, calamitatem incurrit, nullo modo prisce felicitatis æqualem. Nam ei filia unigenita & uirgo, tunc primitus quum uenerat, occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus, filiam sibi obuiā uenisse culpabat, quam sacrificandā deo deuouerat. Quæ tamen illo casu nō doluit, pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petijt autē duos menses sibi cōcedi, ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur, & tunc uotum perferret. Quo tempore transeunte, filiam pater immolauit: nec legiūm faciens holocaustum, nec deo charum: non utiq; delibans apud animum suum, qualis apud ceteros huius facti causam uideretur. Igitur quum tribus Ephrem super eū exercitum niteretur inducere, eò quòd bellum Ammonitarum eis nō indicasset: sed uoluisset solus & prædam habere & gloriā: hoc modo satisfaciebat, dicens, quòd primo quidem non eos latuisset cognatorum oppressio, sed etiam uocati ad auxilium, non uenissent, quum oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quòd hostibus quidem iniuste pugnantibus nō presummerent resistere, postea uerò cognatis inferre bella tentassent: & interminatus est, si nō temperarent à talibus, deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum satisfieri non potuisset, sed contra eum cum exercitu à Galaadina terra ueniētes, pugnarent, amplius eorum dilatauit interitum, & persequens fugientes, & præoccupans exercitu præmisso uada Iordanis, penè quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipse uerò quum principatum tenuisset sex annis, defunctus est, & sepultus in Sebeth

Iudicum 12.

Sebeth patria sua, quæ est in terra Galaaditide. Mortuo uero Iephthe, tenuit principatū Absanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem. Hic filios habuit nonaginta masculos, & reliquas uirgines: quos omnes dimisit uiuos, filias uiris tradēs, & filijs dans uxores. Qui dum nihil egisset in septem annis, sermone & memoria dignum, in senectute defunctus est, & sepulturam in patria sua promeruit. Igitur Absane ita moriente, neq; is qui post eum decem annis habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit uirtute præcipuum. Post hūc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonitarum existens, principatum habuit, qui pro sola eruditione poterit habere memoriam, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipse clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta, & alios ex eorum semine descendentes, triginta, erātq; simul omnes septuaginta in equis exerciti. Quos omnes superstites delinquens, in senectute defunctus est: & inopinabilem in Pharathone promeruit sepulturam. Hoc autem mortuo, Israëlitis Palestini præualuerunt, ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent: à qua seruitute hoc modo liberati sunt.

Prænunciatio natiuitatis Samson, & fortitudo eius, & quantorum malorum autor fuerit Palæstinis.

CAPVT

XIII.

Quidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, & Iudicum 13. patriæ sine dubio primus, habuit uxore forma pulcherrimam, & quæ inter centū comprouinciales foeminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferens, deum pro chara successione rogare cœpit, in suburbano suo in cæpo maximo frequenter adueniens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore, & ob hoc sine temperatione zelotypus. Et quū quadā die mulier esset sola, apparuit ei angelus dei, pulchro

chro iuueni similis & procero, eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit, qui foret optimus, & fortitudine præcipua clarus: à quo crescētes Palestinos comprimēdos asseruit: monuitq; ut eius coma minime tonderentur, nullumq; potum nisi aquæ deo præcipiente, esse bibiturum. Et quū hæc dixisset, abscessit. Illa uerò marito ueniēti indicauit angeli uisionē, admirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem, ita ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret, & suspicionem quasi de extraneo eius amore conciperet. At illa uolens irrationabilem eius tristitiam mitigare, rogauit deum, ut angelum denuo destinaret, quatenus maritus inspiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum, & apparuit mulieri uiro remoto. Quem rogabat, ut sustineret donec maritum adduceret: permittēte angelo, Manue uocatus aduenit. Quem quum uidisset, nec tūc à suspitione cessauit: rogauitq; ut quæcunque uxori eius dixerat, illi pariter declararet. Et quum dixisset angelus, sufficere ut nosset illa quæ dixerat, rogabat eū, ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato, gratias ei & munus offerrent. Illo autem dicente, quòd nihil horum indigeret, nec ob hanc causam futurum eis filium nūciaret, petijt ut expectaret, quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuisset, postea eo precibus insistente, concessit, ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hœdum, eumq; coquendum uxori præbens, attulit ei. Dum gestum hoc fuisset, præcepit ut poneret supra saxum, & panes & carnes absque uasis. Quo factò, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumū, quasi in curru, eis ad cœlum ascēdere uidebatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum, eum uxor ut confideret, confortabat, & pro sua utilitate deum se uidisse

se uidisse, fatebatur. Quum ergo concepisset, custodiam habuit mandatorum: natumq; puerum appellauit Samson, quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter: et tam per abstinentiam ciborum, quam capillorum remissionem propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaque ueniens cum Iudicum 14. parentibus ad Thamna Palestinorum ciuitatem, dum celebraretur ibi festiuitas, uirginem prouincialium concupiuit, rogauitq; parentes, ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, eo quod esset de alienigena gente progenita, deumq; dicentibus ei nuptias Hebraeas congruas praebiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni: et quum esset inermis, tenens cum manibus suffocauit, et in sylua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore fecisse: et tolens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quae portabat puellae contradidit. Quumq; Thamnitae omnes essent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis, triginta circa cum pubertate praecelsos constituerunt: sermone quidem uelut socios futuros, opere uero custodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum societate crescente. Quumq; in lusu consisteret, qualia solent tali tempore prouenire, Samson ait: Proponam uobis parabolam, et si solueritis mihi septem diebus propositam questionem, lineas singulas et stolas totidem propter honorem uestrae sapientiae me dante percipietis, et cum hac largitate gloriam quoque et lucrum sapientiae possidebitis: Illisq; petentibus ut diceret, ait: Qui cuncta uorat, cibum genuit de semetipso suauem, licet ipse sit nimis insuauis. Illis autem per tres dies questionem non ualentibus inuenire, et dicentibus puellae, ut a uiro cognoscens, eis annuntiaret, cui etiam minati sunt incendium, nisi hoc studeret implere,

implere, Samson puellæ roganti ut diceret, primū quidem resistit. Quumq; illa nimis insisteret, et ad lachrymas peruenisset, et indicium hoc esse quereretur, quod eam Samson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfecisset: et quomodo apes in ore eius inueniens, tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens, omnia declarauit: illa uero sermonē hunc petentibus rursus, exposuit. Septima uero die, quum tempus esset, ut propositam exolueret questionem, antequam sol occumberet cōuenientes, dixerunt: neq; à leone comprehensis quicquam insuauius esse, neque dulcius utentibus melle. Quibus Samson respondit: Nec quicquā aliud muliēre dolosius, quæ uobis meum exposuit uerbum. Et illis quidem dedit quæcunq; promiserat, facta præda Ascalonitarū, qui ei pariter occurrerunt. nam et isti Palestini sunt. Illas uero nuptias refutauit: et puella quidem quæ eum prouocauit ad iracundiam, duxit eius amicum. Pro qua iniuria exasperatus Samson, deliberauit ut Palestinos omnes cū ea affligeret.

Iudicum 15.

Quumq; esset tempus aestatis, et fructus messium preparatus astaret, comprehendens trecentas uulpes, et caudis earum ligans ardentes lampades, dimisit in messes Palestinorum: et hoc modo eorum depopulatus est fructus. Palestini uero scientes esse opus Samson, et causam pro qua talia perpetrasset, miserunt principes in Thamna, uxoremq; eius cum parētib; suis peremerunt, tanquam qui mali huius autores existerent. Samson autē quum multos in Palestinorum campestribus occidisset, habitabat in Ethan: est enim saxum ualde munitum in tribu Iuda. Palestini siquidem contra tribum Iuda castra metati sunt. Illis uero dicentibus non sibi met inferri iuste supplicium propter delicta Samson, dum utiq; tributa persoluerent, dixerunt, ut si nollent hæc pati, Samson cōtraderent alligatū. Qui uolentes euadere uenerunt ad secessum ubi Samson habitabat

*habitabat, cum tribus milibus armatorū, & culpantes eum pro
 his quæ contra Palestinos uiros egerat, qui posent omni ge
 neri Hebræorum calamitates inferre, rogabant ut descenderet,
 quatenus eum ditioni illorū contraderent, poscebantq; ut hoc
 sponte perferret. Qui quum iusiurandum accepisset, quòd ni
 hil ei plus fieret, quàm ut hostibus traderetur, descendens de
 secessu, semetipsum contribulium suorum potestati contradin
 dit: ibiq; cum duobus funibus alligantes, ducebant ut traderet
 Palestinis. Et quum in quendam locum uenissent, qui nunc
 Maxilla nuncupatur, propter fortitudinem quæ in Samson
 uidebatur effecta, quum nomen primum non haberet: nō pro
 cul Palestinis castrametantibus, & occurrentibus cum gau
 dio & clamore, tanquam ea quæ cupiebant, desiderabiliter
 adimplessent, disrumpens uincula Samson, & arripiens asi
 ni maxillam, quæ in presenti iacebat, in hostes inuectus est:
 & percutiens eos cum maxilla, quasi mille quidem peremit,
 alios uerò turbatos in fugam uertit. Samson igitur plusquàm
 oportebat exultans, non dei cooperatione credebatur hoc fa
 ctum, sed suis uirtutibus ascribebat, eò quòd per maxillam alij
 quidem hostium ceciderunt, alij uerò in fugam sunt uersi.
 Quem dum sitis fortissima tenuisset, considerans quòd nihil
 est uirtus humana, & dei cuncta esse testatur, rogabat, ne pro
 pter hæc irascens, eum traderet inimicis, sed ut potius illi au
 xilium in necessitate conferret, & à malis eriperet. Cuius pre
 cibus misertus deus, fontem circa quandam petram de asini ma
 xilla suauem copiosumq; produxit. Vnde Samson ipsum lo
 cum uocauit, Maxillam: & hætenus hoc nomine nuncupa
 tur. Post hanc pugnam Samson decipiens Palestinos, ue
 nit in Gazam, & in quodam diuersorio morabatur. Agnosce
 tes ergo Gaze principes eius presentiam, fecerunt insidias
 ante portam, ut egrediens non lateret. Samson uerò dum hoc
 cognouit,*

Iudicum 16.

cognouisset circa mediam noctē surgens, eruit portas : ipsasq;
 clausuras simul & uectes, & alia earum ligna super humerū
 tollens, & super montem Hebron deferens, collocauit. His ita
 gestis, transcendebat iam leges patrias, & edicta propria re-
 quirebat, mores imitando peregrinorum, quod ei initium ma-
 lorum fuit. Concupiscens enim mulièrem meretricem, nomine
 Dalilam, apud Palæstinos habitantem, cum ea degebat. unde
 tunc iudices Palæstinorum uenientes ad eam, promissionibus
 astrinxerunt, ut à Samson disceret, quæ causa fortitudinis eius
 esset, per quam uinci non posset. Illa uerò circa potum &
 huiusmodi consuetudines constituta, dum miraretur eius a-
 ctus, artibus agebat ut agnosceret, quemadmodum tanta uir-
 tute præcelleret. Samson autem dum adhuc sapientia fortis
 esset, fallebat eam, dicens : Si septem uinearum palmitibus,
 qui adhuc flecti possunt, uinctus fuero, cunctis infirmior ero.
 Illa ergo tunc quidem tacuit, postea uerò indicans principia
 bus Palæstinis, celauit aliquos militum intra domum, & dormi-
 nientem Hebræum artissime palmitibus alligauit : deinceps
 excitans eum, dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis pal-
 mitibus, tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc
 mulier eo sibi loquente, grauiter se ferre dicebat, si propter
 incredulitatem fauoris sui, & tanquam non celaturæ quod ei
 proderet, nollet edicere ueritatem. Quumq; rogantem rursus
 falleret, dicens, septem sese funibus alligatum, perdere forti-
 tudinem: dum & hoc quoque faciens, nihil egisset, tertio al-
 ligari comas suas dixit. Quum uerò neque hoc facto uerax
 inueniretur, nimium supplicanti ad ultimum, quum iam ei ca-
 lamitas immineret, uolens prestare, Dalila ait: Mei deus cu-
 ram habet, & eius prouidentia natus, has nutrio comas, iua-
 bente deo, ne tondear: mea siquidem fortitudo in harum au-
 gmentis est. Hoc illa cognoscens, abrafis crinibus eius, eum
 tradidit

tradidit *Palestinis*, quum iam non ualeret ab eorum se inuasionem defendere. Qui aufrentes eius oculos, ligatum circumduci ubiq; fecerunt. Procedente uero tempore, coma *Samson* creuit: et dum esset festiuitas publica *Palestinis*, et principes atq; nobiles simul epularentur in fano, cuius culmen duae columnae portabant, adductus est ibi *Samson* ad conuiuium, ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus, eo quod ab iniurijs defendere se nequiuerat, puero ducenti se persuasit, ut duceret eum, quod post laborem requiesceret, et post abiret, quum eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset, commouit eas, simulq; cuncta destruxit: subuersisq; cum fano columnis, tria milia hominum sunt extincta: inter quos et *Samson* una defunctus est, quum tenuisset principatum *Israëlitum* annis uiginti. Dignum est igitur laudare uirtutem, et fortitudinem, et magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem, et iram usque ad finem sui contra hostes exercuit. Nam quod a muliere captus est, humanae naturae oportet scribere, quae est ad uitia facilis: uirtutis uero eius coronam memorabilia necesse est habere praeconia. Cuius cognati sumentes corpus, sepelierunt in *Saraa* regione cum cognatis suis.

Post mortem *Samson* praefuit *Israëlitis* *Eli* sacerdos: & de *Noëmi* uxore *Elimelech*, seu de *Ruth* *Moabitide*, quam duxit uxorem *Booz*, pater *Obed* patris *Iesse* patris *Dauid*.

C A P. XIII.

Post mortem uero *Samson*, praefuit *Israëlitis* sacerdos *Eli*. *Ruth* r. Sub hoc provinciam eorum apprehendete fame. *Elimelech* quidam de *Betlehem* ciuitate tribus *Iuda*, famem ferre non ualens, uxorem suam *Noëmin*, et filios ex ea natos, *Chelion* et *Maalon* sumens, migravit in terram *Moabitarum*. Dumq; ei cuncta bene procederet, filiis suis *Moabitas* dedit uxores: *Chelion* quidem *Orphan*, *Maalon* autem *Ruth*.

r Transactis

Transactis autem annis decem & octo, Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noëmis autem amare ferens, quod ei prouenerat, & desolationem charorum non sustinens filiorū, propter quos & de patria sua uidebatur egressa, rursus reuertebatur ad eam. Audierat enim quod iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus disungi ab ea non tolerabant, sed nec ipsa resutando eas, secum proficisci poterat euitare. Et quum insisterent, exoptans feliciores nuptias eis, quam quibus fuerant iam priuata, & filios, aliāq; bona conferri, eas illic remanere poscebat, nec cum ea debere proficisci in rebus incertis, & terram propriam deserentes. Et Orpha quidem mansit. Ruth autem quum ei à se recedere persuadere non potuisset, sociam sibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniente siquidem Ruth cum socru in Bethlehē, Booz Elimelech cognatus, suscepit eas. Et quum Noëmin nomine suo uocarent, ait illa: Iustius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noëmis quidem felicitatem, Mara autem dolorem. Ruth itaq; tempore messis egressa est, permittēte socru, ut spicas colligeret, ut alimentum haberent: uenitq; in agrum

Ruth 2. Booz. Veniens autem post paululum Booz, uidensq; puellā, propter eam agri præpositum requirebat. Ille uerò dum iam ab ea primitus agnouisset, domino declarauit. Qui de fauore focrus atque memoria mariti sibi met copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, spicas quidē eam colligere noluit: sed metere quicquid posset, & sibi portare permisit: præcipiens uillico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potū ei præbuit, dum messores hora competenti comederent. Ruth autem tollens ab eo alpbita, socru conseruauit, & uestpere cum spicis ad eam uenit. Seruauerat autem ei & Noëmi partes ciborum, quos ei uicini præbuerant. Narrauitq; ei Ruth ea quæ illi dixerat Booz. Quumq;

illa indicasset, quòd cognatus esset, et propter pietatē ei suam
 providentiam exhiberet, rursus sequentibus diebus egressa est
 ad colligendas spicas cum ancillis Booz. Veniens autē non Ruth 3.
 post multos dies Booz, quum iam esset mēsis bordearia ma-
 turata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum au-
 disse Noēmis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collo-
 care posset. Iudicabat enim utile, si Booz Ruth haberet ux-
 orem: misitq; puellā ut circa pedes eius dormiret. Illa uerò dum
 in nullo nefas esse iudicaret, ut socrus suae iussioni resisteret:
 ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundissime
 dormientem. Excitatus uerò circa mediam noctem, requirebat
 quæ esset. Illa uerò suum nomen dicente, et pctente ut tan-
 quam dominus eam cubare permetteret, tunc quidem quieuit.
 Diluculo uerò antè quàm ad opus famuli mouerentur, exci-
 tans eam, insit, ut tollens hordei quantum posset, properaret
 ad socrum, antè quàm ibi dormisse uideretur ab aliquibus: di-
 cens castitatem in talibus derogationibus esse seruandam: et
 maxime quando nihil perpetratur aduersum. De reliquis ue-
 rò sic ait: Est mihi proximior genere qui te ducere possit u-
 xorem: et si uoluerit, necessariè sequeris illum: quo te repu-
 diante coniugem, te ego secundum leges habebō. Hæc illa so-
 crui referente, securitas eas tenuit: spem habentes, quòd pro
 eis Booz de cætero cogitaret. Ille uerò iam media die ue- Ruth 4.
 niens in ciuitatem, et seniores colligans, mittens etiam, uoca-
 uit Ruth et cognatum. Quo ueniente: Elimelech, inquit, et
 filiorum eius hereditatē tenes. Illo confitente hanc sibi pro-
 ximitatis lege competere, Booz ait: Ergo non ex media parte
 oportet legum habere memoriam, sed ut secundū eas uniuersa
 facias. Maalon enim uxor huc uenit, et sui agri partem obti-
 nere oportet, et uxorem eius secundum leges accipere. At
 ille Booz et hereditatē, et uxore cessit, quum et ipse cognatus

tus esset defuncti, qui & uxorem iam se habere dixisset, & filios. Booz itaq; testificans seniores, iussit mulièri ut eius calciamento solueret secundum legē, & in faciem eius expueret. Quo factō, Booz Ruth duxit uxorem, eisq; post annum masculus est filius procreatus: quem Noëmis sumens consilio mulierum, uocauit Obed, eò quòd in eius seruitute nutritur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiens. Porro Obed habuit filiū Iesse, ex quo Dauid, qui regnavit, & principatū suis filijs per uiginti & unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hec quidē necessariē, quæ de Ruth gesta sunt, explanauit, ostendere uolēs dei potentia, cui possibile est ad dignitatis maximum culmen euehere quoscunq; uoluerit: & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs.

De ortu Samuëlis propheta: qui prædixit cladem Israëlitam, filiorumq; Eli sacerdotis perditionem.

CAPVT

XV.

I. REG. I.

HEBRAI itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursum ob huiusmodi causam habuerunt cum Palæstinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees, & circa homines iniuriosi, & circa diuinitatem impij, nulliq; iniquitati parcebāt: & alia quidem munera oblatorum propter honorem sibimet sequestrabant, alia uerò rapinae modò tollebant: & mulieribus religionis causa uenientibus contumeliae inferebant; alijs quidem uiolentiā facientes, alijs uerò persuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide pessima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quantò non sperabat uenturum dei super eos fore supplicium, tantò uehementius gemitcebat. Quumq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset, & Eli & Samuël, qui illo tēpore puer erat, tunc palam super filijs habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui, & postea de Eli filijs enarrare, necnō
 & infli

& infelicitatis causam, quam habuit populus Hebræorum.
 Helchana uir Leuita, inter medios ciues Ephrem sortis exi-
 stens, & ciuitatem Ramatham inhabitans, duas uxores duxit,
 Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij sunt progeniti.
 Qui tamen Annam, quum esset sine filiis, diligebat. Veniente
 uero cum suis coniugibus Helchana in ciuitatem Silon, ubi
 erat dei tabernaculum constitutum, sicut prædiximus, dum ea-
 rum uir per epulas uxoribus, & filiis distribueret partes,
 Anna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam,
 descendit ad lachrymas: & eo quod non haberet filios, ea so-
 litudine gemiscebatur: dumq; consolatione uiri cōtristari pro-
 hiberetur, uenit ad tabernaculum, rogans deum, ut ei sobolem
 concederet, filijq; faceret esse matrem: uotum uouens, ut pri-
 mogenitum suum ministraturū deo dicaret, nec eum similem
 cum priuatis hominibus uictū habere permitteret. Et dum in
 orationibus multo tēpore moraretur, Eli sacerdos sedens an-
 te tabernaculū, uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nuf-
 quam se bibisse fateretur, nec ebriam esse, sed propter sterili-
 tatem filiorum afflictam rogasse deum, fiduciam eam exhorta-
 batur habere in deum, filios donaturum esse promittēs. Tunc
 cum bona siquidem spe ueniens ad maritum, cibum læta per-
 cepit, & reuertentibus eis ad patriam, cōcepit, & peperit fi-
 lium, quem appellauerunt omnes nomine Samuël, quasi à deo
 postulatum. Quibus uenientibus, ut pro filij natiuitate hostias
 immolarent, & decimis offerrent, recordata mulier orationis
 suæ & promissionis quam de filio uouerat deo, tradidit eum
 Eli dicatum deo, prophetam futurum: crescebatq; eis coma, &
 potus eius erat aqua. Et Samuël quidem nutritus in templo
 commorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; fi-
 lie progenite sunt. Porro Samuël pleno iam anno duodeci-
 mo, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nomi-

1. Reg. 3.

natum deus uocauit. Ille uerò putans se à sacerdote uocatumⁿ,
uenit ad eum. Sacerdote uerò dicentē eum se non uocasse, ter-
tio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouisset, dixit ad eum:
Primò quidem Samuël filui, nunc autem dico tibi, deum esse,
uocat, & nota, quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuisset,
audiens petijt, ut quæ uellet præciperet, in nullo eius ministe-
rium dilaturus. Cui deus: Quoniā, inquit, ades, cognosce futu-
ram cladē Israhēlitis, omni narratione & crudelitate maiore,
& Eli filios una die morituros, & sacerdotium à domo Eli
esse migrandum. Eli nanq; plus suos filios etiam contra eorū
utilitatem elegit diligere, quā mihi placere. Cumq; iureiu-
rando cogeret Eli prophetam Samuēlem, ut ei hoc indicaret:
noibat enim eum contristare Samuēlem tali sermone, tamen eo
dicente, certio rem magis habuit expectationē de eorum per-
ditione. Samuēlem autē magis ac magis gloria augebatur, dum
utiq; cuncta quæ prophetabat, probarentur esse ueracia.

Quomodo filij Israhēl pugnantes cum Palæstinis cæsi
sunt: filij Eli sacerdotis in bello pereunt: arca dei capta
abducitur: ipse sacerdos comperto quod factum est, de
sella corruens mortuus est, cum tenuisset principatum
quadraginta annis.

CAP. XVI.

1. Reg. 4. **E**O siquidem tempore Palæstini castra mouerunt super
Israhēlitas, circa ciuitatem Amphet, leuiterq; hoc Israhēli-
tis ferentibus, ad potiora uenerūt. Vicerunt autem Palæstini,
& occiderunt Hebræorum usq; ad tria milia, reliquam uerò
multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De sum-
ma uerò perditione formidantes Hebræi, miserūt ad seniores,
atq; pontifices, ut arcam dei adferrent, quæ præsentē cōgressi
hostibus præualerent: ignorantes quantò maior esset, quā
arca, qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; arca
pariter ac pontificis filij: quibus præceperat pater, ut si capta
arca

arca uiuere uoluissent, ad eius faciem non uenirent. Phinees enim iam sacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter se-
 nestutem sibi met permittente. Quo facto, securitas multa ni-
 mis data est Hebraeis, tanquam per aduentum arce possent ho-
 stibus praeualere. Inimici uero stupecebant Israelitas, metuen-
 tes arce praesentiam: sed utriq; parti non sicut putabant ac-
 cessit. Facta namq; congressione, uictoria (quam Hebraei spera-
 bant) Palaestinis allata est: & perditione quam illi metuebant,
 suscipientes Hebraei, cognouerunt frustra se habuisse in arca
 fiduciam. Repente nanque in manibus hostium deueniunt,
 & amiserunt usque ad triginta milia uirorum: inter quos ce-
 ciderunt quoque filij sacerdotis, & arca ab hoste ablata est.
 Nuntiata uero perditione in Silon & arce captiuitate per-
 quendam iuueniculum Beniamiten, qui interfuerat bello, cun-
 cta ciuitas luctu repleta est. Porro Eli sacerdos sedebat ad
 portas in altiori sede, & audiens ciuitatis planctum, atq; pu-
 tans aliquid noui circa suos effectum, euocato iuueni, dum co-
 gnouisset ea, quae in bello fuerant gesta de filiis, & alijs quae
 de exercitu pariter dicebantur, leuiter habuit, tanquam per-
 dum praescius futurorum: quando ualde ea mala confundunt,
 quae praeter spem repente proueniunt. Cum uero etiam arcam
 audisset ab hostibus captam, dolore turbatus, eo quod praeter
 spem tantum onus accefferat, ruens a sede defunctus est, dum
 octo & nonaginta uixisset annos, quorum quadraginta te-
 nuit principatum. Ea siquidem die defuncta est & coniunx
 Phinees eius filij, dum post casum mariti nequaquam uiuere
 tolerasset, cui praegnantia nunciatus est luctus uiri. Peperit au-
 tem filium septem mensium, quem Ischaboth appellauerunt:
 quod nomen designat inglorium, eo quod illo tempore ex-
 ercitus huiusmodi deformitas accidisset. Habuit autem prin-
 cipatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus fi-
 liorum

liorum. Aaron. Nam primitus de domo Eleazari sacerdotes erant, ex quo honorem filius à patre percipiebat: & Eli Phinees filio suo tradidit. Post quem Abiezer eius filius hunc honorem accepit, quem Buzi suo filio dereliquit. Cui rursus Ozi filius successit suus, & post hunc Eli tenuit sacerdotium, de quo nunc nobis sermo est habitus: cuius genus usq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit, tunc enim sacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITAS Iudaicæ liber sextus.

Interitus Palæstinorum & terræ eorum, per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiserunt ad Hebræos.

CAP. I.

1. Reg. 5.

E NENTES igitur Palestini captiuam suorum hostium arcam, sicut prædiximus, in ciuitatem Azotum portauerunt eam, & apud deum suum qui uocabatur Dagon quasi trophæum aliquod posuerunt. Sequenti uero die diluculo ingressi templum, ut deum solenniter adorarent, inuenerunt deum suum circa arcam iacentem: iacebat enim euulsus de base sua, in qua statutus esse uidebatur: quem de nouo eleuantes statuerunt, grauiter de eius casu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam similiter adorantem, in angustia & confusione grauis sima constituti sunt. Nouissime uero Azotorum ciuitatem atque prouinciam diuinitus pestis inuasit. Moriebantur enim crudeli passione dysentericæ: & antè quàm uelox eis interitus proueniret, antè quàm anima bona morte resolveretur à corpore,

à corpore, intestina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uerò consurgens multitudo murium deuastabat: ita ut neque arboribus, neque fructibus abstinere. Dumq; his malis Azoti teneretur, & resistere calamitati non possent, intellexerunt hanc sibi cladem propter arcā dei prouenisse, uictoriamq; eius non sibi pro bono fuisse. Miserunt ergo ad Ascalonitas, petentes ut arcam ipsi susciperēt. Quibus Azotorum supplicatio non fuit ingrata, sed eis quodammodo gratias retulerunt: Arcam uerò percipientes, in malis similibus constituti sunt. Secum namq; passionibus Ascalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Ascalonitæ miserunt: sed neq; apud illos mansit. Nam cum & ipsi iisdem passionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt. Et isto modo arca ciuitates Palestinorum quinque transiuit, quasi prædam quandam exigens passionibus per singulas ciuitates. Desperati uerò malis hi qui iam uidebantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius aliqui suscipere uellent, huiusmodi habentes mercedem: ad ultimum cogitabant quemadmodū ea carere possent. Conuenientesq; quinque urbium principes, Getho & Accaron, & Ascalon, necnon & Gaze, & Azoti, tractabant quid fieri conueniret. Et primum quidē placuit, ut arca remitteretur ad suos: cum deus eam proprius uendicaret, & ob hoc pestes illis inferret, urbesq; uastaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem fieri non debere, nec falli, ut arca passionū causas ascriberet, cum ei potestas huiusmodi aut fortitudo non esset: quando si deus habuisset curam eius, nequaquam tradita fuisset hominibus: sed quiescendum, & causam harum passionum dicebant leuiter tolerandam, quod utiq; non deberent nisi solummodo reputare nature, que corporibus, & terra, & arboribus, & omnibus que ex ea consistunt, per temporū cursus huiusmodi

mutationes ingenerat. Prædictas itaque sententias consilium
 uirorum, qui à priscis tēporibus intellectu præcellebant atq;
 prudentia, superauit: & maxime quando in rebus præsentibus
 suadere congrua uidebantur, & neq; remittendam arcam
 neque retinendam esse dicebant: sed quinq; simulachra aurea
 pro unaquaq; ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione,
 quando eorū saluti prouiderit, eosq; uiuere ficerit, & à passionibus
 quibus præualere non poterant liberarit: totidemq;
 aureos anulos, & mures, qui eorum regionē depasti fuerant
 atq; corruperant: & hæc in loculum esse mittenda, & super
 arcam ponenda: faciendumq; uehiculum nouū, & boues quæ
 nuper genuerant esse iungendas: quarum partus claudendos
 ac retinendos, ne sequentes matres impedirent, sed ut eorum
 desiderio celerrimum potius iter facerent: tunc illas depulsas
 portantesq; arcam in triuium deferendas, eisq; quodammodo
 committēdum quam uellent agere uiam: & si quidem ad Hebræos
 irent, & eorum regionem ascenderēt, arcam arbitrandum
 causam fuisse passionum: si uerò alibi fortuitu properarent,
 reuocandam esse dicebant, cognoscentes, quòd arca nullam
 uideretur habere uirtutem. Hæc itaq; recte se habere indicantes,
 repenti fieri decreuerunt. Agentes autē ea quæ sunt prædicta,
 uehiculum cum bobus deduxerūt in triuium, illudq; relinquentes
 ibidem secesserunt. Bobus autem recta uia uelut quodam ductore
 præcedente pergentibus, Palestinorū principes sequebantur: quò starent aut ad quos uenirēt, uolentes
 agnoscere. Est autē quidā uicius in tribu Iuda, nomine Bethsamis,
 in quo uenerunt boues. Cumq; in campum magnū deuenissent,
 ulterius accedere cessauerunt: statuentes autem illi uehiculum,
 gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Aestatis namq;
 tempore, dum omnes in agris essent pro colligendis frugibus,
 cum uidissent arcam, delectationes

pasi,

passi, & opus manuum relinquentes, repente cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant recondita simulachra, simul & mures, posuerunt super quandam petram quæ erat in campo: & mox immolantes deo & uehiculum simul & boues, holocaustum offerentes, pariter epulati sunt. Hæc uidentes Palestinorum iudices, ad propria sunt reuersi. Ira uerò atque indignatio dei septuaginta Bethsamitas occidit, eò quòd non fuissent digni arcam cōtingere, quia nec sacerdotes erant apud illos qui ad eam accesserant. Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales, & luctum in eis leuauerunt, qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suumq; mortuum unusquisq; lugebat: & indignos se iudicantes, ut apud eos arca cōsisteret, mittentes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palestinis fuisse reuocatam. Qui cognoscentes hoc, reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem Bethsamitarum: ubi in domū cuiusdam Leuitæ Aminudab nomine, qui uidebatur esse iustus & uita religiosus, arcam introduxerunt, uelut in locum deo dignum, in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filij, & huic curæ annis uiginti præfuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Chariathiarim, dum apud Palestinos mensibus septem habitasset.

Quemadmodum Palestinorum exercitus super eos uenerit: & de uictoria Hebræorū, quam duce Samuèle propheta adepti sunt.

C A P. II.

CVmque omnis populus illo tempore, quo ciuitas Chariathiarim habuerat arcā, in orationibus & sacrificijs creditus esse uideretur, & maximum circa eam religionis exhiberet officium, Samuël propheta uidens fiduciam eorū, quasi opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius sicut alloquium, secundum quod credebat eorum mētibus esse

esse gratum, & ait: O' uiri quibus adhuc hostes sunt grauissima Palestini, & deus iam incipit esse propitius & amicus: non solum concupiscenda libertas est, sed etiam facienda, per quam uobis eius bona proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti, & malitiam depellentes ab animabus uestris, easque purgantes totis mentibus, inuocate deum, cumque bonis actibus honorate. Hæc enim uobis faciētibz bona prouenient. Seruitusque fugabitur, & de hostibus repente triumphus asseretur: quem promereri non armis poterunt, non robore corporum, non multitudinc populorum. Non enim malus deus promittit se talia præbiturum, sed bonis existentibus atque iustis. Ego autem uobis digna gerentibus huiusmodi promissorum astipulator adero. Cumque hæc dixisset, uniuersus populus ei fauit, & eius exhortatione gauisus est, simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto cōgregauit eos Samuël in quadam ciuitate quæ uocatur Massphat, quod nomen deorsum inspicere Hebraica lingua significat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo, & tota die ieiunantes in orationibus cōuersati sunt. Qui tamen ibidem cōgregati Palestinos minime lauerunt. Nam cognoscentes conuentum eorum, magno exercitu atque uirtute, ut non suspicantibus bellum & impræparatis inferrent, aggressi sunt. Illos autē hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemque perduxit: & recurrētes ad Samuēlem, animas suas corruisse, & morti proximos iam perditione dicebant. Et propterea quiescendum, nec uirtutem hostiū commouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta ueniētibz, super nudos & inermes castramentati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est, nisi per te exoratus deus, euadere nobis concesserit Palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit, & deum allaturum eis commisit

promisit adiutorium. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo, rogauitq; deum, ut eos contra Palestinorum bellum sua dextra tueretur: nec eos perituros despiceret, qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes, hostiamq; placitam auxiliatrice mente suscipiens, annuit eis uictoriam et potentiam confrendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum, et nondum sacra fuisset flamma consumptum, processit e castris hostium multitudo, et aciem constituit ad pugnandum, tanquam spe fulti uictorie: dum utiq; Iudei in angustia uiderentur inclusi, quando nec arma haberent, nec ad pugnandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quæ etiam si prædictæ fuissent, non facile crederentur. Palestinis igitur primitus deus terram mouit, eamq; tremere fecit, et eis dubiam demonstrauit: ita ut eius basis subtrahi uideretur, et scissa in diuersis apertionibus sorberetur. Deinde tonitruis concrepantibus, et igneis coruscationibus longè micantibus, uelut incendens eorum uultus, minis eos affecit: et ex eorū manibus arma diripiēs, nudos in fugam uertit. Quo facto, Samuël eos cum multitudine persecutus est, et plurimos interfecit: persecutusq; est usque ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminum uictorie, et hostiū fugæ: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis signum esset diuini solatiij contra hostes adhibiti. Inimici uerò post illam plagam nequaquam super Israëlitas egressi sunt: sed timore et memoria rerum, quæ super eos accesserant, quiescebant. Fiducia siquidem quæ dudum fuerat Palestinis aduersus Hebræos, post hanc uictoriam facta est Hebræorum. Porro Samuël super eos castra ducēs, peremit multos: eorumq; superbiam ad nihil eduxit: et abstulit regionem illam, quam primitus uictis Iudeis prælio detinebant. Hæc autem erat usq; ad ciuitatem

ciuitatem Accaron, à finibus Geth extēsa. Fuerunt igitur illi tempore amicitiae inter reliquos Chanaanēos, & Israëlitas. Propterea uerò Samuēl disposito populo, eisq; reddita ciuitate, in unum eos conuenire praecepit, ut de diuersis actibus ad inuicem disceptarent: ipse uerò semel in anno circumiens ciuitates iudicabat, & multo tempore aequitate omnia expleuit.

Propter iniquitatem filiorum Samuēl iam senescētis, populus postulat regem.

CAP. III.

1. Reg. 8.

DEinde senectute grauatus, & agere solennia praepeditus, filijs suis populi tribuit principatum: quorū senior quidem dicebatur Iohel, iunior autem Abia. Praeposuit autem alium quidem in Bethlechem ciuitate, ut illic sederet & iudicare: alium uerò in Bersabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Isti siquidem facti sunt exēplum & indicium manifestū quibusdam, ut nec similes parentibus suis existerent, sed ut boni quidem & moderati ex malis, & prauī producerentur ex bonis. Nam à patris sui studijs recedentes, & uiam cōtrariam ambulantes, & muneribus, turpibusq; luctis iustitiam comprimebant: & iudicia non uera, sed secundum prēmia proferebant: & ad epulas preciosaq; conuiuia declinantes, primum quidem quae erant inimica deo gerebāt, secundo quae etiam patri uidebantur aduersa, qui multo studio ac providentia gesserat, ut etiam plebs sciret seruare iustitiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi propheta filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrem deuocū remeauit, qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur, eiq; iniustitias filiorum omnes exposuit: & quia cum senex esset, & à tempore iam defectus, rebus praesse nō poterat, supplicabant ei atq; rogabant, ut eis aliquem eorū regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palestinos affligeret, qui eis erant prioris iniustitiae debitores.

Indignans

Indignans Samuël, dei iussu inungit Saul, qui postea
forte electus, confirmatur. CAP. II. III.

HAcc ergo uerba grauiter concusserunt Samuël propter 1. Reg. 8.
insertam ei iustitiam, & odium circa reges. Optimam
enim illius tunc cōuersationis electionem ualde diligebat, quæ
dum esset sancta, beatos etiā ciues utentes se faciebat: nimirūq;
cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriā habuit, neq;
somnia: sed facta nocte rerum cogitationes euoluens, sine so=
pore permansit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas;
eumq; consolata est, dicens, ne pro petitione populi deberet
affligi, quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne
solus super eos ipse regnaret: & hæc opera, ex quo egressi
sunt ab Aegypto, molitos: non tamē post multum tempus eos
grauissimam esse pœnitentiā habituros, per quam nihil equi=
dem quod gestum fuerit, infectum erit. Arguentur autem ut
contemptores, & quod consilia nō pacifica circa me, & cir=
ca tuam prophetiā habuissent. Præcipio autem tibi, ut eis or=
dines quencunq; monstrauiero, regem: prædices tamē eis, qua=
les erūt, & quæ sub rege mala passuri sunt: protestatus, qua=
lem mutationem habere festinant. Hæc Samuël cum audisset;
mox die factō, cōuocatis Iudæis, ait daturum se eis regem: sed
primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis essent futura
per reges, & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote,
inquit, quod primum quidem filios uestros auferent, & alios
quidem curruum agitatores esse iubebunt, alios uerò equites
& armigeros & præcursores, alios millenarios & centena=
rios: facientq; alios armorum artifices, & opifices curruum,
& instrumentorum fabros, & agrorum suorum cultores, uir=
nearumq; fossiores: & nihil erit in quo non obediant his, quæ
iubentur: seruientes ad similitudinem eorum, qui pretio com=
parantur in plebe. Sed & filias, inquit, uestras unguentarias
habebunt,

habebunt, & coquinarias, & molarias: & efficiēt omne opus sub necessitate, quasi famule plagas metuentes, & uerbēra. Sed & uestras possessiones auferent, & eas eunuchis suis & armigeris cōdonabunt, & iumentorū greges eis distribuent. Et ut breuiter sit dicendum, seruietis cum omnibus uestris regi, similes seruorum eius effecti: horumq; sermonum memoriam tunc habebitis, quando hæc passi fueritis: & poenitentia ducti rogabitis deum, ut uestri misceatur, & donet à regali onere uelocissimam libertatem: qui uestras non suscipiet preces, sed eas respuens uos sinet, ut malorum consiliorum tormenta sustineatis. Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis, ut consilium quod semel in mente collocaret non expelleret. Nam neq; audiētes talia sunt conuersi, neq; eos de sermonibus prophete poenituit: sed magis uehementes instabant, & regem sibi ordinari postulabant. Nec cogitandum de uenturo esse censebant, sed fore necessarium, secum pro afflictione inimicorū habere pugnaturum regem: quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autē eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuersos, sed potius imminentes, ait: Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite: opportune uerò uos euocabo, dum quē uobis daturus

1. Reg. 9. sit regem, à deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Benjamin uir nobilis moribusq; laudabilis, nomine Cis. Huius filius iam erat iuuenculus, formaq; pulcherrimus, & corpore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudētia præcederet, uocabaturq; Saul. Hic uerò Cis, dum asine præcipue de grege eius errassent, in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur, filium suum ad requirendas eas cum uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirendo asinas circuisset, uenit ad alias: & dum neq; in eis inuenisset, disce-

dere

dere cogitabat, ne patri de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in Ramatha ciuitatem uenisset, & puer qui cum eo erat dixisset ei, in ea esse prophetam uerum, dedissetq; ei consilium ut ad eum irent, & per eum de asinis quas querebant agnosceret: respondit, nihil habere præ manibus, quod euntes deberent offerre prophetae, quoniam uia pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quartam partem sicli, & hoc ei datum posse sufficere. Errabant autem ignorantes quod non acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenissent ante portas, uirgines inuenientes ad aquam euntes, interrogauerunt eas de domo prophetae. Quæ cum indicassent, adijciebāt ut festinarent ante quam ad comedendum accederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere, & cum his qui uocati fuerant eum primum discumbere. Samuël autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum, ut ei prædiceret quem cōstitueret regem, indicauerat ea hora, altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porro Samuël in domo sedens, tēpus quod ei promissum fuerat, expectabat. Quo adimpleto, descendens ibat ad mensas, occurritq; ei Saul, cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hebræis. Saul autem accessit ad Samuēl, eumq; salutans supplicauit, ut ei domum prophetae monstraret, quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuël se esse dixisset, eumq; duceret ad conuiuiū, incolumes esse pro quibus querendis missus fuerat asinas indicauit, & omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul: Minimus, inquit, sum domine mi hac spe, & de ultima tribu, quæ regibus apta non est, & ex inferiori patria urbium ceterarum: sed tu magis illudis, & pro ridiculo me fatigare contendis, de rebus maioribus quam ut mihi cōuenit nunc loquēdo. Quem propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit simul &

sequentem puerum super eos qui fuerāt inuitati. Erant enim numero septuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi uenisset, aliorum quidam singuli ad propria discesserunt: Saul autē apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die ergo factō Samuēl eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem uenissent, famulum quidem præcedere iussit, illum uerò remanere, quasi aliquid ei nullo alio præsentē dicturus. Dumq; Saul puerum præmississet, sumens propheta uas olei, super iuuenis caput effudit, eumq; complexus ait: Es tu rex constitutus à deo, & cōtra

1. Reg. 10. Palæstinos uindicaturus Hebræos. Hoc autē erit tibi signum quod te uolo præscire: Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, secundum uerò hædum, & tertium utrem uini. Isti iuuenes te salutabunt, & libenter te suscipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autem accipiens, exinde uenies ad sepulchrū Rachel, ubi cognosces quod inuenta sint asinæ. Post hæc uenies in Gabata, & ecclesiam inuenies prophetarū: & diuinitus inspiratus, prophetabis cum eis, ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescant, atque mirentur, dicentes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, ut possit etiā prophetare? Cumq; hæc signa omnia fuerint facta, scito deum esse tecum: & salutabis patrem tuum atque cognatos: ueniesq; post hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hostias immolemus. Hæc autem prædicens, dimisit eum. Porro Saul omnia secundum prophetiam Samuēl euenerunt. Cumq; uenisset domum, cognato suo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius, & quid accidisset: aliarum quidem rerum nihil abscondit, neq; quod apud Samuēlem prophetam fuisset, neq; quod ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem

& eius

Et eius euentibus, que etiā si audirentur, et inuidiam et incredulitatem parerent, tacendum esse decreuit: quod amico, et amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautū aut sapiens credidit non indicare, dubitans ut reor de humana natura: quippe cum uerum sit, quod perfecte nemo deuotus est, neque amicus neque cognatus, neque usquam in dei donis purum aliquis seruat affectum: sed circa prouectus sublimium, maleuoli et inuidiosi esse noscuntur. Samuēl autem conuocauit populum ad ciuitatem Massphat, et apud eum diuino mandato uerba deposuit, dicēs: Quoniam cum eis deus prestitit libertatem, et subdiderit hostes, beneficiorum sint eius immemores: et deum quidem regem reprobauerint, nesciētes quomodo nimis utilissimum est, ab omnium regum excelsio iuuari, cum deus utique omnium sit solus excelsus: elegerint autē habere se hominem regem, qui eis uelut iumentis subditis consilio et desiderio suo alijsque uoluntatibus sit usurus, et potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus: quique non ita sicut deus proprium opus atque facturam tueri humanum genus festinabit, quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam uobis, inquit, placuit, et hæc iniuria preualuit contra deum, ordinamini omnes per tribus et sceptrā, et mittite sortes uestras. Quod dum Hebræi fecissent, sors cecidit super tribum Beniamin. Et dū fuisset denuo sors missa per genus, exiit progenies Methri. Cumque per uiros ipsius generis sors missa fuisset, ad Saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset, semetipsum abscondit, nolens uideri (ut arbitror) sponte suscipere principatū: sed tantam sui abstinentiam et temperantiā demonstrauit, ut dum multi nec in parua felicitate gaudium ualeant retinere, sed omnino conspicui esse desiderant: ille non solum semetipsum pro tali regno, et tantarum gentiū futurus dominus non ostendit, sed etiam con-

ſpectui eorum, quibus erat regnaturus, eripuit, et querendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus, et cogitantibus eo quod Saul abeſſet, rogauit propheta deum, ut ei ubi eſſet oſtenderet, et iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet à deo locum in quo erat celatus Saul, iuſſit eum adduci. Et cum inueniſſet, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, et ipſa proceritate regius erat. Dixitq; propheta: Hunc uobis deus dedit regem, uidetis quod et melior cunctis eſt, et imperio dignus. Cumq; optaſſet populus regi ſalutem, ea quæ illis erant futura propheta conſcribens, rege audiēte legit, et librum in tabernaculo dei recondidit: ob teſtimonium eorum quæ prædixerat, uenturis generationibus aſſerendum. Dum hæc itaque Samuel celebraveſſet, dimiſit populum ad propria remeare: et ipſe quidem in Ramatham ciuitatem patriæ ſue proſectus eſt. Cum uerò Saul iret in Gabaath, ex qua erat, multi quidē bonorum uiroꝝ ſecuti ſunt, honorem regi debitum exhibentes: plurimi uerò maligni et illum cōtemnebant, et alios iridebant: et neque munera offerebant, neque ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere monſtrabant.

Prælium Saul ſuper Ammonitarū gentem & uictoria, hoſtiumq; uaeſtatio. CAP. V.

1. Reg. II.

Poſtmodum uerò, totius honoris eius initium, belli cauſa contigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudeis habitantibus trans Iordanem intulit, et cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbeſq; eorum ſeruituti ſubegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præſens ſuæ ſubdidit ditioni: ſapientia uerò atq; tractatu ſic infirmos reddebat, ut neq; ruruſus iugum poſſent euadere ſeruitutis. Eorum nanq; quicunq; ad eum aut fide data ueniſſent, aut quos lege bellica cepiſſet, dextros oculos euellebat. Quod ideo

ideo faciebat, ut sinistram partem vultus sui scutis celantes, ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidē rex Ammonitarum cum fecisset habitantibus trans Iordanem, supra Galaadinos abiit: ubi castra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos misit, præcipiens ut se ei traderent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollēt, per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere: electionē uerò in ipsis esse, utrum uellent partem corporis amittere, an certe uniuerſi perire. Galaadini uerò moerentes in talibus, neutrum horum promittere præsumpserunt, neq; semetipsos tradere, neq; repugnare. Septem uerò dierum inducias poposcerunt, ut ad contribules legationem mittentes, solatium ab eis exposcerent. Et si quidem auxilium eis ueniret, pugnarent: si uerò huius rei foret inopia, tradere se dixerunt, passuri quicquid placeret hosti. Naas autem spernens multitudinem Galaadinorum, eorumq; responsum, dedit eis inducias: et solatia à quibuscunq; uellent postulare permisit. Illi uerò repente per ciuitates Israëlitarū miserunt, indicātes quæ eis faceret Naas, et in qua tenerentur angustia. Qui usq; ad lachrymas, magnamq; tristitiam hoc audito uenerūt. Timor autē eos aliud quicquam facere non permisit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatem uenissent, et in quibus essent Iabæ periculis nunciassent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorū calamitates. Saul autē ab opere agri reuersus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: et dum causam tristitiæ et confusionis inquireret, agnouit quod cōtigerat à legatis: et diuinitus inspiratus Iabæ quidem remisit, promisitq; eis in auxilium se uenturū die tertia, et ante solis ascēsum hostes esse uicturum, ita ut uictores eos et timore liberos ortus solis inspiceret. Inſitq; eorū aliquos pro ducatu itineris sustinere. Volens autē populū ad Ammonitarum

nitarum bellum damni timore conuertere, eisq; citius subuenire, incidens bouum suorū neruos, hac se facere cunctis interminatus est, si non armati altera die concurrerent ad Iordanem, eumq; sequeretur & Samuelem, ubicunq; eos educerēt. Illus autem propter timorem imminētis damni definito tempore cōcurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitudine, inuenit eorum numerū prater tribum Iuda, septingēta milia uirorum: illius autem tribus septuaginta milia uiri fuerunt. Transiens ergo Iordanem, & decem funium tota nocte faciens iter, oriente sole exercitu in tribus partibus constituto, repentē & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pugna, & alios multos Ammonitarū peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul, & apud omnes Hebræos eum laudabilem demonstrauit, magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primus fuerant, qui eū spreuerant, tunc conuersi sunt ut eum honorarent, & meliorem eunctorum principatu iudicaret. Non enim sufficit illi solummodo Iabessenos eripuisse, sed etiam studuit cunctam pugnando Ammonitarū subuercere regionem: prædamq; sumēs exinde copiosam, clarus ad propria remeauit. Populi ergo pro rebus quæ gestæ fuerant à Saul, magna delectatione gaudebant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Cōtra eos autem, qui eum nihil rebus prodesse dixerant, exclamabant, Vbi sunt nunc illi? exoluant pœnas: & reliqua simul adijciebant, quæ solet uulgus felicitate detentū euomere contra illos, qui in principijs huiusmodi rerum esse uidentur auctores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplectebatur, & uoluntatem: iurauit autem nullum se nocere contri-bulium, nec illa die necari permittere: cum esset nimis incongruum, si data à deo uictoria, proprii generis sanguine foedaretur: sed decere, ut gratiam habentes adinuicem, festiuitatem

tem potius celebrarent. Cumq; Samuel dixisset, secundam ordinationem in cōfirmatione regni Saul oportere fieri, omnes congregati sunt in Galgala ciuitatem. Illic enim eos uenire praeceperat. Et rursus uidente populo propheta unxit Saul oleo sancto, et secundo denunciavit regem. Itaque isto modo Hebraeorum respublica ad regum iura cōuersa est. Nam tempore Mosi, et Iesu eius discipuli, qui post eū dux fuit, optima ducis cōuersatione regebantur. Post illorum uerò mortem annis decem et octo, populus eorū sine principe fuit. Postea ad cōuersationem pristinam sunt reuersi, ei quippe qui bello et fortitudine cunctos excelleret, iudicij potestatem tribuentes, et propterea tempus cōuersationis huiusmodi nimis eximium uocauerunt. Samuel autem propheta congregatis Hebraeis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Moysen et Aaron deduxit ad uitam, et patres nostros ex Aegypto de domo seruitutis eripuit, ut neque uerecundiae aliquid confrentes, neq; timore perterriti, neque alia qualibet passione detenti, dicatis: si quid à me prauū, aut iniustum, aut lucri gratia, aut auaritiae causa gestū est. Arguite me, si cuius aliquid accepi: aut uitulum, aut ouem, aut cibum recepi: aut si cuius iumentum ad utilitatem meam tolliens, aliquem contristauit: ex his ergo omnibus si quid abstuli, dicite coram rege. Illi uerò clamabant, horum nihil ab eo factum, sed sancte ac iuste cum praefuisse populis Hebraeorū. Samuel autem, cum cunctorum huiusmodi testimonium fuisset de eo prolatum, ait: Quoniam indicastis mihi, quod nihil incongruum de me dicere ualeatis coram rege, nunc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impie nimis egistis in deum petentes regem, cum uos oportuisset habere in memoria, quod cum septuaginta solummodo nostri generis auis Iacob propter famem uenit in Aegyptum: et illic multis milibus pro-

1. Reg. 12.

creatis, quæ ad pessimum seruitium Aegyptij perduxerunt, oratione patrum absq; rege tantam multitudinem ex necessitate deus eripuit:mittēs eis Moſen & Aaron fratres, qui uos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poſſidetis: Et his adeptis per deum bonis, didicistis pietatem atque religionem dei, quos ille hoſtibus ſubditis liberauit: & primum quidem Aſſyriorum & eorū fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouiſſime uerò Palaſtinarum: & hæc omnia conceſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut ſugeretis à deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, deum iraſci, & ingrate ſerre petitionem ueſtram: in extremo faciam, ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indiſcijs, quod nullus aliquando ueſtrum hic uidit factum, ut meſſis tempore imbrem deum deprecemur eſſe fundere. Cumq; hæc Samuël dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grādinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit, ueritatem prophetae apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupeſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterētur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; deum propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitiuſ eſſet eis, peccatumq; quod per incuriam & iniquitatem cōmiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit deum ſe rogaturum, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamen eos, ut iuſti forent & boni: & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus præuaricationē uirtutis inciderant, & ſignorum dei, & legiſlationis Moſi, ſi eis cūm felicitate regia ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligenter, uenturā eis, eorumq; regi à deo plagā maximā, prophetauit. Igitur Samuël dum hæc dixiſſet Hebræis cōfirmato ſecundo

Saulis

Saulis regno, populum remeare permisit ad propria.

Numeroſo exercitu Palæſtinorū Hebræis imminens te, Saul à ſuis deſtitutus, quòd Samuëlem non expectaue rat, increpatur. Verum Ionathas dormientes aggreſſus mirè turbat hoſtes.

C A P. VI.

Saul igitur eligens quaſi tria milia uirorum ex omni ple=^{1. Reg. 13.}
 be, duo quidem milia ipſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uerò filio ſuo dedit mille armigeros, cumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorum non procul à Galgalis. Palæſtini autē qui in Gabaa morabantur, arma Iudeis abſtulerāt: & munitiſſima loca, ſuisq; caſtris op= portuna detinebant, interdicientes Hebræis uti ferro. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumentum eis eſſet neceſſarium ad culturam, uenientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cùm ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebræis obſeſſa, indignati, & contemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudeis prælium intulerunt, ducentes pedestrimum quidem trecenta milia, curruum uerò triginta milia, & equitum ſexaginta milia: caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cùm cognouiſſet Saul rex Hebræorū, deſcendit in Galgalam ciuitatem: & in omnem prouinciā miſit, populum propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans: eorumq; potentiam uiliſſimam eſſe declarans, & nimis indignam, ut per timorem pericula ſuſtinerent. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinē Palæſtinorum inſpicerent, ualde ſunt territi: & alij quidem in ſpeluncis & cauernis & eloacis ſemetipſos celauerunt, plurimi uerò trans Iordanem fuga lapſi ſunt, qui erant præcipuè ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocans eum, ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit, & hoſtias præparare: poſt ſeptem uerò dies uentu=
 s s rus ad

rus ad eum, ut septima die sacrificantes ita congregarentur ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit: mandatum uerò nequaquam cum perfectione seruauit: sed cum uideret prophetam quidem morari, se autem à militibus derelinqui, celebratis hostijs cum audisset Samuël uenientem, ei in occursum si stināter egressus est. Ille uerò non recte eum fecisse, dixit, eò quòd orationes & sacrificia, quæ dei uoluntate erant faciēda pro populo, offerre petulanter ipse præcesserit. Saul uerò satisfaciēte, & dicente, sustinuisse se quidē præfinitos dies, sed pro necessitate & discessu militū, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum, cum in magno esset metu, eò quòd auditi fuissent in Galgala descendisse, ad offerenda sacrificia se fuisse compulsum: Respondens Samuël ait: Tu quidē si iustus esses, & mihi non inobediēs, nunquam in his quæ pro præsentibus rebus præcepit deus, primitus defecisses, quam in rebus necessarijs expediri, ut tibi, tuæq; soboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuël quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta, discessit ad propria. Saul autem in Gabaa ciuitatem, habens secum sexcentos solummodo uiros, cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant, dum ferrum utiq; in prouincia minus esset, & qui arma facere potuissent. Non enim sinebant eos Palestini, sicut dudum iam declarauimus, hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palestini, & per totidem itinera discurrentes, Hebræorum prouinciam deuastabant: uidentibus scilicet Saul rege & eius filio Ionatha: & terram defendere, cum essent sexcenti solummodo, non ualescentibus. Dumq; resideret ipse & eius filius & sacerdos Achias, qui erat de prole Eli sacerdotis, super collē excelsū, terramq; populari respicerent, eis in maxima angustia constitutis: Saul filius cum suo armigero cōstituit, ut latenter ad hostium

stium tabernacula properarent: turbamq; eis & quendā mo-
dum commotionis inferrent. Dumq; armiger eius pronius se 1. Reg. 14.
eum secuturum assereret, licet mors immineret, sumens sola-
tium iuuenis & de colle descendens, ad hostes pariter ibant.
Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subti-
lissimam longitudinem, tribus uerticibus acutissimis prominen-
tem, scopulis per circuitum cunctibus, & quasi propugnacu-
lis inuasionibus pugnantium prohibentibus. Vnde cōtingebat,
ut custodes minorem haberent sollicitudinem castrorum, quòd
natura locus ille omnibus uidebatur esse munitus, & ad capi-
endum ualde difficilis: eò quòd non solum ascendere illic, sed
etiam accedere difficile uideretur. Cum ergo uenisset ad ca-
stra Ionathas, armigerum confortabat, exacuens ut ad hostes
accederent: signumq; hoc uictoriae iudicaret, si eos ad se uo-
carent: si uerò nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus,
reuertere deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hostium
apparente iam die, uidentes Palestini eos alterutrum dicebāt:
Ecce de cauernis & speluncis egrediuntur Hebraei. Et ad Io-
nathan, eiusq; armigerum dicebāt: Venite ascendite ad nos, ut
uos dignè pro uestro presumptionibus puniamus. Quam uo-
cem suscipiens grates Saul filius, tanquam ei uictoriam desi-
gnantem, tunc quidē ab illo loco, in quo hostibus fuerant uisi,
recessit: mutansq; locum, uenit ad petram, quae erat propter
munitiones locorum desolata custodibus: & exinde quasi re-
pentes, & trahentes semetipsos cum multo labore, naturam
loci uicerunt, ut ad inimicorum castra conscenderent. Irruen-
tesq; eis dormientibus, occiderunt quidem quasi uiginti: tur-
batos uerò pauore eos uehementi impleuerunt, ita ut alij qui-
dem effugerent, arma omnia relinquētes: alij uerò semetipsos
non agnoscētes, eò quòd congregati ex multis gentibus es-
sēt, credētesq; inimicos, & Israelitas super se irruisse putan-
tes,

tes, & non hoc duorum hominum presumptione commissum, ad alterna bella conuersi sint. Quorū alij quidē percempti moriebātur, alij uerō fugiētes per saxa precipites collabebātur.

Saul maximam stragem infert Palæstinis. Ionathas suffragante populo à morte liberatur. CAP. VII.

DVmque exploratores Saul dicerent regi, Palæstinorum castra ualde turbari, requirens Saul, ne quis suorum deesset, audiuit suum abesse filium & eius armigerum, iussitque ut pontifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei prophatet. Cumque cum ille uincere, & hostibus fortiter preualere dixisset, Palæstinos inuasit, & turbatos aggressus est, qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & speluncas, petrasque celauerant, audientes Saul esse uictorem. Congregatis autem quasi decem milibus Hebræorum, persecutus est inimicos, cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium, dum sæpe felices contingat extolli: siue ignorantia faciente, palmæ illius decus pessima lamentatione foedatum est. Volens etenim Saul funditus interimere Palæstinos, et poenā eos exoluere, maledixit Hebræis: ut si quis à cede se retinens inimicorum, antè quàm nox futura ueniret aliquid comederet, & ab interfectione hostium, aut à persecutione cessaret, maledictus esset. Cumque Saul hoc dixisset, ueniens ad quandā quercum excelsam, in sorte Ephrem constitutam, Ionathas filius eius, dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia, maledictum patris ignorans, nec populi super eo professionem agnoscens, expresso mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoscens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquē gustare cibum ante solis occasum, comedere quidem cessauit: non autem rectè patrem prohibuisse, dixit, quando cum maiori potius fortitudine atque fiducia persequentes cibo

cibo sumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuissent. Multa siquidem milia Palaestinorum interficientes, circa uesperam ad spolia hostium sunt conuersi : magnamq; prædam & pecora sumentes occidebāt, & hæc cum sanguine comedebant. Hoc autem à scriba nuntiatum est regi, quomodo populus peccaret in deum : & occisis pecudibus, antè quàm sanguis bene dilueretur, nondum purgatis carnibus uescerentur : iussitq; Saul uolui lapidem magnum in medio, & prædicari in populo, ut super eum interficerent, & carnem cum sanguine non comederent, quoniam hoc nequaquàm deo placeret. Cunctis autem iuxta regis præceptum facientibus, statuit illic altare Saul, & holocaustum super illud deo celebravit. Hoc autem altare constituit primum. Mox itaque uolens ad hostium castra procedere, ut quæ in eis esse uidebantur diriperet ante diem, militibus insigniter cum sequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obediētibus, uocauit rex Architob sacerdotem : iussitq; ut consuleret, si deus annumeret, ut euntēs ad inimicorum castra, hostibus denuo præualerent. Dicente uerò sacerdote deum responsa non dare, Saul dixit : Non sine causa consultus deus uocem nobis non reddidit, qui primitus antè quàm interrogaretur, omnia nūtiavit. Sed hæc taciturnitas alicuius est latentis causa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum, licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur, interficio eum, & deum ita placabo : quanto magis si in extraneam & nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscar. Cumq; hoc fieri populus exclamasset, repente cunctos in uno loco constituit, stetitq; ipse in alia parte cum filio, & cum qui deliquerat instanti sorte requirebat : inuentusq; Ionathas peccasse, interrogatus à patre est, quid fecisset, & quid in sua uita non rectè nec sanctè peccasset. Cui dixit : Pater, nihil aliud scio, nisi quòd ignorans hæc

sterno

sterno maledictum ac iusiurandum à te prolatum, persequens inimicos fauui gustavi mellis: Quem Saul occidere se repente iurauit, quatenus & generi & naturæ simul amoris hoc modo præponeret iusiurandum. Qui nequaquam mortis interminatione perterritus, sed animam ingenue nimis, magnanimitèrque componens: Nec ego supplico, inquit, pater parcendum: mors mihi suavis est, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna uictoria. Maxima siquidem mihi cõsolatio est, Hebræos de Palæstinis reliquisse uictores. In his itaque omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitque, nõ se mori permittere Ionathan, uictoriæ huius autorem. Et ipsi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatum quoque dimitteret deus. Saul autem reuersus ad propriam ciuitatem, usque ad sexaginta milia hostium interfecit: regnauitque feliciter: & uicinas prouincias, gentesque belli iure subegit: id est, Ammonitarum, & Moabitaram, atque Palæstinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autem ei filij masculi quidem tres, Ionathas & Iesui & Melchisue: filiarum uero duæ, Merob & Michol. Habuitque militiæ principem patruum filium, Abner, filium Ner. Ner autem, & Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatque Saul curruum multitudinem, & equestrium: & cum quibuscunque pugnaret, cum uictoria remeabat. Hebræosque ad excelsam magnitudinem felicitatis euexerat, & aliarum gentium potentissimos demonstrarat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellentes elegit, eosque armigeros suos effecit.

Deus iubet Saul, ut Amalechitas penitus deleat: de quo Agag capto.

CAP. VIII.

1. Reg. 15. **V**eniens igitur Samuel ad Saul, missum se dixit à deo, ut eum commoneret, quia cum electum ex omnibus regem fecit, & propterea deo esse deberet obediens: quoniam ipse quidam

quādem haberet gentium principatum, deus uerò et ipſus eſſet et rerum omnium dominator. adiſciebatq; diſſiſſe cum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto ſiterūt, quando egredientes ex Aegypto, ueniebāt in regionem, quæ nunc eſt eorum: ideoq; bello perimendos Amalechitas: quibus ſubditis, nullum eorum debere uiuum penitus relinqui: ſed omnem necandam ætatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter et infantes: et hoc ſupplicium eis, quòd maiores noſtros afflixerint, ſuſtinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem, propriamq; poſſeſſionē ait eſſe parandum: ſed cuncta dicanda deo, et nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul uerò proſſus eſt ſe præcepta complere: et obedientiam non ſolum in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, ſed ut etiam uelociter ſe proparaturum eſſe monſtraret: cōgregansq; cunctum exercitum, cumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Iſraëlitarum abſque tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum: illa nanque tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit, ut non ſolum aperte pugnans eos affligeret, ſed etiam inopinatè ſuper eos per incertas uias irrueret, et circundatos deuſtaret. Igitur congreſſus in pugnam, fugauit hoſtes, multosq; peremit, et reliquos perſecutus eſt fugiētes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet, Amalechitarum urbes obſedit: et alias quidem molitionibus, alias uerò ſuffoſionibus cloacarum, et muris extrinſecus è diuerſo ædificatis: alias autem fame et ſiti, alias uerò modis alijs obſidens, et fortiter capiens, ad necem cunctorum infantum et mulierum ſimul acceſſit: nihil crudele nec durum nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum, quòd in hoſtes hæc agebat: deinde quòd præcepto diuino, cui non obedire foret

foret grande periculum, ministrabat: cepitq; etiam regem hostium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem, magnitudinemq; miratus, decreuit esse saluandum: non hoc faciens diuina uoluntate, sed iudicium propriū sequens, et sine causa cedens uitam quasi misericorditer, unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus namq; sic odinit Amalechitarum genus, ut neq; infantibus parceretur, quibus potius misereri natura est. Saul itaq; regem Agag, et malorum que contra Hebræos gesta uidebantur, autorem, à morte seruauit, et hostis pulchritudinē præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul et populus. Nam et illi iumentis et pecudibus pepercerunt, eaq; sibi diripuerunt, iubente domino non esse seruanda: sed et alias res, diuitiasq; collegerunt. Si quid uerò dignum possideri non erat, consumpserunt. Cumq; uicisset Saul uniuersos à Pelusio Aegypti usq; ad Rubrum mare residentes hostes, Sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti namq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denuntiavit ut abscederent, ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cum essent cognati Rahuël soceri Mosi, credidit esse saluandos.

Itaq; deo Saul propter inobedientiam, Samuël prædicit auferendum eius esse imperium. CAP. IX.

1. Reg. 15.

SAul igitur tanquam in nullo propheta mandata præuarius scans, que acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret, scilicet uelut omnibus integre conseruatis, deuictis hostibus, cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autē pro Amalechitarum uita, et rapina pecudum quam populus gesserat, contristatus est, quoniā hæc fuerant eo prohibente commissæ. Dirum namq; iudicabat, ut cuius fortitudine fuerāt adepti uictoriam, cum spernerent, et nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo propheta, poenitere

pœnitere se eò quòd Saul ordinauerit regem,quādo eius iussa
 non faceret, sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Sa-
 muël, ualde confusus est: & deum cœpit tota nocte rogare, ut
 esset propitiuss Saul, seq; ab indignatione suspenderet. Qui
 ueniam se dare Saul etiam propheta poscente nō annuit: iniu-
 stum esse decernens, se tantis peccatis indulgentiam cōdonare,
 non ob aliam causam asserens mala generari, nisi cum aliqui
 iniustitiam passi, ad uindictam negligentiores extiterint. Au-
 cupantur enim, inquit, gloriam benignitatis & patientiæ, &
 latēter hæc rapiunt. Dum ergo deus precibus propheta de-
 negasset, ne parceret, die facta Samuël ad Saul uenit in Gala-
 gala: uidēsq; eum rex, cucurrit & osculatus est, dicens: Gra-
 tias ago deo, qui dedit mihi uictoriā, & quòd omnia pro eius
 uoluntate sunt gesta. Cui respondens Samuël: Vnde ergo, in-
 quit, audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu? Cui
 respondit, populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem
 Amalechitarum mandato diuino omne delesse, nullumq; fuisse
 relictū, nisi tantummodo regē: de quo quid oporteret fieri, di-
 cebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit: deum nō
 super sacrificia delectari, sed super bonos & iustos: huiusmo-
 di autem esse illos qui eius consilium & mandata sequuntur,
 & nihil adhuc bene se agere iudicant, nisi quod pro dei fecer-
 rint uoluntate. Is enim contemnitur, non quando ei non sa-
 crificatur, sed quando inobedientiæ spiritus adhibetur. Ab his
 enim qui ei subditi non sunt, nec eum uera religione colunt,
 neq; dū multas hostias & magnas obtulerint, neq; dū ornāmē-
 ta ex auro argētoq; facta dicauerint, suscipit hæc libenter: sed
 potius auersatur, & magis studium hoc nequitie, non iudicat
 esse pietatem. Ad illos autē qui solummodo quod præcipit di-
 uinitas recordantur, & mori potius eligunt, quàm præuaria-
 ri aliquid quod iubetur, semper conuertitur: & neque sacrifi-

cium ab eis exquirat: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid, siue uilissimum, gratius eorum parua munera, quam ditissimorum maximam suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum: spreuisti namq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere, ex his rebus quas decreuit ille perire: nisi fortè similia iudicas illa peccata, & quæ uis offerre domino sacrificia? Expecta igitur regnum tibi met austrendum: & potentiam, quam à deo tibi neglexisti collatam fuisse. Porro Saul fatebatur quidem iniquè fecisse, & peccatum se negare nō posse, transgressumq; se mandata prophetae dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem, nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce, inquit, & esto tunc mitis: de cetero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam, ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uerò cum deum illi parcere non uideret, remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuëlem apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractam, eò quòd Samuël impetu facto discederet, uestem eius dirupit. Cui propheta dixit: Sic tuū scindetur imperiū: & accipiet illud uir bonus & iustus: quādo deus permanet in suo decreto, nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ, non fortitudinis est diuinæ. Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur, infecta uerò facere quæ fuerant facta non posse: rogabatq; eū, ut se coram multitudine honoraret, & deum ueniens adoraret. Quod dum fecisset Samuël, ueniens adorauit deum, deductusq; ad eum est rex Amalechitarum Agag. Et dicēs quā esset amara mors audiuit: Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiscere lugereq; fecisti, sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repete eum in Gabgalis mori. Ipse uerò in Ramatham ciuitatem abiit.

Samuël

Samuel mandato dei pergit in Bethlehem, ubi deo monstrante Dauid ungit in regem. Saul uero destitutus spiritu dei uexatur à dæmonio: qui psallente Dauid, liberatur. Ob id Saul armigerum suum Dauid constituit.

CAPVT

X.

REX uero Saul sentiens quæ mala passurus esset, qui sibi 1. Reg. 16. deum in regno fecerat inimicum, ascendit in Gabaa, quod nomen interpretatum significat collem, et post illam diem non uidit Samuelem. Cumq; propheta propterea tristis esset, iussit deus ut à cogitationibus quiesceret, et sumens uas olei, in Bethlehem ciuitatem iret ad Iesse filium Obed, et eius ungeret natum, quem ipse monstraret, in regem. Cumq; metueret ire, ne cognoscens Saul, aut latenter aut palam eum occideret: dicente deo et dante. securitatis uiam uenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt, causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat, uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato, uocauit Iesse cum filiis suis ad altare: et inspiciens eius filium seniore procerum et optimum, credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regem: sed prouidentia diuina frustratus est. Dum enim consumuisset deum, si iuuenem ungeret, quem ipse admiratus fuerat, et dignum imperio iudicabat: respondit deus, non ea uidere homines quæ deus intendit: sed tu, inquit, pulchritudinem iuuenis respiciens, hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem, apicem facio esse regalem, sed animi sine dubitatione uirtutem. Ille siquidem perfectè pulcher est, qui pietate et iustitia simul et fortitudine, necnon et obediètia splendet, et ex omnibus ex quibus anima pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc deus, præcepit Samuel Iesse, ut omnes ei suos filios demonstraret. At ille duos quinque uenire fecit, quorum senior quidem Eliab uocatur,

batur, secundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus uero Nathanaël, quintus autem Iaël, sextus Asam. Videns autem et istos propheta in nullo minores pulchritudine senioris, consuluit deum, quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum, denuo requisivit Iesse, si prater istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine David, pastorem, ouium curam habentem: iussitque eum Samuël uelociter uocari, impossibile dicens eos esse comesturos ante quam ille ueniret. Cum ergo uenisset David, uocatus à patre, puer quidem colore rubeus, et pulcher aspectu, tacite Samuël dixit ad eum: Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc et ipse discubuit, fecitque iuuenem sub se discumbere, et Iesse cum reliquis filiis. Deinde uidente David, sumens oleum, unxit eum: ei que adhuc tacite dixit atque significauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitque iustum esse debere, et eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore mansurum, domumque claram ac famosissimam habiturum, uastaturumque pariter Palestinos. Sed et cum quibuscunque gentibus congregaretur, et uinceret, et ingentem gloriam possideret, quod et ipsum habere et posteris relinquere promittebat. Samuël quidem dum hæc monuisset abscessit, diuinitas autem ad David Saul relicto migravit. Et ille quidem prophetare cepit, spiritu sancto super se ueniente. Saul uero quedam passionibus et demonia repente comprehenderunt, suffocationes ei et angustias inferentes: ita ut medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare esset peritus, et in cithara psallere doctus, hunc adduci iusserunt: ut cum eum demonia inuaderent et turbarent, super caput eius astans psalleret, et hymnos ediceret. Ille uero hoc non dissimulauit efficere, sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. Cumque ei quidam suorum dixisset, uidisse se in ciuitate Bethlehem Iesse filium, adhuc

etate

etate iuenculum, pulchrum atq; decorū, & alijs studijs ualde dignum, nec non psallere & hymnos cantare doctum, insuper & eximium pugnatore: mittens Saul ad Iesse, David sublatum à gregibus ad se uenire præcepit: mandans ei uelle se iuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine comonuissent. Iesse uerò misit filium dans ei munera quæ Saul portaret. Quo ueniente gauisus est, fecitq; cum armigerum, & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo, & maxime in inuasiōe demoniorum: qui cum ad eum accederent, solus erat medicus, hymnos dicendo & psallendo rursus in ciethara, & Saul à mentis oppressiōe reuocando. Misit igitur Saul ad patrem pueri Iesse, petens ut apud eum David maneret, eò quòd eius præsentia delectaretur: Iesse autem Saul non contradicendum ratus concessit.

Quemadmodū miratus Saul fortitudinē David uictō Goliath, ei filiam suam copulauit: & post hæc suspectum David sibi rex Saul perimere festinauit. C A P. X I.

Post non multa siquidem tempora Palestini denuo congregati, & maximum super omnes Iſrælitas exercitum colligentes, inter Socho & Azeca castrametati sunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitū: & super quendam montem castra ponens, coëgit Palestinos priora quidē castra relinquere, & ex aduerso montis quem Saul apprehēderat aduenire: diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos. Igitur descendens quidam de exercitu Palestinarum nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo sex erat cubitorum & palmi unius, accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat: indutusq; lorica, cuius erat pondus quinq; milia siclorum æris. Galeam uerò & tibialia habebat ærea, quæ talis uiri & magnitudinem & inopinabilia potuissent membra protegere.

Hæsta uerò eius non leuis dextra portatio, sed quam & ipse gestabat in humeris, cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit: sequebanturq; cum multi arma portantes. Hic igitur Goliath stans inter medias acies, uocem emisit grandem cōtra Saul & Hebræos, dicens: A' pugna nunc & periculis uos absoluo. Que enim necessitas est nostrorū exercitus deperire? Sed date aliquem uestrum contra me pugnaturum, ut totum bellum unius uictoria terminetur: seruiatq; pars altera eius, quorum fuerat ille qui uicerit. Est enim multò melius & temperantius, unius periculo promereri, quàm pestem adesse multorum. Hæc cum dixisset, ad castra propria remeauit. Altera uerò die rursus uenit, ac eadem uerba fecit: & similiter usque ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouocare non desistit, ita ut terreretur & ipse Saul & exercitus. Et cōstituebant quidem acies quasi pugnaturi, ad congressionem uerò minime ueniebant. Bello quidem consistente inter Hebræos & Palestinos, Saul remisit Dauid ad patrē suum Iesse, cum ei tres eius filij alij ad solatium & periculum pugnae sufficerent. Ille uerò tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeans, non multo post ad castra est reuersus Hebræorum, missus à patre, ut necessaria fratribus deportaret, & quid ageretur cognosceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret, quasi nullus inter eos uir esset qui cōtra eum pugnare præsumeret: cum fratribus loquēs Dauid ea quæ mandauerat pater, & audiens illum blasphemantem exercitum, & pariter affligentem, indignatus est, & fratribus ait: paratum se esse solum cum hoste pugnare. Cui senior fratrum Eliab interminatus est, & præsumptionem habere eum præter ætatem dicens, & inexpertum huius officij, iussit ad patrē & ad pascua remeare. Qui reueritus quidē fratrem discessit: & apud quosdam militum est locutus, quod uellet cum Palestino

fugo prouocante pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis
 indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit : & dum require-
 ret, ut quod uellet ediceret, dixit : Non deficiat mens tua ô
 rex nec metuas : ego superbiam huius hostis pugnando pro-
 sternam, & ita sublimem procerumq; subdam : & sic iste qui-
 dem irridebitur, tuus uerò exercitus gloriosus inuenietur, si
 neque à uiro bellatore prouocatus, aut in acie perito, sed &
 uictus à puerili ætate moriatur. Saul autem eius præsumptio-
 nem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in eo ha-
 bente fiduciam propter ætatem : sed infirmum esse, ut contra
 peritum hostem bellum susciperet, edicente, Dauid ait: Polli-
 ceor hoc, confidens in deo qui mecum est, cuius etiam adiuto-
 rij fungor experimento. Nā dum aliquando leo ouiculas meas
 inuasisset, & abripuisset agnum, sequens apprehendi eum: &
 agnum quidē ex ore eius abripui, ipsum uerò dum contra me
 fecisset impetum, à cauda comprehensum, & percussum in ter-
 ra peremi. Idem & urso faciente, in eo ultus sum. Putet ergo
 & ille hostis unum se esse huiusmodi bestiarum, diu expro-
 brans exercitui : & nostrum blasphemans deum : qui mihi
 faciet eum esse subiectū. Saul igitur uoluntati pueri atq; præ-
 sumptioni similem orans à deo terminum dari, dixit : Vade
 ad pugnam. Et accingens eum lorica sua simul & gladio, &
 apponens ei galeam destinauit. Dauid autem oneratus his ar-
 mis, cum non esset exercitatus in eis, ait: Ista quidem rex tua
 sint ornamenta, cui fortitudo est hæc gestare præcipua : mihi
 uerò tanquam seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Er-
 go positis armis, sumpto baculo pastorali, & quinq; lapidibus
 de torrēte in pastorali pera, & fundam in dextra manu por-
 tans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath sic uenien-
 tem, spreuit, & iniuriam ei fecit, quasi non arma gerēs homi-
 num pugnaturus ueniret, sed quibus canes repelli solēt, dicēs:

Num me canem existimasti? Ille autem non canem, sed detentius aliquid eum esse se putare respondit. Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: & interminatus est, daturum se carnes eius terrenis bestiis, & cœli uolatilibus deuorandas. Cui respondit David: Tu quidem uenis contra me cum gladio, & hasta, & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui & te, & omnē uestrum exercitum nostris manibus perditurus est. Hodie nanque caput tuum abscindemus, & reliquum corpus simulibus tui canibus apponemus: scientq; cuncti, quomodo deus præsul est Hæbreorum, & arma nostra ipse est semper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autem armorum pondere grauatius cum currere nō ualeret, paulatim uenit ad David, contemnens eum, & se confidens nudum adhuc simplici etate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo, qui ab hoste non uidebatur: & sumens de pera unum lapidem, quem de torrente collegerat, & emittens eum de fundibula percussit repente Goliath in fronte, & usq; ad cerebrum pertransiuit: ita ut mox confractio capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc stetit David super eum, & caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta est Palæstinis occasio maxime fuge. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspicerent, de rebus omnibus desperantes, consistere non ualuerunt: sed ualide se turpiq; fuge tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hæbreorum clamore facto super eos exilierunt, & multos interemerunt, & persecuti sunt usque ad terminos Geth, & portas Ascalonis. Et mortui quidem sunt Palæstinorum triginta milia, & totidem uulnerati. Porro Saul reuertens ab exercitu hostium, eorum castra diripuit, & simul incendit. Caput autē Goliath David in
tabernacu

tabernaculum proprium deportauit, & hastam dicauit deo. Porro circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militia cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni letitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Palaestinorum interemisset: uirgines autem, quia multa dena milia exterminasset Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero testimonium ipse perciperet, & dena milia multitudo iuuenulo uoueret: & cogitans, quia nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid, cœpit eum timere & nimis habere suspectum: & à priori quidem officio, quo utiq; suum armigerum fecerat, eum amouit: ne dum nimis proximus esset, occidere eum posset: constituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat sibimet cautiorem: uolebatq; eum ad hostes & ad prælia mittere, ut in his pericula sustinendo periret. Dauid autem deum habens ubiq; duce, quocunque uenisset præualebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupisceret amore eius detenta, cunctisq; ita fieret manifesta, ut hoc eius desiderium perduceretur ad patrem. Ille uerò quasi percepta occasione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait, eo scilicet pacto, ut sexcenta hostium capita aducheret necatorum. At ille sic claro honore ei proposito, uolens ex opere periculoso & incredibili gloriam magis assumere, procedere tendebat ad causam. Saul autē ducebat eum fore ab hostibus perimendū, & deceter sua uota compleri, si per alios & nō eo faciente moreretur: iussitq; suis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias esset. Illi uerò cœperūt cum eo loqui, quia diligeret eum rex Saul unā cum populo, & uellet ei etiam suam

filiam copulare. Qui dixit : Non modicum uideri putatis me generū esse regis. Mihi uerò nihil tale subsistit, præcipue cum sim abiectus, et a gloria uel honore segregatus. Saul autē suū muli cum Dauid responsa dixissent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quam nuptijs collocatur: sed eligere generum habentem fortitudinem, aliasq; uirtutes, quas te habere manifestum est: et uelle me ab eo percipere pro nuptijs filia, non aurum nec argentum, neq; ut hæc de domibus paternis eiciat: sed pro supplicio hostium, capita sexcenta Palestinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius quàm hoc clarius munus erit. Sed et meæ filia multo solennius honoribus est præcipuum, si uiro tali, et tanto testimonio de hostium triumphis decorato possit coniungi. His uerbis delatis ad se Dauid gaudius, quòd Saul studeret eum sibi cognatione coniungere, neq; consilium expectauit, nec si possibile aut difficile esset opus præsens animò cogitauit, sed repente cum socijs ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, et possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset, abscidens sexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autē cum non haberet unde promissa refugeret, et mentiri turpissimum iudicaret, aut per insidias eum occidere, cum forsitan etiam in hoc frustrari suo consilio posset, dedit ei suam filiam nomine Michol.

Quomodo sæpius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit, & oblata sibi aliquando occidendi potestate, noluit interficere.

CAPVT XII.

1. Reg. 19.

Cumq; rex Saul non esset recta uoluntate mansurus, uidēs etiam Dauid et apud deum et apud homines approbari, expauit: et metum celare non ualēs, timore magnarum rerum, id est, regni simul ac uitæ, ne priuaretur utroq; , cogitauit

uit cum crudeli calamitate perimere : cuiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admiratus permutationē patris circa Dauid, cum post multam eius deuotionem non mediocriter in eum, sed ad mortem usq; sequeretur : & cum iuuenē diligeret cuiusq; uirtutem, dixit ei secretò uoluntatem patris sui : suasiq; ut die futuro se custodiret. ipse uerò salutaturum se patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturum, causamq; cogniturum, ut ei exprobraret, eò quòd occideret uelut iniustum, qui tanta bona fuerat operatus : qui etiam si ualde peccasset, ueniā deberet promereri : dixitq; se ei post hæc patris indicare sententiam. Dauid autē consilio benigno obediens, egressus est à rege. Altera uerò die Ionathas uenit ad Saul, & dum cum letum & exultantem afficeret, cepit de Dauid proferre sermonem, dicens : In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, precepisti eum pater interemi, uirum qui tibi quidem magnæ salutis causa fuisse probatus est, Palestinis autem ualde supplicium : ab illusione & iniurijs simul eripiens populum Hebræorum, quas diebus quadraginta sustinuit, nullo utiq; præsumente prouocationis certamina sustinere : & qui post hæc insione tua deferens hostium capita, sororem meam premio accepit uxorem : cuius mors nobis ipsis grauior erit, non propter solam uirtutem eius, sed etiam propter ipsam cognationem : quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum : primo quidem quòd nobis magnum beneficium præstitit tue salutis, quando malo spiritu & demonibus in te residentibus, illos expulit, pacemq; tue anime condonauit : secundo autem, quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuisci, turpissimum est. His ergo sermonibus

nibus mitigatus Saul, iuravit filio, nihil David iniuste fore passurum. Sermo enim iustus & iracundiam regis subiecit, & metum. Ionathas autem euocato David, indicauit ei de sua salute, quam impetraret à patre, eumq; deduxit ad regem: & erat in conspectu ipsius sicut prius. Eodem uerò tempore, Pales-
tiniis bella gerentibus denuo super Hebreos, Saul contra hostes David cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos, multos eorum prostrauit, uictorq; reuersus est ad regem. Quem Saul non sicut sperauit post bella suscepit, sed potius eius felicitate contristatus est, tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cumq; regem rursus pueris astantibus demon ageret, spiritusq; turbaret, uocans David in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente, insurgens in eum, lanceam iaculatus est: eamq; David præuidens declinauit, fugitq; in domum suam, & in ea tota die permansit. Nocte uerò mittens rex, iussit eum usque ad diluculum custodiri, ne latenter effugeret: quatenus manè deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem David coniunx, filia regis, cognita uoluntate patris, David indicauit, dubiam spem eius uitæ conspiciens, & de anima sua pariter diffidens: Neque enim se credebatur posse habere uitam, si fuisset illius amore priuata. Eiq; dixit: Non te hic ô coniunx solis ortus inueniat, nam te ulterius non uidebo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fuge præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo, si inuentus fueris, occidendum. Quo dicto eum per fenestram deposuit & dimisit. Deinde construit lectulum quasi ægrotantis, & sub sago iacur spirans capræ supposuit. Die uerò factio, misit pater ut David deduceretur ad eum. Illa uerò nunciante quod nocte fuisset factus infirmus, & ostendente eis lectulum coopertum,
dum

dum iecur pecoris quod sub sago iacebat palpitaret, egrotum uere esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes & lectulum discooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dum culparet pater, eò quòd eius quidem liberauerit inimicum, illum uerò deceperit, satisfecit ei uerisimilia loquens, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere uoluisset : & hoc pro salutis suæ timore fecisset : pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa, & non uoluntatis effecerit : adiiciensq; dixit : Arbitror ego pater quia non ita uoluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puellæ dedit. Dauid autem declinauit à periculo, & uenit ad Samuëlem prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, & quòd iaculo eius penè fuisset extinctus : dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hostiū certamen infirmus : sed potius in omnibus & pronus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaq; propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit : & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nuntiātū fuisset Saul, eò quòd Dauid esset apud prophetam, misit armatos, eumq; ad se comprehensum iussit adduci. Qui cum uenissent ad Samuëlem, inuenientes ecclesiā prophetarum, participati sancto spiritu prophetare cœperunt. Saul autem audiens hoc super Dauid, alios destinauit, & illis idem facientibus denuo misit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerant missi, ad ultimū iratus ipse perrexit. Cum uerò iam erat in proximo, antequàm eum uideret, Samuël prophetare cœpit : ueniensq; ad eos Saul spiritu uehementi compulsus, amens factus est : & exutus ueste, tota die canebat & nocte, Dauid

ste, Dauid & Samuèle uidentibus. Ionathas uerò Saul filium
 occurrentem sibi Dauid, & de patris eius insidijs ingemiscen-
 tem, & dicentem, quia dum nihil impie gessisset, neq; peccas-
 set, cum pater eius occidere festinaret: rogabat ut nihil suspi-
 caretur tale, neq; derogantibus si qui fortè huiusmodi essent,
 crederet: sed ut ad se respiceret, & securus esset, nihil tale in eū
 cogitante patre. Nam & si cogitasset, ei sine dubio pandisset,
 dum pater eius utiq; consilio omnia celebraret. Porro Dauid
 iurauit ita esse: & supplicabat, ut credens prouidentiam eius
 haberet, potius quam eum sperneret quasi mendacem, eiq; re-
 nunciaret quicquid agnosceret, aut uideret: Dicebatq; ideo
 non ei de se dixisse patrem, quia sciret illum circa se amicitias
 & affectum habere. Contristatus itaq; Ionathas, eò quòd Da-
 uid huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem, in-
 terrogauit eum, quid uelit ut faceret. Ille autē: Noui, inquit,
 omnia te mihi conferre, & uelle præstare. Crastina die ini-
 tium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedendi
 cum rege: si tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo in cam-
 po latenter: tu uerò Saul quærente eo dic me profectum esse in
 regionem Bethlehem in tribum meam, ad festiuitatē celebra-
 dam: adiiciens etiam quia tu me ire permiseris. Et si qui-
 dem ut assolet dici de amicis proficiscētibus, cum bono uadat,
 aut aliquid simile dixerit, scito nihil in eo circa me fore dolo-
 rum nec inimicum: si uerò aliter responderit, hoc tibi erit in-
 dicium quod aduersum me fuerit cogitatum: & renunciabis
 mihi uoluntatem patris, misericordie hoc & affectui communi
 tribuens: per quē fidem à me accipere, & idem tu domine fa-
 mulo dare uoluisti. Si uerò inuenis in me malignum aliquid,
 ipse me perime, ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba
 nouissima Dauid, Ionathas onerosè suscipiens, promisit se ea
 quæ prius poposcit esse facturum: & si quidem triste aliquid,
 aut

aut quod eius odium panderet pater responderet, ei nunciaturum. & ut eum potius securum redderet, egressus sub diuo, nihil se prætermittiturum pro Dauid salute iurauit, dicens: Hunc deum quem magnum esse uides & ubiq; præsentem, & antequam mentem meam sermonibus prodam, iam præscientem eam, eum in communi pacto testem promissionis adduco, quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere, donec mihi eius animi secreta pandantur: quæ cum didicero, non celabo, sed protinus tibi nunciabo, siue mitis circa te, siue sit ualde crudelis. Nouit autem hic deus, qualem eum circa te semper esse exoro, qui & nunc tecum est, nec te derelinquit: facietq; te inimicorum tuorum, siue pater meus est, siue ego, esse meliorem. Tu tantum horum esto memor: & licet me finire uitam contingat, filios meos serua, & pro rebus præsentibus illis tuam retribue bonitatem. Cumq; iurasset hæc, dimisit Dauid: & ad quendam campi locum ire præcepit, in quo erat solitus exerceri: quæcunq; cognouisset à patre, nunciaturum se ei promittens, hoc modo: ut deducens puerum mitteret tres sagittas: & si iuberet puero sagittas afferre, quas ante eum iaceret, cognosceret nihil esse apud patrem malitiæ: si uero diuersa aliqua audiret illo dicente, à rege contraria similiter expectaret: securitatē uero se ei præbiturum dicens, ne quid sustineret incongruum: utq; felicitatis tempore memor esset, & humanitatē filijs eius exhiberet. Dauid itaq; à Ionatha hanc fidem accipiens, ad locum proximum est profectus. Altera uero die cum esset mensis initium, purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit, & sedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiæ Abner à sinistris, uidens esse locum Dauid uacuum tacuit suspicatus eum non esse à coitu mendum. Cumq; secunda die noui mensis non affuisset, requisituit à filio Ionatha, cur non & transactio & præsentis conuiuii Iesse filius

filius adfuiſſet. Ille uerò ait, abiſſe cum ſe permittente ſecundū
 ſolennitatem ad propriam regionem, quia tribus eius ſiſtuita-
 tem ageret. Et rogatum ſe pariter, ut etiam ipſe cum eo ad ſa-
 crificia celebranda cōcurreret. Et ſi præcipis, inquit, pater, et
 ego poſt cum uadam : noſti enim quia ego illi deuotus ſum.
 Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatem circa David agnouit,
 et aperte uoluntatem eius aſpexit. Non enim retinuit irā
 Saul, ſed blaſphemauit, eumq; natum de muliere uirum ultro
 appetente, et proprium hoſtem dixit, et ſocium David, et
 coöperatorem eius: et nec ipſum erubeſcere, nec eius matrē;
 talia facientes: nec uolentes intelligere, quia donec David ui-
 ueret, regnum eorum eſſet incautum: dixitq; ut cum uocaret,
 quatenus poenas exolueret. Reſpondente uerò Ionatha, Quid
 iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam et blaſphemias
 iramq; Saul acceſſit: ſed arrepta lancea ſuper eum ut reſpon-
 dentem interficeret, inſiluit. Et hoc quidem nō impleuit pro-
 hibitus ab amicis. manifeſtus autem apparuit inimicus eſſe Da-
 uid, et quia deſideraret eum occidere, ita ut propter illum pe-
 nē propria manu filium interficere uoluiffet. Tunc ergo regis
 filius declinato periculo, et nihil aliud præ triſtitia facere ua-
 lens, ſed deſlens, eò quòd et ipſe penē mortuus fuerit, et Da-
 uid necem definitam eſſe cognouerit, matutino factio perrexit:
 et quaſi exercitaturus uenit in campum, ut amico (ſicut con-
 ſtituerat) regis proderet uoluntatē. Fecit ergo Ionathas ſicut
 pollicitus eſt, et ſequentem puerum in ciuitatem dimiſit, ut
 David in deſerto loco ad faciem loqueretur. Quo uiſo David
 cecidit ad pedes Ionathæ, eumq; adorans ſaluatorem anime
 ſuæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, et alterutroſ
 ſe amplectentes, ualde ſemetipſos oſculabātur, et flebant etia-
 tem ſuam inuidiæ malignitate conſumptam, et futuram ſepa-
 rationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quieſcentes
 à gemitu,

à genitu, & memoriam iurifiurandi apud alterutros constare poſcentes diuiſi ſunt.

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit ſacerdotes, cuius uite bis parcit Dauid, licet proditus à Ziphæis. Samuël moritur. de Nabal. Sicelech datur Dauid. C A P. XIIII.

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech ſacerdotem. Qui dum eum ſolum ueniſſe uideret, & nec amicum nec ſamulum cum eo eſſe præſentem, miratus eſt, & cauſam cur nemo eſſet cum eo, queſiuit. Ille uerò cauſam ait ſibi ſecretam iuſſu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia conſtituiſſet ad quendam locum ſamulos ſibi occuſuros: petebatq; ut ei itineris neceſſaria non negaret, per quæ opus amici faceret, & præſentibus neceſſitatibus ſubueniret. Quibus adeptis, etiam arma ſibi dari ſi qua eſſent præ manibus poſtulauit. Aderat autem illic ſeruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doëch, qui mulas paſcebat regis. Tunc ad Dauid ſacerdos ait: nihil equidem ſe tale habere, ſed eſſe lanceam Goliæ, quam ipſe illo perempto deuouerat deo: eamq; ſumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ eſt regio Paleſtina, ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuiſſet à ſamulis regis, eiq; manifeſtatus, illis indicantibus, quòd Dauid eſſet, qui multa milia Paleſtinorum peremiſſet, metueus Dauid, ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo ſuſciperet, ſimulauit ſe eſſe furioſum & rabidum, ita ut ſpumam ex ore proijciens, & alia quæ furioſi ſunt faciens, fidem regi ueræ paſſionis oſtenderet. Qui ſamulis indignatus, eò quòd ueſanum hominem ad eum introduxiſſent, uelociter à ſe Dauid iuſſit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda: &

u habitans

*habitans in spelunca circa ciuitatem Odollam, misit ad fratres suos, eisq; ubi esset ipse, mandauit. Illi uero ad eum cum omni cognatione uenerunt. Sed & alij, quibus aut odium, aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosq; se quacumq; placerent illi, dicebāt: fueruntq; omnes simul quasi quadringenti. Tunc ille securus, quasi auxilium ei fuisset adiectum, surgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipse de suo fine cognosceret, in regione sua susceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt, dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente uero propheta, ut desertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret, eidem obediit: & de Moab reuersus, uenit in ciuitatem Aret, & in ea moratus est. Saul autem audiens Dauid uisum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultum: sed sciens uiri prudentiam atq; presumptionem, quia non ex eo paruum sibi timoris onus exurgeret, quod luctum & labores conferret, conuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regnum habebat: & sedens in Segete (sic enim locus ille uocabatur) dum circa eum esset ordo ciuili-
 lis, simul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non estis immemores, quando & agrorum quosdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo uos, si maiora his dona & ampliora, Iesse filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius consentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita sapit, & uos ad talia persuasit. Non enim ignoro, quòd iusiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quòd contra me Ionathas tractator eius & cooperator existit, nulliq; uestrum curæ est, sed tacentes, rei exitum sustinetis. Quumq; rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo respondit,*

respondit. Doëch uerò Syrus, pastor mularum eius ait, quia uidisset Dauid in Nobe ciuitatem uenisse ad Achimelech sacerdotem, ut futura sibi eo prophetante cognosceret, perceptisq; ab eo sumptibus, & hasta Golie, ad quos ire uolebat, ab eo fuisse deductum. Tunc uocans sacerdotem, & cunctam eius generationem Saul, ait : Quid mali passus à me, seruum inutilem Iesse filium suscepisti, ciq; sumptus dedisti, & arma, quum mei regni nimius inimicus existat ? Cur etiam futuro- rum ei responsa præbuissti ? Non enim te latuit quòd me fugeret, & odio meam domum haberet. Sacerdos autem quæ facta fuerant, non negauit : sed cum fiducia se hæc præbuisse confessus est : nec se Dauid præstitisse, sed regi, dicens : Non enim eum, inquit, nouimus tuum inimicum, sed fidelem socium, & præcipuum seruum & millenarium : & quòd horum maius est, generum pariter & cognatum : & hæc non inimicis hominibus præstiti, sed ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei, non modo solum, sed sapius. Dicente namq; cum magna festinatione fuisse se directum, si ei quibus egebat, minime præbuissem, nō illi putarer, sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes : neq; in his quæ nunc audisti, meam tunc fuisse credere uoluntatem. Amico namq; & regis genero & millenario hæc impendi, non hosti. Hæc dicens sacerdos, nequaquam satisfacit regi Saul. Qui cum esset in magno terrore, neq; ueram confessionem credens, iussit armatis circumstantibus, ut eum cum sua cognatione perimerent. Quumq; illi non præsumerent contingere sacerdotem, sed diuinitatem formidarent, potius quàm regi parere uellent, tunc Syro Doëch rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumens suæ militiæ similes, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quasi trecenti quinque. Quo factò, misit quoq; Saul in ciuitatem sacer-

dotum Hobe, & omnes occidit: non muliëri, non infanti, non alij pepercit etati, eamq; succendit. Vnde filius unus Achimelech tantummodo, Abiathar nomine, liberatus est. Hæc siquidem contigerunt, sicut deus sacerdoti Eli prophetavit, propter iniquitates duorum filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro Saul rex crudele sic opus efficiens, & totam generationem sacerdotalem interimens, & neq; infantibus misericordiam, nec senibus reuerentiam habens: sed & ciuitatem disperdens, quam patriam sacerdotum, prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & solam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoscere, & humano modo considerare, quòd donec fuerint aliqui simplices & huiles, nec fuerint abusi natura, nec uoluntatem suam implere præsumperint, mansueti sunt atq; mites: sectanturq; solam iustitiam, & circa eam omnem student habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita, præsens est: & non solum opera, sed etiam mentes unde procedunt hæc antè quàm fiant, apertè cõsiderat. Quum uerò ad potestatem ueniunt, & superbie cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in scena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, suscipiunt audaciam, superbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum præcipuè pietatem, iustitiamq; despexerint, & in omnibus quæ cogitant, aut agunt, sibimet arrogauerint, tunc quasi non uideat eos deus, aut certè potestate eorum non habeat, pessimis grassantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, respuunt: quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris uerò rebus nullus eis fit sermo, sed eos qui pertulerunt multas laborum miseras, exhonorant: & eos habentes odio simul inuidiam his conflant: deducentesq;

eos ad medium, non solum adeptos honores eis auferunt, sed
 per calumniā etiam uitā eos priuare nituntur: puniuntq; non
 propter opera digna supplicio, sed derogationibus & accu=
 sationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos o=
 portet hæc pati, sed in quibus iniuste nituntur ulcisci. Hoc
 igitur nobis Saul filius Cis, qui primus post illam optimā du=
 cum rempublicā regnauit in Israël, manifestum esse monstra=
 uit, occidens trecentos sacerdotes atque prophetas, per su=
 spicionem quam habuit in Achimelech, deiiciens etiam eorum
 ciuitatem, & studens quodāmodo deum sacerdotibus prophe=
 tisq; priuare, dum tantos simul occideret, ut neq; patriam eo=
 rum manere permitteret post illos, ut potuisset aliquis obori=
 ri. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui solus fuerat de sacer=
 dotibus à Saul interfectis ereptus, fugiens ad David, ærumnā
 suorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non
 se hæc eis ignorasse futura: sed uidens Doëch suspicatum fuis=
 se, quod sacerdotem regi declararet: seq; dolebat quasi huius
 calamitatis autorem: & poscebat, ut apud eum de cætero com=
 maneret, tanquā qui in alio loco latere non posset. Eo siqui=
 dem tempore audiens David Palestinos Ceilanorum prouin=
 ciam deuastare, cōsultuit deum per prophetam, si eum pugna=
 re præciperet. Quo dicente, quod diuinitas uictoriam promi=
 sisset, cum suis socijs Palestinos hostes inuasit, multamq; eorū
 cædem fecit, & prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos esset, do=
 nec areas suas, fructusq; sine timore colligerent, regi Saul
 nunciatum est, quod apud eos habitaret. Opus enim illud &
 magnus effectus, apud quos gestum est, celari non potuit: sed
 fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regem
 usque delata est. Gaudius est Saul, quum audisset David in
 Ceila commorari, dicens: deum illum eius manibus tradidisse,
 quando coactus sit uenire in ciuitatem, muros, & portas, &

seras habentem: iussitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter conuenirēt: & obsidentes eam, capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; sentiens Dauid, & agnoscens à deo, quomodo eum forent Saul tradituri Ceilitæ, sumens quadringentos, qui cum eo erāt, de ciuitate profectus est in desertum Gedon. Et rex quidē quum audisset eum fugisse de Ceila, ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exinde, uenit in quendam locum Ziphin, qui uocatur Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniens ad eum, & osculatus, securum eum esse dixit, & spem bonam habere futurorum: nec presentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus foret, & habiturus sub se Hebræorum omnium potestatem: & quoniam gratiora essent, quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iureiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidci: & deum uocans testem Ionathas, maledixit sibi, si transcenderet constitutum, & in contraria mutaretur. Tunc Dauid ibidem relinquens, paululum à timore & solitudine releuatum, ad Saul ipse reuersus est. Ziphæi uerò uolētes gratiam præstare Saul, indicauerunt ei, apud se commorari Dauid: promiseruntq; ut si ueniret, illum ei contraderent: quod scilicet dum angustias Ziphæorum apprehendisset, non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex, & gratias egit indicantibus inimicum: eisq; pollicitus est, non tarde eorum se compensare deuotionem: misitq; qui quærerent Dauid, & desertum omne perscrutarentur, dicens etiam se continuo secuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inuestigando & capiendo Dauid, præcedebant regem, studentes fauore suo non solum nuntiare inimicum, sed etiam manifestatū, in regia potestate contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uoluntate frustrati sunt, qui quū nihil mali sustinere potuissent, si non hunc indicassent Saul: propter blandimenta regia, ui-

rum

rum religiosum, & ad mortem iniuste quæsitum, & qui latere poterat, prodiderunt, & se eum tradere promiserunt. Cognoscens autem Dauid malitiam Ziphaeorum, & regis inuasionem, angustias quidem illius regionis dereliquit: fugit autem ad petra maximam, in deserto Maon constitutam. Quumq; Saul cum ibi persequeretur, cognouit in itinere Dauid ab illis angustijs discessisse, quasi ad aliam petrae partem. Et quum Saul ex alia parte consisteret, ut eum penè iam capere potuisset, audiens Palestinos Hebræorum regionem ualde uastare, à Dauid persecutione discessit: & contra eos qui naturaliter hostes erant, dimicandum magis necessarium iudicauit, quàm inimicum proprium persequendo, uastationem sue terræ despicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo, uenit in angustias Engaddi. Quum uerò Saul expulisset alienigenas, uenerunt, qui nuntiarent ei, Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatorum uirorum, abiit super eum: & quum non esset procul à locis illis, uidit circuitu speluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertam, in qua Dauid cum quadringentis erat absconditus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi necessitate urgeretur, ingressus in eam solus est. Quem dum uidisset quidam hominum Dauid, & dixisset de eius inimico tempus à deo datum, & suaderet, ut ultionis causa Saul caput abscinderet, quatenus graui persecutione et miseria priuaretur, surgens Dauid, abscidit quidem summam uestis solummodo, qua Saul erat indutus: & repente pœnitentia tactus, ait, non esse iustum, ut suum occideret dominum, & qui scilicet à deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iste, inquit, circa nos malignus existat, me tamè erga eum non decet esse talem. Quumq; Saul de spelunca fuisset egressus, accedens Dauid, exclamauit à longe, petens ut Saul audiret. Couerso autem

1. Reg. 24.

rege, adorauit eum secundum morem, prostratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem, illis credere, & in suspitione diligentes te uiros habere, sed magis operibus asfectum considerare cunctorum. Derogatio nanq; multorum est, deuotionis uerò clara probatio actuum ueritate consistit: & sermo quidem cuiuslibet in utroq; habet similitudinem ueritatis & falsitatis: opera uerò nudum habent ueritatis intuitum. Considera igitur ex istis, qualis ego circa te, tuamq; sim domum: & quòd mihi oportet credi, & non accusantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo concepi, neq; facere potui. Cur apponis persequi animam meam, & nihil die, noctuq; aliud cogitare, nisi animæ meæ interitum, quam iniuste persequeris? Quomodo enim non falsam opinionem de me sumpstisti, quasi occidere te uoluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiscens, & inimicum tuum credens, hominem qui potestatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc usus est opportuno? Quòd si contra me tibi idem licuisset, nequaquam sic abiens præterisisses. Quando enim tuæ uestis incidi partem, potui etiam caput auferre. Et ostendens pannum uestis eius, rei fidẽ exhibuit. Et ego, inquit, à iusta ultione me retinui, tu uerò iniustum contra me habere odium non uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriusq; nostrum arguat uoluntatem. Saul autẽ suam uitam inopinabiliter admiratus fuisse seruata, & humilitatẽ iuuenis ac naturam eius obstupescens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc fecisset, respondit cum gemitu Saul, illum potius esse iustum: Tu, inquit, causa bonorum mihi fuisti, ego uerò tibi calamitatum: & ostendisti hodie priscorum te habere iustitiam. Quis enim inimicos suos, in deserto comprehensos, saluandos esse duxerit? Confido nanque quòd deus

regnum

regnum tibi construct, & omnium Hebræorum te potestas expectat: sed da mihi iurifurandi fidem, ne meum genus ex-
 termines: neq; habens malorum memoriam, studeas meū ger-
 men eradicare: sed ut meam domum serues & salues. Iurante
 uerò Dauid quod poposcerat, Saul quidem ad proprium re-
 uersus est imperium. Dauid autem cum suis ascendit in angu-
 stias Masspha. Hoc itaque tempore & Samuël propheta de- 2. Reg. 25.
 functus est, uir qui non fortuitum honorem apud Hebræos ha-
 buerat: cuius uirtus etiā apparuit in hoc opere, quod pro eius
 deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa se-
 pulturam eius atq; solenniū largitatem, studium magnū com-
 petenter exhibuit. Sepelierunt autē cum in patria sua in Ra-
 matha: multisq; eum fleuere diebus, non communiter hoc fa-
 cientes, uelut extranei mortem, sed tanquam propriū singuli
 quiq; lugentes. Fuit enim uir iustus, & natura benignus: &
 propterea magis amicus deo: qui presuit populo solus post
 mortem quidē sacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uerò
 rege annis decem & octo. Et Samuël quidem huiusmodi ha-
 buit finē. Erat igitur quidam Ziphaorum de ciuitate Maon;
 diues & pecora multa possidens: trium nanq; milium ouium
 gregem habebat in pascuis, & mille caprarū. Has ergo Da-
 uid illesas & sine uexatione custodire suos precepit: ut neq;
 desiderio, neq; egestate, neq; pro loco deserto ubi potuissent
 latere, aliquis eas uexare presumeret: super hac autem illud
 seruandum dicens, ut nihil iniustum fieret, & aliena tangere
 pessimum iudicarent, neq; deum offenderent. Hæc autem do-
 cebat eos, homini bono prestare se credens, & dignum cum
 esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen
 Nabal, uir durus & studijs malignissimus, habēs uitam dete-
 stabilem, cui erat uxor bona, simul & casta, & specie nimis
 eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues,

misit David viros decem, ut cum salutarerent: et optabat ut hoc multis annis efficeret, et quod esset sibi possibile, ab eo præberi poposcit: cognoscens scilicet à suis pastoribus, quòd nihil eis aliquando nocuerint, sed etiam custodes eorum gregumque fuerint, dum multo tempore in deserto pariter habitassent, et quod non cum poeniteret, si quid David sua largitate præberet. Nabal autem his qui misit fuerant, inhumane nimis et dure respondit. Dum enim interrogasset eos, quis esset David, et illi respondissent, filium Iesse, ait: Nunc uideo, quia ualde in semetipsis superbiunt fugitiui, et gloriatur suos dominos relinquentes. Quod dum fuisset David renunciatū, iratus est: et quadringentos quidem armatos sequi se præcipiens, ducentis pro rerum custodia derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domum se et omnem possessionem eius exterminare: non solum enim ob hoc iratus est David, quia uideretur ingratus, et nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerat: sed etiam quia blasphemasset, et maledixisset, à quibus in nullo fuerat contristatus. Interea quidam seruus custos ouium Nabal, dominæ quidem suæ, illius uerò coniungi dixit, quòd miserit David ad uirum eius, et non solum nec aliquid uellet eum percipere, sed etiam iniurias, et pessimas in eum dixerit blasphemias: dum omni prouidentia et custodia circa eos fuerit usus in gregibus, affirmans hoc in malum domini sui, et ipsius profuturū. Quo dicto, Abigail, uxor Nabal, eiciens asinos, et onerans eos cunctis muneribus, nihilque marito dicens, sciens quòd per ebrietatem ipse sensu careret, profecta est ad David. Cui descendenti montis angustias, David occurrit, cum quadringentis uiris ueniens super Nabal. Quem quum uidisset mulier, de asina exiuit: et prostrata in faciem, adorauit supplicans, ut nequaquam Nabal uerba responderet, qui utique Nabal recte uocaretur: quod nomen de-

mentem

mentem lingua significat Hebræa. Satisfaciebat autē, dicens, non se eos uidisse qui ab eo nisi fuerant: & debere se ueniam promereri: utq; magis ageret ipse deo gratias, qui eum à sanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nam quū tu, inquit, benignus sis, ille iudicat in malignis. Quæ enim Nabal, inquit, mala sustineat, super capita inimicorum tuorū eueniant. Esto mihi propitius quidem, & iudica me dignam, per quam hæc dona suscipias: iram uerò atq; furorem, quem super maritum meum & eius habuisti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum sis placidus, atque clemens dominus: & quod maius est, regnaturus. Susceptis autē muneribus, ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos deus adduxit. Non enim futurum uideras diem, quum iam iurassem, domum Nabal hac nocte disperdere, ut nullus uestrum penitus remaneret: quum utiq; sit uir ille ingratus, & callidus circa me & socios meos: nunc autem præuenisti, & meum, curante deo, mutasti furorem. Et Nabal quidē, licet modo propter te relinquatur insultus, non tamen effugiet poenas: sed alia causa quæ eum competit, eueniet ei. Hæc dicens, dimittit mulierē. Illa autem domum reuersa est: & inueniens uirum cum multis epulantem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ gesta fuerant, indicauit. Cui altera die cuncta significans, sic eum tristem reddidit, ut ad solutionem membrorum, & penē ad mortem usque deduceretur: & non amplius quàm decem dies postea uiuens Nabal, defunctus est. Dauid autē audiens mortem eius, ultū se quidem à deo dixit: Nabal uerò propria malignitate defunctum, deo dedisse illum poenas, seq; seruasse ab eius sanguine, mundam habentē dextram. Tunc etiam agnouit, eò quòd maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines despiciatur à deo, qui dat quidem bonis similia, malis uerò refert digna supplicia. Et mittens ad eius uxorē, petijt,

quo

quo eam sibi met copularet. Illa uerò his qui missi fuerant, dicens, se non dignam fore, ut illius uel pedes attingeret : cum omni tamen apparatu proprio uenit, eiq; coniuncta est : quæ ad hunc honorem uenire promeruit, tam pro modo castitatis atq; iustitia, quàm pro specie sue formæ. Habuit autem Dauid uxorem, quã primitus duxerat, de ciuitate Ebisar. Michol autem Saul regis filiã, quæ fuit Dauid uxor, pater eius Phalti filio Laïs cõiunxit, qui erat de ciuitate Gallim. Quumq; hæc fuissent gesta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul, indicauerunt ei, quia rursus esset in eorum regione Dauid, et possent uolenti eum comprehendere, sua præbere solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est. Quumq; superuenisset nox, castra posuit in loco quodam, qui dicitur Sicela. Audiens uerò Dauid, contra se uenire Saul, missis exploratoribus, iussit sibi met nunciari, ad quem locum iam uenisset. Quibus dicentibus, in Sicela eum esse, surgens nocte, ita ut lateret suos, uenit ad castra Saul, ducens secum Abisai, natum sororis sue Saruie, et Achimelech Gethæum. Saul itaq; dormiente, et circa eum per circuitum armatis et Abner princepe militiæ constitutis, Dauid ingressus castra eius, nec ipse peremit eum, inueniens eius stratum et lanceã quæ erat fixa ad caput eius, nec Abisai permisit uolentem eum occidere, et in hoc uehementer instantem: sed dicens, ordinatum à deo regem occidere esse nimis iniquum, licet ille sit malus, uenturamq; ei pœnam opportuno tẽpore ab eo qui ei præbuit regnum, retinuit impetum eum uolentis occidere: et pro signo, quod quum potuisset eum interimere, se potius abstinuerit, sumens eius lanceam et urceolum aque appositum dormienti Saul, nullo sentiente in exercitu, cunctisq; iacentibus, latetè egressus est : quum omnia facere potuisset, quæ et ipsum tempus offerret, et contra regem digna præsumptio suaderet. Transiens

fiens uerò torrentem, & in uerticem montis ascendens, unde potuisset audiri, clamans uoce magna militibus Saul, & Abner principi militiæ, excitauit eos à somno. Hunc enim uocabat, & populum. Audiente uerò principe militiæ, & requirente, quis eū uocasset, Dauid ait: Ego sum, filius quidē Iesse, uester uerò fugitiuus. Cur igitur quum sis magnus, & apud regem honore præcipuus, corpus eius ita custodis, ut somnus sit tibi dulcior, quàm illius salutis affectus? Hæc quippe digna morte sunt, atque supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in uestro exercitu super regem, & super uniuersos alios, non agnouisti. Quære lanceā regis & urceum aquæ, & cognosces quantum malum uos latuit intrinsecus constitutos. Saul autem cognoscens Dauid uocem, & uidens, quòd dum eum captiuum habuisset sopore confectum, custodibus negligentibus, non occidit, sed pepercit ei, quem iuste perimere potuisset, pro salute sua gratias egit: & rogauit, ut cōfides, nihilq; ab eo mali iam metuēs, iret ad propria: affirmans credere se, quòd nec semetipsum aliquis ita diligeret, sicut Saul à Dauid amaretur: & accusans seipsum, quòd eum quidem qui illum custodire posset, & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet, persequeretur iniuste: & tanto tempore hæsitantem de anima sua degere in fugam compelleret, ab amicis & cognatis proprijs desolatum: ipse uerò ab eo sæpius liberatus, non quiesceret Saul, quin eius animam aperte desideraret auferre. Quo factō, Dauid iussit, ut aliquis ueniens reciperet lanceam & urceum aquæ, dicens: Deus utriusq; nostrū & uoluntatis, & actuum iudex sit: qui nouit, quòd etiā præsentī die, quum te occidere potuissē, tui misertus, abstinui. Et Saul quidem secundo Dauid manus effugiens, ad regnum propriū remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit ad Palestinos discedere, &
illic

1. Reg. 27. illic habitare. Tunc cum sexcentis, qui erant circa eum, venit ad Achim regem Geth. Erat autē hęc una Palęstinarum urbium. Quumq; eum rex suscepisset cum uiris, et habitaculum prębuisset, habente eo simul duas uxores, Achinoē et Abigail, morabatur in Geth. Saul autē hęc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut dūt mitteret super eum, aut ipse forsitan properaret, quum secundo penē tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuisset cōprehendi. Porro Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: sed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locū aliquem in prouincia donaret, ubi cum suis degere potuisset: pudori esse dicens, si in ciuitate maneret, se ei onerosum existere. Cui dedit rex quemdam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dilexit, ut quum regnasset Dauid, eum ipse et eius pueri quasi propriam possessionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo cōmoratus est Dauid in Sicelech Palęstine, fuit mensium quatuor, et uiginti dierum. Vnde latēter insurgens contra Palęstinos, in uicina regione constitutos, Serritas et Amalechitas, eorum prouinciam deuastabat: multamq; prędam iumentorum et camelorum sumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abstinebat, metuens ne cum indicarent ad regem: partem tamen prędę ei dono mittebat. Quū uerō requireret rex, quos uastasset, prędamq; tulisset, dicendo eos, qui ad Austrū Iudę conuersantur, et in campestribus habitabant, se esse depopulatum, satisfecit regi. Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem, et seruus eius foret, donec apud eum confisteret.

Saul aduersus Achim pugnaturus, cōsultat Phytonisfam, a qua Samuēl suscitatus, dicit etī in bello cum filiis, casurum. Saul fortiter pugnando uictus, proprio se gladio confodit iuuante hoste, cuius corpus a labitis est sepultum in labes nemore.

CAP. XIII.

Eodem

Eodem uerò tempore Palestinis cōtra Israëlitas pugnare 1.Reg. 28. uolentibus, & mittentibus ad omnes amicos, ut eis adessent in bello in Ceila, ubi congregati erant exituri super Hebræos: Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum suis armatis ei solatium contra Hebræos præberet. Illo uerò gratissime promittente, & dicente inuenisse tempus, in quo beneficijs eius uicem rependeret, & susceptionis eius munus exolucet, promisit rex custodem corporis post uictoriam, & belli certamina cum se esse facturum, honoris & fidei promissione studens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex Hebræorum, omnes dinos & uentriloquos, & omnē huiusmodi artem de sua expulerat regione, absq; prophetis. Audiens autem Palestinos iam esse præsentēs, & iuxta Sunam ciuitatem in campo positam, castra fixisse, ad eos cum omni exercitu suo profectus est. Quumq; uenisset ante montem quendam nomine Gelboë, & uidisset è diuerso hostium multitudinem, timore fortuito conturbatus est, dum esset eorum exercitus potior & multo melior, deumq; consuluit per prophetas, ut ei de prælio & eius fine prædicarent. Deo autem non respondente, Saul magis expauit, & animo corruit, malum sibi aperte imminere prospiciens, quum utiq; deum arbitraretur præsentē sibi non esse: iussitq; sibi quæri mulierem uentriloquam, habentem spiritum, & uocantem animas defunctorum: ut uel ita agnosceret, si in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorum, euocando mortuorum animas, per eas solet postcibus futura prædicere. Quumq; fuisset à quodam famulo ei nunciatum, esse huiusmodi mulierem in ciuitate Endor, latēs omnem exercitum, exutus ueste regali, & assumens duos famulos, quos nouerat fidelissimos, uenit in Endor ad mulierem, rogauitq; eam ut diuinaret, & animam suscitaret, cuius ipse dixisset. Muliere uerò repugnante, & dicente se regem

non

non posse spernere, qui genus hoc diuinātium expulisset: sed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuisset laesus, ei pararet insidias, ut prohibita facientem poenae contraderet, iurauit, se nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando satisfecisset, non eam debere metuere, iussit ut ei animā Samuēlis euocaret. illa uero nesciens quis Samuēl esset, eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuisset, uidens mulier uirum sanctum et deo docibilem, conturbata est: et tunc eius faciem obstupescēs: Nonne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuēl indicauerat. Quo confitente, et perturbationem eius requirēte, ait uidisse se uirum senem forma similem deo: eoq; iubente ut imaginē et formam et statū eius quem uiderat, explanaret, significauit se senem iam et gloriosum, et sacerdotali pallio uidisse circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuēlem esse: et procidens in terram, salutauit et adorauit. Anima uero Samuēl inquirente, cur eam commouisset, Saul ingemiscebat necessitatem incumbere, et hostes sibi grauiter imminere, et esse in hæsitatione rerum praesentium constitutum, à deo utiq; derelictum: et neque responsum promereri, neq; per prophetas, neque per somnia: et propterea, inquit, ad te qui mihi semper prospexisti, confugi. Samuēl autem uidens eum fini uitae iam proximum, ait: Superflue à me aliquid uis agnoscere, quum à deo sis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, et in bello uicturum: tu uero tuusq; principatus cum uita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, et eius nequaquam mandata seruaueris, sicut uiuens timebit prophetam. Igitur scito te subdendū et populum inimicis, et te cum filiis die crastino in bello cadentes, tecū esse mansuros. Hec audiens Saul, tristitia faciente, loquendi amissit officium: et prostratus in terram tam propter dolorem qui ei

qui ei indicatus fuerat, quàm propter abstinentiam (non enim præcedenti die aut nocte cibum sumpserat) non facile ualebat assurgere. Quum autem surgeret, uix recipiens spiritum, coëgit illum mulier ut gustaret, hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione, quam sui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit, tamen postulata concesserit: pro quibus rogaret, ut apposita mensa, cibum sumeret, quatenus recepta uirtute, ad castra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auersaretur in angustia constitutus, compulit & persuasit ei: & habens unum uitulum mansuetum, & à se domi nutritum, in quo solo quiescebat, eum occidit: & carnibus præparatis, ei ut comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto, Saul noctanter ad sua castra reuersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem, quòd licet eius ars à rege fuisset exerceri prohibita, tamè dum aduenissent in domum eius, quos nunquam uiderat prius, non habuit mali memoriam, uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam: nec auersata est peregrinum, & cuius consuetudinè non habuit: sed condoluit, & consolata est eum, dum cognouit regem: & circa quem animo potuerat nimis ingrata consistere, eum potius ut comederet, inuitabat: & quod ei solummodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, nõ aliquam retributionem eius expectans, nec munus aliquod accipiens: quippe quem proxime moriturum cognouerat: quum plerumq; natura sit hominum, boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere: uel à quibus se aliquid credunt accipere, his mutare. Bonum est ergo illam imitari mulierem, & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius esse, nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium, & largitorem bonorum semper ha-

x beamus.

beamus. Igitur de illa muliere hoc dixisse sufficiat. Sermonem
 uerò nunc faciamus, ciuitatibus et populis gentibusq; profu-
 turum, et bonis omnibus congruum, ex quo prouocentur uni-
 uersi uirtutem sectari, et aeternae gloriae decus appetere : sed
 et qui sapientibus, regibus et principibus multum deside-
 rium, et studium rerum bonarum adiiciat : et pro salute pa-
 triae ad pericula mortis libenter adducat : et cuncta quae ui-
 dentur graui, doceat esse cōtemnenda. Habeo nanq; rei hu-
 ius autorem Saul Hebraeorum regem. Hic enim, quum iam fu-
 tura nosset, et mortem sibi imminere, propheta praedicente,
 cognosceret, non fugit, nec amore uitae suum exercitum pro-
 didit inimicis, nec regiae contumeliam intulit dignitati : sed po-
 tius cum omni domo semetipsum tradēs simul et filijs, opti-
 mum iudicauit magis cum ipsis cadere, pro subiectis pugna-
 do, et filios unā perire, licet boni ei fuissent, quā eos in in-
 certo relinquere, quasi regni successionē et generis habitu-
 ros. Is ergo et iustus, et castus, et fortissimus solus mihi esse
 uidetur, et si quis fuerit talis, aut fuit, et cunctorum testimo-
 nio uirtutis adeptione dignissimus. Nam eos qui sub spe ui-
 ctoriae proficiscuntur ad bellum, et incolumes se redire con-
 fidunt, si quid gesserint clarum, mihi non uidentur satis be-
 nefacere, qui eos uoluerint fortes appellare, quod et alibi in
 historijs et alijs conscriptionibus inuenitur, quamuis et illi
 sint approbandi. Magnanimes autem et grandia praesumen-
 tes, et rerum terribilium soli contemptores, dicendi sunt om-
 nines qui Saul imitantur. Illi nanq; qui nesciētes quod in bel-
 lo futurum est, nequaquam animo deficiunt : sed in incertum
 semetipsos emittunt, licet aliquid grande faciant, non tamen
 ualde admirandi sunt. Quum uerò utile nihil uenturum ani-
 mo cogitatur, sed iam mors futura praescitur, et solummodo
 hoc passuri dimicant aliqui, et neq; terrentur, neq; pro mora-
 tis pe-

tis periculis obstupeſcunt, huiusmodi uiros perfectæ fortitudi-
 nis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul, oſtēdens, quia cunctos
 deſiderantes gloriæ palmam habere poſt mortem, talia con-
 uenit adimplere, & maxime reges, quos propter cumulum
 principatus, non ſolum malos nō licet eſſe circa ſubiectos, ſed
 neque mediocriter eſſe bonos. Plurima quidē de Saul & eius
 magnanimitate potui dicere, maximam mihi hoc argumento
 præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere,
 denuo ad ea reuertor, unde egreſſus eſſe cognoſcor. *Paleſtinis 1. Reg. 29.*
 igitur, ſicut prædiximus, caſtrametantibus, per ſingulas gen-
 tes & reges, & ſatrapas exercitū diſponentibus, ad ultimum
 ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eū Dauid cum
 ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Paleſtinorū qui
 cum Dauid in auxiliū regis uenerant, uiderent inter eos He-
 bræos, percontabantur à rege qui nam eſſent. Qui dixit, Da-
 uid eſſe, qui fugerat Saul dominum ſuum: quem ad ſe uenien-
 tem, ipſe ſuſceperat: & nunc uelle ſibi eum beneficia repen-
 dere, & Saul interficere, & propterea in ſolatium ipſius ad-
 ueniſſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Paleſtinorum, eò
 quòd uirum inimicum ad ſolatium adduxerit: cumq; remitti
 ſuadebant, ne fortè latenter mali aliquid circa eos efficeret,
 habendo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare
 poſſet: ſed ſi uellet ei proſpicere, remitteret eum cum ſuis
 ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem: Non ne
 hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia
 dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſſet rex Geth, utiliter
 hæc dicta cognoscēs, uocauit Dauid, & ait: Ego quidē quum
 ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad
 ſolatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed
 factō die, perge ad locum quem dedi tibi, & ibi meam cuſtodi
 prouinciā, ne quis hoſtium ad eam accedat: eſt enim & hoc

1. Reg. 30, amico pars magna solatij. David itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Nam eo tempore quo egressus fuerat David, solatium ferens Palestinis, gens Amalechitarum ingrediens Sicelech, fortissime ceperat eam: qua incensa, multa; præda ex ea & alijs Palestinorum regionibus sumpta, discesserant. Inueniens ergo David uastatam omnem prouinciam, & omnia fuisse direpta: & duas uxores eius, & eorū qui cum eo erant unā cum filijs in captiuitatem direptas, continuo scissa ueste, flens & gemens cum socijs & amicis, ad hoc usq; peruenit, ut etiam lachrymæ nimio eorum fletu deficerēt. Sed & ipse periculum passus est, ita ut à socijs dolentibus captiuitatem uxorū & filiorū penē lapidaretur: ipsum enim solum huius rei principem, ipsum unusquisq; malorum dicebat autorem. Igitur à tristitia releuatus, & mentem suam erigens, rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueste sacerdotali, consuleret deum, & prophetaret, si persequens Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret uxores ac filios: & ulcisceretur in hostibus. Sacerdote uerò iubente ut eos persequeretur, confurgens continuo, cum sexcentis armatis persequutus est hostes. Quumq; uenisset ad torrentem Besor, inueniēs quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem, fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deserto sine cibo permanserat: primò cibo cum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat, cuius esset, aut unde. Tunc ille quidē se genere significauit Aegyptium, & propter infirmitatem à suo domino derelictū, eò quod non ualuerit sequi: pariter etiā indicauit, se esse ex eis qui incendissent & diripuissent Iudeam simul & Sicelech. Hunc ergo David habens ducem super Amalechitas, apprehendit eos in terra iacētes, & alios quidem prandētes, alios iam ebrios & uino solutos. Quibus cum socijs uberrima præda fruētibus, irruens repente, eos late prostrauit.

stravit. Nudi namque erant, et nihil huiusmodi suspicantes: sed ad potum et epulas conversi, remissiores omnes erant. Et alij quidem adhuc mensis appositis apprehensi, super eas extincti sunt, et sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero invicem se ad pocula inuitantes, occidit: et multos etiam in somporem conversos extinxit. Quicumque vero occurrerunt, et armis induti ex adverso consistere potuerunt, hi etiam facilius quam illi qui iacebant in terra, nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes, usque ad vesperam permanserunt, ita ut Amalechitarum non remanerent amplius quam quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus ascendentes, vix evadere potuerunt. Eripuit ergo David alia omnia quae tulerant hostes, sed et uxores suas et sociorum. Quumque revertentes, venissent ad locum, ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi, reliquerant ad castra custodienda, illi quidem quadringenti partem praedae eos accipere non censebant, qui secum non fuerant, sed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quiescere iudicabant. David autem malignam hanc et iniustam dixit esse sententiam, quum essent digni deo praebente, ut et ulcisceretur in hostibus, et omnem praedam cum his qui unam ad persequendum egressi fuerant, ex aequo dividerent, quando ad vasorum custodiam remanserant: et ex illo lex ista apud eos permansit, ut tantum accipiant qui custodiunt castra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem David in Sicelech, omnibus in Iudaea amicis et necessarijs partem praedae direxit. Et vastatio quidem Sicelech, et Amalechitarum huiusmodi interitus fuit. Palaestinis igitur dimicationibus, et pugna graui commissa, Palaestini quidem uicerunt, et multos suorum hostium peremerunt. Saul autem rex Israelitarum, et eius filij fortiter decertantes, et utentes omni fiducia, tantam gloriam eorum in bona morte et in hostium dimicatione

t. Reg. 31.

consisteret, nihilq; hoc preciosius esse iudicantes, omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes, undiq; circumdati pariter sunt extincti, multos tamen Palestinorum forti dimicatione perimentes. Erant autem filij Saul, Ionathas, et Amnadbab, et Melchis. His ergo cadentibus, Hebraeorum populus conuersus est in fugam: et turpitudine et confusio facta est, et interitus ualde grauisimus, hostibus quippe super eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est: Quum esset hostium multitudine constipatus, Palestinis crebro super eum iacula dirigentibus, omnes penè prostrauit, paucis exinde fugientibus: ipse uero clarissime decertauit. qui uulnera in se multa gerens, ita ut nequaquam iam posset tolerare, nec ferre plagas, semetipsum quidē perimere erat inualidus: iussit autem armigero, ut eum gladio educto perimeret, antè quàm uiuum eum cōprehenderent hostes. Armigero uero non presumente dominum suum occidere, ipse gladium suum educēs, et in terram figens, irruit in mucronem: et quum nequiret sibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra transiret, conuersus et uidens quendam iuuenem, requisiiuit, quis esset. Quem quū cognouisset Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quū fecisset, sublato auro ex eius brachijs, et corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctum, occidit et semetipsum: nullusq; de custodibus corporis est relictus, sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboë. Audientes autem Hebraei qui habitabant in cōualle trans Iordanem, et qui in campis ciuitates habebant, quòd Saul cecidisset, et eius filij, et omnis cum eo perisset exercitus, relinquētes proprias ciuitates, ad loca munitissima fugerunt. Palestini uero inueniētes urbes derelictas atq; desertas, habitauerunt in eis. Quumq; Palestini altera die uenissent hostes exuere, inuenerunt cor-
pora

pora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerant hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem cōsecrauerunt in Astaroth templo: corpora uerò suspenderunt super murum ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uerò audissent habitatores ciuitatis labe Galaaditidis, eò quòd truncassent Saul mortuum & eius filios Palæstini, crudele iudicantes eum insepultum despicere, egressi uiri fortissimi, & presumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumptibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorū in optimo loco prouinciæ, quem Segehen appellāt: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaque finem Saul, prophetante Samuël, habuit: quia obediens deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotū unā peremit urbē. Regnauit itaq; Saul, Samuël uiuente, annis decem & octo: moriente autē, alios duos, qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI

PHIANTIQVITATIS Iudaicae liber septimus.

Quomodo mortuo Saul Dauid uni tribui primū rex praeuit, sumpto supplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellū inter Ioab, & Abner, & Isboſeth: deſq; Abner dolo à Ioab interfecto.

CAPVT

I.

2. Reg. 1.

PRAEDICTVM itaque praelium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ cōtra Palestinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa ueste, & asperso cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israëlitarum pugna: quibus infelicem terminum prouenisse dicebat: & multa quidem Hebraeorum milia fuisse necata, & regem pariter eorū Saul cum filijs interemptum: significabatq; uidisse se & Hebraeorum fugam, & fugienti quoq; regi se fuisse presentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnere magnitudines nō se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit, aurum brachiorum eius atq; coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaq; cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repente dirupit: deflens autē & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non solum

solam finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cum dixisset ei, quod ipse sui accusator erat, qui regem occiderat, et cognouisset, quia de genere Amalechitarum esset, repente eum præcepit interimi. Conscripsit autem Dauid epitaphium, sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamentationes contineret, et laudes Saul et Ionathæ, quod etiã usq; ad meum permansit tempus. Cum uerò hoc modo regi exhibuisset exequias, finito luctu per prophetam consuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixisset daturum se ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus suis, et qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum constituerunt regem. Qui cum audisset, quod Saul et eius filios sepelissent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, misit ad eos, laudans et approbans eorum uirtutem: et agens gratias pro studio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens, quod tribus Iuda eum constituisset in regem. Abner autem princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax et optimus ualde natura, cognoscens cecidisse regem, et Ionathan, et duos alios filios eius, ueniens ad castra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboseth, abripiens, regem super eos qui trans Iordanem erant et totius populi pariter ordinauit, præter tribum scilicet Iuda: statuitq; regnum eius in terra, quæ secundum patriam linguam uocatur Manalim, secundum Latinos autem dicitur Castra. Abner autem exinde promouit electum nimis exercitiũ, ut congregaretur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autem occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruie sororis eius de patre Asar natus: hic enim erat contra Abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerant et sui fratres Abisai,

Et Afahel, et omnes armati Dauid. Itaque ueniens ad quen-
 dam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandum.
 Dicente uero Abner ad eum, uelle se probare quis eorum ro-
 bustiorem haberet exercitum, conuenit inter utrosque ut duo-
 denos uiros pugnatuuros emitterent: et procedentes inter me-
 dias acies, quae ex utraque parte locum facerent, ad certamen, ele-
 cti, eductis gladijs uiri Dauid, et tenentes capita hostium, eorum
 lumbos et latera suis gladijs perforarunt, donec omnes qua-
 si ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam
 reliquus est diruptus exercitus: et dimicatione fortissima pro-
 cedente, Abner populus deuictus est, fugientesque Ioab perse-
 qui non cessabat: praecipiens armatis, ut post eorum uestigia
 prosequerentur, et nequaquam occidendo deficerent. Cuius
 etiam fratres decertauerunt pronissime, inter quos clarior et
 praecipuus fuit iunior Afahel: qui tantam habuit gloriam in pe-
 dum uelocitate, ut non solum homines, sed etiam equos ad cur-
 rendi certamina superaret. Is igitur persequabatur principem
 Abner recto gressu, in neutram partem declinans. Cumque re-
 spexisset Abner, et considerasset impetum sequentis: et dixis-
 set, ut unius militis arma sumens ab eo quiesceret, et rursus
 ille nequaquam a suo conamine penitus abstineret: monente
 eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, et ante e-
 ius fratrem ulterius fiduciam non haberet, et uerba eius illo
 despiciente, fugiens post tergum lanceam coactus emisit, eumque
 repente mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cum eo per-
 sequebantur Abner, cum uenissent ad locum ubi iacebat Afa-
 hel, mortuum circumstantes nequaquam persecuti sunt ho-
 stes. Ioab autem et frater eius Abisai pertranseuntes cadauer
 illius, et maiorem irae fomitem contra Abner habentes pro
 morte fratris, magna usque uelocitate usque ad locum quen-
 dam nomine Mathon persecuti sunt Abner. Et cum sol occum-
 beret,

beret, ascendens in quendam collem cum tribu Beniamin, expectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret, & diceret ad Ioab, non eum oportere viros contribules tanto certamine persequi: sed etiam fratrem eius Asahel deliquisse, quia dum eum comoneret, ut à persecutione eius recederet, nec acquiesceret, propterea percussus occubuisse: sapienter uerò faciens Ioab, & hæc uerba satisfactionem esse decernens, nussa tuba renouauit exercitum, & à uehementi persecutione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner autè tota nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad castra ad Saul filium Isboseth. Altera uerò die Ioab dinumerans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderant autem de exercitu quidè Abner milites quasi treceti & sexaginta: de Dauid uerò decem & nouem, & Asahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abisai in Bethlehè, & in monumento paterno sepeliètes, ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœ= 2. Reg. 3.
pit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permansit, proficientibus semper his qui Dauid erant, & amplius ad bella crescentibus: filij uerò Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaq; tempore nati sunt Dauid filij numero sex, ex totidem mulieribus. Quorū senior quidem de Achinoë matre progenitus, appellatus est Ammon: secundus uerò de uxore Abigail nomine Cleb: tertius Absalom, qui natus est de Machamus filia Ptolemæi regis Gessur: quartum uerò de muliere habuit Agith, quem uocauit Adoniam: quintum habuit filium Abiathar: sextum autè Iersan de Agla natum cognominauit. Cumq; intestina bella confisterent, & sæpius ad opera belli conuenirent utriusq; regis exercitus, Abner princeps militiæ exercitus Saul cum esset sapiens, & ualde à populo ueneraretur, ualde deuotè egit, ut omnes cum Isboseth essent: qui etià cum eo magna deuotione constricti,

constricti, multo sic tempore permanserunt. Post hæc autem Abner in quodam crimine deprehensus, cuius causa fuit, quod cum Saul concubina concumberet, nomine Respha, filia Sebeth, culpatus à rege est. Qui dolens & grauiter indignatus, quòd non iustam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta instantia laboraret, interminatus est regnum se transferendum ad Dauid: & ostensurum, quia non sua fortitudine, sapientiaq; regnaret Isboseth super eos, qui erant ultra Iordanem, sed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut Dauid fidei iusiurandum acciperet, & eum socium & amicum haberet: promittens suaturum se populo, ut à Saul filio recederet, & ipsum regem totius provincie constitueret. Dauid autem quæ poscebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egisset: primumq; indicium foederis hoc petijt, ut ei suam uxorem reduceret, quam magnis bellorum periculis comparasset: quippe pro qua sexcenta capita Palæstinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol sublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remisit Abner ad Dauid. In qua re etiam Isboseth cooperator fuit: scripserat enim & illi Dauid, ut uxore suam reciperet iuste. Conuocatis itaque senioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens: Sæpius quidem paratos ut ab Isboseth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem, si uultis implere hoc, permitto, sciens quia per Samuelem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quòd Palæstinos ille uastaret, & subiectos illos efficeret. Hæc audientes seniores & principes, quòd & Abner princeps militiæ uoluntatem cum sua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes consenserunt, ut Dauid regno se traderent. Cumq; ad talia conspirassent, con-

uocauit

uocauit Abner primum Beniamin tribum: omnes enim ex ea
 custodes corporis Iſboſeth habebat, quibus etiam iſta locutus
 eſt. Cumq; nullum uideret ſibi reſiſtere, ſed magis ad omnia,
 quæ uellet paratos ipſos haberet, ſumens ex eis uiginti uenit
 ad Dauid, ut promiſſa iuriſiurandi religione firmaret: fidelio-
 ra nanque ſunt, quæ per noſipſos gerimus, quàm ea quæ per
 alios pro nobis aguntur: ut & uerba, quæ cum eo haberet,
 principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe ge-
 reret, indicaret. quem dum ſplendidiffimè ſuſcepiſſet, & per
 multos dies opulentiſ & pretioſis conuiuijs reſceiſſet, petijt
 ut dimiſſus ab eo, deduceret ad eum populum, quo præſente,
 atq; uidente, ei traderet principatum. Cumq; Dauid dimiſiſ-
 ſet Abner, adhuc eo ab Hebron nõ procul abeũte, uenit Ioab,
 qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoſcens, quia ueniſſet
 ad regem Abner, & antè paululum dimiſſus eſſet fœderibus
 celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in ho-
 nore primi ordinis conſtitueret, ut haberet regni participem:
 & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus, ille certis pro-
 ficeret temporibus, ipſe uerò decreſceret, & militiæ amitteret
 principatum: uiam peſſimam & maligniſſimam cogitauit. &
 primò quidem tentauit, ut ei detraheret apud regem, monens
 ut ſe cuſtodiret, & promiſſiones non reſpiceret Abner, quas
 faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperium, & quia
 pro fallacijs atq; dolo ueniſſet ad eum, & uellet ſpem & di-
 ſpenſationē regni eius cognoscere, & ſic ad propria remea-
 re. Cum uerò his uerbis nõ potuiſſet perſuadere regi, nec eum
 uideret ex hac uia declinare, deteriore ruinam rurius ag-
 greſſus eſt. Et cum deliberaſſet, ut Abner interimeret, miſit
 qui ſequerentur eum, & cõprehenſum ex Dauid præceptio-
 ne nominis reuocarēt: tanquam eſſet aliqua ei detecturus, quæ
 ipſo præſente uidebatur oblitus. Abner autem dum hæc audiſ-
 ſet à

set à nuntijs (apprehenderant enim cum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron stadijs quasi uiginti) nihil metuens futurorum reuersus est. Cui occurrès Ioab ante portam, et suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter et amicus (sæpe enim se fingunt uerè esse bonos, et malignæ suspicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præsumunt) segregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in secreto ei locutus: et in locum portæ desertiorem ducto, cum esset ipse solus, et Abisai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidè hoc modo ab Ioab dolo peremptus est, pro morte quidem, sicut ipse dicebat, fratris Asabel, quem persequentem se interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamè ueritas habuit, pro metu proprij principatus et honoris, què habere poterat apud regem. Ex his itaque debet considerare quilibet, quanta et qualia præsumunt homines propter auaritiæ zelum, et principatus affectum, cum nulli cedere uolunt. Nam concupiscentes hæc adipisci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rursus metuentes amittere, multò deterioribus actionibus ut ea retineant, implicantur: tanquàm non sit æquale malum, adipisci uelle tantummodo magnitudinis potestatem. Et dum assueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rursus amittere, cum in retinendo potius excelsior sit arumna: et propterea crudeliora moliuntur, et præ timore ne amittant, quæ adepti sunt, committere grauiora præsumunt. Sed de his quidem indicasse breuiter sufficiat. Porro Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauiusimè doluit, et coram omnibus testificatus est, tendens ad dextram suam, et clamans, quòd non fuisset in Abner interitu consentiens: nec eius mandato nec consilio fuisset extinctus: et maledicta posuit ualde grauiusima cõtra illum qui Abner occiderat: et domum eius uniuersam, et eos qui hoc egerant pœnis esse subiectos.

Erat

Erat enim sollicitus, ne contra fidem & iusiurandum agere
 uideretur, quod exhibuerat Abner. Præcepit autē deslere, &
 lugere, & lamentationes fieri super uirum, & eius corpus so-
 lennibus honorari exequijs, cum & ipse uestem dirumperet
 ingemiscens, & sacco uidcretur indutus. Hæc quidem facere
 præcepit præcedentes loculum, ipse lugens & deslens seque-
 batur cum senioribus atq; proceribus: ostendens deuotionem
 circa uiuos, & tristitiam circa defunctos, & quod non eius
 consilio fuisset extinctus. Sepelierūt autē eum in Hebrō ualde
 decenter: & conscribēs lamentationes, super eius sepulchrum
 statuit: stans etiam ipse primus super monumentum fleuit, &
 alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem eum mors Abner af-
 flixit, ut neque cibum cogentibus amicis sumeret, sed iuraret
 nihil se gustaturum usq; ad solis occasum. Hoc itaque factum
 deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem
 collatum mortuo gratissimē susceperunt, & Dauid custodem
 fidei crediderunt: & quod omni dignitate, & rebus solenni-
 bus eum tanquam parentem & amicum colere potuisset: cui
 non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut negle-
 ctæ sepulture tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitis-
 sima regis natura letabantur, unoquoq; credente talem futu-
 ram regis in se prouidentiam, qualem eum in Abner morte
 uidebant. In his ergo gestis Dauid præcipuam gloriam habe-
 re uidebatur. Vnde factum est, ut nullus suspicaretur Abner
 uoluntate eius occisum. Locutusq; est ad populum, quod ipsi
 quidē tristitia non fortuita prouenisset optimi uiri morte sau-
 ciato, sed nec parua detrimenta fore Hebræis illius uirtute pri-
 uatis, qui eos consilijs optimis, & uirtute manuum contra ho-
 stium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus, inquit, cui
 cura est rerum omnium, non huius sanguinem deserat inde-
 sensum. Ego noui, quod Ioab, & Abisai Saruiæ filijs nihil
 præual

præualeo facere, cū sint memetipso potentiores : sed uicem eis reddat pro huiusmodi præsumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus est.

Quomodo Isboseth filio Saul interfecto ab amicis, David omnem principatum Israël consequutus est, licet ægrè mortem illius tulerit.

CAP. II.

2. Reg. 4.

Avdians autem mortem eius, Saul filius, Isboseth, non leuiter est afflictus, cū fuisset cognato priuatus, & qui ei causam regnandi præbuerat: multumq; condoluit, & mortem Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipse multo tempore super eum uixit : sed à filiis Remmon, id est, Banaa & Recha passus insidias, interemptus est. Isti enim cū essent de genere Benjamin in priori ordine constituti, cogitauerunt, quòd si perimerent Isboseth, maxima dona à rege David, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munus accipere mererentur : solumq; eum reperientes in meridie dormientem, & neque præsentem esse custodes, neque puellam, quæ ianuam erat obseruare solita, uigilantē : sed & ipsam labore & opere consuetudo simul & aestu in soporem esse cōuersam : ingressi domū, in qua Saul filius dormiebat, occiderūt eum : eiusq; caput abscindentes, tota nocte iter egerūt, uelut fugiētes eos quos læserant : & festinātes ad eum cui erāt sua beneficia præbituri, ac per eum adepturi securitatē, uenerunt in Hebron : ostendentesq; David caput Isboseth commendabant semetipsos quasi deuotos, & interfectores inimici eius imperij. At ille non sicut sperabant, eorum scelere delectatus est, sed ait : O pessimi uiri, & ultionem repente suscepturi, nescitis quòd ego interfectorem Saul peremi, qui eius mihi coronā auream deportauit : licet ille rogatus hoc fecisset, ne Saul comprehenderent hostes. An certē mutātū me, & nequaquā esse huiusmodi credidistis, sed quasi letarer cum malignis hominibus, & munus credere pessimus

pessimas actiones interfectorum proprii domini, & necantiū
 in suo lectulo uirum iustum, qui nihil operatus est mali, &
 uosipsum multa prouidentia & honore glorificauit: Quapro-
 pter illi quidem nunc dabitur pœnas: à me uerò excipietis di-
 gna supplicia, qui putastis me libenter mortem illius habitu-
 rum. Non enim aliter gloriam meam fœdare potuistis, quàm
 ut me talia uelle crederetis. Cumq; dixisset hæc, omni eos tor-
 mento puniri iussit: caput uerò Ithobeth in tumultu Abner ho-
 nore maximo sepeliuit. His igitur finitis uenerunt omnes 2. Reg. 3.
 maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij
 & duces eorum, tradideruntq; semetipsos, deuotionem quam
 adhuc uiuente Saul habuerant, recordantes pariter & hono-
 rem, quæ eis dum esset millenarius præbisset, necnon & quo-
 modo per Samuelem prophetam à deo rex fuerat ordinatus,
 & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione con-
 tra Palæstinos habita, deus liberari concesserit. Ille uerò hunc
 fauorem grate suscipiens, rogauit, ut in hac uoluntate per-
 sisterent, nec eos huius rei causa pœniteret. His ergo con-
 uiuijs opulentissime saginatis, misit ut omnem populum un-
 dique conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem Iuda
 quasi sex milia octingenti, ferentes arma & scuta & lanceas:
 isti nanq; Saul filio ministrabant: quibus prætermis-
 sis, tribus Iuda regem fecit Dauid: Ex tribu autem Simcon septem milia
 centum: Ex tribu Leui, quatuor milia sexcenti, habentes prin-
 cipem Iodam: cum quibus erat princeps sacerdotum Sadoch
 cum uiginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem
 Beniamin, armati quatuor milia: hæc autem tribus adhuc su-
 stinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De
 tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti, potentis-
 simi, & summo robore præcellentes: De dimidia uerò tribu
 Manasse, decē & octo milia: De tribu autem Isachar, ducenti
quidem

quidem prænoscences futura armati uerò uiginti milia: De tribu autem Zabulon, armati electi, quinquaginta milia. Hæc enim tribus sola ad Dauid tota conuenit. Isti siquidẽ eadem arma habuerant quæ & tribus Gad: Ex tribu autem Neptalim, uiri insignes & principes mille, armis utentes, scuto simul & lancea: quos sequebatur tribus sua, quæ numero comprehendendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uiginti septẽ nulla quingenti: Ex tribu Aser, quadraginta milia: Et duabus autem tribubus & media Manasse, quæ trans Iordanem habitabant, armati scutis & lanceis, & cassidibus, & loriceis, & gladijs, ceterum uiginti milia: sed & reliquæ tribus gladijs utebantur. Hæc itaq; multitudo congregata est ad Dauid in Hebron, cum multo apparatu panis & uini, & omnium quæ ad cibum pertinere noscuntur: & uno decreto Dauid confirmauere imperium. Cumq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset, & in Hebron epulas habuisset, exurgens inde Dauid cum omnibus uenit in Hierosolymam.

Quomodo Dauid expugnatis Iebuzæis, primus Hierosolymam nuncupauerit: deq; amicitia inter eum & Hiram regem Tyri conciliata. CAPVT III.

2. Reg. 5. **I**ebuzæis autem habitantibus ciuitatem, qui erant ex genere Chananeorum, & claudẽtibus eis portas & cecos aspectu, & claudos, omnesq; leprosos, ad derisionem regis constituentibus super murum, & dicentibus, quod prohiberent eum cæci ingredi ciuitatem, quæ tamen agebant despicientes eum pro maxima munitione murorum, iratus rex Hierosolymam obsidere cœpit: & multo studio & labore conari, ut eam caperet, quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinem demonstraret. Interminatus itaque rex & ipsis & alijs, si qui fortẽ haberent aduersus eum resistendi conamen: inferiorem ciuitatẽ magnâ uirtute cepit. Cumq; adhuc arcem obtinere

obtinere non posset, cepit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut quicumq; per subiectos colles in arcem conscenderet, eamq; caperet, principatum militie totius posideret. Cunctis itaque conscendere festinantibus, & nullo labore pro muneris repromissis retributione tardantibus, Saruiz filius Ioab praeuenit uniuersos: & ascendens, in cacumine clamauit ad regem, exigens militie principatum. Expulsis itaque rex de summa arce Iebuzæis, & reedificans ciuitatem, eam Hierosolymam nuncupauit, & omni tempore in ea sui habitauit imperij. Tempus autem quo super tribum Iuda habuit principatum in Hebron, fuerunt anni septem, & menses sex. Cumq; regnum suum constituisset Hierosolymis, rebus potius clarioribus utebatur, deo semper ei meliora prouidente, & gloriam eius latius ampliante. Inter hæc autem misit ad eum Hira rex Tyri, & amicitias cum eo societatemq; firmauit: misitq; ei etiam dona, id est, ligna cedrina, & artifices uiros, fabros lignarios, & instructores, qui regiam domum in Hierosolymis construxerunt. Dauid autem superiorem muniens ciuitatem, eiq; copulans arcem, unum undiq; corpus effecit, & cuncta muro circumdedit: super opus autem murorum Ioab constituit. Primus itaq; Dauid Iebuzæis expulsis hanc urbem Hierosolymam nuncupauit. Nam sub Abraham nostro parente, Solyma uocabatur. Quidam uero dicunt, quod & Homerus poeta Hierosolymam nuncupauit. Hieron uero Hebræa lingua munitio est. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Iesus princeps Israëlitarum contra Chananeos pugnauit, eisq; deuictis terram eorum diuisit Hebræis præter Hierosolymam, unde non potuerunt Hebræi Chananeos expellere, usq; dum eos Dauid obsedisset, annorum quingentorum quindecim. Faciam uero memoriam cuiusdam nomine Orpham, uiri quidem inter Iebuzæos

ualde locupletis, qui tamen in obsidione Hierosolymorū non fuerit interfectus à David, propter fauorē quē habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium & studium, quod etiā circa ipsum regem ostendisse uidebatur: quæ tamen post paululum opportunius declarabo. Accepit autem David extra eas quas habuit, alias uxores & concubinas: & filios genuit numero x i. quos etiam nominauit, Ammon, Ellum, Eban, Nathan, Solomonem, Iebar, Eliël, Falna, Ennaphim, Inas, Elisal: nec non & filiam Thamar: quorum nouem quidem ex generosis foeminis erant nati: duo uerò quos ultimos nominauimus, de concubinis. Porro Thamar consanguinea fuit Absalon.

Quòd secūdò pugnantes cōtra se Palæstinos in Hierosolymis uicit: & de arca dei de Cariathiarim in Hierosolymam deducta

CAPVT IIII.

2. Reg. 5. **C**ognoscentes itaq; Palæstini David regem factum ab Hebræis, uenerunt super eum in Hierosolymam: & apprehendentes conuallem, quæ uocatur Gigantum (est enim locus non procul ab urbe) illic castra posuerunt. Rex autē Iudeorum, quoniam nihil absq; propheta deiq; iussione faciebat, uolens eius uoluntatem agnoscere, & uelut astipulatorē cum habere, præcepit sacerdoti, ut quid deo placeret, & qualis terminus foret in hoc bello, eo consulto prædiceret. Quo propheta uite uictoriam, contra Palæstinos eduxit exercitum: & habita pugna congresione, ipse post tergum irruens super hostes, alios robore magnæ uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicum uenisse Palæstinorum exercitum super Hebræos, cō quòd hostes fuerint sic facillime superati, aut nihil, aut non fortè dignum aliquid memoria fecerint: sed cum etiam sciant omnem Syriam, & uniuersam Phœnicen, & super hæc alias multas & pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatione cōmunes. Cuius rei hoc maximum indicium fuit, quia

quia cum sæpius iam Palæstini deuicti fuissent, & de suo exercitu multa milia iam perdidissent, sine dubio cum maiori ueniebant uirtute super Hebræos. Deniq; & hoc prælio deuicti, denuo cum triplici manu super Dauid uenerunt: & in eodem loco castra posuerunt. Quo factò, rursus Israëlitarum rex cōsuluit deum de prælii huius euentu: prophetauitq; sacerdos, ut in sylua quæ uocatur Planctus, retineret exercitum: erant autem non procul ab hostibus: & nec primitus se moueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento non flante mouerentur. Cum uerò sylua concussa fuisset, & tempus quod ei prædixerat deus aduenisset, in nullo moratus egressus est, quasi iam ad preparatam certamq; uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hostium sustinere, sed mox à prima cōgressione in fugam conuersos, passim persequēdo prostrauit: quos etiam persecutus est usq; ad ciuitatem Gezerennam, quæ horum terminat regionem. Diripuit autem eorum castra, in quibus & multas diuitias comperit, & decos eorum simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi qualitate finito, placuit Dauid, habito consilio cum senioribus, & principibus, & millenarijs, ut ex omni prouincia, & ex omnibus tribubus cunctam pubertatem ad se faceret euocari: deinde sacerdotes atque Leuitas, ut euntes in Cariathiarim, arcam dei exinde in Hierosolymam deducerent: & culturam ei debitam exhiberēt officijs & honoribus, quibus moris erat placari diuinitatem: quod si adhuc regnante Saul egissent, nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato, sicuti tractauerant, uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Aninadab sacerdotis, & imponentes super uehiculum nouum, eam ducere fratres suos & filios cum bobus permiserunt. Rex autem præcedebat arcam, & cum eo populus uniuersus, hymnum dicentes deo, & totius prouinciæ modulatione canen-

tes, cum uario sono & percussione, & diuersa sationis ingenio, necnon & psalmis, & tubis simul & cymbalis arcam deduxerunt in Hierusalem. Et cum uenissent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percussus est. Nam cum boues declinassent arcam, extendens ille manum suam, & uolens eam retinere, cum sacerdos non esset, quoniam eam contingere presumpsit, extinctus est. Et rex quidem, & populus uniuersus, eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus est Oza, concisio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans, ne forte hoc pateretur ipse, si apud se susceperet arcam in ciuitatem, quod Oza pertulerat, qui eum quod solummodo manum ad eam protenderat, ita uidebat extinctum: arcam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem, sed precepit, ut in agro uiri iusti cuiusdam, nomine Obededom genere Leuitæ recondetur: quæ tribus mensibus ibi mansit, domumque nimis Obededom amplificauit. cui deus per eam bona multa concessit. Audiens autem rex, quomodo hæc prouenissent Obededom: & ex priori paupertate & humilitate, opulentia magna ubertate polleret, ita ut zelum circa eum omnes inspicientes haberent: securus quod nihil pateretur mali, arcam ad sua regalia deportauit. Quam sacerdotes quidem deferrebant, septem uero chori quos rex constituerat præcedebant. Ipse uero ludebat in cithara atque plaudebat, ita ut etiam uxor eius Michol, Saul filia primi regis, uidens eum facientem talia deriserit. Deferentes autem arcam posuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atque pacificas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribus, & uiris, & paruulis distribueret collam panis, & assaturam, & laganum frixum, & partem immolationis. Cumque populis huiusmodi epulas præbuisset, dimisit

dimisit eos: ipse uero domum propriam uenit. Cui dum astitisset filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus orauit deum, ut ei bona praeberet, quae ipse propitijs cōferre posset: culpauit uero illum, eo quod tantus rex ludendo saltationibus ante seruos et famulas fuisset turpiter nudatus. Cui Dauid respondit, non se uereri facere, quae deo placerent, qui cum praeposuisset utique patri eius et ceteris, et ludere saepius et saltare, et nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere. Haec itaque Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit, iuncta uero ei, cui illam pater suus tradiderat ab Dauid abreptam, quinque filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex bene quotidie dei uoluntate sua negotia promoueri, delinquere se putauit, si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis et excelsis, et optima constructione decoratis: arcam uero dei in tabernaculo despicere commorari. Ob quam rem uoluit templum edificare deo, sicuti praedixerat Moses. De quibus rebus cum locutus fuisset Nathan propheta, ad faciendum opus aggressus est, tanquam deus ei in omnibus existeret cooperator. Et cum haberet iam preparatam ad fabricam templi materiam, illa non est deus. Nathan prophetam uisitauit in somnis, praecipiens ut Dauid diceret: quia uoluntatem quidem eius et desiderium approbaret, cum nullus primitus cogitasset ei templum edificare: sed ipsi quidem habenti huiusmodi uoluntatem, non concedi construere templum, eo quod multis prelijs decertando hostium fuisset sanguine maculatus: post mortem uero eius longa senectute suscipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret successurus in regno. cui se ita praespiciere sicut pater filio compromisit: et regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum et traditurum: ipsum uero si deliquerit languore et terra sterilitate puniendum. Haec ergo

2. Reg. 7.

audies à propheta Dauid, & letus effectus in eo, quòd suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret, & quia firmissime eius domus clarior foret, repète uenit ad arcem, & prostratus in faciem suam adorauit deum, & ex omnibus gratias egit, tam pro his quæ ipsi præstiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat, quàm pro eius nepotibus regno cõpromisso, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset, & deum laudasset, abscessit.

Pugna quam habuit Dauid contra Palæstinos & Moabitas, & Adrazarum regem, & Damascenos, atq; uictoria, & de amicitia facta inter ipsum & Thou regem.

CAPVT V.

1. Reg. 8. **I**ntermissio siquidem pauco tempore, cogitauit ut bellum Palæstinis inferret, ne ullam pigritiam aut desidiam generari suis rebus inspicere: sicut ei prædixerat deus, subuersis hostibus, in pace de cætero relinqueret nepotibus suis imperium. Et conuocato rursus exercitu, denunciens ut esset ad bellum paratus, cunctis rite dispositis surgens de Hierosolymis uenit ad Palæstinos. Quos dum bello uicisset, & multam prouinciam tenuisset, adiecissetq; terminis Hebræorum, bellum conuertit ad Moabitas: & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando consumpsit, reliquos autem captiuos accipiens, & annua tributa eis imponens, rursus contra Adrazarum, filium quidem Arachi, regem uerò Sophænæ conuertit exercitum. de cuius acie habita congressione circa Euphratem fluuium, pedestrium quidem peremit quasi uiginti milia, equestrium uerò quinq; milia: cepitq; currus eorum, quorum plurimos incēdit, centum tantummodo reseruauit. Audiens autem Damasci & Syriæ rex Adadus, quòd Dauid expugnasset Adrazarum, tanquam amicus ad eius solatia cum

cum maximo uenit exercitu, cum sicut sperabat ab obsessione liberaturus: et congressus denuo apud Euphratem contra David, bello deuictus est. Ceciderunt autem ferientibus eos Hebreis de exercitu Adadi quasi uiginti milia uirorum, reliqui uero in fugam uersi sunt. Meminit autem et huius regis Nicolaus in quarto historiarum libro, sic dicens: Post hac autem transacto iam multo tempore, quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortissimus in Damasco, et alteri Syrie præter Phœnicen imperauit: et habuit bellum contra David Iudæe regem. Cumq; multis prælijs dimicasset, ad nouissimum circa Euphratem uictus est, qui tunc optimus regum robore et fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui post illius mortem suscipiebant ab alternis et regnum et nomen, his uerbis: Illo siquidem moriente, eius nepotes usq; ad decimam generationem regnauerunt: singulis quibusc; a patre mox in ipso principio accipientibus nomen, sicut in Aegypto Ptolemæi: quorum tertius ualde potens, et reparare uolens aui perditionem, bello illato Iudæis uastauit prouinciã, quæ modò Samaria nuncupatur. Non est autem historiographus à ueritate priuatus. Is est utique Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab apud Hebræos, de quo post hæc loco suo narrabimus. Igitur David castrametatus ad Damascum, omnem reliquam Syriæ regionem suæ ditioni subiecit: et munitiones in prouincia uniuersa constituens, tributaq; eos conferre decernens, reuersus est, aureasq; pharetras, et arma diuersa, quæ custodes corporis Adadi gerebant, deo dicauit in Hierosolymis: quæ postea Aegyptiorum rex Suffachus dum pugnasset contra eius nepotem Roboam, accepit: et multas alias ex Hierosolymis secum diuitias ad propria deportauit. Hæc itaque dum in locum prouipuum uenerimus, singula quæq; narrabimus. Rex igitur He-

bræorum deo sibi met cooperante, & omnia bella subdente, etiam contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates castra metatus est: id est, Baachan & Machon, quas capiens magna uirtute uastauit. Inuentumq; est in eis aurum multum, nec non & argentum, insuper & æs, quod auro melius esse dicebant: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocabatur, effecit: & optimos cantharos, cum deo templum edificasset. Cumq; rex Hemathenus audisset, Adrazar & eius exercitum esse uastatum, metuens ne Dauid super eum quoq; ueniret, amicitijs & fide eum uoluit obligare: misitq; ad eum Adaram filium suum, egitq; gratias, quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utq; societatem cum eo & amicitias faceret, exorauit. Cui etiam magna munera direxit, id est, uasa antiqua operatione facta, aurea & argentea, simul & ærea. Dauid autem facto foedere cum Thou rege Hematheno, eiusq; dona suscipiens, filium ipsius cum honore competenti utriusq; dimisit: ea uero quæ ab illo fuerant destinata, & aurum aliud & argentum, quod de ciuitatibus diuersis & gentibus habuerat subiugatis, secum portans, dicauit deo. Non autem ipsi solummodo dimicanti, & exercitum producēti uictoriam contulit deus, sed etiam misit Abisai fratrem Ioab cum magna manu in Idumæam: & per illum quoque uictoria cecidit, Idumæorumq; decem & octo milia uiros Abisai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in sua ditione percipiens, tributa pro terra, & pro uniuscuiusq; capite ab eis accipiebat. Erat autem uir naturaliter iustus, & iudiciorum contemplatione uerissimus. Principem uero totius exercitus habuit Ioab: ad conscriptiones autem gestorum Iosaphat filium Achil. Instituit autem de domo Phinees principem sacerdotum Abiathar, qui eius amicus erat: scribā uero fecit Saraïam: Banaïe autē filio Iohoiadæ custodum corporis præbuit principatum.

cipatum. Seniores autem filij eius circa corporis eius custodiam erant. Recordatus autem est etiā foederis, & iurisiurandi, quod habuerat cum Ionathā filio Saul, & amicitiarum atq; studij illius oblitus non est. Nam inter alias uirtutes memor etiam erat eorum, qui ei præterito tempore beneficia præbuisent. Præcepit ergo requiri, si aliquis de Saul genere superesset, cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitij repensaret. Et cum quidam fuisset adductus de domo Saul, qui potuisset scire, si quis adhuc ex genere illius superesset, interrogauit, si aliquem nosset uiuere de cognatione Ionathæ, ut pro beneficijs illius sua ei munera repensaret. Qui respondit relictum esse ei filium nomine Miphiboseth, uelut stigij claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nuntiati fuissent in bello cecidisse, à nutrice sua raptus, & ea fugiente lapsus ex eius humeris, gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset ubi uel apud quem nutriretur, misit ad Machir in ciuitatem Iodabar, apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit Miphiboseth ad regem, & prostratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iussit eum habere fiduciam, & sperare meliora: deditq; ei domum paternam, & omnem substantiam quam Saul auus eius possederat, fecitq; eum conuiuium suum: præcipiens ut nulla die ab eius mensa recederet. Cumq; puer adorasset, & retulisset gratias pro uerbis pariter & donis, uocauit Dauid Ziba dicens: paternam se domum & omnem Saul substantiam Ionathæ filio condonasse. Illi uerò præcepit, ut operaretur terram, & collectos redditus uersos in Hierosolymam deportaret, atq; quotidie ad mensam regis deduceretur puer, ipsumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboseth filio Ionathæ donauit. Hæc itaque constituyente rege, Ziba famulus adorans, & cuncta se promittens facturum esse, discessit.

Ionathæ

Ionathæ uerò filius in Hierosolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem et filium quæ appellauit Micham. Ergo qui relictæ fuerant de genere Saul et Ionathæ, hunc honorem apud Dauid habuisse noscuntur.

Quomodo Ammonitæ legatos Dauid magna contumelia affecerunt: & quomodo ultus est Dauid illā, profligando eos cum Mesopotamitis & Syris. C A P. VI.

2. Reg. 10. **I**llo itaq; tempore, Naas amico Dauid Ammonitarum rege defuncto, eiq; in regnum filio succedente, misit Dauid ut cum consolaretur, mortem patris leuiter ferre monens: utq; amicitie quas cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes Ammonitarum mala uoluntate, et non secundum Dauid consilium susceperunt: et exaceruerunt regem suum, dicentes exploratores misisse Dauid, qui eorum provinciam et exercitum clementie occasione cognoscerent, et cauenda eorum colloquia, suaseruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices Ammonitarum rex, legatos qui à Dauid missi fuerant, grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbæ eorum, et uestium medietatem abscindens, relatuos operibus et non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem Israelitarum hæc cognoscens, indignatus est: et iniuriam factam sibi nequaquam despiciens, contra Ammonitarum regem parauit bellum, ut contumeliam quæ fuerat legatis suis imposita, regis periculo uindicaret. Porro necessarij regis Ammonitarum et principes, uidentes quia fœdera dirupissent, et poenas pro tali presumptione luere deberent, semetipsos ad prælia præparabant. Tunc uerò mittentes ad Syrum Mesopotamie regem mille talenta, socium cum sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebant autem isti reges pedestrium uiginti milia. Condu-

xerunt

xerunt autem et regem provincie Maacha, et quartum nomine Iſtob. Sed et isti habebant duodecim milia armatorum. David autem non expauit, neq; horum solatium, neq; Ammonitarum exercitum: securus de deo, qui iuste contra eos erat pro huiusmodi iniuria pugnaturus. Et cum dedisset Ioab principi militie florem totius exercitus, misit cum contra illos ad prelium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens castra fixit. Hostibus igitur egredientibus, et aciem non simul, sed in duas partes disponentibus, quorum auxiliorum quidem manus in campo Curico constituta esse uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus Hebraeos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit: et fortissimos quidem uiros eligens, se opposuit Syro, et regibus qui cum eo erant: reliquam uero partem fratri suo Abisai tradidit, ut contra Ammonitarum aciem dimicaret: dicens, ut si uideret Syros sibi et preualere, et fortiores esse, acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum Ammonitae opprimerent, ipse cum similiter adiuuaret. Cumq; inuissset fratrem, atq; rogasset, ut magnanimitur, et fiducialiter ageret uniuersa, et graue uerecundiam metuens decertaret: illum quidem cum Ammonitis pugnaturum dimisit, ipse autem Syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter resistebant, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonitae, metuentesq; Abisai et eius exercitum, non resisterunt, sed suos socios imitati sunt, et in ciuitate repetere fugerunt. Hostibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem claro triumpho in Hierosolymam remeauit. Hec ergo deuictio non persuasit Ammonitis ut bello quiescerent: neque dum cognosceret David uictorem, a prelijs abstinere: sed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, cum ad solatium conduxerunt, qui habebat quidem principem militie Sobachum.

pedestrium

pedestrium uerò octoginta milia, & equitum mille. Cognoscens autem rex Hebræorum rursus Ammonitas tantum exercitum congregasse, non iam aduersus eos per duces suos pugnare decreuit, sed ipse cum omni uirtute transiens Iordanem fluium eis occurrit: & congressus in pugna uicit egregie, & interfecit milia pedestrium quadraginta, equitum uerò usque ad septingentos. Prostrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum, quo uulnere mortuus esse cognoscitur. Mesopotamitæ uerò dum pugna fuisset hæc modo terminata, tradiderunt se Dauid, & dona miserunt ei. Et ille quidem saluus est reuersus in Hierosolymam. Cum autem uer inchoasset, misit Dauid principem militiæ Ioab, ut cum Ammonitarum gente pugnaret. ille uerò proficiscens, omnem eorum depopulatus est regionem, & ipsos in metropoli Rabath clausos obsedit.

De adulterio Dauid cum Bethsabæe, & cæde Vriæ huius coniugis. increpatio Nathan, & Solomonis natiuitas.

CAPVT VII.

Contigit igitur ea tempestate Dauid pessimum uitium, cum esset natura iustus atque religiosus, & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad uesperam declinante, in superiora regalia solito more deambularet: uidit mulierculam specie ualde pulcherrimam, & cunctis foeminis præponendam in domo propria aqua frigida se lauanti, nomine Bethsabæe. Cuius mulieris pulchritudine superatus, concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum uocari fecisset, cum ea concubuit. Quæ concipiens, misit ad regem, & ut excogitaret insinuauit, quatenus commissum scelus potuisset abscondi, ne secundum leges patrias moreretur adultera. Dauid autem uirum eius nomine Vriam, qui erat Ioab armiger, de obfessione bellica fecit euocari. Quo ueniens
te de

te de exercitu, hunc de obsessioe requirebat. Illo autem re-
sistente omnia ei prospera prouenire, tollens epulas de suo
conuiuio dedit ei: iussitq; ut pergens ad suam coniugem, in
eius cubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit,
dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum com-
perisset rex, requisit cur post tantum tempus propriam
non isset ad domum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrina-
tione remeantes hanc habeant uoluntatem. Cui respondit,
non esse iustum ut dum commilitones eius, & dux inter ca-
stra, & in hostium regione dormiret: ipse cum uxore pro-
pria requiesceret, & epulis indulgeret. Et cum hæc dixisset
rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uero die per-
gere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad coenam
Vrias à rege, & ad ebrietatem usque perductus, inuitante
eum studio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterum
dormiuit ad ianuas regis, nullo desiderio concitatus uxoris.
Quo factò rex nimie contristatus, scripsit Ioab. Vriam quasi
in eo deliquerit præciens puniendum. Significauit etiam ula-
tionis modum, ne fieret ipse in suo scelere manifestus, dicens, ut
in parte qua esset hostium grauis manus, & posset pugnando
periculū sustinere, ibi eum poneret: & cōmisso prælio iuberet
cunctos ab eo recedere, ut solus in mortis periculo remaneret.
Et cum hæc scripsisset, & suo signaculo munisset, epistolam
Ioab deferendam dedit Vria. Ioab autem literas suscipiens, &
uoluntatem regis cognoscens, in loco ubi hostes nouerat for-
titer imminere, Vriam constituit. Deditq; ei quosdam militum
optimorum, seq; dixit omni uirtute præbiturum solatia, si for-
te possent partē muri deicere, & ad interna ciuitatis intrare:
quem petijt, ut cum esset miles ualde fortissimus, & haberet
gloriam apud regē, & omnem exercitum, ad hoc nō dedigna-
retur accedere, sed potius huiusmodi res agere congauderet.

Cumq;

Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promississet, Ioab seorsum cum eo pugnaturus dixit, ut eum solum facta hostium incur- sione desererent. Hebræis igitur ad ciuitatē accedentibus, Am- monitæ metuentes, ne in illo loco, ubi Vrias constitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis ascenderent: eligentesq; for- tissimos uiros, & repente portas aperientes, magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum uidissent, omnes qui erant cum Vria (sicut eis prædixerat Ioab) recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; de- screre, sustinuit hostes: & impetum eorum sua uiuacitate su- scipiens, peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio uulneratus interiit: cum quo etiā quidam alij de socijs sunt extincti. His ita gestis, nuncios Ioab misit ad re- gem, præcipiens, ut ei dicerent, quod studuisset quidem cape- re ciuitatē, sed cum accessisset ad murum, multis ibi cadenti- bus abscessisset: & si quidem irasceretur, Vria mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege, & grauius ferente, & dicente eos incaute fecisse, ut ad murum urbis accederent, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes cape- re ciuitatem: dum utiq; exemplum haberent filij Gedeon Abi- melech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet, uiolenter à sene muliere petra percussus probaretur extinctus: & cū esset uir fortissimus, propter difficultatē rei turpiter sit peremptus, qua memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes, ut ea quæ geruntur in prælijs seu bene, seu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imi- tanda sint, alia fugiēda. Cumq; hæsitaret rex, & de casu belli- 2. Reg. 12. co cogitaret, Vria morte à nūcijs indicata, repēte ab indigna- tione cessauit: iussitq; ut reuertentes Ioab dicerēt: humanū esse quod contigit, & bella huiusmodi semper habere naturā mu- tabilem, ut aliquando quidē inimici superiores sint, aliquando uerò

uerò subiecti: de ceterò uerò in oppreffione prouidendum, ne
denno in aliquam partem delinquerent, fed uallis & diuer-
fis munitionibus obfiderent, & præualentes ciuitatem omni-
no subuerterent, & habitatores eius omnes pariter trucidæ-
rent. Nuntius itaq; Ioab ea quæ fuerāt à rege dicta, portabat.
Vxor autem Vriæ Bethsabæ mortē fui uiri cognoscens, mul-
tis cum diebus fleuit. Quiescente uerò tristitia eius & lachry-
mis, mox eam rex accepit uxorem, & filius masculus ex ea
proceffit. Quas nuptias deus non libenter infpexit, sed iratus
contra Dauid in somnis apparuit prophætæ Nathan, regem
culpans in his quæ malè commiserat. Nathan autem cum esset
uir urbanus & sapiens, & cogitaret, quia reges dam in iram
incitantur, amplius eam quàm iustitiæ iura respiciunt: intermi-
nationes quidem dei tunc tacere decreuit, & alia uerba uiro
utilia eloqui disposuit: & dicēs ei huiusmodi causam, quid de
ea sentiret, manifestum sibi fieri postulabat: Duo, inquit, uiri
in una ciuitate degebant, quorū unus opulentus erat, & mul-
tos greges iumentorum, boumq; & ouium possidebat: alter
pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quā cum suis
filijs enutrierat, cum qua etiam cibus proprijs uescabatur, &
quam non aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hospes uenise-
set ad diuitem, nihil de suis pecudibus uoluit occidere, ut epu-
las amico præberet: sed misit ad agnam pauperis, & eam sub-
latam, peregrino conuiuium ministravit. Hic itaq; sermo uehe-
menter commouit regem, malignumq; pronuntiavit illum ho-
minem coram Nathan, qui talia perpetrasset, & quadruplum
dixit pro agna iuste redditurū, & super hoc morte multan-
dum. Nathan autem respondens, ait, ipsum esse, quem ille pa-
ti talia decreuisset, qui opus malum ualde commiserit: reuela-
uitq; ei, & apertè manifestauit iram dei, qui cum regem cun-
ctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium

multarum atq; magnarum constituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatq; ei coniuges, quibus iussu fuerat & legaliter copulatus. sed quia deum spreuisset, & impiè cõspexisset uxorem, & uirum eius necandum hostibus tradidisset, ideo cum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias sustinere: sed & ipsum fore eius insidijs expellendum: & dum eius peccatũ occultè fuisset gestum, illud cunctis uidētibus ageratur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato, & ualde confuso, & cum lachrymis & tristitia impiè se egisse confesso (erat enim deicola uir, qui nihil omnino in sua uita præter in casu uxoris Vriæ deliquerat) misertus est deus: & reconciliatus ei, seruaturum se illius uitam, regnumq; pollicitus est, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fuerant malè gesta. Cumq; hæc Nathan regi prophetasset, domũ reuersus est. Puerum uerò qui de uxore Vriæ fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuasit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo septem diebus abstinuisset, & adhortantibus sæpe famulis non comedit: sed & uestibus atris indutus, atq; prostratus in cilicio iacebat in pauimento, & deo pro salute pueri supplicabat, quia ualde eius matrem amabat. Septimo uerò die puero moriente, non præsumebant hoc regi famuli nuntiare: cogitantes, quia si cognosceret, & à cibo, & ab alia sui diligentia potius abstineret, tanquam in luctu mortui filij cõstitutus, quippe cum eo languente talia præ tristitia pertulisset. Sentiens autẽ rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipuè solent aliquid celare uolentibus prouenire, intelligens mortuum puerũ, & uocans unum de famulis, ac ueritatem audiens, repente surrexit, & lauit se: & sumens candidã uestem uenit ad tabernaculũ dei, iussitq; sibi cibos apponi. Quo factò multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum
nihil

nihil horum puero languente fecisset, eo mortuo simul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti causam requireret, afferens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum spem salutis eius haberet, omnia faciebat, credens per hæc placari diuinitatem: quo deficiente uita, tristitia nihil prodesset. Quod cum dixisset, regis sapientiam laudauerunt. Post hæc autē ingressus est ad mulierem Bethsabeæ. Quæ concipiens masculum filium procreauit, quem iubente Nathan propheta Salomonem appellauit. Porro Ioab Ammonitas obfessione fortiter affligebat, aquam eis auferens, & rerum ceterarum ubertatē, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant omnes: & licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur. Quo facto scripsit hæc regi, significans, & rogans eum, ut ueniret ad ciuitatem, quatenus suo nomini uictoriam designaret. Quod cum scripsisset Ioab, approbans rex eius uoluntatem, & deuotionis fidem, sumpto secum exercitu, uenit, ut Rabath depopularetur. Urbem uerò hanc dum bellica lege cepisset, milites eam uastare permisit: ipse uerò tulit coronam regis Ammonitarū, habentem pondus auri talentū, & lapides preciosos, & in medio sui sardonychem, quā semper Dauid gestabat in capite. Multa siquidē & alia preciosa spolia in ea cōperit ciuitate. Viros autē eius tormētis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias Ammonitarum urbes quas cepit, euertit.

Quomodo Amnon sororem Thamar uel comprimit, Absalom fratre horum ob id moliente necem in Amnon: & quomodo iram patris Absalom fugit, licet postea res uocauerit eum pater.

C A P. VIII.

Reuertente igitur Hierosolymam rege, domus eius turpi uicio maculata est. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar, pulchritudine ualde præcipua, ita ut omnes fœminas spe-

2 2

ciosas

ciosas euinceret. Huic frater erat Absalom, ex una genitrice generatus. Hanc Amnon filiorum David senior concupiuit: & cum neq; propter uirginitatem eius, neq; propter custodiã suo posset desiderio preualere, crudeli percussus uulnere carpebatur. Dumq; eius corpus interiori languore tabesceret, & iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iste sapiens, & intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit, ut ei causam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset ei Amnon passionem suam, & quia sororem suam consanguineam concupisceret, consilium ei suum desiderii adipiscendi hoc modo dedit: monens ut agritudinem simularet, & uenientem ad se patrẽ peteret, ut ei sororem exhibituram competens egrotanti ministerium destinaret: quod si fieret, priuaretur citius à languore. Amnon ergo ponens semetipsum in lectulo secundum Ionadab consilium simulabat infirmitatem: & dum ad eum uisitandum pater uenisset, poposcit ut sororẽ ei dirigeret. Quã pater incunctanter iussit adduci. Ea ueniente præcepit, ut ei manu suã faceret panes frixos, dicens suauiter se ex eius manibus comesurum. Illa uerò uidente fratre, cõspersa farina faciens collyridas, easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidẽ nequaquam gustauit ex eis, sed iussit famulos ut omnes à domo repelleret, ut quasi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iusserat, impleuissent, iussit sororem, ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret: Quod dum puella fecisset, apprehendens eam, ut cum ea concumberet, suadere tentauerat. Puella uerò clamabat, dicens: Noli uiolentiam facere, nec impietatem frater mihi inferre: noli leges transcendere, & te iniquissima confusione miscere: sed quiesce à tam iniusto & sceleratissimo

tissimo desiderio, ex quo obprobrium et turpitudine nostræ domui perpetua conferatur: adiiciens quia si de hac re loqueretur patri, coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat, uolens ad præsens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus, et robore eius passionis ualde perplexus, uim intulit ei. Quem repente odium post stuprum sororis inuasit: et iniuria perpetrata, eam surgere, et abire præcepit. Cumque illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibi irrogatam, nec usque ad noctem eam manere permitteret, repente eam inde discedere iussit, ut etiam hinc testimonium suæ confusionis incurreret. Quæ resistente, iussit famulo, ut eam prorsus expelleret. Illa uero dolens iniuriam simul et uiolentiã, disrupto colloquio, quo antiquæ uirginis utebantur, habente manicas, et ad talos usque profuso, ne facile uiderentur, et cinere asperso capite, ibat per mediam ciuitatem, clamans, et ingemiscens uiolentiã sibi irrogatam. Quam dum inuenisset frater Absalom, requisivit qua causa proueniẽte hoc ageret. Et cum factam sibi dixisset iniuriam, quiescere et mediocriter ait ferre germanam, et iniuriam non putare, quod corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare et uiolentiã suam multis indicare cessauit: et multo tempore apud fratrem suum Absalom uidua tolerauit. Quod cum cognouisset Dauid, doluit quidem: sed cum Amnon seniore filium ualde diligeret, eum noluit contristari. Quem Absalom crudeliter abhorrebat, et latenter opportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat, et cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatẽ Betsepho (est autem hæc in sorte tribus Ephraim) rogauit patrem, ut cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis uideretur existere, uel

fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis, iussit Absalom famulus suis, ut cum uiderent Amnon ebrietate dissolutum, illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent. Quo facto fratres cunctos terror grauis & tumultus inuasit, & de se quoq; singuli formidantes, ascendentesq; in equis reuertebantur ad patrem. Quidam uero præcedēs nuntiauit patri, quasi cunctos fratres interfecisset Absalom. Tunc Dauid quasi omnibus uere simul interfectis, & hoc à fratre, tristitia, quæ eum usq; ad mortem ferre uideretur, amara nimis inuasit: & eo dolore neque causam requisiiuit, neq; aliud quicquam. Post hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit, neque sustinuit: sed repente ueste disrupta prostratus in terram iacebat, lugēs filios uniuersos, & qui mortui nuntiati fuerant, & simul qui eos occiderant. Ionadab uero Samma fratris Dauid filius consolabatur eum, ut à tristitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec causa talis extaret: sed esse credibile, quia hoc fecisset Absalom in solum Amnon; propter Thamar suæ sororis iniuriam. Inter hæc quidem sonus equorum & tumultus quorundam, uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis, qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem uidens quos antè paululum perissee crediderat, amplexatus est eos. Erat itaque cunctis luctus & gemitus, illis quidem super mortuo fratre, regi uero super filium interemptum. Absalom autem fugit in Gessur ad auum maternum, uirum prouinciæ illius præpotentem, apud quem trium annorum tempore commoratus est. Cumq; Dauid uoluntatem haberet, ut ad reuocandum Absalom filium destinarer, non ad uindictam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Ioab

2. Reg. 1. eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate prouectam, ut eum sub schemate luctus interpellaret, &

ret, & huiusmodi uerba proferret. *Que* ait: Duo filij mei rex erant, qui in agro fuerant, & in contentionem conuersi, nullo presente qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interiit. Cognatis autem interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, supplico, ut mihi salutem precipias filij condonari, nec reliquam spem mea senectutis auferri, & prohibeas cunctos, qui meum filium interficere moliantur. Non enim quicquam aliud illi poterunt sequi, nisi quod timor regius imperauerit. Rege siquidem mulieris precibus annuente, respondens, denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tue benignitati, qui meam miseratus est senectutem, & pene filijs desolatam filium habere ficiisti. Sed ut firma mihi sint tue dona clementie, precor tuo filio esto propitius, eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura sum ueritati mihi in hoc prebuisse beneficium, cum te uideam in causa simili cum tuo filio manere semper iratum? Exordium nanque est, ut cum filius unus contra uoluntatem patris mortuus sit, sponte huic casui apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc consilium studio Ioab inmissum, & interrogata sene muliercula dum cognouisset hoc uerum esse, reuocans Ioab, ait ipse ei studiij sui uotum, eumq; Absalom reuocare precepit. Non enim circa eum iam ulterius se dixit esse crudelē, sed iram indignationemq; remittere. Ille uero, cum adorasset regē, eumq; sermonibus gratias egisset: repente profectus est in Gessur, & assumpto Absalom, in Hierosolymam remeauit. Præmisit autem rex dum uenire filium cognouisset, & precepit, ut ad domum propriam remearet: non enim iustum esse credidit, ut mox uenientē susceperet, aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aspectum, cui tamen à familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet in tristitia positi, & diligentiam competentem regis filio non habentis, nequaquā deposita esset

sed erat speciosus, & splendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis erat tanta cesaries, ut uix octo diebus tonderi potuisset: & erat tonsuræ eius pondus siclorum ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autem in Hierosolymis annis duobus, & habuit tres filios masculos, & filiam unam nimis speciosam, quam rex postea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus est puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Absalom ad Ioab poposcit ab eo, ut perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad suum conspectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab, mittens aliquos suorum, confine segetem eius incendit. Quod cum ille cognouisset, ad Absalom uenit, culpans eum, & ex eo causam rei huius inquirens. Cui respondit: Hoc consilium comperi, ut te ad nos perducere potuissem, negligentem uerba, que tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter præsentem te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego namq; prius exilio esse iudico huc me modo uenisse, patre mihi hætenus irascente. Ioab autem necessitate eius agnoscens, & miseratus mediator extitit apud regem, cuiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repente susceperet. Quo ueniente, & in terram prostrato, ac supplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & gestorum obliuionem se habere pollicitus est.

Quomodo Dauid ab Absalom est regno pulsus consultante Achitophel: Deq; Ziba, & Miphiboseth, & iniurijs Semei, deq; exploratore Chusi, & Achitophel suspenso.

C A P. IX.

2. Reg. 15.

Absalom autem dum ei hoc fuisset à patre concessum, in paruo tempore multos equos, multosq; sibi currus insituit, & armigeros quinquaginta: & diebus singulis surgens diluculo

diluculo et ad regalia ueniens, eis qui causas habebant, et
 minores inueniebantur in eis, delectabiliter loquebatur, quasi
 non habente bonos consiliarios patre, sed iniustos in suis sen-
 tentiis consistentes, quorum iudicio grauarentur. Pro qua re
 fauorem sibi omnium conciliabat: adijciebatq; pariter dicēs,
 quia si haberet et hanc potestatem, ipse cuncta sub legum
 equitate disponderet. His itaq; gestis, populo sibi placato, cum
 iam deuotionem cunctorum se obtinuisse confideret, post re-
 conciliationem patris annis quatuor iam transactis, suppli-
 cavit, ut eum pater in Hebron ire permitteret, quatenus pro-
 missa deo sacrificia celebraret, quæ fugiens deuouisset. Dauid
 ergo cōcedente profectus est, ad quem multus populus eo in-
 uitante confluxit. Aderat autem ei et consiliarius Dauid A-
 chitophel Galamoneus: et ducenti uiri ex Hierosolymis, ne-
 scientes quidem conamen huiusmodi, sed uelut ad sacrificium
 euocati. Hoc itaq; cōsilio rex ab omnibus ordinatus est. Quod
 dum fuisset Dauid nunciatum, et inopinabiliter hoc fecisse
 filium cognouisset, metuens impietatem eius et præsumptio-
 nem miratus: quia nec peccati ueniam recordatus est, sed su-
 per illa scelera potiora et iniquiora committeret: primum
 quidem ut regnum à deo donatum uellet auferre: secundo ut
 patrem uita priuaret, deliberauit ut fugeret trans Iordanem,
 et uocatis amicis, et necessarijs, et de filij superbia partici-
 pato cum eis consilio, cunctaq; committens deo, decem concu-
 binas custodes regalum derelinquēs, discessit ab Hierosoly-
 mis: et alia multitudine cum eo fiducialiter egrediēte, simul
 et sexcentis uiris armatis, qui Saul uiuente fuerant ei in fu-
 ga priori participes. Abiathar autem et Sadoch sacerdoti-
 bus, et omnibus leuitis uolentibus simul egredi cum arca dei,
 suasis magis ut in ciuitate consisterent, cum eum posset deus
 etiam arca nō portata liberare: mandauitq; ut ei latēter gesta

queq; nunciarentur. Habuit autē fideles ad omnia ministros, Achimaam filium Sadoch, & Ionatham filium Abiathar. Sadoch autem Iethēus cum eo profectus est, licet Dauid eū manere in ciuitate uoluisset. Cui dum acquiescere noluisse, ei puritatem potius sue deuotionis ostendit. Ascendente autē Dauid per montē Oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nunciatum est Achitophel esse cum Absalom, & eius parti fauere. Quod dum audisset, tristitia eius magis accreuit, deumq; rogabat, & suppliciter exorabat, ut abalienaret mentem Absalom à consilijs Achitophel. Formidabat enim ne contra se ei dando cōsilia præualeret. Erat enim uir ille astutus & ad prospiciendam utilitatem nimis argutus. Cumq; in montis uerticem peruenisset, ciuitate respecta cum multis lachrymis quasi amisso regno domino supplicauit. Occurrit autem ei uir quidā fidelis nomine Chusi & ipse amicus. Quem cum uidisset Dauid, scissa ueste, & asperso capite cinere flentem atq; lugentē, consolatus est eum, & à tristitia cessare poscebat. Et post hæc supplicauit, ut iret ad Absalom, quasi ei consentiens, & eius secreta consideraret, consilijsq; resisteret Achitophel: quia si cum Dauid pergeret, tantū prodesse non posset. Obediens ille Dauid, eo derelicto uenit in Hierosolymam, quò etiam non post multum uenit Absalom. Paululum itaq; exinde procedente Dauid, Ziba famulus Miphiboseth, quem curatorem instituerat possessionum quas donauerat filio Ionathæ, occurrit ei cum duobus asinis oneratis rebus itinere necessarijs, ex quibus ipse & qui cum eo erant resciri debuissent. Requirente uerò Dauid, ubi relinqueret Miphiboseth, ait in Hierosolymis, expectantem ordinari regē se in presenti seditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his autē indignatus Dauid, omnia quæcunq; concesserat Miphiboseth, Zibæ donauit: multo iustius esse credens, ut hic quam

quàm ille potius hæc haberet. Et Ziba quidem hoc facto gauisus est. Igitur ueniente Dauid in locū Bachuran, progressus quidam de cognatione Saul, nomine Semei filius Gera, lapidabat eum, ac peſsimis ſermonibus accusabat. Circumſtantibus autem amicis, adhuc amplius blaſphemabat, & ſanguinarium eum multorumq; mælorum dicebat autorem, increpans eum, quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet: deoq; gratias referebat qui eum priuaſſet regno per proprium filium, pro eo quod peccaſſet in dominum, & in eo ritè pœnas exigere. Omnibus autem ſuper eū mota iracundia prouocatis, & præcipuè Abiſai, uolente interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit, dicens: ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt, ſed ad deum intendo, propter quem iſte ſuper nos ita uidetur inueſtus. Nec eſt admirandum, ab iſto me talia ſuſtinere, quando etiam filij iudeor impietatem expertus. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei, & præualebimus inimicis, quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autè per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid ueniſſet ad Iordanem, reſiciebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cū ueniſſet Abſalom & Achitophel cōſiliarius in Hieroſolymam cum omni populo, uenit ad eum amicus Dauid Chuſi: & cum adorafſet Abſalom, optabat regnum eius incolume, & in omni tēpore permanere. Illo uerò dicente, cur cum præcipuus patris eius eſſet amicus, eiq; fidelis in omnia uideretur, non cum eo tunc eſſet, ſed illo dereliſto tranſiſſet ad eum: temperate ſe facere dixit, ſiquidem & populi uniuerſi fore iudicium. His, inquit, domine tecum manētibus, rectè & ego te ſequor. Regnum itaq; tibi à deo collatum eſt, quapropter eandem fidem atq; deuotionem præbebo quam patri. Non enim pro rebus præſentibus indignari fas eſt,

est, quando non in extraneam domum mutatum est regnum, sed in eadem permansit, filio succedente patri. Hæc dicens satisfecit, cum prius utiq; uideretur esse suspectus. Et Absalom uocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui suasisit ut ad concubinas sui patris accederet, ex hoc enim populum scitutum, creditutumq; dicebat, quia circa patrē nulla ei iam recōciliatio superesset: ob hoc cū multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret: hætenus autē apertas inimicitias eos habere metuere, credētes posse patrē cum filio quocunq; tempore concordari. Hoc etiam consilio flexus, iussit famulus ut tentoria in solatio regio figerent: et uidente populo accē-

2. Reg. 17. dens, ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt secundum Nathan prophetiam, quam Dauid olim de filij sui inuasiōe significauerat. Cū uerō fecisset Absalom quæ monuerat Achitophel, rursus secundum consiliū de prælio contra patrem eum proferre poscebat. Cumq; decē milia ille electos sibi dari petisset, ut et patrē eius interimeret, et eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmū haberet imperium cum pater eius extingueretur: id hæc sententia placuisset, uocauit etiam Chusi amicum sui patris antiquum, sic enim ille eum uocabat. Cui dum sententiā Achitophel indicasset, quid etiam ipsi uideretur de eadem causa requirerebat. Ille uerō cognoscens, quia si fierent quæ suadebat Achitophel, Dauid ad mortis periculum peruenisset: contrariam sententiam nitebatur asserere: Non ignoras, inquit, o rex tui patris et eorū qui cum eo sunt fortitudinē, qui et multis prælijs dimicauit, et semper superatis hostibus est reuersus. Nunc equidem credo illum in exercitu constitutum: est enim sicut nosti bellicosus, et idoneus omnia providere, et dolos superuenientū hostium declinare certissimus: circa uesperam autem derelinquere suos, aut in aliquam aniam se celare, aut circa

circa petras insidias facere. dumq; contigerit ut nostri con-
 grediantur ad praelium, illius quidē uiri ut existimo, modicum
 se subducent, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent.
 & inter hæc illis pugnātib; repente cum alio exercitu tuus
 pater apparens, suis quidem fortitudinē præbebit ad bellum,
 tuos uerò inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur cōpa-
 rationem mei consilij, & cognoscens eius utilitatem, Achito-
 phel quidem refuta sententiam: mittens autem in omnem pro-
 uinciam Hebræorum, præcipe ut cōtra patrem tuum cunctus
 congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiā uniuer-
 sam, esto dux eorū, & nulli alij cōmittas hoc bellum. Facilime
 enim te crede uictorē fore, si cum paucis cōprehenderis,
 cum tu multa milia pugnantium habeas, deuotionē suam tibi
 præbere uolentium. At si pater tuus fuerit obseſione circun-
 datus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facilmē
 capiemus. Hæc cū dixisset, probabilior apparuit quàm Achi-
 tophe. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit.
 Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse
 faciebat. Quo factō festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch &
 Abiathar, cōsiliūq; Achitophel necnon & suum pandens,
 & quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhor-
 tatus est repente, ut mittētes hæc renunciarent Dauid, & quæ
 ab aduersarijs tractata uidebantur aperirent: adiiciens ut stu-
 deret uelociter trāsire Iordanem, ne cum suis filius persequi
 festinaret, & antē quàm se ille muniret, posset à filio cōpre-
 hendi. Sacerdotes autē opportune suos filios ad hoc officium
 extra urbē celatos habebant. Quibus mandantes per fidelem
 ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt ut Dauid cum
 festinatione hæc significarēt. Illi uerò nulla dilatione tardan-
 tes, sed mandata seruātes patrū, pij fidelesq; ministri & offi-
 cij sui uelocitatem & necessitatis instantiā cito iudicantes im-
 plendam,

plendam, festinabant ad David. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuo ut cōprehenderentur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in uicum quendam nō longe ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor, inuenientesq; quandam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, et munitionem metuētibus praberet. Illa uerò iuuenes illos in puteum repente deposuit, et expansis desuper pellibus os eius operuit. Cumq; persequentes eos uenissent, et de eis mulierem requisissent, illa uidisse quidem se non negauit, dicens apud se eos sumpsisse potum, et continuo discessisse: tamen si cum uelocitate sequerentur, facile eos comprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non cōprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes, et nullum iam periculum comprehensionis iuuenibus imminere cōspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriū itineris opus. Qui multo studio festinantes, uenerunt ad David, et cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset, præcepit tamen suos Iordanē transire cum festinatione. Achitophel autem uidens suam sententiam reprobata, ascendens iumentum suū uenit ad regionem Galmon: conuocatisq; omnibus suis, consilium quod dederat Absalom exposuit: et quia eò quod auditus ipse non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim David post uictoriā in regnum continuo rediturum: et melius sibi fore ut libere et magnanime abrumperet uitā, quàm se David reseruaret ad poenas, contra quem Absalom talia consilia præbuisset. Et cū hæc dixisset, accedens in locum domus suæ secretiorē, laqueo se suspendit. Igitur Achitophel iudicio suo huiusmodi morte damnatus est: quem deponentes sui de laqueo, sepulturæ cōtradiderunt. David autem sicut prædiximus transiēs Iordanem, uenit

uenit in castra optima, & munitissimam ciuitatem, suscep-
 untq; cum libentissime priores prouinciæ: & fugam illius
 temporis reuerentes, & honorem ei pristinae felicitatis exhi-
 bentes. Erant autem Berselleus Galaadites, & Siphaz poten-
 tissimus, & Amanthias, & Machir terræ Galaaditidis pri-
 nus. Hi nanq; omnium rerum copiam Dauid & qui cum eo
 erant opulentissime præbuerunt, ita ut neq; lecti strati dees-
 sent, nec panes aut uinum, sed etiam ubertatem pecudum mi-
 nistrarent: quatenus & quietem laborantibus, & ciborū uti-
 lium copiam eis ad satietatem exhiberent. Et hi quidem hoc
 nodo erant constituti.

Quomodo Absalom instructo contra patrē exercitu
 uictus est: ipseq; criminibus prolixis arborū ramis implici
 is pendēs transfossus est: & de luctu Dauidis. C A. X.

Absalom itaq; congregato magno Hebræorum exercitu
 super patrem, & transiens fluuiū Iordanem non longe
 a castris, uenit in Galaaditidem regionem, constituitq; prin-
 cipem totius exercitus Amasam in loco Ioab consobrini sui.
 Erat enim de patre Ietheo, & matre Abigea progenitus: A- 2. Reg. 18.
 bigea uerò & Saruia mater Ioab, Dauid sorores fuere. Cūq;
 recensuisset Dauid eos, qui cum eo erant & inuenisset usque
 id quatuor milia armatorum, noluit expectare quādo super-
 um Absalom ueniret: sed constituens super illos millenarios
 & centenarios, diuiso exercitu tripartite, aliam quidem par-
 tem Ioab principi militiæ dedit, aliā uerò fratri eius Abisai:
 tertiam autem comisit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate
 Ieth. Cumq; uellet ipse ad bellum simul exire, amici nō per-
 miserunt, consilio cum sapiētissimo retinētes. Dicebant enim,
 quia si cum eo deuincerentur, omnem spem utilitatis amitte-
 rent: si uerò una parte uicta ad cum reliqui remearent, posset
 lenuo prælium reparari: quando etiam hostes arbitarentur
 alium

alium exercitum manere cum rege. Hoc consilium libenter accipiens David, ipse quidem in castris manere decreuit: & cum duces & amicos ad prælum destinaret, rogauit ut fortitudinem sui & fidem, & memoriam haberent, utq; puero Absalom uictores parcerent, ne illo moriēte aliquid in se mali ipse committeret: optansq; cunctis uictoriam, dimisit exercitum. Ioab itaque aciem constituit contra hostes in campo quodam, habens post tergum sylvam. Eduxit autem è diuerso Absalom suum exercitum: & facta congreſsione, belli opera præcipua manuū & maxime præſumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnū David reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate desudabant: alij uerò, ne copriuaretur Absalom, & daret patri pro sua præſumptione supplicium, in nullo segnes erant aut facere, aut pati quodacumq; belli casus afferret. Insuper metuebant etiā, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur. Igitur inter hæc uicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorū fortium: fugientesq; per syluas & colles persecuti sunt: & alios quidem ceperunt, alios autē interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. illa siquidem die quasi uiginti milia uirorū ceciderunt. Exercitus autem David acceſſit ad Absalom: erat enim cunctis proceritate & pulchritudine manifestus, qui metuens ne eum cōprehenderent hostes, ascendens mulam regiam subiuebat. Cumq; uelociter ueberetur, & ipso motu leuis existeret, arbori maxime & ramis extensæ eius repleta casarie inopinabiliter est appensus: & iumentum quidem uelocitate sua quasi dominum adhuc portaret abſceſſit, ille uerò ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem cū uidisset quidam militū David, Ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta siclos se ei daturum si peremisset Absalom: nec si mille siclos

siclos ei promitteret, occidere ille se filium domini sui dixit, dum omnibus audiētibz pater eius ei parci rogauerit. At ille ostendi sibi præcipiens, ubi eum uidisset appensum, & locum inuenisset, in corde eū iaculans interemit. Armigeri uero Ioab circumstantes de arbore cadauer eius deposuerunt, eumq; in foueam proijcientes, acerrum super eum lapidum posuerunt, ita ut figura sepulchri fieret, & ingentem tumulum locus ille seruaret. Ioab uero signo dato, à persecutione reuocauit exercitum, parcens contribulibus suis. Igitur Absalom constituerat sibi statuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus stadiis ab Hierosolymis aberat: quam appellauit suam manū, dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in statua permaneret. Erant enim ei masculi filij quidē tres, filia uero una Thamar. Quæ cōiuncta Salomonis filio Roboam, peperit filium. Abiam, qui patri successit in regnum. Et de his quidem postea declarabimus. Igitur post mortem Absalom populus quidem ad propria loca dispersus est. Achimaas autē Sadoch sacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipse Dauid uictoriam nunciaret, & quia dei solatium & providentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc Ioab dicens, quia cum semper boni nuncij homo fuisset, modo non deberet regi mortem filij nunciare. Vocansq; Chusi, ei opus hoc iniunxit: ut quod ipse uidisset, regi etiam indicaret. Cumq; iterū Achimaas rogaret, ut eum nunciare permitteret, dicens: quia rex circa solam uictoriam attentus, nequaquam de Absalom morte curaret, concessit ei ut pergeret ad Dauid: tenensq; cōpendiosam uia, quam ipse solus nouerat, præuenit Chusi. Cumq; sedaret Dauid inter portas, expectans quādo ei aliquis gesta bellica nunciaret, quidam speculatorū uidens Achimaam currentem, & nondum quis esset agnoscens, ait ad Dauid uidere se aliquem uenientem. Qui dum dixisset bonū fore nuncium,

A post

post paululum aliū quendam sequi pronunciauit. Cumq; & ipsum bonum nuncium assereret, uidens explorator præcurrentem iam uicinum, esse Achimaam Sadoch filium sacerdotis Dauid indicauit. Qui gauisus, eum bonū nuncium esse dixit, & aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur a rege, ueniēs Achimaas adorauit: & interroganti de pugna regi, uictoriam nunciauit. Quo requirēte de filio eius quid cognouisset, ait, quia mox ut uidisset fugatos hostes, ipse ad eum pergere festinasset, & audisse se magnas uoces persequentium Absalom, & nihil amplius pōtuisse cognoscere, eō quod cogeretur missus a Ioab uictoriam nunciare. Veniente autem Chusi, & adorante regem, & uictoriam nunciante, de filio eum Dauid cōtinuō requisuit. Tunc Chusi: Hæc, inquit, proueniāt tuis inimicis, quæ recepit Absalom. Quod uerbum uictoriæ gaudium nec apud ipsum manere, nec habere exercitum permisit. Ascendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentissimum, flebat filium, tundens crebrō pectora, capillos capitis sui dilacerans, & omni se afflictione castigans clamabat, dicens: Vtinam mihi & non tibi o fili aduenisset interitus. Nam cum eum diligeret per naturam, huiusmodi mortis eius euentui, quā sibi potius condolēbat. Exercitus autē & Ioab audientes, quia rex filiū ita lugeret, reueriti sunt triumphali schemate ingredi ciuitatem: sed deiecti & flentes & quasi deuicti potius intrauerūt. Cumq; rex capite uelato resideret, & filij interitū ingemisceret, introiuit ad eum Ioab & consolatus est eum, dicens: O domine rex, aperte demonstra fras ex his quæ agis, quia diligētes te & pro te pericula sustinentes, nec non & te tuamq; generationem protegentes prorsus abhorres, & diligis inimicōs: & illos concupiscis potius qui iuste pœnas soluentes obierunt. Nam si Absalom uicisset, & ipse regnū firmissimum tenuisset, nullius nostrū ca-

dauit

dauer remaneret: sed omnes à teipso & à tuis filiis incipientes, fuissimus sine dubio prostrati, nullo nostrorum hostiam flente, sed cunctis potius congaudentibus: insuper etiam puerientibus eos, si qui fortè nostrorū miserati fuissent. Tu uerò hæc agere super maximo non confunderis inimico, qui cum tuus filius esset, nequaquam hæc impia in te committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede, militibus ostende temetipsum: eisq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optime noui, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus uniuersus abscedet, & alij regnum tradet, & tunc amarissimum ac uerum habebis luctum. Hæc dicens Ioab, regem à tristitia reuocauit, & ad causas Reipublicæ utilitatis abduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportune compositus pro aspectu populi, sedit ad portas, ita ut audiens populus uniuersus concurreret, & omnes eum libentissime salutarent. hæc itaque tali modo sunt gesta.

Dauid uicto Absalom, iterū recipit totum regnum, dedentibus se cunctis tribubus. Ipse inimicos clementer recipiens in gratiam, contra Sabee nouæ seditionis autorem mittit Amasam, quē Ioab dolo occidit, licet post ea Sabee deuicerit.

C A P. X I.

Porro qui cum Absalom fuerant, & de prælio fugerant, reuertentes ad semetipsos, singuli mittebant per ciuitates cunctas, Dauid beneficia commemorantes, & libertatem, quam eis resistendo multis hostibus præbuerat, edicentes: culpantesq; semetipsos quia eum expulisse uiderentur à regno, & aliū ordinassent: quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione quiesceret eisq; faueret, & recepto regno illis suā prouidentiam non negaret. Hæc itaq; Dauid crebrò nunciabantur. Sed

A 2 eti. an

etiam ille nihilominus misit ad Sadoch & Abiathar sacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut alie tribus ante illam Dauid constituerent regem, cum illi & cognati essent, & sanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amasam principi militie eos præcepit edicere: quia cum filius sororis eius fuisset, non dissuaderet populo ut Dauid restitueretur imperium, pro qua re non solum regi reconciliari posset, sed & totius militie principatû sicut Absalom ei præbuerat obtineret. Et sacerdotes quidẽ principibus tribus Iuda locuti sunt, & Amasam deflexerunt, promissiones regias edicentes, ut in eius partibus consisteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda, misit ad regem legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autẽ & omnes Israëlitæ fecerunt, adhortante eos Amasa. Igitur accedẽtibus legatis ad eum uenit in Hierosolymam, omnes tamẽ præuenit tribus Iuda, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Beniamin ducebat: & Ziba libertus Saul, & filij eius quindecim, & uiginti serui. Isti nãq; cum tribu Iuda pontem fluminis efficerunt, ut facîle rex eum transiret cum suo exercitu. Cumq; uenisset ad Iordanẽ, tribus quidem Iuda eũ libentissime salutauit. Qui dum pontẽ ascenderet, prostratus est ante eum Semei, & detinens pedes eius, ueniam postulabat in his quæ peccauerat, rogans ut nõ circa eum esset acerbus, nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius cõsideraret, quia gesta poenitẽtia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret, tũc Abisai frater Ioab ait: Nunquidnam propter hæc nõ morieris, qui cõstitutum à deo, regem nequaquã blasphemare metuisti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruie has cõmouere. denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia

quia initium mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus, iuro dimitti supplicia, & nulli sua derelicta reseruari. Tu, inquit, ô Semei securus esto, & nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans cum ceteris precedebat. Inter hæc autem occurrit & Miphiboseth de cognatione Saul, sordida ueste circumamictus, comamq; gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam David nec tonsus fuerat præ tristitia, nec uestem deposuerat suam, seq; in hac afflictione deuouerat permanere, donec regiam uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accusauerat Ziba seruus suus apud David iniuste. Qui dum salutasset, eiq; prostratus esset, coepit interrogare David, cur non fuisset egressus & eius fugæ participatus: ille autem Zibam sibi fuisse obstaculo dixit, cui dum iussisset, ut ei itineris necessaria prepararet, curdare nolisset, sed uelut quendam seruulum contempsisset: qui si gressus habuisset incolumis, nullo modo ab eo discessisset, cum posset etiam pedibus uti in fuga. Adijciebat pariter, Non solum in his, inquit, domine nocuit mihi, sed etiam apud tuam circa me pietatem derogare, & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui quia nihil horum tua mens recipit, cum sit iusta & ueritatem diligat, quam uult ubiq; semper ualere diuinitas. Nam cum à meo auo passus fuisses magna pericula, & omnis mea generatio pro illius debuiisset sceleribus deperire, tu humilis & benignus existens, & quod præcipuum est illorum malorum obliuionem agens, quando potestate sumpta priora uindicare poteras, amicum me tuum esse iudicasti, & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parèti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixisset ille, neq; Miphiboseth rex uoluit castigare, nec Zibam unquam fallacem abicere: sed cum omnia iam donasset Zibe, quod cum illo Miphiboseth regi non occurrisset, &

Miphiboseth ueniam dedisset, medietatem substantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboseth: Cuncta, inquit, ô rex Ziba habeat: mihi uerò imperium te recepisse sufficiat. Berezai autem Galaditen, uirum præcipuum atq; bonum, & qui multa in castris ei præbuerat, & regem usq; ad Iordanem deduxerat, rogabat Dauid, ut cum eo ueniret Hierusalem, promittens eius senectutem omnino decorandam, & eius tanquam patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutauit: dicens senectutem sibi sic imminere, ut etiam in rebus suauibus delectari non posset, cum utiq; octoginta esset annorum, & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerso rogabat, ut si ei præstare uellet, cõcederet eum ad propria remeare, quando temporis longæuitate nec cõuiuorum epulas discerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec sonum calamorum aut modulationem, aut aliorum instrumentorum, quæ reges solent inter cõuiuia mulcere, sentiret. Quonimium supplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuum uerò filium Achiman mihi concede, ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Berezai dimisso filio, aduersans regem, & optans ei utilia prouenire sicut desiderabat, domum est reuersus. Dauid autem uenit in Galgala, habens secum iam mediam partem populi, & pariter tribum Iuda: ueneruntq; ad eam primi prouinciæ cū grandi pariter multitudine, & tribum Iuda culpabant, eò quòd ei latenter occurrerat, cum omnes ad eum debuissent una uoluntate concurrere. Principes autē tribus Iuda hoc modo satisfaciebant, dicētes: ne ferrent grauius, eò quòd illi præcessissent, qui tanquam eius cognati, & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia nō quasi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerant postea mouerentur. Hac autem dicētibz tribus Iuda principibus, nequaquam aliarū tribuum princi-

pes cessauerunt, sed dixerunt: Admiramur nos equidem fratres, quod uos soli regem cognatum uestrū esse dicitis. Nam qui omnium nostram potestatem à deo percepit, omnium nostrum iudicatur esse cognatus. Quapropter populus equidem noster undecim partes habet, uos autē unam, & seniores nos sumus. Non ergo benefecistis, occulte & latenter ueniētes ad regem. Cum hæc igitur inter se tribuū principes loquerentur, uir quidā iniquus, & seditione præcipuus, cui nomē erat Sabee, filius Bochori de tribu Beniamin, stans in medio populi, cum magno clamore dixit: Neq; habet aliquis nostrū partem apud Dauid, nec sortē apud filiū Iesse. Et post hæc uerba tuba canens, bellum significauit fieri cōtra regē, omnesq; secuti sunt eū, relinquentes Dauid: sola tantū tribus Iuda cum eo remansit, eumq; in Hierosolymis regē esse constituit. Qui concubinas quidē suas, ad quas filius eius Absalom ingressus fuerat, in domū aliam trāsmigrauit, eisq; omnia præcepit necessaria ministrari: ipse uerò nequaquam copulatus est illis. Constituit quoq; & Amasam principem militiæ, & locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iussitq; ut congregaretur quantum colligi posset exercitus ex tribu Iuda, & post tres dies ueniret, quatenus ei militiā daret uniuersam, eumq; pugnaturum contra Sabee Bochori filium destinaret. Egreidente uerò Amasa, & circa cōgregationem exercitus remorante, dum die tertia nō rediret, dixit rex ad Ioab: Non est utile dilationem dare Sabee, ne longo tempore possit exercitum congregare, & deterioris cladis existere quā Absalom autor. Noli, inquit, tardare: sed præsentē sumēs exercitū, pariter & sexcentos uiros, cum Abisai germano tuo hostes persequi festinato: & ubicūq; repereris, ei cōgredere, & sistina eū cōprehendere, ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis & multos possit sudores inferre. Ioab autē in nullo moratus, sed sumens

fratrem pariter & sexcētos viros, & omnem exercitum qui erat in Hierosolymis, secutus est cū omni festinatione Sabee. Cumq; in Gabaon uicū procul ab Hierosolymis stadijs quadraginta uenisset, occurrit ei Amasa ut saluaret eū, non multo adhuc exercitu cōgregato. Ioab autē accinctus gladio & lorica uestitus, ueniēte ad se Amasa ut saluaret eū, arte quadam quasi caderet gladius ē uagina finxit, cumq; se de terra colligere: & altera manu uenientem proxime Amasam, quasi ei osculum daturus, à barba cōprehendēs improuido gladium fixit in utero, cumq; peremit, impiū nimis & scelestissimum opus efficiens in bono iuenculo pariter & cognato, & qui nihil ei nocuerat, habēs pro principatu militie & equalitate honoris inuidiā. Pro hac etenim causa Abner interemit: sed in illo scelere & occasione detentus quasi pro uindicta fratris Asahel, ueniā habere uidebatur. Perempto autē Amasa nullam fomitis excusationē potuit impetrare. Interempto igitur tanto pari duce persequebatur Sabee, derelinquēs unum ad eius corpus, qui clamaret exercitui, Amasam iuste peremptū: qui uerò regi faueret, sequeretur ducem Ioab & Abisai eius fratrem. Cumq; cadauer illius iacēret in uia, & omnis populus super eum cōflueret, & cū quadā defuncti misericordia moraretur, & Ioab sequi tardaret, tollens exinde cadauer illius custos eius, portauit in quendam locū ab itinere segregatum, & illic positū ueste cooperuit. Quo factō Ioab uniuersus populus est secutus. Cumq; persequeretur Sabee per omnem Israēlitarum prouinciā, quidam nunciauit eum in ciuitate munitionissima Abelmacheam nomine residere. Quò dum uenisset Ioab, obsidebat eā, uallis undiq; circūductis: militib; insit, ut eius muros omni uirtute deponerēt: Nam dū eū ciues loci illius suscipere noluisent, & super eum crudeliter insisterēt: tunc quadā mulier casta simul & sapiēs, uidēs patriā in no-

uissimo

missimo periculo constitutam, ascendens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente, cepit ad eum huiusmodi uerba proferre: Quia deus reges & principes ad hoc fecisset, ut Hebraeorum hostibus resisteret, & Israëlitis pacis iura praeberet: tu, inquit, festinas metropolim Israelitarum, quae nihil deliquit euertere, atque uastare. Tunc Ioab, orauit propitium sibi deum fore, & quia non haberet huiusmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quanto magis tantam non perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad poenam, id est, Sabece filium Bochori, ab obsesione cessaret, & exercitum continuo reuocaret. Quod dum audisset mulier, ab Ioab paruulæ inducias postulabat, ut hostis caput de muro repente proijceret. Quo facto descendit ad ciues, eisque locuta est, dicens: cur uellent pessime cum filiis & uxoribus deperire propter malignum hominem, nec cognitum unde esset, quem regem uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contulisset, & una ciuitas studeret tanto exercitui resultare. Hoc dicto suasisit eis, ut Sabece caput abscissum in Ioab proijceretur exercitum. Quo facto Ioab missa tuba obsesione repente dissoluit: & reuersus Hierosolymam, totius militæ princeps constitutus est. Ordinauit autem rex etiam Banaia super corporis custodiam, & super sexcentos armatos: Aduram autem super tributum: & Iosaphat super gestorum conscriptores: Susam uero scribam: Sadoch autem & Abiathar sacerdotes instituit.

De expiatione sceleris Saul in Gabaonitas: cui facta est fames in provincia: & de praelijs aduersus Palaestinos feliciter gestis, seu de fortibus Dauid. CAP. XII.

Igitur post hæc cum fratres prouinciam inuassisset, rogauit 2. Reg. 21. Dauid dominum, ut populi misereretur: & causam ei pariter, & medelam famis illius indicaret. Cui propheta dixerunt, uelle deum, ut Gabaonitæ uindicarentur, quos rex Saul.

impie interfecerat, & conculcauerat iusiurandum, quod eis Iesus princeps militie prae buerat, senioresq; firmauerant: & si ultio quam Gabaonitae peterent pro defunctis, exhiberetur eis, posset propitiari deus, & populus a peste liberari. Dauid autem audiens a prophetis haec uelle deum, euocauit Gabaonitas, eosq; quid uellent fieri requisit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus, requirēs rex tradidit eis, parcēs tantummodo Miphiboseh filio Ionathae. Sumentes autem Gabaonitae uiros, quos uoluerunt, punierūt eos. Quo facto, coepit deus repētē pluere, & terrā ad fructuū germina reuocare, liberauitq; a priore fame, & ad ubertatem Hebraeorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur non multo post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palaestinos: & commisso praelio cum eos uertisset in fugam, solus perse-
3)quendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam hostiū nomine Achimon, filius Asaphat, qui erat de prole gigantum, habebatq; hastam cuius pondus erat trecetorum siclorum, & loricam catenatam, & gladiū, fecit impetum quasi regē suorum hostium perempturus. Erat enim iam labore dissolutus. Tunc subito exorsus Abisai frater Ioab, & regem a repenti-
na morte protexit, & hostē audacter trucidauit. Quo facto, periculū regis & penē mortē grauitē tulit exercitus: eumq; principes coniurauerunt, ut nequaquā cum eis exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam suam aliquid mali eo passo, & bonis, quae propter eum fuerant saepius praebita, priuarentur, & quae eo uiuente adhuc poterant adipisci. Conuenientibus itaq; Palaestinis in Gazarim ciuitatem, audiēs hoc rex, super cos misit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus extitit, & probatissime dimicauit Saboch Ethaeus, qui erat unus fortissimorum Dauid. Hic enim multos hostium inclytos interemit, & ex prole gigantum nūnis audacia sua
fortitud

fortitudinis exultantium, fuitq; uictoriae huius autor apud He-
 braeos. Post hanc uerò cōgregationem, Palaestini denuo pugna-
 uerunt : super quos exercitum mittente Dauid, uir fortis ap-
 paruit Ephraim cognatus eius. Nam cōtra singulos fortissimos
 Palaestinatorum solus pugnando peremit eos, & alios conuer-
 tit in fugam, quorum etiam multi in praelio ceciderunt. Paulo
 siquidem tempore Palaestini quiescentes, denuo castra posue-
 runt circa ciuitatem, quae erat non longè à finibus Hebraeo-
 rum : eratq; inter eos uir proceritate quidem sex cubitorum,
 habens etiam digitos in utroq; pede, necnon & manu, uno
 plus quàm solet natura cōcedere, hoc est, senos. Contra quem
 unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum
 deuicit, & totius uictoriae autor effectus, maximæ gloriæ cul-
 men accepit. Nam & ille Palaestinus gloriabatur se de prole
 gigantum existere. Post quam pugnam nequaquam contra
 Israëlitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à praelijs
 & periculis, cum pace iam altissima frueretur, cantica in deū
 hymnosq; uario metro composuit, alios quidem trimetros, al-
 ios autem quinquemetros : diuersaq; conficiens organa, do-
 cuit ut Leuitae secundum ea deo hymnos edicerent per sabbatō-
 rum diem, aliasq; festiuitates. Organorum autem species hu-
 iusmodi est. Canora quidem est cithara decē chordis coaptata:
 hæc plestro percutitur : Nabla uerò duodecim sonos habens,
 digitis tangitur. Erant enim & cymbala aerea, & grandia &
 lata. Et de his quae dicta sunt, sufficiant, ne omnino horum or-
 ganorum natura nesciatur. Circa regem igitur erant omnes
 ualde fortissimi, quorum insigniores & actionibus clari octo
 & triginta fuerunt. Horum enim quinque tantum opera nar-
 rabo, per quos etiam uirtutes aliorū poterunt indicari. Erant
 etenim sic ualidi, ut & prouinciā regerent, & gentibus prae-
 ualerent. Primus itaq; Iesobos filius Achime, qui acie hostium
 frequenter

2. Reg. 22.

2. Reg. 23.

frequenter irrumpens, nequaquam pugna cessauit, donec ex eis nongentos occideret. Post hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic aliquando Israëlitis formidantibus Palestinorum exercitum, & ob hoc fugientibus, solus restitit: irruensq; super hostes, occidit eorum multos, ita ut sanguine occisorum gladius eius haereret in dextra. Et cum Palestinos tunc Israelitæ uiderent in fugam esse conuersos, descendentes de montibus persecuti sunt eos, & mirabilis, ac famosissima uictoria tunc prouenit, cum Eleazar tantos interfecisset hostes, eosq; Israelitæ persequerentur, & sumerēt spolia interemptorum. Tertius autem fuit filius Eli, nomine Se-meas. Et hic in Palestinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur Maxilla, aciem posuisset: & rursus Hebræi metuentes eorum exercitum refugerent, solus eorum aciem, exercitumq; portauit: quorum alios quidem prostrauit, alios autem non ferentes eius uim & fortitudinem persecutus est conuersos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres isti demonstrauerunt. Quo tempore cum rex esset in Hierosolymis, Palestinorum ad bellandum superuenit exercitus: tunc Dauid quidē in arcem ciuitatis ascendit, sicut prædiximus, ut de bello consulcret deum, castra uerò inimicorum erant in ualle fixa usq; ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hierosolymis procul est stadijs uiginti. Dauid itaq; socijs ait: Bonam aquam habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eam, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturq; si esset qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret, quàm si quis ei magnum pecuniarum pondus ad tempus offerret. Et cum audissent hoc tres uiri, mox currentes, & per medium hostium iter facientes, uenerunt ad Bethlehem: & haurientes aquam, denuo ad regem per eorum castra reuersi sunt, ita ut Palestini eorum fiduciam & magnanimitatem obstupescerent, quia sic pauci eos con-

temnerent

temnerent, à dimicatione cessarent. Delata siquidem aqua non luit bibere rex, quasi de periculo & sanguine hominum sibi fuisset aduecta, & propterea non esset bibenda: libauitq; eam deo, & de salute uirorū gratias egit. Post istos autem fuit frater Ioab Abisai. Is enim una die hostium nongentos occidit. Quintus fuit Banaías genere sacerdos, qui prouocatus à uiris insignibus in Moabitide regione, sua eos uirtute interfecit. Rursus autem cum uir Aegyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocasset, nudus armatum ipsius iaculo prostrauit, ac perdidit: nam auferens eius iaculum, & uiuum adhuc pugnantemq; spolians, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc praedictis eius actionibus, aut tanquā primum magnanimatorum eius operum, aut quasi non dispar. Quadam tempestate cum ningeret, in puteum lapsus incidit leo. Et cum os putei esset angustum, latebat absconsus nec apparebat: erat enim ipsum orificium niue damnatum. Nullum ergo egressum leo uidens, nec salutis exitum rugiebat. Banaías autem audiens bestiam proclamantem, dum iter tunc ageret, accedens ad puteum in eum descendit: & baculo quem portabat in manu, bestiam repente prostrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi, poenaeq; sequente,
& area Ornan.

CAP. XIII.

REX autem Dauid uolēs agnoscere, quot essent milia populi totius, est oblitus mandati Mosaiici, quo praedictum fuerat, ut si dinumeraretur populus, pro uniuscuiusq; capite deo siclus praeberetur. Praecepit ergo Ioab principi militiae, ut pergens uniuersum dinumeraret exercitum. Quo dicente non esse necesse hoc, non quieuit: sed iussit numerum Hebraeorum insigniter adimpleri. Ioab uerò sumens tribunos & scribas, & peragrans Israëlitarum prouinciam, considerata multitudi-

titudine quanta esset, Hierosolymam remeavit ad regem post
 menses novem et viginti dies: obtulitque numerum regi, absque
 tribu Benjamin: Hanc dinumerare non potuit, neque tribu Le-
 vi. Poenituit autem David, quod dinumerasset populum, eo
 quod deliquisset in deum. Fuit ergo aliorum Israelitarum nu-
 merus nongenta milia virorum arma ferentium, et militiam
 exercere valentium: Iudae vero tribus per se sola habuit qua-
 draginta milia. Prophetis itaque declaratis David, quia deus
 ei irasceretur, supplicare coepit, eumque rogare, ut propitius
 esset, et veniam peccato concederet. Tunc Gad prophetam
 misit ad eum deus, tres supplicij conditiones portantem, ut earum
 quam probaret, eligeret: utrum vellet famem in provin-
 cia generari annis septem, an tribus mensibus pugnando vin-
 ceretur ab hostibus, an certe morbus et languor accederet tri-
 bus diebus Hebraeis. Ille vero in anxietate huius electionis om-
 nium rerum pessimarum metum incurrens tribulabatur, et
 vehementer animo videbatur esse confusus. Cumque propheta
 diceret hoc omnimodis imminere, et responsum velociter exi-
 geret, ut electam ab eo conditionem deo renuntiaret: cogitans
 rex, quia si famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur,
 quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur
 inopiam, reliquis vero esset angustia: item si eligeret trium
 mensium victoriam hostium, ipse quidem habens circa se vi-
 ros fortissimos, et custodes, nihil omnino metueret, neci vero
 eius exercitus subiaceret: inter haec communem potius passio-
 nem et regum, et subiectorum elegit, in qua timor omnibus
 est equalis: dicens, quia multo melius est in dei magis quam in
 hostium manus incidere. Haec audiens propheta, renuntiavit
 deo. Qui morbum et interitum misit in exercitum Hebraeo-
 rum. Moriebantur enim non uno modo, ut facile languor pos-
 tuisset agnosci: sed mors quidem una erat, multis vero languo-
 rum

um occasionibus, & quæ non possent cognosci facile, perirent. Alius uerò super aliū moriebatur: & latenter imminens malum, uelociter ferebat interitum. Alij siquidē repente cum vehementibus doloribus, & amaro gemitu animam relinquebant: alij uerò ipsis passionibus marcescebant, ita ut neq; curā exhibere corporibus praeualerent, sed in ipso labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum uisum abripientius suffocati, protinus expirabāt: alij super mortuos quos seculiebant ipsi quoq; moriebantur, imperfectas pariter relinquentes sepulturas. Incipiente itaq; pestifero languore eos ab hora matutina perimere, usq; ad horā prandij cōsumpta sunt milia octoginta. Extenditq; angelus manum suam ad Hierosolimam, ut etiam illic pestem languoris inferret. Rex autē sacro amictus sedebat in terra, rogans deum & supplicans, ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex respiciens in aërem, & uidens angelum euaginato gladio in Hierosolimam properantem, clamauit ad dominum, dicēs: iustum esse, ut ipse uiniretur, qui pastor erat, & greges qui nihil deliquerant, eruantur: & in se poscebat iram dei conuerti, & in generationem propriam peruenire supplicium, ut innoxio populo carceretur. Exaudiens uerò deus eius preces, cessare fecit interitum: & mittēs Gad prophetam praecepit, ut ad aream Iezuzei Orpham repente conscenderet, edificans illic altare, ut hostias immolaret. Audiens hoc Dauid, non cessauit, sed mox in locum ubi praeceptum ei fuerat, properauit. Orpham uerò crebat frumentum. Cumq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes, cucurrit ad eum, & adorauit. Erat enim genere Iebuzæus, Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit, quando ciuitatem (sicut prædiximus) deuastauit. Cumq; Orpham interrogaret, cur dominus uenisset ad fanulum suum, dixit, ut aream compararet ab eo: quatenus altare in

tare in ea constituēs, deo hostias exhiberet. Qui & aream dixit, & aratra, & boues se ad holocausta prebiturū, & deum oraturum, ut sacrificium hoc gratē susciperet. Rex autē eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est, munusq; suscipere: precium uerō eum rerum omnium accipere postulabat, dicens non esse iustum, gratis sacrificia celebrari. Dicente uerō Orphā, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream siclis ab eo cōparauit: & edificato altari sacrificia fecit, & holocausta celebrauit, & hostias pacificas immolauit, quibus placauit deū: & denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium suum Isaac, quando cū iam paratus esset occidere filium, & in holocaustum exhibere, ex improuiso aries apparuit, & altare circūstitit, quem Abraham pro filio, sicut prædiximus, immolauit. Videns autem rex Dauid orationē suam exauditam à deo, & sacrificium gratē susceptum, decreuit, ut ille locus Area totius populi uocaretur: quam uocem nimirum opportune iam tunc pro templo illic deo edificando prompsit. Deus enim misit ad eum prophetam, & dixit, templum illic eius filium esse facturū, qui esset ei successurus in regnum.

De paratis impensis pro templo dei. CAP. XIII.

Post hanc itaq; prophetiā iussit rex dinumerari colonos: & inuenti sunt centum & octoginta milia. Ex his instituit lapidum cesores, octoginta milia. Aliā uerō multitudinē, ut lapides ueherent, deputauit: ex quibus tria milia quingētos laborantibus præposuit. Preparauit autē multū ferrū, & æs ad opera, & ligna cedrina ualde procera, Tyrijs hæc mittentibus, & Sidonijs: quibus mandauerat, ut ei hæc materiē ministrarēt. Amicis uerō suis dicebat, hæc se tunc agere, ut regnatura post se filio præparatā materiē ad opus fabrica derelinqueret: & nō tunc, cū esset nouus, & inexpertus propter etatē,

circa

circa talia laboraret: sed habens hæc præparata, citius opus im-
 leret. Vocans autem filium Salomonem, præcepit ei, ut succe-
 dens in regnum, templum ædificaret deo, dicens: quia cum vo-
 ntem hoc facere prohibuisset deus, bellis & humano sanguine
 sordidatum: & prædixisset, quia Salomon iunior filius eius
 edificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur, nõ ipse
 nunquam pater prospexisset, sed deus: & promississet prouin-
 ciam Hebræorum eius tempore fore felicem, & non solum in
 ijs bonis & pace, quod est omnium ualde præcipuum: sed &
 illorum atq; seditionum intestinarum futuram maximam li-
 bertatem. Tu igitur, inquit, quando & ante natiuitatem à deo
 ex fore monstratus es, enitere etiã in alijs eius prouidentie di-
 nus esse, & pius existere, simul & iustus & fortis: mandata
 uoq; eius, & leges, quas nobis per Moysen tradidit, & tu cõ-
 rrua, & alios nequaquam præuaricari permittas. Templum
 utè quod te regnãte ipse sibi præcepit fieri, deo reddere festi-
 ato: non pauescas magnitudinẽ operis, nec labore terrearis:
 unctã namq; tibi ante meũ obitum præparabo. Scito siquidẽ
 uri talenta iam collecta decem milia, argenti uerò centũ mi-
 a talentorum, ferri uerò & æris pondus, quod & numerum
 esset excedere: præparauì lignorum & lapidum maximã com-
 iam. Habes autẽ insuper hæc & qui lapidẽs possint cadere,
 & fabricas instruere, multa milia uirorum: & si quid his defue-
 rit, adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator, deũ
 ibendo patronum. Præcepit autem & principibus populi,
 uos fabricare præceperat, filium adiuuare: & bonis omnibus
 bundantes, circa dei uacare religionem, dicens, pro his frui-
 uros pace simul & quiete, quæ deus iustis & pijs omnibus
 onfuetus est recompensare. Aedificato siquidẽ templo, arcam
 um præcepit illi & sancta uasa recondere, dicens: quod ante
 ultum tempus, hoc templum habere debuerant, nisi patres

nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi templum, postquam hanc terrā obtinuerant, edificari praeceperit. Hac itaq; ad principes suos Dauid & ad filium suum est locutus.

De Abisac Dauidi iuncta, & Salomone rege instituto & inuncto, paratistq; impensis ad structuram templi.

CAPVT XV.

3. Reg. 1.

ET cum iam esset senex, & corpore frigidus, ita ut propter etatem sic algeret, ut neq; multis pallijs coopertus calefieri posset: congregati medici, & consilium facientes, traiauerunt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur, quæ cum eo dormiret: hoc ei contra frigus fore remedium, ut cum puella uirgo foueret. Ad quam rem una adolescentula in ciuitate reperta est, quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret, nomine Abisac: quæ dormiens solummodo cum rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem Veneream, quæ iam senectute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid, iuuenis speciosus atq; procerus, ex muliere Agith ei natus, nomine Adonias, qui post Absalom fuerat procreatus, habens regnandi superbiā, dicebat amicis, quia ipsum oporteret in regnum succedere: fecitq; sibi currus multos, & equites, & quinquaginta uiros sibi præcursores instituit. Quæ cum uideret pater, non corripuit eum, neque impetum uoluntatis eius prohibuit, donec cognosceret, pro qua causa talia cogitaret. Habuit autem Adonias huius rei cooperatores, principē militiæ Ioab, & Abiathar sacerdotem: cui solummodo resistebat Sadoch sacerdos, & propheta Nathan, & Banaias qui supra corporis custodes fuerat, & Semeias amicus Dauid, & omnes uiri fortissimi. Cumq; preparasset Adonias cenam extra ciuitatem circa fontem, qui erat in horto regali, & omnes fratres præter Salomonem uocasset, nec non & principem militiæ Ioab, & Abiathar, & principes tribus Iuda: Sadoch

doch tantummodo sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaïam, & omnes diuersæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethsabæe Nathan propheta nunciauit, dicens: Adonias rex est, & Dauid hoc ignorat: deditq; ei consilium, ut saluaret se, & filium suum Salomonem: & ingressa ad Dauid sola, diceret ei, quia ipse quidē iurasset, post se regnaturum fore Salomonem, & quia Adonias iam teneret imperium. Quare regi loquente, propheta se asseruit ingressurum, & eius uerba suo testimonio confirmaturū. Credens autē his prophætæ uerbis Bethsabæe introiuit ad regem: & cum solenniter adorasset, silentio petito, omnia ei sicut propheta monuerat, explicauit: conuiuium Adoniæ, & uocatos ab eo Abiathar sacerdotem, & Ioab principem militiæ, & eius filios absque Salomone, & necessarios eius amicos uocatos insinuans: dicebatq;, quia omnis populus sustineret, quem rex ordinare uellet: rogans, ut haberet in animo, quia post mortem eius ille regnans, eam & eius filium unā perimeret. Cumq; adhuc loqueretur cū rege mulier, nunciauerunt ei, quia propheta Nathan eum uidere uellet. Rege iubēte, ut ueniret, ingressus Nathan interrogauit, si ea die regem fecisset Adoniam, & ei principatum populi tradidisset, dicens eum splendidum ualde fecisse cōuiuium: & omnes regis filios præter Salomonem, ibidem inuitasse, & principem militiæ Ioab: qui cum plausu nimio epulantes & lusu, æternum eius optabant efficere principatū: adiiciens; Neq; me, inquit, neq; sacerdotē Sadoch uocauit, nec Banaïam, qui supra corporis custodes erat positus: & iustū esse, ut omnes agnoscerent, si eius factū fuerit uoluntate. Hæc dicente Nathan, præcepit rex uocari Bethsabæe: paululum nanq; è cubiculo discesserat, ingrediente propheta. Cumq; uenisset mulier, rex ad eam: Iuro, inquit, tibi per deum nostrum excelsum, filium tuum Salomonem esse

regnaturum, sicut et primitus iam iuravi: et hunc super solium meum fore sessurum, et hoc hodie celebrandum. Cumque mulier adorasset eum, et longævam eius optasset uitam, Sadoch sacerdotem et Banaïam uocari præcepit. Quibus uenientibus, iussit, ut sumpto Nathan propheta, et armatis qui circa aulam regiam residebant, imponentes eius filium Salomonem in iumento regio, feras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion: et ungentes oleo sancto, eum constituerent regem: et hoc Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam celebrare præcepit: sequentesque per mediam ciuitatem, tuba canerent: clamantes, in æternum uiuere regem Salomonem: et sedere in regio solio constituerent, ut agnosceret omnis populus, quod ei traditum à patre fuerit imperiū. Salomoni uero mandauit de regno, ut pie et iuste circa Hebræam gentē et tribum Iuda conuiuere. Cumque Banaïas optasset, ut esset deus Salomoni propitiū, repente et insigniter, et nullam habentes moram, imposuerunt Salomonem in regiam mulam: educentesque eum extra urbem ad fontem, et oleo eum ungentes, introduxerunt eum rursus in ciuitatem, fauentes, et regnum eius longævum fieri deprecantes: deinde uenientes ad domum regiam, sedere fecerunt eum in solio regis. Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas et magnam festiuitatem, letatus in calamis alijsque musicis organis, delectabatur exultans: ita ut diuersitate organorum, et melodia musica omnis terra et aer resonaret. Cumque sensissent clamorem Adonias et qui cum eo erant in conuiujs, turbati sunt: dicebatque Ioab, non sibi placere sonum tubæ quam audiebat. Dumque cunctis in conuiuio constitutis, nullus gustaret cibum, sed omnes diuersis cogitationibus inhererent, cucurrit ad eos sacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumque uidisset Adonias iuuenem, et dixisset boni eum nuncij fore portatorem, ille eis pandit

pandit uniuersa de Salomone, & uoluntatē regis Dauid aperuit. Exiliens igitur mox ē conuiuio Adonias, & omnes qui uocati fuerant, singuli fugerunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant gesta, supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc fecisse nunciatum est Salomoni: & quia rogaret, ut ab eo acciperet iusiurandum, quia non haberet rex circa eum huius factis memoriam, nec mali aliquid sustineret: ille uerò mansuetē misit, temperanterq; agens, ab illo quidem delicto eum dimisit illesum, dicens: quòd si conaretur aliquid denuo nouitatis afferre, ipse suæ punitiōis auctor existeret. Et mittens iureiurando præbito, euocauit eum. Qui dum uenisset, & adorasset, iussit eum ad domū propriam remeare, nihil de cetero metuentem: ut tamen bonum se pro sua utilitate maxime exhiberet, admonuit. Volens autem Dauid ostendere totius populi regem se filium effecisse, conuocauit principes uniuersos in Hierosolymam, & sacerdotes & Leuitas: & dinumerans populum, inuenit ab anno tricesimo usq; in quinquagesimum existētes, triginta octo milia: ex quibus instituit curatores fabricæ templi, uigintitria milia: ianitores autē domus dei quatuor milia: iudices autem populi & scribas eorum, sex milia: & totidem qui hymnos dicerēt deo, cantantes in organis quæ Dauid, sicut prædiximus, instituit. Diuisit etiam eos per generationes, & segregans à tribu sacerdotēs, inuenit eorū generationes uigintiquatuor: de domo quidem Eleazar sedecim, & de Ithamar octo: & præcepit eis ut unaqueq; generatio ministraret deo per dies octo à sabbato usq; ad sabbatū: & ita omnium generationes sortē acciperent, præsentē Dauid & Sadoch & Abiathar sacerdotibus, & principibus uniuersis. Et prima quidē generatio conscendens scripta est prima, & secunda pariter & tertia, & consequēter usq; ad uigesimanquartam: & diuisio hæc permansit usq; in

presentem diem. Fecit autem & de tribu Leuitarū partes uiginti & quatuor, & sortiti eodem modo conscenderunt: utq; secundū modam sacerdotum, octo diebus ipsi quoq; ministrarent, instituit. Eos uerò qui erant de germine Mosi, eminentius honorauit. Fecit autem eos custodes thesaurorum dei, atq; uasorum, quæ reges deo dicare contingeret: iussitq; omnibus de tribu Leui simul & sacerdotibus, ut die noctuq; deo seruirent, sicut eis præceperat Moses. Post hæc autem omnē diuisit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus suis & cetenarijs, & tribunis. Habebat uerò unaquaq; cohors uigintiquatuor milia uirorū, quos obseruare præcepit per tricenos dies à prima hora usq; ad nouissimam Salomonem regem cum milenarijs & centenarijs. Constituit autem iudicē uniuscuiusq; cohortis, quem bonum iudicauit & iustum, & tutores thesaurorū, & uitū, & agrorum, aliosq; iumentorū, quorum nomina non credidi necessariū reminisci. Cumq; hæc singula prædicto modo distribuisset, conuocans in ecclesiam iudices Hebræorum, & principes tribuum, & duces cohortū, & qui in unoquoq; actu aut super possessionē regiam fuerant cōstituti, & stans in excelsiori folio rex ait: Fratres nosse uos uolo, quomodo templū deo ædificare deliberans, aurum multū præparauī, pariter & argentum, centum milia talentorū. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uobis gessi; ex inimicorū cædibus pollutam habentē dexteram, ei templū ædificare: sed filium mihi successurum in regno, hoc implere præcepit. Nuncio itaq; quoniam dū pater noster Iacob duodecim filios habuisset, nostis Iudam fuisse regem, & meipsum cum sex fratres haberē, præpositū, & à deo recepisse regnum, & nullum fratrum meorum grauius hoc tulisse: & ego depono meos filios, ut nō in alterutros seditiones exerceant, Salomone regnum suscipiente: sed agnoscentes, quod
deus

deus eum elegit, ferant eum libenter ut dominum. Non enim grauis debet esse dei uoluntas, quando non extraneo seruiunt: sed magis letentur in fratrem honorem imperij possidentem, etq; una participantes. Oro itaq; ut promissiones dei perduncantur ad finem, et felicitas in cuncta prouincia seminetur: omniq; tempore teneatur, sicut eam sub rege Salomone est ipse pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma, et terminum bonum habitura, si pium ac iustum, et custodem paternarum legum temetipsum o fili præbueris. Sin uero hæc non custodieris, mala te scito esse passurum. Rex autem dum hæc compleisset uerba, cessauit. Descriptionem uero et constitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit, quemadmodum fundamenta domus et superiora eius, et quanta uel qualis latitudo et altitudo fieret, necnon et quanta uasa aurea uel argentea, quorum pondus ipse decreuit: monuitq; cum etiam suis sermonibus, ut omni instantia operi immineret, utq; principes et Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ætatem: et quia cum deus delegerit, qui et fabrica templi, et præsul esset imperij, facile illis et non ualde laboriosum ædificiū fore dicebat: cum ipse multa auri talenta, plurima uero argenti, et ligna, et fabrorū multitudinē et lapides cædentium præparasset: necnon et smaragdos, et alios lapides pretiosos: sed et tunc oblationis primitias faciēs, alia tria milia talentorum auri purissimi se præbiturum esse dicebat, ad adytum et ad currum dei faciendū, de quo et Cherubim essent, sub quibus constituerent arcam. Cumq; tacuisset Dauid, principibus et sacerdotibus atq; Leuitis multum studium oblationis habetibus, et promissiones claras et magnificas exhibentibus, quæ etiam sunt impletæ ab eis: oblata auri quidem talenta quinque milia, et stateres decem milia, argenti uero talenta decem milia, ferri autem talenta multa milia. Sed

et quicumq; pretiosos lapides habuit, obtulit, et inter thesauros tradidit conseruandos, quorum agebat curam pronepos Mosi Iabis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed et Dauid uidens studium et munificentiam procerum ac sacerdotum et simul uniuersorum, deum benedicebat magna uoce, patrem eum et genitorem omnium esse proclamans, sed et opificem rerum humanarum et diuinarum, et quibus eum ipse preposuisset presulem, simul et curatorem fecisset generis Hebraeorum, et felicitatis eorum, quorum ei praeuerat principatum. Inter haec autem orans, et omni populo bona semper exoptans, et Salomoni filio mentem sanam et iustam, et in cunctis partibus uirtutem et incolumitatem, iussit ut etiam populus benediccret deum. Illi uero prostrati in terram, adorauerunt: egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quae eo regnante potiti sunt. Altera uero die deo hostias celebrauit, uittulos mille, et totidem arietes, et agnos mille, quos in holocaustis obtulerunt: sacrificaueruntq; pariter et pacificas, multa milia ouium occidentes: et tota die rex festiuitate habuit cum omni populo. Sed et Salomonem secundo unxerunt oleo, regemq; ficerunt, et Sadoch pontificem uniuersae plebis, deducetes ad regalia Salomonem, et fecerunt sedere in solio patris. Ab illo namq; tempore ei cunctus populus seruebat.

Dauid moriturus instruit Salomonem.

CAPVT

XVI.

3. Reg. 2.

Post paululum uero tempus Dauid aegritudine et senectute confectus, sciens se moriturum, uocauit Salomonem filium, et haec ei locutus est: Ego quidem o fili iam ad uniuersorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc sunt, quiq; futuri sunt: illuc pergens, unde non licet ulterius remeare, et quae in hac uita geruntur agnoscere. Quapropter uiuens adhuc, et iuxta mortem constitutus

stitutus, ea te monco, quæ dudum dixi suadens, ut sis quidem iustus circa subiectos, pius autem circa deum, qui tibi dedit imperium: atque mandata serues, et leges, quas ad nos per Moysen ipse transmisit: et neque gratia, neque inimicitijs, neque concupiscentia, neque alia passione constrictus, has fortè contemnas. Dei namque fauorem amittes, si legis præuicator fueris: et è diuerso providentiam eius in te conuerteres, si talis fueris, qualem esse decet rectorem imperij. Sed ego etiam deum exoro, ut genus nostrum, regnum tempore uniuerso possideat, nec altera domus Hebræorum habeat principatum, sed ut nos ipsi per secula eterna regnemus. Esto autem memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occidit duos militie principes iustos et bonos, Abner filium Ner, et Amasam filium Iethra. Quorum mortem, ut fuerit uisum tibi, ulciscere: quoniam potior me atque potentior existens Ioab, poenam hætenus declinauit. Comendando autem tibi et filios Bersellei Galaaditis, quos in omni honore et providentia conseruabis, hoc munus præstando mihi. Non enim eis initium beneficiendi conferimus, sed ea potius recompensamus: quia pater eorum mihi in fugæ tempore ministravit. Sed et Geræ filium Semei de tribu Benjamin, qui multum mihi in fuga posito blasphemauit proficiscenti, et postea remeanti occurrit ad fluiuium Iordanis: et fidem accipit, quòd nihil mali tunc pateretur: nunc causam rationabilem requirens, in eum decenter ulciscere. Dumque filium hæc monuisset, de omnibus rebus et amicis, et de his quos nouerat poena dignos, defunctus est: cum uixisset annis septuaginta. Ex quibus regnauit septem annis in Hebron super tribu Iuda, et menses sex: in Hierosolymis autem regnauit super prouinciâ uniuersam, annis triginta tribus. Hic enim fuit uir optimus, et omni uirtute plenus, quâ esse oportet in regibus, quibus tantarum gentium committitur salus: fortis, qualis non fuit

alius. Nam in certaminibus quæ propter subiectos habuit, pri-
mus ad pericula properabat: laborare & pugnare milites in-
uitans ipse operando potius, non sicut dominus imperando: ad
intelligendum & considerandum de futuris, & dispensatione
presentium nimis idoneus, castus, mansuetus, benignus circa
eos qui in calamitatibus erant: iustus, & nimis humanus. In
his autem quæ regibus præcipue conueniunt, in nullo penitus
nisi circa uxorem Vriæ, magnitudine potestatis deliquit. Reli-
quit autem & diuitias, quantas nullus alius regum, neque He-
breorum, neq; gentium aliarum. Sepeliuit autem eum filius
eius Salomon in Hierosolymis, decenter nimis, & alijs rebus
quæ solent circa exequias regias ministrari, & multas diui-
tias cum eo recondidit. Quarum magnitudinem ex his quæ di-
cturus sum, poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim an-
norum mille & trecentorum Hyrcanus Pontifex, dum ciuitas
obsideretur ab Antiocho rege, qui Pius cognominatus est, filio
Demetrii, uolens ei dare pecunias, ut ab obsensione recederet,
& exercitum suum auferret, non habens unde hoc adimple-
ret, aperuit unum loculum sepulchrorum Dauid, & sublatis
exinde tribus milibus talentorum, partem dedit Antiocho, &
ita anxietatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabi-
mus. Post hæc autem multo annorum tempore iam transacto,
rursus Herodes rex alium loculum aperiens, plurimas
exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum lo-
culos regum inuenit. Erant enim sub terra
mechanico modo reconditi, ut ingre-
dientibus in monumentum,
nullatenus possent esse
manifesti. Sed de
his quidem
hæc nos indicaf-
se sufficiat.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaice liber octauus.

Quomodo Salomon sumpsit de seditiosis supplicium
pro robore regni.

CAPVT I.

DAVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorum autor extiterit contribulibus suis, quantq; bella pugnasq; gesserit, et lōgeuus sit mortuus, in precedenti declarauimus libro. Salomone uerò eius filio adhuc etate iuuenulo, suscipiente regnum, quem adhuc uiuens pater dominum populi uniuersi uoluntate dei constituit, sedente eo uidelicet in solio patris, omnis equidem populus solenniter fauit, ut assolet in regis initio, quatenus eius res optime gererentur, et usq; ad senectutem feliciter permaneret in regno. Adonias autem, qui eius etiā patre adhuc uiuente, tentauerat regni culmen inuadere, ingressus ad regis matrē Bethsabee, eaq; humiliter salutata, requisitus ab ea, ut si pro aliqua petitione uenisset, ediceret, promittēte se grata uolūate conferre, ita loquutus est: Nosti quidē et propter etatē, et populi uoluntatem, regnū fuisse meum: sed decreto dei ad Salomonē tuum filiū peruenisse: me tamen amplecti profiteor, et grate seruire ei, et libeter agere quę iusta sunt. His dictis, pariter postulauit, ut apud filiū suū eiusq; fratrem intercederet, eiq; suaderet, dari sibi Abisac, quę eius cū patre dormierat, uxorem: dicens quia prę senectute eam pater nō agnouisset, sed adhuc uirgo persisteret. Bethsabee uerò et ministraturā se in hoc negotio studiōse promisit, et nuptias promereri propter utrūq; quia et rex ei uellet aliqua prestare, et illa pro eo pna uolūate deprecaret. Adonias autē spe nuptiarum letus, abscessit. Salomonis autem

autem mater repente perrexit ad filium, loquutura de quibus Adonia supplicanti promiserat. Et occurrente sibi filio, eamq; complectente, quum deduxisset eam ad locum ubi solium erat regium constitutum, rex aliud solium à dextris matri iussit apponi. Quumq; sedisset Bethsabee: Vnum, inquit, o fili munus mihi petenti concede, & nec uelis quasi difficile denegare, tristemq; deserere. Cui Salomon, ut imperaret, quod uellet, ait: quia sanctum esset matri cuncta præbere: culpabat tamen petitionis eius initium, quia tanquam non habens firmissimam spem adeptionis, huiusmodi uerba proferret, & adhuc quicquam sibi negari metueret. Tunc illa rogabat, ut uirginē Abisag Adonia fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracunde suscipiens, dimisit quidem matrem, dicens: quoniam Adonias causas nimis eminentes appeteret: & mirari se, quomodo non posceret etiam regnum, quæ quasi seniori Abisag dandam rogaret uxorem, qui potētes haberet amicos, Ioab principem militiæ, & Abiathar sacerdotem. Mittens autem Banaïam, qui erat super corporis custodes, fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem & Abiathar sacerdotem, dixit ei: Dignum quidem mori hoc te liberat, quia & cum patre meo sæpius laborasti, & arcam cum eo in hanc regionem uexisti: hoc autem tibi propono supplicium, eò quòd fueris cum Adonia iunctus, eiq; consenseris, ut neq; hic moreris, neq; ad faciem meam ingrediaris: sed pergens ad patriam tuam, in agro degas: & hanc conuersationem dum uiuis, exerceas: quoniam peccasti, & non est iustum, te habere sacerdotium. Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est, propter prædictā causam sicut Samuël Eli prædixerat: trāsiiutq; ad genus Phinees, id est, ad Sadoch. De genere uerò Phinees, tempore quo ad domum Ithamar sacerdotium transmigrauit, Eli primo Pontificatum accipiente, isti descendisse noscuntur, qui sacerdotio sunt priuati:

riuati: Vochar filius Ioseph summi sacerdotis, huius autem frater
 Ius Ionathan, Ionathan autem Mareoth, Mareoth Asophi,
 Asophi autem Achitobi, Achitobi autem Sadoch, qui primus
 sub Dauid rege sacerdos est factus. Ioab igitur princeps mili-
 tiae peremptum audiens Adoniam, ualde perterritus est. Erat
 enim eius amicus potius quam Salomonis regis: et hoc pericu-
 lum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus, su-
 it ad altare, credens sibi cautelam religionis interuentu ob pie-
 tem regiam profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum,
 mittens Banaïam, eum iussit adduci, ut in eius iudicio satisfacere-
 t. Ioab autem ait, non se relicturum sacrarium, sed ibi po-
 nus quam in loco alio moriturum. Quod dum Banaïas renuna-
 uisset regi, praecepit Salomon, ibi sicut uellet, caput eius ab-
 indi: et hanc eum recipere poenam pro duobus militum prin-
 cipibus, quos indecenter occiderat, et eius cadaver sepeliri: ut
 eccata quae gessit, eius nunquam desererent genus: et à Ioab
 morte ipse, eiusque pater esset innoxius. Quod dum fecisset Ba-
 naïas, ipse princeps militum totius exercitus constitutus est. Sa-
 doch autem solum fecit rex sacerdotem in locum Abiathar, quem
 mouit. Semei uero praecepit, ut domum sibi edificaret in
 Hierosolymis, ibique maneret, et torrentem Cedron transgre-
 ssi non auderet: quod si transcenderet, ultionem mortis incur-
 reret: super hanc autem comminationem iurisiurandi cum reli-
 gione constrinxit. Semei autem hoc praecepto Salomonis gau-
 dere se dicens, atque seruare, insuper adiiciens iurandum, rea-
 ta patria in Hierosolymis habitauit. Transactis autem an-
 nis tribus, audiens duos seruos, qui ei fugerant, in Geth coma-
 norari, perrexit ut eos quareret. Quo cum eis reuertente, co-
 noscens rex, quia et mandatum eius et iurandum spre-
 uisset, grauiter hoc tulit: eoque uocato: Tu, inquit, iurasti, non te
 esse relicturum, neque ab hac ciuitate ad aliam aliquatenus
 egressu

egressurum. Non ergo iurisiurandi effugies ultionem: sed etiā pro quibus patrem meū fugientem iniurijs affecisti, dabis nunc pœnas: ut cognoscas, quia nihil lucrantur, qui nō repenti pro sua iniustitia puniuntur, sed omni tempore quo se putant nihil passuros, sine timore consistere, crescit eorum pœna, & causa maior efficitur: quia peccasse noscuntur. Tunc Banaias iussu regis Semei interemit.

De Salomonis uxore, sapientia, & iudicio primo inter meretrices prudentissimo. CAPVT II.

3. Reg. 3.

QUumq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum: & edificatis muris Hierosolymorum, multo potioribus atq; munitioribus quā prinitus existebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per iuuentutem circa iustitiam legumq; custodiam, aut paternorum memoriam mandatorum minor existens: sed cuncta quaecunq; ætate prouecti sapientiāq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei; ut ueniens in Hebron, in altari æreo quod fecerat Moses, sacrificaret deo. Tunc itaq; mille ques obtulit in holocaustum. Quod dum fecisset, præcipue uisus est placare deum, apparuitq; illi ea nocte per somnium, præcians, ut quædam sibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia postulauit: quæ & deus gratè preberet, & homo utiliter perciperet. Nō igitur aurum, non argentum, non alias diuitias, ut homo & iuuenis, sibi dari deprecatus est: hæc enim apud multos sola putantur magna & dei dona præcipua esse: sed, Da mihi, inquit, mentem sanam, & prudentiam bonam, ut circa populum iustum possim uerumq; proferre iudicium. His petitionibus placata est diuinitas: & etiam alia cuncta quorum memoriam prece non fecerat, dare se dixit, id est, diuitias & gloriam, & de ini

de inimicis uictoriam, & præ omnibus intellectum & sapien-
 tiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec
 priuatorum: seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium
 multo tempore promisit, si iuste uiueret, & ei obediret, pa-
 trisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hæc Salo-
 mon audiens dicta à domino, repente exiliuit à somno, & a-
 dorans eum, ad Hierosolymam remeauit, & ante taberna-
 culum sacrificijs celebratis, epulas uniuersis exhibuit. His itaq;
 diebus iudicium apud eum deductum est, cuius terminum erat
 inuenire difficile. Causam uerò unde lis prouenerat, necessa-
 rium iudicauit referre, ut legentibus & iurgij nota sit difficul-
 tas: & si tale aliquid emerferit, quasi ex imagine regij decre-
 ti, citò possint huiusmodi proferre sententiam. Duæ ad eum
 mulieres socia conuersatione uenerunt: quarum una quæ lesa
 uidebatur, prima cœpit hæc uerba proferre: Habitabamus, in-
 quit, ò rex, ego & hæc in una domo: contigit autem ambas
 bus, ut una die eademq; hora pareremus: transacta iam ter-
 tia die, dormiens hæc, super suum filium incubuit, & eum uiol-
 enter occidit: tollensq; meum, ad se contulit, & mortuū in ul-
 nas meas dormientis apposuit. Mane factò, dum ubera porri-
 gere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem
 mortuum adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turba-
 taq; considerans, factum scelus aspexi. Vnde repetens meum
 filium & non recipiens, ad tuum domine remedium conuola-
 ui. Dum enim solæ simus, & nullū qui nos arguat metuamus,
 contemnens hæc denegare persistit. His dictis, requisituit rex,
 quid allegare uellet & altera. Quæ negante quod hoc fecisset,
 & dicente suum uiuere filium, & aduersariæ suæ fuisse defun-
 ctum, quū nullus posset huius rei inuenire iudicium: sed in eius
 discretionem omnium mens hereret, solus rex huius rei quæ-
 sitionem inopinabiliter soluit. Iussit deferri & uiuum, & mor-
 tuum

tuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, precipiens ut euaginato gladio, ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatem, et eius qui mortuus fuerat, et qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans sententiam, deridebat, quasi ab adulescente rege prolata. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, sed potius ut infantulus sociæ traderetur, sibi sufficere, ut tantum uiueret, cumq; uideret, licet alterius esse uideretur: cum è diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantē, insuper ueram matrem tormentis affici postulare: cognoscens rex utriusq; uoces de uero corde prolatas, reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iussit filium redonari, ueram matrem eam esse cognoscens: alterius uerò malitiam accusauit, quæ necato proprio filio, etiam suæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum. Hoc itaque magnum exemplum, et precipuum sapientiæ et prudentiæ eius indicium populus credidit uniuersus: et ex illo tanquam diuinum habentem sensum, omnes suspiciebant. Isti siquidem principes militiæ et duces erant ei in omni prouincia. In tribu quidem Ephraim, Uri: In regione autem Bethlehem erat Doehis: Dorenses autem et maritimorum regionem Abinadas habuit sub potestate sua, duxitq; filiam Salomonis uxorem. Campus autem maximus erat sub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra est ad Iordanem usq; protensa. Galaaditidem uerò et Gaulanitem usque ad Libanum montem, centum et sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autem totius Galilæe usque ad Sidonem curam habebat, et ipse habens uxorem filiam Salomonis nomine Basima. Maritima uerò quæ circa Arcen ciuitatē posita sunt, habuit Banach: Sabach autem montem Taurum, et Carmelum, et inferiorem Galilæam. Regionem autem usque ad Iordanem fluiuium constitutam

constitutam, Basan disponebat. Semei autem sors Beniamitidis erat iniuncta. Gaber autem habuit regionem positam trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaq; incrementum habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda, conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella, tumultusq; ulterius non abstracti, insuper & desideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa substantias congregandas, & eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant, tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium similæ coros triginta, farinæ sexaginta, boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia præter illa quæ de uenationibus capiebāt, id est, ceruos & bubalos, & uolatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabantur. Tantā uerò multitudinem curruū habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugaliū essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uerò per uicos regioes dispersi, manebant. Idem uerò dux, cui cōmissa erat mensæ regalis expensa, etiam equis necessaria ministrabat, deuehens hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; deus præbuit Salomoni sapientiam, ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptijs qui sapientia omnibus differre uidentur, comparatus, uel modicum minor esset, quorum utiq; multum nimis sapientiam præcedebat. Transcēdit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarescere uidebantur, quorum nomina non præteribo. Erant autem Iethan, & Heman, & Chacad, & Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis, & modulationibus quinque

Et mille, et parabolarum et similitudinum fecit libros tria
 milia: per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit,
 ab hysopo usq; ad cedrum. Eodem modo et de iumentis, et
 de reliquis terrenis, necnon aquatilibus, et aërijs animalibus
 disputavit. Nullamq; naturā ignorabat, inexaminatamq; præ-
 terijt: sed de omnibus philosophatus est, et disciplinam pro-
 prietatum eorum eminenter exposuit. Præstitit autem ei deus,
 ut etiam contra dæmones artem ad utilitatem hominū et eo-
 rum curas edisceret: et incantationes instituit, quibus ægritu-
 dines soleant mitigari. Modos etiam coniurationum, quibus
 obstricti dæmones ne denuo redeant, effugantur, inuenit: et
 hæc cura hætenus apud nos multum prævalere dinoscitur.
 Vidi etenim quendam Eleazarum de gente nostra, præsentem
 Vespasiano et eius filijs, et tribunis, alijsq; simul exercitu,
 curantem eos, qui à dæmonibus uexabantur. Modus autē me-
 dicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio ue-
 xabatur, anulum habentem subter signaculum radicem à Sa-
 lomone monstratam: deinde dæmoniū per nares odorantis ab-
 straxit, et repentē cecidit homo. Postea coniuravit eum, iura-
 mentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id
 est, cantica quæ ille composuit, edicens super eum. Volens au-
 tem satisfacere atq; probare præsentibus Eleazarus, hanc se
 habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum,
 aut peluim: et dæmonio imperabat, ut egressus ab homine,
 hæc euerteret, et uidentibus præberet indicium, quod homi-
 nem reliquisset. Quo facto, sapientia Salomonis cunctis inno-
 tuit: propter quam ut omnes magnitudinem eius naturæ co-
 gnoscerent atq; religionem, et ut nullius rei uirtus de omni
 genere sub sole eum lateret, hæc dicere sum compulsus. Au-
 diens autem Hira rex Tyri, quia Salomon David patri suc-
 cessit in regnum, et ualde letatus, quia David eius erat ami-

eius, misit ad eum salutans, et propter presentia bona cōgau-
 dens. Destinavitq; ad eum denuo Salomon literas hęc habentes: Rex Salomon regi Hiræ. Scito patrem meum voluisse deo 3. Reg. 5.
 edificare templū, et bellis frequētibus fuisse prohibitum: non
 enim primo desijt inimicos extinguere, donec eos tributarios
 sibi subjugaret. Ego uerò gratias ago deo pro pace præ-
 senti, propter cuius uacationem ei uolo edificare domū. Ipse
 nanq; meo patri dixit, à me hanc esse edificandam. Quapro-
 pter rogo, ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Liba-
 num, qui ligna secare possint: ad sectionem nanque sylvarum
 Sidonij sunt doctiores nostris. Mercedis uerò quas decreue-
 ris, ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hiræ hanc
 epistolam, et in his, quæ scripta fuerant delectatus, Salomoni
 ita rescripsit: Rex Hiræ regi Salomoni. Dignum est equidem,
 ut benedicatur deus, quia tibi paternum præbuit principatū
 sapienti uiro, et omni uirtute pollenti: ego autē in his omni-
 bus delectatus, quæcūq; mandasti, libentissimè ministrabo. In-
 cidens enim ligna procera et multa, cedrina pariter et cy-
 pressina, per meos ad mare destinabo: præcipiens, ut ratibus
 factis, nauigantes ad locum quemcunque uolueris, ea depo-
 nant, ut tui hęc ad Hierosolymam deferant. Sed et tu pro
 his præbe nobis frumenta, eò quòd horum nobis esse uideatur
 inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse sollicitum.
 Harum igitur epistolarum hætenus exempla seruantur non
 in nostris solummodo libris, sed et apud Tyrios. Et si quis
 hęc uoluerit integrè cognoscere, rogans custodem monu-
 mentorum publicorum Tyriæ ciuitatis, inueniet ea consona
 horum, quæ à nobis dicta sunt. Hęc itaq; dixi, uolens lecturos
 agnoscere, quia nil amplius extra ueritatem proferimus: ne-
 que ex uerisimilibus quibusdam, aut fallacibus, aut dele-
 tabilibus rebus hanc historiam componentes, examinatio-

nem quidem fieri declinamus, & ut nobis credatur, exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, nisi adhibita probatione, & manifestis indicijs ueritatem ipsius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuissent literæ Tyrij regis allatæ, eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit, & ea quæ poposcerat, repensauit: misitq; singulis annis tritici triginta milia coros, & totidem olei batos. Batus autem capit sextarios sextuaginta duos. Eandem uerò ei mensuram etiam uini præbebat. Amicitia siquidem Hiræ, & Salomonis ac potius largitates creuerunt, & iurauerunt hæc esse iugiter perman-
suras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine sine labore cõ-
staret, diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in Libano monte, ut duobus mensibus remeantes ad propria, requiescerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore suum opus implerent. Ita contingebat ut quarto mense priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator institutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides, aliamq; materiam, septuaginta milia uirorum, & eorum qui lapides incidebant octoginta milia, & eorum præpositi tria milia trecenti: uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus poliebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: sicbantq; hæc non solum à provincialibus structoribus, sed etiam ab artificibus, quos miserat rex Hiræ.

Aedificatio templi, uasorum, & ornamentorum.

CAPVT III.

3. Reg. 6. **C**œpit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni sui, mense secundo, quem Macedones Artemision uocant, Hebræi autem Hiar: anno quingentesimo secundo filiorum

liorum Israël profectionis ex Aegypto. Post mille autem et uiginti annos aduentus Abraham in Chananeam de Mesopotamia: à tempore uero diluuij anno millesimo quadringentesimo quadragesimo: ab Adam autem protoplasito usq; ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni simul tria milia, centum et duo, qua tempestate cœpit ædificare templum. Tunc siquidem undecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri uero conditione usque ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta et ducentorum. Deposuit itaq; rex fundamenta templi in nimia terre profunditate, de lapidibus ualde fortissimis, et qui possent longo tempore permanere: quiq; constipati, sibiq; conferti, terre pauimentum et fortitudo superædificati operis essent: et propter inferiorem sui fortitudinem, sine defectu impositam magnitudinem et pretiosam unâ pulchritudinem sustinerent: quæ utique fundamenta non minus pondus habitura erant, quàm alia, quæ erāt tanta celsitudine et fastigio, quasi ad instar mundi, et ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum usque ad cameram ex lapide albo constructum, cuius altitudo fuit sexaginta cubitorum, et longitudo tantundem, latitudo autem uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificiū æqua mensura, ita ut esset omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti: eratq; conuersum ad Orientem. Cuius uestibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam et latitudo templi: latitudinem uero cubitorum decem, in altitudinem surgens cubitis centum et uiginti. Aedificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus, quæ sui copulatione totum templi spatium extrinsecus ambiebant. Nam et ingressus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanq; singule domus latitudinem quidem habebant quinque cubitorum, et tantundem longitudinis: alti-

tudinis uerò uiginti. Erant autem superedificata his alie,
 et rursus alie super eas aequales et mensuris, et numero, ita
 ut omnem altitudinem haberet proxime sicut domus inferior:
 superior namq; circumedificata non erat: operiebatq; eas ca-
 mera cedrina. Et domibus quidem singulis erat hoc propriū
 et imputribile tegumentum: aliarum uerò erat tectum longis-
 simis in commune trabibus adopertum, et cuncta tegentibus:
 ita ut medijs parietes ab eis trabibus constipati, firmiores exi-
 sterent. Cameras uerò quæ sub trabibus erant, de lignis eisdem
 fecit, celatis opere laqueario, auroq; uestitis. Parietes autem
 cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deaurauit, ut omne
 templum nimis effulgeret, et uultus ingredientium faceret au-
 ri lumine resplendere. Fabrica uerò totius templi multa arte
 confecta est de lapidibus politis, arteq; compositis, et nimis
 lymptide constitutis: ita ut neq; mallei, neq; alterius instrumen-
 ti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium: sed
 præter hunc usum omnis materia cōgruenter explicita uide-
 retur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum cre-
 deretur necessitate confecta. Excogitauit autem rex ascensum
 superioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim
 habuit ianuam grandem ad Orientem, sicut domus inferior:
 sed à lateribus erant ingressus ianuarum ualde paruarum. Ve-
 stijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis, uncinis for-
 tibus colligatis, quatenus hoc pro munimine et fortitudine
 magna cōstaret: diuisitq; templum in duas partes, ut interior
 quidem domus uiginti cubitorum adytum esset, quadraginta
 uerò cubiti, quæ à templo secerneretur. In pariete uerò diui-
 dente adytum à reliquo templo, ianuas de cedro statuit, auro
 multo et diuersis historiæ celaturis ornatas: suspenditq;
 ante eas uela ex magnis colorum floribus, id est, hyacinthi, et
 purpure, et coccini, et byssi mollissimi, splendidissimiq; con-
 texta.

texta. Recondidit autem in adyto, quod erat latitudine cubi-
 torum uiginti, & totidem longitudine, duo Cherubim ex au-
 ro purissimo, habebantq; utraq; altitudinē cubitorum quinq;. 3. Reg. 7.
 Due alē erāt uni Cherubim quiniis cubitis extensae. Quapro-
 pter non procul à semetipsis aberant, ita ut alis suis una tan-
 geret parietem Australem: alia uerò positum ad Aquilonem:
 aliae uerò alae semetipsas contingentes, arcam quae in medio
 posita erat, operiebant. Hæc uerò duo Cherubim, nullus qua-
 lia fuerunt, dicere, uel conijcere potest. Strauit autē pauimen-
 tum templi petalis aureis: posuitq; in porta templi ianuas se-
 cundum altitudinem parietis mensuratas, habentes latitudinē
 cubitorum uiginti, easq; pulcherrimè deaurauit: & ut breui-
 ter dicam, nullam partē templi reliquit extrinsecus & intrin-
 secus, quae non esset deaurata: operuitq; similiter has etiā ia-
 nuas sicut interiores, uelis uarie decoratis. Porta uerò uestibu-
 li nihil habuit horum. Misit ergo rex Salomon ad Hiram, &
 ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentem matrē ex
 genere Neptalim, & patrem Vriam generis Israelitici: hic to-
 tius quidem operis erat edoctus, præcipuè tamen artifex ad o-
 perandum aurum & argentum, & æs, per quem scilicet uni-
 uersa pro uoluntate regis in templo sunt diuersis machinatio-
 nibus adimpleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas
 ereas cum canalibus, cauatione quatuor digitorum, quarum
 erat proceritas decem & octo cubitorum, & ambitus in cir-
 cuitu duodecim cubitorū, & superposuit utriq; columnæ ca-
 pitella fusilia liliata, altitudine cubitorum quinq;, super quas
 erant area retia facta, quae operiebant lilia capitū columna-
 rum, de quibus retibus pendeant bini ordines malogranatorū
 ducentorum. Harum siquidem columnarum, aliam quidē con-
 stituit in parte dextra ante portam in uestibulo templi, uoca-
 uitq; eam thalamum Iachin, aliā uerò in parte sinistra, quam
 C 4 nominauit

nominavit Booz. Fudit autē et mare aeneum in schemate hemisphaerij, quod opus aeneum propter sui magnitudinem, mare uocatum est. Erat enim uelut cantharus ingēs, habebatq; eius diametrum, id est, ab angulo usq; ad alium angulum, cubitos decem, et crassitudo eius erat fusilis digitorum quatuor: *bas*
 * *als*: decem bebatq; fundū in medio aluei sui loco, opere rotundū, * *quinq;*
 coronis explicitū. Huius diameter erat cubiti unius. Circumstabāt autē in hoc mari uituli duodecim, respiciētes singuli ad quatuor regiones uētorū: hoc est, tres uituli per unāquāq; regionē, quorū terga intus respiciebāt, et super eos hemisphaerū incubebat. Cuius hemisphaerij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autē decem cantharis bases aeneas quadrangulas, et uniuscuiusq; latitudo fuit cubitorum quinq;, longitudo quatuor, altitudo sex, conclusumq; est opus particulariter. Ita uerō ordinatū erat. Erāt columnae quatuor quadrangulae, per angulos stantes, latera basis ex utraq; parte in se habentes inserta: erantq; trinē diuisa: et singulus eorum locus habebat celaturas suas, id est, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturae, quasi crissantibus plectulis factae, quarum altitudo fuit cubiti unius et dimidij. Erat mirum uidere orbes rotarum, quemadmodum erant celatae, basium iunctae lateribus. Angulos uerō superiores concludēbant humeris, expansis utique et manibus animalium: super quas sedebat fundus canthari reclinatus: id est, incumbens super manus aquilae, uituli et leonis: quod opus erat si bimet ita coaptatum, ut naturaliter insertum quodāmodo uideretur. Inter haec autem erant et arbores celatae palmarū. Huiusmodi ergo erant decem bases effectae. Fecit autem ad haec decem cantharos rotundos aeneos, quorum singuli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor cubito

cubitorum, & tantundem ab alterutris eorum labia recedebant : posuitq; hos decem cantharos super decem bases, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos statuens à parte sinistra templi, quæ erat ad Aquilonem, & totidem à latere dextrò ad Australem partem, respicientes ad Orientem : quò etiam mare constituit aqua plenū: disposuitq; mare, ut ingredientiæ sacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, ascensuri scilicet ad altare : cantharos autem ad animalium interiora diluenda, simul & pedes eorū, quæ erant holocaustis imponenda. Fecit autem & altare æreum, cubitorum uiginti longitudine, & totidem latitudine, altitudine uerò decem, ad holocausta celebranda. Fecitq; eius uasa omnia ærea: insuper & ollas, & caldarias, & trullas, & harpagonas : & omnia operatus est ex ære, cuius splendor & pulchritudo similis erat auro. Obtulitq; rex multitudinē mensarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, super quam ponebant panes dei: & huic proximas decē milia altero modo factas : super quas uasa iacebant, id est, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uerò quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, secundum præcepta Mosi: ex quibus unū in templum recondidit, ut per diem luceret secundum legē: & mensam unam, super quam positi erant panes ad partem templi, respicientē ad Aquilonem, è diuerso positam candelabri, quod in Australi parte constituit. Aurcum uerò altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelū adyti, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uasa uini fusilia octoginta milia, & phialas aureas decē milia, argenteas uerò duplici numero: patèras uerò aureas ad offerendam in eis simulam conspersam ad altare, octoginta milia: & argenteas duplici numero. Crateras autē in quibus simulam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia,

argenteas uerò duplici numero. Mensuras autem similes eis quæ Mosaice uocabantur & asserones, aureas quidē uiginti milia, & argenteas dupliciter. Turibula uerò aurea quibus offertur incensum, uiginti milia: similiter & alia turibula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare, quod erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autem sacerdotales pontificibus, cum his quæ pendebant ad pedes, & superhumerales & rationales, ex auro & gēmis mille. Corona uerò in qua deum Moses scripserat, una fuit: & ad hanc diem usq; permansit. Sacerdotales autē stolas ex bysso cōtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas secundum præcepta Mosi ducenta milia. Item stolas Leuitarum hymnos dicentium, ex bysso ducenta milia: & instrumenta musica, & ad hymnos dicēdos adinuenta, quæ uocantur Naba, & Cinnira, ex electro cōstituit quadraginta milia. Hec enim omnia ad honorē dei Salomon copiose & magnifice fabricatus est: in nullo parcus existens, sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate, quæ etiam in thesauris dei recōdidit. Circūdedit autem templum per ambitum uniuersum, quod propria quidem lingua Gison, Latine uerò maceria seu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi ceteros prohiberet, & solis sacerdotibus hoc licere significaret. Extrinsecus autē huius templi aliam adificauit aulam, quadrangulo schemate factam, erigens maximas porticus atque latas, & portas excelsas & amplas per quas quatuor mundi partes in ea cōstituens: quarū singulæ ad unumquēq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo sacrarium, omnes populi quibus purgatio & obseruatio legitimorum inerant, introibant. Si quidem mirabilis, & omni sermone præcipua fuit, & si dici potest, etiam cōtemplationem uisionis ipsius excedebat aula,

que

quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore cõficere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis, in quo templũ edificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus, quarũ camera erat de cedro, & laquearibus exculptis: bases autem in his omnibus fecit argenteas.

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum,
& hostijs.

C A P. II I I.

QUUM hæc igitur opera & magnitudines, & decores 3. Reg. 8.
ædificiorum, atq; sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis expleffet, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionem, ut quilibet inspiciens, omni tempore putaret expleri uix potuisse, quæ sic breuiter uisus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam cõuenire, uisurum simul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuisset omnibus, ut ad Hierosolymam properarent, uix conuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, à Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam festiuitas concurrit Scenopegiæ, id est, positionis tabernaculorum, quæ satis apud Hebræos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum, quod fixerat Moses, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei constructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus uniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implètes, & incensum infinitum,

nitum, & hostiarum multitudinē portantes, ita ut omnis undique aer impleretur, & etiam longē cōsistentibus odor suauitatis occurreret, & agnoscerent aduentum dei, & habitaculum secundum humanam opinionē crederent in nouā domum ei nuper dicatam esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes, neq; choros agentes, donec peruenirent ad templum, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaque modo arca migrata est. Quumq; iam eā in adytū oporteret induci, alia quidē plebs recessit: soli uerò sacerdotes qui portauerant eam, inter duo Cherubim collocauerunt, quæ eam suis alis cōplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, ut arcā uelut quodam tabernaculo, aut cameratione protegerēt. Habuit autem arca nihil aliud, quàm duas tabulas lapideas, quæ decē uerba à deo Mosi dicta in monte Sina, scripta retinebāt. Candelabrum uerò & mensam, & altare aureū statuerunt in tēplo, ante adytum in eisdem locis, in quibus & olim in tabernaculo posita erāt, & quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uerò arcum statuit ante templum cōtra ianuas, ita ut eis apertis, ad faciem essent uidentium sacrificia, & hostiarū maximæ opulentiæ: reliqua uerò uasa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia sacerdotes circa arcā cōstituisent, egressi sunt: & repente non quidem metuenda, neq; qualis hyemali tēpore imbre plena solet nubes asistere, sed diffusa & temperata effluxit, & templum omne cōpleuit: & facies quidem sacerdotum obumbravit, ita ut se inuicē uidere non possent: mentibus autem omnium phantasiā quandam & opinionē præbuit, quasi deus descendisset in templum, & libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi sedebat exurgens, fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia: Tibi, inquit, domine perpetuam domum, quam ipse fabricatus es, esse nouimus cœlum

cœlum & terram, simul & mare: & quum tibi nequaquam
 hæc uniuersa sufficiant, hoc tuo nomini cōstitui templum, ut
 ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes, emittamus
 in aëra: & cōfidamus, quum nobis sis præsens, neq; à tuis se-
 dibus procul absis. Vt enim omnia uideas, & audias uniuersa,
 neq; à loco ubi nunc habitas, recedens, omnibus uicinus es:
 & unicuiq; nocte dieq; cogitāti semper aſistis. Quumq; hæc
 dixisset ad deum uerba, conuertit se ad populum, manifestans
 eis dei potētiam & providētiam eius: quòd Dauid eius pater
 omnia futura, sicut iam multa prouenerant, & forēt uentura
 reliqua, prædixisset, quòd ipse quoq; nondum nato imposuit
 ei nomē, & quod templum ipse ædificaturus esset, & primus
 post obitum patris regnaturus: & quū omnia secundū ipsius
 fierent prophetiam, supplicabat ut deo benedicerēt uniuersi,
 & in nullo de eius promissionibus desperarent, quas pro eo-
 rum felicitate prædixerat, sed crederent hæc implenda ex his
 quæ fuerāt iam transacta. Quumq; hæc dixisset ad populum,
 expansis manibus, ait: Operibus quidē impossibile est, ut ualeant
 homines pro his quæ meruerint, deo munera debita cōpensare.
 Diuinitas enim nullius eget, & omniū rerum cōpensatione
 superior est. In quo enim alijs animalibus per te domine
 meliores sumus effecti, in eo tuam benedicimus maiestatem:
 & pro his quæ stirpi nostræ tribuisti pius, necessariū est
 gratias agere populum Hebræorū. Nullum enim aliū magis
 optamus habere propitiū, & in eo tuā circa nos deuotionem
 cognoscimus per munera, quia per te est nobis uox quam ex
 aëre habemus, & per eum iterum nouimus ascendentem. Per
 hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tēplo, quòd
 ex inuisibili ad tantam gloriā prouexisti: deinde pro meipso,
 cui omnia usq; ad præsentem diem, sicut à te prædicta sunt,
 condonasti. Supplico ergo de cætero, ut mihi ministres quæ-
 cunq;

cunque deum hominibus honoratis præbere possibile est: et nostram domum omnibus bonis adaugeas, sicut David meo patri et uiuenti, et circa obitum promissisti: et quomodo apud nos manebit regnum, et genus illius infinitis regum successionebus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire que sufficiant, meisq; filiis uirtutem que tibi sit grata, concede. Super hæc autem exoro, ut pars aliqua tui spiritus in hoc templo habitet, quatenus et in terra circa nos esse uidearis. Tibi siquidem habitatio parua est etiam omne cælum, et alueus qui sub eo est omnium existentium, non dicam hoc paruissimum templum, quod precor ut custodias ab omni uastatione bellorum, et tanquam propriæ possessioni seras auxilium. Supplicio pariter, ut si quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam pessima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut sterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiusmodi passio, quam tu iuste transgressoribus soles inferre, prouenerit, et congregatus ad hoc confugerit templum, rogando te ut à peste saluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitans, misericordiam præbeas, et à malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis solummodo à te rogo conferri precantibus, sed etiam si à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco et pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, et postulata cōcede. Sic etenim omnes agnoscent quia tu quidem ipse à nobis tibi domum fieri uoluisti: nos autem non inhumani naturaliter sumus, quando non eos qui contribules non sunt, extraneos iudicamus, sed communiter omnibus tuum adiutorium et bonorum effectum adesse suppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum prostratus in terra, et diutius adorans deum post ista surrexit, et in templo obtulit hostias, et replēs illud sacrificijs, manifeste deum uidit sacrificia grate susipientem. Ignis enim ex aëre descendens

scendens omnibus uidentibus ad altare, hostias totas abripuit,
 et absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata, populus
 quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitationis in
 templo coniiciens, procidens adorauit in terra. Rex autem
 cœpit benedicere deum, cunctosq; ut hoc facerent adhorta-
 ri, habentes iam circa se diuini fauoris indicium, ut quæ ora-
 rent, semper sibi ab illo talia prouenire scirent: et ut men-
 tem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iustitiam,
 diuinamq; culturam: et ad seruanda mandata, quæ per Mo-
 sen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret felix gens
 Hebræorum, et totius generis humani beatior. Rogabatq;
 pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præ-
 sentia conquisissent, eaq; firmiter tenerent: et maiora et
 ampliora de cætero sustinerent. Non enim percepta hæc so-
 lummodo propter pietatem atque iustitiam, sed etiam obti-
 nenda per hæc curarent: quia esset apud homines præci-
 puum non tantum aliquid conquirere, quantum acquisita
 seruare, et nihil pro eorum amissione delinquere. Hæc ergo
 loquutus ad populum, dimisit ecclesiam, quum sacrificia cea-
 lebrasset pro se et uniuerfis Hebræis, id est, uitulos qui-
 dem uiginti duo milia, oues centum et uiginti milia. Tunc
 enim primum in templo sacrificia celebrata sunt, et in eo
 epulati sunt omnes Hebræi cum uxoribus suis et filiis. In-
 super etiam et festiuitatem quæ uocatur Scenopegia, fa-
 ciens, ante templum clare nimis et magnifice diebus qua-
 tuordecim, rex cū omni populo pariter epulatus est. Quumq;
 hæc fuissent sufficienter exhibita, nihilq; deesset circa pie-
 tatis diuinæ culturam, dimittente rege, singuli ad propria
 remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam
 quam habuisset, et opera quæ fecisset: et orantes deum, ut
 eis regem præberet longæuo tempore Salomonem: age-
 baniq;

bantq; reuertentes cum gaudio suū iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam induxissent in templum, eiusq; magnitudinem uidissent pulchritudinemq; sacrificijs maximis festiuitatibus impartitis, ad suas ciuitates singuli sunt
 3. Reg. 9. regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus, significans, quod eius exaudisset orationes, & quod conseruaret tēplum, & in eo semper habitaret: nepotibus scilicet eius & omni multitudine faciētibus iustitiam: ipsumq; primum, si in patris sui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumuulū felicitatis asseruit uehendū: & regnaturos semper in ea prouincia ex eius esse genere principes, & de tribu Iuda: Si uerò mandata eius cōtemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, esset radicitus abscindendus: & neq; reliquias ex eius genere mansuras, sed nec Israël ulterius nominandos, populumq; terra, quam patribus eorū dederat, & multis iustificationibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quam eorū patribus præbuit eiectos, incolas alienæ terræ esse præciperet: templum quoq; nunc edificatū incendendum diripiendumq; contraderet inimicis, sed & ciuitates hostiū manibus subuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularū relatione dignissimas, & propter magnitudinem nimie infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & causas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinqueretur audirent, quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarū talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

De regia Salomonis extructa, & ænigmati.

C A P V T

V.

Post

Post templi uerò fabricam, quam prædiximus: septem annis fuisse perfectam, ædificium domuum regalium construere cœpit, quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiusmodi erat seruēs studium sicut in templum. Sed illud licet esset quidem grande, & operatione mirabile, & cunctis simul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uerò domus multum templi dignitate minores erant, cum neq; materia tanto tēpore aut largitatis fuisset opulencia preparata: & eò quòd regum habitatio, & non quasi dei futura, tardius esset effecta. Hæc quidem secundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis ædificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, ut ex hoc omnes coniiciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei descriptionem: Erat magna nimis basilica & pulchra: hæc q; innumera columnarū multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit, ut posset capere populi multitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorū centum, latitudinis uerò quinquaginta, altitudinis autē triginta: colūnasq; quadrangulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, & scutulis mira arte calatis: eratq; robusta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinē cubitorum triginta, & cōtra templum ualidis columnis extensum: eratq; in ea solium ualde decorum, in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, ubi post causas explicatas residebant, strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē ædificauit ex marmoribus decem cubitorū, alia uerò tabulis uestita festilibus & preciosissimis, exornauit secundum decus tēporum, & miraculum habitationū regalium, cuius pulchritudo

tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta uero pars celaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic sculptæ arbores, & uniuersa poma, quasi in ramis & ex eis pendentibus filijs obumbrata, ita ut propter miraculum subtilitatis agitari quodammodo putarentur: alia uero pars dealbata erat, & uarijs depicta coloribus. Aedificauit autem super hæc domus alias epularum, porticus ualde protensas, in domo regali positas, inter quas unā fecit omnino præclaram ad regum cōuiuia necessariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uasa quæcunq; sunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; est enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumq; regalium, quanta erāt magna, & quanta harum inferiora, & quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & uiridiorum, quæ erant facta delectabiliter ad aspectū, quo exusta corpora possent ab æstus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domum, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento splendide nimis & opulentissime instruxit. Cameras & parietes uestiuit auro, & eo modo quo dei tēplum resplēdentes exhibuit. Fecit & ex ebore solium magnitudine nimis eximū, & celatum schemate tribunalis: habebatq; sex gradus, & in singulis eorum ex utraq; parte duo leones stabant, & in superioribus gradibus alij totidem: in reclinatōe uero manus erant portantes regem: eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciēte post tergum, & ex omni parte tribunal auro circumdatum. Hæc Salomon uiginti annis edificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad edificiū contulit: & insuper ligna cedrina & cypressina, quem Salomon quoq; magnis cōpensationibus redonauit, mittens ei per singulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, cō quod habitaret in insula, sicut prædiximus.

Ad hæc

Ad hæc autem & ciuitates Galileæ regionis ulginti numero, 3.Reg.9. non procul à Tyro positas condonauit. Quas dum circuiſſet atq; conſideraſſet, diſplicuiſſetq; ei donū, mittens ad Salomonem dixit ſe ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ ſunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, diſplicere ſignificat. Miſit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans eum, ut quadam ſophiſmata & uerba parabolarū quæ ei direxerat aperiret, & quæſtionum difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutus & intelligens, nihil horū ignorans, ſed in omnibus ratione præualens, & eorum cauſas agnoſcens, omnes obſcuritates earū perduxit ad lumen. Meminit autē horum duorum regum & Menander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in uocem cōuertit Græcam, ita dicens: Moriente autē Abybalo, ſucceſſit in eius regnum filius eius Hira, qui dum uixiſſet annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplum terræ ſpatium, & auream columnam, quæ eſt in Iouis templo, dicauit: inſuper & lignorū materiam à monte Libano incidit ad tecta templorum, & deſtruens antiqua ſacraria templum ædificauit Herculis & Haſtarte, & primum Hereuli hoc erexit menſe Piritio, & contra Eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; ſibi ſubiectis denuo reameauit. Huius temporibus erat Abdeſmonis filius iuuenculus, qui ſemper propoſitiones, quas imperaſſet Hieroſolymorum rex, euincebat. Meminit autē etiam Dios hīſtoriographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hira ſucceſſit. Hic partem ciuitatis poſitam ad Oriētem diruit, & maiore urbē effecit: & Olympici Iouis tēplum deſtruēs, mediū locum ciuitati coniunxit, & aureis anathematibus exornauit: aſcēdensq; in montem Libanum, ſyluam maximam ad ſacrorum ſecuit ædificia. Adiecitq; ad hæc, regem Hieroſolymorum Salomonem

nem misisse ad Hiram Tyri regē figuras quasdam, et petisse ab eo solutionem, ita, ut si non posset dissolvere, soluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira non posse se illas solvere, multaq; foret pecuniarum detrimenta passurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: et alia ab eo proposita quæ si Salomon non solueret, Hiræ regi pecunias multas daret. Et hæc quidē Dios sic dixit. Cumq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere, et aliq; tuitione (nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum) hæc effecit, et turribus præcipuis ciuitatem circumdedit.

Vrbes egregiæ à Salomone conditæ: & quare omnes penè Aegyptiorum reges usq; ad focerum Salomonis Pharaones dicti sunt: & quomodo Chananæos in seruitutē redegit: deq; regina Aegypti & Aethiopiæ, quæ multis muneribus, sapientiam eius mirata, Salomonem donauit.

CAP. VI.

3. Reg. 9. **C**onstruxit autem et ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Asor, et Macedon, et terram Gazarim: quæ cum fuisset in regione Palestinorum, Pharaos rex Aegypti castrametatus, et obsidēs eam cepit, et omnes eius habitatores occidit, eamq; subuertit, deditq; eam postea dono suæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter edificauit eam rex, cum esset natura munita, et ad bella temporumq; motus utiliter opportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes, quarum una uocabatur Bitthora, altera uocabatur Balath. Ultra has autem fecit et alias ad uoluptatem et epulas opportunas: et rerum temperamenti, pomorumq; fertilitate, et aquarum frigidissimarum poculis abundantes. Pergens enim et in desertum superioris Syriæ, eamq; capiens, constituit ibi maximam ciuitatem, duorum dierū itinere à Syria superiore distantem, ab Euphrate uerò unius, et à maxima Babylone
scx

sex mansionibus procul extantē. Vt autem hæc ciuitas à par-
 tibus habitabilibus Syriæ ita distet, hæc causa est, eò quòd in
 inferiori tetra aqua nusquam inueniatur, in illo autē loco so-
 lummodo fontes & putei abundant. Hanc itaq; edificans ci-
 uitatem, & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor
 appellauit: & hætenus apud Syros ita dicebatur, quā Græci
 Palmiram uocant. Hæc itaq; Salomon rex illo tēpore agebat.
 Propter eos autē qui quærent, quomodo omnes Aegyptio-
 rum reges à Mineo qui Memphim edificauit, & ante mûl-
 tos annos fuit, quā noster progenitor Abraham, dum inter
 hæc usque ad Salomonem mille & triginta anni transierint:
 Pharaones uocati sunt à quodam rege Pharaone, qui post
 priores his tēporibus imperauit: Pharaonū uocabulum assu-
 mens explanare hoc necessarium iudicaui: ut & caliginē eor-
 um ignorantie auferam, & causam huius nominis decla-
 rare contendam. Pharaon nomen secundum Aegyptios signi-
 ficat regem. Reor autē eos ab infāntia alijs quidē nominibus
 appellatos: uenientes autem ad regnum, hoc quod lingua pæ-
 tria significaret imperium eos fuisse participatos. Nam &
 Alexandria reges cum primitus alijs nominibus uocarentur,
 uenientes ad regnum uocati sunt Ptolemæi, & Romanorum
 imperatores, à natiuitate alijs uocati nominibus, Cæsares ap-
 pellantur: cum potestas & principatus eis nomē imponat, &
 non in ijsdem permaneāt appellationibus, quas à genitoribus
 suis primum susceperunt. Puto siquidē & Herodotum Hali-
 carnasseum propterea post Mineum, qui Memphim edifi-
 cavit, dixisse trecētos & triginta fuisse reges Aegyptiorum:
 & nequaquam eorum nomina declarasse, quia Pharaoth om-
 nes communiter appellauit. Nam post horum obitum re-
 gnantis mulieris uocabulum posuit, nomine Nicaulam eam
 uocitam fuisse declarans: quia masculi quidem reges Pha-

raoth appellationem habere poterant, formine uerò nequaquam, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autem & in libris nostræ prouinciæ reperi, quòd post Pharaoth socrum Salomonis, nullus rex Aegyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est: & quòd postea uenit ad Salomonem mulier quam prædixi, Aegypti Aethiopiæq; regina: de qua non post multum denuo restremus. Horum uerò ideo nunc memini, ut ostèderetur, quia nostri libri & Aegyptiorum de multis rebus concordare noscuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi, inobedientes subdidit, & tributa eis imposuit, & ut ei ministrarent ac seruire opus efficerent, & agriculturam exhiberent, ex his quosdam annis singulis eligebat, quia nullus tunc seruebat Hebræorum. Non enim erat rationabile, ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset, & ex his oporteret eos habere seruitia, ipsi in hoc schemate permanerent: quādo omnes armati equis & curribus militarent, potius quàm seruitia perageret. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat, constituit principes quingētos & quinquaginta: qui super eos omnem à rege potestatem perceperant, ut eos doceret opera negotij sui, in quibus necessaria esse uiderentur. Fecit autē rex etiam multas naues in sinu Aegyptiaco maris Rubri, in quodā loco qui Afiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nūc Beronice uocatur. Hæc enim regio fuit primum Iudeorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipse nanq; ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos misit: quos iussit nauigare cū dispensatoribus suis ad locū qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (est autē in India) ut aurum desirrent: & colligētes

3.Reg.10. quadringenta talenta, ad regem denuo sunt reuersi. Igitur reginam Aegypti & Aethiopiæ sapientia plenā, & alijs ualde mirandam,

mirandam, audientem crebrò Salomonis uirtutē atq; prudentiam, & habentem desiderium eius multum, & eorū quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad semetipsam adduxit: ut experimento ei & nō auditu potius satisfacere posset: quādo opinio mendax sapius inuenitur, & pro referētis narratione suscipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluisset, ut in præsenti sapientiæ eius experimēta perciperet, studuit etiam quæstiones proferre, & earum solutiones exigere. Venit ergo Hierosolymam cū magna gloria, & apparatu multo diuitiarū, cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis: eamq; rex grate suscepit, & circa eam in omnibus extitit largissimus: & propositiones sophismatū intellectu suo cōcipiens, uelocius quā sperari poterat, soluebat. Cuius illa sapiētiam ita se transcendentem, & potiore quā audierat agnoscens; uehementer obstupescere: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia: nihilominus & dispositione uaria fabricarū, in qua multam regis prudentiam, astutiamq; cernebat: plus tamē eam obstupescere faciebat domus quæ sylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarum: & apparatus eius, & ministerium: & uestes ministrantiū, eorumq; decens circa suum officiū disciplina: præcipuē tamen sacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & sacerdotū circa hæc ministerium, nec non Leuitarum maxima diligētia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non posset tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem sui cordis aperuit, dicens ad regē, quibus suam mentem uictam esse monstrauit: Cuncta, inquit, o rex quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate seu dubitatione suscipiuntur: tuorum uerò bonorū quæ & ipse in te possides, hoc est, sapientiam & prudentiam, & quæ tibi præstantur ex regno, nō est

mendax fama, sed uera, licet multo minor, quàm in presenti cōspicio. Nam opinio aliquid auribus suadere nititur: dignitas uerò rerum nō ita fieri nota, sicut aspectu & ipsa præsentia comprobatur. Ego siquidem neque his quæ nunciabantur propter multitudinē & magnitudinē credens, multa potiora conspexi: & beatū iudico populum Hebræorū, seruosq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uultu fruuntur, & sapientiam audire promerētur. Quis etiam nō benedicat deum, sic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret? Ostendens autem post hæc uerba quemadmodum eius regis habuisset affectum, etiā muneribus aperuit suæ mentis indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit, & aromatu innumeram multitudinem, & lapides preciosos. Dicunt autē quod & radicem balsami, quam hactenus fuit nostra prouincia, ipsa dederit regi. Cui etiam ē diuerso Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipsa desideranter eligeret: nihilq; fuit, quod postulanti non præberet: proniusq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipse offerret: eamq; suæ largitatis munere præcurrebat. Regina siquidem Aegyptiorum & Aethiopiæ dans rursusq; dona recipiens, quæ prædiximus, ad propria remeauit.

De diuitijs Salomonis & cōcubinīs regijs, diuisioneq; regni.

CAP. VII.

3. Reg. 10. **E**odem uerò tempore delati sunt regi de terra quæ uocatur aurea, lapides preciosi, & ligna pinea, quibus usus est ad fortitudinē templi, domuumq; regalium, & instrumentorum musicorū, fecitq; ex eis citharas, & nabras, ut dicerent deo hymnum Leuitæ. Omnium uerò rerum quæ fuerunt quocunq; tempore regi delatæ, præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta sunt, magnitudine & pulchritudine. Nullus igitur arbitretur, quod ligna pinea, quæ nunc propter pretia uerdentium

dentium sic appellantur, illis uicina sint: illa siquidem uisione rotunda quasi pinea sunt, sed ista multò candidiora, & ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus naturam ueræ pinus ignoret. Quia uerò propter utilitatem regis eius memoriam fecimus, opportunū etiam iudicauimus, significare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit pondere talenta sexcenta sexaginta sex, non reputatis eis quæ negotiatores emerāt: neque quod dono Arabiæ toparchæ, regesque mittebant. Conflauit ergo aurum, ut ducentas lanceas faceret, quæ siclos sexcentos haberent. Fecit & scuta trecenta, unoquoque habente auri minas tres: posuitque ea in domum, quæ sylua Libani uocabatur: necnon & pocula ex auro, & lapidibus pretiosis ad conuiuia necessaria præparauit. Dumque uno præcipuo artifice hæc fecisset, ut etiam alia uasorum opera largitate auri faceret, exquisiuit. Non enim aurum aut argentum uendebatur, aut emebatur: sed multe fuere naues, quas rex in mari Tarsico constituit, ut interiora gentium penetrarent, & comparatum aurum, argentumque regi deferrent, necnon & elephantes Aethiops, & similes. Nauigationem uerò euntes, & redeuntes tribus annis implebant. Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat, uirtutē eius & sapientiam undique diuulgans, ita ut omnes undique reges desideraret aspectum eius, propter incredulitatem rerum, quæ de eo referebantur: magnisque muneribus suum circa eum studiū demonstrabant. Mittebant itaque ei uasa aurea, & argentea, uestesque purpureas, & aromatum genera multa, & currus, & equos, & onerigeras mulas, quæ uirtute & pulchritudine regi placerent: ita ut curribus, & equis pristinis ex his, qui dirigebantur, accresceret curruum numerus quadringentorum: erant enim primitus mille: & item equi duo milia, cum primitus fuissent uiginti milia. Nutriebantur autem, ut essent pulchri, pa-

riter & curraces, & comparatione facta, nec decetiores alij, nec uelociores inuenirentur. Exornabantur autem & ascensores eorum, primum decora iuuentute florentes, habentesq; magnam proceritatē, & satis alios excedentes: longamq; disfundentes in equorum sessione casariam, ex purpura Tyria ueste circumamicti, auriq; tincturā quotidie in suis comis adijcientes, ut eorum capita percussa sole, auro radiante fulgerēt. His circa eum armatis existentibus, arcusq; ferentibus, rex uectus in curru, & alba ueste circumamictus, solitus erat exire ad quendam locum, qui ab Hierosolymis duobus schoënis abest, uocaturq; Itham, hortus aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo causa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maxima prouidentia & studio semper utens, & ubiq; cultus ac decorus existēs: neq; uiarum desiderium habuit, sed regias, quæ ad Hierosolymam ducerent, lapide nigro strauit: ut etiam ambulanti bus non possent esse difficiles: ut ostenderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidens autē currus, & disponens, ut singulis ciuitatibus certus eorum numerus esset, paucos quidem circa se retinuit: urbes autem ubi dispersi sunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti uerò tantam multitudinem fecit rex in Hierosolymis abundare, quāta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis, quæ primò non fuerāt, sicut arboribus mori, campos Iudææ ita compleuit. Iussit autem & negotiatoribus cōmercia ex Aegypto deferentibus, ut uenderent ei currum cum duobus equis, drachmis argenti sexcentis, quos ipse regibus Syriæ, & trans Euphratē habitantibus destinabat. Qui dum fuisset omnium regum gloriosissimus atq; religiosissimus, & prudentia, & diuitijs excelleret omnes, qui ante eum Hebræorum tenuerant principatum, non in his usq; ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens custodiam solennitatum paternarum, non secundum similes actus re-

rum,

rum, quas de Dauid prædiximus, cōuersatus est: sed circa mulieres, & Venerem captus, & per intemperantiam turpiter exardescens, non prouincialium solummodo delectationē habuit foeminarum, sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, & Idumæas: legesq; præuaricatus est Mosaicas, quibus ille cōtradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere misceri: & deos earū cœpit colere, ut mulieribus, earumq; amorī placeret: cum legislator prædixisset, ne Hebræus alienigenæ regionis uxores duceret: ne fortē illarum solēnitatibus nixtus, & deos illarum coleret, et à ueneratione proprii dei pariter se abstineret. Sed hæc quidem despexit Salomon, irrationabili amorī cōstrictus: & ducens uxores principum, insigniumq; uirorum filias numero septuaginta, & trecentas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptiorum: repenti ab his captus est, ita ut carū sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui eis præbere & dilectionis indicia, ut more earum patriæ uiueret: & quæ illis essent grata, compleret. Actate siquidem procedente, & ratione pariter propter tempus infirmante, cum iam non posset studia patria retinere, deum propriū abiecit: & deos uxorum iugiter honorabat: sed etiam ante hæc peccauerat, & circa legum custodiam iam deceptus fuerat, quando bouum æneorum similitudines fecit, quos mari subiecit, & leonum, quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat, dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum, quod ei propter dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum secundo eum deus per somnium patrem monuisset sequi, in gloriā huius factus est expers. Venit ergo repenti propheta missus à deo, dicens: Quod neq; iniquitas eius lateret eum, neq; diu in his esset lataturus: interminatus simul, quia ei quidē non auferret imperium,

3. Reg. II.

imperium, quoniam Dauid patri eius fuerit promissum: moriente uero eo, citius eius filium hoc amittere: non tamē omnē ab eo populum recessurum, sed decem quidem tribus eius traderet seruo, duas autem nepoti Dauid, huius filio reseruaret, propter illum, qui dilexit deum, et propter Hierosolymorum urbem, in qua templū habere decreuit. Hęc audiens Salomon, contremuit: et ualde turbatus est, ex omnibus penē bonis, in quibus erat, repentē mutatus: non multo tempore transcunte, ex quo hęc ei prouenire, quę dicta sunt à propheta. Mox sciuit super eum deus inimicum Adad nomine, quarum inimicitarum causa hęc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de semine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæam, et omnes qui armis uti poterant, sex mensibus peremisset, fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate suscipiens, dedit ei et domum, et prouinciam habitandam. Et cum creuisset, dilexit eum, ita ut ei uxoris suę sororem nomine Raphim daret uxorem: ex qua natus est ei filius, et inter filios eiusdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uero in Aegypto mortē Dauid pariter et Ioab, accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex, cur hoc peteret, aut quid passus eum relinquere festinaret, cum sepius ei importunē et nimis insisteret, atq; rogaret, tunc quidē dimissus non est: sed tempore cū iam Salomon in malis erat propter prauaricationes predictas, et dei pariter iram, dimissus Adad à Pharaone uenit in Idumæā. Et cū eam non potuisset à Salomone recolligere, quia multis præsidijs seruabatur, nec esset facilis eius inuasio, surgens inde uenit in Syriam. Iunctus est autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum suum fugerat, et prouinciam latrocinij deuastauerat: eiq; copulatus amicitijs, cū haberet

haberet ille circa se latronum maximam multitudinem, ascens-
dens, & tendens in Syriam, rex eius effectus est. Tunc quoq;
discurrens Iſraelitarum prouinciam affligebat: & adhuc ui-
uente Salomone uastabat. Et hæc quidem Hebræis prouene-
runt per Adad. Inter hæc autem Hieroboam filius Nabath,
surrexit contra Salomonem, & quosdam contribules suos, se-
cundum prophetiam olim sibimet dictam. Is cum puer esset à
patre derelictus, & à matre erudiretur, uidens Salomon robu-
stum & nimis strenuum, eum super adificium murorum con-
stituit: quando munitionem propugnaculorum in Hierosoly-
mis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, ut rex eum approba-
ret, eiq; principatum militiæ super tribum Ioseph conferret.
Illo siquidem tempore, cum Hieroboam ueniret ab Hieroso-
lymis, occurrit ei propheta, de ciuitate Silo, nomine Achias.
Quem dum salutasset, deflexit eum paululum ex itinere ad
quendam locum, ubi nullus alius interesset: diuidensq; suum
pallium, quo erat indutus, in duodecim partes, iussit, ut Hie-
roboam decem ex his sumeret: prædicens, quia deus hæc uel-
let, ut scisso principatu Salomonis, filio quidem eius propter
promissionem Dauid, duas relinqueret tribus, & illi decem:
quoniam Salomō in eo peccasset, & mulieribus, earumq; dijs
se improvidè subdidisset: Sciens, inquit, causam pro qua deus
suam dilectionem à Salomone subtraxit, esto iustus, & eius cu-
stodi præcepta, propositam habens palmam dei pietate & ho-
nore præcipuam: talis utique futurus, qualem nosti fuisse Da-
uid. Elatus itaq; Hieroboam propheta sermonibus, cum esset
natura iuuenis feruentissimus, & rerum grandium appetitor
immensus, non quiescebat: sed cum uenisset ad exercitum, ha-
bens memoriam eorum, quæ ei dixerat Achias, repente uisus
est populo suadere, ut à Salomone recederet, & regnum ei
contraderet. Cognoscens autem Salomon eius uoluntatem &
dolum,

dolum, querebat, ut eum comprehendens, uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam, fugit ad Sussachum regem Aegypti, usque ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro seruandus imperio. Mortuus est itaque Salomon, ualde longæuus: qui regnauit quidem annis octoginta, uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis, cunctos felicitate & prudentia atq; diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore, præuarius est: de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis, opportuniùs explicabo.

De Hieroboam rege Israël instituto, & Roboam Salomonis filio rege Iuda, Israëliscq; peccato. CAP. VIII.

Post mortem uerò Salomonis, in regno succedente filio eius Roboam, ex muliere Ammonitide Naama nomine procreato, repente miserunt in Aegyptum populi principes, ut reuocarent Hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem Sichimorum, etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim, ut illic conuenientes Israëlita, eum constituerent regem. Adeuntes ergo cum principes populi, simul & Hieroboam, rogabant dicentes, ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior esset patre, cuius iugo fuerat prægrauati, ut & ipsi deuotiores essent, & propter mansuetudinem potius, quam timorem ei seruire diligerent. Qui cum post tres dies responsurum se eorum petitionibus dixisset, mox quidem eos suspectos fecit, cur non repente quæ petebantur annueret. nam rem bonam, & humanam facilem esse iudicabant, & magis in iuuenetatem & in eo quod cogitare se dixerat, & non repente negauerat, spem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, quale deberet populo præbere responsum. Illi uerò quæ deuoti facerent, naturam utiq; uulgi scientes,

tes, monebant, ut mansuetè loqueretur ad populum, & communius quàm regius exigeret fastus : ut ita fauorem omnium sibi met obligaret, cum naturaliter diligant subiecti mansuetudinem regum, atque communionem. Tunc ille utile consilium forsitan deo uolente despiciens, uocatis adulescentulis secum enutritis, eisq; pandens consilium seniorum, quid oporteret fieri, requisiiuit. Illi uerò cum neq; iuuentus, neq; deus meliora eos tractare permetteret, monuerunt, ut asperius loqueretur ad populum, & inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret uastiores : & seueritatem quam fuerant in illo comperiti, in se multò potiores agnoscerent. In his delectatus rex, & credens dignitati regie conuenire responsum, dum die tertia plebs auditura uenisset, & omnis populus uideretur suspensus esse, ut uerba regis audiret, credens aliquid clementius esse, relinquens ille consilium seniorum, respondit adulescentium : Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias, perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius sermonibus, uelut opere iam percussi, & dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum, quæ dicebantur, afficerentur, indignati sunt : & omnes pariter uoce magna clamaucrunt, nihil sibi post hunc diem esse commune ad genus Dauid, uel qui erant ex eo progeniti : sed solum templum ei cedere, quod pater eius edificasset : eumq; interminati sunt se relicturos : & sic armare iracundiam seruauerunt, ut dum misisset rex Roboam quendam nomine Aduram, super tributa constitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, & post sermones, qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad concordiam reuocaret, passi non sint : sed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidisset Roboam, credens se quoq; lapidandum, metuens, ne & ipse tale aliquid sustineret, ascendens in currum, fugiensq; uenit mox in Hierosolymam. Et tribus quidem Iuda, simul & Benjamin

iamin eum constituere regem : reliqua uerò plebs ab illa die recedens à filijs Dauid, omnium regem Hieroboam cōstituit. Roboam uerò Salomonis filius conuentu factō duarum tribuum, in quibus regnabat, sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uiroꝝ, contra Hieroboam et contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum subderet sibi bello seruitium. Prohibitúsq; est à deo per prophetam Semeiam, ut bellum non inferret : eisq; dicebat non esse iustum, ut aduersus contribules dimicarent, cū ab eo dei uoluntate populus recessisset. Quo factō, nequaquam egressus est ad praelium. Diuiso itaq; regno, prius narrabo, quaecunq; Hieroboam Israhelitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarum tribuum rege gesta sunt, explanabo. Sic enim totius ordo historię seruabitur. Igitur Hieroboam constitutis in Sichimorum ciuitate regalibus, ibidem morabatur : quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multò post dum Scenopegiæ festiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia si permitteret populum, ut dominum deum pergens in Hierusalem adoraret, festiuitatem illic solenniter agens poenitentia duceretur, et propter templum et propter dei religionem: forsitan et metuens, ne eum quidem relinqueret, ad regem uerò pristinum remearet, et ob hoc mortis periculum sibi immineret, opus hoc malignum sua cogitatione molitus est: Fecit duas uitulas aureas, et totidem templa construxit: unum quidem in ciuitate Bethel, aliud uerò circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur existeret, posuitq; has uitulas in templis, quas prædiximus ciuitatum : et rex uocans decem tribus, quibus ipse regnabat, his uerbis concionem fecit ad populū: Viri contribules, nosse uos uolo, quòd omnis locus habeat deum, et non ostenditur locus, in quo propriè præsens est, sed ubique semper exaudit, et cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatē uos
pati

marcidam & solutam. Ruptumq; est repente sacrarium: & sicut propheta predixerat, cuncta diffusa sunt. Cuniq; uideret rex ueracem hominem, & prescientiam diuinam habere cognosceret, rogauit, ut supplicaret deo, quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum, & manum sibi naturaliter restitutam gaudebat, prophetamq; rogabat obnixè, ut eius conuiuijs interesset. Iadon uerò dixit, nō se pati, ut ingrederetur ad eum, nec panē aut aquam in ea ciuitate gustaret: hoc sibi præceptum à deo dicens, ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret. Huius igitur abstinentiam rex miratus, erat in timore positus: & permutationem rerum ex his quæ dicta fuerant, non prosperam sibi met imminere credebat.

Quomodo Iadon quod pseudoprophetae auscultauerat, à leone necatus est: & sepultus à propheta maligno qui Hieroboam omnem dei timorem exemit. CAP. IX.

3. Reg. 13. **E**Rat autem quidam in ciuitate senior, malignus homo, falsusq; propheta, quem Hieroboam magnis studijs honorabat: cām eo dicēte quæ illi grata forent, crebrò deciperetur. Iste itaq; tunc erat in lectulo propter senectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam, qui de Hierosolymis uenerat, & de signis effectis, & quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat restituta, metuens ne peregrinus melior esset apud regem & potiori honore frueretur, præcepit filijs, ut ei repētè stratum ad iter asinum præpararent. Quibus præceptum festinanter implentibus, ascendens profecutus est prophetam: & inueniens eum sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem, salutauit primum, deinde obiurgauit, cur apud eum non intrasset, & eius esset hospitalitate participatus. Quo dicente, se à deo prohibitum, ut apud quenquam in illa ciuitate gustaret: Non, inquit, prohibuit diuinitas, ut meam mēsulam deuittares. Nam & ego propheta

pheta sum, & in ea tecum religione communis: & adsum nūc missus à deo, quatenus te comesurum ad me deducam. Ille uerò credens mentienti, reuersus est. Quibus adhuc prandentibus, & pariter epulantibus, deus apparuit Iadon: eiusq; mandata præuaricantem dixit supplicia sustinere, & quiditatem poenæ continuò declarauit: leonem ei occursurum in itinere, quo dilaceraretur: & quod sepultura patria priuaretur, edixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina, ut Hieroboam nequam uerba Iadon metueret, quasi fallacis & ita defuncti. Re-meante siquidem Iadon rursus in Hierosolymam, occurrit ei leo, & deiciens eum de asino peremit: & asino quidem in nullo nocuit, sed cum eo sedens, & illum & corpus prophete magna tuitione seruauit: donec aliqui iter agentium uidentes hoc, uenientes in ciuitatem falso prophete denunciarent. Qui missus filijs, eius corpus deuexit in ciuitatem, & splendida pompa eius celebravit exequias, præcipiens filijs suis, ut ipsum mortuum cum eo sepelirent, dicens: quòd omnia quidem uera essent, quæcunque ille prophetasset aduersus ipsam urbem & altare, & sacerdotes, necnon & contra falsos prophetas: & quia ipse non pateretur iniuriã post propriam mortem, si cum eo sepultus esset, ossibus eius copulatus, qui propter societatem ossium prophete non posset agnosci. Sepeliens ergo prophetam, & filijs ista præcipiens, cum esset malignus & impius, accessit ad Hieroboã, eiq; dixit: Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cumq; illi rex de sacrario & manu sua narraret, sanctum uere & prophetam egregium eum uocans, cepit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens, rerū gestarum creditam conabatur imminuere ueritatē. Nitebatur enim ei suadere, quia pro labore portandi multa sacrificia, eius manus obstupuisset: & deinde cum requieuisset, ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius

fuiſſet uacuum, ſuſceptis multis hoſtijs & ingentibus, propter onus impoſitorū fuiſſe diſruptum, & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ſimul ita mortē eius: & quia ſigna hæc prædixerat, coſuiſſet à leone diſcerptus: & nihil eſſe quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: eiusq; mentē penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliā diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter inſiluit, ut nihil aliud quotidie quæreret, quàm ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera, cumlaret. Igitur de Hieroboam in præſenti hæc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam, trãſgreſſione, & pœna. C A P. X.

2. Paral. 11.

& 12.

Filius autem Salomonis Roboam, qui ſicut prædiximus, ſuper duas regnauit tribus, ædificauit muniſſimas ciuitates & magnas: Bethlehem, & Itham, & Thecos, & Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam, & Mariſſam, & Zipham, & Aduram, & Lachis, & Zethurā, & Helum, & Hebron. Hæc quidem in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Beniamin, murisq; circumdans, cuſtodes inſtituit uniuerſis, & principes: multumq; frumentum, & uinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria, largiſſima ubertate recondidit: inſuper etiam & ſcuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraëlitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymam, pariſter & Leuite, & quicunq; alij de populo erant boni uel iuſti, relinquentes proprias ciuitates, ut culturam dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam: & auxerūt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorē, & tres ex ea filios ſuſcepſiſſet, poſt eam quoq; duxit nomine Maachan, natam de Thamar filia Abſalom,

Iom, quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata : de qua natus est ei filius masculus, quem Abiam appellauit : habuitq; filios ex alijs coniugibus, sed super omnes potius diligebat Maacham. Habuit autem lege sibi coniunctas uxores decem & octo, concubinas uerò triginta. Et filij quidem ei nati sunt decem & octo, filie uerò sexaginta. Successorem autem sui regni cōstituit Abiam ex Maacha procreatum, cui & thesauros, & munitissimas tradidit ciuitates. Reor enim quia sæpius causa malorum & iniquitatis existat hominibus magnitudo rerum, earumq; ad peiora conuersio. Videns autem Roboam regnū suum his clementis augeri, ad impias & iniustas conuersus est actiones: & spreuit dei religionem, ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem. Cum moribus nanq; principum corrumpitur conuersatio subiectorum : & cum uiderint illorum luxurias, suæ castitatis merita respicientes, quasi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare uidentur, nisi etiam similiter hæc agantur. Hoc igitur accidebat subiectis Roboā. Nam cū ille ageret impie & iniquè, studebant & illi non esse iusti, ne rex uideretur offendi. Quæ 3. Reg. 14. propter uindictam super Hebræos misit deus regem Aegyptiorum nomine Suffachum: de quo narrans Herodotus, actus eius postremò adiunxit. Is enim Suffachus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu castrametatus est contra Hierusalem: Sequebantur enim illum currus mille & ducenti, equitum uerò sexaginta milia, & quadraginta milia pedatum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes. Inuadens itaq; Hebræorum regionem, munitissimas Roboam ciuitates sine dimicatione detinuit, & nouissimum armatus ad Hierosolymam uenit, ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Suffachi tenebatur inclusus: deumq; rogabant, ut eis uictoriam salutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit

deus, nec eis pugnaturis uictoriæ spem promisit. Propheta enim Semeias ait, deum esse interminatum eos se relicturum, sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturam. Hæc audientes animo sunt soluti: & dum nullam uiderent in se salutem, confitebantur omnes quod eos deus iuste despexerit, cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent, & eius legitima confusa diffent. Quos uidens deus ita deiectos, & ad poenitentiam fuisse deductos, non se perditurum eos propheta dixit, sed Aegyptijs tantum fore subdendos, ut agnoscerent utrum hominibus seruire esset infatigabilius, an certe deo. Capiens ergo Sufachus non lege bellica ciuitatem, sed pactis præcedentibus Roboam cum suscipiente propter timorem, ingressus fœdera non seruauit, sed & templum expoliauit, & thesauros dominicos & regiones exhaustit, auri & argenti multa milia, & innumeraabilia secum deuehens ornamenta, & nihil omnino illuc de-relinquens. Abstulit autem & aureas lanceas, & scuta quæ rex fecerat Salomon: sed neq; pharetras aureas dimisit, quas Dauid sumptas à rege Sophenæ deo dicauerat. Quod cum idẽ Suffach fecisset, ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnassæus, qui solummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit, & Palestinam Syriam subiugauit, capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes: unde palam est, quia nostram gentem subditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & statuas eorum, qui sine prælio se tradiderunt, reliquerit: & mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam etenim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatem. Dixit autem & Aethiopus ab Aegyptijs didicisse genitalium circuncisionẽ. Phœnices autem & Syri in Palestina fatentur hoc se ab Aegyptijs didicisse: & palam est, quomodo nulli alij circuncidebantur Syrorum in Palestina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quisque ut uolue

ut uoluerit. Igitur discedente Sussacho, Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis aerea eiusdem numeri fecit: & custodiibus regalibus seruanda tradidit: & qui cum splendido principatu & claritate rerū debuerat imperare, sub multo silentio & timore regnauit: fuit autē Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est autē cum uixisset annis quinquaginta & septē, in quibus regnauit annis decē & septem, uir superbus & facinus: & qui nolens paternis amicis credere, perdidit principatum: sepultus est autē in Hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaq; successit in regnum filius eius Abias: cum Hieroboam octauum & decimum annū iam haberet in regno. Et hæc quidem huiusmodi sine sunt consumpta.

De morte filij Hieroboam & quomodo uictus ab Abia rege Iuda.

CAPVT XL.

3. Reg. 14.

Consequens est nunc, ut de Hieroboam dicamus, quem **C**admodum & ipse fuerit conuersatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras, & sacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates, supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate, cum filius eius nomine Abimen egrotaret, dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatum schema suscipiens, iret ad Achlam prophetam, asserens eum uirum esse mirabilem, & futura prædicere, qui etiam de regno ei significasset: & ab eo quasi peregrina requireret, si puer languorem posset euadere. Quæ mutata ueste, sicut maritus ei præcepit, uenit in ciuitatem Silo, ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingressura, cum esset iam propheta uisus senectute grauatus, apparuit ei deus, utrunq; denunciāns, & quia Hieroboam regis uenisset ad eum uxor, & quid deberet pro quibus aderat respondere. Quæ in eius domum ueniente, ueluti

E 4

priuata

priuata simul & peregrina, ille clamauit: Ingredere uxor Hieroboam, quid te celas? Deum latere non potes, qui mihi & te uenturam esse denunciauit, & imperauit quae tibi dicā. Reuertēs igitur ad maritū, dic ei haec praecepisse deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil existente constitui regem: & scindens regnum à genere Dauid, tibi contradidit: tuq; horum non recordatus, meamq; religionem deserens, silesq; deos efficiens, illos potius honorasti: deijciam te denuo, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoracitati uolatiliumq; dabo: & quidem à me suscitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem isto supplicio etiam populus, & copiosa hac terra priuabitur, & trans Euphratem ulterius dispergetur: quoniam cuncti regis impietates secuti, deos ab eo factos adorauerunt, & meam religionē uenerabilem reliquerunt. Tu uerò mulier haec marito festina renunciare: filiū uerò tuum inuenies esse defunctum. Te namq; ingrediente ciuitatē, spiritum mox amittet, sepelieturq; planctu populi cōmuniter honoratus. Hic namq; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse perhibetur. Haec namq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, festinabat iter lugens & ingemiscens, filium atque quem in spe dereliquerat, uiuum ulterius non uisura, quem continuo mortuum esse crediderat. Quae dum uenisset in ciuitatem, filium quidem sicut propheta dixit, inuenit extinctum, regi uerò cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horū cogitans, multo exercitu cōgregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribus patri successerat castrametatus est: despiciebat enim illum propter aetatem. Qui dum Hieroboam inuasionem audisset, ob stupefactus est: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis spe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit Hi

rit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amor-
reorum: & castra circumfigens, bello necessaria preparabat.
Erat enim eius exercitus sexaginta milia uirorum. Hieroboam
uero manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroque ad opus
bellicum, & certamina committenda esset iam in acie constitu-
tus, instans in loco excelsiore rex Abias manu silentium impe-
rauit, & Hieroboam petijt ut cum quiete prius audiret, factoque
silentio coepit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quod
deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso
concefferit: miror autem quomodo recedentes à meo patre,
seruo Hieroboam indecenter adhæseritis, & cum eo nunc pu-
gnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti sunt, aduenistis,
ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnum
Hieroboam iniuste detinuit, quod non reor maiori eum tem-
pore possefurum: quia deo poenas etiam de præterito nunc solu-
uens, ab iniquitatibus & iniurijs cessabit, quas ei hactenus in-
ferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare coëgit: qui nul-
lam à meo patre passi contumeliam, sed tantum quia non in
cœtu quæ uobis placerent locutus est malignis hominibus cre-
dens, illum quidem ut putatis ira faciente reliquistis: quod au-
tem uerius est, à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum po-
tius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus,
uiri iuuentuli & contentionis ignari: sed etiam si ad aliquam
difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperientiamq;
perductus, propter Salomonem patrem illiusq; beneficia uobis
sepe collata: quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum, pro
beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogi-
tastis, neque tunc neque modo, sed uenitis super nos tantus ex-
ercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis
& aris in montibus constitutis, quæ uestre sunt impietatis &
non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præ-
buit,

buit, quæ castra nostra transcendit? Sed nulla uirtus illic est, ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniuste? solummodo enim iniustitia et pietate diuina spes uictoriæ consistit immota, quæ scilicet apud nos est, seruantes à principio leges, et proprium deum uenerantes: quem non manus de putrescibili sylua fecerunt, nec excogitatio mali regis populi seductione construxit, sed cuius est opus principium finisq; cunctorum. Vnde suades nunc uobis, ut poenitentiam præteritorum habeatis, et meliora cogitantes dimicare cessetis, paternasq; leges recolatis, et quicquid ad magnitudinē uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc autē eo loquente, quosdam militū Hieroboam latenter inmisit, ut Abiam ex aliquibus partibus circumdaret: quas exercitus nō uideret. Qui cum inter hostes apparuissent, exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortabat eos, utq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter inuocantes dei solatium, sacerdotilibus tubis cum clamore hostes aggressi sunt. Et illorum quidem audaciam ac iuuentutem dissoluit deus, exercitum autem Abie fecit excelsiorem. Nam quāta in nullo bello refertur cædes fuisse commissæ, neq; Græcorum, neq; Barbarorum: tantos interimentes de exercitu Hieroboam, mirabilem et famosissimam perceperunt deo conferente uictoriam: quinquaginta enim milia hostium bello prostrata sunt, eorumq; munitissimæ ciuitates diripuerunt: insuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboam inq; hac perditione fatigatus, nequaquam uires habuit, quantocunq; tempore post hæc Abias uixit. Qui tamē post hanc uictoriam paruo tempore superuiuens, obiit cum regnasset annis tribus. Et sepultus est in Hierosolymis, in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos et uiginti, filias autē decem et sex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic successit in re-

gno filius eius Aſa, cuius iuuentuli mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis provincia Iſraelitarum pace potita eſt annis decem. Hoc ergo modo Abia filij Roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt ergo Hieroboam, rex decem tribuum, cum uigintiduos annos tenuiſſet imperium: ſucceſſitq; ei filius Nadab, ſecundo iam anno imperij regis Aſa tranſaſto. Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus, patris impietati malitiæq; concordans. In his autē duobus annis caſtrametatus eſt contra Gabathon ciuitatem Paleſtinorum. Cumq; eam foret obſeſione capturus, dolum paſſus à quodam amico nomine Baafa Meheli filio, mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potitus imperio, omne genus Hieroboam interemit: & euenit, ut ſecundum prophetiam dei, alij quidem cognatorum Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canibus, atque conſumerentur, alij uerò in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

De uictorijs Aſa & Baafa regum Iuda & Iſraël.

C A P V T X I I.

REX autem Hieroſolymorum Aſa, dum moribus eſſet egregius, & ſemper ad diuina reſpiceret: nihilq; gereret neq; cogitaret, quod nō eſſet pietati cōueniens, aut ad legum custodiam pertineret, ſuum composuit regnum, abſcindens cūctam ab eo nequitiam, & ab omni macula emundans. Habuit autē exercitum electorum uirorum, arma ſerentium, ſcuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia: de Benjamin autem ſcuta arcusq; portantium, ducentaquinquaginta milia. Cumq; iam decem regnaſſet annis, caſtra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopie, ducens pedestrium quidem nonaginta milia, equeſtrium uerò decem milia, & currus trecentos. Qui dum uſq; ad ciuitatem Mariſſam
que

que est in tribu Iuda, cum exercitu suo uenisset, occurrit ei Afa: & castris contra eum positis in quadam conualle nomine Sebathatha, non procul à ciuitate, cum uidisset Aethiopum multitudinem, poscebat à deo cum clamore magno uictoriam, & ut tam multa milia hostium ipse perimeret. Neque enim & in alio confidendum esse dicebat, quam in eo qui posset etià paucos multorum potiores ostendere, & facere infirmos fortissimis præualere. Hæc orante Afa, signum uictoriæ deus ostendit: & cum gaudio diuinâq; uirtutis auxilio bello congressus, multos Aethiopum perculit, & conuersos in fugam persecutus est usque ad Geraritudem regionem. Relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperât, eorumq; ad castra protinus accesserunt: ita ut tollerent multum aurum, multumq; nimis argentum, prædamq; deueherent ualde mirabilem & camelos, & subiugalia, & pecudum gre-

2. Paral. 15. ges innumeros. Afa autem & eius exercitus sumpta huiusmodi à deo uictoria atque præda, in Hierosolymam remeauit. Quibus ueniētibus occurrit in uia Azarias nomine propheta: & præcipiens, ut paululum à gressu itineris sustinerent, cœpit ad eos dicere, quòd illa uictoria fuisset eis à deo concessa, eò quòd iustos se sanctosq; seruassent, & omnia dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis permanētes dixit semper hostibus præualere, & habituros diuina uirtute felicitatem & prosperitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futurumq; tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neq; sacerdos qui iuste aliquid responderet: ob quam rem ita & ciuitates subuertendas, & gentem in omni terra disseminandam, & uitam miserabilem & inopem habituros. Suasit quoq; eis ut dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiens rex & populus, gauisi sunt: multumq; studium & omnes

omnes in cōmune, & singuli circa iustitiam exhibebant : misitq; rex in omnem prouinciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tribuum actio gerebatur. Reuertar autem ad regem Baasan, qui Israëlítico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatum. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculum ibi constituens; regnauit quidē annis uiginti quatuor: sed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filiū eius, & populum multis malis affixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prædixit & se, & omne genus eius exterminaturū, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percusserrat perditurū : quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, ut iuste & pie populo præsideret : quæ primitus ipsis prodesse, deinceps deo gratissima forent: sed magis imitatus est pessimum Hieroboam: cuius dum perisset anima, uiueret tamen eius in isto malignitas: dicebatq; supplicium malorū illius hunc habiturum, qui ei similis extitisse uidebatur. Baasa autē quamuis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro commissis sceleribus ultionem, tamen de reliquo non quieuit, neque respexit, quia male agendo deprirer inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur: sed tanquam illi quibus premium proponitur laborare non cessant, donec ad proposita dona perueniant : sic & Baasa propheta prædicente sibi futura, tanquam si ad magna dona concurreret, in perniciem sui generis, & totius domus interitum, peior fieri quotidie nō cessabat. Nanq; uelut athleta nequitiae, in his agebatur malis. Nouissime uerò exercitu sumpto, obsidebat Ramath non ignobilem ciuitatē, quæ quadraginta stadijs ab Hierosolymis aberrat: eamq; capiens, cogitauit, ut in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Asa regis inuaderet.

Metuens

Metuens etiam Asa conamen hostis, cogitans quia possit exequius qui Ramatha ceperat, eius uiolare provinciam, misit ad regem Damascenorum legatos, simul et aurum, et argentum, petens ab eo solatium, et commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent. Ille uero et pecuniarum opulentiam grate suscepit, et solatia praeuit, soluens amicitiam quam habuerat cum Baasa: misitque ad ciuitates quae Baasa uidebantur imperio subiacere, ut eas affligerent. Qui alias quidem incenderunt, alias depopulati sunt, id est, Elon et Dan, et Iabellan: et alias multas. Haec audiens rex Israelitarum, edificare quidem Ramathan atque munire cessauit. Enim uero cum studio festinauit, ut proprijs ferret auxilium. Igitur Asa ex apparatu aedificiorum quae Baasa congregauerat, construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates, quarum altera Gabaa, altera uero Maspha uocabatur. Et post haec non habuit iam Baasa tempus pugnandi aduersus Asa. Peremptus est enim a Creone, et sepultus est quidem in ciuitate Thersa: cui successit filius Helan. Hic autem cum regnasset duobus annis, defunctus est, quem occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud dispensatorem suum nomine Osa, suasis quibusdam equitibus, ut subito discurrerent, cum armigeris et principibus desolatum reperiens, occiderent. Illi namque, cum esset circa obseccionem Gabathenae ciuitatis in Palestina posita, occupati uidebantur. Perimens itaque Helan regem princeps equorum Zamarias, ipse regnauit, et omne Baasan genus secundum prophetiam Gimon interemit. Eodem namque modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa, sicut genus Hieroboam periisse descripsimus. Exercitus autem qui Gabathon obsidebat, audiens quod de rege contigerat, et quod Zamarias occidisset eum, et inuasisset imperium, et ipsi principem suum Amarin constituerunt regem. Qui a Gabathena

Gabathena urbe mouens exercitum, uenit in Thersa: & accedens ad ciuitatē, manu bellica eam cepit. Zamarias autem uidens ciuitatem fuisse detentam, fugit ad locum aulæ regię secretiorem, & succendens eam semetipsum pariter concremavit, cum regnasset diebus septem. Mox itaq; Israëlitarum diuisus est populus, & alij quidem Thaman regnare uolebant, alij autem Amarin. Cumq; uicisset pars Amarin, interemptus est Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigesimo autem anno regis Asa, Amarin suscepit imperium, & tenuit annis duodecim. Quorum sex quidem annos in Thersa egit, reliquos autem in ciuitate quę Marcon appellatur, à Grecis uerò Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon à Samaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem constituerat. In nullo autem differebat priorum regum, nisi quòd peior erat. Omnes enim querebant modum, quatenus suis impietatibus quotidie populum facerent à deo recedere: & propterea discerpsit eos, & nullum permisit eorum genere superesse. Et is ergo defunctus est in Samaria, successitq; ei filius suus Achab. Ex his enim cognoscitur, quātam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem diligit, malos autem abhorret & à radice disperdit. Israëlitarum denique reges, propter suam iniquitatem & iniustitiam, alter super alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum est. Asa autem rex Hierosolymorū, qui duabus tribubus præsidebat: & propter pietatem atq; iustitiam, ad longam felicemq; perductus est senectutē: & cum regnasset quadraginta uno annis, bona morte defunctus est. Quo moriente, successit ei filius suus Iosaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatore proauis sui Dauid pietate atque fortitudine cuncti ipsi operibus crediderunt. Sed de hoc rege
non

non est modo referendi necessitas.

De Achab, & Iezabel, & de Heliz gestis, & Abdiz:

CAPVT

XII.

Igitur Achab Israëlitarum rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum annis viginti & mensibus duobus: nihil amplius innouans, quam prisce fecerant reges, nisi quod mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriam uiuaciter imitatus, & præcipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is namq; uitulas ab illo constructas adorauit, & super hæc alia potiora molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis accerrima, simul & audax, quæ ad tantam uenit luxuriam atque uesaniam, ut etiam templum deo Tyri quem Baal appellabant, edificaret, & plantaret omnium arborum lucos. Constituit autem & sacerdotes falsosq; prophetas, huic deo ministraturos. Sed & ipse rex multos huiusmodi circa se fouebat, stultitia atque nequitia omnes priores suos excellens. Quidam igitur propheta summi dei de ciuitate Theßbon Galaaditidis regionis, ueniens ad Achab, dixit ei: Quia prædiceret deus, neq; imbrem, neque rorem illis annis in ea prouincia se missurum, nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cum iurasset, accessit ad partes Australes, & habitauit circa torrentem quendam, unde poculi habebat auxilium: nam corui cibum ei quotidie deferrebant. Cumq; fluius siccitate nimia defecisset, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quæ ciuitas in harum medio constituta est. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri uiduæ, ut cibum ei præberet. Et cum non procul esset à porta, uidit mulierem uiduam sibi met colligentem ligna. Cui cum deus significasset, hanc esse quæ ei cibum ministratura esset, accedens salutauit eam, & ad bibendum

3. Reg. 17.

bibendum aquam sibi tribui postulauit. Quæ cum præcederet
 denuo uocans eam, etiam panem sibi poscit afferrî. Illa cum
 iurasset nihil se intus habere, nisi modicum farinæ et paulu-
 lum olei: et propterea perrexisset ad colligenda ligna, ut con-
 spersa farina sibi quoq; suoq; filio panes faceret: cum aliud
 nihil superesset, nisi ut fame morerentur, ait propheta: Confi-
 dens perge, et in spe meliori consiste, et faciēs primitus mi-
 hi pabulū defer. Predico namq; quia non tibi deficiet hydria
 farinæ, neq; uis olei, donec dei gratia imbrem fundat in ter-
 ras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea, quæ dixerat, fecit. Et
 ipsa habuit pabulum, et filio ministravit pariter et prophe-
 ta: nihilq; horum defuit eis, donec siccitas deficeret. Meminit
 etiam siccitatis huius et Menander in gestis Ithobali Tyrio-
 rum regis, ita dicens: Et siccitas super eos facta est à mense
 hyperueretæo usque ad alium annum hyperueretæi. Qui
 dum deo supplicaret, multa flumina sunt emissæ. Is nanque
 ciuitatem Bothrum edificauit in Phœnice, et Auxoni-
 blipsa. Et hæc quidem ait, sub Achab factam significans
 siccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Me-
 nander fecit mentionem, regnauit in Tyro. Mulier itaq; quā
 paulò ante prædiximus pabulum propheta præbuisse, cum ce-
 cidisset eius filius in languorem, ita ut animam dimitteret, et
 mortuus appareret, deslens et manibus semetipsam ualde dis-
 scerpens, uocesq; quas dictabat luctus emittens, accusabat a-
 pud se factam propheta presentiam, quasi ipse peccata eius
 argueret, et ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eam æquo
 animo esse præcipiens, et sibi filium contradi dicens, uiuum
 se eum restituere promisit. Quæ tradente, portans eum ad lo-
 cum in quo ipse degebat, et in lectulo collocans, clamabat ad
 dominum, dicens, quia non fuisset mulieri bene repensatum,
 quæ illum suscepit, et nutrierat, cum eius filius fuisset ab-

latus, rogabatq; , ut denuo animam puer reciperet, eiq; uiuendi copia præberetur. Cumq; deus & matris habuisset misericordiam, & uellet precibus prophetae rogantis annuere, ne uideretur ad eā pro leſione ueniſſe, continuo cōtra omnē opinionem reuixit puer. Illa uerò gratias prophetae referēs, tunc apertē ſe cognouiſſe dicebat, quia loqueretur ei uerē diuinitas. Tranſaſto ſiquidem paruo tempore, uoluntate dei pergebat ad regem Achab, futurū enuntiaturus imbrem. Acrumna enim & neceſſariorum inopia prouinciam nimis inuaſerat: ita ut non ſolum homines propter ſiccitatem, ſed etiam cetera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quendā Abdiam, qui erat ſuper iumenta eiꝯ, dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarū, ad querendum prophetam Heliam, nec inueniſſet, præcepit, ut cum etiam ipſe requireret. Quod dum fieri placuiſſet, & rex, &

3. Reg. 17. Abdias per ſingula itinera perrexerunt. Contigerat itaq; tempore quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iſte in ſpeluncis abſconderet, eoſq; ſolummodo pascere & aqua nutrire. Cū igitur Abdias receſſiſſet à rege, propheta, ei Helias occurrit. A quo reſuiſito quis eſſet, & agnoſcens eſſe prophetam, protinus adorauit. Cui propheta: Perge, inquit, ad regem, & dic ei, quoniam adſum. Cui ille reſpōdit: Quid mali paſſus es à me, ut illuc me mittas, ubi poſſim indubitanter occidi? An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, ut te reſertum ad caſum necis adducat? Præcauebat enim, ne dum regi nuntiaret, illo alibi diſcedente mentiri uideretur, morti q; ſuccumberet: commemorabatq; ei, quemadmodum cum Iezabel prophetas occideret, centū ipſe abſconſos, & multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui propheta: Nihil metuens, ait, ad regem ſeſtinus accede: præbuiq; ei iurandi

iurandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipse quoque ueniret. Cumque regi nuntiasset, quia uidisset Heliam, mox occurrit Achab : requirens cum iracundia, si ipse esset, qui in populo Hebræorum autor inopiæ existeret. Tunc propheta in nullo formidans ait, cum potius mala omnia perpetrasset, eiusque genus in illam prouinciam deos alienos introduxisse: et deum qui solus est reliquisse. Sed nunc, inquit, omnem populum ad montem Carmelum præcipe congregari, nec non prophetas tuos pariter et sacerdotes, quotcumque sunt numero, prophetasque; lucorum quasi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictum montem Achab uocante uenissent, stans in medio eorum Helias, ait: Quousque diuisam mentem, et uoluntatem habentes, in hac conuersatione persistitis? Si quidem putatis nostræ prouinciæ deum uerum et solum, eum sequimini, eiusque mandata seruate : si uero hæc non existimatis, sed peregrinis creditis, illisque; exhibendam etiam putatis esse culturam, eis nihilominus obedite. Cumque; nihil populus ad talia respondederet, petijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, et sui, cuius solus ipse propheta remanserat, cum illorum essent numero quadringenti, ut sumeret bouem, et eum occisum super altare poneret, nequaquam igne supposito : similiter autem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hostias cõcremarent: Hoc, inquit, factò cognoscetis ueram dei præualere naturam. Quod dum placuisset, ait Helias, ut eligentes bouem illi primitus occiderent, et deos suos inuocarēt. Quorum dum non audiretur oratio, deridēs Helias, magna eos uoce ad deos suos clamare monebat, quia aut profecti aliquò fuissent, aut fortè dormirent. Illis autem à matutino usque; ad mediam diem hoc facientibus, et semetipsos more patrio cultris, et gladijs incidētibus, et nihil agentibus, cum ipse esset iam hostias oblaturus, illos quidem

abire. præcepit : populum uerò in proximo iussit accedere, ut uiderent, & custodirent eum, ne ignem lignis latenter immitteret. Cumq; populus accessisset, sumēs duodecim lapides, secundum tribus Hebraici populi, cōstituit ex eis altare: & circa id foueam fecit ualde profundam, & imposuit ligna super altare, & in his superposuit hostias : præcepitq; ut quatuor hydrie de fonte completæ funderentur super altare, donec fouea illa, quæ aquam sparsam ex altari suscipiebat, impleta manaret. Quo factō, cœpit orare deū, & clamare, ut erranti populo multo iam tempore, suam manifestam faceret potestatem. Cumq; dixisset hæc, repente ignis de cœlo uidente populo cecidit super aram, & consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremaretur, & locus ad cineres usq; perducere tur, qui hactenus ita perdurat. Hoc uidentes Israëlites, ceciderunt in terram, & adorauerunt unum deum, maximum, solū, uerumq; proclamantes: alios uerò fallaciter se & uana opinione coluisse. Tunc comprehendentes prophetas suos, cunctos Helia præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad conuiuium tuum, nihil de cætero cogitans: post paululum nanq; à deo imbrem largissimū uidebis effundi. Igitur Achab post hæc uerba discessit. Helias autem in culmen Carmeli montis ascendens, positus in terra genibus, eisq; coniungens caput orauit. Quo factō, iussit, ut eius minister pergens in quendam scopulum, ad mare respiceret, & si alicunde nubem suscitari uideret, ipsi diceret. Tunc etenim erat aer ualde purissimus, & serenitate perspicuus. Quo ascendente sæpius, nihilq; uidere se dicente, dum septies hoc fecisset, ait se uidere aërem aliquo modo, non tamen amplius quam unius hominis uestigio, nigrescentem. Quod dum audiisset Helias, misit ad Achab iubens, ut ad ciuitatem citius abiret, antè quàm imber irrumperet. Qui mox in urbē Ierxaël festinus aduenit. Tunc
repente

repente siquidem aëre obducto caligine, et nubibus adoperato, spiritus uehemens exortus, et uberrimus imber effusus est. Propheta uero diuinitus inspiratus, ante curium regis ad ciuitatem Ierxaël usque perrexit. Audiens itaque uxor Achab Ierxaël signa, quae fuerant ab Helia celebrata, et quia prophetas suos occidisset, indignata misit ad eum nuntios, et per eos interminata est se eum ita interfectorum, sicut perdiderat ille etiam prophetas. Tunc formidans Helias, fugit in ciuitatem nomine Bersabee: haec est autem in ultimo sortis Iudae, in terra Idumeorum: ubi relinquens suum ministrum, abscessit in eremum, et orauit, ut moreretur: non enim se meliorem patribus esse dicens, ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto, circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excisisset, surgens inuenit cibum, et aquam. Comedens autem et percipiens ex illius cibi refectione uirtutem, uenit ad montem Sinai, ubi Moses legem à deo dicitur accepisse: inueniensque in eo speluncam quandam, ingressus in eam comorabatur. Cumque eum uox quaedam ex incerto facta requireret, ut quid illic adesset, et cur reliquerit ciuitatem: ait, eo quod occidisset prophetas alienigenarum deorum, et populo comprobasset, quia unus sit deus, quem ab initio coluissent, ob hoc ad supplicium quareretur à regis uxore. Rursus autem audiens, ut sub diuo procederet, et quid oporteret fieri altera die cognosceret, ex spelunca digressus est: et facto subito terremotu, splendorem fulgentis ignis inspexit: factoque silentio uox diuina nequaquam eum timere praecepit, quem nullus detertere posset inimicum: insitque ut domum reuertens, iungeret populi regem Hieum, Namassi filium: in Damasco uero Syriae Asahel: pro se autem prophetam constitueret Heliseum de ciuitate Abela: ut totius impios populi perimeret, alios quidem Asahel, alios autem Hieum. Haec audiens Helias reuersus est ad regionem Hebraeorum,

braorum, & inueniēs Heliseum filiū Saphat arantē, & cum eo quosdā alios usq; ad iuga duodecim, accedens proiecit super eum palliū suū. Heliseus autē coepit centinuū prophetare, & relictis bobus secutus est eū: rogans, ut ei permitteret, quatenus parētes proprios saluaret. Quo iubēte, ut ita faceret, ualedicēs eis, secutus est: & fuit Helie cuncto tēpore eius uitae discipulus & minister. De hoc itaq; ppheta hac dixisse sufficiat.

De agro Naboth interfecti, & poena Achab, eiusq; bellis in Syros, cum gestis Iosaphat, & uerbis Micheæ prophetæ.

CAP. . XIII.

Quidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro uicinus, rogāte rege, ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret, quatenus eo coniuncto possessionem faceret meliorem: quod si nollet pecunias accipere, ex eius agris quē uellet, eligeret: ait, hoc se facere nolle, sed paternam sortē male possidere: contristatusq; rex, quia alienum prædiū non posset accipere, neq; lauacris usus est, neque cibis. Iezabel autem uxore sua requirente, cur ita contristaretur, cum neq; balneas, neq; prandiū appeteret, neq; cœnam: narrauit ei Naboth superbiam: & quia dum ipse mansuetis sermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuisset, non impetrando, quæ poposcerat, pertulisset iniuriam. Illa uerò rogabat, ut à pusillanimitate, tristitiaq; recederet, & suo corpori solēniter prouideret, se dicens de Naboth supplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Israelitarum nomine Achab, iussit, ut ieiunarent omnes: & habito conuentu Naboth facerent præsidere, cum utiq; insignis esset genere: & instruerent tres quosdam uiros audaces, qui, contra eum testimonium dicerēt, quasi deo blasphemasset. & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito quasi deo blasphemasset & regi, lapidatus, & mortuus est.

est. Audiens autem Iezabel, ad regem ingressa mox est, ciq; dixit, ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; letatus in his, quæ acta sunt, exiliens è lecto, pergebat uineâ Naboth inspecturus. In hoc indignatus deus, misit prophetam Heliam ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant gesta loqueretur; & quod occidēs uerum dominum agri, ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cum ergo uenisset ad eum, dicēte rege, quid uellet, ait, quia peccato pollutum eum inuenisset, in illo loco, in quo Naboth mortuus cauitibus uidebatur fuisse deuoratus, eiusq; sanguinem & uxoris ita fundendum, & omne genus eius esse periturū, eò quod huiusmodi impietates effecerint, & contra leges patrias ciuē iniuste peremerint. Contristatus autē Achab, & poenitentiam agens, ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat, non appetens penitus cibum, & peccata sua cōfitens, & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus prophetae dixit: Achab quidem uiuente, eius generi diffrendum esse supplicium, sed eius filij temporibus inferendum. Et hæc quidem Helias cum regi dixisset, abscessit. His itaq; tēporibus, Adadus filius Adadi regis Syriae & Damasci, collecto provinciae totius exercitu, & solatijs trigintaduorum regum habitantium trans Euphraten, cōtra Achab castrametatus est. Ille uerò cum par non esset exercitu, ad dimicandū non præsumpsit accedere: sed omnia necessaria in ciuitatibus munitis includens, ipse mansit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos, & erat inexpugnabilis obsidentibus. Rex uerò Syriae exercitu sumpto uenit ad Samariam, & obsidēs eam, præconem misit ad Achab, petēs ut eius legatos susciperet, & quid uellet, cognosceret. Quod dum rex Israël fieri permetteret, uenientes legati rege madate dixerūt diuitias, & uxores, & filios Achab Adado regi dādas; & si promitteret hæc ita faciē-

da, ut tolleret horū quæcūq; uellet, castra solueret, & ab obfessionē cessaret. Achab autem legatis dixit, ut euntes suo dicerēt regi, quia & ipse, & omnis illius possessio eius foret. Hæc illis renuntiantibus, misit denuo, altera die missurum se famulos, qui eius regalia perscrutarentur, & amicorum, & cognatorum domos, & quicquid in eis optimum reperirent, auferrent: & quæ displicerent, sola relinquerent. Achab itaq; secundā legatione Syrorū regis uehementer affectus, aduocata populi concione dixit, quia ipse quidem paratus fuerit pro salute, & pace cunctorum, & uxores suas, & filios, & omnem dare possessionem: & quia hæc rex Syrorum primā legatione quæsisset: nunc autem, inquit, denuo missa legatione, petit perscrutandas domos, ut quicquid in eis optimū inueniri possit, auferat: & occasione hanc machinatus oppugnat: & sciēs quia meis rebus non pepercissē, ad uestras accessit: ego uerō quod uobis placuerit, exhibebo. Populus autē respōdit, ei non obediendum, sed magis contemnendū esse: & ad bellandum se se preparatos existere. Legatis itaq; rex respondit, ut abeuntes dicerent regi, quia primæ quidem petitioni paratus esset obedire: maneret autē pro ciuū securitatē sollicitus, nec secundam petitionem posset implere, dimisitq; eos. Adadus autē audiens hæc, potius indignatus, tertiam legationē misit ad Achab, interminando, atq; dicendo, quia altiore mūrē congeriem muris, de quibus illē præsumēbat, erigeret: si singulos terre pugillos de exercitu suo unusquisq; portaret: & his cū interminationibus deterrebat. Achab autē respondente, quia non deberet gloriari, qui armis esset accinctus, sed qui bello superior demonstratus: legati uenientes, & regē cum triginta duobus, qui in eius solatio uenerant, regibus inuenientes in epulis, renūtiauerūt ei respōsum. At ille repente præcepit circumdari ciuitatē, & aggeres circa eā extolli, & nullo modo ab obfessione

obfessione relinqui. Achab autem erat in his gestis cum omni populo in angustia cōstitutus. Tunc tamē securior factus est, et à formidine releuatus, cum ad eum quidam propheta uenisset, atq; dixisset, promississe deum, ut tanta hostiū milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per quos hæc uictoria proueniret: Per filios, inquit, principum, te scilicet eorū imperitiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quasi ducētos triginta duos: et agnoscens Syrum ad conuiuium fuisse cōuersum, aperiens portas, filios principum mox emisit. Exploratoribus autē renunciantibus Adado, quid gereretur, destinauit, qui eis occurrerent: præcipiēs, ut si quidem ad prælium uenirent, eos ad se ligatos adducerēt: si uerò pacifici essent, idem efficerent. Achab autē exercitum habuit alium intra murum in subsidijs præparatum. Porro filij principum congressi Syrorum custodibus, multos eorū interemerunt, et alios usq; ad castra secuti sunt. Videns autem eos rex Israël uincentes, etiam alium exercitū dimisit exire. Qui repente in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri sperabant, eos super se sic inopinabiliter uētuos. Quos propterea inuenientes nudos et ebrios, ita persecuti sunt, ut illi etiam arma sua relinquētes, fugerent, et uix in equo rex potuisset euadere. Achab autē multos in itinere persecutus interfecit Syros, et eorum castra diripuit: et inueniens in eis diuitias auri et argenti non paruas, et currum Adadi, et equorum, in ciuitatē denuo remeauit. Dicente uerò propheta, ut præpararet exercitum, quia futuro anno denuo super eum Syri reuerterētur, Achab in ciuitate hæc agebat. Adadus autem cum quāto potuit exercitu, de prælio liberatus, cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodum cum Israëlitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem nō pugnandum esse dicebant, quasi dii eorū in locis talibus nō præualerent, et pro-

pterea tunc ab eis essent deuicti: sed si in campo gereret bella, deuincerent. Super hoc autē dabant consilia, ut reges quidem qui uenerant in solatiū eius, ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitum praelijs retinens, satrapas ordinaret: & in loco occisorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: & equos, currusq; suppleret. Credens hæc sibi bene dicta rex Syrorū, disponebat exercitum: uerisq; tempore castra mouens, accedebat super Hebræos: uenienisq; in ciuitatem Aphecā, in magno campo castra constituit. Achab autem occurrens cum sua uirtute, ē diuerso tabernacula sua fixit. Erat enim quantum ad Syros, paruus ualde eius exercitus. Tunc rursus acceffit ad eum propheta, & uictoriā deum dare promisit, suamq; uirtutem ostendere: quia nō solum in montibus, sed etiam in campis existeret, quod apud Syros non ita constaret. Igitur diebus septē castris positis quiescebant: septima uerō die diluculo procedentibus hostibus, aciemq; constituentibus, ad pugnandum ē diuerso & Achab suum dirigit exercitum. Tunc congressus robustissima dimicatione cōmissa, hostes conuertit in fugam, & ad eorum interitum persequens imminēbat. Illi uerō suis curribus impediti, ad inuicē suat extincti: pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecā. Sed & ipsi sunt mortui: muris enim cadentibus super eos, uigintiseptem milia defecerunt. In praelio autem centum milia sunt occisa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibusdam sibi fidelissimis seruulorum in subterraneo loco celatus est. Cui dum dixissent serui, quia clemētes essent & misericordes Hebræi, & possent modo consueto rogati salutem ei cōferre, si adeuntes rogarent Achab, dimisit eos hoc agere. Tunc illi induti saccis, & restibus sua capita alligantes (sic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab uenerunt, petentes cum ut Adadus rex mereretur salutem ab eo, qua gratia eius foret seruus.

Ieruus. Ille uero dicens se libenter habere si uere uiueret, nec
 in bello defecisset: honorem quoq; ac deuotionē exhibiturum
 se ei ut fratri debitam promisit. Tunc illi accipietes iusiuram-
 dum, quia nihil pateretur aduersum, eduxerūt eum de loco,
 in quo uidebatur esse celatus, et sedenti in curru obtulerunt
 Achab. Qui cum adorasset eum, dans ei Achab dexteram ele-
 uauit eum in curru, et osculatus est eum: iussitq; esse securū,
 dicens, ut nihil mali deberet de cetero formidare. Adadus au-
 tem gratias egit, et nullo tempore se obliuisci hec beneficia
 compromisit: sed etiam ciuitates Israhelitarū, quas tulerant re-
 ges ante eum, se redditarum dixit, et Damascum: ut ita rex
 Hebraeorum egrederetur ad suam, sicut maiores eorū in Sa-
 mariam. Celebratis itaq; foederibus inter eos, ita Achab mul- 3. Reg. 20.
 tis muneribus donatum Adadum, ad proprium dimisit impe-
 rium. Igitur bellum Adadi regis Syrorū, quod habuit aduer-
 sus Achab et Israhelitas, hoc modo terminatū est. Interea qui-
 dam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Israhelita-
 rum, petijt ut eū in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo
 nolente, prädixit ei, quia eo quod inobediens esset deo eiusq;
 praecepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi ho-
 mini cōtigisset, propheta rursus acceffit ad alium, et ut idem
 faceret imperauit. Qui dum percussisset eū, et eius uerticem
 cruentasset, alligato capite acceffit ad regem, dicens ei: quia
 dum esset in exercitu constitutus, accepisset à quodam tribu-
 no seruandum captiuum: sibiq; ab eo dictum, ut si captiuus
 fugeret, ipse moreretur: quo fugiente, is qui eum tradiderat,
 mortem ei minaretur inferre. Tunc respondente Achab, mor-
 tem ei imminere iustissimā, soluens caput agnitus est Micheas
 esse propheta: Hac enim parabola utebatur, propter sermo- 3. Reg. 22.
 nes quos erat ei dicturus. Ait nanq;, quoniā cum deus ei con-
 cecisset, ut supplicium hostis euaderet, ipse inimicum eius Ada-
 dum

dam, qui deū blasphemauit, dimisisset, & propterea deus de-
creuisset ipsum quidem ab illo periri, populum uerò ab eius
exercitus inuasionē cōsumi. Iratus uerò Achab propheta, il-
lum quidem clausum seruari iussit. Confusus autem Michea
sermonibus, ad suam domum remeauit. Igitur de Achab hæc
dixisse sufficiat. Reuertar autem ad Hierosolymorum regem
Iosaphat: is enim augens suum imperiū, & exercitum in ci-
uitatibus & subiectorum prouinciā uniuersā constituens,
non minores quā auus eius, ab hoc tēpore quo Hieroboam
super decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; constituit.
Habuit enim propitiā & cooperatricem sibi diuinitatē,
quum esset iustus & pius, & quid boni corā deo faceret, sin-
gulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in cir-
cuitu constituti, munera conferentes, ita ut diuitias haberet
amplissimas, & gloriam ualde præclaram. Anno siquidē ter-
tio regni sui, cōuocans prouinciæ suæ principes & sacerdo-
tes, iussit ut peragrans ubiq; omnem populum sub eo. con-
stitutum, docerent per singulas ciuitates leges Moyses, atque
ut eas sine præuicatione seruaret, & circa eius religionem
deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita
gausa est, ut nullus aliud amplecteretur potius, neque dilige-
ret, quā leges seruare. Sed etiā confines nimis amabant Io-
saphat, cum quo etiā pacis fœdera celebrabant: eiq; Palesti-
ni solita tributa reddebāt: & Arabes annis singulis ministra-
bant agnas trecentas sexaginta & totidem hœdos: muniuitq;
maximas ciuitates atq; fortissimas, & exercitus in eis contra
hostes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidem
Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum
principatum habebat Hedrou: Ioannes autem ducentorum
miliū princeps erat: de tribu uerò Benjamin sagittarios ha-
buit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Ge-
zonat,

xonat, armatorum habebat centum milia: et præter hos alia
 centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitissi-
 mas ciuitates. Is filio suo Ioram accepit uxore filiam Achab,
 qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq;
 post tempus ad Samariam perrexisset, opulenter cum Achab
 suscepit: et populo qui cum sequutus fuerat, clarā ualde lar-
 gitatem hospitalitatis exhibuit: id est, tritici et uini et pecus-
 dum ubertatem: rogauitq; ut contra regem Syrorum ei solae-
 tia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatē in Galaad cōsti-
 tutam auferret, quia eius patris primò fuerat, et à patre tunc
 regis Syria uideretur ablata. Promittens uerò Iosaphat se so-
 latia daturum, quando nō ab illius minor erat eius exercitus,
 euocat ex Hierosolymis ad Samariam suū populum: egressiq;
 foras ciuitatem ambo reges, et in proprijs solijs utriq; resi-
 dentes, suum exercitum disponebant. Iosaphat autē inter hæc
 iussit, ut si quis prophetarum adesset, euocatus consuleretur:
 si esset eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat
 nanq; tunc pax Achab unā cum Syro permanens annis tri-
 bus, ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria re-
 meare usq; ad illum diem. Vocās ergo Achab prophetas suos
 quasi numero quadringētos, iussit consuli deum, si ei aduer-
 sus Adadum uictoriam pugnandi concederet, et captionē ci-
 uitatis, propter quam bellū preparabat inferre. Prophetis au-
 tem dicentibus, pugnare simul et uincere, et Syrum esse ca-
 priuandum, sicut et prius: intelligens in corū sermonibus Io-
 saphat quia falsi essent propheta: requirebat Achab regem,
 si alter quis esset propheta dei, ut certius de futuris agnosce-
 rent. Achab autē esse quidem dixit, sed inuisum sibi met homi-
 nem: eò quòd mala prophetaret, et prædixisset à Syrorū rege
 eum moriturum: quapropter in custodia tunc teneretur: cuius
 nomen erat Micheas filius Obei. Quumq; petisset Iosaphat
 eum

eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dam eunuchus
 isset, indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriā prædi-
 xisse. Ille uerò dixit, nihil se aliud de rege fore dicturum, nisi
 quod deus in ore eius posuisset. Quū uenisset ergo ad Achab,
 eumq; coniurasset, ut quod uerum esset, ediceret: ait, ostendisse
 deum sibi Israëlitas fugiētes in persecutione Syrorum, & ab
 eis cunctos dispergi per montes, sicut greges pastoribus de-
 solatos: dicebatq; significatum sibi, eò quod alij quidē reuer-
 terentur ad propria: ipsum uerò solūmodo periturū in præ-
 lio. Quumq; Micheas hac dixisset ad Iosaphat, Achab ait:
 Non ne paulò antè significauit tibi, qualis sit circa me homi-
 nis huius affectus, & quia pessima mihi prophetaret? Et quum
 Micheas diceret eum oportere omnia quæ à deo dicebantur,
 audire, & quia falsi prophetae eum exaceruissent, ut spe uicto-
 riæ egrederetur ad bellum, immineret autē casus eius in præ-
 lio, erat Achab tristitia remissus. Interea Sedechias quidā fal-
 sus propheta accedēs ad regem, ait: non esse respiciēdum Mi-
 cheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio simul utebatur
 Heliæ, qui prophetasset in Iazara ciuitate in agro Naboth
 sanguinem eius à canibus lambendū: sicut & Naboth qui per
 eum à populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis;
 Micheam dicebat esse mendacem, quando meliori prophetae
 dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur.
 Cognoscetis, inquit, repentē, si uera sunt quæ dicit iste: aut si
 potest spiritus sancti habere uirtutē. Casus enim palmis à me
 noceat meæ manui: sicuti Iadon dextrā regis. Ieroboam ari-
 dam fecit, dum eum cōprehendere uoluisset. Hoc enim omni-
 bus notum est. Quumq; percussisset Micheam, & nihil fuisset
 passus, confortatus Achab in semetipso: cōtra regem Syrorum
 mouit exercitum. Vincebat, arbitror, illud quod immineret:
 & falsi prophetae uerba plus quàm erat ueritas credibilia
 fecit,

fecit, ut ex occasione perueniret ad finem. Tunc stans Sede-
chias & faciens sibi cornua ferrea, dixit ad Achab: quoniam
manifestasset ei deus in illis omnem Syriam subuertendam. Mi-
cheam uero dicentem: quia Sedechias non post multos dies de
cubiculo in cubiculum se celaret, ut quereret poenam sui de-
clinare mendacij: insit rex in custodiam duci ad Achamum
principem ciuitatis & nihil aliud amplius ei, prater panem &
aquam, ministrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus
est, & sagitta percussus interiit. C A P. X V.

Igitur Achab & Iosaphat Hierosolymorum rex sumētes 3. Reg. 22.
Exercitum, uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatē. Rex
uero Syrorū audiens eorum aduētum, suum eis obiecit exer-
citus, & non procul à Ramatha castra fixit. Constituerunt
autem inter se Achab & Iosaphat, ut Achab regium schema
deponeret, Hierosolymorum uero rex propria uestitus stola;
constaret in acie. Et illi quidem qui Michea dicta cōtempse-
rat: etiā prater habitum regiū, quod debebatur, euenit. Ada-
dus namq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerso per prin-
cipes suos, ut nullum aliorū perimerent, nisi tantummodo Is-
raëlitarum regem. Syri uero facta congressione uidentes ante
aciem regē Iosaphat astantem, & eum credentes esse Achab:
impetum super eum fecerūt, eumq; circundederunt. Quumq;
appropinquantes, ipsum non esse cognoscerent, recessere post
tergum. Ab ortu namq; diei usq; ad uesperam pugnantes &
preuallentes, mandato regis neminē penitus occiderunt, quæ-
rentes Achab interficere solū, & inuenire nequiuerūt. Qui-
dam uero puer regis nomine Adan, quū sagittasset inter ho-
stes, regem Achab per loricam in pulmone percussit. At ille
casum suum exercitui manifestare noluit, ne timore conuertea-
retur in fugam: sed aurigæ præcepit, ut conuerso curru de
prelio

praelio declinaret. Grauius enim & mortaliter fuerat sagi-
 tatus: & usque ad occasum solis factus exanguis, interiit. Igitur
 Syrorum exercitus nocte superueniente signum dante prece-
 ne, discessit ad castra: & agnoscentes cuncti mortuum Achab,
 ad propria sunt reuersi. Corpus autem Achab sui ad Samariam
 referentes, sepelierunt: currumque eius abluerunt in Iezara fon-
 te Samariæ, regis sanguine cruentatum: & tunc cognouerunt
 Helia prophetiam esse ueram. Canes namque eius lixerunt san-
 guinem, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum dilue-
 runt. Mortuus est ergo in Ramatha, Michea hunc predicte
 casum. Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis præ-
 dicta uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem, & ho-
 norari semper & coli: & quæ uera sunt potius recipi, quam
 ea quæ pro cuiuspiam libidine dicuntur, amplecti: & arbitran-
 dum quia nihil utilius est, quam uirorum talium præscientia,
 præbente scilicet deo, quid unusquisque debeat obseruare: &
 cogitandum ex his quæ regi prouenerunt: quia quod debetur,
 neque dum præscitum fuerit, euittatur, sed repit in animas ho-
 minum inutili spe blandiendo, & hoc modo seducendo,
 donec à deo debita passio cõpleatur. Hoc ergo mo-
 do uidetur etiã Achab esse deceptus, cū præ-
 dicentibus quidem perditionem suam non
 crederet: prophetantibus autem ea
 quæ delectabatur audire cre-
 dendo, moreretur. Cui O-
 chozias filius suc-
 cessit in re-
 gnum.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber nonus.

De religione Iosaphat & iustitia, eiusq; uictoria diuinitus concessa contra Moabitas. CAP. I.

IOSAPHAT itaque rege ad Hierosoly= 2. Paralip.
mam remeante post bellū, quo solatiū præ= 19. & 20.
buerat Achab contra Adadum regem Syro=
rum, sicut prædiximus, occurrēs Hieus pro=
pheta, culpabat eū, cur Achab solatia præ=
buisset homini impio pariter & maligno, deum quidem di=
cens moleste pertulisse hoc: sed ei licet ualde peccasset, tamen
propter naturam eius optimam, ab incurſu hostiū peperciſſe.
Et tunc equidem ad gratiarum actionē rex & ad sacrificia
dei conuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouin=
ciam circuire, & populū edocere, ut leges per Moſen à deo
datas omnino ſeruarent, & pietatem circa deum nihilominus
exhiberent. Conſtituensq; iudices in unaqua; ſui imperij ci=
uitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quā ut iuſtitiam
populis exhiberēt: & neq; munera, nec cuiuſpiam dignitatem
propter iudicalem faſtum, aut diuitias, aut genus considera=
rent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſciētes quia etiā quæ
occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autē quum do=
cuiſſet in unaqua; ciuitate duarū tribuum, in Hieroſolymam
denuo remeauit: cōſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus,
ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuſte iu=
dicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam
contribulium ex alijs ciuitatibus eos cōſulerent, cum maximo
ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent: quandoquidem rectum
deberet eſſe iudicium in ea ciuitate conſtitutum, ubi & tem=
plum

plum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autē principes constituit Amasiam sacerdotem, & Sabadaiam, qui erat
 2. PAR. 20. de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cuncta disposuit. Eo namq;
 tempore castrametati sunt aduersus eum Ammonitæ & Mo-
 abitæ: & sumentes secum Arabum maximam legionē; castra
 posuerunt apud Gaddi ciuitatē, quæ est circa paludē Asphal-
 titen, trecentis stadijs procul à Hierosolymis, in qua nascitur
 palma præcipua, simul & opobalsamum. Audiens autē Iosa-
 phat quomodo hostes transeuntes paludem, in eius provin-
 ciam deuenissent, metuens, conuocauit in coetu populum Hie-
 rosolymorum in diuino sacrario, & stans contra faciem tem-
 pli, orabat, & inuocabat deum, ut ei suum auxiliū præberet,
 & robur, quatenus hostibus præualeret: dum & is qui tem-
 plum hoc edificasset, idipsum rogasset, ut ipse contra hostes
 dimicaret, & præsumentes contra eum manus inferre, cōpri-
 meret: qui utiq; ob hoc uenirēt, ut terram quam eis ipse præ-
 buerat, molirentur auferre. Hæc autē orabat deslens, simul &
 populus uniuersus cum uxoribus & filijs deo supplicabat.
 Quo factō, quidam Iaxihel propheta progressus in medium
 coetum, clamauit ad populum, dicēs & regi, quia deus eorum
 preces audisset, & contra hostes sine dubio dimicare permi-
 sisset: præcepitq; ut altero die electo exercitu, occurrerēt ho-
 stibus, eosq; inuenirēt inter Hierosolymā & ascensum Gada-
 di, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem nō dimi-
 carent, sed tantummodo starent, uidentes quomodo diuinitas
 eos expugnaret. Hæc uerō dicente propheta, rex quidē & po-
 pulus in terra prostratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ au-
 tem in organis solennibus incessanter dicebant hymnos. Die
 siquidem factō, procedens rex in desertum, sub ciuitatem Te-
 schua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophete au-
 diri, & ad illa quidem non contradicere, sed præponi debere
 sacerdot

sacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicentes, sic deo gratias agerent, quasi iam Hebræorum prouinciam ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultum super Ammonitas immisit: & cadentes inter se hostes suos, mutuis se uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euassisset. Iosaphat autem respiciens in cōuallem ubi hostium erat exercitus, & uidens eam plenā corporibus mortuorum, letatus est in dei solatio, sic inopinabiliter & euidenter allato, ut non laborantibus illis, ipse per se uictoriam contulisset: iussitq; ut exercitus hostium castra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuētes eos, penē deficerunt: tanta erat multitudo utiq; peremptorum. Quarta uerò die omnis populus congregatus in quadam cōualle, de uirtute & solatijs benedixit deū, pro qua re etiam locus ipse uocatus est Cōuallis benedictionis. Exinde uerò ducens exercitum ad Hierosolymam rex, multis diebus ad hostias est cōuersus & epulas. Igitur postquam hanc hostium eius uastationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde sunt territæ, deum eius auxiliatorem sic aperte uidentes. Iosaphat itaque ex illo tempore cum magna gloria & iustitia, diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit autem amicus Achab filio Israëlitarum regi. Cum quo communionē facta in constructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam nisum suum implere præualuit: naues enim præ magnitudine perierunt, & propterea naues ulterius non instruxit. Circa Iosaphat igitur hæc sunt gesta.

De perfidia Ochoziz, & zelo raptuq; Heliz.

CAPVT II.

Achab autē filius regnauit in Israël, in Samaria degens, 4. Reg. 1. A malignus homo, & per omnia similis utrique parenti, G 2 & Hierob

Et Hieroboam, qui prius iniquitatē fecerat, et populum decipere inchoauerat. Quumq; iam in regno secundum haberet annum rex Moabitum rebellauit ei: et tributa quæ Achab eius patri reddebat, ministrare cessauit. Cōtiguit autē ut Ochozias, quum descēderet de superioribus domus suæ, caderet: et quum langueret, misit ad deum Accaron Muscam (hoc enim erat nomen illi deo) et consuluit de salute sua. Apparuitq; deus Helie propheta, præcipiens ut missis à rege nuncijs occurreret, eosq; requireret, si deum proprium Israëlitarum populus nō haberet, et ideo misisset rex eorum ad alienū deum, ut de salute consuleret: simul et ut faceret eos ad regē reuerti: cūq; dicerent, quia non euaderet hunc languorē. Helia uerò dei faciente præcepta, audientes nuncij, ad regem sunt continuo reuersi: admirantiq; reuersionis uelocitatem, et requirēti causam, dixerunt, occurrisse sibi quendam hominem, et prohibuisse quidem eos ulterius procedere: reuertentes autē nos tibi dicere ex mandato Israëlitarum dei mandauit, quod non possis ab hac ægritudine liberari. Rege uerò præcipiente, ut ei hominem qui talia diceret, indicarent, dixerunt esse uirū hirsutum, et pellicea zona circūdatum. Ille uerò per hæc agnoscens Heliam esse quem nuncij designabant: misit ad eum tribunum et quinquaginta armatos, ut eum adducerēt. Tribunus autem qui missus fuerat, inueniens Heliam in montis uertice residentem, petebat, ut descēdens ueniret ad regem, quoniam ille iussisset: qui si nollet, duceretur inuitus. Cui Helias: Vt agnoscas, inquit, me prophetam uerum existere, descēdens ignis de cælo cōsumat et milites tuos et te. Et continuo ueniens ignis flamma, consumpsit et tribunum, et qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem misit armatis. Qui quum uenisset ad prophetam, credens se cum uiolenter addu-
cere,

ere, si nolisset sponte uenire : orans iterum propheta, eum sicut priorem fecit igne consumi. Agnoscens hoc rex, etiā tertium destinauit. Ille uerò quum esset sapiēs & moribus ualde mitissimus, ueniens ad locum ubi erat Helias, nimis blande ei loquutus est, dicēs quia inuitus regia iussioni parēret, ad eum ueniens : & priores non uoluntarie, sed coacti necessitate uenissent : rogabatq; ut & illius, & qui cum eo uenerant armatorum, haberet misericordiā, & descendens ueniret ad regem. Helias autem suscipiens mansuetudinem, & uerborū eius urbanitatem, descendens sequutus est eum. Quumq; uenisset ad regem, prophetauit ei, dicens hęc sibi indicasse deum, eò quòd spreuisset eum, quasi non esset deus, & non uere de eius languore prophetare potuisset : misisset autem ad deum Accaron, ut consuleret qualis ei terminus languoris accideret : ob quantum, inquit, cognosce te moriturū. Et ille siquidem paruo tempore transacto, sicut Helias prädixerat, defunctus est. Cui successit in regno frater Ioram : nam ille sine filio mortuus est. Hic uerò Iorā par Achab fuit malignitate : regnauit autē annis duodecim, homo omni iniquitate circa deum, & impietate plenus. Nam relinquens culturam dei sui, deos uenerabatur extraneos : erat enim & in alijs nimis acerbis & pessimus. Illo siquidem tēpore Helias ab hominibus est ablati, & usq; ad hodiernū diem nullus finē eius agnouit. Discipulum uerò, sicut prädiximus, reliquit Helisæum. De Helia tantū & Henoch, qui fuit ante diluuiū, in libris sacris scriptum est, quia sublati sunt, quorum mortem nemo uidit.

De bello regum contra Moabitas, decq; mirabilibus Helisæi.

C A P. III.

Suscipiens itaq; regnum Ioram, contra regē Moabitarum ^{4. Reg. 3.} Misā mouit exercitum, qui, sicut prädiximus, ab eius fratre recesserat, dum patri eorū Achab tributa solueret, ouium

G 3 cum

cum lanis suis ducenta milia. Congregans uerò Ioram suum exercitum, misit etiam ad Iosaphat, rogans eum, quum esset olim patris sui amicus, ut ei solatium contra Ammonitas pugnaturus præberet, qui ab eius recessisse uidebantur imperio. Tunc ille non solum se adiutorem esse compromisit, sed etiam regem Idumæorum, qui sub eo erat, cōpulsurum, ut ei quoq; pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus solationum promissionibus à Iosaphat rege perceptis, sumpto exercitu, uenit in Hierosolymam, et clare nimis ab Hierosolymorū rege susceptus est: placuitq; eis ut iter ad hostes per desertum facerent Idumæe, non credentibus inimicis, quia exinde eis fieri potuisset inuasio. Tūc ergo tres reges ab Hierosolymus properabant, rex ipse Hierosolymorum, et Israëlitarum, atque Idumæe: et dum septem dies peragrassent iter, ad inopiam aque exercitus et iumenta uenerunt, quum duces eorū ignorantia itineris aberrassent. et omnes quidē erant in angustia constituti: præcipuē tamen Ioram, qui nimia tristitia faciēte, clamabat ad dominum: Quid mali faciētes deduxisti tres reges, ut sine bello tradantur regi Moabitarū? Quem Iosaphat confortabat, quum esset iustus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere coepit, an quis in eis esset propheta, ut per eum uoluntatem dei possent cognoscere, et quid faciendum esset, audirent. Et dum quidā famulus Ioram dixisset, uidisse se illic Helie discipulum Helisæum filiū Saphat, tunc tres reges mouente Iosaphat, ad eum pariter uenerūt. Dumq; ad prophetæ castra uenissent (habebat enim habitaculum suū extra tabernacula constitutum) consulebant eum de futura militia, præcipuē tamen Ioram. Cui quū diceret, ut illi molestus non esset, sed potius ad prophetas patris sui matrisq; properaret, quasi illi ueri essent, rogabat, et supplicabat, ut prophetaret, eosq; à periculo liberaret. Ille uerò iurans per deum, quia ei nō responder

sponderet, nisi propter Iosaphat sanctum et iustum, deducto
 ad mediū quodam homine sciente psallere, diuinitus inspira-
 tus, praecepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderent,
 dicēs: Neq; nube neq; spiritu aliquo flante, neq; imbre diffuso
 uidebitis fluuiū aqua plenū, ita ut homines ac iumenta uberta-
 tis poculo satiētur: eritq; uobis nō solum hoc à deo, sed etiam
 hostes superabitis, et urbes Moabitarū munitissimas capie-
 tis. et arbores quidē incidetis pomiferas, et uastabitis prouin-
 ciam, fontes autē fluuiosq; damnabitis. Hæc propheta dicēte,
 altera die priusquā sol oriretur, torrēs uehēmēter influxit.
 Contigerat autē, ut tribus diebus in Idumæa uehemens imber
 effunderetur, ita ut exercitus et iumenta abundantia nimia
 rigarētur. Quumq; audissent Moabita, tres reges per deser-
 tum cōtra se uenientes, collecto exercitu, rex eorum iussit, ut
 montana exercitus eius aggredereetur, ne latenter hostes pro-
 uinciam inuaderent. Et quum nō esset Hebræorū à Moabitis
 procul exercitus, respiciētes Moabita de ortu solis aquam in
 torrēte sanguini similem, suspicati sunt, eò quod se tres reges
 inuicem peremissent, et fluuius eorum sanguine redundasset.
 Quod dum arbitrati fuissent, petierunt à rege suo, ut eos ad
 spolia hostium destinaret. Et impetu factō, quasi ad diuitias
 preparatas, ad inimicorū castra uenerūt, et spe sua frustrati
 sunt. Nam circūdantibus eos Israëlitis, alij quidē eorū perem-
 pti, alij uerò per uniuersam prouinciā sunt dispersi. Tres ue-
 rò reges ingrediētes Moabitarum ciuitates, et eas subuerter-
 runt, et agros eorū populati sunt, et uehēmēter extermina-
 uerunt, replentes eos lapidibus torrentiū, et arbores optimas
 abscederunt, et fontes aquarū pariter obstruxerūt, ac muros
 usq; ad fundamēta deposuerunt. Rex autē Moabitarum, dum
 persequutionē et oppressiōnē nimiam pateretur, et uideret
 ciuitatē capi posse, impetū fecit cum septingētis uiris, ut inter

hostium castra, quò posset, effugeret: quod tamè implere non potuit. Nam ad quendam locum ueniēs ualde munitum, dum fugere nō ualuisset, reuersus in ciuitatē, opus desperationis et crudelis necessitatis sic impleuit: Filiū nanq; seniorē, qui erat ei successurus in regnū, eleuans super murum, ita ut à cunctis hostibus uideretur, deo immolauit holocaustū. Reges autē uidentes hoc factū eius necessitatis, ab urbe habuerūt misericordiam, et humana passione oppressi, detentionē soluerunt, et singuli ad propria remearūt. Iosaphat autē reuersus ad Hierosolymam, in pace degebat: et quū pauco tēpore post illud prælium uixisset, defunctus est. Qui uixit quidē annis numero sexaginta, imperauit autem quinq; et uiginti, magnificanq; meruit in Hierosolymis habere sepulturam, similisq; fuit magnorum operū Dauid. Reliquit autē et filios multos, successorem uerò habuit seniorē filiū Ioram. is enim nomē habebat

4. Reg. 4. fratris matris suæ regis Israëlitarū filij Achab. Veniēs autem de regione Moabitarū rex Israëlitarū in Samarian, habebat secum Heliseum sicut prophetam, cuius actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui et historia digni, sicut ex libris sacris datur agnosci. Aiunt enim, quia accessisset ad eum uxor Obeth dispensatoris Achab, eiq; dixisset, quia nō ignoraret, quoniam uir eius liberasset à morte prophetas, dum regis Achab uxor Iezabel requisiiuit ut eos occideret: et contracto debito, centū ex eis occulte pauisset: et post uiri sui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius filij ad seruitium raperentur: ob quā causam rogabat, ut eius mariti misereretur operibus, et aliquod solatiū in necessitate præberet. Qui dum requisisset, si quid haberet in domo, aliud nihil esse sibi respondit, nisi paruum uas olei. Tunc propheta præcepit, ut multa uasa uacua sibi met à uicinis accommodaret, et clausis ianuis domus suæ ex illo oleo in omnia uasa diffunderet, quia deus ea cuncta impletet

pleret. Quod dum mulier fecisset, & eius filij unūquodq; uas obtulissent: dum cōpleta fuissent omnia, & nullū uacūū remāssisset, ueniēs ad prophetam, nūtiāuit hoc ei. Ille uerō cōsiliū dedit, ut oleum uenderet, & precīū creditoribus daret: & ex ipso olei precio quod remaneret, ad alimētū filiorū efficeret. Inter hæc autē misit Heliseus ad Iorā, ammonēns, ut custodiret locum quendam, in quo esse Syrorū, uolentiū eum occidere, dicebat insidias. Tunc rex ad uenationem preparatam nequaquam egressus est, obediēs uerbo prophete. Adadus autem rex Syrorum, dum se uidisset fuisse deceptū, quasi aliquis hominum eius Ioram regi sua consilia prodidisset, indignatus ueluti proditores secretorū regis, occidere minabatur, quum utiq; hoc nulli alij nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam præsentiū dixisset: ne falsa opinione teneretur, nec crederet quoniam aliquis inimico eius consiliū prodidisset, sed Heliseum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit, requirens, in qua ciuitate Heliseus habitaret. Illi uerō qui missi fuerant reuertentes, indicauerunt, eum in Dotham urbe commorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus, misit ad ciuitatem multum nimis exercitum, equestrium simul & curruum, ut caperēt Heliseum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die siquidem factō, cognoscens hoc prophete minister, quia hostes eum comprehendere niterentur, prophete quod agebatur, indicauit. Ille uerō securus de auxilio dei, contemnebat hostes, ministrumq; metuentem crebrō, fiduciam habere præcepit, sperans quoniam ostenderet deus uirtutis sue, potentieq; præsentiā. Tunc deus propheta orationes exaudiens, multitudinem curruum, & equorum, & armatorum, Heliseum circumstantium, ut minister uideret, ostendit, ita ut ille remoto timore, illa uisione confortatus astaret. Post hæc autem Heliseus rogabat dominum, ut etiam ho-

stium aspectus obcecaret, & nebulā eis immitteret, per quam eum inspicere non ualerent. Quo facto, ueniens inter medios inimicos, requisit, quem quererent. Illus autem prophetam se querere respondentibus Heliseum, promisit eum se traditurum, si ad ciuitatem in qua esset ille, sequerentur. Qui præcedentem prophetam, deo scilicet eorum mentes obcecante, cum festinatione sequebantur. Tunc Heliseus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit, ut clauderentur portæ, & regis exercitus circa Syros staret. Quo facto, rursus orauit dominum, ut hostium oculos aperiret, & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cæcitate reuocati, inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescences Syri, in nimia sunt angustia constituti, & qualis utique potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram consulente prophetam, si eos iaculati præciperet, hoc quidem fieri prohibuit Heliseus, dicens iniustum esse, qui lege bellica non capiuntur, occidi: illos autē nihil mali fecisse in eius prouincia, sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina. Deditq; consilium, ut & hospitalitatem eis præberet, & mensa eius sine lesione fruerentur. Ioram uerò obediens propheta, dum conuiuia præbisset opulentissima Syris, dimisit eos ad proprium remeare regem.

De bello Syrorum contra Samariam, & mirabili uictoria de coelo data precibus Helisæi. CAP. IIII.

4. Reg. 6. **H**Is uerò redeuntibus, & quæ prouenerant indicantibus, Admiratus Adher inopinabilem Israëlitarum dei præsentiam, atq; uirtutē, pariter & prophetam, cui sic adesset aperta diuinitas, latenter iam noluit contra regem Israëlitarum aliquid attentare, metuens Heliseum: palam uerò pugnare disposuit, multitudine militiæ, & exercitus sui magnitudine se credens hostibus præualere. Castra siquidem metatus est cum magna

magna uirtute contra Ioram: qui credens non se sufficere ad resistendum Syris, semetipsum in Samaria clausit, de murorū munitione confidens. Adher autem cogitans, quia etsi non posset machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia ciborum Samaritas obstringeret, ad ciuitatē accessit: & tanta fuit apud Ioram necessariorum inopia, ut propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numismatis caput asini uenderetur, quinque argenteis numismatis sextarium fimi columbarum pro sale compararent Hebrei. Timebatq; Ioram, ne propter famem ciuitas traderetur inimicis, & muros quotidie circuibat atq; custodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hostibus indicaret. Quod dum faceret, quadam die clamante aliqua muliere: Domine miserere: putans eam aliquid cibi petituram, iratus maledixit ei, per dominum dicens, nec arcam sibi esse, nec torcular, unde aliquid posset ei præbere. Quumq; nihil horum illa se diceret postulare, nec pro cibo deponere, sed ut eius causam dignaretur audire, iussit, ut loqueretur, atq; diceret quacunque uellet. Tunc illa fecisse se dixit cum altera muliere uicina & amica sua hanc pactionem, ut quoniam fames & inopia talis esset, interficerent filios suos utraq; masculos, & diebus singulis comederēt eos. Et ego, inquit, meum occidi, & præterito die meum ambæ comedimus: hæc autem non uult hoc facere, sed pactum transgreditur, & filium suum, ne comedatur, abscondit. Hæc quum audisset Ioram, uehementer afflictus est, & scissa ueste, crudeli uoce clamauit. Deinde iratus Heliseum prophetam interficere uoluit, quia non supplicaret deo, quum potuissent omnes hoc modo a malis presentibus liberari: & repente misit, qui eius caput auferret. Ille siquidem ad necem prophætæ pergebat. Heliseum uerò regis ira non latuit. Sedens autem domo sua cum discipulis suis, indicauit eis, quia Ioram homicidæ fili-

lius

lius misisset, qui caput eius auferret: Sed uos, inquit, dum uenerit, qui missus est, et intrauerit, obserantes ianuas claudite, eumq; paululum retinete: sequuturus est nanque ueniens ad me rex, eo quod eum poenituerit sui precepti. Tunc illi Helisei dicta fecerunt. Ioram uero poenitentia ductus, ob iram suam circa prophetam, et metuens, ne eum qui missus fuerat, occideret, festinauit, ut necem prohiberet, et prophetam a morte reduceret: ueniensq; culpabat eum, cur a deo absolutione malorum presentium minime postularet, sed sic eos interire de-

4. Reg. 7. spiceret. Heliseus autem altera die ea hora, qua uenerat rex ad eum, promisit multam ciborum copiam affuturam, ita ut uenderentur in publico duo sata hordei siclo uno, et satum simile duobus siclis. Hoc autem dictum, et Ioram, et qui cum eo erant, conuertit in gaudia. Prophete namq; non poterant discredere, propter rerum precedentium ueritatem: inopiamq; illius dei, atq; miseriam, spes iam futurae abundantiae leuigauit. Princeps autem tertie partis quum regi amicus esset, supra quem tunc ipse rex incumberebat: Incredible est, inquit, o propheta, quod dicis: et sicut impossibile est, ut de catractis coeli hordeum pluat deus, aut simlam: ita non potest credi, quod a te nunc dicitur, adimpleri. Ad quem propheta: Hec, inquit, uidebis hoc modo fieri, sed non gustabis ex eis. Quae scilicet sicut ab Heliseo fuerant praedicta, completa sunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram, et qui a tali passione mundi non essent corpore, extra ciuitatem manerent. Quatuor ergo uiri propter hanc causam manentes ante portam, quum nullus eis propter necessitatem famis aliquid afferret, et in ciuitatem ingredi propter legis mandata non possent: quibus uel si liceret ingredi, praefame ibidem necaretur. cogitauerunt inter se dicentes, quia si illic manerent, propter inopiam deperirent, et propterea tradere se hostibus magis eligerent,

eligerent, qui aut parcendo, aut necando famis eos necessitatibus liberarent. Hoc consilium inter se conferentes, nocte ad castra hostium deuenerunt. Incipiebat enim deus iam terrere, et conturbare Syros: et sonum curruum, et armorum eis inferre, tanquam exercitus grandis super eos accederet, et paulatim tubarum fragor eorum auribus increpitaret: qui ita repente turbati sunt, ut relinquentes castra propria, concurrentes ad regem, dicerent, quia Ioram rex Israelitarum conducto solatio regis Aegyptiorum et insularum, super eos accederet, quibus uenientibus, sonum tubae uenientis audirent. Hæc eis dicentibus, etiam Adher, quum ad aures eius sonus similis aduenisset, populo credidit: et cum multa turba, atque confusione relinquentes in castris equos, atque iumenta, innumerasque diuitias, repente conuertuntur ad fugam. Leprosi autem, qui discesserant a Samaria, ad castra Syrorum uenientes, et in eorum tabernaculis multum silentium, taciturnitatemque reperientes, ingressi in unum tabernaculum, dum nullum prorsus inspicerent, comedentes, atque bibentes, portantesque multas uestes, et aurum, et extra castra celantes, deinde in aliud tabernaculum accedentes similiter, et exinde res sibi placitas sumentes: dum hoc quater fecissent, et nullus eos omnino uideret, arbitratii hostes abscessisse, culpabant semetipsos, cur Ioram regi et ciuibus hoc minime nunciassent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, et custodibus clamantes, indicauerunt eis, quæ de hostibus contigissent. Illi autem hæc regis custodibus nuntiauerunt, à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos suos, et principes, quibus ait, pro insidijs arte callida Syrorum discessisse regem: eo quod desperaret fame capi potuisse ciuitatem: ut quasi fugientibus illis, et egressis ad castrorum dirceptionem nobis, latenter irruerent, et interficerent, et ciuitatem pariter deuastarent. Vnde uos, inquit, moneo, ut custodiatis

stodiat ciuitatem, & nusquam abire tentetis, hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam, optime quidem arbitratum à rege, & consilium dante, ut duo equites usq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquireret, ut si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent, securitas exercitui fieret, ne cuncti aliquid simile sustinerent: pereuntes autem paucos annumerarent cum his, quos uastauerat fames: hoc dictum dum placuissent regi, exploratores misit. Qui cuntes, castra quidem inuenerunt hostibus uacua, locum uero plenum cibus, & armis, quæ reliquerant, ut essent leues ad fugam. Hæc autem dum rex audisset, ad direptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil tulerunt uile nec paruum, sed aurum multum pariter & argentum, gregesq; multos iumentorum, frumentiq; & bordei multa milia, quantum nec in somno se uidere credebant. Quo pacto, à malis pristinis liberati, maximam copiam habuerunt, ita ut emerentur duo sata hordei siclo uno, & satum simile duobus siclis, secundum prophetiam hominis dei Helisei. Satum itaq; fert modium unum & semis Italicum. Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertiæ partis, quæ prædiximus, potitus non est. Nam constitutus à rege, ut staret ad portam, quatenus turbam moderatè ab egressu ciuitatis emitteret, ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati prohibebat, ipse sustinuit: & hoc modo ne gustaret ex his, quæ fuerant prophetata, defunctus est, Heliseo prædicente eius mortem: dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat, solus iste non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum uenisset in Damascum, et agnouisset quia diuinitas ei, & eius exercitui timorem immisisset & fugam, & non inuasionem hostium fuisse factum, nimis afflictus, eò quòd ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo siquidem

4. Reg. 2. tempore dum propheta Heliseus uenisset in Damascum, cognoscens

gnoscens hoc Adher, fidelissimum seruulorum Asahel nomine misit, ut ei occurreret, & dona portaret, præcipiens ab eo requiri, si a gritudinis eius periculū posset euitari. Asahel itaque cum quadraginta camelis quæq; optima, & pretiosa in Damascena prouincia ex domo regia dona regia portabat, & ueniens ad Heliseum, & decenter salutans, ait missum se à rege Adher ad eum, ut dona portaret, & de eius lāguore consuleret, si posset euadere. Propheta uerò Asaheli iussit, ut nihil ei mali nuntiaret: dixit autem regem moriturum esse. Et famulus quidem hæc audiens, contristabatur. Heliseus autem flebat, & multas lachrymas effundebat, præuidens, quæ mala populus passurus esset post mortē Adher. Dumq; Asahel causam eius confusionis inquireret: Desleo, inquit, Israëlitarum populum, dolens in his malis, quæ passurus est abs te. Interficiēs enim optimates eorum, & munitissimas ciuitates incendes, & paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis, & mulieres habentes in utero scua morte disrumpes. Asahel uerò dicente: Quæ mihi uirtus est, ut per me possint talia prouenire? ait, deū sibi indicasse, quia esset regnaturus in Syria. Asahel itaque ueniens ad regem, illi quidem bona nuntiavit. Altera uerò die infuso laqueo uinciens eum, illum quidē strangulauit, ipse uerò apicē regie potestatis obtinuit. Erat enim uir efficax, multaq; Syrorum & populi Damascenorum deuotione florebat, ita ut hætenus & ipse Adher, & Asahel qui post eum regnauit, quasi dii colantur, propter beneficia, & templorum ædificia, quibus Damascenorum exornauerant ciuitatem. Isti nanque soli in pompa quotidie quasi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur, ignorantes quia sunt nouelli, & non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uerò rex Israëlitarum audiens Adher defunctum, à timore & formidine, quam propter

pter eum habebat, aliquo modo respirauit, & pacem gratanter excepit.

De crudelitate Ioram regis Iudæ, & digna subsequente poena.

C A P. V.

4.Reg.8. **I**gitur Ioram Hierosolymorum rex, qui & ipse quidem, sicut prædiximus, hoc nomen habebat, rerum potitus, mox ad necem fratrum suorum, & paternorum pariter amicorum, & principum est conuersus, & malitiæ suæ hoc fecit initium, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatem fecerant, in solennitatibus Hebræorum, & in religione diuina: docuit quoq; uulgus & in alijs esse malum, & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem suam. Et deus quidem propter David regis promissionē, genus eius noluit exterminare. Ioram uerò nihil prætermittebat, quò minus aliquid quotidie nouæ impietatis efficeret, & quòd uastationem patriæ traditionis attenderet. Illo si quidem tempore ab eo recedentibus Idumæis, & primo quidē interficientibus regem, qui erat eius patri subiectus, & constituentibus quem ipsi uoluerant, Ioram cum equitibus suis, & curribus noctanter in Idumæam uenit: & eos quidem qui uicini eius regno esse uidebantur, occidit. Longius autem non abiit: nihil tamen dum hoc fecisset, utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo recesserunt, simul & qui prouinciā Labennam habitabant. Erat autē ita uesanus, ut etiam populū cogeret in excellentissimos mōtes ascendere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente sua repelleret, delata est ab Helia propheta ad eum epistola, in qua pandebatur, magnam poenam eum fore passurum, quoniam patrū suorum non esset imitator, sed Israëlitarum regum impietate sequeretur: insuper cogeret tribum Iuda, & ciues Hierosolymitas relinquentes sanctā patrij dei culturā, ad idola cōuenire, quæ

re, quæ Achab rex Israëlitarum in suo regno fecisset: & quia fratres suos interemisset, & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciumq; quod pro his suscepturus esset, propheta in literis indicabat, id est, cladem populi, & corruptionem uxorū regis & filiorum: & quia ipse quoque moreretur ægritudine longa nimis confectus, uisceribus propter inimitatem internæ corruptionis effusis, ita ut uideret suam calamitatem, nec posset ullatenus subueniri. Et hæc quidem epistola significabat Heliz. Post breue siquidem tēpus exercitus Arabum iuxta Aethiopiam habitantium, & alienigenarum, Ioram regnum aggressi sunt, & prouinciā uastauerunt & regis domum, insuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; solummodo filiorum eius nomine Ozias hostes effugiens, derelictus est. Qui post hanc calamitatem prædictam à propheta languorem incurrrens, multo tempore fatigatus, diuinitate eius uisceribus immittente, miserabiliter superna indignatione defunctus est, quum uiscera sua diffusa uideret. Quæ etiam populus mortuum multis contumelijs affecit: & ut reor, credentes ita mortuum ira fuisse diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in paternis sepe licre monumētis, nec alium ei exhibuerunt honorem: sed uelut priuatum tumulto tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta, regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hierosolymorum populus filio eius Ozie.

De Hieu ab Helizæo inuncto in regem, & de uindicta in impios.

C A P V T V I.

Igitur Ioram rex Israëlitarum, post mortem Adher, sperans Ramatha ciuitatem se capere, & eam Syris auferre, cum magno apparatu castrametatus est super eos. In qua obseſſione à quodam Syro non mortifere sagittatus, abiit in ciuitatem Iezraëlem, ut uulnus suum positus in ea curaret, directo

H in Ra

in Ramatha omni exercitu, simul & duce nomine Hicui, qui fuit filius Nameffi, ut post curam reuerteretur ad pugnam. Hec
 4. Reg. 9. liseus uero prophetam unum discipulorum suorum dato ei oleo sancto, misit in Maratha, ut ungeret Hicum, eiq; diceret, quoniam cum regem diuinitas elegisset, cui & alia pariter indicaret, precipiens ei, ut sub modo fuga faceret iter, quatenus cunctos illic proficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatem, Hicum quidem inuenit cum principibus militum residentem in medio, sicut ei praedixit Heliseus, & accedens ad eum, ait, se quaedam ei fore dicturum. Qui dum surrexisset, & in cubiculum sequutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis, oleo eius caput infudit, dicens eum unctum a deo regem, ad Achab generis peremptionem, & ad uindicandum sanguinem prophetarum, qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut Hieroboam Nabatheï, & Abisa propter impietatem propriam radicitus deperiret, & nullum semen de Achab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset haec, de cubiculo protinus exiliuit, ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hicui autem uenit ad locum unde surrexit: & cum alijs principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret, cur ad eum iuueniculus adueniret, insuper & uesani eum dicentibus, Recte, inquit, iudicastis: nam uerba uesana locutus est. Quibus sistinantibus, ut ea audirent, atq; rogantibus, ait eum dixisse, quia ipse fuerit electus a deo rex. Haec itaq; cum dixisset, unusquisq; exuens se quod habebat, uestes proprias ei substernebant: & mittentes tubas, Hicui regem esse clamabant. Ille uero exercitu congregato, pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraëlem, in qua, sicut praediximus, pro uulnere curandus abierat, quod ceperat cum obsideret Ramatha. Contigit autem, ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ozias uenisset ad Ioram (erat enim filius sororis eius, sicut iamdudum diximus) ut uisitaret

sitaret eum propter uulnus quod in obsecratione acceperat.
 Hicuius uero uolens subito super Ioram irruere, rogauit ut nulus militum discedens, regi Ioram quæ gesta fuerant, nuntiaret: dicens hanc esse maximam eorum circa se deuotionem, si eum regem, hoc ordine demonstraret. Illi uero in his quæ fuerant dicta, gratanter itinera conseruabant, ne quis latenter pergens, quod gestum fuerat indicaret. Et Hicuius quidem sumptis electis equitibus, sedens in curru ibat in Iezraël. Cumq; proximus fuisset ciuitati, explorator quem rex constituerat Ioram, ut ad ciuitatem uenientes inspiceret, uidens cum multitudine Hicuius uenientem, nuntiavit Ioram regi uidere se equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iussit equestrium qui ei occurreret, et quis esset agnosceret. Qui dum uenisset ad Hicuius, de exercitu requisiiuit, dicens à rege se missum. At ille nihil de his respondens, requirentem sequi se iussit. Quod dum explorator uideret, indicauit Ioram: quia qui missus fuerat equestris, mixtus multitudini ueniret una cum eis. Iterum rege mittente etiam alium, hoc idem eum facere Hicuius imperauit. Quod dum explorator Ioram indicasset, nouissimè in currum ipse conscendens, cum Ozia Hierosolymorum rege in eius occursum egressus est. Hicuius autem cum multa moderatione et disciplina agebat iter. Cumq; Ioram uenisset in agrum Nabuthi, requirebat si in exercitu rectè omnia gererentur. Et cum ei Hicuius amarissimè malediceret, matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret, metuens eum rex, et nihil eum cogitare quod esset salubre credens, conuerso curru suo ut poterat fugiebat: dicens ad Oziam, quod insidijs et dolo fuisset captus. Hicuius autem sagittam post eum emittens, cor eius iaculo penetravit: et Ioram quidem repente cadens flexo poplite animam dereliquit. Hicuius autem continuo iussit Vadraco principi tertiæ partis, ut corpus Ioram in agro projiceret

Nabuthai, recordans prophetiam Helie, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthai prædixerat, quoniã & ipse, & eius genus in ipso illius agro periret. Sic enim, cum sederet tunc post tergum currus Achab, audisse se prophetam narrantem dicebat, quòd etiam secundum illius provenit eloquium. Igitur cadente Ioram, metuens Ozias de sua salute, currum in aliam itineris partem diuertit, credens quòd taliter effugeret Hieus. Ille uerò persecutus est eum, & in quodam ascensu comprehensens, sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru, ascendens in equum effugit Hieus in Mageddon: ibiq; curatus, post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymam. illic sepultus est, cum regnasset anno uno. Fuit enim malignus, & plus ualde, quam pater eius. Cum autẽ Hieus intrasset in Iesraëlem urbem. Iezabel, ornata stans supra turrim: Bonus, inquit, seruus qui occidit dominum suum. Ille uerò respiciens ad eam, quæ esset interrogauit, & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uerò eunuchis imperauit, ut eam de turri proijcerent. Quæ dum præcipitata fuisset, murum sanguine suo aspersit, & conculcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis, Hieus ingressus palatium cum suis amicis, & semetipsum reficiebat & illos, conuiujs alijsq; rebus: præcepitq; famulis qui Iezabel peremerat, ut eam propter decus generis sepelirent: erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore, quibus hoc imperatum fuerat, inuenerunt, nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud uerò corpus totum à canibus est absumptum. Hæc audiens Hieus, Helie prophetiam nimis obstupuit: Is enim in Iesraële prædixerat, hoc eam interitu fore perituram. Interea dum Achab filij septuaginta in Samaria nutrentur, misit Hieus duas epistolas: aliam quidem pædagogis eorum, aliam principibus Samaritanorum: dicens, ut fortissimum filiorum Achab constituerent

tuerent regem, cum & currus haberent multos & equos, & arma ad militiam, & ciuitates munitas : quod dum facerent, domino suo recompensarent. Hæc autem scripsit, uolens Samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes uero literas principes & pedagogi timuerunt : & cogitantes, quia nihil posset contra eum facere, qui magnis duobus præualuerat imperijs: scripserunt profutentes, se eum habere dominum, & facere quæcunq; præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit, præcipient, ut si ei obedirent, filiorum Achab abscindentes capita ei destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum, iusserunt ut occiderent eos, capita eorum abscinderent, & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt : & componentes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita destinarunt. His autem allatis ad Hieu, cum amicis cœnanti nunciatum est, quod capita filiorum Achab uiderentur esse delata : qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoq; die, ad ea uidenda processit, & inspiciens, dicere cœpit ad populum, quia ipse quidem cōtra dominum suum militasset, & eum peremisset, hos autem omnes non ipse peremerit: eosq; cognoscere deposcebat de generatione Achab: quia omnia secundum prophetiā dei fuerant gesta, & domus eius sicut prædixerat Helias deperisset. Cumq; necasset eos qui apud Iesraëlitas ex Achab genere sunt inuenti, cum equis ad Samariam properabat : per iter autem inueniens aliquos Ozia Hierosolymitarum regis, interrogauit eos, quò properarent. Illis uero dicentibus, quia uenirent ut Ioram salutarent, & regem suum Oziam, nescientibus quòd ab eo ambo occisi fuissent, Hieus eos comprehensos occidi præcepit. Erant autem numero quadraginta & duo. Post hæc autem occurrit ei uir quidam bonus & iustus nomine Ionadab, olim amicus eius. Qui cum saluasset eum, cœpit laudare,

eò quòd omnia cum dei uoluntate fecisset, & Achab genus ex-
 terminasset. Hic autem rogabat ut ascendens in currum, in
 Samariam cum eo ueniret, ei se demonstraturum dicens, quia
 nulli parceret malignantium: sed & falsos prophetas, & fal-
 sos sacerdotes, & suadentes plebi, ut magni quidem dei reli-
 gionem desererent, & extraneos adorarent, ipse puniret: cum
 esset utiq; optima nimis hæc inspectio atq; gratissima, ut bo-
 nus & iustus uir uideret malos tormentis affligi. His consen-
 tiens Ionadab, ascendens in currum, uenit pariter in Sama-
 riam. Hic autem requirens omnes cognotos Achab, interfe-
 cit. Volens autē nullum de falsis prophetis, neq; sacerdotibus
 idolorū Achab supplicium declinare, deceptione quadam &
 dolo comprehendit uniuersos. Congregato siquidem populo,
 dixit uelle se duplices deos introductos, quos Achab colebat,
 adorare: rogans ut eorū sacerdotes & propheta & serui pa-
 riter aduenirent: quatenus copiosa sacrificia, & præcipua
 dijs Achab hostias immolaret: & esset morte multandus sacra-
 dos, qui tunc non foret inuentus. Deus autem Achab Baal ap-
 pellabatur. Constituens itaq; diem, quo uellet sacrificia cele-
 brare, misit in omnem Israëlitarum prouinciam nuncios di-
 cens, ut ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter
 congregatis, iussit Hic pontifici ut daret omnibus uestes:
 eisq; summentibus ingressus in domum cum amico suo Ionadab,
 precepit, ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alie-
 nigena aut peregrinus inueniretur: cū nollet sacerdotibus ido-
 lorum alios interesse fidelium: illis uerò dicentibus, nullum in-
 teresse peregrinum, & sacrificia inchoantibus celebrare, con-
 stituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat
 fidelissimos: iussitq; eis ut falsos prophetas occiderent, & ipsi
 in paterna solennitate permanerēt, quam multo tempore iam
 destituisent: & simul interminatus est, ut si qui effugerent,
 pro illis

pro illis animas eorum auferret. Illi uerò & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne cōcremauerunt, & hoc modo à peregrinis solēnitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaq; Baal Tyrriorum fuit deus. Achab autem uolens parēre socero Ithobal, qui rex Tyrriorum tunc erat & Sidonis, templum ei fecit in Samaria: sacerdotesq; constituit, & omni eum cultura religionis honorauit. Cum hic igitur deus fuisset exterminatus, aureas tamen uitulas Israhēlitas Hieus adorare permisit. Hec autem dum fecisset, & pro impiorum castigationibus cogitasset, deus ei per prophetam prædixit, quòd in quatuor generationes super Israhēl essent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

De Gotholiæ reginæ dignissimo interitu, & Ioas regis institutione per Ioiadā sacerdotē. C A P. VII.

Gotholia uerò Achab filia, audiens Ioram fratris sui & Ozia filij mortem, & totius generis regum unam perditionem, studuit ut nullū de domo Dauid relinqueret, sed omne genus eius exterminaret, ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret. & hoc quidem sicut potuit, fecit. euasit autem unus filius Ozia, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hec ingressa regiam domum, ubi erant interfecti filij regum, Ioas nomine infantulum anniculum celatū inueniens cum nutrice, & portans in cubiculum clausit, & latenter aluit ipsa, & uir eius Ioiada in templo septē annis, quibus in Hierosolymis super duas tribus Gotholia regnauit. Septimo uerò anno Ioiada hūc sermonē pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; suavit, ut ei consentirent contra ea quæ à Gotholia fuerant perpetrata, & regnum infanti cōtradecrent: perceptoq; ab eis iureiurando, quo securitas talia gerentibus prepararetur, prodidit eis quæ gerenda forent, atque

H 4 complen

complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium commiserat, circumeuntes omnes prouinciam, sacerdotes, atq; Leuitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petiit, ut quod ab eo cognoscerent, cum taciturnitate seruarent, donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens eum quem de genere David nutrierat: Iste, inquit, uobis ex illa domo rex erit, quam noslis deum prophetaisse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidem ut tertiam partem uestrum eum custodire faciatis in templo; quartam uero in omnibus templi ianuis statuatis: reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia uero inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. E is quoq; præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Leuitarum circa ipsum regem consisteret, eum euaginati gladijs circūdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret, repente perimeretur: & nihil metuentes regis tutamen fortiter custodirent. Illi uero consilio pontificis obedientes, suam uoluntatem opere declarauit. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à David constitutum, diuisit cēturionibus & sacerdotibus & Leuitis arma quæcūq; inuenit, lanceas & pharetras, & quodcumq; aliud apprehendit genus armorum: & armatos circa templum statuit, ut manu sua totum consipare uiderentur ingressum, & quasi murum habita testudine molirentur, præripientesq; in medio puerum, ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum Ioiada, regem sollemniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porro Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cū uenisset ad tem

ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperunt, armatos uerò qui sequebàtur introire prohibuerunt. Erant enim à pontifice præpositi, sicut dictum est, ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantē super tribunal regium, eiq; diadema regale superpositum, scissa ueste uehementer exclamans, iussit occidi qui ei fecerant insidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada uerò euocans centuriones, iussit ut educētes Gotholiā in conuallem Cedron, eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes: unā præcipiens, ut si qui ei ferre uellet auxilia, pari sorte perimeretur. Tunc quidam, cui fuerat eius iniuncta peremptio, sumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uerò hæc circa Gotholiam fuissent gesta, cōuocans populum & armatos Ioiada in templo coniurauit omnes, ut regi fauerent, & eius saluti prospicerent, quando in deuotione regia deum potius honorarēt, & ne transcēderent Moseos leges, eos iusiurandum quoq; compulit exhibere. Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab, eam funditus euerterunt, & sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uerò atq; templi custodiam sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum, iussit eos secūdo in die holocausta & sacrificia solenniter immolare, ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa disponens cum centurionibus & principibus, & omni populo, sumens puerū de templo Ioiadas, eum cum uniuerſis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuerſi simul festiuitatem multis diebus

egerunt. Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum, erat annorum septē, cuius mater erat nomine Sabia ex regione Bersabee, multatq; habuit custodiam legum: & culturam diuine religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiadas. Aetate uerò congrua duxit uxores duas, dante sibi pontifice, ex quibus masculi & foemina nate sunt. Igitur de Ioas, & quemadmodum insidias Gotholie effugerit, regnumq; perceperit, hæc indicasse sufficiat.

De restauratione templi per Ioas regem, & præuaricatione eiusdem sequente, & poena mortis successorēq; filio Amasia.

CAPVT VIII.

4. Reg. 14.

A Sahel autem Syrorum rex, dum pugnaret contra Israelitas, & contra regem eorum Hieu, uastauit prouinciā trans Iordanem, quæ erat ad Orientē tribus Ruben, & Gad, & Manasse, & Galaad, & Bathaneam, percurrens ubiq; & cuncta diripiens, & uim resistentibus inferens uniuersis. In quo potuit quidem ulcisci Hieu, dum cunctā prouinciā deuastaret: sed circa diuinitatem superbus & contemptor existens, & legitima sancta despiciens, mortuus est, cum regnasset super Israelitas annis septem & uiginti. Sepultus est autē in Samaria, successorem principatus Ioachazan derelinquens. Regem uero Hierosolymorum Ioas quoddam desiderium apprehendit, ut templum innouaret dei. Quadam ergo die euocans pontificem ioiadan, iussit ut in omnē mitteret regionē, & Leuitas, & sacerdotes exigeret pro uniuscuiusque capite dimidium siclum argenti ad fabricam & renouationem templi, quod à Ioram, Gotholia, & eorum filiis uidebatur esse destructum. Pontifex equidem hoc non fecit, sciens quia nullus conferret argentum. Tertio uerò & uicesimo anno regni sui Ioas euocans ad se ioiadam ipsum & Leuitas, & quasi inan-

bedien

bedientes sui praecepti culpans, iussit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo factio consilio pontifex usus est pro congregatione pecuniarum, quod populus libenter habuit, et grater implcuit. Fecit namque ligneam arcam, et undique muniens eam, unum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta sacrarium, iussit singulis, ut quantum uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc itaque opus omnis populus libenter accessit: et multum argenti, multumque auri largitus est. Quo factio euacuantes arcam rege presente scriba simul et sacerdos gazophylaciorum, dinumerantes quod fuerat congregatum, deinde eandem arcam in ipso loco reposuerunt, et hoc diebus singulis faciebant. Cumque populus quod ei uisum fuerat obtulisset, miserunt pontifex Ioiadas, et rex Ioas, ut caesores lapidum instructoresque conducerent, et ligna maxima de optima sylua deponerent. Templo siquidem reparato, aurum quod remanserat, et argentum non paruum, ad pateras, et uini fusoria, cooperacula, et uasa reliqua deportarunt: sacrificijsque quotidie adolentes altare debebant. Et haec quidem tempore quoad uixit Ioiadas competenti studio gerebantur. Cum uero is mortuus fuisset, qui uixerat annis centum et triginta, iustus et per omnia uenerandus, et sepultus fuisset in Hierosolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid repararat imperium, rex Ioas curam perdidit diuinae religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitiiati sunt, ut circa solennitates et legitima iura delinquerent. Deus autem dure ferens transgressionem regis et aliorum, misit prophetas qui contestarentur eos ut ab huiusmodi gestorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more et desidio permanserunt, ut nec alios qui ante se propter legitimorum iniurias fuerat castigati, neque prophetas qui predicebant
ut poeni

ut poenitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, reas picerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiaðe, lapidibus in templo rex iussit occidi, beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam constituisset, stans in media multitudine suadebat eis simul & regi, ut iustitiam facerent: & quod magna supplicia susciperent, si nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur, suarum passionum testem deum & iudicem proclamauit: quia pro bono consilio, & pro his quæ pater eius præstitit regi Ioas, ille amarè & uiolenter occumberet. Rex autem Ioas non post multa temporis spatia, iustissimas poenas horum, in quibus præuaticatus est, exoluit. Veniente namq; Asahel Syrorum rege in eius prouinciam, & Geth deuastante atq; depopulante, cum esset iam ad Hierosolymam deducturus exercitum, metuens Ioas obseſionem, euacuatis omnibus dei thesauris atque regalibus & ministerijs templi, misit Syrorum regi, his redimens eum, ne ciuitas pateretur obseſionem, aut periculum rerum omnium sustineret. Cui dum satisfactum fuisset ingenti multitudine pecuniarum, nequaquam ad Hierosolymam castrametatus est. Ioas tamen cum pessimum languorem incurrisset, instantes amici qui mortem Zachariæ Ioiaðe filij defendebant, eiq; insidias facientes interemerunt eum. & sepultus est quidem in Hierosolymis, non autem in monumentis patrum, quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem septem & quadraginta: in eius autem imperium successit filius eius Amasias. Vigesimo autem primo anno regni Ioas, Israëlitarum principatu potitus est Ioachas filius Hieu in Samaria, quem & habuit annis septem & decem, patris quidem sui nec ipse imitator existens: impie uerò gerens, sicut & primi reges qui deum spreuisse uidebantur. Hunc autem humiliavit Asahel, & eum extenta potestate contriuit, dum aduersus

aduersus eum castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas
 & maximas abstulit, & eius milites trucidauit. Hæc itaq; pas-
 sus est Israëlitarum populus secundum Helisei prophetiam:
 quando Asahel, qui occidit dominum suum, regnaturum esse
 prædixerat super Syros & Damascenos. Cumq; Ioachas in
 his anxietatibus teneretur, ad preces dei supplicationesq; cõ-
 fugit: rogans ut eum de Asahel manibus liberaret, nec patere-
 tur ut sub illius ditione uiueret. Deus autem pœnitentiam pro
 uirtute suscipiens, & corripere magis quàm perdere homi-
 nem huiusmodi uolens, concessit ei quatenus belli pericula de-
 clinaret. Pace itaque potita prouincia rursus ad statum pri-
 stinum copiamq; reuersa est. Post mortem uerò Ioachas filius
 eius Ioas suscepit regnum. Cum septem iam & triginta an-
 nos haberet in regno Ioas super tribum Iuda, tenuit princi-
 patum iste Ioas in Samaria super populum Israël. Nam &
 ipse idem habebat nomen, quod Hierosolymorum rex tenuitq;
 regnum annis sedecim: fuitq; bonus, & in nullo paternæ na-
 turæ consimilis. Illo siquidem tempore Helisæus propheta cum
 iam in senectute consisteret, & ægritudinem incurrisset, uenit
 Israëlitarum rex uisitare eum. Et dum eum in nouissimis in-
 uenisset, flere cœpit eo uidente & ingemiscere, patremq; &
 scutum sui regni uocare: præter eum se dicens nunquàm con-
 tra hostes armis egisse, sed illius prophetia sine dimicatione
 uicisse: qui dum à uita discederet, Hebræos Syris, & alijs ini-
 micis captiuandos relinqueret. Quapropter nec ipsam uitam
 securam ulterius fore dicebat: sed gratum sibi esse, ut cum eo à
 præsentī luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege. He-
 lisæus consolabatur eum, iussitq; ut allatum sibimet arcum ex-
 tenderet. Qui cum præparasset arcum cõtīgens manus eius
 propheta iussit ut sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset
 atq; cessasset, ait: Si plures dimisisses, eradicaesses Syrorum rea-
 gnum.

gnum. Quia uerò in tribus solummodo quicuisi, toties congressus Syris pugnando præualebis, ut regionem quam abstulerunt à patre tuo, rursus obtineas. Et rex quidem dum hæc audisset, abscessit. Post nō multum uerò tempus et propheta defunctus est, uir iustitia famosissimus, et ualde præclarus. Miraculum namq; et inopinabilia opera per suas prophetias ostendit, et apud Hebræos memoriam claram et magnificam sepulchram habere promeruit, et qualem uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore contigit, ut quidam latrones in Helisei sepulchrum mortuum, quem ipsi uidebatur interfecisse, proijcerent: cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum, continuo suscitatum est. Et de Heliseo quidē propheta, et quæcunq; prædixit, et quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit, hæc declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum Asahel, ad filium eius Addan imperium peruenit: contra quem Ioas Israëlitarum rex dimicans, et tribus congregationibus eum uincens, omnem prouinciam ab eo detraxit, et quoscumq; uicos et ciuitates pater eius Asahel de Israëlitarū regno subtraxerat, liberauit. Hoc itaq; secundum prophetiam Helisei prouenit. Cumq; contigisset ut etiam Ioas moreretur, ille quidem sepultus est in Samaria, regnū uerò suo filio Geseabam nomine dereliquit.

De bello Amasie contra inimicos, & insolentia subsequente. CAPVT IX.

4. Reg. 14.

A Nnō secundo Ioas regis Israëlitarū, regnauit super tribum Iuda in Hierosolymis Amasias, cuius mater erat nomine Ioad, genere ciuis, et iustitiæ prouisione laudabilis: qui cum iuuenis esset, ueniens ad regnum, cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant, puniret: et comprehensos omnes occidit: filijs autem eorum pepercit sequens Moyses leges, qui sanciuūt nō propter peccata parentum filios occidendos.

Deinde

Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos existerent, & congregans quasi trecenta milia, constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem Israëlitarum, conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus, & Idumæis, & Gabaonitis inferret bellum. Cumq; prepararetur ad prælium, & iam uideretur positus in procinctu, suasisit ei propheta ut dimitteret Israëlitarum exercitū, quia esset impius, & deus cum uinci prædiceret, utq; suorum solummodo solatijs uteretur, & hostibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo. Cumq; grauius hoc ferret rex, eo quod mercedes Israëlitis iam præbuisset ingētes, monebat propheta, ut ageret quod deo placeret, cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare. Et illos quidem dimisit, cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse uero cum suo exercitu ad prædictas gentes accessit. Et prælio gesto uincens, decem quidem milia occidit, & totidem uiuos cepit: eosq; deducens ad magnam petram que est in Arabia constituta, ex ea præcipitauit. Prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaque in his Amasias confisteret, Israëlita, quos cum mercede data remiserat, indignati, & credentes iniuriam, quia quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi, eius regni terras aggressi sunt, & usque Beththoram procedentes, diripere prouinciam, & multa quidem abstulere iumentā, & tria milia hominū occiderunt. Amasias autem uictoria ex his quæ gesta fuerant elatus, deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, coepit spernere: ac deos illos, quos de Amalechitarum prouincia uexerat, adorare. Tunc accedens ad eum propheta, mirari se dixit, cum eos deos rex arbitraretur adorandos, qui suos & à quibus honorabantur, non possent adiuuare, nec ab huius manibus liberassent, sed

sent, sed multos pereuntes contempsissent, & ipsi quoque in Hierosolymam ad instar hostiū captiuorum uincti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram, & præcepit debere reici Prophetam, interminatus se eum puniturum, si amplius loqueretur. Et Propheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturum deum ea, quæ rex facere moliretur.

De Amasia contra Ioas bellante deuicto. C A P. X.

Amasias autem dum se abstinere non posset in rebus filiis acibus constitutus, quas à deo perceperat, eiq; faciebat iniurias, scripsit ad regem Israëlitarum Ioas, ut ei obaudiret & ipse & populus uniuersus: sicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid & Salomoni. Qui si parere nollent, scirent quia bello terminum causa perciperet. Cui Ioas rescripsit: Rex Ioas regi Amasie: Erat in Libano monte cypressus omnino procera, & puluis exinde misit ad cypressum, petēs filiam eius ut filio suo daret uxorem. Et dum hæc ageret, bestia quædam transiens puluerem conculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplum ut maiora non appetas: nec quoniam Amalechitis uicisti, in hoc exultans, tibi tuoq; regno uidearis inferre pericula. Hæc autem relegens Amasias, ad bellum potius incitatus est: deo, ut arbitror, ad hoc impellente, ut pro his quæ fuerant ab eo commissæ, pœnas exolueret. Cumq; produxisset exercitum contra Ioas, essetq; iam prælium commissurus, milites Amasie repentinus terror & stupor inuasit, qualem nō propitijs deus immittit: & antequam uenirent ad manus, in fugam animi pauore conuersi sunt. Illis ergo terrore dispersis, contigit ut Amasias desolatus ab hostibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus est, ni Hierosolymitis suaderet, ut aperientes portas, eum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et Amasias quidem mortis terrore compulsus, suscipere fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubitorum

eubitorum, cum curru ingressus est Hierosolymam, Amasiam captiuum ducens: & dominus hoc modo Hierosolymitanæ ciuitatis effectus, & dei thesaurum abstulit, & aurum, argentiq; quod in Amasiæ regalibus inuentum est, exhausit: & ita eum à captiuitate resoluens, regressus est ad Samariā. Hæc itaq; gesta sunt circa Hierosolymitas anno quarto & decimo regis Amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis: interfectus est autē ab eis, mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referētes in Hierosolymam, regaliter tumulauerunt. Igitur Amasias hoc modo finiuit uitam propter superbiam, & contemptum, quē habuit circa deum: qui uixit annos quidem L I I I I. regnauit autem x x I x. Huic successit filius suus nomine Ozias.

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia sacrificante punito.

C A P. XI.

ANno autem quintodecimo regni Amasiæ, regnauit in 4. Reg. 14.
 Israël filius Ioas Hieroboam in Samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deum quidē iniuriosus, & iniquus extitit uehemēter idola colendo, & multa incōgrua, & opera extranea faciēdo, populo uerò Israëlitarum multorum bonorum fuit occasio. Huic quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, & regnum propriū dilatare in partibus quidem Aquilonis usq; ad Hemathi ciuitatem: à Mēridie uerò usq; ad Asphaltiten paludem. Antiquitus enim termini Chananei isti fuerunt, sicut princeps Iesus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam castrametatus contra Syros, omnem eorū prouinciam (sicut Ionas prophetauerat) deuastauit. Necessearium uerò iudicaui integritatem rerū contrahere, studens quæcunq; & de isto propheta in sacris libris inueni scripta, omnia declarare. Hic enim iussus à deo, ut iret ad Ninivæ regnum, & ibidem predicaret, quia esset amissura
 I ciuitas

ciuitas principatum metuens non perrexit, sed fugit deum in Ioppe, & inuenta naue ingressus in Tarsum ciuitatem Cilicie nauigabat. Cumq; tempestas immineret asperissima, & nauis submersionis pericula sustineret: nautæ quidem & gubernator, & ipse nauclerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderent: Ionas autem operiens semetipsum iacebat, & nihil enitebatur horum, quæ alios uidebat efficere. Cumq; tempestas potius augetur, & uiolentius uentorum nimietate mare attolleretur in cumulū, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis autor existeret, constituerunt, ut quicumq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facientibus, fors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde esset, aut quid ageret, genere se quidē dixit Hebræū, prophetam uerò summi dei: eisq; suasit: ut si uellent præsens periculum declinare, eum in pelagus proijcerent, qui tempestatis eorum autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere præsumpserunt, impium iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam commiserat salutem, ad hæc mala cōpelarent, cum utiq; nondum nauis submersio prouenisset: à propheta uerò post hæc compulsi, & timore suæ salutis astricti, eum in pelagus proiecerunt: & tempestas quidem remota est. ille uerò sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies, totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitur est, in nulla parte corporis maculatus: qui supplicans deo, ut ei ueniā con-

Ionæ 23. cederet pro delicto, ad Niniuen profectus est ciuitatem: & stans in medio prædicauit, quia post breuissimū tempus Asia perderent principatum. Hæc ergo indicans eis est reuersus.

4. Reg. 14. Hanc ergo narrationem explicui, sicut scriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cum omni felicitate uitam degens, & regnans annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria: cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem uero modo

modo & Ozias Amasie filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboā duabus tribubus in Hierosolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uero ciuis. Erat autem hic bonus & naturaliter iustus, atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castrametatus contra Palestinos, eosq; bello deuincēs, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniā, sed & muros earum destruxit. Post hanc uero militiam aggressus est Arabes uicinos Aegyptijs: & edificās ciuitatē circa mare Rubrum, cōstituit in ea custodias. Deinde Ammonitas subdens, & tributa eis imponēs, & omnia usq; ad terminos Aegyptiorum suae ditioni subiiciēs, cepit de cetero Hierosolymitarum curam habere. Nam quicumq; muri fuerāt longo tempore aut regum priorum desidia iam destructi, eos rursus edificauit, & reparauit, necnon & quoscunq; destruxerat Israëlitarum rex, quando patrem eius Amasiam captiuum tenens, ingressus fuerat ciuitatem. Aedificauit autem & turres multas, singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitos habentibus. Fecit & in desertis locis magnas ualde munitiones, multos aquae ductus instituens. Habebat autem iumentorum, & aliorum animalium innumeram multitudinē, quando & prouincia fertilis erat ad pascua: eratq; praecipue terrae cultor, & curam habebat circa plantationes, & semina fructuum diuersorum. Exercitum uero circa se habuit electorum trecenta & septuaginta milia uirorum, quorum duces, & tribuni, & millenarij erant ualde fortissimi, & qui suo robore non possent ferri numero duo milia. Constituit autē per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dans unicuiq; iaculum, & scutum, & loricas aereas, & arcus & fundas. Super haec autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit, quibus saxa emitterentur, & iacula, & harpagones, & his similia preparauit. Dumq; haec ita constituisset, mentis

elatione corruptus, & mortali substantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Est autem immortalis substantia, pietas circa deum, & custodia mandatorum. Lapsus est itaque felicitatis euentu, & ad paterna peccata descendit: quæ etiam illum postquam claritatem bonorum, & rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim instante insigni die & generali festiuitate, indutus stola sacerdotali intravit in templum, oblaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum alijs octoginta sacerdotibus eum prohibente, ne faceret, quod non liceret: quoniam hæc solummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei ut exiret, & non ageret contra leges dei, iratus interminatus est eis mortem, nisi tacerent. Inter hæc autem terræ motus factus est magnus, & stupefcente populo claritas solis nimis effulsit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge, scissa est media pars montis ad Occidentem, & sua uolubilitate per quatuor stadia procedens, ad Orientalem restitit montem, ita ut & uias clauderet, & regio hortos opprimeret. Cumque sacerdotes regis faciem lepram apprehendisse conspicerent, pandebant ei calamitatem suam, hortantes, ut tanquam pollutus exiret à ciuitate. Ille uero confusione huius euentus, & dum illi iam esset nulla fiducia, tremefactus, quod iuebatur, impleuit. Qui licet fuisset ultra humanas mentes elatus, & propter hoc impiè gessisset in deo, miserabilem tamen hanc & uilem pertulit passionem: & tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus, in uita priuata degens, licet filio eius Ioathan regnum suscipiente, deinde mœstitia gestorum faciente defunctus est. Qui uixit quidem annis octo & sexaginta, in quibus regnauit quinquaginta & duos: sepultus est autem solus in proprijs hortis. Zacharias autem filius Hieroboam

boam dum mensibus sex regnasset in Israël, dolum passus occisus est à quodā amico nomine Sellum, filio Iotams, qui post eum regno percepto nō amplius quā diebus triginta tenuit principatum. Princeps autem militiæ Manahen illo tempore, cum esset in ciuitate Tharsa, & audisset, quod de Zacharia fuerat gestum: surgēs inde cum omni militia, uenit in Samariam, & commissō prælio Sellum peremit, & semetipsum constituit regem. Surgensq; exinde in Thapsa ciuitatem uenit, cuius ciues obserantes portas eius, regem suscipere noluerūt. Ille uerō ulciscens in eis, & quæ foris erant depopulatus est, & ciuitatem obsefione fortissima cepit: & grauitè firens, quod fecerant ciues eius, omnes occidit, ne paruulis parcens, & quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis, & seuitiæ non relinquens. Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuissent, hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaque Manahen hoc modo regnauit annis decem, fuitq; peruersus, & regum omnium ualde seuisimus. Cumq; aduersus eum castra mouisset Phiolaus Assyriorum rex, ad certamen quidem pugnae contra Syros non accessit: sed mittens ei mille argenti talenta, egit ut à bello discederet. Ad hanc itaq; causam profuit populus regi Manahen. Nam unusquisq; pro capite suo quinquaginta præbuit drachmas. Post hæc uerō defunctus est, & sepultus in Samaria. Phacciam uerō suum filium successorē proprii regni dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem, duobus tantummodo regnauit annis: deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus est. Phaccias enim millenarius, filius Romeliæ, ei fecit insidias: qui & ipse Phaccias tenuit principatum annis uiginti. Fuit autem impius, & iniquus. Rex autem Assyriorum Teglatphalassar nomine, castrametatus aduersus Israëlitas, & cunctam Galaaditidem regionem uastans, & trans Iordanem, & quæ Galilea

nuncupatur, & Tarsan, & Asaran, & habitatores unâ captivos ducens, eos in regnum suum migravit. Igitur & de Assyriorum rege hæc nos dixisse, sufficiat. Ioathan itaque Ozie filius regnavit in Hierosolymis super tribum Iuda, cuius mater fuit civis illius civitatis, quæ vocabatur Ieraphis. Is autem rex nulla virtute minor fuit, sed & rebus divinis pius, apud homines autem iustus astabat: habuitque curam rerum civitatis: & quæcunque reparatione, & ornatu pariter indigebat, hæc largissime procurabat: fecitque porticus in templo, & eius ingressus ornavit: muros quoque qui ceciderunt rursus erexit, turresque proceras, & invincibiles in eis edificavit: & in reliquis omnibus quæ in regno neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intulisset bellum, eosque uicisset, singulis annis illos tributa præcepit exolvere talenta auri centum, & tritici decem milia coros, tantundem & hordei. Sic autem proprium auxit regnum, ut hostibus quidem esset valde terribilis, familiaribus vero præcipue filix.

Prophetia Naum hic inserta.

CAP. XII.

Naum 1.2.
& 3.

EO siquidē tempore fuit propheta quidā nomine Naum, qui de Assyriorum subuersione, & Niniue urbe prophetans, hoc dicebat: quomodo Niniue piscina aquæ commota, sic & populus omnis turbatus, & fluctuās commovebitur surgens, cunctis dicentibus ad alterutros, state, & manete, aurumque vobis, argentumque diripite: & nullus hanc voluntatem habebit, dum animas suas omnes magis, quam facultates servare festinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit, & luctus, & dissolutio magna membrorum, & vultus eorum terrore pallebunt. Vbi tunc erit habitaculum leonum? Dicit autem tibi deus Niniue: quoniam exterminabo te, & nequaquam leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iste propheta de Niniue, quæ dicere

dicere necessarium non putauī, ne legentibus uideret impo-
 tunus ostendi. Hæc autem omnia prouenerūt Niniue post an-
 nos centum & quindecim. De his ergo nunc à nobis sufficien-
 ter expositum est.

De impietate regis Achaz & digna poena. CAP. XIII.

Porro Ioathan mutauit uitam, cum uixisset annos unum
 & quadraginta, ex quibus regnauit sedecim: sepultusq;
 est in regijs monumentis, uenitq; regnum ad eius filiū Achaz:
 qui impius circa deum existens, & paternæ præuaricator le-
 gis, reges Israëlitarum imitatus, in Hierosolymis idolorū aras
 instituit, & super eas sacrificauit: in quibus etiā suum in ho-
 locaustum obtulit filium, more Chananæorum: & super hæc
 multa alia scelera perpetravit. Cumq; circa hæc ita uesanus
 existeret, castrametatus est aduersus eum Syrorum, & Da-
 mascenorum rex Rasin, & Phaceias Israëlitarum: erant enim
 amici. Et claudentes eum in Hierosolymis multis eam tempo-
 ribus obsidebant, propter murorum munitionem eam capere
 non ualentes. Syrorum uerò rex capiens ciuitatem Ailach, ad
 mare Rubrum positam, & habitatores eius occidēs, in ea Sy-
 ros statuit: & in alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimens
 ubiq; Iudæos: qui multam deuehens prædam, in Damascum
 cum suo remeauit exercitu. Rex autem Hierosolymorum co-
 gnoscens Syros ad propria remeasse, & credens se præuale-
 re contra Israëlitarum regem, exercitum suum aduersus eum
 armauit, & congressus bello ira dei faciente deuictus est, pro-
 pter impietates suas multas & maximas. Ea nanq; die centū
 & uiginti milia eius militum ab Israëlitis occisi sunt: & A-
 masias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in
 bello peremit, & tutatorem totius regni Ezriam constituit,
 & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuū tu-
 lit, & ex tribu Benjamin mulieres, & infantes, multamq; si-

mul diripientes prædam, in Samariam sunt reuersi. Quidam
 uerò Odidas illius temporis propheta, cum esset in Samaria,
 exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit, dicēs
 uictoriam eis non propria uirtute collatam, sed propter iram
 dei quam habuit super Achaz regem: culpauitq; eos cur eis
 nō sufficeret sua felicitas, sed etiā præsumpserint ex tribu Ia-
 da, & Benjamin cognatos suos captiuos abducere: suasiq; il-
 lis, ut eos cōtinuò sinerēt ad propria remeare, qui si non obe-
 dirent deo, subderentur repente prælio. Populus igitur Isrāē-
 litarum in cōtū conueniēs, quid de his fieret, cogitabat. Tunc
 quidam Barachias nomine cum esset in Republica probatissi-
 mus, surgens in medio, & cum eo tres alij dixerunt: Non est
 permittendum, ut captiui in urbem introducantur, ne omnes
 à deo pariter percamus. Sufficiāt prima peccata, sicut prophe-
 te dicunt, & nō nouas impietates adijciamus. Hæc ergo mili-
 tes audientes, permisserunt eis, ut facerent, quodcūq; crederēt
 expedire. Sumētes ergo prædicti uiri captiuos, lauantesq; &
 diligentiam exhibentes, & itineris dantes expensas, innoxios
 ad propria dimiserunt. Nihilominus & illi quatuor uenēre
 cum eis, & usque ad Hiericho deducētes eos non procul ab
 Hierosolymis, in Samariam sunt reuersi. Rex autem Achaz
 hæc passus ab Isrāēlitis, mittens ad regem Assyriorum, popo-
 scit ab eo belli solatium aduersus Isrāēlitas, & Syros, & Da-
 mascenos, multas pecunias se ei daturū promittens: misitq; ei
 & mūnera ualde præclara. Ille uerò legatis ad se ueniētibus,
 uenit in auxilium regis Achaz, & castrametatus aduersus Sy-
 ros, & regionem eorum depopulatus est, & Damascū bellice
 iure cepit: insuper & regē Rasin occidit. Damascenos autem
 in superiorem Mediam destinauit, & quosdam Assyriorum in
 ciuitate Damascena constituit. Isrāēlitarum uerò terram nimis
 affligēs, multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hæc contri-
 Syros

Syros egisset rex Hierosolymorum auferens aurum quodcumque erat in regalibus thesauris, pariter et argentum, et quod erat in templo dei, et quod fuit optimum ornamentum, deuehens hæc uenit in Damascum, et secundum promissiones dedit hæc Assyriorum regi, et gratias ei pro omnibus referens, in Hierosolymam remeauit. Hic autem rex sic fuit stultus, et circa modum sue utilitatis à ratione alienus : quia neq; dum bello comprimeretur à Syris, deos eorum adorare cessauit, sed in eorum ueneratione permansit, quasi possent ei cōferre uictoriam : et deuictus, Assyriorum denuo coepit colere deos, et omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium uerumq; deum, cuius ira fuerat eius perditionis causa. Qui ad tantam insaniam contemptumq; dei peruenit, ut omnino clauderet templum, et solēnes offerri hostias prohiberet, et ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriā faciens deo mortuus est cum uixisset annis sex et triginta, ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius Ezechias mox successit in regnum. Eodem uerò tempore mortuus est etiam rex Israëlitarum Phaceias, dolo cuiusdam amici nomine Ozias, qui tenuit regnum annis nouem; fuitq; malignus et dei contemptor.

De Ezechia rege, restituta religione & azymorum festo.

C A P. X I I I I.

Contra hunc autē castrametatus est Assyriorum rex Salsar: cumq; cum utiq; Ozias deum nō haberet propitium nec adiutorem, fecit sibimet subditum, et tributa definita precepit exoluere. Anno siquidē quarto Ozie regis, regnauit in Hierosolymis Ezechias filius Achaz, et Abia que fuit genere ciuis. Erat autem huic uiro natura benigna, iusta et ualde religiosa. Nihil enim ob aliud se credidit uenisse ad regnum, neq; aliquid magis necessarium, nec utilius sibimet, eiq; subiectis arbitratus est esse, quàm ut coleret dei religio-

I 3 nem.

nem. Et cōvocans omnē populum, pariter et sacerdotes atq; Leuitas, concionem habuit apud eos, dicens: Non ignoratis, quoniam patris mei peccato, qui transgressus est dei sanctam honorabilemq; culturam, multa et maxima mala estis experti, et ab eo uestra mens corrupta est, suasitq; quos ipse colebat deos uos pariter adorare. Hortor itaq; uos, postquā opere cognouistis, quā pessimum est impie agere, ut illorum iam obliuionem habētes, purgetis uos à priori pollutione, et cum sacerdotibus atq; Leuitis cōuenientes aperiatis tēplum, et purgantes illud solēnibus sacrificijs, ad honorē antiquum et patrium reuocetis. Sic enim uobis deus propitijs erit: et irasci super uestra peccata cessabit. Hec dicēte rege sacerdotes aperuerunt ualuas templi dei, et pollutiones eijciētes, sacrificia solennia super altare imposuerunt. Mittens autē rex in prouinciam sibi subiectam omnē populum ad Hierosolymam cōuocauit, ut festiuitatem celebraret Azymorū: multum enim tempus praterierat propter iniquitatem predictōrū regum, quod nō fuerat acta. Misit pariter et ad Israëlitas: inuitans eos, ut relinquentes malā consuetudinis conuersationem, reuerterentur ad pristinam dei culturam, dicens, concedere se uenientibus in Hierosolymam, ut Azymorum agerent festiuitatem, et cum eis pariter epulas exercerent. Hec autem dicebat, monens tantum, non sibi eos subiectos facere studens, si tamen nollent: quod si uoluissent, utiq; beati fuissent. Israelitae uerō ueniētibus ad se legatis, et eis proprii regis mandata nuntiantibus, non solum non acquieuerunt, sed etiam legatos, tanquam fatuos irriserunt. Pariter etiam prophetas hec monentes et pradicentes quā paterentur, si ad pietatē dei conuerti nollent, spreuerunt: et ad nouissimum eos comprehēdentes interemerunt. Et neq; in his solis iniquitatibus perstiterunt, sed horū quoq; peiora faciebant: nec prius quieuerunt donec

donec deus vindicans in eis, hostium eos subderet ditioni. Et de istis quidē postea declarabimus. Multi tamē de tribu Manasse, & Zabulon, & Isachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura cōuersi sunt. Et isti omnes ad Ezechiam in Hierosolymam cōcurrerunt ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias ascendens in templum cum principibus & omni populo, sacrificauit pro se tauros septē, & totidem arietes, & agnas septem, & totidē hircos: & imponentes manus super capita pecudū ipse rex & principes, sacerdotibus solennia sacrificare permiserunt. Et illi quidem sacrificabant & holocausta faciebāt. Leuitæ uerò circumstantes cum musicis organis cantabant hymnos in deū, atq; psalmebant sicut docti fuerāt à Dauid: reliqui uerò sacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus cōcrepabant. His itaq; factis prostratus in faciem & ipse rex, & populus uniuersus adorauerunt deum: deinde sacrificauerunt boues septuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uerò ad epulas cōdonauit boues quidem sexcētos, reliqua uerò pecora tria milia: & omnia quidem sacerdotes secundum legis consuetudinem compleuerunt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens deo. Instantem uerò Azymorum festiuitatem celebrantes, quod dicitur pascha, alia de cetero sacrificia diebus septem exhibuerunt. Populo uerò prater illa que immolata sunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uerò diuersarum septem milia. Idem uerò fecerunt & principes: nulle nanq; tauros dederunt eis, & pecora nulle & sexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tēpore celebratio non fuisset effecta, tunc primum splendide & largissime probatur exhibita. Cumq; festiuitas fuisset impleta, egressi in prouinciam purgauerunt eam: sed & ciuitatem ab omnū idolorum pollutione mundaerunt. Constituitq; rex ut quotidiana sa-

crificia

crificia ex eius proprijs celebraretur impensis secundum legem, et sacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut semper circa religionem obseruaret, et à cultura eius separari nequirent. et populus quidē offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autem et cubacula rex edificans, singulis sacerdotibus distribuit, et Leuitis, eorumq; filijs et uxoribus, et ita ad antiquam dei culturā denuo sunt reuersi. Hec itaq; prædicto modo rex statuēs, bellum egit aduersum Palestinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostium à Gaza usq; in Geth. Rex autem Assyriorū militans ad eum interminatus est, omnem se eius subuertere principatum, nisi tributa, quæ pater eius dabat, prius exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curauit, securus de dei pietate et de prophetia Esaie, à quo futura omnia certissime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hæc in presenti dixisse sufficiat.

De captiuitate regni Israël à Salmanasar, Cuthæisq; furrogatis.

C A P. X V.

4. Reg. 17. **S**Almanasar autem Assyriorū rex, dum ei nunciatum fuisset, quia Israëlitarū rex Ozias latenter misisset ad Suham Aegyptiorum regem, petens cōtra eum ab illo solatia, iratus castrametatus est in Samaria anno septimo regis Ozie. Et dum eum rex suscipere noluiſſet, annis tribus obsidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Ozie, septimo autem Ezechie regis Hierosolymorum: et Israëlitarū regnum uehemēter exterminauit, et omnem populum transmigravit in Mediam et Persidam. Inter quos et regē Oziam uiuum cepit et trāsmigravit. Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Persico ita uocantur, in Samariam et Israëliticam regionē constituit. Migrauerunt ergo decem tribus Israëlitarum de Iudea, post annos numero nongentos quadraginta

quadraginta & septem, à quo tempore egrediētes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam sub principe Iesū: ex quo autem recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regnum Hieroboam tradiderunt, sicut & prius à me significatum est, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menses septem & dies septem. Hic ergo finis apprehēdit Israhēlitas transgredientes leges, atq; prophetis non obediētes, qui eis hanc prädixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorū causa fabricari, ex quo seditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboam eius seruum fecerunt regem, qui in deum peccando fecit cum uniuerſis populis inimicum, imitantibus suum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit poenam. Rex autem Assyriorum inuasit pugnando cunctam Syriā, & Phœnicen uniuerſam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conscriptum est. Pugnavit enim aduersus Tyrum, cum in ea regnaret Heliseus. De quibus testatur & Menander, qui tēporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatem in Græcam linguam cōuertens, sic ait: Heliseus nomine, regnavit annis triginta & septem: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanasar Assyriorū rex insurgens, cunctam Phœnicē inuasit. Qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Receſsit autem à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyrus, & multe aliæ urbes, quæ scmet ipsas Assyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyrijs non subiectis, denuo rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, & remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigātes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepere captiuos uiros quingētos. Vnde honor Tyriorum propter hoc creuit eximie. Reuertens autē Assyriorum rex, disposuit custodias super fluuium & aqueductus ciuium,

ciuium, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc
 quinq; annis fuisset factum, tulerunt de effosis puteis bibentes
 aquam. Hæc in archiuis Tyri de Salmanasar Assyriorum rege
 scripta sunt. Igitur dum fuissent in Samariam transmigrati
 Chutæi (hoc enim uocabantur nomine hæcenus, eo quod de
 prouincia Persida, et à quodam flumine quod Chuta uoca-
 batur, migrati uiderentur) secundum gentem propriam sin-
 guli eorum deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;
 Et cum eos more proprio colerent, ad iracundiam, et furorem
 maximum deum prouocauerunt, uenitq; pestilentia super eos:
 per quam corrupti, cum nullam malorum medicinam inuenire
 possent, deum maximum colere pro salute coeperunt. Mitten-
 tes itaq; ad regem Assyriorum legatos, supplicauerunt, ut sa-
 cerdotes eis ex captiuis Israëlitarum, quos pugnando tenuer-
 rat, destinaret. Quo mittente sacerdotes, leges dei et culturam
 eos docuerunt. Et cum coepissent eum summa deuotione uene-
 rari, pestilentia repente cessauit: et hæcenus ipsas solennita-
 tes celebrare noscuntur. Hi siquidē secundum eloquium He-
 bræorum Hebræi, secundum genus Cuthæi, Græcè autem Sa-
 maritæ uocantur, qui pro rerum motu semper parati sunt: et
 quando uident Iudeos esse felices, cognatos eos appel-
 lant, quasi de Ioseph nati uideantur, et ex illo cum
 eis habeant societatis initium: quādo uerò de-
 iectos uident, nequaquam eis deuotione
 aut genere comunicari uolunt: sed
 et transmigratos et alieni-
 genus semetipsos edicunt.
 Sed de his quidem
 opportunius
 edice-
 mus.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaica liber decimus.

Bellum Sennacherib contra Hierosolymā: & Rapsa-
cis blasphemia.

CAP. I.

V^l M Ezechias duarū tribuum rex, quar- 4. Reg. 18.
tum & decimum annum haberet in regno,

Aſſyriorū rex nomine Sennacherib maxi-
ma manu aduerſus eum caſtrametatus eſt,
& forti brachio omnes ciuitates tribuū Iu-

da & Beniamin tenuit. Cumq; ad Hieroſolymam tenderet,
præuenit eum miſſis legatis Ezechias, promittens & obedi-
re ſe ei, & tributa quæ imponeret exoluere. Sennacherib uerò
cognoſcēs quæ legati ſerebāt, dignū iudicauit bello deſiſtere:
& precantium ſuſcipere dignitatē, tunc promiſit. Qui acci-
piens trecenta argenti talenta, auri triginta, amicus diſceſſit,
dans legatis iuriſiurandi fidem: quia ei nihil diſcedendo no-
ceret. Ezechias autē credens & euacuans theſauros, miſit ei
pecunias, ſperans ſe à periculo belli & regni amiſſione libe-
rari. Aſſyrius autē hæc ſumens, ex his quæ promiſerat cogi-
tauit nihil, ſed ipſe proſectus eſt ad Aegyptios & Aethiopus,
principē uerò militiæ Rapsacen cum multo exercitus robo-
re & duobus alijs ad uañandam Hieroſolymam dereliquit,
quorum nomina erant Dathara & Anaciris. Tunc itaq; ue-
nientes ante muros caſtra fixerunt, miſeruntq; ad Ezechiam
petentes, ut cum ipſo poſſent habere colloquiū. Ille uerò per
ſe quidem propter metum non abiit: tres autē neceſſarios ſibi
amicos miſit: hoc eſt, Heliachim tutorem regni, & Sobnean,
& Ioan, qui ſuper ſcribas erat. Iſti ſiquidē procedentes è di-
uerſo ante principem militiæ Aſſyriorū ſteterunt. Quos dum
uidiſſet

uidisset Rapsaces princeps militia, petijt, ut euntes dicerent Ezechie : Rex magnus Sennacherib requirit ab eo : de quo presumens atq; confidens refugit dominum suum, & obedire non vult, neq; suscipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios, sperans exercitum suum illorū solatio subleuari? Si autem hoc expectat, fatuus est, & similis homini incumbēti calamo fracto, qui cum ceciderit, insuper manu uexata sentiet plagam. Sciat autem quia etiam uoluntate dei cōtra eum castametatus est, qui concessit ei Isrāelitarum uastare regnum, & eodem modo, quo subiectos eius, disperderet regnū. Dum hæc Rapsaces Hebraica lingua diceret, habebat enim lingue huius experimentum, Heliachim metuens, ne populus audiens metu corrueret, poposcit ut Syrorum magis loqueretur eloquio. Ille uerò intelligens suspicionem eius & metum, maiori uoce amplius clamans respondit Hebraicē, dicens: Audiant omnes præcepta regis, & quod utile est eligant, & se nobis tradant. Palam est enim quia uos & rex populum uana spe decipitis, & repugnare suadetis. Si uerò presumitis ut exercitum nostrū repellere uos dicatis, dante me duo milia equos de exercitu mihi commissio, totidem ascensores præbentes uestrum exercitum nobis ostendite, sed nō habetis tot homines. Quid igitur tardatis tradere uosmetipsos melioribus, qui uos capturi sunt, & inuitos, dum spontanea traditio securior sit uobis, inuita uerò ualde periculosa, ut causa calamitatis existat? Hæc audientes & populus, & legati, dicēte Assyriorum principe, ea Ezechie renunciauerunt. Ille uerò hæc audiens, exutus ueste regali, indutusq; sacco & habitu miserando lege patria, prostratus in facie rogabat deum, ut adinuaret, nullam aliam spem habentem salutis : mittensq; & amicos quosdam & sacerdotes ad Esaïam prophetam, proposcit ut oraret, & factis sacrificijs pro salute omnium rogaret deum.

quate

quatenus et hostium spem frangeret, et populo suo misericordiam condonaret. Propheta uero hæc faciens, admonitus à deo confortauit regem et eius amicos, prædicens quia sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederent, et non eos fortitudine illa ualere quam se habere credebant, deumque prouisurum ut fortiter uastarentur. Sed et ipsum regem Assyriorum Sennacherib non præualem aduersus Aegyptios, cum ad propria remearet ferro perituum esse prædixit. Ipso siquidem tempore scripsit Ezechiae Assyrius epistolam, in quibus fatuum eum esse dicebat, credentem, quia eius seruitium posset euadere, qui multas gentes et maximas subdidisset: et interminabatur funditus se eum disperdere, dum caperet urbem, nisi portas aperiens sponte in Hierosolymis exercitum eius exciperet. Quæ cum relegisset Ezechias, spreuit propter spem quam habebat in deum: epistolam uero plicans in templo reposituit. Rursus autem cum deo uota et orationes effunderet pro ciuitate et salute cunctorum, Esaias propheta eum asseruit exauditum, et nec in presenti tempore esse ab Assyrijs obsidendum, et in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant esse reuersuros, et tertio anno cum pace opus suum facturos, et propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte, Assyriorum rex bello quod Aegyptijs intulerat frustratus, ob huiusmodi causam sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuisset commoratus in obseione Pelusij, et dum aggres contra muros eleuati fuissent, quibus ciuitati nitebatur obsistere, audiuit Aethiopum regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorum uenire solatium, et per desertum iter facere, ut subito in Assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Aegyptiorum uenisset, qui esset

K

Vulcani

Vulcani sacerdos : & obfessionem Pelusij huiusmodi causa dissoluit.

Strages magna Assyriorū, eorumq; regis. C A. 11.

4.Reg.19. **O**Rante itaq; rege Hierosolymorū ad deū, & deus exaudiens maximā plagam misit in eum, & multi perempti sunt. Herodotus autē de rege Sennacherib errorem ideo facit, quia non Assyriorum dicit regem, sed Arabum: adiiciens quia foricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Assyriorum: & propterea cum non haberet rex arcus, exercitum à Pelusio reuocauit. Et hæc quidē Herodotus. Berosus autem qui Chaldaicam conscripsit historiam, meminit regis Sennacherib, & quia regnavit super Assyrios, & castrametatus est cōtra omnem Asiam & Aegyptum, ita dicit: Reuersus autē Sennacherib à prælijs Aegyptiorum, ad Hierosolymam cum uenisset, exercitū quem cū Rapsace dimiserat, inuenit in periculo pestilentie cōstitutum: deus enim morbum populo eius immiserat, ita ut prima nocte eorū qui obsidebant, deperirent centū octogintaquinq; milia uiri cū iudicibus & tribunis. Propter hanc calamitatē in nimio terrore & angustia constitutus, de cuncta iam militia metuens, fugit cum sua manu ad propriū regnū, in ciuitatē quæ appellatur Ninive. Et dum modicum tempus ibidem cōmoratus fuisset, dolo à senioribus filijs Adramelech & Selsaro est percēptus in proprio templo, quod dicitur Arasce. Et illi quidem pro cede patris effugati, ad Armeniam discesserunt. Sucessit autē in eius regnū Asaracoldas. Terminus igitur obfessionis Assyriorum contra Hierosolymitas, tali occasione prouenit.

Ezechias moriturus uitæ productionē obtinuit: solis quoq; retrocessio. C A P. III.

4.Reg.21. **E**Zechias autē inopinabiliter à terroribus liberatus, gratificas hostias cum omni populo celebrauit deo: & cognoscens

gnoscebat quia nulla alia causa hostes alios quidē peremisset, alios uerò timore morti similes effugasset ab Hierosolymis, nisi diuino solatio, omni studio & largitate usus est circa dei cultum. & non post multum graui languore detentus, à medicis quidē desperatus est: nihilq; nec ipse de se, nec eius amici spei ulterius sustinebant. adijciebatur autem regi & alia magna angustia, eò quòd filios non haberet, & quòd moriturus esset, desolatam relinquens domum, nec successorē sui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum ut ei paruo tempore uitam concederet, donec filios habere posset: & non prius anima priuaretur, antè quàm fieret pater. Cui misertus deus petitionemq; suscipiens, quia nō dolebat, eò quòd priuandus esset bonis imperij, sed ut filios haberet, qui in eius principatū succederent, mittēs Esaiam prophetam iussit ei dicere, quia post tertiam diem casum languoris euaderet, & postea annis quindecim superuinceret, & filios generaret. Dum hæc dei mandata propheta dixisset, propter nimietatē languoris, & ea quæ inopinabiliter promittebantur nō credens, signum aliquod & indicium petijt ut faceret Esaias, quatenus hæc dicēti sibi crederet, & à deo eū misum uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationē sunt, & fortiora spe uidentur, huiusmodi rebus creduntur esse ueracia. Et dum propheta interrogasset eum, quod uellet fieri signū, umbram solis petijt decem gradibus ad ea loca unde uenerat, remeare. Et dum propheta rogasset deum ut fieret, uidens rex impletum esse quod uoluit, repentiē solutus a languore cōsecravit in tēplum, & adorās deū uota debita celebravit. Eo siquidem tēpore cōtigit Assyriorum regnū à Medis dissolui, quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; Babyloniorū Baladas misit legatos ad Exechiā portantes munera, & ab eo poposcit, ut ei esset socius & amicus. Ille uerò legatos libenter suscipiens,

et thesauros eis ostendens, et armorum instructionem, et aliam copiam quam in auro et gemmis habebat, simul etiam munera præbens regi Baladæ deferenda, dimisit eos. Tunc uenit ad eum Esaias propheta, et quasiuit qui essent qui uenerant. Cui dixit, de Babylonia eos, et à suo rege uenisse, et ostendisse se eis uniuersa, ut uidētes diuitias et uirtutem regni cognoscerent, et regi suo renunciarent. Cui propheta respondens: Scito, inquit, non post multum tempus in Babyloniā filios tuos et diuitias transmigrandas, insuper et nepotes tuos eunuchos faciendos, et amissuros uirile nomen, et regi Babyloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cōtristatus in his quæ dicta fuerant, ait, non se quidē uelle suam gentē in talibus arumnis incurrere: sed quia impossibile est quæ apud dominum deliberata sunt, posse mutari, rogabat ut usq; ad uitam ipsius pax permaneret. Meminit autē Baladæ regis Babyloniōrum Berosus. Cum itaq; propheta Esaias indubitanter et mirabiliter de ueritate cōsideret, et nihil falsi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit, scribens dereliquit in libris, ut ex effectu postea hominibus apparerēt. Et non solus iste propheta, sed et alij numero duodecim idem fecerunt: et omne siue bonum siue contrarium sit apud nos, secundum illorū dictum prouenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus.

De impietatibus Manassæ regis.

CAP. II. III.

4. Reg. 21.

EZechias autem rex dum superuixisset tēpus quod prædiximus, et omne illud spatium in pace degisset, mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo et quarto, in quibus regnauit uiginti et nouem. Cui successit in regnum filius proprius nomine Manasses de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatibus abscessus, et ad diuersa conuersus, omne genus malignitatis ostēdit, et nihil impium dereliquit: sed

sed iniquitates Israëlitarum imitatus est, quibus in decem delinquentes affligebantur. Præsumpsit autem & templum dei polluere simul & ciuitatem, pariterq; omnem regionē. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit, ut omnes Hebræorum iustos occideret, & neq; prophetis parceret, quorum quoti- die singulos perimebat, & eorū sanguine Hierosolymorum plateas irrigabat. In his autē iratus deus, misit prophetas ad regem & populum, per quos interminatus est easdem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorū Israëlites, cum ei iniurias intulissent. Illi uerò eorum nō crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant, ut nihil mali paterentur: sed operibus uera fuisse cognouerūt, quæ propheta prædixerūt.

De conuersione Manassæ, & insigni pietate Iosæ regis optimi.

C A P. V.

Igitur dum in eis perseuerarent, bellum super eos intulit rex Babyloniorum & Chaldeorum. Is enim missus exercitu in Iudeam, & regionem eorū depopulatus est, & regem Manassen dolo captum & ad se deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manassēs autē intelligens in quibus malis tunc esset, & horum omnium se arbitratus autorem, supplicabat deo, ut ei hostem suum clemētem faceret atq; misericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei concessit: & remissus à rege Babyloniorum, ad sua regna reuersus est. Cumq; uenisset ad Hierosolymam, priorum quidē delictorum quæ circa deum gesserat, pœnitens studebat etiam memoriā malorum, si esset possibile, ab animo suo repellere, & ad seruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, templumq; purgauit & ciuitatē: & ad hoc solum erat de cætero constitutus, ut gratias deo pro dono salutis exolueret, quatenus ei in omni uita propitiū permaneret. Hæc autem ipsa & populum agere docuit, agnoscens in quibus calamitatibus in-

cidisset propter ritum, qui sanctæ cōuersationi erat aduersus:
 edificansq; rursus altare, solēnes hostias immolabat, sicut con-
 stituit Moses diuinā exponendo culturam. Eodem itaq; modo
 et pro Hierosolymorum cautela cogitauit, ita ut etiā muros
 antiquos cum magno studio repararet, et aliū ultra eos erig-
 eret, et turres eminentissimas exaltaret: custodias uerò quæ
 ante ciuitatē fiunt, multa munitione firmauit: et sic in omni-
 bus à priori conuersatione mutatus est: et post hæc uitam ha-
 buit beatissimā, ut multi imitatores eius essent, ex quo dei cœ-
 pit colere pietatem. Qui cum uixisset annis sexaginta et se-
 ptem, et regnasset quinquaginta et quinque, defunctus est, et
 sepultus in suis hortis. Cuius regnum peruenit ad eius filium
 Amon, cuius mater fuit nomine Maselmis de ciuitate Iechab-
 bath. Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute
 præsumpserat, dolū passus à suis, in domo sua peremptus est,
 cum uixisset annis quatuor et uiginti, et in regno egisset
 duos. Populus autē peremit eius interfectores, eumq; cum pa-
 tre sepelierunt, regnumq; Iosie eius filio tradiderunt cū esset
 annorum octo. Cuius mater de ciuitate fuit Voscheti, nomine
 Ezi de ciuitate Vasuroch. Erat enim iste natura benignus, et
 ad uirtutem utiliter præparatus: et in studijs David regis, et
 intentione et in regula totius dispositionis eius intentus.
 Cumq; ad duodecimū ætatis uenisset annum, pietatē et iusti-
 tiam in se mirabilem esse monstrauit: cunctumq; populū cor-
 rexerit et monuit, ut derelicta idolorum secta, quasi non essent
 dii, colerent patrium deum: et opera maiorum regum, in qui-
 bus deliquerant, uelut senior emendabat: quæ uerò bene, et
 opportune facta cognouerat, obseruabat, et eorum imitator
 erat, et per suam sapientiā et intellectum naturalem similia
 celebrabat: cōsilijs utiq; bonis tradens sensum. Sequens enim
 legem uelut ordinem ciuitatis, et pietatē circa deum gerens,
 omnia

omnia prospere gubernabat, & maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit, & lucos extraneos qui facti fuerant abstulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei oblata diuellit: & tali modo populum ab huiusmodi secta retractum, ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui & legitimas hostias obtulit, & holocaustorū sacrificia altari solenniter rursus exhibuit, & in unaquaq; causa iniustitiam nō minus quàm animæ suæ coluit medicinam: misitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi pro sua uoluntate atq; uirtute. Dumq; pecuniæ allatæ fuissent, ad sollicitudinem templi & eius expensas præposuit Amasiam, qui erat supra ciuitatē, & scriptorem Saphan, & scribam monimentorum Ioan, & pontificem Heliachim. Qui dilationē nulla segnitie faciētes, sed instructores, & omnia quæ erant necessaria præparantes operabantur: & hoc modo celebrata reparatione tēpli, pietas regis ostensa est. Qui dum octauumdecimum imperij haberet annum, misit ad Heliachim sacerdotē, iubens ut pecuniæ quæ remanserant conflarentur, & fierent exinde crateres, & libatoria & phiale ad ministerium dei: insuper & quantumcunq; aurum uel argentum esset in thesauris, etiam hoc proferret ad crateras, & ad uasa huiusmodi faciēda. Proferens autem Heliachim pontifex aurum, inuenit sacrum librū Moyses, in templo positum, quem simul eiciens dedit scribæ Saphæ. Qui, dum relegisset, uenit ad regē, & dum omnia terminum habere significasset, relegit & ei librū illum. Tunc ille cum uerba libri eius audisset, scissa ueste uocauit pontificem Heliachim, & ipsum scribā, & necessarios simul amicos: misitq; eos ad quandam mulierē prophetissam nomine Oldam, uxorem Salomi cuiusdam, insignis uiri & nobilitate clari:

iussitq; ut cunctes consulerent eam, si propitius eis foret deus, cum metuerent ne prauaricando Moscos leges & mandata maiorum, periculum transmigrationis incurrerent, & ad extraneas terras deuenientes uitam agerēt miserabilem. Audiens autem prophetissa quæ fuerant à rege mandata, iussit ut remeantes dicerent regi, quia diuinitatis quidem decretū, quod iam contra eos protulerat, precibus infirmari non posset, id est, ut populus non periret, aut non de prouincia pelleretur, aut bonis tunc presentibus minime priuaretur, dum transgressi fuissent leges, & tanto tempore poenitentiam non egissent: prophetis utiq; monentibus, ut sobrie uiuerent, & impietatis supplicia deuitarent: quæ facienda dicebat ut crederent, quia deus est, & nequaquam mentitur in uerbis, quæ per prophetas suos prænuñciauit: propter iustitiam tamen regis retinendas istas ærumnas, & post eius obitum definita supplicia populus inferenda. Illi igitur qui missi fuerant mulieris prophetie remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubique, populum iussit ad Hierosolimam conuenire, & sacerdotes atque Leuitas, & omnem etatē simul adesse præcepit. Quibus congregatis, primum quidem eis sacrum relegit librum, & stans in tribunali in media multitudine, coëgit cunctos fidem & iuramenta præbere, ut apud deum starent, & Moscos leges per omnia custodirent. Illi uerò & promptissime iurauerunt, & præcepta legis implere promiserūt. Mox itaq; sacrificia celebrantes, deum poscebant sibi esse propitiū. Rex autem sacerdoti præcepit, ut si quod aliud uas à parentibus eius oblatum idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret. Et dum fuissent multa collecta, cōburens ea, cineres eorū cōspersit in fluuiū: & sacerdotes idolorū, qui ex genere Aaron nō erant, interfecit. Dum hæc ergo fecisset in Hierosolymis, processit in uniuersam prouinciā, & lucos qui ab Hieroboam

roboam rege ad honorem deorum extraneorū facti uidebantur, exterminauit: & ossa falsorum prophetarum super altare, quod prius Hieroboam construxerat, concremauit. Ea igitur quæ ueniens propheta ad Hieroboam, cum ille sacrificaret, omni populo audiēte, futura esse prædixerat, hoc modo terminum perceperunt: quando ex genere Dauid Iosias nomine fecit ea, quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta et unum. Post hæc autē rex Iosias profectus est ad cūctos Israëlitas, qui captiuitatem, & seruitium Assyriorum effugerant: eisq; suasisit, ut impios actus, & honores deorum extraneorū relinquerent, & maximum, patriumq; colerent deum, eiq; dicarent & domos, & uicos. Perscrutatus est autem & ciuitatē, ne aliqui fortē idolum habentes intra sua tecta celarent: nec non & currus, qui edificati fuerant à prioribus regibus, & quæq; alia huiusmodi erant, quæ uelut deos adorabāt, cuncta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hierosolymam omnem populum conuocauit, & ad Azymorum festiuitatem, quæ Pascha dicitur, eos adduxit: donauitq; populo nouellos hœdos in pascha, & agnos triginta milia, boues autem ad holocausta tria milia. Præbuerunt autem & primi Iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinque, & sexcenta milia: & Leuitis agnos duo milia eorū præsules obtulerunt, boues uerò quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedū, sacrificia faciebant Moscos, hostias singulas enarrantibus, ac ministrantibus legibus: nec fuit alia similis festiuitas apud Hebræos à Samuēlis prophete tēporibus. Causa uerò huius festiuitatis hæc erat, ut omnia secundum leges, & antiquam traditionem paterne solennitatis efficerentur.

De obitu Iosiaz.

CAP. VI.

Post hæc autem, dum Iosias in pace, atq; diuitijs, & gloria super omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum
4. Reg. 23.

K 5

castra

castra posuit ad Euphratem fluuiū, ut contra Medos, & Babylonios dimicaret, qui Assyriorum soluerunt principatum. Habebat autem desiderium, ut regnaret in Asia. Et dum uenisset in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Iosias, prohibebat eum Iosias per suam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, significauit non se contra eum exercitum mouere, sed ad Euphratem fluuium properare: adiiciens, ut eū prouocare non deberet ad sua bella, prohibendo, ne aliena iret ad prælia, quò tendebat. Iosias uerò non acquiescebat uerbis Nechaon, sed instabat, ne iter suum per eius faceret regionē. Reor, urgebat eum, ut quod imminabat, accideret. Nam cum aciem exercitus sui componeret, & in curru uectus à cornu transfret ad cornu, quidā iaculatus eum Aegyptiorū, à belli festinatione suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus, iussit exercitum reuocari, & ad Hierosolimam remeauit. Qua plaga defunctus est, sepultusq; magnificè in patrijs monumentis. Qui uixit annis triginta & nouem, regnauit autem ex eis unum & triginta, omnisq; populus eum multis diebus cū magno luctu, gemituq; defleuit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamentabili modulatione composuit, quod hætenus noscitur permanere. Hic uerò propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, scripto reliquit simul & captiuitatem, nunc apud nos habitum, & in Babylonem unā migrationem. Et non solum iste propheta prædixit hæc populis esse uentura, sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cōscribens populo reliquit. Erant autem ambo genere sacerdotes, sed Hieremias quidem in Hierosolymis est commoratus à tertiodécimo anno regis Iosias, usq; dum ciuitas uastaretur & templum. Quæ tamen de hoc propheta prouenerūt, loco proprio declarabimus. Mortuo siquidem Iosia, sicut prædiximus, ei successit in regnum filius Ioachaz

chaz cum trium et uiginti esset annorum. Et hic quidem regnauit in Hierosolymis. Matrem uero habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitque impius et scelestus.

Derege Ioachim captiuo, & de uictoria Nabuchos donosor contra regem Aegypti. CAP. VII.

REx igitur Aegyptiorum dum fuisset à pugna reuersus, et 4.Reg.24. uocauit Ioachaz ad semetipsum de ciuitate Syria, quæ dicitur Hemath. Qui dum uenisset, cum repente uinxit: et seniori eius fratri, ex eodẽ patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uerò tributum imposuit centum argenti talenta, et unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autem deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus est in ea, dum regnasset tres menses, et dies decem. Ioachim uerò mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autem uir erat natura iniustus, et ualde nequissimus, et neque circa deum sanctus, nec circa homines mansuetus. Cumque quartum iam regni haberet annum, Babylonie principatum quidam Nabuchodonosor accepit: et eodem tempore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ est iuxta Euphratem, pugnaturus contra regem Aegypti Nechaon: sub hoc enim Syria erat uniuersa. Dumque cognouisset regis Babylonie uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, sed cum magno brachio super Nabuchodonosor ad Euphratem uenit. Qui facta congregatione deuictus est, et multa milia uarijs belli rebus amisit. Transiens autem Euphratem Babylonie rex, omnem Syriam usque ad Pelusium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonosor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorum, contra Iudæos cum magno exercitu castrametatus est Babylonius, tributum exacturus à Ioachim, aut certè dimicaturus. Ille uerò metuens eius minas, et pacem habere desiderans, præbuit ei tributum,

buta, quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hierosolymæ captiuitate.

CAP. VIII.

4.Reg.24. **T**ertio uerò anno audiens Aegyptios denuo contra Babylonium pugnatu-
 ros, tributa non reddidit, sed spe Aegyptiaci belli deceptus est. Nam pugnare contra eum Aegyptij minimè præsumpserūt. Propheta siquidē Hieremias quotidie prædicebat, quia frustra Aegyptiorum spe tenerentur, & quia immineret ciuitati, ut à rege Babylonio uastaretur, & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quādo qui crederet, nullus erat. Nam & populus, & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes super his, quæ dicebantur, quasi auguriū aduersus regem propheta ferret, accusabāt eum: & subiectū iudicio, ut ad supplicium quoq; traderetur, cōtra eum dari sententiā postulabant, quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt, seniores autē recesserunt. Quin ea uoluntate, qua iustè prophetam absoluerant, ea ipsa etiam alijs suadebant, ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes, quia non solum iste ciuitati futura prædiceret, sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset, & multos se scire huiusmodi uerba dixisse, quorū nullus tunc à regibus aliquid pertulisset, sed quasi propheta dei fuerint honorati. His itaq; uerbis mitigantes turbas, eripuerūt Hieremiā à definito supplicio. Qui omnes prophetias suas conscribens, ieiunante populo, & in ecclesiā congregato, in templo mense nono quinti anni regis Ioachim, relegit librū, quē de futuris rebus ciuitati, & populo, temploq; conscripsisse uidebatur. Audientes itaq; principes, tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eum & scribam Baruch de medio tolli, ne quibusdā fieret manifesti: ipsum uerò librū portantes, regi dederunt. Qui presentibus amicis iussit scribā suum relegere, & audiens, quæ scripta noscebantur in libro,

in libro, iratus rex dirupit eum, et igne cremavit: et requisitos Hieremiam, et Baruch iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem eius tunc iram declinauerunt. Non post multum uero tempus uenientem contra se magno cum exercitu regem Babyloniorum, foederis iure suscepit, propter metum eorum quae dicta fuerant à propheta, credens nihil se fore passurum, neque per obsessionem neque per pugnam. Cumque Babyloniae rex intrasset in ciuitatem, fidem nequaquam seruauit, sed iuuenes fortissimos et pulchritudine decoros Hierosolymitarum occidit una cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros insepultum proijci iussit, filium uero eius Ioachim constituit regem uniuersae prouinciae. Eos autem qui erant in dignitatibus constituti, numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat et propheta Ezechiel, cum esset adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem, qui cum uiuisset annis sex et triginta, regnauit undecim. Successor uero eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit mensibus tribus, et diebus decem.

De captiuitate regis Ioachim in Babylonem & Sedes
chiaë obstinatione contra Hieremiam prophetam. CAP. IX.

Regem uero Babyloniorum, qui Ioachim concesserat principatum, repente timor inuasit. Formidatus est enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hierosolymis obsidebat. Ille uero cum esset natura benignus et iustus, noluit ciuitatem propter se uidere pericula sustinere: sed sumens matrem, et cognatos, tradidit obsides ducibus, qui fuerant à Babylonie rege directi: accipiens ab eis iusiurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipse nec ciuitas, quorum fides nequaquam mansit inuiolata. Non enim seruauit eam Babylonie rex, sed praecepit principibus suis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos sumerent, pariter et artifices,
eosque

4. Reg. 24.

eosq; ad se ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta et duo: simul et Ioachim cum matre pariter et amicis, quos deductos ad se habuit in custodia. Patrum uero Ioachim, nomine Sedechiam, constituit regem: accipiens ab eo iusiurandum, ut ei prouinciā custodiret, et nihil hostiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti et unius, quando accepit regnum, et nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iustitiam superbus, circa quem impij locum maximū habere uidebantur. Quapropter et propheta Hieremias ad eum ueniens, crebro testabatur, dicens, ut reliquas quidē impietates et iniquitates desereret, et iustitiæ prouideret, et neque duces qui essent maligni, respiceret, neq; falsis prophetis eum seducentibus crederet, quasi nequaquam contra ciuitatem Babylonie rex dimicaret. quia Aegyptij contra eum bella rursus inferrent, et uincerent, quoniam hæc uera non essent, nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam hæc dicentem, consentiebat ei per omnia tanquā uera loquenti, et quasi prodesset ei, ut eius crederet uerbis: sed rursus amici eius subuertebant mentem, et à prophete dictis ad ea, quæ uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi, et misit in Hierosolymam. Sedechias autē eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem uniuersa consona à prophetis edicta sunt, quomodo et ciuitas uastaretur, et ipse Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: discordauit autem Ezechiel, dicens, quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixisset, quia uinctum eum rex Babylonie duceret. et eò quòd non idem uterque dixisset, etiam illa quæ concordabant, non esse uera dicebat, licet omnia ei secundum eorum euenerint prophetias: quæ tamen opportunius declarabimus.

rabimus. Igitur societatem Babyloniorum, quam habuit octo annis, dissoluit, & semetipsum ad Aegyptios transtulit, sperans cum illis contra Babylonios praualeere.

De destructione Hierusalem à Chaldaeis. C A P. X.

INterea dum hoc cognouisset Babylonius rex, castra mouit aduersus eum: & afflicta prouincia, et munitiones eius una diripiens, ad ipsam Hierosolymorum ciuitatem obsidentem cum magno ueniebat exercitu. Rex autē Aegyptius audiens, quia & Sedechias amicus eius esset, sumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudeam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem recessit ab Hierosolymis, & occurrit Aegyptijs, eisq; congressus, praelio superauit, & eos in fugam conuersos, de Syria coëgit exire. Quumq; Babylonius discessisset ab Hierosolymis, deceperunt falsi prophetae Sedechiam, dicentes, quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam remigrauerat, cum dei uasis omnibus, quae rex detulerat de templo, reuerterentur. Sed Hieremias his contraria atque uera, transiens in medium, prophetauit, dicens, quia male quidem facerent illi, qui regi talia suaderent, quando per Aegyptios nihil iuuari possent: quos utique deuincens Babyloniae rex, in Hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, substantiasq; diriperet, simul & diuitias templi exhauriret, & ipsum insuper cōcremaret, ciuitatemq; subuerteret: & essent seruituri Babyloniae regi, eiusq; nepotibus, annis septuaginta. A quorum seruitio nos, inquit, tunc remouebūt Perse, & Medi, Babyloniorum destruentes imperiū: & ad hanc remeantes urbem, edificabimus templum rursus, & Hierosolymam denuo reparabimus. Haec dicente Hieremia, pharimī quidem crediderunt: principes autē & impij, excessisse eum à sua mente

mente dicebant, cumq; sub hoc sonite deridebat. Igitur quum ei placuisset ad patriam properare, que dicitur Anathoth, viginti stadiis procul ab Hierosolymis constitutam, inueniens eum in itinere quidam principum comprehensam detinuit, calumnia facies ei, quasi ad Babylonios iret. Ille vero mœturi quidem illi, et calumnie sibi crimine inferre, se vero ad patriam remeare, dicebat. Qui ad hec verba non flexus, vinculum deduxit ad iudicium magistratuum: a quibus omnia verbera et tormenta perpassus, ad necis supplicium reservabatur: qui quoddam tempus hec que prediximus, nimis iniuste sustinuit. Anno vero nono Sedechie regis, decima die mensis decimi, vice secunda, Babylonie rex ad Hierosolyman castrametatus est: et sedens circa eam decem et octo menses, cum studio magne virtutis obsedit, obsessosq; Hierosolymitas, duo mala et alia maxima deprimebant, morbi languor, et fames eis vehementer obfistens. Hieremias vero propheta, qui esset in custodia, non cessabat, sed clamabat, et predicabat aperte, monendo populum, ut regem Babyloniorum portas aperientes susciperent: hoc enim factu, eos cum omni domo posse saluari, alioqui radicatus assererat euelli: predicabatq; pariter, quoniam si quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame consumptus, aut gladijs hostium. Si vero ad hostes confugeret, et inimicos et mortem quodammodo declinaret. Principes autem hec audientes, nec inter ipsa consistentes mala, patiebantur eius verba animo suo percipere: sed cum ira graui uenientes, indicauerunt regi, et accusantes eum, quasi uesantum occidendum esse prophetam poscebant, qui eorum animos frangeret, et malis promissionibus audacia populi ualde molliret: quando dum parati essent omnes pro eo, et patrie salute pugnare, ille moneret, ut ad hostes fugerent uniuersi, quia ciuitas capienda foret, et omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipse
pro

pro bonitate quidem & iustitia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideretur esse cōtrarius, permisit eis ut facerent propheta, quod uellent. Qui hoc sibi cōcesso à rege, mox ingredientiētes in carcerē, & sumētes eū, in quēdā lacum plenū ceno deposuerunt, ut morte propria suffocatus, extingueretur. Ille uerò usq; ad guttur in luto depositus, in his debebat angustijs. Quidā uerò seruatorū regis honoribus decoratus, & genere Aethiops, arūnas prophetae nūciauit regi, dicens non recte amicos & principes eius fecisse, quod Hieremiā in ceno submergeret, quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc quū audisset rex, pœnitentia ductus, quia prophetā principibus tradidisset, iussit Aethiopi, ut sumptis triginta regis ministris, & funibus, & quicquid expediret ad salutis eius utilitatē, cum festinatione Hieremiā extraheret. Aethiops autem sumēs quod præceperat rex, prophetā de lacu reduxit, & sine custodia esse permisit. Euocante uerò eū latenter rege, & requirente, si quid diuinū ei in rebus præsentibus posset edicere: ille se habere quidem quod diceret, asserebat, sed non fore sibi credendū, nec dum moneret, audiendum: quando iam quasi malum aliquod agentē eius amici perdere decreuissent. Vbi sunt, inquit, nunc qui Babylonium nequaquā dimicaturū esse dicebant, audientesq; fālebant? Sed & si nunc dixero ueritatem, morte me nū condēmes? Quumq; rex ei iusiurandū præbuisset, quia nec ipse eū perimeret, nec principibus supplicij iure cōtraderet, data fide, securus suadebat ei, ut Babylonij traderet ciuitatē. Hæc enim dicebat deum ei per se prophetare, si liberari uellet, & præsentia pericula declinare: & neq; ciuitatē usq; ad fundamēta deiici, nec templum ab hostibus cōcremari: quod si nō fieret, ipse malorū autor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret. Hæc audiens rex, uelle se quidē quæ monebat facere, dixit, & expedire sibi, sed metuere contribules, qui

L

ad regem

ad regem Babylonia iam perrexissent, ne accusantibus eū, periculo subiaceret. Quem propheta confortabat, et frustra supplicium suspicari dicebat: nihil mali passurū, si Babylonijs traderet ciuitatem, nec ipsum nec uxores, nec filios eius, insuper et quia templū maneret illa sum. Et Hieremiam quidem quā hēc dixisset, dimisit rex, pręciens, ut nulli ciuium quę loquuti fuerāt, proderet, sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum, requirerent, ut quod cum eo loquutus fuerit, illis quoq; narraret, diceret quia poposcisset, ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui scilicet hoc eis dicebat, dum uenientes ad prophetā, requirerent, quid locutus fuisset ad regē. Hęc quidem ita gesta sunt. Babylonijs autem obsessionem grauius inferebat, faciens turres cum magnis edificijs, et aggeres ingentes exaltans, ex quibus resistebat de muris repugnare nitentibus: multas quoq; machinationes crexit, equans muris per circuitum ciuitatis. Illi si quidem qui erant intra urbē, fortiter et promptissime resistebant, neq; fame, neq; languore fatigati: et licet intus his passionibus angerebantur, animo fortes uidebantur ad pręliū, in nullo adinventiones inimicorū et machinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quę faciebāt illi, opponere cogitantes, ita ut magnū certamen esset Babylonijs cum Hierosolymitis, uelocitatis atq; prudentię: illis quidem nihil arbitrantibus amplius cōmodi, quā captiōem illius ciuitatis: his autē salutem suā non in alia causa ponentibus, nisi ut magno studio laborarent, et non desperarent excogitare, quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et hęc passi sunt mensibus octo et decem, donec fame uastarentur et telis, quę de turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est uerō ciuitas undecimo anno Sedechię regis, quarto mense, die nono: ceperuntq; eam principes Babylioniorum, quibus obsessio a rege Nabucho

Nabuchodonosor uidebatur esse commissa. Ipse autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uerò principum qui Hierosolymam obsiderunt, hæc sunt: Nergella, Serrarem, Matuse, Megarus, Nabuzardan, Saris. Capta siquidem ciuitate circa mediam noctem, et principibus hostium ingressus in templū, agnoscens hæc Sedechias rex, sumptis uxoribus et filiis, et principibus, et amicis, de ciuitate fugit per desertū ualde tuitissimū. Quod dum à quibusdā traditijs principibus Babyloniorū indicatū fuisset, diluculo eum persequi aggressi sunt. Quem dum circa Hierichuntē apprehendissent, eum unā circūdederunt. Amici uerò et principes qui cum Sedechia fugiebant, dum hostes proximos esse conspicerent, relinquunt eum, alter ad alterum locum fugiens, et unusquisq; se liberare contendens. Quem comprehensum cum paucis, hostes cum uxoribus et filiis perduxerunt ad regem. Venientemq; ad se, Nabuchodonosor impium et infelicem uocare cœpit, et iuraturandi immemorem, quod præbuerat, ut ei prouinciam custodiret. Super hæc autem eum obiurgauit ingrātū: quia dum ab eo suscepisset imperium, quod ab eius fratre tulerat, et illi tribuerat, contra munificum largitorem egisse uidebatur hostiliter. Dixitq; post hæc: Magnus deus, qui odio habens tuam nequitiam, nostro te subiugauit imperio. His igitur uerbis usus aduersus Sedechiam, filios eius iussit pariter et amicos continuo perimī, ipso scilicet Sedechia, et alijs captiuis inspicientibus: deinde oculos eruens Sedechia, eumq; uinciens, perduxit in Babyloniam. Hæc autem prouenerūt ei, quæ Hieremias Ezechielq; prophetauerūt: quia cōprehensus duceretur ad Babyloniam, et loqueretur ei ore suo, et non eam uideret, sicut Hieremias dixit: cæcatus autem et ductus ad Babyloniam, eam non uidit, sicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur, quæ sufficiēter possunt dei manifestare naturam, nescientibus explicauimus,

quía diuersa est atq; multimoda, & uniuersa ordine suo conspiciens, & quæ congruant agi prædicēs, ignorantiamq; hominū & infidelitatē redarguens, per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant passuri. Nam quū ea quæ prædicebantur, custodire nollent, calamitatibus noscūtur esse cōtraditi, ita ut esset impossibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt, huiusmodi conuersationē habuisse noscuntur. Fuerunt autem uiginti & unus usq; ad ultimum regem, regnaueruntq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & mensibus sex, diebusq; decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul, annis uiginti, non tamen ex eadem tribu cōsistens. Porro Babylonius misit principē militiæ suæ Nabuzardā in Hierusalem, ut expoliaret templū, præcipiens ei, ut & illud incēderet, & regalia pariter & ciuitatē ad pauimentū usq; deponeret, & populū in Babyloniam migraret. Qui dum uenisset ad Hierosolymā undecimo anno regis Sedechiæ, & templū subuertit, & uasa dei aurea argenteaq; tulit, necnon & maximā cantharum, quē posuit Salomon : insuper & columnas æreas, & capita earū, aureasq; mensas, & candelabra: & hæc aufertens, templum quoq; succendit mēse quinto initio mēsis, anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo autem Nabuchodonosor. Succendit autē & regalia, ciuitatemq; destruxit. Et templum ita concrematū est post quadringentos & septuaginta annos, & menses sex, diesq; decem, ex quo illud constat edificatum. Ab egressu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille sexaginta duo, menses sex diesq; decē. A diluuiō uerō usq; ad uastationem templi omne tempus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta septem, mensium sex, dierum decem. Ex quo factus est Adam, usq; ad ea quæ prouenerunt templo, anni sunt tria milia quingenti tredecim, menses sex, dies decē. Tantus ergo numerus est annorum. Quæcūq; uerō gesta sunt, singula

singula ut prouenere, manifestauimus. Princeps itaq; regis Babylonij, postquam Hierosolymam & templum subuertit, suus mens captiuos, migravit eos, & pontificē Sarream, & sacerdotem Iosedech secundarium eius, & custodes templi tres, & eunuchū qui erat super armatos, & amicos Sedechia septem, & scribā eius, & alios principes sexaginta, quos omnes cū uasis quę depredatus est, deduxit ad regē in Reblata, prouincię Syrię ciuitatē. Rex autē, pontificis quidē & principum capita ibi iussit abscidi: ipse uerō omnes captiuos & Sedechiā deduxit in Babylonē. Vincitum uerō circuegit & Iosedech Pontificē, filium Sarree Pontificis, quem occidit Babylonius in Reblata Syrię ciuitate, sicut dudum iam designatum est. Igitur quia genus regiū explanauimus, & qui fuerunt, & corū tempora cuncta narrauimus: necessarium iudicaui etiam nomina Pontificū referre, qui Pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus siquidē Sadoch Pontifex templi fuit, quod Salomon edificauit: post cū filius eius Achimaas in eius honorē successit: post Achimaam Azarias: post hunc autem Ioram: & post eum Anxioramus: deinde Phideas: post Phideam uerō Sumdeas: post hūc autē Hilus: Hilo uerō successit Ioathan: cui rursus Vrias: Vrie uerō Nerias: post Neriam autē Ideas fuit: post hunc uerō Sallum: deinde Helchias: post hunc Zaroch: & post hunc fuit Iosedech, qui captiuus in Babyloniam ductus est. Isti siquidem omnes in Pontificatu, filius patri per ordinem successerunt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam secum habuit donec aduexit in carcere. Quem dum regaliter sepelisset, uasa quę in Hierosolymorum templo fuerat depredatus, dijs dicauit suis, & populum in Babyloniorum regione constituit: Pontificem uerō soluit à uinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godolię, malitia Ismaëlis.

CAPVT XL

L 3 Princeps

4. Reg. 25.

Princeps itaq; militiæ Nabuzardan, dum captiuasset populum Hebræorū, pauperes & eos qui se tradiderant, dereliquit: cōstituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natū, mansuetū & iustum: iussitq; ut opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa persoluerā. Hieremiam uerò prophetam soluit à carcere, eiq; suāsit, ut ad Babyloniam secū ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iussum, ut illi per omnia placide ministraret: qui si nollet hoc facere, indicaret, ubi manere uellet, quatenus hoc regi significaret. Propheta uerò nec sequi uoluit, nec alibi cōmorari: sed libenter se habere dixit in deserta patria, & cum miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens autē eius uoluntatē militiæ princeps Godoliæ quem cōstituerat in Hierosolymorum urbe, præcepit, ut eius prouidentia in omnibus haberet, eiq; ministraret, quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretiosisq; muneribus, dimisit ad propria. Et Hieremias quidem mansit apud Godoliā in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Massphat: rogauitq; Nabuzardan, ut cum eo dimitteret discipulū Baruch, filium Nerie, ex magna ualde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum fecisset Nabuzardan, in Babyloniā profectus est. At illi, qui obsessa Hierosolymorum urbe diffugerant, dispersi per certa loca, dum recessisse Babylonicos cognouisset, & quasdā reliquias in Hierosolymorū urbe reliquisse, & qui eam incolerent, superesse, undiq; collecti, uenerunt ad Godoliā in Massphat. Erant enim principes eorū, Ioannes filius Zarij, & Sareas, & Iezonias, simul & alij. Porro de genere regio erat quidam Ismaël, uir malignus & callidus: qui, quum obsideretur Hierosolyma, ad regem euasit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore cōmmoratus est. Igitur qui ad Hierosolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonicos metuentes: colentesq; terram nihil mali

mali passuros esse dicebat : & hæc quoq; iuramento firmavit :
 adiiciens, quia & solatium cunctis præberet : & si quis ab alio
 grauaretur, illius mereretur auxilium : suavitq; ut singuli in qua
 uellent ciuitate, manerent, & ut mitterent cum eis qui eorum
 habitacula repararent : & ipse quoq; faceret, dum tempus esset
 ut triticū, & uinum, & oleum reconderent, quatenus hyemis
 tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos
 ad prouinciæ loca, quæ unusquisq; uoluisset. Fama uerò discor-
 rente ad genus Iudææ, quia uenientes ad se de fuga, Godolia
 clementissime susciperet & ad terram colendam habitare di-
 mitteret, ut regi Babylonio tributa persoluerent, cōcurrebant
 omnes ad Godoliam, & in prouinciā habitauerunt : considera-
 tesq; prouinciā in pace regi, & Godolie benignitatem atq;
 clementiam, Ioannes & principes qui cum eo erant, ualde di-
 lexerunt eum : dicebantq; mittendum ad regem Ammonitarum
 Vachalim, ut Ismaëlem latenter occideret, quatenus ipse secu-
 rus esset in Israël : quia ille erat de regio genere, qui solus po-
 terat rebellare. Cuius dolum dicebant posse declinare, si potius
 Ismaëlem ipse perimeret, ut metum de cætero non haberet :
 adiicientes insuper se timere, ne Godolia magis ab illo perema-
 pto, funditus Israëlitarū reliquiæ deperirent. Ille uerò acquie-
 scere noluit, dicens non esse rectum cōtra uirum qui adhuc nil
 malignitatis gesserat, insidias exercere : non enim uerisimile
 esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret : &
 quæ in tanta necessitate fouerat, & ab inimicis alijs eripuerat,
 ipse perimeret : sed & si è diuerso faceret ille dolum, melius
 esse, ut ipse perimeretur ab illo, potius quàm homo qui ad il-
 lum confugerat, suamq; salutem ei tradiderat, & cōmendaue-
 rat uitam, dolo perimeretur istorum. Et Ioannes quidem, &
 principes qui cum eo erant, quum non potuissent persuadere
 Godolie, protinus recesserunt. Tempore siquidem dierum

triginta trāsfecto, uenit ad Godoliā in ciuitatē Massbat Ismaël cum uiris decē, quos Godolias splendidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc Godolias inter cōuiuia Ismaël sepius (ut affo-
let) inuiato, debriatus est. Quem Ismaël uidens ita uino reple-
tum, et uelut insensatum in soporem ebrietate conuersum, sur-
gens cum decē suis amicis, eum occidit, et eos qui cum illo in
conuiuio recumbebant. Et post eorum peremptionē egressus
per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudeos et milites truci-
cidauit, qui à Babylonijs fuerāt derelicti. Altera uerò die cum
muneribus ueniebant ad Godoliā de provincia octoginta uiri,
nihil scientes quod de eo fuerat gestum. Quos quum uidisset
Ismaël, eos quasi ad Godoliam accessuros, interiori euocauit.
Quibus ingressis, aula clausa, cūctos occidit: eorumq; corpora
in lacum profundissimum ne uiderentur, abiecit. Ex his itaq;
octoginta uiris, aliqui crepti sunt: qui se rogauerunt non prius
occidi, antequam occultas in agris diuitias, et pallia simul et
uestes recōditas, et frumētā, monstrarent. Hec audiēs Ismaël,
percepit eis. Populum uerò qui erat in Massbat, cū uxoribus
et filijs captiuum duxit, inter quos et filias Sedechie regis,
quas Nabuzardan Babyloniōrū princeps Godolice relique-
rat cōseruandas. Hec quum egisset, uenit ad regē Ammonita-
rum. Audiens autē Ioannes, et principes qui cū eo erant, quæ
in Massbat fuerant gesta ab Ismaël, mortemq; Godolice, nimis
exasperati sunt: et sumentes singuli arma sua, egressi sunt, ut
Ismaël uiriliter expugnarent. Quem quū apprehēdissent cir-
ca fontem Chebron, illi qui ab Ismaël captiui ducebantur, ui-
dentes Ioannē et principes, releuati sunt, solatiū sibi uenisse
iudicantes: et relinquētes eum qui illos ceperat, ad Ioannē se
contulerunt. Ismaël itaq; cum uiris octo fugit ad regē Ammo-
nitarū. Ioannes autē sumēs quos de manibus eripuerat Ismaē-
lis, et eunuchos, et mulieres, et infantes, uenit ad quendam
locum,

locum, quem *Caulas* appellant: & illo die ibi mansit. Deliberaverunt autē ut inde surgentes, abirent *Aegyptum*, metuentes, ne eos *Babylonij* perimerēt propter *Godoliae* mortem, qui ab eis dux fuerat institutus. Et dum in tali consilio permanerent, petierunt *Hieremiam* prophetā *Ioannes*, & principes qui cū eo erant, ut deum cōsuleret, quatenus eis in angustia cōstitutis, quid deberēt facere, demonstraret, iurantes se facturos, quicquid eis *Hieremias* ediceret. Quumq; propheta oraturū se pro eis apud deum cōpromississet, post dies decem apparuit ei deus, dicens, ut indicaret *Ioanni*, & principibus, & uniuersis, quomodo consistentibus eis in illa prouincia, ferret diuina prouidentia solatiū, & à *Babylonijs* quos metuebant, seruaret illos: proficiscētes autē in *Aegyptū*, perituros: & ab *Aegyptijs* illa passuros, quae olim fratres eorū constat esse perpeffos. Hec quum dixisset *Ioanni* & populo propheta deum predicere, non ei credebant, quia deus eos in prouincia habitare praeciperet, sed ut praeſtaret *Baruch* discipulo suo, mentiretur quidē de diuino mandato: suaderet autē eis ibi manere, ut à *Babylonijs* interirent. Populus autem & *Ioannes*, non obediētes cōsilio dei, quo eos monuerat per prophetam, discesserunt ad *Aegyptum*: ducētes & *Hieremiā* pariter, & *Baruch*. Quumq; illuc essent, indicauit prophetae diuinitas, menturum regem *Babyloniorū* ad *Aegyptū*: iussūq; predicere populo & *Aegypti* suaturam captiuitatem, & quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos sumens, in *Babyloniā* perduceret. Et haec ita completa sunt. Quinto siquidem anno captiuitatis *Hierosolymorum*, qui est tertius & uigesimus regni *Nabuchodonosor*, castrametatus est idem *Nabuchodonosor* in inferiori *Syria*, eamq; detinens, expugnauit *Ammonitas* & *Moabitas*. Quūq; subdidisset has gentes, perrexit in *Aegyptum*, eamq; subuertit: & regem quidem qui tunc erat, occidit: aliumq; in ea consti-

tuens, denuo Iudeos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræorū quidem genus eiusmodi termino Euphratem transisse percepimus. Igitur per Assyrios corruit populus decem tribuū de Samaria, quū regnaret apud eos Ozias: deinde duarū tribuum multitudo à Nabuchodonosor rege Babyloniorum et Chaldeorū, captis Hierosolymis, est uastata. Salmanasar enim transmigrans Israëlitas, in eorū regione constituit Cuthæorū gentē, qui prius in interiori parte Perside et Medie morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati sunt, uocabulū prouincie sumentes, in qua habitare uidebantur, Babyloniorum uerò rex quum duas tribus captiuos duxisset, neq; gentē aliam in eorū habitare fecit prouincia, et propterea desolata omnis Iudæa, et Hierosolyma, et templum annis septuaginta permansit. Omne siquidem tempus à captiuitate Israëlitarum usq; ad duarum tribuum transmigrationem, fuit annorum centum triginta, mensium sex, dierumq; decem.

Historia Danielis.

CAPVT XII.

Dan. I.

Porro rex Babyloniorū Nabuchodonosor, sumens omnes Iudeorū nobiliores, et cognatos regis eorum Sedechie, qui et pubertate corporū, et aspectus pulchritudine resplendebant, pedagogis pro diligentia exhibenda eos contradidit, eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos ceperat ex alijs gentibus quas uastauerat, quū essent in ætatis huius pulchritudine constituti, fecisse dinoscitur: iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos, et erudiri prouincialibus literis, pariter et Chaldeis. Erant autem isti sapientia quidem idonei, habentes exercitiū potius. Inter quos erant aliqui de genere Sedechie, quatuor optimi et natura benigni, quorum alius quidem Daniel, alius Ananias, alius Misabel, quartus autem uocabatur Azarias. Horum nomina Babyloniorum rex commutauit, et alijs iussit appellari uocabulis. Danielem quidē uocabat Balthasar, Ananiam

niam uerò Sidrach, Misahel autem Misach, Azariam uerò Abdenago. Hos autem rex quū essent nimis ingeniosi, & circa literarum doctrinas assidui, habebat in honore, & dilectione præcipua. Placuitq; Danieli cū cognatis suis, ut se à cibus regia mense suspenderent, & ab omnibus animatis generaliter abstinerent. Et accedentes ad Aschanen eunuchum, cui eorū diligentia à rege fuerat cōmissa, rogauerūt eum, ut ea quæ rex iusserat eis expendi, ipse perciperet, & eis legumina comedēda præberet, uel quicquid aliud inanimatum uellet: ad istos cibos se esse dicentes deditos, & alios sibi ualde contrarios. Ille uerò paratum quidem se esse dicebat, eorum uoluntatibus obedire, sed metueret regē, ne per corporis maciem, uultusq; mutationem proderentur regi, quòd ab epulis abstinerent: dicens esse consequens, ut pro qualitate ciborum, eorum quoq; color & corpora mutarentur: & dum alij pueri bene refectione à rege uiderentur, isti & periculi & supplicij autores existerēt. Dum igitur Aschanes formidinem hanc haberet, persuaserunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc ministraret illis: & dum habitus eorū corporis minime uerteretur ad peius, in his sine dubio permanerent, tanquam ex hoc ledi non possent: si uerò eos graciliores inspiceret uel deteriores alijs, ad priora conuiuia reuocaret. Quibus dum non solum cibus ille non noceret, sed etiam magis quàm aliorum pinguiora atque decentiora eorum corpora reperiret, ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur, inferiores essent, Daniel autem & qui cum eo erant, crederentur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore Aschanes audacter ea quidem quæ de mensa regia quotidie illis pueris mittebantur, ipse sumebat: & illis quæ prædicta sunt, ministrabat. Et illi quasi & animæ eorum propter hoc essent lymphidæ, & ad doctrinas euectæ, corporaq; eorū ad laborem apta consisterent (non enim aut animas

bebetes

hebetes habebant, et pro ciborum uarietate confusas, aut corpora
 per easdem epulas molliora) omnes uelociter didicerant doctrina
 nas, quecumq; apud barbaros erant, et apud Chaldeos: precipue
 tamē Daniel sapientia erat idoneus, et ad somniorum in
 Dan. 2. terpretationes expertus, eiq; reuelabatur aperte diuinitas. Igi
 tur post annū secundū Aegyptiacae uastationis, rex Nabuchon
 donosor uidit somnū ualde mirabile, cuius explanationē ipse
 ei per somnū deus aperuit. Quod dū euigilasset, oblitus mox
 Chaldeos uocauit, et magos atque diuinos: dixitq; se uidisse
 somnū, et expositionē eius, et hæc simul oblitū: iussitq; ut di
 cerent somnium, et quid significaret. Illis uerò dicētib; hoc
 inuenire esse hominibus impossibile: sed si uisionē exponeret,
 somnij explanationem ab eis audiret: interminatus est eis mor
 tem, nisi somnium eius edicerent. Et dum faterentur non posse
 quod iubebat fieri, omnes unā præcepit occidi. Daniel autē au
 diens, quoniā omnes sapiētes rex iussisset interimiri, inter quos
 et ipse cū suis cognatis periculo subiaceret, accessit ad quendā
 Ariochim, cui fuerat principatus commissus super regis armige
 ros, eumq; rogauit, ut ei causam ediceret, pro qua rex omnes
 sapientes et Chaldeos, et magos iussisset occidi: et dum de
 somnio cognouisset, et quia iussisset rex indicari sibi quā uis
 derat uisionē, quod dum nō potuissent facere, ad suū interitum
 prouocassent regē, rogauit Ariochim, ut ingressus ad regem,
 unā noctem peteret, ut à magorum nece se retineret: sperare se
 dicens, quod ea nocte supplicans deo, somnū regis agnosce
 ret. Ariochis uerò nunciauit regi inducias quas posceret Da
 niel. Et rex quidem magorum suspendi iussit interitum, donec
 promissionē cognosceret Danielis. Tunc ille puer cū suis co
 gnatis ad habitaculū propriū ueniens, tota nocte rogauit deū,
 ut ei somnū regis indicaret: ne magi et Chaldei, et inter eos
 ipsi quoq; perirent, sed ut eos potius ab ira regis eriperet, eiq;
 ostenderet

ostenderet uisionem, quam rex reuelatam sibi nocte preterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiam habens illorum qui periculo subiacebāt, simul et Danielis, somnū ei et modum explanationis innotuit: ut ab eo rex etiā quod significaretur, agnosceret. Daniel autē à deo hæc sibi reuelata cognoscens, gauisus surrexit: et hoc fratribus indicās, illos quidē de uita desperatos, et iam paratos ad mortem, ad securitatem et spem uitæ reduxit. Deo autem gratias precipuas egit, qui misericordiā ætatis eorum habuisset. Factoq; die, uenit ad Ariochim: petens, ut eū introducere deberet ad regē, adiiciens uelle se somnū quod uiderat trāsactā nocte, narrare. Ingressus igitur ad regē Daniel, hoc primo poposcit, ne sapientior putaretur alijs Chaldeis et Magis, quia dum illi somnū nequaquā inuenire potuissent, ipse ei indicaturus accederet: quando non experimēto humano, nec quia maiori studio mente propria laborasset, hoc sciret: sed miseratus, inquit, deus omnium qui in mortis uidebātur periculo cōstituti, et mei, simul et qui eiusdem sunt gentis, somnū et explanationem eius mihi aperuit. Nō enim minus pro illis, quā pro nobis ipsis uitæ termino te iubente multatis, sollicitus erā: dum utiq; uiros bonos et optimos iniuste mori præceperas, quos nihil quod sit humane sapientiæ, præcepisti facere: sed quod dei solius est, ab eis exigere uoluisti. Tibi siquidem cogitāti, quis totius mūdi teneret principatū, uolens deus omnes post te regnaturos ostendere, huiusmodi somnū reuelauit. Vidisti enim statuā ualde procerā, cuius caput quidē erat aureū, humeri uerō et brachia argētea, uenter autē et femora ærea, crura pedesq; ferrei. Deinde uidisti lapidem de monte abruptū, decidisse super statuā: eamq; prostratam cōtriuisse totā, et nullam eius partem integrā reliquisse: aurū uerō et argentū, et æs, et ferrū plus farina cōtritum, et spiritu uehementi flante direptū, atq; dispersum: lapidem uerō

dem uerò creuisse tantū, ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somniū itaq; quod uidisti, hoc est: cuius interpretatio hūc sensum habet: Caput quidem aureū te significat, & qui ante te in gente Babylonia regnauerūt. Dne, inquit, manus & hūmeri, indicāt, quia à duobus regibus uester possit destrui principatus. Illorūq; denuo, alter quidem ab Occidente erit destruturus imperium, similis aramento: cuius rursus regnū cessare faciet, qui ferro uideatur æqualis, teneatq; omnia, quanto ferri natura sit robustior auro & argento, simul & ære. Signauit equidem & de lapide regi Daniel, quod mihi non placuit indicare: sed præterita quæ sunt iam facta describere, non futura tractare. Si quis autem integritatem desiderans, nult hæc perscrutari, & de incertis, utrū fiant, studet agnoscere, festinet legere librum Danielis, quem inueniet inter literas esse diuinis. Rex autē Nabuchodonosor hæc audiens, & somniū suū agnoscens, obstupuit ingeniū Danielis: & procidens in faciem, eo modo quo deus adoratur, salutauit Daniele: eiq; sacrificari quasi deo, præcepit. Cui etiam proprii dei imposuit nomen, & procuratorem totius regni cōstituit esse cum suis cognatis, qui per inuidiam & dolū pericula sustinuerunt; & regem ex huiusmodi causa offendisse uidebantur. Interea rex, dum fecisset statuā auream, altitudine sexaginta cubitorū, latitudine sex, & eam statuisset in campo maximo Babyloniæ, dedicaturus eam, conuocauit ex omni terra, cui præerat, principes uniuersos: præcipiens eis primo, ut dum audirent tube sonum, prostrati, statuam pariter adorarent: qui uerò hoc non facerent, eos in ignis caminum interminatus est esse mittendos. Omnibus ergo post tube sonitū adorantibus simulachrū, Daniel & cognati eius minime hoc fecisse dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari. Qui dum uincti fuissent, repente in ignē missi, & inopinabiliter diuina prouidentia liberati, mortis pericula effugerunt.

gerunt. Non enim contigit eos ignis. Reor utiq; eò quòd nihil iniuste fecissent, ut in caminū nusi, nō sint ab igne contacti. Et facta est flammæ natura debilior, habēs in se dei ministros, qui eorum corpora esse talia præparauit, ut non potuissent ab igne consumi. Hoc ergo factū ostendit eos iustos apud regem, atq; religiosos: pro quare habebantur ab eo in honore præcipuo. Post paululum itaq; tempus denuo uidit in somnis rex Dan. 4. aliam uisionem, quia casurus de regno, cum bestiis esset habitaturus: et quum degisset hoc modo annis septem in deserto, reciperet denuo principatum. Hoc quum uidisset somniū, magos denuo conuocauit: eisq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat. Et aliorum quidem nemo potuit uirtutem somnij comprehendere, neq; regi manifestare. Daniel uerò solus et hoc exposuit: et sicut ei prædixerat, ita prouenit. Nam quum habitasset prædictum tempus in eremo, nullusq; præsumpsisset illis septem annis rerum dominium detinere, supplicans deo ut regnum rursus reciperet, denuo ad id reuersus est. Nullus igitur me culpet, eò quòd ita narrauerim singula, sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nā in ipso historiæ meæ principio, propter eos qui quæstionem faciunt, aut in aliquo culpæ nituntur, astruxi, dicens, translaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum: et hos uolentibus aperire, neque adijcere ipse aliquid seorsum, neque subtrahere me promittens. Porro Nabuchodonosor dum uixisset annis quadraginta et tribus, defunctus est: uir illustris, et prioribus regibus ualde felicior. Meminis huius actū et Berosus in libro tertio historiæ Chaldaeorum, ita dicens: Audiens autem pater eius Nabuchodonosor, quia satrapa qui constitutus fuerat in Aegypto, et locis Syriæ inferioris, et Phœnicis, recessisset ab eo, quum ipse iam fatigari non posset, committens filio Nabuchodonosor iuueni quādam partem exercitus, misit

misit aduersus eum. Nabuchodonosor autem congressus aduersus eum, qui ab eius patre recesserat, facta dimicatione, et eum uicit, et prouinciā ex isto principio suo subiugauit imperio.

De regno Babyloniorum instaurato, & finito. CAP. XIII.

EO siquidem tempore cōtiguit, ut pater Nabuchodonosor egrotaret in Babylone ciuitate, et à uita recederet: qui regnauit annis uiginti et uno. Nabuchodonosor autē nō post multum tempus mortē patris agnoscens, et disponens causas Aegypti, reliquāq; prouinciā, et captiuos eius, et Phoenicum, et Syrorū, et gentium Aegyptiarū, et precipiens quibusdā amicis, ut cum magna uirtute et omni utilitate ad Babyloniā cuncta deferrent: ipse cum paucis per desertū uenit ad Babyloniā: et potitus rerū quae tunc gubernabantur à Chaldeis, à quodā uiro sibi optimo reseruatarū, totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis autē uenientibus habitationē cōstituit in locis opportunissimis Babylonie ciuitatis: ipse uerò de manubijs hostiū et tēplum Belis, et reliqua largissime nimis ornauit, et antiquae ciuitati aliqua cōtulit, et prisca reparauit: ita ut nequaquā obsidentes ualerent flumiū cōuertere, et ciuitati aliquo modo praeualere. Erexitq; tres porticus intrinsecus, et tres extrinsecus de latere cocto: deceterq; muniēs eam, et exornās ualde munifice, paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus est: quorū spatia, et reliquā multitudinē pulchritudinis, credo superuacuum dicere. Veruntamen hoc sciendum, quia dum essent haec magna, et nimis eximia, diebus sunt quindecim cōsummata. In istis uerò regalibus lapides posuit, quorū similitudo erat instar montis: et plantauit diuersas arbores, fecitq; hortū quod suspēsile dicebatur, eò quòd uxor eius prospectum regionis propriae uidere desideraret, quae nutrita fuit in locis Mediae. Horum itaque meminit etiam Megasthenes in quarto Indicorum libro: ubi nititur approbare hunc

bare hunc regē fortitudine, & actuum magnitudine Hercule transcendisse. Dicit enim eum uastasse Libien ciuitatē, & Iberiam. Sed & Diocles in 11. Coloniarum libro, meminit huius regis: Philostratus in Indicis, & Phœnicijs historijs dicit, quia iste rex obsedit Tyrum annis tribus & decē mensibus: quum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo diuersi scriptores huius regis fecere memoriam. Post mortem uerò Nabuchodonosor, Amilmathapacus, qui & Abimatadocus, filius eius suscepit regnum: & Hierosolymitarum regem Iechoniā, qui & Ioachim, soluit à uinculis, eumq; inter amicos necessarios habuit, & multa ei dona concessit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non seruauerat Iechonia, qui se utique cum uxoribus, & filijs, & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate sua: ne, sicut prædiximus, obsessione capta, uastaretur. Moriēte uerò Amilmathapaco, post annos octo & decē sui regni, Egeffarius filius eius tenuit principatū quadraginta annis. Eoq; mortuo, ad eius filium Labosordachum peruenit imperiū. Quod dum nouem mensibus habuisset, eo defuncto, transijt ad Balthasar, Dan. 9. qui Naboan nuncupabatur. Contra hunc itaq; regē castrametati sunt Cyrus Persarū rex, & Darius Medorū. Quem dum obsiderent in Babylonia, mirabile quoddā prodigium contigisse dinoscitur. Iacebat namq; cœnans in domo maxima, & conuiujs regalibus opportuna, cum suis cōcubinis pariter & amicis: placuitq; ei, ut de proprio templo uasa dei deportarentur: quæ de Hierosolymis deprædatus Nabuchodonosor, usus quidem eis non fuerat, sed in templo suo dicauerat. At ille superbia ductus est, ut eis uteretur ad pocula, & hoc modo blasphemaret deum. Tunc itaq; uidit de muro uenientē manum, & in pariete quasdā syllabas conscribentē. Qua uisione conurbatus, conuocauit magos, atq; Chaldaeos, & omne genus

similium, quod inter Barbaros somnia et huiusmodi signa discernere praeualebat, ut ei quae fuerant scripta, manifestarent. Quumq; magi nihil penitus inuenire, neq; intelligere se posse dicerent, in angustia rex constitutus, et multa tristitia propter hanc sic inopinabilem causam, in omni provincia praedicari fecit, ut qui literas illas, et quae per eas significarentur, posset exponere, ei torquem aurea, uestemq; purpurea daret, sicut regibus Chaldaeis mos erat uti, et tertia parte sui pariter principatus. Quo facto, dum multi magi concurrerent, ut propositam munificentiam regis haberent, inuentionem aut significationem literarum nequaquam inuenire poterant. Dumq; regem uideret in anxietate sua auia constitutum, cepit eum confortare, ac dicere, quod esset quidam de Iudaea captiuus ex eorum genere, quos deduxerat Nabuchodonosor, cum Hierosolymam uastasset, cui nomen erat Daniel, uir sapiens, et argutus, ut possit res inuenire difficiles, et quae soli deo nota uiderentur: qui etiam Nabuchodonosor regi, quum nullus alter potuisset dicere, quibus egeret, ad agnitionis lumen adduxerat, quod querebat: adiiciens, ut eum aduocaret, et peteret, quatenus de literis eo narrate, cognosceret, quod nullus poterat inuenire, si triste aliquod signum significaretur a deo. Haec audiens Balthasar, Danielē ad se uenire praecipit. Cui quum dictum fuisset de eo, eiusq; sapientia, et quia sanctus spiritus ei inesset, et solus inuenire posset, quae alij neq; mente conciperent, poscebat, ut ei quae scripta fuerant, et quae significare poterat, indicaret. Quod si faceret, purpura uestiendum, et torquem auream circa collum eius danda esse promisit: insuper ei et tertia parte regni pro honore sapientiae conferenda, ut ex eis, insignis uidentibus appareret. Quo facto, Daniel dona quidē cum reu tenere apud se dixit: sapientiam namq; et diuinitatem sine suffragiis semper existere, et gratis prodesse credentibus: ea uero,

Quae scripta uidebantur, ei significaturū se esse promisit: dicēs,
 haec eius uite significare subuersionē, eò quòd neq; ex his, ex
 quibus parens eius propter iniurias dei fuerat castigatus, illē
 didicit esse pius, & nihil ultra humanā cogitare naturā: quan-
 do & Nabuchodonosor mutatus in bestiam, propter ea, quae
 impiē gesserat, post multas preces, & supplicationes miseriae
 cordiā potuit promereri, & ad humanā redire cōuersationē,
 ac regna pristina reparare: qui post haec solum deum omnem
 habere uirtutē, & humano generi providere, donec aduixit,
 asseruit. Tu, inquit, obliuionē horum habens, multumq; diui-
 nitatē blasphemans, in eius uasis unā cum tuis concubinis tibi
 ministrari fecisti. Quae uidens deus & iratus, per ea, quae scri-
 pta sunt, pronuntiavit, qui tibi terminus sit futurus. Illae uerò
 litterae designant haec: M A N E, quod Latina lingua significa-
 re potest numerū: Quia uite, inquit, tuae deus tempus & rea-
 gni dinumerauerit, et parū tibi superesse decreuerit. T E T H E L
 quidē, hoc significat pondus. Apponderans, inquit, deus uite
 tuae tempus, iam illud declinare pronuntiat. P H A R E S, sed &
 hoc fragmentum significat lingua Romanā: Franget, inquit,
 deus regnum tuum, & Medis illud Persisq; distribuet. Cumq;
 Daniel haec indicare dixisset, quae in pariete cōscripta fuerāt,
 Balthasar quidē regem tristitia, qualis poterat pro tante cala-
 mitatis significatione prouenire detinuit: non tamē prophetae
 quasi malarū rerum indici, dona quae promiserat, denegauit,
 sed cuncta cōcessit: cogitans, quia illa quidē pro quibus daren-
 tur, propria eius & non prophetantis essent: illū uerò qui haec
 uerē discreuerit, uirū bonū dicebat simul & iustū. Igitur non
 post multum tempus & ipse est captus, & ciuitas, Cyro Per-
 sarum rege aduersus eum fortissime dimicante. Balthasar enim
 is est, sub quo capi cōtiguit Babylonīā, cū regnasset iam de-
 cem & septem annis, nepos Nabuchodonosor regis, cuius ta-

lem uitæ terminum fuisse p̄cepimus. Darius autē Astiagis filius, qui Babyloniorū principatū destruxit, cū Cyro cognato suo: annum agebat sexagesimū & secundū, cūm Babylon fuis-
set inuasa: qui tamen alio nomine uocabatur à Græcis: quiq; Daniele propheta sumens ad se, in Mediā duxit, & omni honore eum celebrauit. Erat enim unus inter tres satrapas, quos Darius super trecentos sexaginta satrapas instituerat.

De Daniele in lacum coniecto & liberato, deq; uisio-
nibus arietis, & hirci. CAP. XIII.

Dan. 6. **D**aniel itaq; cūm esset apud Dariū in honore p̄cipuo, ita ut quasi soli uiderentur cuncta cōmissa, inuidie apud ceteros crimine laborabat. Mordetur enim, qui quosdā apud principes plus quā se ualere conspiciunt. Et dum quærerēt occasionem, & derogationis fomētē, uidentes eum apud Dariū esse probabilem, nullā inueniebant causam. Nam dum esset super thesauros, & omne suffragiū oblatum à quocunq; despiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiā pro bonis rebus accipere, nullam criminis causam accusatores inuenire faciebat. Illi uerō dum nihil haberent, quod contra Danielē dicerēt, ut regio eum possent honore priuare, alium quæsiere modū, quo eum minorem apud gratiā regis ostenderent. Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum, occasionē se inuenisse putabant, per quam perderēt Danielē. Et uenientes ad Dariū, nuntiauerunt ei, quia satrapis eius & principibus placuisset, ut triginta diebus populus requiesceret, quatenus neq; ipsum aliquis, neq; deos eorū adiret: similiter nec oraret: quorum si quis sententiā trāscenderet, in lacum leonum periturus includeretur. Rex autē eorū nequitia non intendens, neq; hæc contra Danielē arbitratus molimina facta, dixit placere sibi, quæ ab eis decreta uidebantur, & eorū sententiā confirmare promisit: proposuitq; decretū in populo, quod satraparū placita designa-

designabant. Et ceteri quidē iussa custodientes, ne transce-
rent, quæ præcepta uidebantur à rege, quiescebāt: Danieli ue-
rò nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus, stans deum cunctis
uidentibus adorabat. Satrapæ occasione sumpta, quam contra
Danielē inuenire querebant, mox uenerunt ad regē accusan-
tes, tanquā solus Daniel eius præcepta transcederet: quia dum
nullus alter apud eos orare præsumpserit, quod non quidem
propter impietate, sed propter custodiā fieret præceptorum,
ille contēnens præcepta, ad suum oraret deum. Credentes ete-
nim quia propter magnū fauorē, quo eum Darius diligebat,
etiam illorū decreta contemnens, Danieli ueniam daret, in hoc
potius habentes inuidiam, magis instabant, et ad nullam man-
suetudinē recedebant: sed eum secundū legem datam in lacum
leonum proijciendū esse poscebāt. Sperans autē Darius, quia
eum eriperet deus, et nihil ab eis sustineret aduersum: conso-
labatur eum, ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dum fuisset in
lacum missus Daniel, signato lapide, qui pro ianuis in eius po-
situs erat ore, discessit: et incœnatus totam noctē duxit inso-
mnem, mœstus, et pro Daniele nimis afflictus. Die uerò factio
surgens, uenit ad lacum: et inueniēs signaculū sanum, quo la-
pidem obsignauerat, aperiens clamauit uoce magna, Danielē
requirēs, si sanus esset. Quo respondente regi, quia nil passus
fuisset mali, iussit eum repente de lacu protrahi bestiariū. Ini-
mici uerò uidentes nihil mali pertulisse Danielē, dicebant re-
gi, non eum diuina prouidentia custoditū, sed satiatos leones
copijs contingere eum noluisse. Ille uerò eorum nequitia ui-
dens, iussit leonibus multas carnes apponi, eisq; satiatis inimici
eos Danielis in lacū leonū præcepit immitti: ut si re uera per
satiatē ad eos leones minime accederent, hoc aperte cogno-
sceret. Quo factio, et satrapis in lacum depositis, Dario ma-
nifestatū erat, quia diuinitas saluauerit Danielē. Leones enim

nulli eorum penitus pepercerūt, sed omnes pariter discerpserunt: quasi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati. At bitror enim quia non fuerunt ad hoc fame prouocati leones, qui utiq; paulo antè uidebantur carnū abundantiā satiati, sed hominum nequitia etiā irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia dei uoluntate uocabatur ad poenā. Peremptis itaq; hoc modo Danīl̄s inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quā Daniel colebat, eumq; uerū & omnipotentē asseuerās esse solū. Habuit autē etiam Daniel in honore præcelso, principē eum suorum faciens amicorū. Dum ergo Daniel sic esset insignis & clarus, eo quod religiosus existeret, edificauit in Egbatanis Mediæ mausoleū ualde præclarū, & mirabiliter nimis instructū: Sic eius pulchritudo uidetur noua, & solida, nullaq; senectute tam magni temporis longæuitate confecta: cum edificia eadem quæ homines patiantur, & ad uetustatem ueniant, & sua fortitudine longæuitate careāt, ac proprii decoris amissione marcescant. Manet enim hætenus & uidentibus creditur nuper edificatū, ita ut ea die qua cōspicitur, putetur esse constructū. Hætenus enim sepeliuntur ibi Medorū reges atq; Persarum, pariter & Parthorum: & cui hæc cura cōmittitur, sacerdos est Iudeorū, & hoc fit usq; ad præsens tempus. Dignum est enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiēs debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quasi in uno quodam maxime loco positus omnia prophetasset, & uitæ suæ tempore apud reges & plebem in honore fuit, & gloriā & memoriam possidet sempiternā. Omnes namq; libri quoscūq; conscribēs dereliquit, leguntur hætenus apud nos: & ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim solū futura sicut alij quoq; propheta dixit, sed etiā tempus definiuit, quod hæc necesse sit adimpleri. Prophetis nāq; prioribus mala prædicentibus

dicentibus, & propterea à regibus, & populo nō bene susceptis, Daniel bonarū rerū propheta fuit apud eos: & propter famam rerum quas prædicebat, fauorē uidebatur habere cunctorum: per euentū uerò causarum ueraciū, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his, quæ conscripsit, unde integritas eius prophetiæ, & nulla mutatio possit cognosci. Ait enim quia Dan. 8. cum esset in Susis in metropoli Persidæ, cū suis sodalibus exiit in campum: & repente terramotu facto, relictus sit solus, amicis eius per diuersa fugientibus, & conturbatus in faciem super ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc ut surgeret imperante, quatenus ea quæ erant post multas generationes ciuibus euentura cōspiceret: dum surrexisset ostensum sibi dixit arietem magnum, multa quidē cornua habentem, nouissimum uerò eorum ualde præcelsum: deinde quidem respexisse ad Occidentem, & uidisse hircum exinde ferri per aerē, congressumq; arieti, & eum secundo cornibus impetum prostrasse in terrā, & undiq; cōculcasse: deinde uidisse hircum de fronte cornu maximū produxisse: quo fracto, orta ex eo loco cornua quatuor, & ad uentos singulos esse conuersa, inter quæ aliud paruulum ortum fuisse conscripsit. Quod dum cresceret, dicebat deus qui hæc eidē monstrabat, expugnaturum fore eius gentē, & ciuitatem fortiter esse capturum, templumq; cōcrematurum, & sacrificia fieri prohibiturum diebus mille, ducentis sexaginta sex. Hæc quidem in campo qui est in Susis, Daniel se uidisse conscripsit: & tali modo deum sibi hanc aperuisse uisionem exposuit: arietem quidem regnum Persarum, & Medorum significare dicens: Cornua uerò, eos qui regnaturi forent: nouissimum uerò cornu significare dicebat ultimum regē, & hunc diuitijs & gloria priorū esse præcipuū. Hircum autē significare narrabat, quia

quia aliquis de Græcis regnaturus esset, qui secundò congregatus aduersus Persam, cum bello deuinceret, & omnē gloriam eius principatus auferret: & ex maximo cornu, quod erat in birci fronte primū, significari regē: & ortum quatuor cornuum illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebātur aspicere, successionē uniuscuiusq; post obitū primi regis dixit annuntiari: & diuisionē regni inter eos esse faciendam, dum ille prior nec filios, nec cognatos esset habiturus: multisq; annis in terrarū orbe esse regnatos: & ex eis quendā oriri regē, expugnaturum gentē eius, & leges atq; conuersationē pariter ablaturum, & templū deprædaturū, & sacrificia celebrari tribus annis prohibiturū. Et hæc utiq; nostra gens sustinuit per Antiochum, qui appellatus est Epiphanes, hoc est, præclarus, sicut uidit Daniel, & ante multos conscripsit annos, quæ omnia deo sibi monstrante cōscribens reliquit, ut legentes & quæ iam prouenire considerantes, credant in honore diuino fuisse Daniele, & per hæc quæ sunt ita uerissima, Epicureos errare cognoscāt, qui & prouidentia uitæ negant, & deū res humanas curare non existimāt, neq; à beata, incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cunctorū gubernari iudicant uniuersa: sed hūc mundū sine rectore, & sine cura aliqua ferri sponte cōfirmant. Quæ si, ut aiunt, sine præfule essent, sicut naues gubernatoribus desolatas uentorū uiolentia submergi conspiciunt, aut currus sine agitatore confringi, ita & mundus sine prouidentia regimine olim potuit deperire quassatus. Ego nanq; Danielis dicta respiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullā prouidentia humanarum rerū dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur, secundum illius prophetiā omnia prouenire conspiceremus. Ego siquidē ut de his inueni, & legi, ita conscripsi. Si quis autem uult opinionem aliam sequi, crimen pro diuersa sententia habebit.

Libri x. antiquitatum Iudaicæ. finis.